DERİ DEĞİŞTİRMEK

Carlos Fuentes

Türkçesi
ŞADAN KARADENİZ

DERİ DEĞİŞTİRMEK

Carlos Fuentes

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap 1984 yılında. İstanbul'da ÖZAL Basımevi'nde
dizilmiş ve basılmıştır. (Tel: 520 60 58)

DERİ DEĞİŞTİRMEK

Carlos Fuentes

ROMAN

Türkçesi
ŞADAN KARADENİZ

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon : 520 60 58

Özgün adı
Cambio de piel
(1967)

SUNUŞ

Günümüz Meksika yazınının dünya çapında yankı uyandırmış yazarlarından biridir **Carlos Fuentes.** 1928 yılında Meksiko kentinde doğmuş, babası diplomat olduğundan, öğrenimini Şili, Arjantin ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yapmıştır. Meksika Üniversitesi ve Cenevre'de uluslararası hukuk öğrenimi gördükten sonra, kısa bir süre diplomatlık mesleğini sürdürmüş, Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Amerika'da görevlendirilmiş; 1975 - 77 yıllarında Meksika'nın Paris büyükelçiliği görevinde bulunmuştur. Şimdi Amerika Birleşik Devletleri'nde öğretim üyesidir. Yapıtları arasında kısa öyküler ve iki oyun da yer almakla birlikte, Fuentes ününü romancı olarak kazanmıştır. Başlıca yapıtları, **Duru Hava, Artemio Cruz'un Ölümü, Kutsal Bölge, Körlerin Şarkısı, Tansökümü Törenleri, Tek Gözlü Kral, Ejderhanın Başı** ve yazara en çok ün kazandıran **Bizim Ülkemiz**'dir.

Deri Değiştirmek, ilk bakışta iki çiftin öyküsüdür: (Amerikan Yahudisi, kırklarında, mutsuz) Elizabeth ile (Devrimci ve yazar olarak gerçekleştirmek istediklerini Elizabeth uğruna harcadığına inanan) Javier. İkinci çift genç Meksikalı İsabel ve Südet kökenli, İkinci Dünya Savaşı'nda Naziler için bir toplama kampı yaptığını anımsayan mimar Franz. Elizabeth'in sevgilisidir Franz; Javier de İsabel'in sevgilisi. Romanın çok iyi özümlenmiş düğümü, bu dört kişinin geçmişine birbiri ardı sıra dalışlarla gelişir. Meksiko Kenti'nden Veracruz'a giderken, Kolomböncesi anıtlarıyla ünlü ve on altıncı yüzyılda Cortés ordularının Montezuma'nın güçlerini yenik düşürdüğü savaşta üç bin Aztek'in kanlarıyla sulanan tarihsel Cholula kentinde dörtlünün arabaları bozulur. Cholula'da bir gece geçirmek zorunda kalırlar. Anlatının süresi —ya da daha doğrusu, şimdiki zamanla ilgili bölümü— Cholula'da duraklayışın süresi kadardır tam: Yirmi dört saat. En başında, romanın Anlatıcı'sı olarak betimlenen kişi, anlatının dışında kalmaz, zaman zaman roman kişileriyle diya-

loglar kurar; giderek, bir son Yargı havasına bürünen bir tür trajik olgu içinde, dört kişinin maskelerini indirmek, onların —yıllar yılı bastırılmış— gerçeklerini ortaya çıkarmak için araya giren, romanın beşinci kişisi olur.

Böylesine bir kitabı, onun dokusunu oluşturan sayısız temalardan birine indirgemek olanaksızdır, bir bildiri gibi açıkça ortaya konmuş, neredeyse saldırgan modernizm temalarıdır bunlar. Ama bu temaların tümü de, Meksika dramının artalanında ayrışırlar: Bu, bir uygarlığın bir başka uygarlık tarafından yok edilmesidir. Ara ara popyazınının sınırlarına yaklaşan duruşmalardan yararlanarak, roman kişilerinin arasına sık sık kişisel olmayan düşünlerin, duygusal özlemlerin roman kişilerinin her birinin kültürel esin perisinin evrenini sokan yazar, parçalanmış bir dünyanın —olabilirse— bütünsel imgesini, zengin bir dille sunma çabası içindedir.

İnsanoğlunun çağlar boyu süregelen temel sorunlarına, eski bir uygarlığın artalanında, yazarın çağdaş, soğukkanlı —kişiye zaman zaman sevgisiz bile gelebilecek— yaklaşımıyla romanın destansı kurgusu arasındaki çelişki roman boyunca sürüp gidiyor. Fuentes'in bu yapıtı için söylenebilecek birçok şey arasında, onun kurgusu ve şiirselliğiyle gerçek bir sanat yapıtı olduğu özellikle belirtilmelidir.

ŞADAN KARADENİZ

Aurora ve Julio Cortázar'a

TEŞEKKÜR

Terezin kentini ziyaret etmeme —1961 ve 1963 yıllarında— eski Theresienstadt gettosundan sağ kalanlarla ve Prag Yahudi topluluğunun rabbileri ile görüşmeme yardımcı olan Çek Yazarlar Derneği ve Çekoslavak Sosyalist Cumhuriyeti Dışilişkiler Bakanlığı'na minnetlerimi sunarım.

CARLOS FUENTES

1

OLANAKSIZ BİR ŞÖLEN

Anlatıcı, bir Eylül gecesi **Coupole**'da öyküsünü bitirir ve kullanıla kullanıla aşınmış sonsöz yöntemine başvurmaya karar verir.
Bitişik masada oturan Alain Jouffroy, bir **Le Temps d'un Livre** uzatır ona :

... comme si nous nous trouvions à la veille d'une improbable catastrophe ou au lendemain d'une impossible fête...[1]

Bu bitince, kitap başlar. Olanaksız bir şölen. Ve anlatıcı, tıpkı baladın kahramanı gibi, şarkı söylemeye başlamadan önce izin ister.

---

1. ... olmayacak bir yıkımın
eşiğindeymişiz gibi
ya da olanaksız bir şölenin ertesinde...

Bugün dördünüz buraya girdiğinizde bütün gördüğünüz, daracık pis sokaklar, hepsi birbirine benzeyen, üst üste yığılı evler oldu: tek katlı, penceresiz, tahtaları çatlamış kocaman kapılı, hepsi de sarı ve mavi kireç boyalı evler. Biliyorum, kuşkusuz, arasıra, parayla böbürlenen bir konutun, pencereleri sokağa bakan ve Meksikalıların öylesine dayanılmaz buldukları ayrıntılarla, süslü oymalı kafesler, balık sırtı kabarık çizgili yelken bezinden yapılmış çıkıntılı tentenelerle kurumlanan zarif bir evin önünden geçtiniz. Ama, o pencerelerin ardında yaşayan o iyi yurttaşlar neredeydiler, İsabel? Size, kasabaya hoş geldiniz demek için dışarı çıktılar mı, yoksa bu görevi, toza toprağa, çevrenizde kaynaşan yoksulluğa, şallara bürünmüş esmer yüzlü yalınayak kadınlara, ağır gebe karınlara, çıplak çocuklara, sokak köpeği sürülerine mi bıraktılar? Hiçbir yere gitmeksizin ortalıkta başıboş dolaşan melez köpek sürüleri. Çakal atalarına ihanet eden, kimileri sarı, kimileri kara, hepsi de yitik, isteksiz, güçsüz, aç, her yanlarını saran yaraları, pire yeniklerini kaşıyan, burunlarını suyollarına sokup çöp kırıntıları arayan, sakat, sıska, çekik kırmızı ya da sarı gözlerinden irin damlayan köpekler; ak burunlu, tüyleri dökük, çıplak derileri yara bere içinde, bir zamanlar eski bir Meksika dünyasının anıt-yapısı olan bu uyuşuk ve amaçsız kentin ağır ritmine uyarak sızlanan uyuşuk ve amaçsız köpekler. Bugün bir yoksulluk kenti olan, bugün, 1965 yılının on bir Nisan Cumartesi günü, hasta köpekler ve çıplak ayaklarıyla sessizce tozda yürüyen, işitilemeyen seslerle, çekimi yetersiz sözcüklerle, birbiriyle kaynaşmış, duyulmaz hece zincirleriyle şakacıktan gizlerini ve gizli şakalarını birbirlerine anlatırken usul-

ca gülen karınları şiş kadınlarla çuruyen Cholula.

İspanya'lı Hernán Cortés, yiyecek yerine kuru bir yanıt getiren Cholula'lı dört Macehuale habercisini gözlemliyor: Reislerimiz bugün size katılamadıkları için üzülüyorlar, Teul. Kendilerini rahatsız, buraya gelip armağanlarını sunamayacak kadar hasta hissediyorlar. Dört Macehuale'li onunla alay ederken, Cortés dinliyor; eski düşmanları, şimdiyse dostları olan Tlaxcala'lılar kaşlarını çatıp homurdanıyorlar. Cholula'dan ve Meksiko Kenti'nin gücünden sakının diye uyarıda bulunuyorlar. Cortés gülümsüyor. Yalnız bir kişiye gerek var. Barışı yankılayarak yürüyecek.

Barışı yankılayarak İspanyollar yürüyorlar, günün sonunda Cholula'ya ancak beş kilometre uzaklıkta kamp kuruyorlar. Kızılderililer onlara kulübeler yapıyorlar ve onlara katılarak nöbet tutuyorlar. Karanlıkta sesler, çalılıkta görünmeyen bir hareketin hışırtısı. Soğuk gece. Gece boyunca, kentten elçiler tavukla mısır ekmeği getirip Cortés'in kulübesinin önündeki ateşin çevresine yığıyorlar. Saçları dağınık, gömleğinin yakası açık, Cortés, çevirmenlerine teşekkürlerini dile getirmelerini buyuruyor. Jeronimo de Aguilar: Kısa çizmeler, bez pantolon. Yüzbaşının hem metresi, hem rehberi ve çevirmeni olan, kara örgüleri ve alaycı gülümseyişiyle Malinche.

Bugün onların çocuklarını gördün, İsabel. Dar alınlı, küçük dişleri kalın damaklarına gömülü, saçları kısa örgülü kadınlar, zamanından önce yaşlanmış, şallara sarınmış genç kadınlar, karınları doğacak çocuklarıyla şişkin, sonuncu çocukları sıkı sıkı ellerinden tutmuş ya da kucaklarında uyumuş ya da şalın altından sırtlarına binmişler. Beyaz gömlek, iş pantolonu giymiş, başlarında verniklenmiş kaskatı hasır şapkalar, bisikletle ağır ağır giden ya da iş araç gereçleri ellerinde yürüyen erkekler. Derileri pürüzsüz çikolata renkli, ama kara saçları diken diken, ince düzensiz bıyıklı, aşınmış çizmeli, kolalı gömlekli

şişman erkekler. Bellerinde tabancaları, bereleri yan yatmış, yanaklarında, şakaklarında ya da boyunlarında soluk renkli derin bir bıçak yarası izi, enseleri traşlı, dişlerinin arasında bir kürdan; geniş, bomboş, çürüyen alana bakan sıra-kemerlerin dikmelerine dayanmışlar. Siz dördünüz o alanı gördünüz, ama çok kalmadınız orada. Kurumuş bir bahçe gibiydi. Çardakta, ardı arası kesilmeksizin ça-ça-ça'lar öğüten kakafonik bir bant. O keyifli küçük bant hoşuna gitmedi mi, Pisipisi? Bant susunca da, birbiri ardı sıra, her birini bir yerli senyoritaya adadığı twist plakları çalan, yerli bir radyonun disk jokeyine bağlanmış olan oparlörünü de beğenmedin mi? Sıra-kemerlerin önünde duran korkunç yontuların önünden geçip gittiniz: Bronz Hidalgo, Guadalupe'nin sancağı ve Gelecek Kuşakları Anımsa söylencesi; altına boğulmuş, yüzü ciddi Juarez: Çoban, yalvaç ve kurtarıcıydı o.

Gün ışıdığında kutsal kentin kırk bin ak evi parladı. Kentin çevresinde uzanan, yoğun nüfuslu, zengin ekili toprak kuşağını geçerek evlere doğru yürüdüler. Cortés, at sırtında, büyük sığır sürülerini besleyebilecek su ve otlaklar görüyor, ama aynı zamanda kentten çıkmış, evden eve, pazardan pazara dolaşan dilenci ordusunu da görüyor: Yalınayak, pırtılar içinde bir sakatlar, öne doğru uzanmış eller ve çürük başak tanelerini geveleyen ağızlar kalabalığı. İspanyollar, biber, mısır, sebze ve sabırotu bahçelerini ardlarında bırakarak yüksek kuleli kente yaklaşıyorlar. Açlıktan ölmekte olan köpek sürüleri karşılıyor onları. Cholula, dört yüz kulesi, oratoryosu, piramitleri olan anıt-kent. Kulelerden, açıklıklardan, alanlardan borazan ve davul sesleri yükseliyor. Şimdi onları tünik biçiminde kesilmiş işlemeli pamuklu binişler giymiş, mis kokulu reçine tütsülükleri sallayan yerli kabile reisleri ve papazlar alayı karşılıyor. Papazlar, binlerce Tlaxala'lıyı görünce tütsülük-

ler indiriliyor. Hayır, diye karşı çıkıyorlar, düşmanlarımızın girmesine izin veremeyiz. Cortés, Tlaxcala'lılara kentin dışında konaklamalarını buyuruyor, kendisi yalnızca İspanyollar, Cempoalteca'lılardan oluşan koruma alayı ve topçularıyla ilerliyor. Cholula halkı, düz çatıların tepesinden şaşkınlıkla ve gülerek bakıyorlar aşağıya. Atlar, o kır ve doru canavarlar. Tatar yayları, top, horozlu karabinalar. Davullar gümbürdemeyi sürdürüyorlar.

Şimdi, kentin içinde, Cortés sesleniyor onlara. Putlara tapmayı bırakmalıdırlar. İnsan kurban etmekten vazgeçmelidirler. Kendi türlerinden olanların etini yememelidirler bundan böyle. Eşcinsellikten ve öteki yozlaşmalardan vazgeçmeli, birçok başka güçlü kabile reislerinin yaptıkları gibi İspanya Kralına bağlılık andı içmelidirler. Cholula'lılar karşılık veriyorlar: Kralınıza boyun eğeceğiz, ama tanrılarımızı bırakmayacağız. Gülümseyerek, yüzbaşıyı ve mini mini ordusunu büyük konukevlerine götürüyorlar.

Sıvaları dökülen sıra-kemerler boyunca yürüdün, İsabel, yanında Franz, arkanda Elizabeth ve Javier. Yeşil, gri, açık sarı. Küçük bir bakkaldan sabun ve bayat peynir kokusu geliyordu. Bitişikte, bir istiridye dükkânı vardı. Sahibi iki alüminyum masa ile yedi hasır iskemle atmıştı kaldırıma. Ama kimse oturup geniş uzun kavanozlarda bulanık su içindeki istiridyelerden yemiyordu. Sıra - kemerlerin orta bölümünde resmî daireler yer alıyor. Belediye sarayı, defterdarlık, Üçüncü Tabur karargâhı. Siyahlar giymiş üçkâğıtçılar ve arabulucular. Askerlerin uzak, kaygısız, soğuk bir gülüşle gülümseyen yüzleri. Kırmızı bir mozaiğin ardında polis karakolu. Sonra Garcia Biraderlerin her şey satılan mağazaları: Süpürgeler, fırçalar, çuvallar, kablolar, teller, paspaslar, söğüt dalından yapılmış sepetler, kapının üstünde de bir tabela: Kim olursa olsun, dedikodu istemiyoruz.

İki gün barış içinde geçiyor. Ama üçüncü gün, artık yiyecek sağlanmıyor. Yaşlı adamlar yalnızca su ve yakacak odun getiriyorlar ve yiyecek kalmadığını söylüyorlar. Montezuma'nın son elçisi geliyor ve Cortés'in yanına götürülüyor; ona, 'Meksiko kentine gelmeyiniz' diye öğüt veriyor. Boğuk çığlıklar, Cholula'lılar yengilerini kutlamak için kurbanlar keserken, belli belirsiz bir kan kokusu duyuluyor; gece boyunca Huitsilopochtli sunağında yedi çocuk kurban edildi. Cortés, sürekli silâhbaşı buyruğu veriyor ve Büyük Tapınak'tan iki papazı yanına getirtiyor. Siyaha boyanmış pamuklu binişler giymiş papazlar, İspanyolların Doña Marina dedikleri Malinche ile görüşüyorlar. Montezuma'nın buyruklarını ve Cholula'lıların gizli tasarılarını açıklıyorlar. İspanyollar yakalanacak ve içlerinden yirmisi, doğrudan doğruya Montezuma'nın buyruğuyla tapınakta kurban edilecek; kabile reislerine vaatler, mücevherler, giysiler, som altından bir davul göndermiş. Yirmi bin Aztek savaşçısı göndermiş, savaşçılar, silâhları tetikte, kentin çevresindeki fırça gibi sık çalılık ve koyaklarda, hattâ kentin içindeki evlerde pusuya yatmışlar. Damlardan ateş edecekleri korumak için sokaklarda derin çukurlar kazılıp üstleri hasırla örtülmüş. Kimi sokaklara da barikatlar kurulmuş.

Yürürken hiçbiriniz konuşmuyordunuz. Kentin yaşayan ölümü bulaşmıştı size, alandaki oparlörün şamatasının çelişmekten çok vurguladığı bir ölüm. Bir bisikletçide yarı bellerine kadar çıplak üç genç tekerlekleri döndürerek yağlıyorlar, alçak sesle şakalaşıyorlardı aralarında, siz geçerken aptalca bir gülümseme takındılar. Bir kadının eşikte, içeri girmek istemeyen küçük bir oğlanın kıçına şaplak atarak, pembe kalçalarını gösterdiği hamamdan kükürt kokusu yayılıyordu. Seçim bürosunun önünde bir ressam, fırçasını yapının ön yüzünde bir ileri bir geri götürüp getirerek, her vuruşta yavaş yavaş eski se-

çimin savsözü ADOLFO LOPEZ MATEOS ile CROM'u ve bir önceki seçimin savsözü GUSTAVO DİAZ ORDAZ ile CROM'u siliyordu. Bilardo salonu, 'Analar Günü', üstünde 'küçükler giremez' yazılı yaylı kapısının ardında bomboş. Yakasız çizgili bir gömlekle düğmesiz bir yelek giymiş yaşlı bir adam, bilardo sopasının ucuna yavaş yavaş tebeşir sürüyor, dişlerindeki kara boşlukları göstererek esniyordu. Köşede, bir adam, siyah üstüne gümüş harflerle, 'Çocuk hastalıkları, deri, kadın hastalıkları. Kan, idrar, tükürük ve dışkı tahlilleri' yazılı doktor muayenehanesinin önünde bir bambu iskemlede oturuyordu.

Cortés bir kurul topluyor. Bir ses başka bir yol izlemelerini, Huejotzingo üzerinden ancak yüz kilometre uzaklıkta olan Meksiko Kenti'ne gitmelerini öneriyor. Bir başkası, Cholula'lılarla anlaşmaya varmayı, sonra da Tlaxcala'ya dönmeyi öğütlüyor. Bir üçüncüsü, Cholula'lıların ihanetine göz yumulacak olursa, bunu daha başka ihanetlerin izleyeceğini öne sürüyor. Onlarla savaşmalıyız, yok etmeliyiz onları. Dört köşe çeneli Cortés, ertesi gün kentten ayrılıyormuş gibi davranmaya karar veriyor. Geceyi, silâhlı, tetikte geçiriyorlar. Ağır ağır yürüyen nöbetçiler birbirini izliyor, meşaleler yanıyor. Gecenin bir vaktinde, ağzında hiç diş kalmamış bir yaşlı kadın sürüne sürüne içeri girerek Doña Marina'yı bir yana çekiyor: Montezuma öç almaya niyetli, ama Malinche dilerse kaçabilir. Yaşlı kadın, evlensin diye ona bir oğul verecek, o da böylece güvenliğe kavuşacak. İspanyollara gelince, onlar yok olmaya yazgılı, ölmeleri için her şey hazırlandı. Malinche teşekkür ediyor. Yaşlı kadına, takılarıyla giysilerini toplayıncaya dek beklemesini söylüyor. Oysa, gidip durumu Cortés'e anlatıyor.

Ertesi sabah tanyeri ağardığında İspanyollar, Cholula'nın yankılanan gülüşüyle uyanıyorlar. Tuzak hazırdır: Zembereğine dokunulup salıverilecektir.

Ama Cortés ve yardımcıları dinginlikle topçunun bir bölümünün eşliğinde Büyük Tapınağa doğru ilerliyorlar. Cortés, orada, tapınağın avlusunda Kızılderili reisleri ve rahiplerle yüz yüze geliyor. Altın Koltuğun İmparatoru, Montezuma'nın kurban edilmesini buyurduğu yirmi İspanyolun eti için daha şimdiden kazanlar dolusu tuz, biber ve domates hazırlanmış. Cortés, at sırtında, dingince buyruk veriyor ve toplar patlıyor. Cholula'lı kabile reisleri düşüyorlar, pamuklu hırkaları kırmızıya dönüşüyor; karalara bürünmüş rahipler düşüyorlar. Bu, toptan bir savaşın belirtisidir. Kişneyen atlar ileri atılıyorlar. Tüylü miğferler kentin dışındaki fundalıkların üstünde yükseliyor ve koşarak ilerliyor. Davul sesleri, ıslıklar, ağaç kabuğundan yapılmış borular, borazanlar, büyük davullar ve top seslerinden oluşan bir şamata. Tatar yaylarının tıngırtısı. Mancınık taşlarının çatırtısı. Çift kabzalı kılıçlarla silâhlanmış, pamukluyla kaplanmış kalkanlarla korunan bin Tlaxcala'lı çığlıklar atarak kente giriyor ve kapıları kırarak, ortalığı ateşe vererek, kadınların ırzına geçmek için damlara tırmanarak ilerliyorlar. Öte yandan, aşağıda, sokaklarda çarpışmalar teke tek, göğüs göğüse, sürüp gidiyor, tüylü başlıklar ve demir miğferler, vınlayan oklar ve kargılar, esmer etle beyaz et, pamuklu yeleklerle çelik göğüslükler, boydan boya yarılmış çinçilla pelerinlerle tere batmış yün, yumruk büyüklüğünde taşları fırıldak gibi gönderen sapanlar, düz zemin boyunca, ateş düzeyine indirilmiş top, borazan sesleri, ıslıklar, tapınaklarda yanan reçine tütsüler, akan kana karışan yapışkan alkolle sokakları ıslatan parçalanmış *pulk*[1] fıçıları, yarılmış, ortalığa saçılan tahıl çuvalları, suratları domuz salamı yağına ve *tapyoka*[2] beyazına bulanmış, hızlı hızlı, sessizce koşuşan köpekler,

1. Bir tür Meksika içkisi (İsp.).
2. Manyok kökünden çıkarılan nişasta. (İsp.).

esmer ete gömülmüş yanık ok sapları, gürültü ve bağrışmalar, sonunda kırmızı ve beyaz sancaklar düşüyor, Tlaxcala'lılar yağmalanmış altın, giysi, pamuk ve tuzla yüklü, kentin sokakları boyunca kaçıyorlar, azat edilmiş köleler çıplak kalabalıklar arasında kaynaşıyor, Cholula'ya taze kan, ölümsüz reçine, domuz pastırması, *pulk*, bağırsak kokusu yayılıyor. Cortés, kulelerle kalelerin ateşe verilmesini buyuruyor. İspanyollar putları devirip yerle bir ediyorlar. Bir badana püskürtmesiyle alelacele arıttıkları sandığa bir haç dikiyorlar. Cholula'ların kurban etmeye yazgılı kıldıkları insanları kurtarıyorlar. Savaş yalnızca beş saat sürmüştü. Sokaklarda tapınakların külleri arasında üç bin ölü yatıyor.

«Onlar, Tanrı» sözü kent içinde yayılıyor. «İhaneti önceden sezerler ve öçlerini alırlar. Hiçbir güç karşı koyamaz onlara.»

Böylece, Meksiko Kenti'ne giden yol, Büyük Tenochtitlán açılıyor. Cholula'nın yıkıntıları üstünde dört yüz kilise yapılıyor, yıkılmış tapınakların temelleriyle piramit tabanlarının temellerini oluşturduğu dört yüz kilise.

Alanı geçerek, San Francisco kilisesine doğru yürüdüğünüzü gördüm dördünüzün. Manastır. Eski zamanlarda Kızılderili saldırılarını püskürten bir duvarla çevrili kale. Beni gördün sen, Elizabeth, önünden geçerken, ama görmezlikten geldin. Ama sen, Pisipisi, küçük İsabel, ansızın duruverdin, sinirli sinirli baktın. İyi ki ötekiler göz alabildiğine uzanan açıklıktan ötelere doğru bakıyorlardı da, kimse ayırt etmedi. Üç dişbudak ağacı, iki çam, bir de taş haç. Kilisenin bir dizi kemeri, bir de duvarlarla çevrili kapıcı evi var. Çevresini kuşatan kalenin duvarı gibi, onun da duvarı mazgallı, yer yer siyah serpiştirilmiş kahverengi taştan. Javier, kilisenin cephesinin ortasını gösterdi: Yerli yontucuların o çok sevdikleri motif, taşa oyulmuş, yüksek pencereleri kuşatan bir

yılan —yılan, hep yılan, diye düşündü Elizabeth o gün ikinci kez. Yazıt, girişin üstündeki kabartma taş çanakların üstünde yer alıyor. Javier yüksek sesle okudu yazıtı:

IHS
SPORTAHECAPERTAIPECATORIBUSPENITENCIA

Kızılderililer, Diriliş Gününde avluyu dolduruyorlar. Armağanlarını taşıyarak ağır ağır öne doğru ilerliyorlar: Tavşan derisinden, katlanmış pelerinler, üstüne İsa'nın ve Meryem Ana'nın adları işlenmiş, çevresi çiçekler ve haçlarla süslenmiş pamuklular. Geniş basamaklarda durup giysileri yayarak diz çöküyorlar. Pelerinleri alınlarına götürüp eğiliyorlar. Sessizce dua ediyorlar. Onlar da kendi armağanlarını göstersinler ve nasıl diz çöküleceğini öğrensinler diye çocuklarını öne doğru itiyorlar. Büyük bir kalabalık, herkes sabırla sırasını bekliyor. Esmer yüzleri, eski tören giysilerinden artakalanlara bürünmüş, çoğu özenle yıkanıp onarılmış günlük iş giysilerini giymiş, suskunluk içinde bekliyorlar. Ayakları çıplak. Başlarının üstünde yanan reçinenin dumanları, güllerin kokusu yüzüyor.

Bir sigara yakıp, davranışlarınızı izledim. Benimle göz göze gelmemeye çalıştın, İsabel. Eski kale duvarı boyunca sarıya boyanmış üç çan kulesini inceliyordun arkadaşlarınla. Bu kulelerin yalınlığı, kilisenin yan girişinin zengin süslemeleriyle keskin bir çelişki yaratıyor. On altıncı yüzyılın katılığı üstüne konmuş yenilik: Görkemli asmaları andıran geçme dikmelerle, Cholula'nın varlıklı kişilerince yüz yıl önce bu kutsal yere konması buyrulmuş olan gömütlerin romantik ruhuyla yeniden doğmuş kapı, tahta görünümlü taştan yapılmış haçlar, taştan yapay çelenkler, öte dünyaya göçenlere seslenen taş mektuplar. Arkada, koyu renkli payandalar ve demir çubuklardan yapılmış kafeslerle korunmuş yüksek pencere-

ler ve bir cetvelle silâhlanmış öğretmenleriyle geçen, incecik sesleriyle, «Üç ayrı İnsan, bir gerçek Tanrı» sözlerini yineleyen bir dizi çocuk.

Çocuklar diz çökmeyi öğreniyorlar. Reçine, altın, gümüş ya da tüylerle kaplanmış küçük haçlar sunuyorlar. Yeşil tüyler ve gümüş yapraksı süslerle süslenmiş kalın mumlar, tabaklarla çanaklar içinde getirdikleri haşlanmış yiyecekleri sunuyorlar. Ana babaları canlı hayvanlar götürüyorlar, değneklere bağlanmış domuzlarla kuzular. Kutsanmak için basamaklardan çıkarken hayvanları kucaklarına alıyorlar, tapınanlardan biri domuz yavrusunun ayaklarını tutmaya, bağırtısını susturmaya boşuna çalışırken bir kahkaha dalgası yayılıyor.

Kraliyet kilisesine doğru ilerlediniz, ben sigaramı ayakkabımın topuğuyla ezdim. Sen geri döndün, İsabel, kilisenin güzelliklerini inceliyormuş gibi yaptın, oysa gerçekte seni izliyor muyum diye baktın; ikimiz de siyah gözlüklerin arkasına saklanmıştık. Kilise, yedi sahın üstündeki açık kemerleriyle, üslup bakımından Arap kökenliydi. Burada eski zamanlarda yeni dinlerinin yeni söylencelerini öğretmek için avluda toplanan Kızılderililere kutsal temsiller verilirdi. Şimdi sahınlar duvarlarla kapatılmış, kilise mazgallar, Gotik saçaklar, oluklarla donanmış; başlangıçtaki Arap çizgisinden kalan tek şey, dışarıdan bakıldığında, iç kısmı aydınlatan dört köşe camlı mantar biçimindeki kubbeler. Uzun kilise, son bir kuleyle, sarı bir çan kulesiyle sona eriyor; kuleye çifte amblemli bir kapıdan giriliyor: Biri, Ermiş Francesco'nun bir Kızılderilininkiyle çaprazlanmış kolunu gösteriyor, öteki İsa'nın beş yarasını; yerli gözüyle yapılmış, en büyüğü dut ve dut yapraklarından bir yumruğu andıran, kan ve tüyden garip yaralar.

Kiliseye girdin. Ardından gelip kapı eşiğinde bekledim. Sen, Canavar, Elizabeth, iki vaftiz kurnasının birinde parmaklarını ıslattın; densizliğinin bi-

lincine varınca gülümsediğini gördüm: Bu kurnalar bir zamanlar Cholula rahiplerinin, kurban ettikleri insanların yüreklerini içine attıkları eski putperest çanakları. Sedef renkli bir ışık, Hıristiyan - Arap tonozlardan aşağıya sızarak, mozaik döşemenin yanık rengini donuklaştırıyor, ona bir ara-ton, aşağıdaki yanan cehennemle yukarıdaki donuk gökyüzü arasında bir geçiş tonu veriyor. Salon kocaman ve hemen hemen boş. Gülünç bir kılığa girmiş bir İsa; dantel ceket ve eteklik, özenle kıvrılmış bir peruğun çevresinde dikenli bir imparator tacı, dudaklarından sirke damlıyor, alnında kan damlaları pıhtılaşmış, ellerinde gülünç bir soytarı erkinin anlamsız asası: Sunağı koruyan dört renkli melekle hiç ilişiği yok, ama kilisenin başlıca öğelerini oluşturan Araf simgelerine çok yakın: Mihrabın üstündeki bir kabartmada meleklerle taçlanmış Cennet'in Kraliçesi, pişmanlık alevlerinin yaladığı beyefendilerin, çıplak gövdeli, gül memeli hanımefendilerin, başlarının tepesi traş edilmiş rahiplerin, kralın ve piskoposların acılarına gözetimcilik ediyor; kabartmanın önünde bir piskoposun gömütü var, yere düşmüş piskoposluk tacı ve açık bağırsaklarıyla bir iskelet; üstünde, alevlerin yuttuğu, işkence gören ruhları gösteren bir duvar halısı:

STATUM EST HOMINIBUS SE MEMORI ET
POST HOC IUDICIUM[1]

Büyük avluda oturmuş Kızılderililer, Tanrı'nın, ilk ölümlülerden, göbeği olmayan bir çiftle ilgili yargısını gösteren temsili seyrederken gülümsüyorlar. Kilisenin kemerleri arasında, kocaman kayalar, ağaçlar, insanoğlunun ilk mutluluğunun tüm bahçesi yapılmış. Sahici tüyleri olan altın kuşlar dallara tü-

1. «İnsanlığın koşulu anımsamak ve sonra yargı vermektir.» (Lat.)

nemiş. Papağanlar gevezelik ediyor, maymunlar Cennet'in bahçelerine göz kırpıyorlar. Ortada, altın elmalarıyla yaşam ağacı duruyor. Bir Nisan ve Mayıs cenneti. Hindiler sorguçlarını ve kırmızı örtülerini sallayarak çalımlı çalımlı dolaşıyorlar. Hayvan kılığına bürünmüş çocuklar seğirtiyorlar. Adem ve Havva, bozulmamış suçsuzlukları içinde görünüyorlar. Havva, aklını başından alırcasına Adem'i sevip okşuyor ve onun kendisine karşılık vermesini sağlamaya çalışıyor, ağaçtan bir elma koparıp yiyor, Adem'e sunuyor elmayı, sonunda Adem ısırmaya razı oluyor. Seyirciler bir an gülüyorlar, ama yüce Tanrı ile melekleri inince yüzleri korkuyla doluyor. Tanrı, Adem ve Havva'ya giyinmelerini buyuruyor. Melekler, Adem'e toprağı işlemesini öğretiyorlar, Havva'ya da iplik eğirmesi için bir iğ veriyorlar. Sonra Cennet'ten kovulan çift yeryüzüne indiriliyor. Melekler onlara bakarak şarkı söylerken Kızılderililer ağlıyorlar.

Why did you eat,
Thou first wife,
Why did you taste
The forbidden fruit?
I'll give you back
Your time.[1]

Eski bir üstü açılır kapanır Lincoln araba, alanın sıra-kemerleri önünde durdu; sürücüsü, sarışın, sakallı bir genç, el frenini çekip kapıyı açtı. Yanında oturan, siyah pantolon, siyah kazak ve siyah çizmeler giymiş bir kız gerinip esnedi, sağda oturan,

---

1. Niçin yedin
Sen ey ilk eş,
Niçin tattın
Yasak meyveyi
Geri vereceğim
Sana zamanını. (İng.)

*sombrero*lu[1] Zenci genç onu ensesinden öpüp güldü. Deri ceketli, uzun boylu bir oğlan, elinde gitarı, arka koltuktan taş döşeli sokağa atladı. Koyu renkli donuk aynalı gözlüğünün, paltosunun yukarı kaldırılmış yakalarının ve şapkasının geniş kenarlarının arkasında neredeyse gizlenmiş olan ikinci kız ayağa kalkıp gözlüğünü çıkardı, çevresine, Cholula'ya baktı. Hiç boyanmamıştı, kaşları dibinden kazınmıştı, dudakları soluk mu soluk bir dudak boyasının altında neredeyse görünmez olmuştu. Gözlerini kıstı, hâlâ yerinde oturan genç adama elini uzattı. Ötekilerin tersine, kurallara uygun giyinmişti, kestane rengi tvid kumaştan bir ceket, gri fanila pantolon. Dizlerinin üstündeki sarı evrak çantasını kapattı, dingin bir sesle, «Bir gün onları inandırmak zorunda kalacağım,» dedi.

«Önemi yok,» dedi siyahlı kız. Omuzlarını silkti ve daha şimdiden sıra-kemerlerin sahibiymişcesine durdu.

«Hayır, var,» dedi çantalı genç. «Bunun içinde müzik var. Kılık değiştirmeye gerek yok. Gerçek başkaldıranlar benim gibi giyinir.»

«Bak, ahbap, böyle daha çok korkuturuz onu.»

Uzun boylu genç, eliyle düz saçlarını karıştırdı.

«Burada mı?» diye sordu, kaşları kazınmış kız. Yoğun güneş ışığında bir albinos gibi savunmasızdı.

«Hiç kuşkun olmasın,» dedi Zenci.

Sokakta, siyahlı kız transistörlü radyosunu açıp istasyon aradı.

Arabanın sakallı sürücüsü, beyaz bir kalem çıkarıp ön cama, RAHİPLERİN MALI diye yazdı; siyahlı kız aradığı istasyonu buldu; uzun boylu gençse alnının terini silip, radyodan gelen müziğe eşlik ederek gitarını tıngırdatmaya başladı. Altısı da kol kola girip şarkı söyleyerek sıra-kemerlerin altından yürüdüler:

1. **Sombrero**: Geniş kenarlı şapka (İsp.)

I'll give you back your time[1]

Ama ben, yalnızca arabalarının gövdesinden geldiğini bildiğim, birbiriyle kaynaşmış yumuşak sızlanmayla hıçkırığı duyabiliyordum.

1. Geri vereceğim sana zamanını. (İng.)

2

BEDEN VE RUH OLARAK

İkisi de yoktu. «Ben yoktum orada.» Anlatıcının, 1880'de ölen, Demir Başbakan tarafından Reich'tan kovulmuş bir Lassalle sosyalisti olan Alman büyükbabasına yazdığı mektuptan alıntı. Mektup yerine ulaşmadı. Bir deri değiştirme. Değişime uğrayan genler. «Ben yoktum orada.» Bu nedenle, Anlatıcı, kendini Müze'den, Kusursuzluk'tan kurtarmak ve kişisel bir Olgu'ya, hemen tüketilmek için yazılmış bir romana; bir hoşça vakit geçirmeye katılmak için, Tristan Tzara'dan aktarıyor: **«Tout ce qu'on regarde est faux.»**[1]
Michel Foucault konuşuyor:

'Et puisque cette magie a été prevue et décrite dans les livres, la différence illusoire qu'elle introduit ne seıa jamais qu'une solitude enchantée.'

[Les Mots et les Choses][2]

---

1. Baktığımız her şey yapaydır. (Fr.)
2. Bu büyü kitaplarda öngörülüp betimlendiğinden, getirdiği aldatıcı ayrım, hiçbir zaman esritici bir yalnızlıktan başka bir şey olmayacaktır.
(Sözcükler ve Nesneler)

Bir gün bana anlatacaktın, Elizabeth, salyangozun duvarda yürüdüğünü, senin, yatakta uzanmış yatarken başını kaldırıp, önce, onun ardında bıraktığı gümüş izi gördüğünü, gözlerin koyu renkli kabuğa alışıncaya değin birkaç saniye geçtiğini, onu öylesine yavaş izlediğini. Uykuluydun, ikinci sınıf otelde yataktaydın, boynun gerilmiş, ellerin koltuk altlarında ve bütün gördüğün, yer yer soyulan yeşil yağlıboya duvardaki bir salyangozdu. Javier perdelerin kordonunu çekmişti, oda loştu. Şimdi eşyalarını boşaltıyordu; sense başını çevirmiş, onun mavi deri bavulunun kilitlerini açışını, fermuarı çekip bavulun üst kısmını kaldırışını seyrediyordun. Tam o sırada, Javier başını kaldırıp ikinci salyangozu gördü; bu gri çizgiliydi ve kabuğunun içinde kımıltısızdı. Birinci salyangoz, ikincisine yaklaştı; Javier gözlerini indirip bu yolculuk için giysilerini kusursuz bir düzenle yerleştirişini beğeniyle izledi. Sen, dizlerini büküp topuklarını kaba etlerine değinceye dek geriye uzattın; duvarda ikinci bir salyangoz olduğunu, birincisinin ikincisinin yanında durduğunu ve dört duyargalı başını dışarı çıkardığını sen de gördün şimdi. Salyangozun nemli, boynuzlu başın tam ortasında açık bir yarığı andıran ağzını incelerken, bir elinle de etekliğini düzelttin. Şimdi ikinci salyangozun başı da göründü. Kabukları duvara yapıştırılmış küçük helezonlara benziyordu. Altlarından yapışkan salyaları damlıyordu. Dört çift duyarga birbirine değdi. Gözlerini iri iri açtın ve daha keskin, denebilirse daha mikroskobik duyabilmeyi istedin. İki yumuşak, salyalı gövde yavaş yavaş kabuklarından sıyrıldılar ve birden tatlı bir güçle kucaklaştılar. Javier ayakta durmuş onları seyrediyordu. Sen yatakta kollarını aç-

tın. Salyangozlar hafifçe titrediler. Yavaş yavaş ayrıldılar. Birkaç saniye birbirlerini süzdüler, sonra kabuklarına döndüler. Elini uzatıp yatağın yanındaki masada duran sigara paketini buldun. Bir sigara yakıp kaşlarını çattın. Javier bavuldan pantolonlarını çıkarmaya başladı; mavi keten, krem rengi keten, gri ipek pantolonlarını. Onları yatağın üstüne koydu, eliyle kırışıklıklarını düzeltti. Eski gardroba gidip birkaç askı aldı, en az eğimli olanları seçti, yatağın üstündeki bavulun yanına döndü. Her davranışını izledin, sonra, sigaran yanağına dayalı, güldün.

«Buraya yerleşmeyi düşünüyormuş gibi davranıyorsun.» Odanın çevresine, nemli duvarlarına, kırık pencerelerine baktın.

Javier iki eliyle pantolonlarıyla gömleklerine uydurmak için seçtiği çorapları çıkardı. «Burası on yıl önce oldukça modern bir otel olsa gerekmiş,» dedi. «Bizim gibi, istemeden burada duraklamak zorunda kalan tüm talihsiz yolcular aşındırmış burayı.»

O böyle konuşur, Canavar. Evet, kocanın konuşma biçimi bu. «Araba ne zaman hazır olacak?» diye soruyorsun ona, sırf onun çok ince bir biçimde vereceği karşılığı duymak için. «Bunu Franz'a sormalısın.» O, çoraplarını göğsüne bastırırken, sen de sigaranın dumanını üflüyorsun.

«Sahi, eşyalarını niçin çekmecelere yerleştiriyorsun? Burada yalnızca bir gece kalacağız.»

Çoraplarını bir düzine yumurta gibi kırılabilirmişcesine taşıyor çamaşır dolabına.

«Bir gece olmuş bir ay olmuş, ne fark eder? Elimizdeki zamandan yararlanmalıyız.»

«Yararlanmak mı?» Dirseklerine dayanarak yatakta doğruldun. «Bu Allahın cezası köhne kasabada mı?»

Javier çoraplarını en üst çekmeceye sıraladı. Sen gülmeye başladın. Dizlerini yeniden yukarı çektin ve güldün. Göğüslerini öne doğru çıkardın, onun göm-

leklerini, mavi pamuklu gömleği, yün örgü siyah gömleği, ipek gömleği, kırmalı *guayabera*sını,[1] denizde yüzdükten sonra giymek için havlu kumaştan gömleği birer birer büyük bir özenle çam ağacından yapılmış çekmeceye yerleştirmeni seyrettim. Ellerini açık kalçalarına vurarak güldün.

«Sorun kasabanın köhne oluşu değil,» dedi Javier, «senin gördüğün hiçbir şeyi gerçekten gözlemlemeyişin.»

«Okumamış çocuklarını gördüm ama, değil mi?»

İç çamaşırları bavulun dibindeydi. Onları çıkarıp açık avuçlarının üstünde çamaşır dolabına taşıdı. Saydı onları: Altı şort-don, altı atlet. Yüzünü buruşturdu. Nedenini biliyordun: Her zamanki gibi mendillerini unutmuştu.

«Dilenciler gün ışığında kentten çıkıp, ev ev, pazar pazar dolaştılar...»

Ansızın yataktan kalktın.

«Burada ne söylediklerini duyamazsın, Javier. Söylediklerinin tek sözcüğünü bile işitemezsin.» Sonra iki elinle Javier'in ellerine vurdun, çamaşırları odanın dört bir yanına saçıldı. Güldün gene.

«...paçavralar içinde, ellerini öne uzatmış, yalınayak bir kalabalık...»

Bundan birçok kez sözedeceksin bana, Canavar. İlk kez güç olacağını, ikinci kez gereğinden çok şey bekleyeceğini, ancak üçüncü kez her şeyin sana doğru görüneceğini biliyorsun. Pekâlâ. Javier'in yüzüne bakarak bir an soluk soluğa kaldın. Sonra kendini yüzükoyun yatağa bıraktın. «O zaman da, şimdi nasılsalar öyleydiler. Ne gözleri, ne kulakları, ne de sesleri olan nesneler. Cehennemin dibine, canımı sıkıyorlar. Şimdi bırak da uyuyayım.»

Javier diz çöküp şort-donlarıyla atletlerini topladı. Onları çekmeceye koydu.

1. **Guayabera**: Kısa, bol ceket. (İsp.)

«Banyo yapıp üstünü değiştirmek istemiyor musun?»

«Ne için? O kurumuş parkta dolaşıp ça-ça-ça dinlemek için mi?»

Yüzünü gene yastığa gömdün. Javier çekmeceyi kapattı. Sırtüstü döndün, gözlerini kapattın. Javier sana; gözlerini kapatınca sesi artık hiç duyulmayacakmış, gövdesi artık yokmuşçasına, kendini dünyadan koparmış görünen bir yüzde ancak belli belirsiz görünen yorgunluğa baktı. Elinde, içinde ilâçlarıyla merhemlerini taşıdığı siyah deri çantayla banyoya doğru yürüdü. Kapıda durdu, sen yavaşça, dingince gülerek, «İnsan kurban etmekten vazgeçin. Putlara tapmayı bırakın. Peki neden olmasın? Artık insan kardeşlerinizin etini yemeyin. Eşcinsellikten ve öteki budalaca yozlaşmalarınızdan vazgeçin. Hah, ha. Elbette. Okulu bitirip Donanma'ya katılın ve denizi görün. *Ship ahoy*,»[1] dedin.

Ayağa kalktın ve acıklı bir iç avluya açılan kırık pencerenin önünde otururken kocana baktın. Perdelerin yanında, «Kemer boyunca eşsiz, yaşayan ölüme bulaşmış, yürüdük...» diyebileceğin anı bekleyerek, öne arkaya sallandın.

Kordonu hızla çektin, perdeler açıldı ve öğle sonrası güneşi içeri doldu. Hırçınlıkla sürdürdün: «... bu Allahın cezası ölümcül kasabanın ölü yaşamına bulaşmış. Javier! Javier memnun musun?»

Gözlerini açtın. Odadan çıkmıştı.

«Javier! Javier! Anlamıyor musun, bütün bunları senin için yapıyorum?»

Lavaboya dolan suyun sesini duydun, sonra da kocanın sesini: «Savaş yalnızca beş saat sürdü. Sokaklarda, yıkık tapınakların külleri arasında üç bin ölü yatıyor.»

Ellerin banyo kapısının pervazlarına dayalı bek-

1. Hey gemi! (İng.)

ledin ve çok yavaş bir sesle, dinginlikle, «A, evet, tanrı onlar. İhaneti önceden sezerler, önceden alırlar öçlerini. Kim karşı çıkabilir onlara?» dedin.

Banyoya girdin. Öteki uçta Javier duş perdesiyle yarı gizlenmiş, çıplak dizleri ortada, pantolonu bilekleriyle çoraplarının üstüne düşmüş, klozette oturuyordu. Acele etmeksizin, hattâ belli bir meslekî havayla ona yaklaştın. Perdeyi arkaya çekip onu oturaktan kaldırdın ve tuvalet kâğıdını uzattın. Aldı. Tıpkı bir makine gibi, ama tam tamına —evet, tam tamına— üç parça kopardı. Elini kaba etlerine götürdü. Sonra zinciri çekti, ardından pantolonunu yukarı çekti. Ağzını büzerek gülümsedin. Böylece, İyi Peder, son yargının karşısına çıkmak isterim.

«Şimdi dinlen, Javier.»

«Ama uykum olduğunu sanmıyorum.»

Beline sarıldın, çeneni onun omuzuna dayadın.

«Daha ilâçlarımı açmadım.» Kollarının arasında kımıldamadan duruyordu. «Elizabeth?»

«Ne var?»

«Niçin buradayız biz?»

«Çünkü denize gidiyoruz. Çünkü arasıra kentten uzaklaşmak zorundayız. Hem sana da iyi geliyor, değil mi? Yüksekliğin az oluşu daha iyi değil mi? Gel şimdi, yatıp dinlen. Uyku hapını al.»

«Adını unuttum. Rengi sarı, sanıyorum. Kapsül. Aman, Tanrım, Ligeia. İlâçlarımı ne iyi bilirdim! Bana ne oluyor?»

«Kaygılanma. Hapı ara ve dinlen.»

Javier banyo kapısında durup, Meksiko Kenti'nden Cholula'ya değin yol boyu sırtından çıkarmadığı buruşuk etek-bluzu değiştirmeye ne zamanı ne de isteği olan kadına baktı uzun uzun. Sana baktı, Elizabeth, Liz, Lizzie, Lisbeth. Sana baktı, Beth, Bette. Bir kâğıt mendile burnunu sildi, sonra fermuarını çekti.

«Biliyor musun Ligeia?»

Eyvah, diye düşündün. Başlıyor.

«Neyi biliyor muyum?»

«Salyangozlar iki eşeylidir. Duvardaki o iki salyangozun kabuklarından çıkmalarının anlamı neydi? Demek istediğim, ikisi de iki eşeyli olduğuna göre o davranışın ne anlamı vardı? Söyleyebilir misin, Ligeia?»

Bu sabah, Canavar, ben de Meksiko Kenti'nden Cholula'ya geldim. Yol boyunca pazar gazetesinin sayfalarını çevirip bazı ilginç haberleri kırmızı kalemle işaretledim. Örneğin: Linda Darnell ve La Belle Otero dün öldüler. Carolina Otero doksan yedi yaşında yaşlılıktan öldü. Tam doksan yedi yıl tombul klitorisiyle yiğitçe savaş vererek yaşadı. Demiryolu yakınında bir odada ölmüş, beş parasız, üç aylık kira borcu, bir zamanlar bir Rus soylusunun verdiği, Çarlık döneminden kalma, zamanla sararmış tahvillerden başka hiçbir şeyi yoktu. Kâğıt üstündeki değeri bir milyon rubleydi tahvillerin. Ama sonra devrim oldu. Devrimler hep olur ve elveda tahviller. O eskidendi ama, devrimleri önceden kestirmenin oldukça kolay olduğu bir dönemde. Şimdilerde eskisi gibi kimse kimseye ne devrimden önce, ne de sonra bir milyon ruble değerinde tahvil armağan etmiyor. La Belle Otero. Düşün, Canavar, tam da kendi *Belle Epoque'*umuza[1] yaklaşırken bıraktı bizi. Çığlıklar atarak *art nouveau*'ya Gaudi'ye, Oscar Wilde'a, Beardsley'e, Firbanks'a, Radiguet ve Baron Corvo'ya geri dönen çağı gördü ve eğilip selâm vererek dışarı çıktı. Gazete, oun Cadiz'de doğduğunu yazıyor. Endülüs'te tatilini geçiren bir Yunanlı subayın baştan çıkardığı bir çingene kızının çocuğu. Çingenelerle Yunanlıları tanıdığım için bunun tam tersinin olabileceğinden kuşku duyarım. On üç yaşında sevgilisiyle okuldan kaçıp

1. **La Belle Epoque**: Gençlik çağı. (Fr.)

Portekiz'e gitti ve bir kabarede dans etmeye başladı. Kararını vermişti: Aşkı meslek edinecekti. D'Annunzio'ya güzelliklerini sundu. Güzelliklerini, evet. Yaşlı kızın resimlerine bak: Bazı güzellikleri yok mu, ne dersin, ha? Böylece, d'Annunzio, iyi yazabilmek için iyi yatmak gerektiğini öğrendi ve gölgelerle boşuna savaşarak, çilecilikle bir aygırın kızgın husyelerini birbirine karıştırarak, la Belle Otero'nun mağarasının içinde kancaya takılmış kıvrandı durdu. Doğrusu, bütün bunlara karşın, yolunda giden bir şey vardı: Katıksız seksoterapi. Hayır. En güzeli, beş taçlı başla yemek yediği akşamdı: İngiltere Kralı VII. Edward, Rus Çarı II. Nikola, İspanya Kralı XIII. Alfonso, Alman İmparatoru II. Wilhelm ve Belçika Kralı II. Leopold. Café de Paris'de. Ah, şu kralların horozlanması! Şimdi anlıyorum. Kendini onlara verirken, katıksız bir ilgisizlikten ve katıksız bir cinsel ustalıktan doğan özdeki kızlığını korumanın ona nasıl bir serinkanlılığa, kopukluğa ve zekâya malolduğunu düşün. İnsan böyle, ne acelesiz ne de umutsuzca sevişebilmek için çok iyimser olmalı. Tıpkı bizim gibi, La Belle Otero da çağının sonu olmayacağına inanıyordu. Yalnız biz, bu inancımızı, ruh sağlığımızı koruma çabasından başka bir şey olmayan bir kötümserlik takınarak gizliyoruz: Dünyanın bir çığlıkla değil, bir iniltiyle öleceğini, Doktor Strangelove'ların iplerini kırdıklarını, Büyük Birader'in bizi gözetlediğini söylüyoruz kendi kendimize. Geleceğin bulutlu olduğunda direniyoruz, bunu kabul ediyoruz, hattâ tadına varıyoruz. Psikoterapiden başka bir şey değil. Karamsarlığımız, yenilmez iyimserliğimizin arınmasıdır. Thomas Stearns Orwell'in sağladığı prezervatifi kullanıyoruz. Bunun tersine, La Belle Otero ve Belle Epoque, sürekli olmayacaklarını çok iyi biliyorlardı. Neşeleri, gerçekte, Barselona'nın süslü püslü şatoları, Beardsley'in Salome'sinin sarkık göğüsleri gibi uğursuz, derin bir umutsuzluğu dışa vuruyordu. Son-

ra, hükümetin para yardımı yaptığı kimselerin listesine yazdırdı adını. Dün sabah öldü; cesedini buldular. Böylece, Elizabeth, sen, Volkswagen'in önünde, sarışın güneş yanığı Almanının yanında, İsabel ile kocan da arkada yan yana oturmuş giderken, ben de gazetemi okudum. Düğmeyi çevirdin, Beatles'ların sesleri bir an havada asılı kaldıktan sonra sönüp gitti, sonra ileri baktın, dönemeci gördün ve «Dikkat et!» dedin sertçe; aynı anda Franz'ın kolunu yakalayıp, ayağınla düşsel bir frene sonuna dek bastın. Franz'ın arkasında oturan Javier mendilini dudaklarına bastırdı, gülümsedi ve dönemeçli yolların sakıncasının, konuşmayı güçleştirmek olduğunu söyledi; Franz ise, en kötü dönemeçlerin az sonra arkada kalacağını söyledi. Sen, İsabel'in, senin Franz'ın kolunu kavradığın gibi, Javier'in kolunu kavramadığının ve elini Franz'ın kolundan çekerken gözlerini senden ayırmadığının bilincindeydin. «On yıl önce buralar baştan başa ormanlıktı. Ama Meksikalılar zenginliklerini nasıl koruyacaklarını bilmiyorlar.»

Başını çevirip bir zamanlar orman olan kütüklere, Meksika'nın dağlarını sürükleyip aşağı indiren, tepelerini dümdüz eden ve bizi kuru, boğucu, düşman bir dışkı toprağıyla karşı karşıya bırakan hızlı çamurlu suların aşındırdığı derin çukurlara baktın. Gözlerini kapattın ve kendini motorun düzenli uğultusuna ve karayolunun sarsıntısına ninni gibi bıraktın. Biraz sonra Javier'in, Franz'a gene radyoyu açmasını söylediğini duydun, ama Franz başını salladı ve senin uyuduğunu söyledi. Az sonra gene bir sarsıntıyla gözlerini açtın ve dönemeçlerin keskinliğine ilişkin bir şey söyleyen Franz'ın sözünü keserek: «Bir zamanlar, bir sınırdan ötekine büyük bir yarış olmamış mıydı burada?» diye sordun.

«Evet,» diye karşılık verdi İsabel, «Pan-Amerikan Yarışı'ydı adı. Katılanların hiçbiri de sağ kalmamıştı.» Javier'in genizden gelen gülüşüne hiç aldırmadın,

çünkü şimdi çantana gömülmüş, aynanla tarağını arıyordun. Hızlı vuruşlarla külrengine boyanmış saçlarını fırçaladın, aynada görüntünü görünce yüzünü beğenmezlikle buruşturdun. Dudak boyanı alıp ağzını büzdün, dudaklarına ruj sürdün. Gerçekten de, dudakların güzel, Canavar, enli ve dolgun. Aynayı yüzünün çevresinde dolaştırıp gri gözlerini inceledin. Şimdi Javier'in yeniden konuştuğunun ve gözlerini yoldan ayırmadan başını salladığının ayrımına vardın. Javier, belki de, bunu bilmenin kadına yettiğini, ama bunun erkeği, ona denk düşebilecek bir şey yaratmaya zorladığını söylüyordu. Dönüp Javier'in yüzüne baktın. O sırada, Franz, kuru bir sesle ne de olsa işin içinde zevk olduğunu ve kendi adına, kadının şu ya da bu olması üstünde durmadığını, neyse o olmasını istediğini söyledi. Franz vadiyi göstererek, bundan sonra yolun daha iyi olduğunu söyledi. Bu kesinlikle saçma olurdu, dedi kocan. Evet, buydu söylediği. Ona baktın ve gene konuştun:

«Denize kaç saat kaldı?»

«Denize mi?» diye gülümsedi Javier. «Ne zaman varırız, Franz?»

«Ancak yarın.»

Dönüp gözlerini kapattın gene. Birkaç saniye hepiniz suskundunuz. Franz'ın gömleğinin cebinde sigara aradığını sezdin, gözlerini açtın, göğsünün üstünden doğru uzanarak paketi aldın. Bir sigara yakıp, dudaklarının kırmızı halkasıyla boyanmış sigarayı ona uzattın. Sonra bir sigara da kendine yaktın. Ancak sigarayı bitirdikten sonra, konuşma bir an için kesilmemişçesine, «Aynı şeylerin ardı arası kesilmeden yinelemesinden başka her şeye razı olabilirim. Hiçbir şey can sıkıcı olamayacak kadar olağanüstü değildir,» dedin. Javier'in gözlerini üstünde duydun ve elinle saçlarını sıvazladın.

«Gerçek şu ki, aşk tutkusuz da yaratılabilir,» dedi Javier. «İnsan, güzeli ve bir kadının kişiliğini tam

bir soğukkanlılıkla ve hiçbir istek duymaksızın değerlendirebilir. Açlık duymaksızın, telâşsız aşk!» Franz bir kaşını kaldırıp omuz silkti. Ben de olsam aynı şeyi yapardım, Canavar. Gerçekten yapardım.

Şimdi bir köyden geçiyordunuz, Franz yavaşladı. Başını, bile bile pencereden çevirdin. Ama İsabel burnunu cama dayayıp, gri, badanasız tek katlı kerpiç evlerin geçip gitmesini, yol kıyısındaki, sütle çırpılmış yumurta, dut, erik ve ucuz eski çanak çömlek satan küçük tezgâhları, soğuktan kaskatı kesilmiş, pelerinlere sarınmış, kımıldamadan duran insanları seyrediyordu. Burnu cama dayalıydı, soluğu camı buğulandırmıştı; buğuya bir kedi çizdi, sonra da kendi kendine oyun oynamaya başladı: O'lar ve X'ler çiziyordu. Şaşılacak şey. O'ları çizen sol eli, X'leri çizen sağ elini yenmişti. Durup, parmaklarıyla güneşten yanmış kolunu okşadı. Şimdi sağda gerçekten bir orman vardı; İsabel, ormanın kararttığı camda, pürüzsüz çıkık elmacık kemiklerinin üstündeki yeşil, parlak gözlerini görebiliyor olmalıydı. Hoş kadın, Canavar. Kimse onu beğenmemekle suçlayamaz beni. Hiç kimse. Ansızın öne eğilip koltuğun üstünden doğru uzandı, senin yanındaki kapıyı açtı ve hiç ses çıkarmadan dışarıdaki havayı ciğerlerine çekti. Javier onu omuzlarından tutup aynı sessizlikle birden geri çekti. O sırada sen uzanıp kapıyı kapattın; Franz düz bir sesle, hiçbir şaşkınlık göstermeksizin, «Dikkat edin,» dedi. Sonra İsabel, Javier'in birbiri üstüne attığı bacaklarına yüzükoyun kapanıp, açık ağzını onun oyluğuna dayayarak, Javier'in kendisini okşayıp yatıştırmasını, uzun, koyu renkli saçlarına dokunmasını, gözyaşlarını silmesini bekledi. Javier hiç aldırmadı ona. Ellerini kımıldattığında, yalnızca tırnaklarını incelemek için yaptı bunu. Yumuşak bir sesle güldü, öne doğru uzanıp ensene dokundu. Kımıldamadın, Elizabeth. Dosdoğru ileriye baktın. Bravo. Senin deyişinle, okulu bitirmiş, donanmaya katılmıştın. *Ship ahoy!*

«Buradan nereye sapıyoruz?» diye sordu Franz.

Sen ve Javier aynı anda konuştunuz:

«Cuernavaca'dan geçme.» «Karayolunu izle.»

«Evet, ama ne kadar?»

«Sapağa kadar.»

«Geçiş parası ödenen kulübeden önce mi, sonra mı?»

«Sonra. Geçiş parası Alpuyeca'ya ödeniyor. Sen Alpuyeca'ya varmadan sapıyorsun.»

«Şimdi anımsıyorum.»

«Xochicalco'ya daha önce gelmiş miydin?»

«Hay Allah kahretsin, Lisbeth, elbette. Dördümüz de gelmiştik... Demek istiyorum ki, üçümüz geçen yıl oradaydık.»

«Ne budalayım, unutmuştum. Küçük İsabel.» Senin o kancıkça gülümseyişin.

«Ne var?»

«Bir şey yok. Geçen yıl Xochicalco'ya gittiğimizde senin daha sosyeteye tanıştırılmamış olduğunu söylemek istedim.»

«*Very funny*»[1] dedi Javier yavaşça.

«Evet, çok komik değil mi?» Sonunda dönüp baktın onlara. Ama İsabel'in başı şimdi kocanın oyluklarına dayalı değildi. Kalkıp oturmuş, burnunu pudralıyordu.

«Geçiş parası ne kadar?»

«Beş pezo sanırım.»

«Bozukluğum yok.»

«Bende var. Al, işte!»

«Sonra sağa mı?»

«Evet. Bir ok olacak; onu izleyeceksin.»

«Radyoyu açsana, Franz.»

«Tamam, kalsın Franz. Hoşuma gitti.»

«Ne valsi bu?»

«Şen Dul,» dedi Franz.

1. 'Çok komik.' (İng.)

Böylece siz, dördünüz, dolambaçlı bir yol boyunca birbirinizle konuşa gülüşe hızla ilerlerken, ben karayolunda rahatça arkama yaslanmış, bazı turistlerin ellerindeki, yolculuk acentalarının, böyle yerleri ziyaret etmek hiç kimseye yüzde sağlamadığı için dağıtmadıkları el kitapçıklarına yan gözle bakarak Puebla'ya gidiyordum. Gene de, insana bilgi verilmeli. Örneğin, küçük kaleye, kemeri üstünden tek bir sarı elektrik ampulunun sallandığı bir kapıdan girildiğini ve kapının her iki yanında bir pencere bulunduğu bilinmeli. Yukarıda, ince bir toprak kabuğundan, kale sanki bir mahzen ya da gömüt, yahut çökmüş bir maden ocağıymış gibi otlar fışkırıyor, bacalar otlar arasından fabrika bacaları gibi yükseliyor. Birinci bölüm, düz tavanlarıyla yönetim bölümü; kabul odası, nöbetçi odası, tüfek koymak için rafların bulunduğu bir salon, sonra Komutan'ın çalışma odası. Bir yanda, giysilerin depolandığı oda. Ötesinde garaj, sonra birinci avlu, en sonunda tutukevine giriyorsunuz. Avluyu bir tuğla duvar çevreliyor. Tüm bunların çevresinde, dibi çamurlu derin bir hendek.

Aynayı yüzünde dolaştırıp gri gözlerini inceliyor, Javier'in yeniden konuştuğunun ayrımına varıyorsun; sevdiğini bilmenin belki de kadına yettiğini, ama erkeği, sevgisine denk düşecek bir şey, kadının bir imgesini yaratmaya zorladığını söylüyor. Dönüp kolunu koltuğun arkasına dayıyor, bundan sonra söyleyebileceği şeyden korkarak gözlerini ona dikip bakıyorsun: Sözlerini sürdürmemesi, her şeyi yinelememesi, ezbere bildiğin sözcüklerin, yalnızca onun ve senin bildiğiniz sözcüklerin kimilerini gizli bırakması için sessizce yalvarıyorsun ona. Sözünü kesiyorsun: «Denize kaç saat var?» Onu ilgilendirecek, başka yöne çekecek bir konu arıyorsun, ta denize değin dayanacak, yeterince geniş, derin, uzun bir konu.

Yanınızdan bir köy geçiyor, sense onu görmek istemediğin için bile bile pencereye arkanı dönüp, bir

elini gözlerine kaldırıyorsun. Daha önce gördüğün bütün öteki köylerin tıpatıp eşi bir köy daha. Hiçbirisi, Meksika'ya ilk geldiğinde gördüğün ilk köyden değişik değil: Hareketsiz, yoksul, ölümcül. Gelişinin nedeninin bu olduğunu düşünerek kendini kandırıyorsun: Romantik Meksika'yı, kocanın anayurdunu keşfetmek. Keşke o da o zaman, öylesine şiirsel, öylesine yakışıklı, ülkesine benzeseydi. Ülkesinin yoksulluğuna, paçavralarına, sayrılığına.

Meksika'nın yalnız bir yüzü bu. Öteki, yalnızca kabalığı sağlamak, yalnızca iğrenç Birleşik Devletler'e öykünmek için yoksulluğu bırakmış bir ülkenin bayağı yüzü. Böylece, buraya gelmekle hiçbir şeyden kaçmadın sen. Bir tutsak olarak kaldın. Hayır, Canavar, böyle olduğunu söylemiyorum sana. Soruyorum yalnızca.

İsabel, Javier'in dizlerinde yatıyor. Pantolonunun ince kumaşının arasından, onun ılık nemli soluğunu duyuyor ve hiç kuşkun olmasın, bu genç kadının çekiciliğinin kedimsi bir benzeşmeye dayandığını düşünüyor. (Nasıl, başarabiliyor muyum, Canavar? Kocanı anlayabilmiş miyim?) Bu, onun en açık olduğu kadar, en anlamlı çekiciliği de olabilir. Javier ellerini kaldırıp, parmaklarını seyrelmeye yüz tutmuş kır saçlarının arasından geçiriyor ve içini çekerek, İsabel'in, kendine de, bir sevgiliye de yettiğine inandığı sevecenlik, daha genç olsaydı kendisine bile yetebilirdi diye düşünüyor. Oysa İsabel bunun yeterli olmadığını anlamıyor. Javier'i tanımıyor.

İsabel, senin ve Franz'ın onu duyamayacağınızı sanarak, ağlıyor. Ne çocukça, ne apaçık bir davranış diyorsun sessizce. Bırak, istiyorsa ağlasın, Javier'in donu sırsıklam oluncaya değin, Tanrı bilir kim anlayabilir onu. Şimdi de Javier, aynı ölçüde apaçık bir biçimde, boynuma dokunuyor ve arkaya dönmemi sağlamaya çalışıyor, ama yapmayacağım bunu. Arkaya dönüp, İsabel'i ellediğini, genç, güçsüz, suçsuzlu-

ğun sezgisel sapıklığıyla genç, başka bir kadının, küçük İsabel'in kendisini kucaklamasına, öpmesine izin verdiğini görmemi istiyor. Dönüp bakmayacağım onlara. Trafiği ayıran ve ötesine geçerse bir kaza tehlikesini, hattâ ölümü göze alacağını gösteren beyaz çizgiden ayırmayacağım gözlerimi.

«Bir kurabiye ister misin, Franz?»

Başını salladı. Kurabiyelerden bir tane aldın, kıtır kıtır ses çıkardı ağzında. Selofana sarılmış küçük paketi başının üstünde tuttun. «Arkadakiler, kurabiye ister misiniz?»

«Ne kurabiyesi?» diye sordu Javier.

«Çikolatalı. Korkma, Sanbors'dan alınmıştır. Özellikle *Yankee* mideleri için yapılmış.» Güldün, paketi sağa sola salladın.

«*Yankee'ler* her şeyi ne güzel sunuyorlar,» dedi Javier. «Dilencilere verilen kırıntılar.»

«Yo, yo, lütfen.» Alaycı bir onaylamazlıkla yüzününü buruşturdun. «Lütfen *Yankee*'lere saldırmaya başlama gene. Javier, tüm Meksikalılar gibidir. *Yankee*'lerin aleyhinde konuşurlar, ama her şeyde bize öykünürler. Salt imrenme.» Hafifçe eline vurdun ve paketi çektin. «İstemediğine emin misin, Franz?»

Franz başını salladı. Şen Dul Valsi bitti, spiker yeni bir parsellemeyle ilgili bir duyuruya başladı. Radyoyu çıt diye kapattın. Wolkswagen, Meksika'nın yanardağlarının gölgesinde yetişen pirinç ve başka tahıl ekili tarlalardan geçerken hepiniz bir süre için sustunuz. Ama çok geçmeden, bu kurak toprakta her zaman bir başına ve inandırıcılıktan uzak olan verimlilik arkada kaldı. Araba, iki yanına küçük susamış ağaçlar sıralanmış, çakıllı bir yola tırmanmaya başladı. Franz fren yaptı, büyük bir uçurumun kıyısına yakın bir yerde durdu. Hepiniz indiniz, kasılmış, seyiren bacaklarınızı uzattınız, üstünüzdeki kırıntıları silkelediniz, buruşmuş giysilerinizi düzelttiniz. Önünüzde, vadinin dalgalı uçsuz bucaksızlığı uzanı-

yordu. Genç başakların soluk yıkanmış yeşilinden, şeker kamışının krom yeşiline ve yıpranmış ya da unutulmuş toprağın kuru, ölü, saman-kahverengisi yeşiline, yeşilin her tonu. Yukarıdaysa, bir kemer gibi kuşattığı toprağın çoraklığını ve umutsuzluğunu sanki gidermek için inanılmaz ölçüde güzel olan, güzel olmak zorunda olan Meksika göğünde hızlı bulutlar. Senin ünlü Yunan denizin gibi, Elizabeth. Öyle ülkeler vardır ki, kendi hallerine bırakıldıklarında bir gün bile varlıklarını sürdüremezler; Gökyüzünün —Meksika— ya da denizin —Yunanistan— aynasına sahip olmalıdırlar. Küçük bulutlar, Meksika güneşini bir gizleyip bir açığa çıkardıkça ışık ve gölgenin hızlı göz kırpışları. Güneş, gölge ve sessizlik bir araya gelerek, vadiyi devinen ışık ve karanlık kareleriyle motifliyor, tepelerle çukurları yontuyor, sonunda, ufkun çentikli dağlık sınırında duvarlar ve sivri tepelerle kendini dışarı vuran bir toprakla, bu doğal rastlantısal oluşumların üstüne doğru sarkan bir gökyüzü arasındaki karşılıklığı betimliyordu. Yuvarlak küçük tepeler. Yüksek yanardağlar. Sönmüş kraterler. Ve her şeyi kuşatan, bu saatte açık seçik, gözden uzak olmayan ve dokunulabilecek denli yakın, ama daha şimdiden öğle sonunun saydamlığına doğru buğulanmaya başlayan dağların yığını ve sertliği.

İsabel kocanın yanında durdu. Çıplak kolu belli belirsiz onun koluna değiyordu. Hafifçe titriyordu ve her zaman ince ve uyanık olan Javier bu davranışta, kadının kendi güzelliğini, önünüze yayılmış doğal güzellikle kaynaştırmak, doğayı önce sevide, sonra benimseyicilikte, en sonunda da egemen olma gereksiniminde suç ortağı yapma dürtüsünü ortaya çıkarabiliyordu. Her zaman yanlış yolda yürüyen Javier, görünüme ve İsabel'e sırtını döndü, İsabel bir kolunu göğüslerinin altında çaprazladı, ötekini sallandırdı, gökyüzüne bakarak acele acele geçen bulutlarda balinalar, yüzler, hayvanlar bulmaya çalışırken, par-

makları kalçalarında sinirli sinirli dolaşıyordu.

Franz'ın elini tutup, eski Tolteca tören alanına giden patikada yürüdün. Alışılmış dinginlikleri bozulan keçiler sıçrayarak uzaklaştılar, toynakları, taşın taşa sürtünmesinden çıkan sesi andırır bir ses çıkarıyordu. Yol kayalıktı, her iki yanda dikenli çalılıklar ve cüce eğreltiler vardı. Çabucak tırmandın, açıklığa vardın. Franz kollarını açtı. Sen de gülümseyerek, geçen yıl buraya gelişinizi anımsamadığına sevindiğini, bunun, bu gelişi de ilk kezki gibi şaşırtıcı ve zevkli kıldığını tam söyleyecekken, Franz daha önce davrandı: «Unutmuştum.»

Xochicalco havadan, gelgitin yıkayıp düzleştirmesinden sonraki bir kum şatosuna benzese gerektir: Tüm ayrıntılardan yoksun yalın bir biçim. Taraçalar kararsız bir simetriyle yükseliyor, sonunda, en üstteki, alanın ortasında bir başına duran ana tapınakta doruk noktasına ulaşıyor. En alt taraçaya dimdik inen yarın üstüne sarkan damsız saray, kemerleri kararmış eski balo salonunun kırık sütunları, tapınağa uzaktan eşlik ediyor.

Franz ellerini omuzlarına koydu. Ondan uzaklaştın, açıklığa tam o sırada varmış olan Javier'le İsabel'in yanlarından geçtin ve piramidin dört yanından dolanan kabartmaya doğru koştun. Bu kabartma tek bir yılan, başı sonu olmayan bir yılanlar çemberi, birçok başı, birçok dişli gırtlakları olan, kaçan bir tüylü yılandır. Durup taşın fışkırmasına dokundun, sonra piramidin çevresinde yürüdün. Gözden silinince, durup gene dokundun ona. Kasılmaları ve uzantıları, kabartmanın öteki varlıklarınca; hepsi de bu bükük kıvrımlar içinde yer alan insanlar, hayvanlar, kuşlar ve ağaçlar: Görkemli süsler, gerdanlıklar ve süslü yüksek başlıkları olan Tolteca'nın ileri gelenleri, doğranmış ağaç gövdeleri; yazı oyukları; jaguarlar, tavşanlar, ufalanmış kartallarca harekete geçirilmiş gibi görünen sonu gelmez yılana kollarını da-

yayarak öne doğru eğildin. Yüzünü yılanın başlarından birine dayadın ve bir an onun profilini paylaştın, seni kışkırtan şeyin ne olduğunu biliyorum. Böyle yutulmak, istemini bu şiddet çemberinde, kimliğini seninkine benzeyen bir gücün tutsağı olarak yitirmek istediğini; bunun hemen hemen her zaman aradığın şey olduğunu; sonsuza dek burada, bu yakarı evinde, bu kutsal törenler yerinde, bir kez daha bu Beth Hatfillah'ta kalmak istediğini düşünüyordun. Ellerin, eskil taşı, yüzyıllar boyu ayakta kalmış ve senin, Meksika'nın gizli özünü, yoksulluğumuzun ve gösterişimizin, onurumuzun ve acınası durumumuzun, acımasızlığımızın, sıradanlığımızın ardına saklanmış olan o bozulmamış varlığın tohumunu içerdiğine inanabildiğin katılaştırılmış ışık ve gölgeyi okşadılar. Burada, bu ülkenin gizemli büyüklüğü var diye düşünüyordun: Aşınmış güneşi, ay ışığının yitik ışını. Peki, Canavar, peki, D.H. Lawrence'ını iyi okuduğunu anlıyoruz. Böylece, orada eski granit yılana dayanmış duruyordun, ruhunla orada kalmak istiyordun, oysa görünürde ondan ayrılarak Volkswagen'a dönecek, sarışın Franz' ın yanına, ancak yarın ulaşabileceğiniz denizi öylesine bekler, umarken, yeniden konuşmaya, gülmeye, kötülüğü, seviye, umutsuzluğa, umuda dönecektin. Kışkırtılmıştın Elizabeth. Evet, kışkırtılmıştın. Yılanın halkalarının tutsağı olmak, dökülen tüylerinin selinde boğulmak, bir kez daha gözlerin sımsıkı kapalı ve kımıltısız yaşamak, edilgenliğin gücünün, kendini bırakışın, erkinin coşkusunu duyarak hiçbir şeye, karar vermeye bile karar vermeksizin, hiçbir şey yapmaksızın, istemini en küçük bir sınamadan bile geçirmeksizin, tümüyle çekimserlikle yaşamı sürdürürerek, bir kez daha Yahudiliğinde, *vicus Judacorum*'da, *carriera*'nda, *Judengasse*'de,[1] lânetlenmiş gettonda yaşamak. Ne o, Elizabeth, bir tuzaktan yalnızca bir baş-

1. Yahudi mahallelerine verilen adlar. (Lat., İt., Alm.)

kasına düşmek için mi kurtulacaktın?

Piramidin çevresinden dolanıp gelmiş, şimdi biraz uzakta durmuş seni seyrederek sigara içen sessiz Alman'ın ayak seslerini işitmedin. Az sonra İsabel ve Javier geldiler, Franz bile bile seni görmelerini engelleyecek biçimde durdu. «Gelin, yukarı çıkalım,» dedi onlara. Üçü uzaklaştılar, levha ve kabartmaların, tabandaki yılanın kuşatıcı gücünün ötesinde oldukları piramidin düz üst kısmına çıkan büyük merdivenleri tırmandılar. Oturmuş adamların dudaklarının yanında küçük oyuklar yüzüyor. Kurtarılmış bir jaguar, dişleri açıkta, tuzakta yatıyor. Hiçbir gövdenin parçası olmayan taş çeneler, yabancı, zorla içeri giren bir haçın dörde böldüğü bir çemberi çiğniyorlar.

«Kibritin var mı?» diye sordu Javier Franz'a.

Franz kibriti elinde tutup Javier'in sigarasını dudaklarına götürmesini bekledi. Javier boşluğa bakıyordu. «Farkına vardınız mı, tek bir yılan vardı, birkaç tane değil,» dedi.

«Evet, vardım.» Kibrit ucuna kadar yandı. Tam elini yakacakken, Franz parmaklarını açıp düşürdü kibriti.

«Özür dilerim,» dedi Javier.

Franz gülümsedi, bir kibrit daha çaktı.

İsabel hasır şapkasını giydi, portakal rengi bir eşarpla çenesinin altından bağladı. Uzun çizmeler giymiş bir kesik bacaklar yığınının önünde durdu. Ansızın güldü, geriye doğru sıçradı, «Hadi, büyücülük oynayalım,» dedi.

Franz da güldü, arkasından koşup omuzundan yakaladı onu. İsabel bedenini kastı. «Gel, dokun bana, Javier. Büyüyü boz,» dedi.

Javier sırıtarak ona yaklaştı. «Hemen geliyorum,» dedi, «ama unutma, yaşlı mı yaşlı bir büyücü var yanında, beyaz boyayla çizilmiş kafatası maskesinin altında yüzü canlı ama. Yanında da kocası, baykuşlar ve örümceklerle çevrili seni bekliyor.» Onu kollarına

alıp öptü, İsabel'in kolları boynuna dolandı; Franz sigara içerek onlara baktı. Javier gözlerini yumdu. «Hayır,» dedi İsabel. «Gitme.» Bir kez daha öpüştüler. Franz onlara bakıyordu. Sonunda ayrıldılar. Franz'a baktılar. İsabel'in yüzü genç ve mutluydu. Javier'in yüzündeyse buz gibi bir kendini beğenmişlik vardı.

Üçü de aşağıya bakıp, senin oyun alanına doğru ilerlediğini gördüler.

Basamaklardan indiler. Yarı yolda Javier durdu. Kolunu uzatıp boşlukta yılanın kıvrımlarını çizdi.

«Bizimle mi konuşuyorsun?» diye gülümsedi, İsabel.

«Evet.»

«Gerçekten bizimle mi konuşuyorsun?» diye yineledi.

«Evet, evet!»

«Eğer seni anlıyorsam, budalanın birisin sen.»

Onun kolunu okşadı.

«Evet,» dedi Javier. Parmaklarını gömleğinin kırmalarına değdirdi. «*Perchè si fuggo questo chiaro inganno?*[1]»

Javier aşağıya, kaldırıma bakınca, o gün havanın sıcak olacağını söyledi kendi kendine. İşyerinin bulunduğu yapının döner kapısını az önce ardında bırakmış, şimdi meyve tablalarının yanından geçiyordu; durdu, sergilenen meyve yığınlarını seyretti, daha yakına gidip kaskatı küçük parmağıyla bir *papaya*[2] dilimine ve onun kara tohumlarının oluşturduğu öbeğe dokundu. Meyve satıcısının bir bıçak vuruşuyla bir karpuzu yüreğine kadar yarışını seyretti. Atılmış portakal kabuklarını çiğneyen iki köpeğe baktı. Tahta tabladan, dizleri üstünde oturmuş yaşlı pa-

1. Niçin oldu bu açık aldatış? (İt.)
1. Papaya: Güney Amerika'da yetişen bir tür meyve. (İsp.)

zarcı kadınların ara ara mallarını satmak için bağırdıkları tozlu yere meyve suları akıyordu.

Elini hafif gabardin ceketinin iç cebine soktu. Bu sabah bu gri ceketi seçmesinin nedeni, gazetenin o gün havanın çok sıcak olacağını yazmış olmasıydı, gerçekten de Meksiko Kenti'nde Mart, sıcaktan daha sıcak, kurudan daha kuru olabilirdi, öylesine kuru ki, derinizle diliniz, meyve suları gibi sıvıların, bir kavunun kırmızı yüreğinde bile var olamayacağını duyardı. Eli, altın yaldızlı oyma harfleri, düzgünce damgalanmış fotoğrafı, resmî, çok önemli görünüşlü süslü yazısıyla küçük deri karneye dokundu: Kart taşıyıcı, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Latin Amerika Komisyonu filanca araştırma merkezinin görevlisidir. Bu, şöyle çevrilebilir: Güneşin parıltısından korunmak için griye çalan bir renge boyanmış camın ardında bir bölmeden oluşan bir büro, sekiz ve on punto Bodoni harfleri, yirmi dört katratla dizilmiş kâğıt ve raporların dağ gibi yığıldığı gri çelik bir masa, üstünde birçok parmak izi olan Birleşmiş Milletler Anayasası —yalnız yeterince dokunarak dünya anayasası üstünde kişisel damgasını bırakabilirmiş gibi— duvarda Dag Hammarskjöld'ün karton çerçeveli bir fotoğrafı, siyah deri minderli, arkalığı ve kollukları bilmediği bir tür madenden yapılmış bir döner koltuk. Küçük kırmızı deri karnenin söyledikleri bunlardı; Javier onu iç cebinde, yüreğine yakın bir yerde saklıyordu, böylece, parmakları, yüreğinin bulunduğunu sandığı o yere gittiğinde, bir dokunuşla güvenlik duygusunu iki kez pekiştirebiliyordu. Şimdi, parmaklarını göğsüne bastırdı, yüreğinin düzgün, düzenli, gerektiği gibi atıp atmadığını anlamaya çalıştı, sonra da elini yakasına götürdü —Oxford bezinden yapılma, Gordon tipi bir Arrow gömleği, yakaları düğmeyle tutturulmuş, yaka numarası 30, kolları 83— tozla, görünmez ama kirli, kurumlu havayla birleşip koyu renkli bir halka çizerek yakayı lekelemekte oldukla-

rı kuşkusuz kuru ter damlalarını duydu, kol ağızları da kirlenecekti, oysa onun akşam elçilik kokteyline gitmeden önce eve uğrayıp üstünü değiştirmeye vakti yoktu. Hiç değilse şimdi özgürdü ama, izin istemeden bürosundan çıkmıştı, masasını darmadağın bırakıp —Otis, otomatik, krom ve deri kokan— asansöre binerek, mozaik döşeli girişten geçmiş, döner kapıdan çıkmış, hiç ardına bakmaksızın sokak boyunca pazara yürümüştü, her zaman yaptığı gibi, onun bir kıyı olduğunu düşleyerek. Sokakları, kuleleri, pencereleri, kapıları, balkonlarıyla bir kıyıya, onu bozacak denizi, ardında çürümüş balıklarla yabanıl deniz otları bırakacak gelgiti, gözü başka bir yana yöneltecek, onu baştan çıkararak olmayacak uzaklıklara yolculuk etmeye çağıracak; okyanusu denizle birleştiren çizgiden yoksun bir kıyıya benzetmekten hoşlanırdı çünkü. Şimdi ardına bakmaya korkuyorsa —korkuyordu da, o sabahki ilk bilinçli korku— bunun nedeni, kuşkusuz, kaldırımın betonundaki kumda ayak izlerini göremeyeceğinden korkmasıydı. Bürosundan niçin kaçmıştı? Daha bir an önce yumuşak başlı ve düzgün atan yüreği ürkütücü bir güçle hızlı hızlı çarpmaya başladı, mide bulandırıcı bir duyarlık yüreğinden güneş siniağındaki o merkeze doğru ilerledi, oradan, gizlendiği yerden çıkarılmış, şimdi yabancı bir ülkede bir yabancı gibi onu barındıran gövdeye yabancılaşmış olan sinir sisteminin karmaşık kanallarının, ara bağlantılarının içine korku ya da umut gibi yayılsın diye özgür bırakılmış, günün bu beşinci sigarasının uyandırdığına kuşku olmayan bitkisel bir yaşam yayılıyordu. Yok, sinirleri iyi değildi bu sabah. Gergindiler, titriyorlardı. Nasılsa, beyninde, bir yerde minicik, her şeye gücü yeten bir çıkıntı vardı, bir dürtülmeye, dokunulmaya, hafifçe dürtüklenmeye ya da hattâ azıcık uyuşturulmaya görsün, yüzlerce yıllık evrimden, yıllar süren evlilikten sonra, hâlâ ona kalan özgürlük kırıntısını yitirecek, bir çelik muşta ya

da tavuk tüyüyle silâhlanmış o yıkıcı elin göstermesini istediği yılgınlık, öfke ya da boyun eğmişlikle tepki gösteren bir Pavlov köpeği gibi mekanik olacaktı. Egemenlik altına alınacaktı, kesinlikle ve umutsuzca egemenlik altına alınacaktı, öylesine çabayla elde etmiş olduğu düşüncelerden, kırkı aşkın uzun yıllar boyunca öylesine umutla tanımlayıp biçimlendirmiş olduğu kişilikten yararlanma gücünden yoksun, en ilkel duyarlıklarını bile kullanamayacak denli umarsız kalacaktı. Bu bir karabasandı, doğru, ama Tanrı'ya şükür, yalnızca uyanış düşlerinde karşılaştığı bir karabasan. Uyurken gördüğü okyanus karabasanı çok daha kötüydü. Bir korku düşü, okyanusun çok yakınına gitmek, içine girmek, bir tür bilinçsiz mutluluk ve bırakılmışlıkla boğulup ölmek, tam anlamıyla edilgin olacak, ne kollarını ne de bacaklarını kımıldatacaktı, dalgalar üstünden aşacak, kara kum onu emip içine çekecek, karşı koyamayacak onlara. Çok korkunç bir karabasan. Gene de düşsel bir korkuydu bu. Yüreğinin hızlı hızlı atışı düşsel değildi ama. Gene de, yalnızca yüreğiyle sınırlı kalsa, avuçlarında boncuk boncuk terlere yol açmasa, dizlerini taşıyamayacakları bir ağırlıkla bağlamasa, ancak durup elini yeşil bir direğe dayayarak, gözlerini bir neon lâmbasının yanmamış tüpüne dikerek üstesinden gelebildiği bir baş dönmesiyle başını döndürmese dayanabilirdi buna. Gözlerini kapatsa, belki? Hayır, çünkü böylece yaratacağı karanlık, onun ne baş dönmesini geçirecek, ne de kulübe ve tablalar arasında yürüyen, yolunmuş tavukları tüylü başlarından tutarak taşıyan, domuzların ayaklarını avuç içinde tartan, beyaz peyniri koklayan, pazarlık eden, ıslık çalan, kaynana zırıltılarını sallayan, durmak bilmeyen çalgı makinelerine yirmi *centavo*'luk[1] bozukluklar tıkıştıran, bira şişelerini gürültüyle açan pazar kalabalığının tiz,

1. **Centavo:** Pesonun yüzde biri. (İsp.)

uyumsuz şamatasını duymasını önleyecek alaycı ışıklarla dönüp duracaktı yalnızca. Erinç istiyordu o, oysa erinç yoktu, ne çevresinde ne de içinde, hiçbir dinginlik, denizle ilgili karabasanını anlatan kendi sesinin bile duyulmayacağı hiçbir gizli iç korunak yoktu; bir kapı, bir çıkış yolu yoktu, her şeyle dosdoğru yüz yüze gelmek zorundaydı, bir yumruk gibi kabaca. Bu sabah apartmandan öylesine erken çıkmasının nedeni buydu. Yalnızca kaldırımlarda yürümenin, adımlarını birbiri ardı sıra atmanın, yanından geçen vitrinlerle yüzleri görmenin, eski gerginliğin, eski bunalımların bir gününü daha geçirmek için gereksediği dinginliği ona verebileceğini ummuştu. Ama şimdi midesindeki asitler gene aşağı yukarı inip çıkmaya başlamışlardı, yukarı çıktıklarında, ağzına acı madensi bir tat vererek, aşağı indiklerinde, bugünlerde her röntgenin, ta kalın bağırsağın üst ucuna varan bir spazmın zikzaklarını yanılgıya yer vermeyecek biçimde ortaya koyduğu karnındaki o kurcalanmış labirentimsi halkaları kemiriyorlardı. Pazardan ayrıldı, gözlerini mavi, puslu gökyüzüne kaldırdı. Yakında bir toz fırtınası kopacaktı, gökyüzü bu fırtınayla titriyordu. Üstelik nerede olacağını ya da ne zaman döneceğini söylemeden ayrılmıştı işyerinden. Ağır ağır, oyalanarak dükkân vitrinlerine baka baka yürüdü sokak boyunca. Yansıyan ışık parıltılarıyla donuklaşmış olanları geçti. Saydam olanları, kaşlarını düğümleyerek, camın yakınında durup inceledi. Siyah rugan, timsah derisi, güderi ayakkabılar. Naylon, ipek, yün çoraplar. Renkli şeritle süslenmiş, kısa kollu spor gömlekler. Yıkandığı zaman çekmeyeceklerini güvence altına alan etiketli smokin gömlekleri. Yuvarlak yakalı gömlekler, geniş yakalı, çizgili gömlekler, renkli gömlekler, çok uzun süre güneşte bırakılmaktan sararmış beyaz gömlekler. Deri ceketler, gabardin iş ceketleri, kırmalı *guayabera*lar giymiş, sarı yün saçlı, boyalı koyu renk gözlü, pırıltılı dişli, gülümseyen, parlatıl-

mış mankenler. Sokağın daha aşağısında, bir vitrin ötede siyah ipek sutyenler, eflâtun külotlar ve jartiyerler giymiş, dişil arkadaşları. Naylon kılıflara sokulmuş, parlak plastikten, biçimi bozulmuş bacaklar. Şimdi bir tatlıcı dükkânının önündeydi. Çikolata yığınları, jelâtinli şekerleme kubbeleri, Meyve şekerlemesi piramitleri. Ananas kompostosu kutuları. Salyası kabarmaya başladı, gastrit salgıları lânet olasıca saldırıların iki katına çıkardılar, doktorların yalnızca bir tepke olduğunu, ülserden, midesinin çiğ ağzından gelmediğini, söyledikleri ülser, kendisinin koruyucu bir şeker tabakasıyla köreltmek ve engellemek istediği alevli bir ok gönderilmişçesine, karaciğerinin yakınlarından bir yankı olduğunu söyledikleri keskin sancıyı duydu; ne ki bir parça şeker yiyecek olursa duyacağı rahatlamanın ancak birkaç dakika süreceğini, kükürtlü asitlerin azıcık doygunlaşacaklarını, ama bunun, bağırsaklarından gelen sinirsel bir sindirim bozukluğuna mal olacağını, daha şimdiden başlamış olan sinir kasılmasının seyrini izleyeceğini ve sonunda suçsuz şekerlemenin geçmesine karşı koyacağını, ona tüm gücüyle saldıracağını, onu şiddetle sarsacağını, karnını davul gibi şişirecek gazlarla onu bombardımana tutacağını ve uzun süren bir tıkanmaya ya da aynı ölçüde uzun süreli bir bağırsak sürgününe yol açacağını biliyordu; birincisi, yumuşatıcılar onu kendi acı salgılarından da çok azdırdığı için, çentikli kara kapaklı saydam şişelerde sattıkları türden bir gliserin fitilinden aşağılayıcılığıyla ya da ondan daha da yakışıksız bir lavmanla çözümlenmek zorunda kalacaktı; yatakta çıplak, yarı yarıya bir çarşafla örtülü, bacakları yükseğe kaldırılmış yatacak, karısından kutuyu yukarıda tutarak ona yardım etmesini istemek zorunda kalacak, kendi eliyle tüpü alıp gergin, duyarlı anüsünü arayarak o Allahın belâsı şeyi içeri sokacak, siyah fitil başının çok belirsizce içine girişini, yasal işlevini aşarak onu gırtlağına dek genişletişini duya-

cak; ılık suyun tadını gırtlağında duyacak, ılık su gergin bağırsaklarının ortasına doğru akıp onları zedeleyecek, sonra gene dışarı akarken herhangi bir şeyi sindirmek için gereksediği bağırsak mikroplarını da birlikte taşıyacağından, karısına o gün yoğurt —bugünkü çilek tadında— alıp buzdolabına koymasını anımsatmak zorunda kalacaktı, evet, ya kendi amipleriyle, dışındaki amiplere karşı, kendi antikorlarıyla kireçli sütte kaynaşan sayısız mikroba, trişinli ete, pis su sızmış içme suyuna karşı iyi korunmuş olduğunu bilmiyormuşçasına Meksika'da öylesine yaygın olan bulaşıcı hastalıklardan birine yoracağı bir sürgün ve nedense her zaman sinirlerini yatıştırmış, ama bağırsakları üstünde hiçbir etkisi olmamış o Entero-Vioform haplarından almak zorunda kalacaktı. Bir an daha vitrindeki şekerlemelere, üstlerinde dönenip duran ya da usul usul yürüyen sineklere baktı. Sonra, elleri terden soğuk, yürümeyi sürdürdü. Birkaç kapı ileride küçük bir meyve suyu barına geldi, içeri girip bir demirhindi suyu ısmarladı, barın sahibinin alüminyum kaba bir çaykaşığı daldırmasını, su eklerip karıştırmasını seyretti. Bardağı burun deliklerine yaklaştırdı. Bir tane daha istedi, şişman bar sahibi karıştırıp verdi, onu da içti, bir peso ödedi, barın sahibi pesoyu gömleğinin cebine soktu. Dışarı çıktı. Fabrika düdükleri çalıyordu. Saat kaçı gösterdikleri konusunda en küçük bir fikri yoktu. Saatine bakmak da istemiyordu. Kaldırımın solundan, trafiğe karşı, dirseklere, omuzlara çarpa çarpa, bu çarpışlardan, özür dilemek, yüzleri incelemek, ellere dokunmak, belki de çarptığı kişileri kendisinin bilincine varmaya zorlamak için yararlanarak ağır ağır yürüdü. Parmakları, üç çentilmiş bilyayı bir avucundan öteki avucuna atıp tutan küçük bir oğlanın kırkılmış saçlarına, saçları permalı, kara gözlüklü, dokunulunca bir maden tabakasını çizen jiletin çıkardığı sesi andırır bir ses çıkaran ucuz ipek bluzlu bir kızın uysal omuzlarına

dokundu. Onları itip kakıyor, dirsekliyor, kör bir adam gibi tosluyor, ama bütün bunlar olurken, onların tepkilerine, davranışlarına, anlatımlarına, sorguya çeken, tedirgin, kara, korunmasız, suçlayıcı, sakınımlı gözlerine, soluk alıp vermek, dillerini alt dudakları üstünde gezdirmek için kapalı ya da yarı açık duran dolgun ya da ince ağızlarına karşı tam anlamıyla uyanıktı. Az sonra durdu, sokağın aşağısına yukarısına baktı ve kaşlarını çattı. Neredeydi? En küçük bir fikri bile yoktu. Yitmişti. Evet, yitmişti: Yeniden çocuktu, annesinin ardından evden çıkmış, onun her gün öğleden sonra nerede olduğunu öğrenmeye çalışmak için evden ayrılmış, ama onun çok arkasında kalmıştı; şimdi de, yalnızca, evden Calzada del Niño Perdide (Yitik Çocuk) sokağı üzerinde köşedeki şekerci dükkânına ya da Parque de Ajusco'ya ya da Morelos'taki Marist Pederlerin okuluna giden alışılmış yolları bildiğinden, yitmişti. Yittiği kesindi, yanından geçenlerse kaldırımda dururken, onu tanımıyorlar, aldırmıyorlardı ona, hiçbiri için bir anlam taşımıyordu, en küçük bir önemi bile yoktu, bir tür engeldi yalnızca, orada kımıltısız, şaşkın dururken, sakınmaları, kıyıya çekilmeleri, yanından dolanarak geçmeleri gereken, yanlış yere konmuş bir elektrik direği ya da yolunu şaşırmış bir telgraf direği gibi. Tanımıyorlardı onu, tanımak da istemiyorlardı. Karnındaki yakıcı sıvıları, yüreğinin düzensiz atışlarını, bacaklarının ölü ağırlığını, avuçlarındaki soğuk, yapışkan teri, parmaklarını sigara paketine götürdüğü zaman sinir sisteminin karşı çıkan burulmasını duyamazlardı. Onunla ilgili hiç ama hiçbir şey bilmiyorlardı, ne kim olduğunu, ne ne olduğunu, ne de niçin orada olduğunu; o anda onlarla paylaştığı, rastlantısal ve geçici bir veriden başka hiçbir şey; ama kendisi de bilmiyordu nerede olduğunu. Canları cehenneme, kaçarcasına yürüdükleri yollarından çekilecek, sırtını sokağa dönecek, nemli avuçlarını eski oyma taştan yapılmış bir duva-

ra değdirecek, gözlerini kısacak ve tozların içinde dağılmış sabah güneşini dışarıda bırakacaktı. Birkaç saniye duvara dayanacak, sonra düşen taşların yarı yarıya kapattığı bir geçitten geçecek ve sararmış gazeteler, unutulmuş paket kâğıtlarıyla dolu susuz bir çeşmenin bulunduğu geniş, boş bir avluya açılan karanlık, üstü kapalı bir geçit boyunca özenle ilerleyecekti. Havuzun kıyısına oturdu ve derisi kurumuş kanla kahverengi ve siyah kabuk bağlamış, ağzı açık, üstüne sinekler üşüşmüş, kurtlar sarmış bir sarı köpek ölüsünün kuyruğunu çekti. Bir bulantı dalgası midesinden doğru yükseldi, çabucak elini çekti, köpek sessizce, hızla arkaya, gazetelerin arasına düştü, çürümekte olan etin içindeki kurtlar kıvrılıp büküldüler, sonra gene rahatladılar. Ayağa kalktı, bir Stelabid aldı, onu tükürüğüyle yutmaya çalıştı, ama hep boğazına takıldı, onu boğdu, öksürmeye başladı, öksürdü, öksürdü, sırtını yumruklamak zorunda kaldı. Yeniden soluk alabildiğinde, kollarını göğsünde kavuşturup çevresine bakındı. Çok eski, çok eskiden kalma sömürge saraylarından biriydi, İspanyol mimarların yönetiminde Kızılderili duvarcılarca yapılmıştı. Ola ki, yer açmak için daha eski bir yapıyı, belki de taş tapınaklardan birini yerle bir etmek zorunda kalmışlardı; onu yıkmışlar, ağır parçalarını göle atmışlar, sonra kayıklar ve arabalar dolusu yeni taş, pembe renkli volkanik mozaik taşı getirmişler, yeni temeller kazarak, büyük kalın duvarlar yapmışlar, avluda şimdi, burada yer alan dükkân ve işyerlerinin soluk işaretlerinin arkasında neredeyse görünmez olmuş süslü bir ana kapı yapmışlardı; küçük bir orman hayvanının, bir kaplanın ya da aslanın iri pençelerine dayalı, oyuklu yumuşak taştan yapılmış iki dikmeden oluşan bir ana kapı; taş dikmeler asmalarla sarılarak, üzüm salkımlarıyla çevrili yükseliyor; tacı, kara taştan yapılmış haçı destekleyen dolaşık bir ağın içinde asmaların bükülüp içiçe geçtikleri tepede bir-

leşiyorlardı. İyice yüksekte, çatı penceresinin küçük camları ve yağmur mevsiminde, şimdi değil, dökme ağızlarından suyun fışkırarak boşalacağı kurşun oluklar. Ortada kuru havuz, havuzun ortasında da, bir zamanlar altın yaldızlı, su fışkırtan, ama şimdi pul pul dökülen, yeşilimsi, kuru, açık ağızlarını toz ve örümcek ağları bürümüş iki denizkızı. İki yanda, büyük süslü taş kapılardan eski büyük odalara giriliyor; bu odalar, çoktan beri bölünmüş, birbirinden duvarlarla ayrılmış birçok küçük odaya bölünmüştü; bırakılmış avludan bu odalara cam ve tahtadan yapılmış küçük kapılarla ulaşılıyordu. Başını kaldırdı, bir kez daha yüksek ana kapının üstündeki içiçe geçmiş, karmaşık asma ağına baktı; düşünebildiği tek şey, kendi etinin içinden geçen daha da karmaşık küçük ve büyük damarlar ve sinirler ağı oldu. Stelabid daha şimdiden biraz başını döndürüyor, biraz ağırlık veriyordu ona, ama karaciğerinin yakınındaki ağrıdan kurtarmamıştı onu. Yavaş yavaş yürüyerek dışarı çıktı. Cebinden sigarasını çıkardı, dudaklarının arasına bir sigara sıkıştırdı, kâğıdı ıslattı, havayı içine çekti, sigara yakmaya gerek olmadığını bildiğinden kibrit kutusunu elinde tuttu —Talisman: Krallara lâyık, kırmızı üstüne altın yaldızlı bir akrep, bir de öğüt yazılı bir papirüs: *Güvensizlik etmeyiniz:* Hayır, çünkü güvensizlik ve kuşku, ihanete çıkarılmış çağrılardır. Sana güvenmeme öğüdü veren kişiye güvenme. Sonra hem sigaraları, hem de kibritleri cebine koydu, arabaların motor seslerini, tiz ıslıkları, şarkı söyleyen bir sesi, tuğlalara vuran harcı, bir el testeresinin hışırtısını, piyano tuşlarının tıngırtısını, bağırarak halı satan bir halı satıcısının ayak seslerini, masanın üstüne saçılan dominoların şakırtısını, bir iç çekişini, bir ağlamayı, sahiplerinin sırtlarında taşıdıkları bir kafes içindeki tavukların gıdaklamasını işitti. Gözlerini açtı. Karalara bürünmüş yaslılar bir kiliseden çıkıyorlardı. Cam kırıkları ve bakır bozuk paralarla

süslenmiş küçük bir tahta sandığın içinde fırçaları, mum ve bezlerinin durduğu bir kambur, birinin ayakkabılarını parlatıyordu. İçiçe konmuş tencereler, haşlanmış tavuk, beyaz pirinç ve nohut çorbası kokulu bir mutfak. Dışarıya, kaldırıma konmuş tepsilerde irili ufaklı somunların, yuvarlak, burmalı, kabarık, ufak, yuvarlak, halka biçiminde sonsuz ekmek çeşitlerinin sergilendiği bir fırın. Karşı kaldırımda bir telgraf dairesi. Arabaların arasından sıvışarak oraya doğru yürüdü, içeri girdi, kollarını mermer tezgâhın üstüne dayayıp başını elleri arasına aldı. Aldığı yatıştırıcının dindirdiği ağrının ödünlemesi olan bir yorgunlukla gevşemişti şimdi. Ama bir iki saat içinde bu yorgunluk geçecek, ardından onun yankısı olan o bayağı, kısır gerilim gelecek, sinirleri gene yay gibi gerilecek ve korktuğunu duyacaktı, suda ölme korkusu ya da o saçma korku, gülünçlüğünün bilincinde olacağı, ama gene de duyacağı, o ansızın sokakta ölme korkusu. Korkusu karnının kasılımlı boşluğunda yoğunlaşacak, gözlerini kapatıp, sanki içinde hâlâ can varmış, camsı gözleri hâlâ görebiliyormuş, kabaca sarkmış, aralık, kanı çekilmiş dudakları hâlâ soluk alabiliyormuşçasına, tıpkı el ve ayak tırnakları gibi uzamayı sürdürecek olan sakalı, gazlarla gerilmiş bağırsaklarıyla kendisinin soğuk, renksiz, boylu boyunca uzatıldığını görecekti. Yüzünü avuçları arasına aldı, onun çıkıntılarını, girintilerini, kıllarını, deliklerini, yağlarını, salgılarını, kuruluğunu ve nemini, ağırlığını yansıtan dokunsal aynalara dönüştüler. Hâlâ kolonya kokuyordu elleri. Onları indirdi. Mermer kaplanmış masanın üstü telgraf formlarıyla doluydu; kimileri sarı, parlak, suskun, kimileri de, dalgın, unutkan, iç ezinci, kuşku ya da ilgisizliğin etkisi altındaki el tarafından buruşturulup atılmış, küçük bir topa indirgenmiş. Bunları düzeltip okudu: *Lütfen eve dön her şey bağışlandı. Mutlu yıllar sevgili anneciğim. Bu gece Acapulco'dan geliyoruz. Freddy sınavları ver-*

di her şey yolunda öpücükler. Babam dün öldü lütfen gel. Rorra hayatım büyükbabana daha ne kadar direneceksin. Görüşmemizle ilgili ısmarlanan balyalar gönderildi. Seni incitmek istemedim ne olur bağışla aşk gecelerimizi anımsa. Oğlumuz oldu Alicia iyidir hepimiz mutluyuz. Tez için gerekli kitabın baskısı tükenmiş. Çok iyi vakit geçiriyoruz keşke burada olsaydın anne stop. Bir zevkin sürmesini sağlamanın belki de tek yolu, yinelemek nice tatsız olursa olsun, süreklilik bir zevke dönüşünceye değin onu yinelemekten, stop.*Aşk gecelerini anımsa.* Çarpıntı gene başlamış, bacakları kurşun gibi ağırlaşmıştı; göğsündeki burulma aşağıya doğru yayılacak ve kasılmaya yol açacak, yakıcı sıvıları onikiparmak bağırsağı üstüne salacak ve o, her şeye karşın, röntgenciye başvurmak, boş yere bir okuma odası kılığına büründürülmüş o odada bir saat oturmak zorunda kalacaktı; aynı bıkkınlıkla bekleyen, kauçuk köpüğünden yapılmış minderler üstünde balmumundan bebekler gibi kaskatı oturan, hiçbiri de, konuşmaya başlama, ateş ya da küllük istemenin ötesinde bir şey söyleme yürekliliği bulamayan, hepsi de az sonra katlanacakları, acı değil, yalnızca her türlü saygınlıktan yoksun bir deneyim olduğu için yersiz ve hak edilmemiş bir avuntuya aç olan öteki insanlarla kuşatılmış. Esmer derili, gözlüklü hastabakıcı gelip adını söylediğinde, onların meraklı bakışlarını ardında bırakarak ayağa kalkacak, hastabakıcının arkasından daracık soyunma odasına girecek, orada ceketini, boyunbağını ve gömleğini çıkardıktan sonra, pantolonuyla iç çamaşırlarından sıyrılmaya çalışırken dirsekleriyle dizlerini duvarlara çarpacak, külotunu da çıkardıktan sonra bir an için çıplak, kırmızı çoraplı, siyah ayakkabılı ayaklarına bakarak duracak, sonra yıkana yıkana eprimiş, arkadan açık, bağcıklarla tutturulması gereken beyaz giysiyi giyecekti. Dışarı çıkınca hastabakıcı kapıyı açacak; loş bir odaya girerek, bir masanın renksiz

yüzeyine uzanacak, orada yüzükoyun uzanmış yatarken doktor görünecek, ışıkları yakıp söndürecek, düğmelere basacak ve röntgen makinesi önce karnını dürtecek, sonra, ta belkemiğinin sonuna dayanıncaya dek itecek; ona soluk almasını, soluğunu tutmasını, soluk almasını, soluğunu tutmasını, soluk almasını buyuracaklar, o sırada kendisi, bir doktorunki gibi soğuk ve nesnel olan hiçbir acımanın, acıma adına değer olmadığını düşünecek. Sonra masa yükseltilecek ve o gene dikleşecek, nikel ve mikanın tenine dayanan soğukluğunu yeniden duyacak. Hastabakıcı ona içsin diye o iğrenç çamurdan, hâlâ topak topak olan o beyaz balçığımsı sıvıdan bir bardak verecek. Röntken ışınlarının kansere yol açabileceğini söylüyorlardı, gene de ne zaman kasılma duysa röntgenciye gitmek zorunda olduğunu söylüyordu kendi kendine, hastalığın kendisinden de beter bir tedavi. İkinci baryum bardağından sonra ona dinlenmesini söyleyecekler, sonra da bağırsaklarının en son kıvrımının resminin çekilebilmesi için saygınlığı olmayan durumlar almasını isteyecekler, o da gövdesini bükecek, bir omuzunu kaldıracak, kalçasını eğecek, kaba etlerini büzecek, ayaklarını açacak, önce bir yanına, sonra öteki yanına yatacak, az sonra ona bittiğini, bir yumuşatıcı alması gerektiğini, çünkü baryumun insanın karnında taş gibi sertleşebileceğini söyleyeceklerdi. Baryum, hintyağı, röntgen ışını ve sinir gerginliği bileşimi, hastalığı daha da azdıracak ve gecenin birinde kan kusarak, güçsüz, korkmuş uyanacak, bir cankurtaran gelip onu hastaneye götürecek, kanamalar içinde, çözülmüş, umarsız, çok geç, çok erken, çok...

Ligeia sık sık gülerdi. Ama başka bir konuydu bu.

A, evet, gülüyorsun, Canavar. Nasıl olup da gülmekten ölmedin, şaşılacak şey.

«Canavar,» diye sordum sana, «anlatsana, nasıldı ilk kez?»

«Anlatacağım, ama öyle bakma bana. Bırak güleyim.»

«Pekâlâ, uslu duracağım. Anlat.»

«Uyuyordu. Bütün öğleden sonra yağmur yağmıştı; ben metroyla Flushing Meadows'a gitmiştim; o da motelde derin bir uykuya dalmıştı; kapıyı açtım, ıslanmıştım, yağmurluğum sırılsıklamdı...»

«Bana yalan söylemek zorunda değilsin, Elizabeth.»

«Sana yalan söyleyen kim? Nasıl olduğunu anlatıyorum. Yatakta yatmış derin derin uyuyordu, ben iliklerime dek ıslanmış içeri girdim, eşikte durup ona baktım.»

«Pekâlâ. Ne olduğunu değil, nerede olduğunu merak ediyorum ben.»

«Ona bakarak bekledim.»

«Bütün gece mi?»

«Hayır, *caifán*,[1] bütün gece değil. Sözümü kesme. Bekledim, çünkü oradaki varlığımın onu uyandıracağından emindim, çünkü onun hâlâ uyuduğunu, benimse beklediğimi duymak istiyordum.»

«Evet?»

«Evet, *caifán*. Bana söylenen her şeye inanırım ben. Ama sen kuşkucu bir tipsin, değil mi? İnsanlara güvenmiyorsun.»

«Duruma bağlı. İnsanlara güvendiğim için alaya aldılar beni.»

«Yaşlanıyoruz dostum, hepsi bu.»

«Elbette. *I'll wear the bottoms of my pants rolled up.*[2]»

«Neyse, unutalım bunu.»

«Seni üzüyor mu? Bence, gülünç bu. İster inan, ister inanma, beni hiç üzmüyor. Yalnız bir şey var.

1. **Caifán**: Kabile reisi, şef. (İsp.)
2. Paçaları sıvanmış bir pantolon giyeceğim. (Eliot'un yaşlılık üstüne bir şiirinden.) (İng.)

Gereğinden çok hoşgörülü olmaya başlıyorum. Bilinçli, bile bile hoşgörülü. Ne korkunç bir şey bu!»

«İçimi karartıyorsun, Canavar. Hadi artık, gerilim yeter. Bekledin. Uyandı mı?»

«Elbette uyandı. Sonra üstünden sular damlayan yağmurluğum, ıslak saçlarım, yüzümde yağmur damlalarıyla ona yaklaştım. Sonunda yaklaştım ona. En sonunda. City College'de rastladığım ve elde etmeye karar verdiğim delikanlıya. Meksikalı, yakışıklı delikanlıya, öylesine yakışıklı ki, onu görünce insan düş olmadığını anlamak için kendini çimdikleme gereğini duyardı.»

«Esmer bir Apollo mu?»

«Evet, öyle denebilir. Kız arkadaşlarıma, belki de yalnız kendi kendime, ne yapıp edip, yavaş yavaş, nice uzun sürerse sürsün, bu adamı elde edeceğimi söyledim.»

«Yıldırım çarpar gibi çarpan güzelliğini, zamanla ve sabırla ele geçireceğini mi?»

«Saçmalama, *caifán*. Sırıtmayı bırak. Öyle oldu.»

«Yanlış yorumluyorsun, Canavar.»

«Yeterince anlıyorum. Niye durmadan gülüyorsun?»

«Belki de çözümlere aldırmadığım için.»

«Yarın belki bir geziye çıkıyoruz.»

«Nereye?»

«Veracruz'a. Denizi görmek istiyorum gene.»

«Kim kim?»

«Javier ve ben.»

«Bu kadar mı? Hadi, Canavar, açıkla.»

«Bir de küçük İsabel.»

«Hepsi bu kadar mı?»

«Pekâlâ. Franz.»

«Haa.»

«Yaa, bir çözüm, değil mi?»

«Belki. Belki değil. Hadi şu motel odasına dönelim.»

«Yatağın yanında diz çöktüm, Javier gözlerini açıp bana gülümsedi. Elini uzatıp yağmurluğumun düğmelerini çözdü. Yağmurluğun altına yalnızca don giyiyordum. Javier şaşırdı, utandı. Gerçekten utandı. 'Evden onca yolu böyle mi geldin?' Tıpkı bugünkü erdemli adam, ama o zaman bunun, onun masumluğundan ileri geldiğini, onun temiz, deneysiz olduğunu düşündüm, titriyordu...»

«Ya sen, Elizabeth? Sen ne duyuyordun? Hadi çabuk söyle.»

«Şey, her şeyin... Her şeyin çok, çok çabuk olacağını. Gereğinden çok çabuk.»

«Ne bakımdan?»

«Gereğinden çok çabuk... sevgi bakımından, sanırım, büyü, düş, gerçeklik bakımından. Sözcüğün önemi yok. Çabucak biteceğini, ardımızda kalacağını, çünkü bütün dünyanın bizi ileriye doğru ittiğini, aceleci, bekleyemez, özen gösteremez kıldığını...»

«Evet, sanırım anlıyorum. Devam et, Elizabeth.»

«İşte. Artık bir *pareja*, yani bir çift olmuştuk.»

«Daha şimdiden mi?»

«Evet, daha şimdiden. Biliyor musun, yataktan kalkınca lavaboyu doldurduk, otelin banyosunda birlikte ellerimizi yıkadık; sabunladık ve yıkadık ellerimizi birlikte, parmaklarımız sıcak suyun içinde birbirine değiyordu...»

«Belki çok özel olacak, ama, ilk kez birlikte olduğunuzda yeterince çift miydiniz?»

«Bana sorduğun ya da benim sana anlattığım hiçbir şey gereğinden çok kişisel değildir, *caifán*. Hayır, o zaman değildik. Ancak çok sonraları, uzun yıllar birlikte yaşadıktan sonra.»

«Ona ne söyledin?»

«Sonra mı? Teşekkür ettim. Ona, kaygılanmamasını, elinden geldiğince kendini bırakmaya çalışmasını söyledim. Ancak vererek alabileceğini, harcayarak biriktirebileceğini. Sanırım doğru bu, değil mi?»

«Elbette, çok doğru. Sana nasıl karşılık verdi?»

«Dingince, karmaşık sözcüklerle. Ama çok içtenlikle. Bana, beni sevdiğini, çünkü, onun geçmişinden, çocukluğundan ya da yeni yetmelik yıllarından bir yankı olmadığımı söyledi. İlişkimizin yapay değil, içtenlikli olduğunu. Buna benzer bir şey. Belki de bir yerde okumuştu. Ama çok duygulanmış ve çok içten görünüyordu.»

«Sen ne dedin o zaman?»

«Beni sevdiğini söylerken yalan söylemediğini nasıl bilebileceğini sordum ona.»

«Yerinde bir soru.»

«Karşılık vermedi bu soruya. Yeniden seviştik ve birbirimize derinden bağlı olduğumuzu duyduk gene. Artık bir çift olmuştuk.»

«O güzelim çift. Kendi kendini kutsamış. Birbirinden bir şeyler çalan.»

«Öyle sanırım. Ama daha o zaman, onun bir sorun, kaygılanacak, onu tedirgin edecek, rahatını kaçıracak bir şey istediğini sezdim sanıyorum. *Troublante,*[1] güçlük. Tanrım, hangi dilde konuştuğumu unutuyorum.»

«Pop dilinde konuşuyorsun, Canavar. Biliyorsun, pop yazını. Artalandaki büyük işaret:

POP YAZINI

«Ne diyorsun, *caifán?* Yavaş ol. Bazan bir neon ışığı gibi pır pır ediyorsun.»

«Bağışla, Pisipisi. Kendimi kaptırdım. Flushing Meadows'daydı, diyorsun, değil mi?»

«Ne, Flushing Meadows mu? Tanrım, hayır. Burada, Meksika'da. Toluca yolunda bir turist motelinde. Bozuk bir taksiyle beni oraya götürdü.»

«Uzak dur, Pisipisi. Taksilerle alay etmek yok. Benim için çok büyük anlamı vardır taksilerin. Benim

1. **Troublante**: Rahatsız edici. (Fr.)

güvencem onlar. Yaşamımı sürdürmemi sağlıyorlar. Uğraşlarımdan biri. Yalnızca araba sayesinde...»

«Günün birinde temiz havayla boğulacaksın, *caifán*. Sözcüklerle boğulacaksın.»

«Eh, sözcükler de uğraşlarımdan bir başkası. Ne söyledi sana?»

«Motelde mi? İşte, biliyorsun. Beni sevdiğini. Beni sevdiğini, çünkü benimle her şeyin yeni ve taze olduğunu, geçmişe ilişkin bir şeyi yinelemediğini. Nasıl konuşur, bilirsin. Yapay bir şey yaşamadığımızı. Böyle palavralar.»

«Peki, sen inandın mı ona?»

«Şey, Prof. sevimli, biliyor musun. Seviştikten sonra ayağa kalkıp hiç utanç duymadan, yarı sersemlemiş, yarı değil, banyoya gitmesi hoşuma gitti, dünyadan hiç haberi yokmuş gibi. Ne demek istediğimi anlıyor musun?»

«Elbette, İsabel, senin ne demek istediğini hep bilirim ben.»

«Bir de don getirmişti, onu giydirdi bana. Sonra da yağmurluğunu giydirip duşa soktu beni, suyu açtı, ben sırılsıklam olup gülmeye başlayıncaya değin. Dışarı çıkıp kapıyı vurduktan sonra yeniden içeri girmemi, yatakta uyuyormuş gibi yapan kendisine bakmamı söyledi. Yatağın yanına gidip diz çöktüm, o yavaş yavaş düğmelerimi çözdü, yağmurluğu çıkardı. Ödünç donla kaldım, seviştik, sonra uyuduk. İyiydi, *caifán*. Değişikti.»

«Uyudun ve düşler başladı, değil mi? Düşünce ufala ufala kendi kendini tüketen bir düş oldu, değil mi?»

«Hayret, nereden bildin?»

«Artaud, çelişkinin katıksız gücüne inanırız diyor.»

«Sen kimsin?»

«*Sen* kimsin? Bir giz olarak saklayalım bunu.»

Yoldan Volkswagen'e doğru yürüdün, Elisabeth,

düşünerek, anımsayarak. Herakleion'da bir kahvede oturuyordunuz. Javier, Gaspara Stampa'nın bir şiirini okuyor ve sana bakıyordu, sense altın işlemeli pantolonlarıyla yanınızdan geçen adamları seyrediyordun, sonra Duino Ağıtları'ndan sözederek Yunan dikmetaşlarındaki davranış ve anlatım ölçülülüğünün dikkatini çekip çekmediğini sordu, sen Türk kahveni yudumlayarak Yunanistan'da her şeyin adı olduğunu, oysa yurtta, Birleşik Devletler'de birçok şeyin adsız, tanımlanmamış ya da çok belirsiz olarak tanımlanmış olduğunu, bu nedenle onlardan sözetmenin, hattâ onları düşünmenin de güç olduğunu, bunun, buraya gelip bir kahvede oturarak nesnelerin adlarını ve anlamlarını bilen adamların meşinleşmiş yüzlerine bakmaktan memnun oluşunun nedenlerinden bir olduğu karşılığını verdin. Javier gülümsedi, elini sıktı ve dikmetaşlardaki ölçülülüğün canlı biçimlerini, hâlâ korunan o davranışların anısını, devinişlerini, kollarını uzatışlarını, başlarını tutuşlarını görmek için oraya geldiğini söyledi. Kitapları okuyarak, diye sürdürdü konuşmasını, insan bir düşünüş ya da konuşma biçimi çıkarsayabilir. Ama fiziksel devinimi çıkarsayamaz. Böylesine bir ölçülülüğün nasıl olup da böylesine bir tutkuyu içerebileceğini ortaya çıkarmaya çalışmak istemişti. Daha henüz gençken, her şeyden önce, biçimin süse ya da yoruma gereksinme duymaksızın, kapsadığı özün kendisi olduğu mimarlıklarındaki dersi öğrenmek istemişti. Tıpkı tragedyalarının mimarlığa değgin oluşu gibi, mimarlıkları da, taşta oynanan tiyatrolarıdır onların. Her şey, nasıl görünüyorsa öyledir. Saçları ağarmış kocaman karınlı, gerdanları kat kat, tombul kollu kadınlar balkondan balkona sesleniyorlar, Javier'le altın Miken maskelerini görmeye gittiniz; yaşamın ve ölümün yüzleri arasında, başkalarının bize sundukları tek yüz, ölüme sunulabilecek tek sungu olan üçüncü bir yüz sağlayan, o cenazeye yaraşır güneşleri görmeye; ya-

şamın ötesinde, ama ölümün bu yanında, her ikisini de kapsayan bir yüzün olabileceğini anlamak. Dövme altınla örtülmüş ölü çocukları, dik göğüslü, çok yalın çizgili, ince, çelimsiz ama yumuşak Kiklad'lı kadınların mermet siluetlerini görmeye gittiniz; Aegina'daki, güçlü elleri dizlerine dayalı, geniş kalçalı kadın heykelleriyle tam bir karşıtlık oluşturuyorlardı; yapımcılarının destek duruşu verdiği, ama sonsuza dek uzaklara, içinde katılaştıkları ortamın çok ötesine, Akropolis'in ötesine, kımıltısız bacaklarının yaratıldığı zamanı aşarak bir başka zamanın içine doğru atmak üzere oldukları adımın ötesine bakan kör, uzak gözleri sayesinde bu yazgıyı aşan Atina'lı kadın heykeli biçimindeki taş dikmelerle de aynı ölçüde bir karşıtlık oluşturuyorlardı.

«İki kez seviştim seninle, çünkü anladığını sandım.»

Anlamak mı? O yaz Falaraki'de günlerini yumuşak Akdeniz güzünün içlerine değin, çakıl taşları arayarak geçirdin. Neredeyse bir söylence oldun: Renkli taşlar arayan sarışın Amerikalı kız: Klondike Lizze, Çakıl Taşlarına Hücum.

Ve bir gün güneş doğmadı. Bir kasım günü küçük koy, sularını tedirgin ve soğuk kıyıya vurdu, deniz kurşun grisine dönüştü, her zamankinden daha tuzlu —tadını duyabiliyordun dudaklarında— karışmış, ürkütücü. Balıkçılar balığa çıkmamaya karar verdiler. Yalnızca yaşlı bir adam, uzakta kayalıklarda durmuş, yağmur altında ölü bir ahtapotu yere vuruyordu. Boş kıyıya gittin, çünkü yüzmek istiyordun. Javier uzaktan seni izliyordu. Yağmur dik yakalı kazağını ıslatmış, kadife pantolonu ve çıplak ayakları bir zamanlar altın renginde, şimdiyse kararmış, kuma gömülüyordu. Yaşlı adamın ahtapotu yere çaldığı kayaya yüzdün. Kollarını sudan çıkarıp uzattın, yaşlı balıkçı sırıttı, ahtapotu sana attı. Yavaş yavaş yüzerek geri döndün. Her şey önceden saptanmış gi-

biydi:

«... sanki bir sözleşmeye göre yaşıyormuşsun gibi, Ligeia...»
ve beyaz kedi, kuma gömülmüş evden çıktı, kıyıda sırılsıklam, titreyerek seni bekledi

«... ve sen denizden çıktın, Ligeia...»
soğuk sudan çıktın, Elizabeth, ahtapotun kara kolları, kollarına ve çıplak göğüslerine dolanmış. Bir elini uzattın, kedi sana doğru yürüdü, onu kaldırıp başının üstüne koydun ve yavaş yavaş, bir kediyle taçlanmış, kahverengi ve sarışın siluetinin tüm dingin, neredeyse dural çizgilerini açığa vuran gül ve kiremit rengi bir ışıkla aydınlanmış, Javier'e doğru yürüdün.

Şu içinde yaşadığımız zamana bir bak, Canavar. İşte gazete yazıyor. Pittman, Nevada kaynaklı bir haber. Aşk cinayeti, silâh: İki motorlu bir Cessna. Barda bulunan üç kişi cinayete kurban gitti, eylemin hedefinin ise burnu bile kanamadı. John Covarrubias aa, bir yurttaş!), otuz sekiz yaşında (üstelik bir yaşıt!), öğleden sonra bir barda karısıyla sert bir tartışma yaptı. Nevada'da, Pittman'da. Onunla barışmak ve kendisiyle birlikte yaşamak için geri dönmesini sağlamak istiyordu, karısı reddedince öfkeden gözü döndü, gidip Cessna'sını aldı, kentin üstünden uçarak bara daldı. Hedefine isabet ettiremedi. Sokaktaki iki arabayı yok etti, barı kasıp kavurdu, içeride oturan müşterilerden üçünü yaraladı ve öfkeli Bay Covarrubias öldü, ama az önce sokağa çıkmış olan erdemli karısı yalnızca şok geçirdi, bundan böyle de mutlu bir yaşam süreceğini söyleyebiliriz. Böylece sürüp gidiyor, tatlı Elizabeth. Bir kez Yorick'in kafatası üstüne bir monologa başladınız mı, Danimarka'lının kuşkusunun, geçmişte var olduğumuz ama gene de var olmadığımız; gelecekte var olacağımız, ama gene de var olmayacağımız temel gerçeğini doğrulama-

nın tek yolu olduğunu görürsünüz. Bir varım, bir yokum: Böö. Yani: Yılgın da olsak, gülsek de, deli de olsak bizi sürekli olarak çağıran bir var olma durumu var. Bizse onunla oyun oynamak istiyoruz, ama kimbilir ansızın yalnızca rolümüzü ciddî olarak oynayabiliriz; sürekli var olan ve sürekli yadsınan hiçlik olanağımızı. Evet, herkes atmaz bu adımı. Dokuncası çok büyüktür. İpin ucunu kaçırırsınız ya da Rimbaud'dur adınız. Bana sıkıntı veriyor bu, Elizabeth. Sana ve seninkine gelince, Javier'in kim olduğunu ve niçin olduğunu öğreneceksek eğer, geri dönüp anımsamalı, onun da geri dönüp anımsamasını sağlamalıyız. Başkaca yolu yok bunun; Cholula'da, nem kokan otel odanızda sallanan koltukta oturmuş, ona: «Yorgunsun, Javier, çok konuşmak her zaman bitkin düşürüyor seni. Uzanmaz mısın?» demeyi nice yorucu bulursan bul.

Kocan sana hiç aldırmıyor. Küçük deri çantasının fermuarını açıyor ve banyoda lavabonun üstüne iki çiviyle tutturulmuş dar cam rafın üstüne irili ufaklı şişelerini birer birer sıralıyor. Aynada kendini görüyor ve alçak sesle, «Eşyalarını açmak istemiyor musun?» diye soruyor.

«Ne? Seni işitemiyorum.»

«Sana eşyalarını... Neyse, yok bir şey.»

Traş bardağını kulpundan tutup kaldırarak rafa koyuyor, sonra beyaz kıl fırçayı içine, gümüşsü düz usturayı da tam yanına bırakıyor.

«Ligeia, dinle. Parti tam bitmek üzereydi...»

«Ne?»

«Yıpranmış, yorgun düşmüş, sonuna yaklaşıyordu, tüm partilerde olduğu gibi hâlâ gitmemiş olanların, partinin hiç başlamamış olduğuna ve hiçbir zaman sona ermeyeceğine inanabilecekleri anın gelmiş olmasına karşın. Ama daha yeni gelen birisi için, benim için, geldiğimde partinin hemen hemen sona erdiği açıktı.»

Banyo kapısının eşiğinde durmuş sana bakıyor, sen bıkkınlıkla, «Lütfen, Javier, lütfen. Bu eski öyküyü biliyorum. İkimiz de biliyoruz. Geçmiş artık, bitmiş, kapanmış bir bölüm. Lütfen yeniden dönme,» diyorsun.

«Kesinlikle bu nedenden ötürü, partinin bittiğini bildiğim, onlarsa bilmedikleri için, belli bir soğuklukla selâmladılar beni.» Banyoya dönüyor, şişeleri çıkarıp bir sıraya dizerken konuşmayı sürdürüyor: Kolonya —Jean Marie Farina; göz damlası; Alka Seltzer. Sonra manikür takımı ve C vitamini hapları şişesi. Dezenfriol kapsülleri. «Buna karşın neşeli görünmeye çalıştılar, beni varlıklı bir babanın savurgan oğlu, gelişi partiyi sürdürmek, bir plak daha koymak, açılmamış bir şişe aramak bahanesi verdiği için bağışlanabilecek, geç kalmış biri olarak karşılamaya çalıştılar. Ama birkaç kısa, esrik sözcükten sonra kendi halime bıraktılar beni, ben de temiz bir bardak, buz ve içecek bir şey aradım.»

Bağa tarak. Deodoran şişesi. Altın yaldızlı kâğıda sarılmış yuvarlak selüloz prezervatif paketi.

«Ligeia.»

«Ne var, Javier, ne var?»

«Diş fırçamla macunumu unutmuşum!»

«E, ne olmuş?»

«Dişlerimi fırçalayamıyorum. Bu gibi şeylerle niçin ilgilenmiyorsun? Şimdi bir eczaneye gitmemiz gerekecek.»

Usulca gülüyor. Sürdürüyor konuşmasını: «Temiz bardak bulamadım. Kızın birinin kullanıp dudak boyasıyla boyadığı bir bardakla yetinmek zorunla kaldım. Göremediğim bir kızın eli uzattı onu bana. Yalnızca elini, kolunu görebiliyordum...»

Yeşil etiketli donuk şişeyi kaldırıp okuyor: 10 mg. hidroklorid, 7 klor-2-metilamin-5-fenil-3-H-4-benzodiyazepin oksit, 190 mg. tat maddesi, F. Hoffman-La Roche ve Cie., S.A., Basel, İsviçre.

«... yalnızca elini, kolunu ve bana uzattığı içkiyi. Sarı kehribar renkli bir sıvı. Buz hemen hemen erimiş. Bardağın kenarı portakal rengi dudak boyasıyla lekelenmiş. Bileğinde bakır bir bilezik. Dinliyor musun?»

«Evet, Javier, dinliyorum.»

«Pikap çalıyordu, oturma odasında birkaç çift dans ediyordu. Biri holdeki ışıkları söndürmüştü. O kırık, donuk, pırıldayan ışıkta yüzünü göremiyordum. Hafifçe şarkı söyleyen sesini duyabiliyordum, portakal rengi dudaklarını, görünmez gülümseyişini tasarlamaya çalıştım...»

Sallanan koltukta oturmuş, mırıldanmaya başladın. Sonunda sözler usuna geldi: *It's the wrong song, in the wrong style, though your smile is lovely, it's the wrong smile...*[1]

Gene okuyor: Her hap 1-18 mg. Tripluoperazin siklohidrat kapsar, İzopramid diyodid 6.79 mg. Kullanılış biçimi: Ağızdan. Dozaj, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan ruhsatlı bir hekimin yönergesine göre.

«Sesi tatlı ve öylesine alçaktı ki, pikabın gizli sesinden ötürü güçlükle duyabiliyordum. Az sonra şarkı söylemeyi bırakıp konuştu.»

«Merhaba. Bu akşam çok yakışıklısın.»

«Evet, doğru. Nasıl bildin? Elini tutup onu kendime çektim ve öteki elimi çıplak sırtına koydum. Kollarından biri omuzlarıma dolandı, öteki kolu, bileğini tutayım diye, aşağı sarktı. Dans etmeye başladık, dans ederken...»

Dingince şarkı söylüyorsun: «*You don't know how happy I am that we met. I'm strangely attracted to you...*»[2]

1. Yanlış bir şarkı bu; yanlış bir stilde; gülümseyişin güzel, ama yanlış bir gülümseyiş. (İng.)
2. Birbirimize rastladığımız için nasıl mutluyum, bilemezsin. Tuhaf bir biçimde çekiyorsun beni. (İng.)

çok yavaş, neredeyse kımıldamaksızın, bedenlerimiz usulca birbirine dokunup ayrılıyorlardı. Şimdi soluk ışıkta yüzünü görebiliyordum, ama açık seçik değil. Onu açık seçik olarak görebilmek için ondan uzaklaşmam gerekiyordu, bense bunu yapmayıp, gözlerimi işe karıştırmaksızın, onu keşfetmeyi yeğ tuttum, tanınmamaktan çok unutulmuş birinin ılık ve ilksel keşfedilişi.»

Javier, elinde tuttuğu Stelabid şişesini kaldırıyor ve yüzünün banyonun aynasındaki yansısının yanına koyuyor. Sen banyoya gidip, aynada, onun arkasında yansıyorsun. Şişelerden birine bakıyorsun: Oratik asit 55.80 mg., Xantin 6.66 mg., Adenin 3.34 mg., tat maddesi c.p.b. 250 mg. Şişeyi rafın üstüne koyuyorsun.

«Onunla konuşmadım. Söyleyebileceğim herhangi bir şeyin onu gülmeye kışkırtabileceğinden korkuyordum. Ya da, onun da benim gibi yalnızca kalıplarla konuşabileceğinden. Bu yüzden sustum. Yüzüm yanağına dayanmış, gözlerimi yumdum, onun ılık genç soluğunu, dansın kucaklaşmasından ayrıldığımızda pırpırlanan ışığın aydınlattığı dik göğüslerinin belli belirsiz kokusunu duydum. Işıkta profili belirdi...»

Bluzunu çıkarıp tuvaletin arkasına asıyorsun. Kalçanla Javier'i lavabonun yanına itiyorsun. Suyu açıyorsun.

«Bu delikte sıcak su var mı hiç?»

Parmaklarını, fışkıran pas renkli suya daldırıyorsun.

«Soğuk. Elbette. Ne yapabilirsin? Bana usturanı versene, Javier.»

«Birbirimize baktık. Gözkapaklarını, bir doğulununki gibi uzun ve dolgun olan siyah gözlerini, portakal renkli dudaklarını, gergin yanaklarındaki derin çukurları, hafifçe güneş yanığı tenini gördüm...»

Kolunu başının üstüne doğru kaldırıp koltuk al-

tını sabunlamaya başlıyorsun.

«Onu kollarıma aldım. O zaman ve her zaman onu görebildim.»

«Her zaman mı?» Yoğun bir dikkatle kaşlarını çatarak usturayla koltuk altını kazıyorsun, özenle. Javier beline sarılıyor. Göğüslerine dokunuyor. «Hayır,» diyor sertçe. «Söylüyorum sana, bitti, geçmişte kaldı. Geri dönülemez. O plak bitti. *There's somone I'm trying so hard to forget*»[1] «Javier! Allah kahretsin, koltuk altımı kestirdin bana!» Parmaklarını koltuk altına sokup kana boyanmış olarak gösteriyorsun. «Şu kolonyadan biraz versene bana.»

«Bardağımı bıraktığım masaya döndüm. Bulamadım. Tam bıraktığım yere baktım, ama yoktu.» Eline biraz kolonya püskürtüyor. «Sonra, orada durup, kımıldamadan, gözlerimle kızı aradım...»

«Lütfen, Javier, çabuk. Kanıyor.»

Kolonyayla koltuk altını ovuyor. Señora Elizabeth Jonas de Ortega'nın koltuk altı.

«Uf! Yakıyor!»

«Onu yeni bir plağın müziğiyle ağır ağır dans eden çiftlerin arasında aradım. Belini, yanağını, kulak memesini, kokusunu anımsadım. Konuşmadığımızı, tek sözcük bile söylememiş olduğumuzu, bittiğini, yok olduğunu anımsadım...»

«Javier, lütfen yolumdan çekil ve beni rahat bırak.» Öteki koltuk altını sabunlamaya başlıyorsun. Javier duvara dayanıyor. Bir zamanlar orası burası yapıştırılmış, düzgün olmayan çinilerle kaplı bir duvar. Gelişme *on üstünden on*, diye not veriyorsun. Davranış *sıfır.*

«Hayır, böyle değildi, Ligeia. Böyle değildi. Yalan söylüyorum.»

«*You don't know how happy I am that we met,*» diye usulca şarkı söyleyerek koltuk altını kazıyorsun.

1. Biri var, unutmak için öylesine çalıştığım. (İng.)

«I'm strangely attracted to you. There's someone I'm trying so hard to forget. Don't you want to forget someone too...[1]

«Dinle, Ligeia. Susup beni dinleyeceğine söz veriyor musun?»

«Sanırım başlıyor, Javier!»

«Ne başlıyor?»

«Aybaşım, budala. Bak bakalım senin ilâç hazinende hiç Kotex var mı?»

Javier küçük deri çantayı bir kez daha açıyor, pamuk, plaster, gazlı bez, tentürdiyot şişesini karıştırıyor.

«Hayır, getirmemişiz.»

Öfkeyle durup ona baktın. «Kotex yok mu? Hadi, bundan da bir şiir çıkar bakalım.»

«Bunu sen düşünmeliydin. Biliyorsun...»

«Sinirlerin için kullandığın o ıvır zıvırların hiçbirini unutmadık ama. Seni daha çok zehirlemekten başka hiçbir işe yaramayan haplarını.»

Omuzlarını sımsıkı kavrıyor. «Hasta bir adamım ben. İlâçlara gereksinme duyuyorum.»

Elleri canını acıtıyor, yüzünü buruşturuyorsun, ama serinkanlılıkla sürdürüyorsun konuşmayı: «Saçma, sevgilim. Hepsi senin kuruntun. Her doktor söylüyor bunu sana. Hepsi...»

«Doktorlar hiçbir şey bilmiyorlar!» Seni sertçe sarsmaya başlıyor.

«Javier, canımı acıtıyorsun.» Gevşiyorsun, bırakıyorsun kendini.

«Bir yerimin ne zaman ağrıdığını, ne zaman ağrımadığını ben bilirim!»

«Pekâlâ, Javier, elbette sen bilirsin!»

1. Birbirimize rastladığımız için nasıl mutluyum bilemezsin. Garip bir biçimde çekiyorsun beni. Biri var, unutmak için öylesine çalıştığım. Sen de birini unutmak istemiyor musun? (İng.)

Sonunda seni bırakıyor, kollarınla kendi kendine sarılıyorsun.

«Şu pamuktan biraz verir misin, Javier?»

Javier özenle bir avuç pamuk çıkarıp sana veriyor. Banyodan çıkıyor; aynadan onun gidip yatağa yattığını görüyorsun. Sen de banyodan çıkıp yatak odasının gıcırdayan tahtaları üstünde yürürken, yeniden kalkıyor. Kendini yatağa atıyorsun. O ucuz odaya gireli daha ancak iki saat olmuştu, ama daha şimdiden kanla şişmiş iki pire buldun. Onları ezdiğin yerde beliren iki benek yatağın üst kısmına gelen yerde duvarı lekeliyor.

«Doğruca Veracruz'a gitmeliydik, Javier!»

«Örenleri görelim diye tutturan ben değildim. Kendi adıma ben...»

«Senin o öykün de korkunç canımı sıkıyor.»

Yatağa boylu boyunca uzanışını seyrediyor ve her şeye karşın belinin bir saz gibi esnek olduğunu düşünüyor. Hangi saz? Bilimsel adını anımsamanın bilgiçlik olacağını söylüyor kendi kendine. Gene de, senin işitmeyeceğini umarak, «*Phragmatis communis*» diye mırıldanıyor. E, Canavar, insan yalnız ekmekle yaşamaz. Özellikle de Javier. Susması için yeniden kendi kendine komut veriyor, ama daha şimdiden, kendiliğinden eski tanımı dudaklarının ucuna geliyor: «*Un roseau pensant...*»[1]

«Ben de isteseydim bazı öyküler anlatabilirdim,» diye sürdürüyorsun konuşmanı. Yatağa enlemesine yüzükoyun uzanmışsın, başın bir yana, ayakların bir yana sarkmış. Yatak örtüsü beyaz, üstünde yer yer sarı lekeler var.

«Javier, lütfen bir Kleenex alıp ezdiğim şu iki pireyi silsene.»

Başına kan çıkıyor, şakaklarındaki ve boynundaki damarları şişiriyor. Ayakkabılarını yorgun ayakla-

1. Düşünen saz. (Fr.)

rından yere düşürüyorsun. Ayak parmaklarını, bir klavyenin üstündeki parmaklar gibi oynatıyorsun.

«İsteseydim, ben de senin canını sıkacak öyküler anlatabilirdim.»

Javier camlı kapıyı örten muslin perdelerin asılı olduğu bronz rengi perde çubuğuyla oynuyor.

«Javier, burası kokuyor. Fark etmedin mi? Seni tedirgin etmiyor mu? Gidip yöneticiye söylesene.»

«Güzel şeyler genellikle biraz kokar. Meraklanma. Bir gün bir Cholula Hilton da olacak.»

Başına çıkan kanın basıncı başını döndürmeye başlıyor. Ezilmiş pirelerse hâlâ orada duvarda duruyorlar. Gene kapatıyorsun gözlerini. «Örneğin, Elena'nın öyküsünü anlatabilirim sana.»

«Elena mı?»

Başını kaldırıp şaşırmışçasına ona bakıyorsun.

«Elena, evet. Elena. Falaraki'deki kumsalı anımsamıyor musun? Renkli çakıl taşlarını? Elena'nın sattığı incirleri? Bir kovaya doldurup getirdiği, güneşin altında sereserpe uzanmış güneş banyosu yapanlara, en sonunda onları da çürütecek olan güneşte bozulmuş sıcak incirleri...»

Güneş, hep güneş! Sen konuşurken o kapının pancurlarını kapatıyor. «Seni tanıdığımdan beri durmadan daha çok güneş arıyorsun.»

«Saat öğleden sonranın altısında niçin pancurları kapatıyorsun?»

«Çünkü burası herkesin gelip geçtiği bir avlu, sense orada eteğin butlarına dek sıyrılmış yatıyorsun.»

Kıkır kıkır gülüyorsun; Javier ise karanlıkta gözlerini kapatıyor. Avlu konusunda yanılıyor, Canavar. Herkesin gelip geçtiği bir yer değil orası. Üstü camla örtülmüş bir avlunun dört yanını kuşatan kapalı bir koridordur; çatısı, köşelerinde ve ek yerlerinde toz birikmiş, örümcek ağı biçiminde bir demire yerleştirilmiş camlarla örtülüdür.

Javier yatak örtüsüyle çarşafları açıyor, sessiz-

ce karnının üstüne uzanıyor. Sen, dizlerin bükülü, çarşafı kaldırmış, oturuyorsun. Javier'in başını çevirmeye çalışmasına karşın kadınlık kokuları ulaşıyor ona: Kolonya, aybaşı, yorgunluk. Javier, yüzü çarşafın bir kıvrımıyla örtülü, mırıldanıyor: «Amerikalı erkekler kokulara karşı bizden daha duyarlıdırlar. Mikroplardan arındırılmış bir çevrede yaşıyorlar çünkü. Onlara her koku saldırgan gelir. İncitir, tedirgin eder onları. Biz bağışığız.»

Çarşafı yüzünden çekiyor, göz ucuyla dalgın, uzak bakışlı, açık gözlerle oturmuş sigara içen sana bakıyor.

Yozlaşan bir oğlan çocuğundan başka bir şey değil o, Ana-Canavar.

Uyandığında yalnızca birkaç saniye uyumuş olduğuna inanıyor. Hiçbir şey duymamıştı. Ama çarşafı yüzünden fırlatıp atarak «Ligeia! Ligeia!» diye bağırdığı zaman, artık senin orada oturmadığını görüyor. Yastıkta, çarşaflarda bıraktığın izler hâlâ görülebilir, ama sen yok olmuştun Elizabeth. Işık da yok olmuştu. İçini çekip acı acı «Ligeia, Tanrı aşkına!» diyor.

Bazan onunla nasıl konuştuğunu ya da onu nasıl dinlediğini gerçekten bilmiyorum, Canavar. Hepimizin yaşam çemberimizi tamamlamak, yuvarlak çizginin başladığı yerde son bulduğunu düşünebilmek, yaşadığımız yaşamın içinde birçok yaşamı yaşama, eğer daha çok kafa, istem ve düş gücümüz olsaydı, küçük geçmişlerimizi anlamlı kılabileceğimizden emin olmak istediğimizin gereğinden çok bilincine vardırıyor beni de, Javier. Hepimiz bilinçsizce ozanız, örneklerimizle doğaya karşı çıkmaya çabalıyoruz: Bizi hiç de bireysel varlıklar olarak değil, birbirinden ayrılamayan, başı sonu olmayan büyük bir burgaç içinde akan yaşamlar ırmağı sayan doğaya. Tutalım ki, çemberini tamamladığına, ilk ve son olarak, her şeyi ardında bı-

raktığına, her şeyi anladığına inanan bir adama rastladık: Usa gelebilecek sözcüklerle, nice örtülü olursa olsun herhangi bir tümceyle ona seslenildiğinde ne yapar, bu adam. Örneğin:

«Bu el yıkama tasıdır. Karidesini yiyip bitirdikten sonra parmaklarını içine batırıp yıkayacaksın. Bak böyle, gördün mü? Bu gibi şeyleri öğrenmelisin. Yoksa insanlar seni iyi yetiştiremediğimizi söylerler.»

O zaman,

«Yemekten sonra nereye gideceğim?» diye düşünmekte olduğunu, bir gün onu izlemek, her gün öğleden sonra nereye yitip gittiğini öğrenmek istediğini, ama çok geride kaldığını ve yittiğini düşündüğünü anımsamak zorunda kalacak. On yaşındaydı ve bu onun nereye gittiğini bilmeksizin ilk kez sokağa çıkışıydı. O güne değin yalnız başına sokağa çıktığında, ya parka ya şekerci dükkânına ya da okula gideceğini biliyordu. Üstelik okula giderken okul otobüsüne biniyordu. Bu kez koordinatlarının —Yitik Çocuk Sokağı, Ajusco Parkı, Morelos Caddesindeki Marist Papaz Okulu— ötesine geçmiş, dört beş yapı sonra yolunu yitirmiş, kenti bilmediğinin, gerçekte kente değgin hiçbir şey bilmediğinin, çünkü kentte hiç yalnız başına yürümemiş olduğunun ayrımına vardı.

«Bugün öğleden sonra neredeydin?»

«Parisiana sinemasına gittim.»

«Kiminle?»

«Okuldan iki çocukla.»

«Adları nedir?»

«Pedro ve Enrique.»

«Hangi filmi gördünüz?»

«Danslı bir film. Adını unuttum.»

«Gazeteyi versene. Orada vardır.»

Ne de olsa kentte büyümemişti o. Daha bir yıl oluyordu kente geleli. Ondan önce trenler her şey demekti; kentlerden çok daha önemliydiler. Her zaman geç kalırlardı. Çoğu kez bozuldukları için durur-

lar, kimi zaman bir çölün ortasında aralıksız yirmi dört saat takılır kalırlardı, o sırada annesi dantelli mendillerle terini siler, babasıysa kararmış muz kokan yemek salonunda başka adamlarla kâğıt oynardı. Önce tren görevlileri, hiç kimsenin inmemesini, çünkü arızanın çok küçük olduğunu, yirmi dakikaya kadar yeniden yola koyulacaklarını söylerlerdi. Sonra, ileride rayların uçurulmuş olduğu söylentisi yayılırken, kimi yolcular aşağı inip sigara ve mataralarından su içerler, ama güneş çok yakıcı olduğundan, sığınak, gölge bulmak için yeniden trene binerlerdi; annesi boynunu, göğüslerinin arasını kurulayıp, «Sakın trenden ineyim deme. Çok tehlikelidir,» dedi ona; tozdan kalınlaşmış camın ötesinde çöl, kendi kendisinin ılgını gibi, renksiz, bomboş, üstünde her an korkunç bir şeyin olabileceği ve renk yokluğundan tüm renklerin doğacağı bir sahne gibi görülebiliyordu. Yalnızca bulutlar deviniyorlardı. Birbirleriyle yarışarak çabuk çabuk geçiyorlar, Javier onları seyrederek bir süre eğlenebiliyordu, ama çok uzun değil. Trenin yorgun düştüğünü kuruyordu. Oflaya puflaya, inleye inleye yüksek çöle ulaşmış, şimdi de bitkin düşmüştü, ağzı açık, güçsüzce soluk alıyordu, her şey, yorgun buhar, yağ, durgun yiyecek kokuyordu. Parmagıyla pencerenin tozuna evler, ağaçlar, yüzler çizmeye başladı.

«Git, su bitmeden ellerini yıka.»

Yaşlı bir adam *chongos zamoranos*[1] yiyordu, çocuğa bir ısırık sundu. Javier terliyordu, ama kiremit rengi yün hırkasını çıkarması yasaklanmıştı. Yaşlı adamın yanına oturdu, adam ona gülümsedi ve bir tahta kaşığı dolusu kesilmiş süt sundu. Javier ağzını açtı, tahtadan oyulmuş kaşığın tadını ve pütürlerini duydu. Yaşlı adam gene gülümsedi. Ağzında hiç diş kalmamıştı. Bal, buruşmuş çenesinden ve beyaz,

1. Bir tür ballı ve sütlü tatlı. (İsp.)

boynuna dek düğmeli boyunbağsız gömleğinin önünden, aşağıya doğru akıyordu. Solmuş bir fötr şapka, dirsekleri ve yakaları yıpranmış bir siyah takım elbise giyiyor, tek sözcük bile söylemeden *chongo*'ları yiyordu.

«Oğlan nerede?»

«Oturma odasında.»

«Ne yapıyor?»

«Ödevini.»

«Kapıyı kapa.»

Evet, kapıyı kapa. Yatak odalarının ya da kompartımanın kapısını, tren ırmağı aşıp, duvarsız, duvar yerine orada yaşayan ailenin adını taşıyan işaretleri olan çimenlikli evleri, dükkânları, sinemaları, büfeyi arkada bıraktığında. Değişik insanlar. Yok, doğru değil bu; değişik olan insanlar, yüksek toprak kıyılar arasındaki geniş, sığ, kahverengi ırmağı, küçük sığlıkları ve adacıkları, suyla kuşatılmış, büyüyen çalılıkları olan ırmağı geçtikten sonra, Nuevo Laredo'da trene binenlerdi. Sonra konuşulan dili yeniden anlayabildi. Üstü kapalı sözcükler, şakalar, nesnelere doğrudan doğruya başvurmayan o konuşma biçimi; sanki nesnelerin adı insanın dilini azıcık yakıyormuş, yasak ve gizliymiş, doğrudan sözcük tehlikeliymişcesine, uzaktan hafifçe ve gülerek yaklaşılması gerekiyormuş gibi. Hafifletici, yumuşatıcı küçültme ekledi. Dolaylı argo. Babası Raul başını kaşıyarak, pantolon askıları sarkmış oturuyor, bu kez karşı yakadan aldıklarını birer birer kaldırıp bakıyordu: Uzatma kordonları, transformatörler, elektrik ütüleri, kahve demlikleri. Annesi Ofelia ise kompartımanın aynası önünde durup, yeni giysisini üstüne tuttu, açık kapının eşiğinde elinde oyuncak kayığıyla durmuş görüntüsü cama yansıyan oğlunu görünce, başının bir devinimiyle ona buyruk verdi, o da kapıyı kapattı.

Masada ne söylediklerini çok seyrek olarak an-

lardı. Üstelik çok az konuşurlardı. Nedenini bilmeksizin, sonunda, onların öylesine alışılmış, öylesine olağan olan yüzlerinin ve ellerinin, anlatımlarının, el-kol hareketlerinin, yemek sırasında söyledikleri sözcüklerle hiçbir ilişiği olmadığına inanır olmuştu.

«Lütfen tuzu verir misin?»

Raul'un, ekmeği parçalayıp ufak ufak parçaları çorbasına koymak, alışkanlığıydı.

«Yorgun görünüyorsun.»

Oysa Ofelia çorbasına hep limon sıkardı.

Javier ekmeği koruyan demir ızgaranın üstündeki sinekleri kovdu. Bazan ekmek orada bayatlar, beyazlaşmaya başlardı.

«Belki bu yıl sonunda tatile çıkabiliriz.»

En gülüncü yemek odasındaki resimlerdi. Dar ve uzundular, uyuyan bir köpeğe takılan bir oğlan çocuğunun öyküsünü anlatıyorlardı (birinci resim); köpek uyanıyor (ikinci resim), pantolonunun oturacak yerinden çocuğu ısırıyor (üçüncüsü) ve oğlan ağlıyor, bir ağaca tırmanıyordu.

«Belki. Bilmiyorum. Duruma bağlı.»

Yemeğin hâlâ mangal kömürü ateşinde pişirildiği uzak mutfaktan trenin tek garsonu geldiğinde, kapı işini gören boncuk perde hışırdadı. Soğanlı biftek.

«Birkaç günlüğüne deniz kıyısına gitmek iyi olurdu.»

«Evet, Ofelia, iyi olurdu.»

Garson kız hizmet ederken konuşmayı kestiler. O çıktıktan sonra, yeniden, güçlükle sürdürdüler konuşmalarını.

«Javier çok iyi notlar alıyor.»

«İyi. Çok iyi.»

«Değil mi, Javier?»

Çiğnemeyi bırakmaksızın başını salladı, annesiyle babasının dudaklarının gülümsemesine karşın böylesine mekanik ve anlatımsızca ne söylediklerini anlamaya çalıştı. Arasıra Ofelia neredeyse mutluluk-

la başını geriye atıyordu: Yıl sonunda bir tatil.

«Babandan önce yemeğe başlama. Görgü kurallarına aykırıdır bu. Sonra, bilmiyoruz sanacaklar, seni nasıl...»

Perdeyi açtı...

«Ligeia? Neredesin? Tanrı aşkına.»

...üst yatağa tırmanmak için; kendisinin olması gereken, kendisinin olması yazgılı alt yatakta, *chongos zamoranos* yiyen adam vardı, soluk soluğa, rengi kaçmış, alışkanlık olduğu için yaşlılara özgü olan o katıksız yorgunluktan doğma güçle, yüzünde, Javier'in o zaman anlamadığı, ama ileride yazmaya ya da hattâ sözünü etmeye çalışacak olursa, bir an durağanlığa doğru uzadığı zaman takılan geçici bir maske olarak niteleyeceği dişsiz bir gülüş; pörsümüş kaba etlerine kadar sarkan yakasız beyaz gömleğinin içinde kurumuş, ip gibi; yanında, Javier'i ondan önce görüp yüzünü gizlemek için uzun beyaz saç lüleleriyle kapatan, ama meme başları kara kraterlere benzeyen göğüslerini açıkta bırakan, karnı eski çamaşırlar gibi kırışık yaşlı kadın, karısı. Bir şeyler mırıldandı, adam dönüp, gözlerini onlara dikmiş bakan Javier'i gördü. Böyleydi demek. Yo, hayır, tam da böyle değildi, gerçekte ne olduğu ve nerede olduğuydu bu yalnızca ve Javier hiç yazmadı bunu, çünkü bunun anlamsız bir birliktelik olduğunu duydu, kendi kendine böyle deyip, not defterlerinden birine, bazan bizi ayıran uzaklığın, bizi birleştiren yakınlıktan yalnızca daha değerli değil, daha anlamlı olduğu yolunda bir not karalayarak, olayı bir yana bıraktı. Onlara gene rastlayacaktı, değişmiş ama gene de aynı, yıllar sonra, yetişkin bir öğrenciyken, babası Raul'un imzasını taklit ettiği için cezalandırıldığında; herkes gittikten sonra sınıfta bir başına kara tahtaya, *babamın imzasını taklit etmeyeceğim, babamın imzasını taklit etmeyeceğim, babamın imzasını taklit etmeyeceğim* diye karatahta doluncaya değin yirmi kez

yazdıktan sonra silip yeniden yirmi kez *babamın imzasını taklit etmeyeceğim* diye yazıyordu; ardında sınıf, Marist Papaz okulunun sınıfa dönüştürülmüş mahzeni, karanlık sokuldukça değişmeye başladı, eğimli ışıklı, gölgeli, bildik kokulu, mürekkep, kâğıt, boya kalemi, ders arasında beden eğitimi yaptıktan sonra ter, tahta, muşamba cilâsı, tebeşir tozu, yüksek küçük açık pencerelerden giren toz kokulu bildik yer olmaktan çıktı; orada durmuş, öğretmeni ya hiç duymuyor, ya da uzak bir arının vızıltısı gibi çok belirsiz olarak işitiyordu; *babamın imzasını taklit etmeyeceğim* diye yazmayı sürdürürken, sınıf o oda olmaktan çıktı, yavaş yavaş, karanlıkla, günün kokularını siler görünen serinlikle doldu; yazmayı bitirdikten sonra, yazdığı son tümceyi bırakıp, ötekileri sildi, eşyalarını topladı; ışıkları söndürmeye, kapıyı kilitlenecek biçimde kapatmaya özen gösterdi. Yarın tüm hukuk bir öğrencilerinin günah çıkartma günüydü. Cezasını tamamlamıştı; öğretmenin buyurduğu gibi verdiği onur sözünü tutarak. Geceleyin rahibelerin yaşadıkları bitişik yapının gizli, yasaklanmış avlularıyla odaları dışında tüm okul karanlığa gömülmüştü; o izleme yıllarında rahibe kılığı giyemeyen, saçları sımsıkı geriye doğru taranıp düğümlerle bağlanmış, taraklarla kaplı, altın çerçeveli gözlüklü, koyu renk bluz, koyu renk eteklik, bileğe dek düğmeli ayakkabılar giymiş solgun, boyasız kadınlar. Dışarı çıkıp köşeye dek yürüdü. Oradaydılar, karşıdan karşıya geçiyorlardı, siyah takım giysili yaşlı bir adamla, saçları ağarmış, gri-beyaz benekli giysili, kamburu çıkmış, bitkin, sabırlı, aceleci yaşlı kadın, hem aynı, hem değil; gene görmüştü onları.

Ona sorsaydın, Canavar, önemli olan noktanın gerçekte birine yaklaşmak değil, yakınlığın *nasıl* sağlanacağı; ilginin eylemden daha önemli ve kalıcı olduğunu açıklayabilirdi sana.

«Ligeia! Ligeia!»

diye bağırdığı zaman da gözlerini kapatmadan hemen önce seni gördüğü gibi, artık yatakta onun yanında oturmuyordun. Banyoya doğru baktı, banyonun ışığı sönüktü. İçini çekti. Ters ters homurdandı:

«Ligeia, bir gün seni barbarlara geri göndereceğim,» sonra yatağın yanındaki masadan makası aldı —Tanrım bize acı —ayaklarını uzattı— Acı bize İsa —ve ayak tırnaklarını dikkatle, özene bezene kesmeye başladı— Ellerini cebine sokma, Javier. Görgü kurallarına aykırıdır bu. Sonra derler ki —her tırnağa içe dönük bir yarım ay biçimi verip, yanlarını, tırnak batmasın diye, azıcık uzun bırakarak. Çünkü, yeniyetmeliğinde, içe doğru büyümüş bir tırnağı çektirmek için bir pedikürcüye gitmek zorunda kalmıştı. Az sonra bitirdi, ayağa kalkıp banyoya gitti ve iki Librium hapı yuttu. Amin.

Meksiko Kenti'nden Pueblo'ya, karayolu boyunca savrulurken, turistik elkitaplarını okumayı sürdürmemi bağışlayacağınızdan eminim, Güvercinlerim; o sırada siz dördünüz sırtınızı Xochicalco örenlerine dönüp Franz'ın Volkswagen'ına doğru yürüyorsunuz. Sen öndesin, Elizabeth, yavaş yürüyorsun. Şalın omuzundan kaymış, tozlarda sürünüyor, ama Franz koşarak sana yetişip söyleyinceye dek ayrımına varmıyorsun bunun. Bir an durup *barranca*'ya,[1] ağaçların bodur kaldıkları, tozlu toprağın kuru, sert, ekşimsi kokulu keçi dışkısıyla örtülü olduğu koyağa bakıyorsun eğilip. Yoldan az uzakta, bir köpek leşi yatıyor, yukarıda sabırla dönenen aladoğanlar; siz gelip de onları engellemeden önce o köpek leşiyle beslenen, siz gider gitmez de gene onunla beslenecek olan. Volkswagen'ın yanına gidip biniyorsunuz, İsabel'le kocan arkaya, sen öne, Franz'ın yanına; motor çalışıyor, araba, dişli gıcırtıları ve Franz'ın,

1. **Barranca**: Koyak. (İsp.)

«Erstaunte euch nicht auf attischen Stellen die Versicht menschlicher Geste?»[1]
diyen sesiyle hareket ediyor. Bense *turismo* limuzin arabamda kendimi elimden geldiğince rahat ettiriyorum ve arasıra dışarıya, nisan ortasında doluyla beyazlaşmış tarlalara bakıyorum, yanağımı soğuk cama dayıyorum ve yavaş yavaş broşürü okumaya dalıyor, her şeyi kuşatan yüksek gerilimli bir elektrik çitiyle derin bir çamur hendeği olduğunu ve içeriye üstünde tek bir sarı elektrik ampulünün asılı olduğu taş bir kapıdan girildiğini anımsıyorum. Kapının iki yanında birer pencere. Üstünde, kale sanki bir mahzen ya da mezarmış gibi otlar, gömülü bir fabrikaymışcasına otların arasından yükselen bacalar. Yönetim bölümü. Düz damlı dört köşe yapılar. Çamurlu avlular, menekşe rengi duvarlar, kafesli pencereler. Mikroptan arındırma istasyonu. Tutukluların içeri alındıkları oda. Nöbetçi odası. Nöbetçilerin tüfeklerini koydukları kilitli rafların bulunduğu bir salon. Komutanın dairesi. Giysilerin saklandığı bir oda. Duvarda iki demir halkası olan tek kişilik hücrelerden oluşan üçlü galeri. Garaj. Duvara dayalı üç katlı tahta ranzalı koğuşlar, yanmayan bir soba, hep sönük bir ışık, bir tuvalet, bir lavabo, her zaman nemli duvarlar. Yaşlılarla güçsüzlerin bütün gün patates soydukları 16 numaralı hücre. Çamaşırlıkta çalışan tutukluların yatakhanesi olan 13 numaralı hücre. Getir götür işlerine bakan, pişirip kotaran, saç kesen çok önemli tutukluların hücresi olan 14 numaralı hücre. Bir kapı, bir koridor ve hüküm giymişlerin yirmi hücresi: Tam anlamıyla çıplak, yalnızca çimento döşeli taban. Köpek kulübeleri. Bir çöp barakası. Resmî doktor haftada iki kez akşamları, o da yalnızca ölüm belgelerini imzalamak için geldiğinden, bir tutuklu dok-

1. Eski Yunan mezar taşlarındaki insan davranışlarının ölçülülüğüne şaşmıyor musunuz? (Alm.)

torun yönettiği revir. Bir köprü ve şimdi hastane olan eski ahır. Çıplak tabanda içine saman doldurulmuş şilteler. Sırtı kamburlaşmış kadın tutukluların sebze yetiştirdikleri garnizon bahçesi. Morg, alçak bir yükselti üstünde karanlık bir oda. Buradan ölüler, K ya da E işaretli kavanozlarda geri dönmek üzere kentteki ölü yakma fırınına gitmek için ayrılırlar. Parmaklıkları, çakıllı yolları, sundurmaları ve süslü duvarları, merkezî ısıtması, lâke eşyaları, cam masalar ve Alp görünümlerini yansıtan tablolarla dolu odaları, büyük radyosu, seçme klasik plakları, cilâlı iskemleli yemek odası, maun yataklı yatak odalarıyla eski konak. Başka bir duvar: Kadınlar bölümü. Aynı kocaman hücreler. Aynı üç katlı ranzalar. Çamurlu bir avluya bakan aynı kafesli pencereler. Kadınların oturup tahta düğmeler boyadıkları, garnizondaki askerlere çorap ördükleri, kadın gardiyanlara giysiler, erkek tutuklulara gömlekler diktikleri hücre. Garnizon kantini. İşlikler. Demirci ocağı. Çilingir. Marangoz: Eşyalar, oyuncaklar, tabutlar. Yalnızca erkeklerin çalıştıkları, ama kimi zaman cumartesi günleri seçilmiş kadın tutukluların gelip iç çamaşırlarını yıkamalarına izin verilen çamaşırlık. Sonra, dördüncü bölüm. Burası daha sonra yapıldı. Daha sonra, Elizabeth, yineliyorum, daha sonra, tutukevi dolup taştığında. Tutuklular kendileri yaptılar bu bölümü. Beş kocaman koğuş. Tek kişilik hücreler. Yüksek bir duvar, ötesinde çimenlik, bir sinema, bir yüzme havuzu. Patates sandıklarıyla dolu, iki Alsas köpeğinin koruduğu darağacı ve mermilerin delik deşik ettiği duvarıyla idam avlusuna açılan tünel. En sonunda ölü yakma fırını. Bu da daha sonra yapıldı. Daha sonra, Elizabeth. Ölü yakma fırını daha sonra yapıldı.

Dosyayı bir yana koydum; anıyı bir yana. Niçin sürdürmeli? Hasta ediyor beni, insanlığıma karşı bir ihanet olan bir anı. Sinirlerim anımsamamı istemiyor.

Karşı çıkıyor buna. Yalnızca bir ilke olarak anımsıyorum. Seni hasta edebilir bu; dilersen kus, Elizabeth. Buradayım işte, buradayım, bu gece de gidiyorum; siz dördünüz ise, sizi benimle ve keşiş kılıklı altı genç arkadaşımla buluşturacak olan dolambaçlı Meksiko Kenti - Guernavaca - Xochicalco - Cuautla - Cholula yolu boyunca ağır ağır ilerliyorsunuz. Bu gece küçük kafilenizden biri sahneden çıkacak, Elizabeth. Bir daha görünmemecesine çekilecek; ben de ayrılışında hazır bulunacağım, kapıyı ardına dek açık tutacak, yürüyüp çıkıncaya değin belki de azıcık dürtükleyeceğim onu. Bu gece içinizden biri ölecek, Elizabeth. Ama tasalanma. Ölen ben olmayacağım. Tanrı da olmayacak. Anımsayalım, *insanoğlu her şeyden önce gücüne bir çıkış bulmaya çalışır; yaşamın kendisi istemdir, kendini koruma içgüdüsü bu gerçeğin yalnızca sık rastlanan dolaylı sonuçlarından biridir. Ya da, bu hoşuna gitmiyorsa, en basit gerçeküstü eylemin yalnızca sokağa çıkıp kalabalığa rasgele ateş etmek olduğunu* düşün. Nietzsche ve Bréton, Auschwitz'deki manga başları mıdır? Ya ben? Senin *caifán*'ın, sözcük örücün ve bir zamanlar sürücün olan ben: Ben yalnızca, yaşlanmaya başlamış, bir dâvâsı olmayan başkaldıranlardan biri miyim, orta yaşlı bir bitnik, hâlâ yeterince öfkeli, ama artık öyle genç olmayan bir öfkeli genç? Seni düşündürüyor bu, değil mi, Canavar? Benim alıntılarımdan hoşlanmadığını söylüyorsun, değil mi? Öyleyse sen kendi alıntılarını yap, ben kendiminkileri, ikimiz de mutlu oluruz.

Ve bir gün, pencereden sineklerin girdiğini, vızıldayarak seni tedirgin ettiklerini, ama Franz'ın pencereyi açık bıraktığını, ona şöyle dediğini anlatacaksın bana:

«Onu yatakta yarı uykulu, kendi kendine hâlâ o eski parti öyküsünü anatırken bırakıp çıktım. Aybaşı zamanım. Sakıncası var mı?»

«Tersine,» dedi Franz, sen başını onun çıplak göğsüne dayarken. «Lâstiklerle uğraşmak zorunda kalmayacağız.»

«Onunla ilgili kötü bir şey söyle, Franz.»

Franz güldü, çeneni avucuna aldı. Omuzuna sokuldun.

«Hayır, bağışla. Onunla niye uğraşalım? Bana kendinden sözet. Bir aşk öyküsü, Franz. Gerçek bir aşk öyküsü. Tanrım, nasıl canımı sıktı. Hep o eski öykü. Bin kez dinledim. Bana yeni bir öykü anlat, Franz, gerçek bir öykü. Gençlikle, genç aşkla ilgili bir öykü.»

Falaraki'de kumsalda oturuyordunuz. Kumsalda, yarı yarıya kuma gömülmüş küçük bir evde, kıyıyla denizin beyaz dalgalardan bir yarımay oluşturdukları yerde; bu yarımayın kusursuz simetrisini, durmadan devinen gümüş kuşaklarla ta ufka değin denizi dalgalandıran hafif esintiler bozuyordu. Söyle, hadi söyle; köpüklü Yunan denizi, karanlık imparatorluk, kocamanlığı ölçüsünde tehlikeli. Javier bunu anlayabildiğini söyledi; karşılık verilmesi gereken bir çağrı, gidilmesi gereken bir yol, sarı taş tümsekler, bir hayvanın sağrısını, denizden fışkırmış bir devenin hörgücünü andıran alçak kıraç dağlarla kesin bir çelişkiydi bu. Kulübeyi kiraladınız. Ötekiler gibi beyazdı, içi dışı beyaz, kuma gömülü, iki dar pencereli, kızgın güneşte bembeyaz, ama sümbüller, Çin gülleri, zakkumlarla sarılmış. Orada uyandığınız ilk sabah el ele tutuştunuz.

«...ve yapmamız gerekeni, kumsalda, gün ışığında yaptık...»

ağulu yaz çiçeklerinin kokusunu, onların ardında, güneşin, denizin taş yataklarına dayanarak doğmakta olduğu denizin kokusunu, son bir kez daha suları karartmak için doğrulan gecenin tatlı serinliğinin kokusunu duyarak. Javier elini sıktı, pencereden sarı çiçeklerin ötesine baktın, karayla de-

nizi, karanlıkla tanyerini, serinlikle sıcağı, gözden yitmekte olan portakal rengi ayı, cam gibi güneşi, açılmış ağları, kırmızı balıkları, zeytin ağaçlarını köksüz esintiyi gördün ve kendinin her şeyin merkezinde bulunduğunu, söylediğin sözcüklerin tüm varlığa yayıldığını duydun. Ah, evet. Gençlik ve genç sevgi.

Burada, işin tam başında duralım; Elizabeth ve yalana başvurmayabileceğinden emin olup olmadığını soralım. Javier partideki kız öyküsünü anlatırken utanmak mı yoksa acımak mı gerektiğini bilmiyorsun, öylesine karmaşık ve çapraşık ki, sevgiyle ilgisi olamaz, gene de kendi türünde bir sevgi öyküsü aynı zamanda. Eskiden böyle değildi o. Öylesine yalınlıkla sevişirdiniz ki eskiden. Başka bir yolu yoktu. Rodos kıyısındaki o yaza hiçbir şey eklenemezdi. Çok basit bir biçimde varmıştınız, Javier'in, anababasının Yitik Çocuk Sokağı'ndaki evlerini satıp aldığı parayla, gemiyle gitmiştiniz oraya. Birinci mevki için yeterli değildi para, ama siz birinci mevkiyle gitmek istemiyordunuz. Tek bir bavulunuz vardı, onun da gözlerinin çoğu boştu. Basit olayların ardından, basit bir biçimde geldiniz: New York'ta City College'de rastlaşma ve âşık olma. Gershon'a hoşça kal dedin, yazmaya söz verdin... bu sözünde durdun mu, Elizabeth?.. Becky'yi de hiç görmedin, çünkü o sırada onu görmeye gitmez olmuştun. Böylece yavaş yol alan bir gemiyle Rodos'a geldiniz, bir kez oraya varınca da sözcüklere gereksinme duyduğunuzda, gün ışığına, okyanuslara ya da kitaplara sakladınız onları. Beyaz kirişli, beyaz bacalı, gösterişsiz beyaz odada yapyalın seviştiğiniz geceler için gerekli değildi sözcükler. Hem o zaman büyük bir açıklıkla düşünebiliyordunuz, açıklıkla ve incelikle, çünkü o balıkçı yatağında, birbirinize sarılmış yatarken çok kısa bir geçmişin parçalarını birlikte tuttuğunuza, biçimlendirdiğinize inanıyordunuz. Bugün, birlikte geçi-

rilmiş birçok yılın hoş, ama ağır kabuğunu taşır buluyorsunuz kendinizi, gene de o yıllar, o zaman birlikte yaratmakta olduğunuz o küçük geçmişten daha kısa görünüyor, sevinin nice yalan, ama nice çetin olabileceğini size öğreten bir geçmiş. Sözcüklerin örtülü olmadığı, kendi başlarına anlam taşıdıkları, ama aynı zamanda gizli ve daha derin bir anlama götüren köprüler oldukları kimi şiirler gibi; o zamanlar geceleriniz de, ikinci bir öykü anlatan bir öyküydü, artalanda yer alan sessiz ve gizli bir öykü ve her şeyin, kumsaldaki kulübedeki yaşamınızın, Javier'in başladığı yazı gibi —yazı, oraya gelişinizin nedeniydi— iki gerçekliği vardı. Bir an vardır, seninle Javier için belki de o zaman, sümbül ve okyanus tuzu; oduna sızmış eski şarap kokan sıcak beyaz odada geldi o an; kendi adımıza ve başkalarıyla uyum içinde davranabildiğimiz bir an; çünkü yaptığımız şeyler hem anlamsız, hem de anlamlıdır; onların tek başlarına taşıdıkları anlam, destekledikleri ve gizledikleri ikinci gerçekliği bize açıklamalarındaki anlam ölçüsünde büyük değildir. O zaman temel olana döneriz ve ancak o zaman, sanat gibi yaşamın da, görünürde gerçek olanla, bizden isteklerde bulunan, bizi kısıtlayan ve baskı altına alan inatçı dünyayla bir savaşım olduğunu bilebiliriz; onu, istediğimiz, gereksediğimiz daha gerçek bir gerçekliğe dönüştürünceye değin, gerçekliği bozmak, yeniden biçimlendirmek, doğrulamak ve yadsımak için girişilen bir savaşım. Sen ve Javier, dünyayla savaşımınızda yıprandığınız için Rodos'a geldiniz, hepsi bu. Belki de onun kollarında yatarken, onun tenini okşarken, her birinizin çocukluğunuzda ailelerinizle sürdürdüğünüz yaşamın zorunlu kaynaşması içinde yitirdiklerinizi yeniden elde etmek için gerekli zamanı, açıklığı, yalnızlığı ve yakınlığı bir daha hiç bulamayacağınızın bilincine vardın. Şimdi birlikte, yalnızdınız, ama bağlıydınız. Yüzyılımızda sıradanlaşan salt cinsellik, tam ve eksiksiz ol-

masına karşın yalnızca fizik birleşme değildi bu; birbirine değen iki tenin sıcaklığıyla serinliğinde, birbirine kenetlenmiş ellerde, sonu gelmeyen uzun, yinelenen öpüşlerde ikinizin yaşadığınız şeydi. Gecenin içinde, yalnız ve birlikte, Elizabeth ve Javier, çocukken evlerinizde ne idiyseniz; sen, annen Becky sizi Mendelssohn'lara yemeğe götürmek için ararken, erkek kardeşinle dolaba saklandığınızda ne idiysen; Javier, annesi Ofelia yatak odasının kapısındaki çatlaktan onu gözetlerken, yağmurlu avluda, çevresinde sivrisineklerin vızıldadıkları çıplak, güçsüz bir ampulün altında kitap okurken ne idiyse; sen, babanın omuzlarına binmiş Manhattan'ın yaz mavisi sokaklarından Hudson kıyısına giderken ne idiysen; Javier, Raul'ün elinden tutmuş, pazarları laternacıların ve canı sıkılan hizmetçi kadınların doluştukları bir Meksiko kentinde yürürken ne idiyse, artık onlar olmamak için sevişiyordunuz. Geçmişte olmuş olduğunuzu değil, olduğunuzu olmak. O gecelerde bu kesinliği yaşamış olmana karşın, Javier'in de, senin gibi, sevginin onu herkesle kurduğunuz ilişkilerin bir yankısı yapan görünümlerini yadsıyıp yadsımadığından hiçbir zaman emin olamayacaktın. Yadsıdığını söylüyordun kendi kendine, çünkü seni başkalarının yanında hiç öpmüyor, seninle hiç başkalarına gösteriş yapmıyor, yanına salt sana yakın olmak için yaklaşmıyor, boş bir andan, seni kollarının arasına alıp sevişmek için yararlanmıyordu. Ne sözle ne de davranışıyla, ilişkinizin değerli olması gerektiğinde direnerek onun biçimini de bozmuyordu. Öpüşlerinin tam bir özgürlükle onun tüm bedenini örtebilmesinin, denizin, cırcırböcekleri ve mandolin sesleriyle dolu gecenin seslerinden kendini kopararak, tümüyle kendini verebilmenin, tümüyle alabilmenin nedeni buydu. İlişkinizin derinliği yalnızca ikinizin arasındaydı, başka hiç kimse için bir anlam taşıyabilecek, dünyaya açıklayacak ya da tek sözcük bile söyleyebilecek hiçbir anla-

mı yoktu. Ancak, sen Javier'in kolları arasında, Javier senin çıplak etinin karanlığında gizlenmişken, düzenli ve dingin oluyordu dünya. Çünkü hiçbiriniz bir şey istemiyordunuz. İkiniz de yalnızca minnet duyuyordunuz. Ağır, neredeyse elle tutulabilir ağustos sıcağı için, yoğun sümbül kokusu için, genellikle kulübede kalan balıkçıların altında uyudukları koyun postlarının kokusunu hiçbir zaman yitirmeyecek olan ağır yatak için, öğle sonrasının sıcaklığını saklayan mozaik döşemenin dokunulabilir yakınlığı için, en çok da gövdelerinizin ağırlığı için minnet duyuyordunuz; çünkü bu yaygın duygu, koku ve birbirini işitme yoğunluğu olmaksızın, sevgiyle birleşirken her birinizin serinkanlı ve yeterli ayrıklığı gerçekleşemezdi. Böylece, bir araya geldikçe ayrı kaldınız, birbirinizi görmeye, birbirinize saygı duymaya olanak veren o özdeki uzaklığı, cinsel kaynaşmayla bozularak korunan, ama gene de bozulmayan o uzaklığı koruyordunuz. Tıpkı mal varlığı gibi, bu da ancak harcanırsa değer kazanırdı. Onu saklamanın yolu, onu kullanmaktı. Böylece senin kendin, onunsa kendisi olmaya gereksiniminiz vardı, tam bir tekliğin labirentine dalmamak için, gerek o zaman gerekse kış boyunca; köylülerin balık, reçineli şarap, keçi peyniri ve zeytin getirdikleri, düzensiz, boz rüzgârın uğuldadığı, arasıra dağ gibi bir dalganın çakıllı kumsala devrildiği, Javier'le kulübeye çekilip rüzgârın çatının kiremitleri üstündeki sesini dinlediğiniz, sevinç ve heyecanla, korkuyormuş gibi davrandığınız, bu korkunun sizi birbirinize daha çok yaklaştırdığı, kendinizi saatlerce süren, uzun, önceden kestirilemeyen, hep şaşırtıcı okşamalara ve öpüşlere verdiğiniz, her kucaklaşmanın daha uzun sürdüğü, gereksiz her şeyin askıda kaldığı, sevi saatlerinize yabancı olan her şeyin, ocağın önünde, ıslak döşemelerin üstündeki koyun postlarına birlikte uzanıp arasıra başınızı kaldırarak, çatının altındaki fırtınaya meydan okuyan,

ona karşı duran eski merteklere baktığınız zaman... Gün boyunca Javier düşüncelere dalar, balıkçı kazağı, kadife pantolonuyla ıslak kumsalda yürür, sonra denize bakan çam ağacından yapılma masanın başına oturup yazmaya koyulur, sen onu tedirgin etmemek için dışarı çıkardın. Yalınayak, yağmurluğun sırılsıklam, kıyı boyunca yürür, Yunanistan'da denizin karanın bir başka yüzü olmadığını, çünkü burada karayla deniz arasında bir ayrılık olmadığını, insanın denize girmesi diye bir şeyin sözkonusu olmadığını, aşılacak bir işaret, bir sınır, bir kopukluk olmadığını saptadın. Dingin yeşil deniz, yazı anımsıyor ve hiç kimseye karşı çıkmıyor. İnsanın üstünde yürüyebileceği bir başka, daha yumuşak, daha tatlı bir kara gibi görünüyor deniz; sıvı toprak yükseliyor, sarıyor insanı, ama boğmuyor. Öylesine dingin bir deniz. Sâdık, her zaman var olan gerçek bir deniz; denizin ve seni buraya getiren adamın büyüsüne kapılmış yürürken, serpintileriyle yüzünü ıslatan, güneşten kararmış derini ve sarı saçlarını ışıtan bir deniz; buraya yazmak, kendini yıkıcı yadsımalardan, ince isteklerden kurtarmak için gelen adamın, basit masasının başına oturup yazan, bu nedenle de, aynı zamanda gerçekliğin biçimini değiştirmek, onu yeniden biçimlendirmek, doğrulamak, açık seçik kılmak, dile getirmek için onunla savaşan adamın. Sabah çalışmasını bitirip kulubenin kapısında belirince ona doğru koştun; yoğun dikkatten alnı hâlâ ateşler içindeyken koştun ona; sonra, koyun postlarının üzerinde onun altına uzanmış, kendi kendine yeterli olan eylemde ona katılırken, ardında denizin sesi işitilebiliyor, her zaman dışarıda ve arkada kalan sözcüklerle, ancak sevginizin ve duyduğunuz tadın sözü edilemediği ölçüde söylenebilen sözcüklerle adlandırılabiliyordu deniz. Dünyanın da bir adı vardı ve yalnızca ikinize aitti; çünkü ona yabancı kalarak, cinsel tüylerden, arayan dudaklara dek nabzı atan karanlık bir yay

içinde hem birlikte, hem ayrı, yalnızca birbirinizi görebildiğiniz bir yalnızlıkla dünyaya egemen olarak sahip oldunuz ona. Sen, yaşamınla toprağa yaşam veriyordun ve senden öte nesnelerin adlarını söyleyen insanlar, denizin adlarını, denizi ve adaları, yarattıkları ve keşfettikleri sözcükleri, bütün yüzyılların bütün dillerine ait olan sözcükleri dile getirebiliyorlardı;

Ulysses'in şarap karası denizi.

«Yunanistan gezisinin parasını nasıl ödediniz?»

«Söyledim ya. Javier'in evinin satışından alınan parayla. Burs parası mıydı yoksa? Kesin olarak anımsamıyorum.»

Deniz perileri, denizkızları, denizin büyüsüne ve kışkırtıcılığına karşı mühürlenmiş kulaklar.

«Bir Lloyd-Triestino gemisi. Eski bir tekne.»

Uçsuz bucaksız, sınırsız deniz.

«Kaç gün sürdü?»

«Anımsamıyorum. Valsler, caz müziği çalan bir de orkestra vardı. Denizde zaman nasıl kayıp geçer bilirsin. Günlerin sayısını nasıl hesaplayabilir insan?»

Öfkeli soluk.

«Birinciyle mi gittiniz?»

«Hayır, buna paramız yetmezdi. Sandöviç gibi yolculuk ettik, birinci mevkiyle kasaraaltı arasında. Soru sormayı bırak. *Ship of Fools*'u[1] oku. Kalk, Kay Francis'le William Powell'ın eski bir filmine git.»

En güçlü tanrıların evi olan deniz.

«*One Way Passage*[2] mı?»

«Elbette. Hepsi ölü, biliyorsun, ama kendileri bunu bilmiyorlar. Charon gemisi ve tüm ötekiler. Hayır, bu *Outward Bound*'daydı.[3] Özür dilerim.»

Altın mızraklı Poseidon.

«Çok eşyanız var mıydı?»

1. Aptallar Gemisi. (İng.)
2. Dönüşü Olmayan Yol. (İng.)
3. Açık Denizlere Doğru. (İng.)

«Şaka etme. Bir gemi sandığı. Dünyayı alıyordu. O zamanlar hep sandıkla yolculuk edilirdi.»

Yeryüzünü kuşatan deniz.

«Elbette. Marx kardeşlerin üçü o sandıklardan birinin içine sığabilirlerdi.»

«Gülmekten öldük. Rezeleri gıcırdıyordu, küçük çekmeceleri gıcırdıyordu. Sandık hemen hemen boştu.»

Ağırlıktan yoksun kanatlı balıklarla kaynayan deniz.»

«Ama o zamanlar yanınıza dünya kadar eşya almaksızın hiçbir yere gidemezdiniz. Zorunluydu bu. Hepsi de gösteriş için. Harpo işte o zaman çıktı ortaya, arpı ve zararsız bir delinin gözleriyle.»

Esin perilerinin sevgilisi yunuslar.

«Zararsız mı? Sen onu geminin manikürcüsüne sor.»

«Çok uzaklara gittin, *caifán*. Ama sinema konusunda, benim manyetik alan konusunda bildiklerim kadar çok şey biliyorsun. Harpo zararsızdı, diyorum sana; kurt olan Groucho'ydu. Ama o beşinci sınıf gemide, Marx'çılardan daha Marx'çı, sersem sersem dolaşıp durduk.»

Denizin çocukları.

«Müsvedde kâğıtlarına mektuplar yazıp, onları sandığın boş çekmecelerine tıkıştırdık.»

«Neye ilişkindi yazdıklarınız?»

Nereid'lerin çocukları.

«Söylemeyeceğim. Çok meraklısın.»

«Öyle mi? Peki, nasıl giysiler aldınız yanınıza?»

Amphitrit'in emzirdiği.

«O zaman moda olan şeyler. Söyledim ya, Kay Francis gibi. Gündüz çiçekli bir basma. Geniş etekli bir gece giysisi. Kısa ceketli, uzun etekli şu tayyörler, smokinlerinkini andıran pike bir bluz. Yeter mi?»

Yeşil ovayı dümen sularıyla oyan gemilerin denizi.

«Falaraki'de çamaşırlarınızı kendiniz mi yıkıyordunuz?»

«Elena yardım ediyordu bana.»

Üstünde hiçbir iz bulunmayan deniz.

«Elena kim?»

«Yeterince dikkat etmiyorsun. Bütün bunları sana niçin anlattığımı bilmiyorum. Bütün bu küçük ayrıntıları ne yapacaksın? Sen Gallup musun, yoksa Kinsey mi? Vietnam savaşına gönüllü kaydeden biri misin yoksa?»

Dalgaları mor gölgeli deniz.

«Çamaşırcı tutacak paran var mıydı?»

«Öyküye dilediğince bir yön vermek istiyorsun, değil mi? Sabırlı ol, canım. Elena bizi seviyordu. Anladın mı?»

Deniz, esmer, iyi toprakla birleşti.

«Yemeği kim pişiriyordu?»

«Ben. Ama birçok şeyleri satın alıyorduk. Kışın balıkçılar bize öteberi getiriyorlardı. Önceleri hemen hemen hepsi hazır şeylerdi. Biliyorsun işte, peynir, zeytin, şarap. Bazan bir kalamar kızartıyordum. Ama karadan gelen yiyecekleri yeğ tutuyorduk. Öylesine kuru bir kara ki... Tanrım, nasıl sağ kalabildik bilmiyorum.»

Apollo'nun deniz güneşiyle yanmış.

«Robenson'la Cuma gibi, Canavar. *Medusa*'nın deniz kazasına uğramış denizcileri gibi. İnsanların kendi yiyeceklerini kendilerinin sağlamaları. Onaylıyorum. Bir gün sen ve ben birbirimize değer olacağız. Ocak nasıldı? Tuğla mı? Seramik mi, taş mı?»

«Çok yolculuk etmediğin kolayca anlaşılıyor. Orada her şey beyaz. Her şey. Şu marihuanayı niçin söndürmüyorsun? Pis pis kokuyor.»

Fırtınanın kırbaçladığı yelkenler denizi.

«Ya Javier?»

«Javier ne? Javier'i karıştırmayalım. Onun ruh doktoru olmaya çalışma. Hiçbir şey bundan daha çok

hoşuna gidemez.»

Safo, solgun parmaklarıyla deniz ayının doğmasına yol açmadan önce...

«Ruhçözüm. Hımın. Duygular bilimi. Saçma, *caifán. Freud*'un bütün yaptığı melodramatik olanı saygıdeğer kılmaktı. Ah, Javier bayılır buna. Onların «Oedipus» ya da «Jason» demelerini ister, oysa kendisi, John O'Hara ile Caroline Invernizzo'nun kaktüs toprağına dikilmiz melez bir piçinden başka bir şey değil gerçekte. Hepsi gülünç. Gösteriş. Neyse, Javier hakkında konuşturma beni. İlgi duymuyorum Javier'e. Hem zaten hiç kimse ilgi duymuyor Javier'e.»

«Yok, ben yalnızca nasıl giyindiğini merak ediyordum.»

Deniz ayı...

«Özgür, romantik bohem, sanırım?»

«Daha önce söylemiştim. Yalınayak. Kadife pantolon. Balıkçı yakalı kazak. Hayır, bu...»

Denizyıldızlarıyla çevrili...

«Maine'de bir kumsaldaydı, ilk kez...»

«Maine mi? Lond Island demiştin gibi geldi bana?»

Kumsalda kızlar dans ederken.

«Önemi yok. Bir roman yazıyordu. Bir an karıştırdım.»

«Nasıl yazdığını anımsadığını sanmıyorum?»

«Aramice, akıllı adam, İsa anlayabilsin diye. *I don't care if it rains or freezes, long as I have my plastic Jesus.*[1]»

«*There's flies on you and there's flies on me, but there's no flies on old J.C.*[2] Her zaman en iyi satan kitap. Ve hortlak yazarlar. Kan, cesaret ve Kutsal

1. İster yağmur yağsın ister kar, plastik İsa'm oldukça umurumda değil. (İng.)
2. Üstüne sinekler konuyor, benim üstüme de sinekler konuyor, ama İsa'nın üstünde hiç sinek yok. (İng.)

Ruh, Lloyd C. Douglas ve Cecil B. De Mille aracılığıyla.»

Kara gözlerin uykusu düştü üstlerine ve kanatları kapandı.

«Hayır, nasıl kâğıt demek istemiştim. Ne tür bir defter.»

«Ha! Her zaman hazırdı. Nereye gitse defterlerini yanına alırdı. Çizgili okul defterleri.»

Orfeus'un denizi.

«New York'tan ayrılmadan bir Woolworth dükkânına gidip yükünü aldı. Mürekkep, silgi, Faber kalemleri, Gironella'nınki gibi, portakal rengi eski bir mürekkepli kalem, selofan, kâğıt tutturacakları. Barbara Hutton'ı daha da zenginleştirmeye yetecek bir yığın ıvır zıvır.»

«Bu pek doğru değil, Canavar.»

Şef, ölümsüz bakire.

«Pek doğru olmayan nedir?»

«O zaman selofan bulunmamıştı daha.»

«Doğru. Özür dilerim. Herkes sürçebilir. Bana öyle bakma.»

Denizlerin kaynağı olan Tanrı.

«Defter nasıldı?»

«Çizgili. Kapakları ebrulu. Üstünde çarpım tablosuyla yıllık takvim vardı.»

«Hangi yıldı?»

«Yok artık, meraklı sen de. Hangi yıl olduğunu ne bileyim? Yaşımı çıkarmaya çalışıyorsun.»

«Ne renk mürekkep kullanıyordu?»

«Beyaz. Hiçbir iz bırakmıyordu. Bir sözcük bile. Görünmez mürekkep!»

Gün ortasında dalgalardan yatağında uyuyan deniz.

«El yazısını gördüm. Küçük, çok düzgün.»

«Saçma. Fırtına gibi yazar. Dalgalar, gelgitler, sıradağlar. Sonra çeteleler, karalamalar.»

Geleceği bilen deniz.

«Elektriğiniz yoktu. Karanlık bastıktan sonra ne yapıyordunuz?»

«*We played footsie, Mr. District Attorney*[1]. Bak, böyle hiçbir yere varamayız. Bir duygu, sevgi, şiir dönemiydi o dönem, sense onu bir açık artırmaya dönüştürmek istiyorsun.»

Truva'nın gemileriyle silâhlanmış deniz.

«Pop yazını, Canavar, canını mı sıkıyor?»

«Pekâlâ, bir amacın var. Özür dilerim.»

Okyanus'un mızrağını yok eden Prometeus'un denizi.

«Gerçekten, canın sıkılmıyor muydu?»

«Hayır, çakıl taşları topluyordum.»

Sarışın deniz.

«Gene de...»

«O yıl en çok satan kitap şeydi... şey... *Anthony Adverse*. *Anthony Adverse*'i başından sonuna dek okudum.»

Gençliğin, küçük kızın, ağacın, kuşun aynası.

«Ben yalnız filmi gördüğünü sanıyordum.»

«Hayır. Kitabı okudum, hem de filmi gördüm. Frederic March ve Claude Rains oynuyorlardı. Bir de, Olivia de Havilland, hâlâ güzeldi o zamanlar, o korkunç yılanlı kuyuya itilmeden önce.»

Derinliklerindeki kendi suskun balıklarının aynası.

«Vay canına!»

«Bana inanmıyor musun yani? Söylediklerimden kuşkulanıyorsun ha? Peki, bırak da, o yıl Yunanistan'a gittiğimizde neler olduğunu anlatayım sana. Hitler Avusturya'yı yuttu. Mussolini Milletler Cemiyeti'nden çekildi. Kay Smith'le Kay Kyser'i dinliyor, Jack Benny'ye gülüyorduk. Peder Coughlin söylevler çekiyordu. Huey Long öldürüldü, sanırım. Cárdenas

1. Masa altında ayak değdirmece oynuyorduk, Bay Savcı. (İng.)

petrol şirketlerini kamulaştırdı. Garbo Taylor'u seviyordu. Dick Tracy, Boris Arson üstünde çalışıyordu. Küçük Yetim Anne bir santim bile uzamadı. Léon Blum hükümeti düştü. Alice, Berchtesgaden'de dört deliye çay servisi yaptı. John Steinbeck, *Gazap Üzümleri'ni* yayımladı. John Ford da Henry Fonda'yla film çevirdi. Biz, *a tisket, a tasket, a green and yellow basket*'i[1] mırıldanıyorduk. Li'l Abner gene Daisy Mae' den kaçtı. Orson Welles, New Jersey'i istilâ etti. Bakalım, başka ne oldu? Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler. Yeter mi?»

Deniz: Başlangıçtaki Bir'den ayrılmış, kendini yitirerek yeniden bulabilecek olan öğe.

«Peki, peki, asetilen lâmbaları kullanıyorduk. Yaz bunu.»

«On üstünden on, diplomaya hak kazanıyorsun, Canavar. Ya mektuplar? Eve yazıyor muydun? Gershon'a?»

«Sen deli misin? Daha önce söylemedim mi? Mektupları sandığa atıyorduk.»

«Şey, burada bir zarf var da.»

Beyazlık denizi.

«Ver onu bana. Tanrı aşkına nerede buldun onu?»

«Eski bir sandıkta, Canavar. Sana bir şey diyor mu bu?»

Acıyı görmezlikten gelen düşler beşiği.

«Adrese bir bak. Avenida Amsterdam, 851, Colonia Hipodromo, Mexico, D.F.»

«Hayır! Hakkın yok buna! Henüz yok. Sandığı nerede buldun?»

Büyülü saatler prensi.

«Üstelik doğru değil... No... 85, Batı 99. Sok. Evet böyle. Ya da Bronx'da bir adres. Şimdi anımsamıyorum. Öylesine eski ki.»

«Boşver, Canavar. Hepimiz olduğumuzdan baş-

1. Bir çocuk tekerlemesi. (İng.)

ka türlü olmak isteriz.»

Kardeşlerinin küllerini içine alan deniz.

«Bugün değişik olamayız. Dinle, *caifán*. Tutunacak bir şeye gereksinimimiz var. Tüm görebildiğim bu, görülebilen, dokunulabilen tek şey bu, ne Yunanistan, Ne Meksika, ne de başka bir şey, yalnızca *Paramount Pictures Presents* denen dünya...»

«Elbette, Elizabeth. Revlon'un bayrağı. Disneyland'ın ulusal marşı. General Motors'un ordusu. Ülkeler, A.B.D. Çelik ve Conrad Hilton ve IBM diye adlandırılıyorlar. Bugün içinde yaşadığımız kokuşan dünyanın atlası bu.»

Orestes ve Electra'nın denizi.

«Artık mitlerimiz yok mu?»

«Hayır, onlar ansızın salt düşlere dönüştü. Ama mit dokunabileceğin bir şeydir.»

Güneşin bölgelerine ulaşamayan küçük yolculuklar denizi.

«Bir de bir yer, *caifán*. Herhangi bir yer olabilir, düşsel bir yer bile. Oraya gidip yeniden doğmuş olarak dönebileceğimiz.»

«Bir dekor, Canavar, sağlam basılabilecek bir yer. *The Last Time I saw Paris.*[1] Ya da *San Francisco, Here I Come.*»[2]

Agamemnon'un kanıyla boyanmış deniz.

«Yunanistan'ın nesi var? Uyum, klasisizm, ruh. Beşiğimiz.»

«Şimdi öde, sonra yolculuğa çık.»

Ağlayıp sızlama kayası.

«Ölesiye canım sıkılıyordu. Ne söyleyeceğini bilmiyorum.»

«Evet, Medea.»

Gözlemlenen deniz, korunan deniz.

«Kim söyledi sana?»

1. Paris'i Son Gördüğümde. (İng.)
2. İşte Geliyorum San Fransisko. (İng.)

«Jason.»

Katran denizi.

«Yolculuk eden dünyamızı buldun.»

«Ve küçük çekmecelerini açtım.»

Gece kılıçları limanı.

«Her şeyi biliyorsun.»

«Hemen hemen her şeyi. Nereye yazdığına varıncaya dek.»

Kanlı asmalar denizi.

«Hemen hemen üç hafta gemideydik, *caifán*. Bir sonsuzluk kadar uzun. Kendimizi oyalamak için bir şeyler yapmamız gerekiyordu.»

«Evet, en yalın karşılık bu. Yaşamı niçin karmaşıklaştıralım?»

Ele geçirme denizi.

«Her şeyi önceden mi görüyorduk, bilmiyorum. Yoksa, ne zaman bizi gülmekten katıltan bir sahneyi yazıp, sayfayı sandığın, birlikte yolculuk ettiğimiz o dünyanın çekmecelerine atsak, kendimizi bu sahneyi er geç gerçek yaşamda yaşamaya yazgılı mı kılıyorduk...»

«Ama o zaman yalnızca iki kişi vardı. Sen ve Javier. Anımsıyor musun?»

Dümen denizi ve yazgının kılıcı.

«Evet, yalnızca iki kişi.»

«Her şey yazılabiliyordu, Tanrı isterse her şey önceden görülebiliyordu, sonra oyuncular başarısız oldular. Rollerinin üstesinden gelemediler.»

Yıldız gözleyenlerin mezarı.

«Tasarı öylesine kusursuzdu. Yalnızca o ve ben vardık. Yazdıklarımızı gemide yaşamak.»

«Hiç de kusursuz değilmiş. Hiç kimse bir filmdeki rollerin tümünü oynayamaz, Erich von Stroheim bile. Yardımcı oyunculara gerek vardır.»

«Buna bir daha hiç değinmeyeceğine söz ver.»

Deniz.

«Bir daha hiç değinmeyeceğim, Canavar. Sayfa-

ları yaktım. O sandığı buluncaya değin çekmediğim kalmadı, bilesin. Meksiko Kenti'ni bir baştan bir başa iz sürercesine dolaştım. Derken bir gün Tacuba'da bir yerde, başkalarının verdikleri ya da attıkları eşyaları toplayan yaşlı bir Yahudi'ye rastladım. Savaş sırasında Meksika'ya birçok Yahudi geldi. Sonra da, birçok Alman. Bunlardan hiç sözetmezler, unutmuşlardır onları. Eski sandıklar, bavullar, sicimle bağlanmış kutular, alkolde saklanan dölütler, çıplak bebekler, çellolar, iç eteklikleri ve şapkalar, eski albümler, Nazi bayrakları ve kollukları, eski sinema filmi, kırık plaklar, ciltleri kopuk kitaplar. Üstüne on kitap yazılabilecek ıvır zıvır.»

«Gülünç. Biz kendi romanımızı yaşamak istedik, yalnızca ikimiz, birlikte.»

Yalnızca ellerinizle birleşmiştiniz. Önünde diz çöktün, buna adını verebilmek için. O, senin önünde, ayaktaydı, sense onun önünde diz çöktün, bacaklarına sıkı sıkı sarıldın, sonra o eğilip ellerinden tutarken, sen ellerini uzatarak onun belinin çevresinde dolaştırdın, sen gittikçe daha eğik, yere değercesine eğik, o hep daha yüksekte. Ayağa kalktın, onu aradın ayakta, birleştiniz, ellerinizle tutunarak denge sağladınız, sonra öpmelere, okşamalara gerek duymaksızın bedenlerinizi geriye doğru verdiniz, birleşmiş, bedenlerinizi dengede tutarak, senin bedenin üstte, onunki altta; o seni üstüne doğru çekiyor, sen derinlere dalıyor, ona öykünüyordun, o ne yaparsa sen de onu yapıyordun, böylece o sana nasıl sahip oluyorsa, senin de ona öyle sahip olacağına inanıyordun, onun karnının üstüne uzanmış, uyluklarının arasına girerken, tenimi al, Javier, diyordun ona, göğüslerimi al, tüm isteklerini doyurmayı öğren, göğüslerimin üstünde uyu, gün bizim gibi ısınıncaya değin de uyanma..

Motor çalıştı, araba dişli homurtusuyla hareket

etti. Javier çocukken, bir işadamı olan babasıyla sık sık trenle Amerika Birleşik Devletleri'ne gittiklerini söyledi. Ama yalnızca sınıra, Rio Grande'nin öte yanına, Laredo'ya dek. Meksika'ya tanımlayamadığı bir duyguyla dönerdi, utanç belki, ya da hüzün. Bir yıl önce ta New York'a dek trenle gitmesinin nedeni buydu. Meksika ile oluşturduğu çelişkiyi ortadan kaldırmak, Birleşik Devletler'i başka bir ülkeyle göreli olarak değil, ayrık olarak, tek bir tuval gibi görmek istemişti.

«İşte, gene başladın,» diye sızlandın, Elizabeth.

O yolculuktan yalnızca iki üç açık seçik izlenim kaldı. Araba mezarlıkları, eğilip bükülmüş çelik yığınları, kurumlu hava, her şeyin tam anlamıyla pas içinde oluşu.

«Onları modern yontular gibi de görebilirdin,» diye onun sözünü kestin, Elizabeth. «Önceden kestirilemeyen, beklenmedik yontular...»

«Hayır,» dedi Javier. «Meksika, yıkıma uğramış doğaysa, Birleşik Devletler de yıkıma uğramış makinedir. Meksika'da her şey bir yıkıntıdır, çünkü her şey için söz verilir ve hiçbir söz yerine getirilmez. Birleşik Devletler'de ise verilen tüm sözler tutulur. Ama gene de bir yıkıntıdır orası.»

«Başka ne anımsıyorsun?» diye sordu İsabel.

«Sundurmada durmuş, gömütlüklere ya da dağ gibi hurda yığınlarına bakıyormuşçasına karayolundan geçen arabaları seyreden zenciler. Sonra, bir ambarın çitleri ardında durmuş geçen trene bakan bazı adamlar gördüm; kendi kendime, 'Bunlar kim? Kim olabilirler?' diye sordum. Hepsi bu, sanırım.»

«Çünkü bütün görmek istediğin buydu,» diye gülümsedin. «Bana gelince, ben Terre Haute ya da Indianapolis gibi yerlerden hoşlanıyorum. Fabrikaların üstündeki büyük tabelaları okumak hoşuma gidiyor. 'Burası Goodyear Lâstiklerinin Evidir'. 'Burada Tanelenmiş Buğday Üretilir.' Bunlar bu yüzyılın

anıtları, tıpkı Gotik katedrallerin bir başka yüzyılın anıtları oluşu gibi. Yanılıyor muyum yoksa?»

Kimse karşılık vermedi, sen radyoyu açtın: «*Help, I need somebody*...[1]» diye şarkı söylüyordu.

«Bir gün Avrupa'ya dönmek isterim,» dedi Franz.

«Ne kadar oldu ayrılalı?» diye sordu Javier.

«Savaş sonundan beri.»

«Öyleyse niçin dönmüyorsun?»

«Vize vermiyorlar.»

«Kim vermiyor?» diye sordu İsabel.

«Çekler. Avrupa derken Prag demek istiyorum. Benim kentim orası...»

«Özgürlüğü mü seçtin?» diye sordu Javier kuru bir sesle.

Franz güldü. İsabel, Beatle'ların müziğine uyarak mırıldandı: *Not just anybody*...[2]

«İşte ilginç bir tez konusu Ligeia, istiyorsan,» dedi Javier bir an sonra. Günümüzde üslup İngiltere' den geliyor. Moda, çağın tarzı, her şey. Beatle'lar. Rolling Stones. Petula Clark. Ajan 007.»

«Ee, birinin çıkıp on üç sömürgenin öcünü alması gerekir.» Esnedin.

İsabel, başı Javier'in omuzunda uyuyakaldı. Franz arabanın aynasından onu görmeye çalıştı.

Franz'ın gövdesinin üstüne bir kertenkele gibi uzandın, yüzünü açık avuçlarına dayayarak onun yüzüne baktın.

«Yeni bir öykü anlat bana, Franz, gerçek bir öykü. Gençlik ve genç sevi üstüne. Ne yapmaktan hoşlandığını, nasıl biri olduğunu, nereye gittiğini. Ne olursa olsun, bir şey, her şey, yeter ki gerçek olsun. Ne öğrenimi yapıyordun?»

«Bunu biliyorsun, Lisbeth.»

1. Yardım edin, biri gerek bana. (İng.)
2. Herhangi biri değil ama. (İng.)

«Zarar yok, gene anlat. Nerede yaşadın? Kimi sevdin? Prag nasıldı?»

Franz güldü, omuzunu sıktı, seni gene göğsüne doğru çekti. Başını okşayarak, dingince, «Bazan kentlerin var olmadıklarını düşünürüm,» dedi. «Bir kenti, benim Prag'ı sevdiğim gibi seversen, sonunda onu senin yarattığına, bırakıp giderken de yok olduğuna inanırsın. Yok olur.»

«Niçin?»

«Kentleri canlı tutan şeyin sevgi olduğunu söylemenin bir başka yolu bu. Hayır, tam bu da değil. Bilmiyorum... Şey, bir kent bir insan gövdesi olsaydı da, onu bir neşterle açabilsekdik...»

«Bırak. Beni biraz korkutuyor bu,» diye güldün.

«Kent, insanların birlikte oldukları bir yerdir. Hepsi bu. Ne gizlediğini ve neyin yaşamasına izin verdiğini düşün bir. Çerçöp, pis su, çöp tenekeleri. Yediğimiz şeylerin gelip gittikleri yerler. İçtiğimiz, sevdiğimiz şeyler. Mezarlıklar.»

Büzüldün. «Hayır,» dedin, «ben kenti böyle görmüyorum.»

«Nasıl görüyorsun, peki?»

Başını salladın. «Çok açık seçik olarak açıklayamam. Ama bana öyle geliyor ki, kentlerin de tıpkı bizim gibi bir bilinçdışı var, bizimkine bağlı bir bilinçdışı. Kendimizi bu bilinçdışına karşı savunmaya çalıştığımıza inanıyorum ben. Şarkılar, neon ışıkları, vitrinlerdeki duyurular, sokakta yanlarından geçtiğimiz ya da metroda yanlarında ayakta durduğumuz insanların dokunuşu. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Ben böyleysem, bunun nedeni New York'ta yaşamış olmam ve içimde *any time at all*[1] diyen bir şarkıyı ve böyle olabilirken öyle olma diyen bir reklâmı taşımamdır. Ne istediğim, ne de bilinçli olarak kabul ettiğim, birinin terli derisine ya da ceketine yahut

1. Ne zaman olursa olsun. (İng.)

bluzuna değmeler. Bütün bunlar.»

Yanağını öpüp gülümsedi. «Evet. Prag temizdir. Bunun için seviyorum orayı. Arıdır Prag, insanın özelliğine de karışmaz. Orada kent ve insanlar birdir. Ya da hiç değilse bir zamanlar öyleydi. Xochicalco gibi bir yeri anlayamayışımın nedeni de bu. Yaşayan insanların o donmuş taşı nasıl olup da sevmiş olabileceklerini tasarlayamıyorum.»

«Sanırım ben anlıyorum. Belki de sevmiyorlardı da, korkuyorlardı ondan.»

«Bilmem. Yanıma yaklaş, Elizabeth. Soluğunu göğsümde duymak hoşuma gidiyor.»

«Böyle daha mı iyi?»

«Evet. Eski günlerde Karlsbrücke'den geçerken, on dokuz yaşlarımda vardım, kış olsun yaz olsun, kenti ardımda hep sise bürünmüş olarak bırakırdım. Prag'da sis tansökümünde başka, alacakaranlıkta başkadır. Kışınsa gri, hemen hemen beyazdır. Köprünün üstündeki yontuların solukları bulutlarda yoğunlaşıyormuş gibi. Yazın sarıdır sis, uzaklardan geliyormuş gibidir. Irmağın kaynaklarından. Öyle günlerde, okula gidip gelirken köprünün ortasında sise bürünmüş dururdum. Kendini aynı zamanda hem kentin içinde hem de uzağında duyardım. Sis çevremi sarar, alıp götürürdü beni. Ya da geri götürürdü beni, nasıl dilersen öyle. Karlsbrücke'den tüm kenti görebilirsin, ama gene de kentin içinde olabilirsin.»

«Araba vapuruyla Staten Adası'na gidip Manhattan'a bakmak gibi.»

«Hayır, aynı şey değil. Orada kentten ayrılmış oluyorsun. Köprüdeyse hâlâ çevrendedir kent. Uzanıp bir yanda Mala Strana'ya ve Hradcany'ye dokunabilirsin. Bir yanda da St. Mesto ve Bubenec tepelerine.»

«Bunlar senin adların, Franz. Bana hiçbir şey demiyorlar.»

Köprünün uçlarından Vltava suyolları görülür. Sarıya boyanmış evlerin yanından geçerler; köprüden, artalanda ırmağın çimenlerine, saatler değiştikçe değişen, mevsimler değiştikçe değişen yeşil tonlarına kadar, ırmağa akan suyolları boyunca demirlemiş mavnalar, köprünün altında balıkçı kayıkları vardır. Irmağa bakan evlerin duvarları koyu renk üstüne beyaz heykelciklerle süslenmiştir. İki yakasında aşı boyası renginde sarayların yer aldığı dingin bir ırmaktır Vltava; ırmağın iki yakasında söğütler vardır, kıyılar çakıllıktır, kimi zaman da balıkçılar, iki olta kullanan, bere ve yelken bezi ceketler giymiş inatçı yaşlı adamlar sıralanmıştır. Daha aşağıda, Hradcany'ye doğru, Prag kalesi, birbiri üstüne yığılmış, asimetrik çatılar, çatı pencereleri, bacalar, klise kuleleri, katolik kulelerin sivri tepeleri, Bizans kubbeleri, Protestan renkli camları. Mala Strana'nın çanları işitilir, evlerin arkasında gizlenmiş avlularda defne ve selvilerin kokusunu duyabilirsiniz. Pis su borularının ağzında biriken durgun su ve çürümüş yaprak kokusuyla kestane ağaçlarının yabanıl kokusunu da duyabilirsiniz.

«Profesör Maher'in oturduğu Mala Strana'ya gitmek için her gün köprüden yürüyerek geçerdim.»

«Kiminle yürürdün?»

«Hiç kimse. Yalnız giderdim. Lisbeth, çok sıcak. Pencereyi açar mısın?»

Yataktan çıktın, çıplak ve bir söğüt dalı gibi, pencereye doğru yürüdün. Pencereyi açıp kollarını gerdin. Sonra kolların değnek gibi iki yana açık, Franz sana bakabilsin diye topuklarının üstünde döndün. Beğeniyle yukarıdan aşağıya bedenini süzdü. Çelimsiz, yüksek topuklu giymediğin zamanlar şaşılacak kadar kısa, oldukça esnek. Külrengine boyanmış saçların ve cinsel organlarında ağarmaya başlamış tüyler. Göğsünle göbeğin arasındaki kasların içine çöküklüğü, midenin soluk mavi çizgisi.

«Kımıldama, Elizabeth. Öylece dur.»

«Bir esinti başlıyor sanırım.»

«Çok güzelsin.»

«Öyle mi Franz? Kendimi sana böyle göstermek hoşuma gidiyor. Küçük gizli bir yolculuğa benziyor bu! *Ship ahoy.* Gereğinden alçakgönüllü Meksikalıların suratında şaklayan bir tokattır bu. Bu insanlara karşı elimden geldiğince sık yosma rolü oynuyorum. Cinsellik konusundaki ikiyüzlülükleri deli ediyor beni. Javier'in büyükannesinin, ortasında işlemeli bir delik bulunan, bileklerine dek uzun bir gecelikle yattığını biliyor muydun? Javier'in anlattığına göre, sevişmeden önce de bir mumun önünde diz çökerek Javier'in bana öğrettiği kısa bir şiiri okurlarmış.» Yatağın yanına diz çöktün; gözlerini devirdin, göğsünü yumrukladın:

Kötülükten değil,
Zina olsun diye de değil,
Bir çocuk olsun diye
Sana hizmet edecek!

Güldün, Franz da gülerek boynunu öptü. Konuşmayı sürdürdün: «Yaşlı adam her boşalmadan önce, «*Kyrie eleison!*»[1] diye bağırır, ermiş karısı da «*Christe eleison!*»[2] diye karşılık verirmiş. Tanrım! Meksika dünyanın en hastalıklı, en bağnaz ülkesi. Tiksindiriyor beni. Hadi, Franz. Bir gün birlikte çıkıp gideceğimizi söyle bana. Macellan ya da Gagarin gibi. Söyle hadi.»

Ellerini ona doğru uzattın, Franz kendi elleri içine aldı onları.

Gershon elini sıktı, buruk bir sesle: «Bilgisizlikte hiçbir zaman adalet yoktur. Hiçbir zaman, Lizzie.»

«Zarar yok, baba.»

1. Tanrım, merhamet et. (Yun.)
2. İsa, merhamet et. (Yun.)

«Böyle bir bilgiyi nereden bilebilirsin?»

«Zarar yok, diyorum.»

Baban fincanını burnuna kaldırdı ve donuk ışığı karartmaya çalışıyormuş gibi gözlerini yarı kısarak sana baktı. İstasyonun asmakatında gizlenmiş bir kahvedeydiniz. Baban fincanını ucuz porselen tabağına koydu ve mendilini çıkarıp sümkürdü, sonra güldü. Gözlerini kuruladı ve dili dişlerine dayalı, gülmesini sürdürdü. Bir elinin parmaklarını açarak hafifçe başına vurdu, sonra ansızın öbür elinin sıkılı yumruğuyla başına vurdu. Bunu birkaç kez yinelerken,

«Kasa değen baş; başka bir şey değil, bu. Hepsi bu,» dedi.

«Nezlen kötü, baba. Keşke izin isteseydin.»

«Hıh. Nezlenin ilâcı eve kapanmak değildir. Sokağa çıkıp ona temiz hava aldırmak gerekir.»

«O kahveyi içmemeliydin.»

«Öyle mi? Çay mı içseydim?»

Alnına, sonra pazusuna dokundu.

«Zora karşı beyin. Hepsi aynı şey. Kasa karşı baş.»

Garson sıkkın bir bezginlikle yaklaştı. Sert, tarçınlı ruloların üstündeki sinekleri kovdu, içine çekti, başını sağa sola salladı. Ellerin minderi sımsıkı kavradı. Garson hesap pusulasını koparıp masanın üstüne attı. Gershon bir an onu inceledi, sonra gözlerini indirdi ve paltosunun astarı içinde para cüzdanını aradı. Aksırdı, garson başını kaldırıp alçak tavana dikti gözlerini, sen gözlerini yumdun, sulu kahve, yağ ve tavandan sarkan, ölü sinek yığınlarının yanardağ ağzı gibi yığıldıkları sinek kâğıdının zamkının kokusunu duydun. Sinekkâğıdından hafif bir çürümüşlük kokusu geliyordu. Sonra iç bayıltıcı çikolata, böğürtlen ve bira kokuları. Bayat ekmek, mayalanmış şeker, ekşime. Gershon bir dolarlık kâğıt parayı hesap pusulasına doğru itti. Sen gözlerini açtın, garsonun duyabileceği bir sesle: «Ee, bir dolar, bir dolardır. Kimin

olursa olsun,» dedin.

Gershon, masanın altından dizini sıktı, sustun, garson acıyarak sana baktı, ne çeki ne de doları alıp arkasını döndüğünde. Seninle babanın işitemeyeceğiniz bir şey mırıldandı. Sen, Pennsylvania İstasyonu'nun peron kapılarına doğru yürüyen insanlara bakıyordun.

«Bir şey daha ister misin, Lizzie? İçecek bir şey? Bir vanilya soda?»

«Hayır, baba. Hayır, teşekkür ederim.»

Kırmızı saçlı, çilli, elinde çadırbezinden torba çantası, dört bir yana bakınarak bir denizci geçti, besbelli yitmişti. Başında kulaklarına dek inen soluk fötr şapkasıyla yaşlı bir adam genç bir kadının yedeğinde gidiyordu, ona benziyordu kadın, aynı nemli gözler, aynı çıkık elmacık kemikleri, aynı sivri, titrek burun. Kadın durdu, adamın şapkasının siyah kurdelesini düzeltmeye çalıştı. Bunu yaparken kurdelenin altından fötrün solmamış yeri göründü. Yaşlı adam hiç aldırmadı, kadın onu Baltimore peronuna doğru götürdü. İki kız bir demir korkuluğa dayanmışlar, el değdirmece oynuyorlardı, birbirlerine bakmadan, ama arasıra eğilip kısa konçlu kırmızı çoraplarına ve yapay deriden ayakkabılarına bakarak, ellerini savuruyorlar, sonra sinirli sinirli gülüyorlardı, en sonunda, biri bir elini ağzına götürerek, öteki iki eliyle yüzünü kapatarak, yeniden sustular. Kollarını birbirinin arasından geçirip başka hiçbir şeye bakmaksızın demir korkuluğa dayandılar. Kimileri okul armalı kısa kollu, kimileri kolsuz ve eprimiş beyaz gömlek giymiş oğlanlar, dergi kulübesinin önünde toplanmış, kovboy romanları ve kalçaları leopar derisiyle örtülmüş, kasları güçlü adamların resimleriyle dolu dergilerin sayfalarını çeviriyorlardı. Oğlanların kimileri sırayla pazularını şişiriyorlardı. Kimileri de gülüyor, göğüslerinde ve koltuk altlarındaki tüyleri okşuyorlardı. Kadının yedeğinde götürdüğü yaşlı adam ge-

ne geçti. Artık ortalarda görünmeyen kırmızı saçlı asker kadar yitik görünüyorlardı. Asker trenini bulmuştu. Ama yaşlı adamla kadın bulamamışlardı trenlerini. Adamın ayağı tökezledi, kadın dirseğinden tutarak destek oldu ona. Vitrinden kahvenin içine baktı, sana baktı. Sen gene gözlerini kapattın, gene kahvenin, yağın, mayalanmış şekerin, trenlerden çıkan dumanın ve uzakta, çok uzakta, beton kaldırımların, kırma taş döşeli sokakların, tere batmış giysilerin, o temmuz ayının terden kararmış yakalarının kokularını duydun.

Becky inledi, beline sarıldın. Titreyen terli ellerini duydun, ikiniz de gözlerinizi yumdunuz ve biraz daha gizlendiniz, bu karanlık odanın en uzak köşesine doğru biraz daha geri çekildiniz; şofben alevinden, kontrol lâmbalarından ve dışarıda sokak lâmbalarıyla dükkân vitrinlerinden gelen ışıkla aydınlanıyordu oda; tiyatrodaki ışık gibi üstünüze düşen, Becky'nin profilini ortaya çıkaran, sımsıkı ve düzgünce geriye çekilmiş, yalnızca birkaç teli kurtulmuş, titreyen; çiçek vazolarını, kadife divanın arkasına iğnelenmiş tığ işi örtüleri, oturma odasıyla aynı zamanda yemek odası olan mutfak arasındaki boncuk perdenin belli belirsiz sallanışını gösteren az ışığın vurduğu saçlarının çevresinde bir ışık çemberi oluşturan bir ışık.

«Ânne, inan, kedi bu.»

«*Kedi* mi, *bir* kedi mi? Hangisi?»

«Bitişikteki kedi. Joseph'in kedisi.»

«Sarıl bana, Betele. Sımsıkı sarıl bana.»

«Ama, anne, kedi bu.»

«Bunu daha önce söyledin, üstelik de doğru söylemedin. Gerçeği söylemedin. Burada bir kedi yok ve bizim değil o. Ya kediler vardır, ya da *bir* kedi vardır, *kedi* değil ama.»

«Anne, bilmiyorum.»

«Sımsıkı sarıl bana. Görmüyor musun, ben...»

«Ne olur bir ışık yak.»

«Gel sarıl bana. De ki...»

«Evet, anne. Korkuyorum. Korkuyorum ve seninle birlikte olduğuma memnunum, ikimiz birlikte...»

«Korkuyor musun?»

«Evet, çok korkuyorum.»

«Kedi olduğuna emin misin?»

«Evet. Miyavlamasını duymuyor musun?»

«Kokuyor da, Betele, kokmuyor mu? Hadi, sarıl bana. Altını ıslattığı için kokuyor. Kokmuyor, deme. Sen de duyuyorsun kokuyu, duymuyor musun?»

«Evet, anne.»

«Bizi bulacaklar, Betele!»

«Anne, ne olur. Bir ışık yak ve korkma.»

«Gecenin saat on biri. Baban daha gelmedi. Öyleyse niçin ışık yakayım? Evin babası evdeyse, gecenin on birinde kim ışık yakar? Hem, söyle bana, gecenin saat on birinde kim korkardı, eğer...»

«Bak, anne! Görüyor musun, haklıymışım, Joseph'in kedisi, bu!»

«Utanmaz! Küstah! Defol, çık evimden!»

Bazan da Gershon, Becky'ye söylemeden seni sokağa çıkarırdı. Senin elinden tutar, birlikte basamakları inerdiniz, sonra gülümseyerek seni omuzlarına alırdı, sen oraya iyice yerleşir, başını kaldırarak tuğla yapıların, sanki yangın olup bitmiş de yangın merdivenleri bir işe yaramamışçasına kapkara yan duvarlarındaki örümcek ağlarını andıran, kara demirden yangın merdivenlerine bakardın.

«*Superstitio et perfidia.*»[1]

Elindeki bozukluğu makineye attın, bilya gibi yuvarlak, sert bir şeker çıktı, emdin.

«Tanrı buyruğu. Her gün iyi bir şey yap.»

«Gershon! Akşama tuzla biraz ringa balığı al!»

Şekerle kaplı topu emdin, babanın başına sıkıca

1. Boş inan ve ihanet. (Lat.)

sarıldın ve yangın merdivenlerini arkanda bıraktın. Peynir ve sarmısak kokusu duydun. Sonra daha güzel bir koku, portakal ve elma kokusu. Köpekler havlıyor, kanaryalar ötüşüyorlardı. Manavlar. Şarapçı dükkânları. Tütüncü dükkânları. Mezeciler. Kürkçüler. Pelerin, ipek ve renkli basma satılan dükkânlar. Güvercinlerin çırpınan göğüsleri. Sonra köpekler, havlayan, durup dinlenmeden havlayan köpekler.

«New York'un güzelim ormanlarını yakıp yıktılar ve dünyanın en çirkin mahallelerini yaptılar. Teşekkür ederiz, yöneticilerimiz.»

Işık, Elizabeth. Boncuk perdeyi, tığla örülmüş yastıkları, çiçek vazolarını göremediğin, düşlemek zorunda kaldığın karanlık oturma odasındaki ışık; sokaktan çapraz ışınlarla gelerek odayı yapay aylalarla dolduruyordu. Işık kaçıp gittiğinde onu aramak ya da daha doğrusu, bilinçsiz bir minnetle onun kaynaklarını aramak zorunda kalıyordun; Hudson üstünde, ırmağın gümüşsü olduğu yerde, Palisades'in boyalı sisinde ve yeşilinde, yıpranmış, gazımsı altın renkli bir gökyüzünün aşağı Manhattan üstünde yüzdüğü yerden gelen sarı rüzgârda. Kimi zaman bir serüven duygusuyla o yana doğru yürürdün. Fulton sokağındaki balık pazarlarına dek. Irmağın seslerle dolu olduğu, yük arabalarını taşıyan mavnaların geçtikleri, hiçbir mavnayı yedeklerinde çekmeyen, römorkörlerin başıboş ve özgür oldukları için durmadan düdük çaldıkları, köprüden geçen arabaların hızlı bir müzik yarattıkları ve köprü üstünden geçen metroların öylesine yinelenen, düzenli, öylesine değişik bir ses çıkardıkları South Street, Peck Slip, Chinnatown'a dek.

Biliyor musun, Canavar, orası benim de güneş ve sis kentim.

«Amerika'ya gidiyoruz. İnsan olmaya gidiyoruz.»

Sen ve erkek kardeşin Jake, Gershon'un dizlerinde oturuyordunuz. Gershon, eski bir albümün kalın sarı sayfalarını çeviriyor, nesneleri göstermeye ge-

rek duymuyordu. Bakın, şuna bakın! Hayır, o değil! Sen ve kardeşin Jake gülmekten katılıyordunuz. İki yanına ahşap evler sıralanmış, çamura batmış, kaldırımsız sokaklar. Uzakta, ampulümsü kubbelerle taçlanmış kuleler. Uzun sakallı, uzun çizmeli, uzun siyah gabardin paltolu bir adam. Göğsünde sarı bir tekerlek.

«Sarı.»

«*Yid. Hey, Yid. Hep, hep.*»[1]

«*Ein Jude und ein Schwein dürfen hier nicht herein.*»[2]

«Sen misin bu?»

«Sensin!»

Sen ve Jake gülüyordunuz. Gershon sayfaları çeviriyordu. Favorili, sakallı ve gabardin paltolu adamla yelekli, melon şapkalı, boyunbağına bir inci takmış olan genç adamın aynı kişi olduğuna inanamıyordunuz. Sonra ona döndünüz ve gülümseyen, dilini dişlerindeki boşluğa değdiren öteki Gershon'u gördünüz. Yakasız çizgili bir gömlek, kareli bir pantolon giyiyordu, pantolon askıları gevşemişti. Yalınayaktı. Gömleğinin kollukları çok uzundu, ama Becky'nin iğne ipliğiyle yukarı kaldırılmıştı.

«Sırtı daha düz. Bak, yüzü bile değişmiş!»

«Yunan dikilitaşlarındaki insan davranışının ve anlatımının ölçülülüğü seni şaşırtmadı mı?»

Volkswagen dişli homurtularıyla yola koyuldu. Franz yolun ilerisinde sevdiği bir lokanta olduğunu söyledi. «Bira, sosis, hardal.»

İsabel pencereden dışarıya bakıyordu. Meksika'nın iç bölgesi, yarı tropik, eğimli saman damlı, samandan yapılmış kulübeler, alçaktan uçan akbabalar, eprimiş kısa gömlekler giymiş, küçük cinsel or-

1. Yahudi. Hey, Yahudi. Hşşt, hişşt. (İng.)
2. Yahudiler ve domuzlar içeri giremezler. (Alm.)

ganları görünen, karınları şiş ufak oğlanlarla, mavi gömlekler, çamurlu sandallar giymiş, çalışan, pirinç tarlalarında eğilmiş, dolambaçlı kanallar boyunca düzgün bir biçimde akması gereken suyu elleriyle kürekleyen ana-babalarınca unutulmuş ufak oğlanlarla dolu bir sokak. Sonra arazi değişti. Volkswagen, yaylanın kıyısından sıcak bölgeye, yüksek çölden alçak kıyı bölgesine indi.

Franz hızlı, ustalıkla kullanıyordu arabayı, yumuşakça yavaşlayıp hızlanarak, dönemeçlerde vites küçültüp, hiç sarsıntısız yeniden vites değiştirerek. Onun arabasıydı bu ve avucunun içi gibi biliyordu onu. Senin gibi bir yabancı o da, Canavar. Senin gibi sarışın, saçları hemen hemen beyaz bir sarışınlıkla ağaran. Bununla çelişik olarak, teni güneşten kararmış. Keskin çizgili bir yüz: Kısa bir burun, düzgün bir alın, düzgün yanaklar, biraz öne çıkık, sağlam bir çene. Beyaz, düzgün dişler. Ölçülü bir biçimde gülümseyen oldukça ince dudaklar. Bir Alman, Canavar, alabildiğine Alman.

Müziği ve mimarlığı sevdiğini söyledi. İkisini de. Mimarlık öğrenimi yapmasına karşın, belki de müziği mimarlıktan çok seviyordu. Arkadaşı Ulrich'le birlikte, dolambaçlı, dar bir sokakta kiralık bir odada oturuyordu. Karşıdaki evlerin saçakları neredeyse birbirine değiyor, karartıyordu sokağı. Onlara öylesine yakındınız ki, eski barok ön-yüzlerini gereğince değerlendirebilmek için yeterince geriye gidemiyordunuz. Daha doğrusu, bunlar, alttaki daha eski ortaçağ yapılarına eklenmiş barok süslemelerdi. Şimdi artık, ilk griyi ortaya çıkararak dökülen sarı ya da pembe sıvalı, düzgün eski taş. Kent, bir Alman kenti, altın kubbeli ve yivli dikmeli, saçakları özençli, içinde asma dalları ve meleklerin yer aldığı nişleri, labirent salonları, köhnemiş aynaları olan sarı sıvalı saraylarla doluydu.

Sinekler açık pencerelerden vızıldayarak girip çıkıyorlardı. Seni tedirgin ettiler. Franz, «Paramız azdı,» dedi. «Hemen hemen hiç yoktu. Bu nedenle aynı odada kalıyorduk. Giderleri yarıya indiriyordu bu!» Elektrikli ocakta yemeklerini pişirmek, yatağı yapmak ve odayı düzeltmek için gerekli çabayla zamanı da yarı yarıya azaltıyordu. Yatağı sırayla kullanıyorlardı, bir hafta Franz, bir hafta Ulrich. Yataksız kalan, bütün gece gıcırdayan ve Ulrich'i, ayaklarını bir iskemlenin üstüne koyarak, Franz'ı ise, başını divanın koluna dayayarak uyumaya zorlayan dar bir divanda yatıyordu. Parasını yarı yarıya bölüşerek bir tahta çizim masası ve yüksek bir tabure satın aldılar. Kâğıt tomarları yere saçılmıştı, oda çini mürekkebi, Sumatra zamkı, tutkal kokuyordu. Kâğıt kaplı duvarlara raptiyeyle klasik mimarlık örneklerinin kopyalarını yapıştırdılar; Parthenon, Aya Sofya, Aix-la-Chapelle'deki Şarlman kilisesi. Pazartesiden cumartesiye dek sabahları erken kalkıyorlardı. Franz koridora çıkıp kovayı musluktan soğuk suyla doldururken, Ulrich gözlerini oğuşturur ve uyku sersemliğiyle kahve cezvesini ısıtırdı. Yüzlerini mekanik olarak yıkarlar, kahvelerini giyinirken içerlerdi.

«Ayakkabılarını giyinişini anımsıyorum. Divanda oturmuş, bir elinde fincanı. Öteki eliyle bağlarını gevşetmeden ayakkabılarını çekiyor.» Boyun atkılarına sarınıp, koşarak dışarı çıkıyorlar, 7.12 troleybüsüne yetişmek için acele ediyorlardı, dolambaçlı sokak boyunca koşarak ilerlerken gülümsüyorlar, soluklarından oluşan bulutçuklar önlerinde pufluyor. Kasketler yana eğik, atkıları ağızlarını örtmüş, elleri ceplerinde troleybüs beklerler, sonra atlarlar, dışarıda sahanlıkta dururlar, troleybüs ansızın hareket ettiğinde ve sarsıntıyla durduğunda, dengelerini korumak için sallanırlardı. Onları kalabalık sokaklardan açıklığa, istasyonun ötesine taşıyan sarsıntılı troleybüs. Yontuları ve şimdi, kış boyunca susuz olan

çeşmeleriyle park. Sanat müzesi ve ötesindeki geniş caddeler. Sonra sisli bir ova, en sonunda da mimarlık okulu. Orada ayrılırlardı. Ulrich, Franz'dan bir sınıf ilerideydi. Öğleyin öğrenci tavernasında gene buluşurlar, ilk gelen, gerekirse güç kullanarak, bir masa kapar, öteki gelinceye dek tutar, bu sırada her zamanki yemeklerini ısmarlardı: İki sosis, lahana, bira, bölüştükleri bir kremalı pasta. O zamana değin, bütün sabah, profesör dersliğe girince ayağa kalkmışlardı. Her sabah dört profesör, değişik adlar, ama aynı gösterişli tören: Siyah ceket, çizgili pantolon, uçları kıvrık yakalar, yüksek ayakkabılar üstünde kısa tozluklar.

«*Mavi Melek*'teki Emil Jennings,» diye gülerek onun sözünü kestin, Canavar. «Anımsıyor musun? Küçük bir kızken mahalle sinemasında görmüştüm. Hepimiz, tıpkı Marlene gibi olmak istemiştik. Neydi adı?»

«Lola,» dedi Franz, gülümseyerek. «Lola-Lola. Adam da Profesör Unrat'tı. Profesör Süprüntü. Jannings, profesörlerimizi, sıradan, çok olağan ölümlülere dönüştürdü.»

Ama ders amfisinde oturduğu yüksek yerden, havayı soluklarının buğusuyla bulutlandıran, soğuktan titreyen iki yüz öğrenciden biri olan Franz, profesörlüğünü hiç de sıradan bulmuyor, onu oda gibi soğuk, uzaklığı ölçüsünde ilgisiz biri olarak görüyordu. Karatahtaya çabucak temel hesaplarını çiziktirdi. Brunelleschi'nin Roma'daki Pantheon'un tonozuna nasıl tırmandığını, birkaç taş aldığını ve birbirlerine karşılıklı destek olan çift yapının gizini ortaya çıkardığını, sonra da Floransa'daki katedrale çağdaşlarını nasıl hayran bıraktığını anlattı. Gropius ve Bauhaus grubunun ortaya attıkları yeniliklere karşı klasik ilkeleri savundu. Profesöre soru sormak yasaktı. Sınıfa her zaman büyük bir ağırbaşlılıkla girer, başını, ayağa kalkmış öğrencilere doğru kısaca eğer ve der-

se başlardı...

«... Yirmi otuz yıldır tek sözcük bile değiştirmeksizin yinelediği.»

Çıplak gövdelerinizin çevresinde dönenen bir sineği elinle kovdun.

«Pencereyi kapatmamı istemez misin, Franz?»

«Hayır, açık bırak. Hava sıcak.»

Yemeklerini çabuk yemek zorundaydılar. Çünkü öteki öğrenciler masaların boşalmasını bekliyorlardı. Sigara dumanı, bira ve insan soluğu kokuları, tavernanın tavanı çok alçak olduğu için yoğunlaşan kokular. Öğle yemeğinden sonra, bütün öğle sonu yüksek pencereleri, düzinelerle eğimli çizim masası olan bir salonda çalışırdı. Perşembeleri masalar katlanır, duvara istiflenir, salon bir beden eğitimi salonuna dönüştürülürdü; uzun eşofmanlar, siyah şortlar ve tenis ayakkabılarıyla sıçrayıp terlerler, beden eğitimi yaparlar, ağırlık kaldırırlardı. Akşamüstü beşte yürüyerek eve dönerlerdi. Birbirinden çok uzak lâmbaların aydınlatamadığı soğuk ve karanlığa karşın, ıhlamur ağaçlarıyla beneklenmiş bir ovadaki uzun yürüyüş hoşlarına giderdi. Kimi zaman, trafikten uzak, insanlardan uzak, gizemli bir biçimde oraya kondurulmuş bir tezgâhtan kavrulmuş kestane alırlar, kestanelerin kuru tatlı etini çiğneyerek yürümeyi sürdürürlerdi. İlkbahar gelirdi, ama günlük yaşamları değişmezdi. Ama o zaman kendilerini birçok şeyden kurtulmuş duyarlardı, boyun atkılarından, soğuğun ısırmasından, kan dolaşımını sağlamak için oldukları yerde aşağı yukarı zıplamaktan, hohlayarak ellerini ısıtmaktan. İnsanın Meksika'da hiç duymadığı bir özgürlüktü bu, çünkü bu gereksinimler hiç duyulmaz Meksika'da.

«Evet. Mevsimlerin değişmesini ben de özlüyorum.»

«Bir ilkbaharı anımsarım. Hangi yıl olduğunu tam olarak bilmiyorum. O ilkbaharı anımsıyorum,

çünkü Ulrich yirmi birinci doğum günü için bir çek almıştı.»

Büyük, muazzam bir olay. Ulrich durumu çok ciddî olarak düşündü. Bir gün dersleri asıp alışverişe çıktı. Franz o akşam odalarına döndüğünde, duvara dayalı, bir Eskimo kulübesi gibi beyaz bir elektrikli soğutucu vardı odada. Ulrich, biraz kaygıyla, neredeyse utançla gülümsedi. Başını kaşıdı. O günlerde saçlarını çok kısa kestirirdi, çok da sarıydı saçları. Soğutucunun kapağını açarken gözlük camları parladı. Sosisler, pirzolalar, bira şişeleri ve uzun ince bir şarap şişesi.

«Ne şölendi, Lisbeth!»

Birayı açtılar, şarabı açtılar, kızarmış sosisleri koklayıp hardal sürerek yediler. Çabuk, ağızlarına koca koca lokmalar atarak, büyük bira yudumlarını yuvarlıyorlardı. Sonunda, avazları çıktığı kadar şarkı söyleyerek, kocaman adımlarla odanın içinde dans ettiler. Ulrich, profesörlerinin insanı kahkahadan kıran taklitlerini yaptı, Schiller'in, her Alman çocuğunun ezbere bildiği bir yapıt olan, *Jean d Arc*'ından bölümler okudu ve bariton sesiyle *Tristan*'dan aryalar söyledi; Franz da, İsolde'nin parçalarını söyleyerek, sololarda orkestrayı taklit ederek ona eşlik ediyordu. Kapının hızlı hızlı yumruklandığını işitince neşeleri ansızın sona erdi. Franz açtı. Dışarıya baktı, hiçbir şey göremedi. Buyurgan, derin tonlu bir ses bir şeyler söyledi, Franz eğilip aşağıya baktı, öfkeli bir yüzle başını kaldırıp kendisine dik dik bakan, boyu göbeğine dek ulaşmayan bir cücenin biçimsiz vücudunu gördü. Bir bıyığın, hafif ama özenle biçim verilmiş bir sakalın çevrelediği gergin dudakları vardı. Kırmızı ipek bir sabahlığa sarınmıştı; sabahlığın ısmarlama diktirildiği açıktı, çünkü bir çocuk sabahlığı büyüklüğünde olmasına karşın, bir yetişkinin giysisinin tüm ayrıntıları vardı; üstüne pagodalar ve canavarlar işlenmiş mavi pervazlar, kapitone siyah ya-

kalar, geniş püsküllü bir kemer. Cüce, kemerinin ucunu tutup püsküllerini burnunun ucunda salladı ve zengin, derin sesiyle, gerçekten güzel bir sesle, Franz'a, dinlenmesini engellediklerini bildirdi. İnsanın dinlenmeye hakkı vardı. Ev sahibi, sessiz, dingin bir kurumu yönettiği konusunda güvence vermişti ona, bir delilerevini değil. Başkalarının haklarına böylesine saygısızlık, kendilerine uygar diyen kişilere yaraşmazdı; çocukken kendilerine en basit görgü kurallarının bile öğretilmediği açıktı. Franz özür diledi ve sarhoş sırıtmasını gizlemeye çalıştı. Bir daha yapmayacaklardı. Söz verdi. Bitişik odanın tutulduğunu bilmiyorlardı. «Dün taşındım,» dedi küçük adam. «Bu rezilce gürültü sona ermezse yarın yeniden taşınacağım.» Ulrich öne doğru bir adım attı, kabalıklarının bağışlanacağını umduğunu söyledi, ileride davranışlarının örnek bir davranış olacağına söz verdi ve yeni komşularını gelecek cumartesi günü öğleden sonra kendileriyle bira içmeye çağırarak sözlerini bitirdi. Cüce, tek bir sözcük bile söylemeksizin, yüzü hâlâ öfkeli onlara baktı, kocaman kafasını kendini beğenmişçe kaldırdı, dönüp odasına gitti.

Ama ertesi cumartesi günü öğleden sonra saat beşte kapıları usulca vuruldu. Koridorun gölgeleri içinde, minicik, oradaydı gene. Gülümsemiyordu, ama yüzü sevimliydi. Eldivenli parmakları arasında bir kartvizitle içeri girdi. Ciddî bir biçimde onu Ulrich'e uzattı. Franz Ulrich'in omuzu üstünden bakıp okudu: *Urs von Schnepelbrücke, Sanat yapıtları. Bebek onarımı.* Konukları yavaş yavaş eldivenlerini çıkardı. Odaya merakla bir göz attı. Sonra divanın üstüne oturdu. Ellerini yastığa dayayıp büyük bir çabayla kendini kaldırmak zorunda kalmıştı, ama sonunda başardı ve kısa bacakları havada sallandı; potinler ve gri tozluklar. Şimdi eldivenlerini çıkarınca kocaman kafası gibi oransız bir biçimde büyük, yağlı boya lekeli ellerini görebildiler. Onlara bakarak, sessizce

bekledi, sonunda görgü kurallarını anımsadılar ve hemen hemen bir ağızdan adlarını söylediler. Ulrich, kartviziti olmadığı için özür diledi. Cüce başını salladı ve durumlarını bir bakışta görebildiğini söyledi. Ama yoksulluk öğrencilerin olağan yazgısıdır. Hemen hemen beklenecek bir şeydi bu.

Ziyaretçinin mesleğine yoğun bir ilgi duyuyorlardı, Ulrich sunmaya söz verdikleri birayı soğutucudan çıkarıp açarak sunarken, Franz, Herr von Schnepelbrücke'ye, yeni odasını çalışmaları bakımından elverişli bulup bulmadığını sordu. Cüce, bir an biranın tadına baktıktan sonra, bıyıklarını köpük içinde bırakarak içti. Kararlı, kesin konuştu: «İnsan işine göre yer aramaz. Doğal olarak karşısına çıkar bu yerler. Kentin eteklerindeki yeni apartmanlar çok çirkin. Burada, tersine, esinlenmek için penceremden dışarı bakmak yetiyor.»

«Resim mi yapıyorsunuz, efendim?»

Sakalına dokundu. «Hayır, ben yalnızca bir çizerim, gerçek bir sanatçı değilim. Özgün olma savında da değilim. Tuval üstüne kopyalar yaparım. Eski yapılar. Eski sokaklar. Bunlar yıkılıp unutulduktan sonra geriye bir şey kalsın diye.» Sesini alçalttı, gizlerini açarak onları onurlandırıp onurlandırmama konusunda kararsızmış gibi duraksadı.

Franz, bunun için her şeyin fotoğrafını çekmenin onca akıllıca bir şey olup olmadığını sordu.

«Hayır. Bir fotoğraf makinesinin ne sabrı vardır ne de tutkusu,» diye karşılık verdi ciddîlikle. «Resimlerimin her birini iki kez yaparım. Görünümü önce dingin gözle sonra da coşkulu gözle gördüğümde. İki görüş arasında büyük bir uçurum olduğuna inanabilirsiniz.»

Konuşma güçtü. Her von Schnepelbrücke çok parlak sözlere düşkündü, üstelik yüce bir kesinlikle dile getiriyordu onları. Hiçbir şey öğrenemiyorlardı. Bununla birlikte, kartvizitindeki ikinci anlatım

duruyordu hâlâ. Ulrich, ona yaşamını resimleriyle mi kazandığını sordu.

«Hayır. Yağlıboyalarım kendim içindir, gerçi birkaçını pazarlamayı başardığım doğrudur. Eserlerimin yazgısını belirlemeyi zamana bırakıyorum. Düşlerim yok. Patronlarım da yok.»

Bilgiçliği onları sinirlendirmeye başlamıştı.

Konuşmasını sürdürdü: «Yaşamımı oyuncaklarla kazanıyorum, diyebilirim. Bebek onarırım.» Güçlü elini uzattı ve parmaklarını oynattı. «Parmaklarımın şaşırtıcı bir esnekliği vardır. Bir kirpiği yerine takabilirim, minicik dudakları boyayabilirim, saç tellerini tek tek bir araya getirerek bir peruka yapabilirim. Belli müşterilerim var, genellikle aşırı anne sevgisinden yara bere almış ya da kırılmış küçük bebeklerini getirirler bana, ben de aynı sevgiyle onarırım. İncecik bir fırçayla bir kaş çizmek, solgun bir yanağa yeniden pembelik vermek, bunlar sevgiyle, sabırla yapılacak işlerdir.»

Ne söyleyeceklerini bilemeden ona baktılar. Pırıl pırıl gözler, neşeyle onlara bakıyordu. «Biz Almanlar sevecen, iyi insanlar değil miyiz?» diye sordu ansızın. «Öylesine ki bazan kendimizi çok sıkıcı buluruz. Bunun nedeni suçsuz insanlar oluşumuzdur. Aynı nedenle de, davranışımız bazan ölçüsüzdür. Davranışlarımızın gerçek sınırlarını bize zorla benimsetebilecek bir deneyimiz olmadı, bunun için de, aşırı gittikten sonra, suçsuzluğumuzun hak ettiği bağışlanmayı ve acımayı istiyoruz. İnsan, bebeğinin kolunu koparan bir çocuğa çok sert davranamaz. Bebeğinin kolunu koparan bir çocuğu seyrettiniz mi hiç? Küçük yüzü bir anlık bir keyifle seyirir. Sonra ne yaptığını görür ve ağlamaya başlar. Bu nedenle okşayıp sevmeliyiz onu ve yıkımı onarmalıyız.» Herr von Schnepelbrücke birasını bitirdi. Oturukenki aynı beceriksizlik ve güçlükle yere kaydı. Onları selâmladı.

«Olağanüstüydü, Lisbeth. Olağanüstü. Her an ba-

şının ağırlığı onu devirecek sanırdın.»

İkiniz de güldünüz.

«Konukseverliğimize en kısa zamanda karşılık vereceğine söz vererek gitti. Sanat yapıtlarına ve bebeklerine dönmek üzere.»

«Dur,» dedin, kolunu uzatarak. «Çocukken General Tom Başparmak'ın öyküsünü anlatırlardı bana.» Kolunu büyük bir çabayla uzattın, sonunda yatağın yanına düşürmüş olduğun ayakkabıya ulaştın. «General Tom Başparmak Barnum sirkinde çalışıyormuş. Kraliçe Victoria onu general yapmış.» Ayakkabıyı yerden alarak döndün, yatakta dizlerinin üstünde doğruldun. Duvardaki sinek kımıltısız ve güven içindeydi. «New England'da ünlüydü, çünkü Bridgeport' luydu. Evimizde, Javier'in, Velazquez'in o tablosunun bir kopyası var.» Ölçüp biçtin, nişan aldın, ayakkabıyla sineği ezdin. Sinek yastığın üstüne düştü. «*Antonio, el İnglés.* Omuzunda bir gül, elinde bir tüylü şapka.» Franz sineği aldı, bir viske vurarak yere attı. «Elinde küçük bir kılıç taşıyor. Altın işlemeli küçük bir giysi giymiş.»

«Almanya'da cüceler, yeraltında yaşarlardı, kuyumculukla ünlüydüler,» dedi Franz gülümseyerek. «Kralları bile vardı. Alberich.»

«Evet,» dedin. «Oberan.»

İsabel dikiz aynasına bakıyor, Franz'ın gözlerini görmeye çalışıyordu. Bir an gözlerini kaldırdı Franz. İsabel'in yeşil gözleri ona bakıyordu. Sonra başı kayboldu, onun yerini hızla uzaklaşan görünüm aldı.

Başını Javier'in başına yaklaştırdın, Pisipisi ve kulağına fısıldadın: «Bir kez daha söyle. Bir kez daha duymak istiyorum.»

«Neyi?» dedi Javier de fısıldayarak.

«Dün söylediğini. Benim iki yüzüm olduğunu.»

«İki yüzün var. Burun deliklerin ayırıyor onları. Biri bir melek yüzü, öteki bir şeytan.»

«Sonra?»

«Gözlerin suçsuz ve duruyken, gülümseyişin zorlama, neredeyse bir sırıtma.»

«Sonra?»

«Ağzın, şaşkınlık ya da sevecenlikle biraz açılınca da, gözlerin öçlerini alıyorlar.»

«Ne oluyor peki?»

«Çok katı ve çok soğuk oluyorlar.»

Ona gülümsedin, Pisipisi ve fısıldadın: «Javier, yaz bunu! Yaz bunu!»

«Söylemek yeterli değil mi?» diye fısıldadı kuru bir sesle.

İşte, Elizabeth, gazeteden kesilmiş bir haber. Bugünkü gazeteden kesilmiş. Kocana göstermen için. Boonville, Missouri'den verilmiş. 11 Nisan 1965 tarihli. Hayır, bugünün dışına çıkmayacağım. Yoksa bana inanmazdın. İkinci sınıf yazar işin püf noktasını biliyor, Canavar, çılgın rahip rolü oynamıyor, gülmek için bile olsa. Boonville: Dün gece ters yönlerde araba kullanan bir ana oğul çarpıştılar, ikisi de öldüler. Elli yedi yaşındaki Bayan Bertha Bowen, gelinini ve yeni doğan torununu hastanede ziyaret ettikten sonra Missouri, Blackwater'a dönüyor. Yirmi iki yaşındaki oğlu, Ronald Wayne Bowen ise, karısını ve çocuğunu görmek için Blackwater'dan Boonville'e gidiyordu. Polisin verdiği bilgiye göre, Bayan Bowen arabasının denetimini yitirmiş, yoldan çıkmış ve oğlunun arabasına önden çarpmış. Buna da rastlantı mı diyeceğiz? Ama işte burada, gazetede yazılı, böylece Dickens'la Dumas durumu çakmışlardı ne de olsa, Norman Mailer de yazgıları belirleyen yıldızlar kadar duruma vâkıftı. Albee'ye gelince, Minik Alice'e, cennete giden geniş, yapışkan yolu yapmakla belki de yanılmamıştır. Ne yanından bakarsan bak, benim kılı kırk yaranımı, Gotik bir iş bu. Şimdi de şu küçük habere bak: Meksiko Kenti. Son zamanlarda kocasını ortadan kaldırmaya karar vermiş olan beyaz saçlı,

büyükanne havalı Consagracion Carranza de Gomez dikkatli bir plan hazırlamıştır. Plan, 9 Nisan'ın erken saatlerinde, kocası Abundio Gomez Loza'nın onur konuğu olduğu akşam yemeğinin sonuna doğru doruk noktasına ulaşmıştır. Cinayet, iyi bayanın ilk evliliğinden olma oğlu Rubén Dario, erkek kardeşi Ubillado Carranza ve onun oğlu, yeğeni Venustiano Carranza Amarillas'ın yardımıyla gerçekleştirildi. Cinayet sopa, yumruk ve tekmelerle işlenmiş, Donna Consagracion, cesedin biçimini bozmak ve tanınmasını önlemek için, ölen kocasının yüzünün üstünde dans edecek kadar ileri gitmiştir. Yemekte onuruna birçok kez kadeh kaldırılmış ve Gomez Loza, oldukça çakırkeyif olmuştur. Daha önce karısı onun güvenini kazanmıştır. Bu olaylar, Colonia Las Aguilas'ta, Los Cóndores Sokağı'nda 54 numaralı yoksullaşmış bir kulübede geçmiş ve polis cinayeti işleyenleri ancak dün yakalamayı başarmıştır. Olayı polise anlatan Dona Consagración şöyle demiştir: «Kocamı öldürdüm, çünkü beni kıskanıyordu. Üstelik beni büyülemişti. Kara büyüyü iyi biliyordu ve durmadan, iskambil kâğıtlarının ona ihanet ettiğimi söylediklerini söylüyordu bana.» Kardeşi Ubillado Carranza ise şunları açıklamıştır: «Kızkardeşim, kocasının cesedini evden üç yapı öteye taşıyıp Barranca del Muerto'ya atmam için bana iki yüz peso verdi. Ama cinayete katılmadığıma yemin ederim.» «Yaşlı adamı biz de öldürmedik,» savında bulundular Venustiano ile Rubén Dario. «Biz kimin en güçlü olduğunu anlamak için onunla bir oyun oynuyorduk yalnızca.» Ama bunlar karakolda muhabirlerin sorularını yanıtlarken söylenenlerdi; birkaç dakika sonra, cinayet yerine götürüldüklerinde, işledikleri suç ezdi onları ve kolayca itiraf ettiler. Ubillado açıkladı: «Kızkardeşim iki aydır kocasından kurtulmak istiyordu. Ona artık katlanamadığını söyleyerek benden onu öldürmemi istedi. Ben kabul etmedim, ama birlikte memleketimiz olan Salvatierra'

ya gitmeyi, orada bu işi parayla yapacak birini bulmayı önerdim. Kızkardeşim bunu yapmak istemedi, çünkü Salvatierra'dan kötü bir ünle ayrılmıştı ve geri dönmek istemiyordu. Cumartesi akşamı onlarla birlikte yemek yemek için hepimizi çağırdı. Bütün öğleden sonra şölen hazırlığı ve bira almak gibi işlerle uğraştı. Abundio eve geldiğinde, kızkardeşim, ben, Rubén Dario ve oğlum Venustiano orada onu bekliyorduk. Oturduk, yemek yedik ve içmeye başladık. Gün doğuşuna doğru Abundio çok sarhoş olmuştu. O sırada kimin daha güçlü olduğunu anlamak için bilek bükmeyi önerdik. Her şey tasaıladığımız gibi gelişti, sonunda yeğenim Rubén Dario yumruğuyla Abundio'nun yüzüne vurdu, yaşlı adam sırtüstü düştü, kımıldamadan yere uzandı. Rubén vuruyordu ona ve...» Burada Dona Consagración öfkeyle onun sözünü kesti, «Hayır, hepiniz vurdunuz ona, sizi piçler sizi, yalnız oğlum Rubén değil!» Ubillado hiç istifini bozmadan konuşmasını sürdürdü, «Neyse, kötü dövdük onu. Ama daha hâlâ soluk alırken kızkardeşim onu asmamızı önerdi. Sonra, tanınmaz hale gelsin diye gövdesinin ve yüzünün üstünde tepindi; sonra onu telle bağlayıp Consagración'un bu amaçla özel olarak satın almış olduğu bir karton kutuya koyduk. Hepimiz kutuyu taşımayı reddettik. Sonunda bana iki yüz peso önerdi, böylece ben de kabul ettim.» Ölüm alayı kulübeden ayrıldı, birkaç dakika sonra Barranca del Muerto'ya vardı, içinde ceset bulunan karton kutu orada bırakıldı. Ertesi gün mahalleli birkaç kişi kutuyu bulup durumu polise bildirdiler. Yakındaki evler birer birer arandı, ama kimse, yüzü gerçekten tanınmaz bir durumda olan cesedin kimliğini bilemedi. Ama önceki gün polis bir ipucu buldu, doğrudan doğruya dul kadına ulaşıyordu bu ipucu. Dünkü sorgusu sırasında Consagración dostça ve şakacıydı. Bir fotoğrafçı istemeyerek bir dinsel resmi yerinden düşürünce, onu korumak için atıldı, acıyla bağırdı,

«Durun! Basmayın üstüne! Zavallı küçük ermişimin üstüne basmayın!»

O küçük ermiş, dün Mons'ta cinleri çıkarılan, kutsanmış Jeanne Féry olsa gerek. Öyküsü, bugün gazetede şimdiki Cambrai başpiskoposu M. François Buiseret tarafından anlatılıyor. 1573 ve 1585 yılları arasında Jeanne'ın içinde tam sekiz cin varmış. Kendisi on dört yaşında şeytan tarafından baştan çıkarıldığını açıklamış. O zamandan beri sara nöbetlerini andıran nöbetlere tutuldu. Kâfirlik, İhanet, Büyü, İblis, Gerçek Özgürlük, Namon, Kanasusamış ve Adamöldürme adlı kötü ruhlar eziyet etmişler ona. Bunlar, çırpınıp kendinden geçtiği sıralarda onunla sevişiyorlar, Jeanne bu ruhlarla sevişmek istemediği için de, yakınları ve papazlar onu kutsal su banyolarına sokuyorlar, bu işlemler sırasında ağzından burnundan bir erkek keçiyle başka hayvanların kıllı kurtlara dönüşmüş husyelerini kusuyor. Nöbetler genellikle geceleri geliyor ve Jeanne, vaazlarda anlatılanları doğrulayan cehennem görüntüleri görüyor: «Ateş, Kükürt, Karanlık ve İğrenç bir Koku.» Karnında dayanılmaz ağrılar var; sanki bir yılan onu diri diri yutuyormuş gibi; bu işkence yüzünden cinleriyle isteyerek buluşmaya ve onların söylettikleri açık saçık sözcükleri yüksek sesle söylemeye razı oluyor. «*Les douleurs continuelles*»[1] ve *La grande joye*[2] arasında gidip geliyor. Kendinden geçtiği sırada yemek yiyemiyor, konuşamıyor, başka zamanlarda cinlerinin yardımıyla kendine uyguladığı eziyetlerin acısını duyamıyor. Kimi zaman çocukluğun yalınlığına dönüyor ve Tanrı'ya ilişkin olarak ne biliyorsa unutuyor. Şımarık bir küçük kız gibi davranıyor, Maria Magdalena'nın bir heykelciğiyle bir bebekmişçesine oynuyor, emsin diye memesini uzatıyor ona. Bir gün dinsel törenin ar-

1. Sürekli acılar. (Fr.)
2. Büyük sevinç. (Fr.)

dından tiz bir çığlık atıyor ve bir papaz, diz çökmüş, gövdesi kaskatı, yüzü solgun, gözleri alabildiğine açık buluyor onu. Biraz sonra, kendi kendineymişçesine tatlı tatlı gülmeye, omuzlarını bir yandan bir yana sallamaya başlıyor. Yüreği çarpıyor, tir tir titriyor. Konuşamıyor, ama elleriyle işaretler yapıyor. Bir rahibe yanına oturup ellerini, bacaklarını ovuyor. Hücresine götürülüyor, bir ateşin önünde rahatı sağlanıyor, bir ateşin önünde rahatı sağlanıyor, az sonra da ruhunu teslim ediyor.

Rahibe Jeanne Féry'nin öyküsü bu, Canavar. Alışılmış, bıkılmış oyunu oynayacak, karınlarımızı birleştirecek yerde, oyuncak tabancalarımızı çıkarıp kendimizi ve başkalarını, Javier'i örneğin, biraz gerçekle yüz yüze gelmeye zorlamamızın niçin gerektiğini görüyoruz. Ah, Elizabeth. Katılma ve kaçış arasında bize kalan yalnızca bireysel sayrılıklarımız, kişisel kanserlerimiz, büyük bileşim yansılamalarımızdır.

Javier yatak örtüsünü ve çarşafları kıvırıyor ve midesinin üstüne sessizce uzanıyor. Sen, bacakların yukarı kalkık, dizlerin çarşafları kaldırmış, oturuyorsun. Yüzünü öteye çevirmeye çalışmasına karşın kadınlık kokuların ulaşıyor ona: Kolonya, aybaşı, yorgunluk. Çarşafın bir köşesi yüzüne örtülü, mırıldanıyor:

«Sonunda onu gördüm ve yanına yaklaştım, çünkü ağladığını görebiliyordum. Kendi kendime, bir kadın ilgi çekmek, gözyaşlarını göstermek ve onları bölüşmek için ağlar, diye düşündüm. Hiçbir zaman yalnızken ağlamaz. Ağlasa bile, bunu yalnızca gözyaşlarının, orada olmasa da birisinin duyabileceği, uzaktan büyüleyebilecekleri, duygulandırabilecekleri, görünmez, ama ulaşılabilir bir kulak tarafından işitilebilecekleri inancıyla yapar. Gözyaşları hiç boşa gitmez. Sanırım düşündüğüm buydu. O ağlamayı sürdürdü, çevremizde parti sürüyordu. Yeniden karanlıktaydık.

Belki de yalnızca bir rastlantıyla onun ayrımına varan, onun dalga uzunluğuna ayarlanmış, onun gözyaşlarına ve karanlık odada dans eden, öpüşen çiftlerin yanından geçerek beni ona götüren sessizlik izine açık olan tek kişi bendim.»

Çarşafı yüzünden çekiyor, göz ucuyla düşünceli ve uzak gözlerle oturmuş sigara içen sana bakıyor. Yeniden yüzünü örtüyor ve yeniden senin kokularını duyuyor.

«Müzik, o çılgın, hareketli parçalardan biri olduğunu belli ediyordu,» diyor, çarşafın hafifçe boğuklaştırdığı sesiyle. «Evet, çünkü bir partiye gitmek her zaman yalnızca şansın denetlediği bir karşılaşmaya gitmektir. Ama bunu silâhsız olarak göze almak değildir. Hayır. Her zaman, bir tutumun zırhı, sözcüklerin kalkanı, belleğin mızrağıyla silâhlanmış olarak. Gerekirse kullanmak için her zaman hazır bir şaka. Oynanacak bir oyun: Kız da oyuna katılırsa ne eğlenceli olur.»

«Onu gene buldum. Göremediğim ılık, nemli bir el, ona doğru uzanan elimi tuttu. Benim elimi tutan oydu. Ben tutmadım onun elini, yemin ederim. Benim onu bulmamdan çok, o beni buldu. Odanın karanlığında durduk, çünkü şimdi ışıklar söndürülmüştü; onun ılık parmaklarıyla benim soğuk parmaklarım arasındaki çelişki garip olmalıydı. Sonra olması gereken oldu, ona doğru yaklaştım, tenimin onunkinin yakınlığını duymasına izin verdim. Hâlâ bakmıyordum ona. Şimdi de ben onun elini tuttum, az önce onun benim elimi tutması gibi. Kucaklaştık, gövdelerimizi birbirine yapıştırarak dans etmeye başladık, kendimizi yavaş yavaş, el yordamıyla birbirimize tanıttık, derisinin yumuşaklığı, ince, altın sarısı tüyleri, başının bir yanına taranmış düz sarı saçları. Ilık boynu. Giysisinin altında dik, özgür göğüsleri. Sıkı, gergin kalçaları.

«'Demek yalnız geldiniz?' dedim ona.»

Ve sen, Canavar, yatağın üstünde oturmuş anımsıyorsun ve dingince, «Kız, evet anlamında başını salladı,» diyorsun.

«Ona sordum. 'Seni yalnız mı bıraktılar?'»

«Gene, evet anlamında başını salladı. Elleri seninkilere benziyordu. İkinizin de aynı şeyi düşündüğünüzü aklından bile geçirmeksizin gövdesinin parçalarına adlar veriyordu elleri.»

«Peki, içki verdiğin adam?» dedim ona. «Niçin bir şey söylemedi?»

«Kız omuzlarını silkti,» diyorsun, sözcüklerle birlikte davranışı da yineleyerek. Çünkü şimdi böyle istiyorsa, Canavar, razısın buna, hiç değilse bir süre için, tıpkı o zaman olduğu gibi. «Alçak sesle, Ella Fitzgerald'la birlikte söyledi,» diye sürdürüyorsun. «*Too hot not to cool down*».[1]

«'Belki,' diye öne sürdüm, 'yokluğunun gizemi kaygılandırmıştır onu.'»

«Yüzünü sana doğru kaldırdı, Javier ve sana baktı.»

«Konuşmamı sürdürdüm. 'Belki, sana acı vermekten kaçınmak istemişti. Belki de düşüncelerini sana anlatırsa, senin mutlu olamayacağını biliyordu.'»

«Kız, birinin ne düşündüğünü bilmeksizin yalnızca tasarlayarak yaşamanın daha kötü olduğu karşılığını verdi.»

«'Hayır,' dedim ona, 'çoğu kez bilmek daha kötüdür. Belki de seni orada donuk ışıkta bulduğu, ona içkisini verdiğin zaman, seni öylesine seviyordu ki, hiçbir şey söylememeye karar verdi.'»

«Kız, onun böylesine kuruntulu olmamasını yeğ tutacağını söyledi.»

«Adamın, onun tutkularının olduğunca zekâsının da ortağı olmasını mı?»

«Belki. Böyle bir şey sanırım.»

1. Serinleyemeyecek denli sıcak. (İng.)

«'Ama,' diye yanıtladım, 'onurundan vazgeçmek zorunda kalırdı, sen de onu artık sevmezdin. Çünkü onu, yalnızca onurunu yenebileceğin sürece sevdiğini biliyor. Bir kez bunu başarınca, onu sevmek için hiçbir neden kalmayacak.'»

«'Onu iyi tanıyorsun,' dedi kız.»

«Güldüm. Güldüm, çünkü benim oyunumu olağanüstü bir biçimde oynuyordu. Sustum ve bileğini bırakmaksızın, alçak masadan bir bardak aldım. Oyunu yansılamayı kabul etmişti. Ama aynı zamanda biraz sarsıntıdaydı oyun, kız gereğinden çok ciddiye almaya başlıyordu oyunu. Nasıl sonuçlanabileceğini ona söylememeye karar verdim. 'Tüm şaşırtıcılıklarını tükettiğini mi düşünüyorsun?' dedim ona.»

Sigaranı söndürdün ve bir sigara daha yaktın, Elizabeth, yavaşça içine çektin, sonra dingince, «'Yo, böyle söyleme!'»

«'Niçin?'»

«'Çünkü,' dedi kız sana, 'bu kez kendini yineleyeceksin.'»

«'Onun içkisinden biraz ister misin?'»

«'Teşekkürler.'»

«*'De l'amour j'ai toutes les fureurs...'*»[1]

«'Evet, *de l'amour...'* Sonra sustu. 'Hayır. Bırak düşüneyim.'»

«Bir an düşündü. Sonunda bardağı elimden kaptı, başını hayır anlamında sallarken, bir dikişte içti.»

«Hayır diyordu, bu gece buna içmeyeceğini söylüyordu.»

«Niçin? Onu kaygılandıran nedir, diye düşündüm. Bu gecenin onun için ne anlamı vardı? İkimizin birlikte ve yatakta yalnız olacağımız anlamını mı taşıyordu? Ya da başkalarıyla? Hayır, onu anlayamıyordum.»

1. Aşkın tüm çılgınlıkları var bende. (Fr.)

«Anlamı labirentti,» dedin, bacaklarını bir an için gerip sonra yeniden kaldırarak. Günün yorgunluğuyla yerinde duramıyordun. Bu karmaşık oyun içinde oyundan usanmıştın. «Aşınmış bir labirent,» diye yineliyorsun biraz bıkkın.

«'Hayır,' dedim ona.» Javier'in başı hâlâ çarşafla örtülü.

«'Evet, ah evet,' dedi kız 'Theseus ve Minotaur.'»

«'Hayır,' diye yineledim. Ama, o sürdürdü...»

«'Ariadne'nin ipliği.'»

«'Hayır. O da değil.'»

«'Kiklop'un mağarası,' dedi kız.»

«'O da değil.'»

«'Charybdis, obur çenelerini açıyor ve kara dalgalar kusuyor, sonra gene yutuyor onları. Trinacria adasında güneşin sürüleri otluyor. Orion yaz Pleiad'larını kovalıyor, onlar da denize doğru koşuyorlar. Ulysses yurdunu tanımıyor artık! Scylla ve Charybdis arasında güvercinler düşüp ölüyorlar, hiçbir gerilim yok, Javier. Söylence önceden bilinir ve herkesçe bilinir.'»

«'Ama yolcu artık yurdunu tanımıyor. Sorun bu.'»

«'Peki,' dedi kız, 'devam et.'»

«'Seninle birlikte labitente gireceğim.'»

«'Eveeet,' dedi. Şimdi güvenli değildi.»

«'Ve seninle birlikte kurtulacağım ya da yok olacağım.'»

«'Haayır,' dedi kız. Hiç güvenli değildi. O...»

«'Öp beni,' dedim. Şimdi oynadığımız sahneyi bilmiyordum. Ama ne yapılması gerektiğini kestirebiliyordum. 'Soytarı. Budala... *This cold night will turn us all to fools.*'[1] Dudaklarının tuzağına düştüm, senin dudaklarının, Ligeia. *To fools and madmen.*[2] Beni bırakmıyordun. *This cold night.*»

1. Bu soğuk gece hepimizi aptallara döndürecek. (İng.)
2. Aptallara ve delilere. (İng.)

«*'Dost thou call me fool, boy?'*[1] sana gülümsedi.»

«*'A bitter fool'*[2] dedim ona.»

«'Belki de öyledir,' dedi kız. 'Bunu daha önce oynamıştık, Javier. Eskimiş artık.'»

«'Hiç doğru yanıt vermedin,' dedim ona.»

«'Peki,' dedi. 'Ne söylemeliydim?'»

«*'All thy other titles thou hast given away; that thou wast born with.*[3] Aptal doğdun, aptal öleceksin. Hiçbir zaman bilmeksizin ya da anlamaksızın. Tıpkı annenin bacakları arasından sırtüstü doğduğun gibi, tabut taşıyıcıların omuzlarında da gene öyle sırtüstü taşınacaksın, sonuna değin, ölümde bile aptal. *Womb to the tomb.'*[4] Sonra dinginlikle ekledim, 'Hayır... Onur cömert olabilir mi hiç?'»

«Kız karşılık verdi: 'Evet, teslim olduğu zaman.'»

«'Teslim olduğu zaman mı, boyunduruk altına alındığı zaman mı?' diye sordum ona.»

«'Bilmiyorum, Javier,' dedi kız. 'Bu gece hiçbir şey bilmiyorum. Hiçbir şey anlamıyorum.'»

«'Seni bırakmak zorunda kalacağım.'»

«'Hayır,' dedi. 'Ne olur, yapma bunu.'»

«'Ben dönünceye değin de kendini veremeyeceksin. Günahımı öğrendiğin zaman da daha az acı çekmeyeceksin, ama kendini daha suçlu duyarak öleceksin.'»

«'Hıh,' dedi kız. 'Ölmek neyi değiştirir ki?'»

«Ben güldüm, ona sarılıp öptüm. Olağanüstüydü. Tam anlamıyla olağanüstü. Gölgem gibi izlemişti beni, onu şaşırtamamıştım. Alaycılığımı ciddiye alıp yendiği için onu ödüllendirmek amacıyla hemen onunla birlikte gitmek istiyordum. O da benim ödülümü vermek istiyordu, ben de, o da, ikimiz aynı an-

1. Bana aptal mı diyorsun? (İng.)
2. Acılaşmış bir aptal. (İng.)
3. Tüm öteki sanlarını bıraktın; doğuştan olan sanlarını. (İng.)
4. Beşikten mezara. (İng.)

da 'Çıkalım buradan' dedik. Hiçbirimizin tanımadığı çiftlerin yanından ite kaka kendimize yol açarak bir kapıdan kadınların mantolarının bir divanın üstüne yığıldığı holün aydınlığına çıktığımızda Nat King Cole söylüyordu. O mantosunu aradı, *The rockies may crumble, Gibraltar may tumble,*[1] eli hâlâ elimde, adının baş harflerine bakmak için astarları çevirerek mantosunu aradı, *they're only made of clay, but our love is here to stay.*[2] Takside gene öpüştük. Gözlerimiz kapalı öpüştük, sonu gelmeyen bir öpüş, ama aynı zamanda tüm seslere karşı duyarlıydım, yaşamımda hiç olmadığım kadar duyarlı. Las Lomas'ın pahalı sokaklarının sessizliği. Nöbet tutan gece bekçilerinin ıslıkları. Hızla gelip geçen motorların vızıltısı, geçen lastiklerin kırbacı andıran sesleri. Taksinin radyosu, millî piyangoda kazanan biletleri şarkı söyler gibi açıklayan küçük bir oğlanın sesi, dışarıda Avcı Diana çeşmesinden akan suyun fısıltısı. Uzun bir sessizlik daha. Işıkları beklemek için durduk. Yanımız sıra duran bir arabadaki çocukların alaycı ıslıkları. Başka arabaların radyolarından gelen müzik. Elinde kalan son *Ultimas Noticias*'tan kurtulmak isteyen bir gazeteci çocuk. Gazeteyi, açık sağ pencereden içeri attı; biz birbirimizden ayrıldık. O saçlarını düzeltirken arabanın sürücüsü bir peso çıkarıp gazeteci çocuğa verdi, bir yandan da parmaklarının boğumlarıyla vurarak, *'Never,'*[3] dedi, sanki onunla bir söyleşide bulunuyormuşuz gibi; aynada bize bakarak —belki de bütün bu süre içinde bizi gözetliyordu, İspanyolca sürdürdü konuşmayı:

«'Dikkat etmelisiniz onlara. Bu kasabada bazı açıkgözler vardır; siz durunca arabanın içine uza-

1. Kayalar ufalanabilir, Cebelitarık düşebilir. (İng.)
2. Kilden yapılmış onlar, bizim sevgimizse sürecek hep. (İng.)
3. Asla. (İng.)

nıp işareti indirirler, sonra siz taksimetreniz kapalı, yolcuyu ücretsiz taşımış olursunuz.'»

«'Hadi eve gidelim,' dedi kız bana. 'Hadi, çabuk.'»

«Hayır, dedim, apartmana gitmiyoruz. Sürücüye, bizi Avenida Juarez'in başına götürmesini söyledim. Elini havada salladı, ne söylediğini anımsıyorum.»

«'Nasıl istersen öyle olsun, Mustafa. Hamur senin. Bir süre için bir peso'luk kekliklerle uğraşmayacağım. İsterlerse kapıyı vurup dursunlar, şimdi işteyim ben.'»

«'Nereye?' diye sordu kız. 'Javier, seninle birlikte olmak istiyorum ben. Şimdi. Beni nereye götürüyorsun? Eve gidelim, hadi.'»

«'Mustafa, Juarez dedi,' dedi sürücü. Aynadan bizi gözetliyordu. Kız suskundu. Sen suskundun Ligeia. Az sonra Bellas Artes'in önündeydik, sürücüye durmasını söyledim. Dışarı çıktım, kolumu kıza uzattım. O inmek istemedi. 'Beni Rin ve Nazas'a götür,' dedi sürücüye. Ama ben parayı ödeyip yürüyünce, arabadan çıktı ve Aquiles-Serdàn boyunca beni izledi. Durup arkaya bakıyordum, o da durup dönüyor, Bellas Artes'in yanı sıra uzanan kalın mermer korkuluğa dokunuyordu, sonra ben gene yürüyordum, o da yürüyordu. Adımlarımız birbirine uygundu. Sinirlerim yay gibi gerilmişti. Neon işaretlerinin gecenin sessizliği içinde göz kırptıklarını, güldüklerini işitiyordum. Galvanize demirden yapılmış gazete ve dergi tezgâhları boştu, telden ağları inikti. Sokak boyunca çerçöp, atılmış kâğıtlar, dondurma külâhları, sigara izmaritleri, yırtık selofanlar, yığınla çiğnenmiş ciklet, Meksiko Kenti'nin tüm sokakları boyunca akan süprüntü ırmağı.»

«Kız beni izliyor, ben sessizce önden yürüyordum. Kauçuk topuklu adımlarım. Onun tıkırdayan yüksek topukları. Bana yetişsin diye durup bekledim, onu bileğinden tuttum.»

«'Hayır,' diye karşı koydu. 'Burada olmaz. Bura-

da ne yapmak istiyorsun?'»

«'Burada labirentimize giriyoruz,' dedim ona.»

«'Hayır, Javier, lütfen.'»

«'Gezgin anayurdunu anımsamıyor. Onu yeniden keşfetmesi gerek.' Güldüm ve onu bileğinden çekerek kapıyı ittim. *Lo bajaron por la sierra, todo liado como un cohete...*»[1]

«Ama o dumanda yeniden keşfetmek güçtü. 'Hiç böyle duman gördün mü?' Çevremizde bulutlanmış, neredeyse bizi boğacaktı.»

«'Korkunç,' dedi, 'Ne olur, ne olur çıkalım buradan.'»

«'İçki içeceğiz şimdi.'»

«*...lo traen desde San Miguel, lo llevan a Sombrerete...*»[2]

«'Saz şairleri, Ligeia. Halk ozanları. Boyalı silindir şapkalı, göbekleri *pulk* içmekten içmekten şişmiş saz şairleri. Gel oturalım. Onları duymaya çalışalım. Bir keman. Gitar. Bir *guitarron*. Bize iki tekila getirin.'»

«'Hayır, ben içmem.'»

«*...Oiga usté, mi general, oiga usté, mi general...*»[3]

«'Bu sesler bana neyi anımsatıyor, biliyor musun, Ligeia?'»

«'Hayır,' dedi dingince. 'Neyi?'»

«'Doğum çığlıklarını. Sanki ana ve çocuk tüm yaşamları boyunca acılarını haykıracaklarmış gibi.'»

«'Ne olmuş yani?' dedi kız bana. 'Benim için zerre kadar farkı yok, Javier, ilgilenmiyorum.'»

«'Sanki doğum eylemi hiç sona ermemiş gibi. Çığlık atıyorlar, haykırıyorlar, körükörüne...'»

«*...yo también fui hombre valiente; quiero que*

1. Onu dağdan indiriyorlar, bir mumya gibi kıskıvrak bağlanmış. (İsp.)
2. Onu San Miguel'den Sombrerete'ye götürüyorlar. (İsp.)
3. Dinleyin, generalim, dinleyin, generalim. (İsp.)

usté me afusile en publico de la gente...»[1]

«'...sanki çocuk hâlâ o mavi etten iple anasına bağlıymış gibi. Sanki hâlâ plasentaya sarılıymış gibi. Bak onlara. Gözlerine bak.'»

«'İlgilenmiyorum, Javier. Hadi gidelim.'»

«*...tanto pelear y pelear, con el máuser en la mano...*»[2]

«'Dinle onları. Geçmişten kalan şiddetle bugün nasıl yaşadıklarını dinle, sanki doğdukları zaman döl-yatağına düşme eyleminin yabanıllığını anımsayabilirlermiş gibi...'»

«'Tanrım, Javier, yeter, yeter. Nasıl bu denli can-sıkıcı olabiliyorsun.'»

«'Şerefine, Ligeia. İki tane daha getirin.'»

«'Ben istemem.'»

«'Öyleyse bana iki tane.'»

«'Tanrım, ne sıkıcı, ne sevimsiz...'»

«*...para acabar fusilado en el panteon de Durange...*»[3]

«'*J'aime, je l'avoureai, cet orgueil généreux qui jamais n'a fléchi sous le joug amoureux...*'»[4]

«'Sus artık, Javier. Bırak artık. Zaten onarılamayacak kadar kırılmış. Şimdi önemi yok, hiçbir şey yapılamaz. Başka bir gün.'»

«'A, bir başka gün olacak! *Mourez donc, et gardez un silence inhumain; mais pour fermer vos yeux cherchez une autre main.*[5] Şerefe.'»

1. Ben de yürekli bir adamdım; topluluk önünde dizsinler beni kurşuna, halkın önünde. (İsp.)
2. Vuruşmak, vuruşmak, elde mavzer. (İsp.)
3. Durange anıt-yapısında kurşuna dizilmek için. (İsp.)
4. Sevinin boyunduruğu altında hiçbir zaman eğilmemiş olan bu yüce onuru seviyor, ona sahip çıkıyorum. (Fr.)
5. Öyleyse ölün ve insancıl olmayan bir sessizliği sürdürün; ama gözlerinizi kapatmak için başka bir el arayın. (Fr.)

«...ya no vivan tan engreidos de este mundo traidor...»[1]

«'Yeterince içtin,' dedi kız bana. 'Artık içme.'»

«'Gözlerine bak, Ligeia. Büyük orospunun çocukları onlar.'»

«'Aman Tanrım, şimdi de özgün oluyor.'»

«'Evet, bak onlara. Bizi görüyorlar ve bizim gözüpekliğimizden nefret ediyorlar. Onları burada ziyaret etmemizi istemiyorlar. Niçin istesinler? Onların gözünde biz Mars'lılarız. Onlar gibi konuşmuyor, onlar gibi düşünmüyoruz. Durup onlara şöyle bir bakmıyoruz bile. Canlarına okuyoruz onların. Onları görsek bile tıpkı bir hayvanat bahçesindeki gibi görüyoruz. Öyleyse, bu küçük piçlere bir göz atalım, Ligeia. Görüyor musun, karnaval için giyinmiş maymunlara benziyorlar. Kurtlar gibi uluyorlar. Biz onların düşmanlarıyız, onlar da bunu biliyorlar. Kafeslerinin demirleri dışında durmuş onlara bakıyoruz. İyi. Onlara biraz fındık fıstık atsak. Bak, maymun, bak, yakala.'»

«'Javier! Yeter.'»

«'Açın ağızlarınızı, yakalayın maymunlar. Parmaklıkların öte yanındaki küçük maymun piçleri için kabak çekirdekleri. Yakalayın! Yeyin onları!'»

«Müzik sustu. Adam nasıldı, Ligeia? Anımsayabiliyor musun? Ben çok iyi anımsıyorum. Esmer derili, uzun boyluydu; tıpkı bir maymunun fırçayı andıran tüylerinin kırmızı poposunu çevrelemesi gibi, ağzını çevreleyen fırça gibi bir bıyığı vardı. Başı sonu olmayan, bıyıktan bir halka, kuyruğunu ısıran bir yılan. Sombrerosu gümüş renkli güllerle süslenmişti, dramatik bir davranışla çıkardı onu ve yavaş yavaş bana doğru yürüdü. İnce bir kara panter gibi davrandı, bizim, içi yaylı şiltelerimizle, porselen tu-

1. Bu yalancı dünyada kendini beğenmişçe yaşamıyorlar artık. (İsp.)

valetlerimizle, çelik masalarımızla unuttuğumuz bir davranış. Bir orman hayvanının eğreltiler ve sarmaşıklar arasından başıyla kendine yol açması gibi. Rousseau'nun, gecenin ormanlarında pırıl pırıl yanan kaplanı gibi. Dişleri keskin ve beyaz. Boyun damarları şişmiş. Yakalarımı kavrayan pençeler ve kulak tırmalayan bir ses: 'Dinle, sarhoş! Dinle beni.'»

«'Dinlemek mi? Saati geldi demek? Dinleyip dua etme anı geldi. Senin duan, Kaplan. Kaos'tan çıplak doğan, elleriyle karnını oğuşturarak yılan Ophios'u yaratan, sonra da o bacaklarının arasında sürtünürken vahşice dans eden, her şeyin anası Eurynom'a....'»

«'Kes, sarhoş. Kapa çeneni! Müzisyenlere biraz saygı duy.'»

«'...ve kocaman evrensel yumurtayı yumurtlasın diye Tüm Nesnelerin Anasıyla çiftleşen...'»

«'Söylediklerimi duymadın mı, sarhoş? Kapa çeneni dedim.'»

«'...o yumurtadan, uykusunda oğlu Uranos'u çıkarır, Uranos tohumlarını anasının bacakları arasına serper ve onu otlar, ırmaklar, çiçekler ve kuşlarla örter. Bundan alınacak ders şudur: Ananızı belleyin. Git, tanrının belâsı, bul ananı, Müzisyenlerin başı, onu belle ve *this cold night will turn us all to fools and madmen.*'»

«Yakalarımdan tutup kaldırdılar beni. Artık seni görmüyordum, Elizabeth. Gördüğüm, tavanda yıldızı andıran ışıkların çılgınca dönüşü, o soğuk gecenin yoğun mavi dumanı, bağrışıp gülerek çevremize doluşan, iskemlelerin ve masaların üstüne tırmanan, uluyan, çığlık atan, gülen, çılgın piç maymunlar halkası, altın dişleri, yassı burunları, çiçek bozuğu yanakları, koyu renkli yağlı saçları, ağır göğüsleri, pudralanmış kolları, saten etekleri ve leylek bacakları, kara bıyıkları, çatallı kırmızı dilleri, parlak kömür gözleri, kısa boyunları, kirli atletleriydi. O ana değin sessizlik ve boyun eğişten oluşan tüm dünya

şimdi çığlık çığlığaydı. 'Vurun kahpenin dölüne, parçalayın onu, hastanelik edin, boyunun ölçüsünü alın, hayalarını koparın, bıçaklayın, tabutuna koyun, boğun, boynuzlarından asın, ezin, yerle bir edin, dumanda boğun onu. Yutmak zorunda kaldığımız pislik için kıçını havaya kaldırın, haklısınız efendim, tıpkı sizin söylediğiniz gibi efendim, merdivenler hemen burada madam için; hiçbir şey için, hiç mi hiçbir şey için, polis arabasına doldurulmuş tombul kıçlı o-biçimler için, çimdiklenmiş kıçlar, yerine getirilmeyen sözler, çabucak kuruluveren darağaçları ve düzmece mahkemeler için, kırbaç ve tabanca tutan el için, tepemizde duran ve bizi ezen ayak için. Vurun, sustalayın, doğrayın onu!' Bağrışıp çağrışan bir şiddet ve öfke çemberi, durmadan yumruk sallayan uzun boylu kaplan, bana hâlâ çok uzak ve önemsiz görünüyorlardı, sana seslendim, durduğun yerde kaskatı bakıyor, o güne değin beni hiç sevmediğin kadar seviyordun, seyiren gövdemi, dövülmüş yüzümü.»

«*'Et Phèdre au labyrinthe avec vous descendue, se serait avec vous retrouvée ou perdue!'*[1] Aynı zamanda, 'Susturun şu piçi! Orospu çocuğu! Susturun onu, susturun onu!' diye bağırırlarken, kullandıkları sözcükleri anımsamaya çalışıyordum. Sonra ansızın çok yakınıma geldiler; yumrukları yüzüme, göğsüme, karnıma, hayalarıma, birbiri ardı sıra iniyordu, sonunda yere düştüm, seni çağırıyordum...»

«'Phaedra. Theseus.' Çok uzakta değildim, değil mi?»

«...sonunda, yabanıl, umarsız bir inilti çıkardılar benden, 'Ahhh!', pis yere, sigara izmaritleri, salya, balgam ve dökülmüş tekila arasına yığılırken; onların çığlığına eş bir çığlık. Beni dövmüşler, tutsak etmişlerdi. Kafesin onlardan yana olan bölümündey-

1. Seninle birlikte labirente giren Fedr, seninle birlikte bulacak kendini ya da yitirecek. (Fr.)

dim şimdi. Ben de bir hayvandım ve bütün yapabildiğim, dizlerim hayalarımı korumak için yukarı çekilmiş, ellerim yüzüme kapanmış orada yatmaktı; inliyor, ara ara sarı selofana sarılmış tavan lâmbalarını ve beni yenmiş, eklemlerini oğuşturup *sombrero*sunu yeniden giyerek dönüp gitmekte olan kara derili kaplanın yüzünü görüyordum. Gene müzik. Gitar. *Guitarron.* Borazan. Gene şarkı söyleyen bir ses. Güçlükle ayağa kalktım, boynuna sarıldım. Bir mendil çıkarıp yüzümü silerken gözlerini göremedim. Kapıya doğru ilerledik. Orada biri bekliyordu, bizim dışarıya, sokağın soğuk havasına çıkmamıza yardım etti: Bizi Lomas'tan getirmiş olan arabanın sürücüsüydü. Lokomotiflerden gelen buhar ve kurum kokusunu duydum. Gün ağarıyordu. Saatin kaç olduğunu, aya ne olduğunu anlamaya çalıştım. Lâğımların fışırtısı ve şafak vakti kente giren sebze, bira, peynir, pamuk balyaları, meyve, donmuş deniz ürünleri, yumurta sandıkları, tepeleme çiçek yüklü büyük kamyonların homurtusunu işittim. Kırmızı parmaklı şafağın homurdanan motorları. Veracruz'dan ya da Monterrey'den, Guerrero yahut Oaxaca dağlarından buraya değin bütün gece araba kullanmış, hasır *sombrero*lu, deri ceketli adamların sürdükleri kocaman sekiz tekerlekli kamyonlar. Bizi beslemek için.»

«Aynı taksi bekliyordu, sürücü arka kapıyı açtı ve beni kabaca içeri itti, sarhoş, bitkin, hemen hemen bilinçsiz oraya yayıldım. Ona, bizi Rin ve Nazas'ın kesiştikleri köşeye götürmesini söyledim, öne, onun yanına oturdum.»

«'Elbette, küçük güvercin, seni dosdoğru kafesine götüreceğim. Mustafa da arkada rahatına baksın. Hattâ seninle içeri bile gireceğim, yere yıkılıp kalmadan, ben de ücretimden yoksun kalmadan.'»

«Gene Meksiko Kenti'ndeydik, Ligeia. Geri dönmüştük.»

Javier bir an gözlerini yumdu. Yalnızca bir an,

bundan emindi. Ama eliyle çarşafı yakalayıp yüzünden çektiğinde, sen orada yoktun.

Seni son kez görüp işittiği yerde, yatağın üstünde oturmuyordun artık. Gövdenin izi çarşafların ve yastığın üstünde kalmıştı. Banyoya doğru baktı. Işığı söndürülmüştü.

«Ligeia, Tanrı aşkı için,» diye kekeledi. «Gene eve geldik. Kabul et bunu. Kabul et.»

Tanrım, karanlığa düşmemizi önle.

«Ne yapıyorsun? Ne? Ne düşünüyorsun? Söyle bana!»

«Anne, ne olursun.»

Raul başkaydı. Raul hiç soru sormazdı. Sık da konuşmazdı. Belli tutumları vardı elbette; hemen hemen her zaman karısından yana olurdu, o, Javier'in yanlışlarını düzeltir, durup durup, «Yaşamda başarı kazanmak için nezaket kurallarının kaçınılmaz olduğunu» söylerken; yalnızca tutumları değil, tuhaflıkları da vardı Raul'un; ekmeğini ufalar, parçacıkları çorbasına atardı, pastasını kakaosuna batırır, Montgomery Ward katalogunu okurdu. Ofelia'nın tuhaflıklarıysa daha büyük, daha karmaşıktı, çok daha da önemliydi; yoksulluklarının gölgede daha az görüneceğine ve en gerekli eşyalar dışında her şeyden yoksun, her zaman kapalı ve asma kilitle kilitlenmiş olan tavan arasına çıkan yasaklanmış merdivenler gibi, kullanılmayan odaları olan kocaman eski evin neredeyse bir yuva gibi görünebileceğine inanıyormuşcasına, ışıkları kısar, perdeleri kapatırdı. Akşamları Javier ev ödevini yaparken Raul, Montgomery Ward katalogunu okur, mavi kırmızı bir kalemle işaretler, saçları dökülmüş başını kaşıyarak yaşlanmaya başladığını, artık anımsayamadığını söylerdi. Javier, Ofelia'nın tek yanıtını, yüzünün bir devinimini, göremezdi, çünkü odayı karartmış ve gölgesinde gizlenmiş olurdu Ofelia.

Kaçabileceği yer avluydu, çünkü orada başka türlü görünmek zorunda değildi. İçine gömülü cam ve porselen süsleriyle parlayan uzun seramik vazolar. Demir trabzandan su damlıyor; basamaklarda, saksılarda gölge seven bitkiler. Gömlekler, çarşaflar, avluyu her yönde kesiyor. Bir mart akşamüstüsünün alacakaranlığında, onu her zaman öylesine yerinde duramaz kılan, o yangılı günlerden birinde orada oturur. Kışın soğuk saydamlığı yok olmuş, bir geçiş süremi olmaksızın sıcak bastırıvermiş, yerden yükselen tozlar, bulutlara dönüşerek kentin üstünde asılı kalmışlar. Her öğleden sonra kentin üstünü örten sarı bir örtü; bu örtünün arasından sızan güneş, yoğunluk ve delicilik kazanmış görünür. O, elleri başının arkasında kenetlenmiş, bitkilerin neminin birazının yaşamsal organlarına derinden derine işlediğini duyarak, yüksek vazoların yanında salıncaklı sandalyede otururken, keşke yağmurlu temmuz olsaydı şimdi diye diler; tıpkı temmuz ayında, keşke şimdi kuru ocak ayı olsaydı diye dilediği gibi. Papağanlar uykuya yatmış. Az sonra Ofelia gelip avluyu boydan boya dolaşarak eski çarşaflardan yapılma külâhlarla kuş kafeslerini örtüyor. Kırmızı ve beyaz kafeslerin bazılarının içine bir avuç tohum atıyor. Bakışlarının karşılaşmasına karşın, ana oğul konuşmuyorlar. O bacağını uzatıyor. Ofelia ortadan siliniyor, ama gitmemiş. Yarı açık kapının ardında durup onu seyrediyor, gözetliyor, her öğle sonrasında olduğu gibi, bu öğle sonunda da. Onun dingin, sessiz sisli ışığa boğulduğunu görüyor; Ofelia'nın gözleri, onun kıvırcık saçlarından, hizmetçi kızın her sabah döktüğü kovalar dolusu suyu, mart ayında öylesine çabuk ve gizlice buharlaşan mozaik taşlara değen çıplak ayaklarına kayıyor. Çiçekli giysisine bürünmüş, kızıl saçları düzgünce taranmış, çatlak kapının arkasında durup onu seyrederken yüzü uykuludur. Şimdi on dördünde olan oğlan, sallanan san-

dalyede oturmuş, okuyor, onun bakışlarını duyuyor, onu gözlemesinin nedenlerinden birinin, ona, artık gitmiş olan babasını anımsatması olduğunu açıkça duyuyor. Raul gibi, o da esmer ve suskun, kendi uzaklığının tutsağı olmuş, düşlerde yitip gitmiş. Ofelia için o belki de anlaşılmazdır, ama belki acı acı, belki umutsuzca, belki de yalnızca yalnızlık içinde, ama hep gizlice, hep tutkuyla onu belirlemeye, yalınlaştırmaya, anlamaya çalışıyor. Raul gittikten sonra, Texas'ta, Laredo'dan yeni giysiler satın alan kadından bambaşka artık. Yüzü kırmızı bir torba gibi sarkık, gövdesinin üst kısmı ağır bir gelgit, karnı yuvarlak ve sert, bacakları iyice ayrık, elleri ona ait ilk anısı olan acıyı dokunuşuyla, anımsamaya çalışıyormuşcasına karnına bastırılmış; pamuklu bir eteklik, ölümsüz bir önlük, çabucak yedikleri yemeklerinin, çabucak yaptığı temizliğin önlüğünü giymiş, kapıda durarak onu gözlüyor, kapıyı araladığı zaman onun menteşelerin gıcırtısını duyduğunu ve yoksulluklarını gizlemek için gölgede bırakılan yatak odasının karanlık artalanında gözlerini görebildiğini bilmeksizin. Yemeklerden, Raul gideli yalnızca ikisinin oturup yedikleri yemeklerden sonra, evden çıkar, nereye gittiğini söylemeksizin kaybolur, o ise, ardından gitmek için hiçbir girişimde bulunmaz; çünkü böyle bir şey yapmaya kalkışacak olursa, sonunda yiteceğini biliyor; kenti hâlâ tanımıyor, bildik ve zorunlu sokaklarla kendini sınırlandırmak zorundadır.

Önceleri, Raul onlarla birlikteyken yaşam başkaydı. Ya da, belki de Raul gittiği için yaşam başkaymış gibi görünüyor şimdi. Hayır, gerçekten de başkaydı. Raul'le dışarıya çıkıp yürürler, kaygı ya da korku duymaksızın babasının elinden tutar, yavaş yavaş tadını çıkararak yürürdü. Bazan bir kayık kiralar, yalnız başlarına kürek çeken kızlara ve onları izleyip korkutmak için başka kayıklar kiralayan oğlanlara bakarak yapay göl üstünde kürek çekerler-

di. Aileler tüm üyeleriyle birlikte, kese kâğıtları ve serinletici hafif içki şişelerinin boyunlarını dışarı çıkardıkları buz kovalarını yüklenmiş, kürek çekmeye giderlerdi. Bazan bir kayık devrilir, kızlar çığlık atarlar, gömleklerinin kolları sıvanmış gençler gülerlerdi. Sonra eskimo ve keten helvası bulutları, sarı ve mavi balonlar, kese kâğıtlarında yerfıstığı, çocukların bağrışmaları, balon satıcılarının ıslıkları. Babasıyla el ele ağaçların altında rüzgârın dalgalandırdığı sari çayırlıklarda yürür ya da parkın ortasındaki ağaçlıklı yolda, gelip geçen yüksek, siyah, üstleri açılmış, yaya kalabalığını dağıtmak için korna çalan, gezintiye çıkmış gibi yavaş yavaş giden, arabadan arabaya soru soran bakışların, tanıma çığlıklarının, yılgın ya da güven kazandırıcı alçakgönüllülük sözlerinin gidip geldiği arabaları seyrederek dolaşırlardı. Bandonun Weber ve Rossini uvertürleri çaldığı pergolanın önünde otururlar, Javier, babası parmağıyla müzisyenlere işaret verdiğinde gülerdi. Şaşmaz müzisyenler, dikkatlerini bir noktada odaklaştırmış, ciddi ciddi üflüyorlar, çalgılarının tellerini çekiyorlar, eğiliyorlar, nota sehpalarını ayarlıyorlar ya da omuzlarına katlanmış bir mendil koyuyorlardı. Sürekli olarak çalıyorlardı: Raul, ter, tütün, deri ve traş sabunu kokuyordu; onun için Raul pazar konseriydi, çardaktaki bando, içinde masalarla sıralar ve bira bulunan, hafif içkiler ve sandöviç satın alınabilen demirden yapılmış küçük açık yapılardaki gitarcılar. Parktan uzakta boş bir alanda küçük bir panayır kurulmuştu, birkaç yamalı çadır, bir iki kulübecik, sarsak bir dönmedolap; atlı karıncanın tahta atları, cızırtılı bir plağın müziğine uyarak dönüyorlardı, unutulmuş sokaklarda gezgin eğlendiriciler güçsüz borazanlarını çalarak yürüyorlar, bir laternacı laternasının kolunu çeviriyor, dolaşmak için evden çıkmamış olan hizmetçi kızlar, açık pencerelerden dinliyorlardı. Pazar günü, tek özgürlük gün-

leri, birlikte olacakları tek gün, bütün bu yerlere gidecekleri, bütün bu sesleri duyacakları tek gün; başka insanların pazar günü ne yaptıklarını sorarlardı babasına; Raul güler, kimilerinin sinema kuyruklarında beklediklerini, kimilerinin bütün gün uyuduklarını, kimilerinin traş olmadıklarını, kimilerinin en iyi giysilerini giydiklerini, kimilerinin resimli roman okuduklarını, kimilerinin bir bebek arabası sürdüklerini, birçoğunun çok küçük olan gelirlerini artırmak için hafta sonu işlerinde çalıştıklarını, kadınların Ayine gittiklerini ve öğleden sonra saat dörtte boğa güreşlerinin yapıldığını söylerdi. Ama, Lupe, hizmetçi, ona böyle söylememişti. Lupe pazar günleri bazan ailesini ziyaret etmek için Tlaxcala'ya ya da üç film birden gösteren bir sinemaya gittiğini ya da otobüsle radyo stüdyolarına gidip parasız içeri girerek, tören şefinin buyruklarına uyduğunu söylemişti: Gülün, alkış, sessizlik. Ya da parka gidip sırtüstü yatarak bir çeşmeden gelen püskürtülmüş suyun ıslatmasına bırakıyordu kendini. Ara sıra da seks yapıyordu pazar günleri:

«Bir peso ödeyerek karanlık bir odaya giriyordu, Ligeia, orada bir adam ayakta yapıyordu onu, kimi zaman aynı adam, kimi zaman da başkası oluyordu bu, başka çiftler de vardı.»

Pazar günleri sesler başkaydı, daha açık seçikti. Köpeklerin havlaması bile daha yüksek, daha keskindi. Tutuklu karılarının kocalarını ziyaret etmek ve onlarla yatmak için tutukevlerine gittikleri gündü o gün. Raul, pazar günü ölmenin çok hüzün verici bir şey olması gerektiğini söylerdi. Javier'in başını okşadı, sonra Ofelia onu çağırdı, yatak odalarına kapandılar, öylesine alçak sesle konuşuyorlardı ki, bir mırıltı bile duyulamıyordu.

«Bellek bir zamanlar bildiğimiz yerleri, insanları, duyguları geri getirebilir mi bize, onları yeniden yaşamamızı sağlayabilir mi? Bilmiyorum, Ligeia. Ama

bildiğim bir şey varsa, seninle eve döndüğümüz ve senin bunu kabul etmen gerektiği.»

Kazmaların zedelediği, soluk, yumuşak şeritlerle birbirinden ayrılan sert taşın kara damarları görünen bazalt duvarların arasında karayolu ileri geri kıvrıla büküle ilerliyordu. Franz hızla, ustaca kullanıyordu arabayı; taş duvarlar, parlak kilden bir derin vadi oluşturmak için birbirlerinden ayrıldıkça, o da yavaş yavaş hızını artırıyordu. Javier İsabel'den uzaklaştı ve öne doğru eğilerek dirseklerini Franz'ın koltuğunun arkasına dayadı. Franz'ın koltuğuna dokundu. Franz da onun omuzuna dokundu.

«Geçen gece sinemadan sonra, konuşmamızdan kaçtın. Ben, hâlâ sevinin yaratıldığı, istemin bir eylemi olduğu görüşündeyim...»

Franz karşılık vermedi. Sen, Canavar, arkaya dönerek, kocana, «Lütfen, Javier. Bunu daha birkaç dakika önce söyledin bize. Binlerce kez söyledin. Lütfen, bizi yeniden dinlemeye zorlama,» dedim.

Javier, senin eğik, dikey çizgisini şimdi kaslarının oluşturduğu başına bakmak için başını eğdi. Gerçek bir alaycı, Elizabeth. Kuru bir sesle, «Beni tanıdığın ilk günden beri bütün yaptığım, beni tanımadan önce, bana Birleşik Devletler bursu kazandıran, böylece de senin düşüncelerimi dinlemene izin veren o küçük kitaba yazdığım bir iki düşünceyi yinelemek oldu,» dedi.

«Ben onları dinlemedim,» dedi İsabel, Javier'in koluna dokunarak, «benim için senin söylediğin her şey yenidir.»

«Ne olursa olsun, yeniden canlandırılmaya dayanıklı sözcüklerdir onlar.» Javier arkasına yaslandı ve dizlerini açtı. «Sanki eski bir tören vazosundan alınmış ve ölümlerimizin arınması için yakılmış gibi. Bizim ölümlerimiz, Ligeia. Bizim kendimiz, bir zamanlar olduğumuz, ama artık olmadığımız şeyin ölü-

mü. Çünkü hepimiz, İsabel dışında elbette, bugün olduğumuzdan çok başka kiişlerdik.»

«Sinemada seyirciler niçin güldüler, yuh çektiler, esnediler?» diye sordu İsabel. Javier ona beğeniyle baktı. Kendine özgü bir tavır takınmıştı, ellerini bir arada göğüslerinin altında kavuşturmuştu; her an, sarı şantung giysisinin donuk parıltısının belirginleştireceği bir sevecenlik ve yumuşaklıkla bedenini okşayıp sıkmaya hazırdı elleri.

«Çünkü anlamadılar,» dedi Javier. «Yaşamın kendisini perdede görmeye alışkın değildir. Ama Ligeia'ya sor. Film uzmanı odur. İlk gençlik yıllarını tek bir uzun filmde geçirdi.»

Ona bakmadın, Canavar. «Hayır, dahası var.» Sinirli sinirli çantanı açtın, aynanı aradın, bulamadın. Çantayı kapattın. «Böyle bir filmde ıslık çalıp şaka yapan o maymunlar öfke duydukları için yapıyorlar bunu. Antoinoni'nin Monica Vitti'ye saygı ve sevgiyle davranmasını, onu bir insan olarak görmesini kabul edemiyorlar.»

«Demek istiyorsun ki, Antonioni, bir başkasının ritmini alırken, kendi ritmini iletiyor,» dedi Javier. «Şimdi dikkat edelim.»

Sol elinle, yüzünün yansısını görebilinceye değin arabanın aynasını büktün.

«Yapma, Elizabeth,» dedi Franz ansızın. «Bu çok tehlikeli bir yol.» Elini kaldırıp aynayı yeniden ayarladı ve tam o sırada, öne geçmek için savrulan arabaya aynada bir göz attı. Araba, bir Ford, ardında bir dizi küfür bırakarak yanlarından geçti.

«Yalın nesneleri görmek canlarını sıkıyor,» dedi Javier. «Kitaplar, küllükler, lâmbalar, yaşamımızın bir parçası olan, ama bizim bir parçamız olmayan nesneler. Her şeyi insanlaştırmayı yeğ tutarlar, onların suçluluk kompleksidir bu. Sevgilisinden ayrıldığı zaman bir kadının dokunduğu nesneler. Yaşamı-

nın bir daha görüp dokunamayacağı o bölümü; kendisinin olmadığı için de değer taşıyan bölümü. Yaşayan erkeklerle kadınların birbirlerini nasıl bıraktıklarını görmek onları tedirgin ediyor. Yaşamın giymesi gerektiğinde direndikleri kılığa bir çeşit bütünlük veren melodramatik bir şeyi yeğ tutarlar. Usugli'nin dediği gibi, el kol hareketleri yapan kimselerdir; yaşamın kendisine değil, yaşamın davranışlarına sevdalanmışlardır. İnsanların budalaca zaman yitirdiklerini, bir sokak boyunca yürüdüklerini, durup düşündüklerini kabul etmek istemezler. Gün doğuşunun gerçek, yavaş ışığını, günü, gün batımını, karanlığı görmek ilgilendirmez onları. Şiirin genç bayanlar için yazıldığı zamanlardan, dördüncü kanaldaki en son müzik parçalarına dek bir buçuk yüzyıldır onları rahatlatmış olan yalanları işitmek istiyorlar. Bir tutulma içinde yaşıyorlar ve dürüst ışık yıldırıyor onları!»

«Dahası var,» dedin gene. «Katlanamadıkları, bir kadının yalnızca romantik bir aldanışa bürünmüş bir cinsel nesneden öte bir varlık olması. Kadının, erkek kadar özgür ve onun kadar bir kişilik olduğu bir sevinin doğuşunu görmek çileden çıkarıyor onları. Vitti ile Delon apartmana gidip, kendilerini doğruca yatağa atacak yerde, kendilerini yavaş yavaş birbirlerine açıklıyorlar, küçük tavşanlar gibi birlikte oynuyorlar; bunu, önce kendilerini açıklamak, yatağa ancak daha sonra, yalnızca yalvaçça bir açıklama yaparcasına girmek, bir gülüşü, bir oyunu bölüşmek için yapmak *zorunda olduklarından* yapıyorlar. Demek istediğim, her şeyin, kendisi için, tüm kusurları, korkuları, nefret ve güçsüzlükleriyle tam anlamıyla yapılması... Meksikalı erkek-adam *macho*'yu inciten de *bu*. Bu sahne sırasında ne diye bağırıyorlardı?»

«Hadi yap, hadi yap!» diye güldü İsabel.

«Evet, doğru!» İsabel'e kuru bir gülümseme yö-

nelttin. «Hadi yap. Bitir çabuk, *pronto*,[1] kadın bu iş için yaratılmıştır. Yüzeysel görünümünün altında Meksikalı *macho* yalnızca otuzbir çeken biridir. Kendi kendisiyle yatabilseydi, yapardı bunu. Aldığı kadın gerekli bir nesneden öte bir şey değildir. Tu, beni tiksindiriyorlar. Yüzeyin altında gizli eşcinsellerdir onlar. Bıyıklı piçlerin her birinin gizli isteği bir zamanlar bir *caifán* arkadaşımın söylediği gibi, soğuk kremalı *enchiladas*[2] tıkınmaktır.»

Teşekkürler, Profesör Canavar. Açıkça okuyorum düşüncelerini: Latinler iğrenç âşıklardır.

«Daha iyisini gördün mü?» dedi Javier, bir kaşını kaldırarak.

«Kabalaşma, Javier!» Başını yastığa dayadın. «Birçok şey olabilirsin, ama kaba değilsin.»

Gözlerini yumdun, gülümsedin ve el yordamıyla radyoda bir istasyon ararken mırıldanmaya başladın. *Donde están mis amigos queridos de entonces? A pan y agua!*[3] «Bir gün,» diye mırıldandın, dünya kadınları Michelangelo Antonioni'nin heykelini dikecekler. Kadın düşmanı Calût'u öldüren Davud.» Kocana bakmadan güldün ve konuşmanı sürdürdün, «Bunu düşünsel olarak kabul etmek isterdin, Javier. Ama, temelde, tüm Meksikalı erkekler gibi davranıyorsun. Elinde değil.»

«Yanılıyorsun,» diye karşı çıktı Javier. «Ben de kadınlıktan yanayım!»

«Al işte: 'Kadınlık.' Ama, Antonioni *bu* kadından ya da o kadından yana ve ondan hiçbir şey istemeksizin ona her şeyi vermek istiyor.»

Franz'ın eli, radyo düğmesinin üstündeki elini itti, düğmeyi çevirerek bir istasyon aradı.

1. **Pronto**: Çabuk. (İsp.)
2. **Enchilada**: Baharatlı mısır çöreği. (İsp.)
3. Bir zamanların sevgili dostları nerede? Ekmek ve suya kaldılar. (İsp.)

«Şimdi kim yineliyor?» dedi Javier. «Bunu önce Franz söylemişti. Hem sen, bir kadına yalnızca karamsarlık sunmanın, gerçekten ona bir şey sunmak olduğuna mı inanıyorsun?»

«Bırak, tango kalsın, Franz. Bir aydın olarak bazan çok kalın kafalısın, Javier. Bazı şeyleri hiçbir zaman elde edemeyeceğimizi kabul etmek zorunda olduğumuzu, bunu itiraf etmenin o şeylerin değerini yadsımak anlamına gelmediğini görmüyor musun? Bu özgürlük demektir.»

Radyonun sesini açtın. *Este tango nos unia en aquellas noches inolvidables de Armenonville.*[1] Bütün sorun da, Canavar, önce davranmak. O seni ele geçirmeden önce dünyayı ele geçirmek.

Buenos Aires. Ocak. Javier, seninle Avenida Santa Fé'de bir çayevinde buluşmaya pek de kesin olmayan biçimde söz vermişti. Ayı anımsıyorsun, çünkü sokaklar görülmemiş bir durumdaydı. Şosenin katranı sıcaktan erimiş; bazı köşelerde insanların karşıya geçebilmeleri için kaldırımdan kaldırıma tahtalar döşemişlerdi. Bütün öğleden sonra yürümüştün. Öğle yemeğini yalnız yedin. Sonra sonbaharlık bir takım için yünlü kumaş almaya, Harrods'a gittin; ama döner kapıdan geçince düşünceni değiştirdin, dönmeyi sürdürdün, dönen camın ardından yine dışarı çıktın. Bir başkaldırı, ama çok da önemli değil. Nemli sıcağı derinde duydun, her zaman kente bağladığın kokularla karışık sıcağı; dünyadaki bütün benzinlerden başka ve kentin en belirleyici kokusu olan Arjantin benzini; dükkânlardan ve lokantalardan yükselen keten, yünlü, deri, soğuyup yeniden ısıtılmış pizza, ızgara biftek, kızarmış sosis, işkembe kokularından, çikolata kaplı dondurmanın belli belirsiz kokusundan,

1. Bu tango, bizi Armenonville'in o unutulmaz gecelerinde birleştiriyor. (İsp.)

her şeyin üstünde ya da içinde rıhtımdan gelen katran, kömür, buhar, dondurulmuş et, canlı hayvan, gübre, yün balyalarının kokularından bile daha belirleyici olan Arjantin benzini. Ocak ayında bir güz takımı düşüncesi nereden gelmişti aklına? Yürümeye koyuldun. Maipu ve Sarmiento'nun köşesinde bir yapı yapılıyordu; işçiler yemek molası vermişlerdi. Kimileri, kaldırımda, işyerinin girişinde ayakta duruyor, kimileri de nişlerde oturur gibi, yapı iskeletinin kirişleri arasında oturuyorlardı. Aralarına, peynir ve jambon ya da sığır filetosu dilimleri konmuş uzun, flütü andırır yuvarlak ekmekler yiyorlardı; şarap içiyorlar, bir yandan da Polonyalı ve İtalyan vurgusuyla Arjantin İspanyolcası konuşuyorlardı. Vitrinlerin önünde durdun; timsah derisinden para çantaları, merinos ve alpaka kumaşlar, pançolar. Maipu'da bir parfüm dükkânı. İçeri girdin, birbiri ardı sıra on-on iki koku çıkardılar, güldün, hepsini de üstüne püskürtmelerine ses çıkarmadın, dükkândan hoş kokulara bürünmüş ve hiçbir şey satın almaksızın çıktın. Dönüp dolaşıp Atina kitabevinde bir saat geçireceğini, sonunda inek derisi ciltli bir *Martin Fierro* ile oradan çıkacağını biliyordun. Günün bu saatinde araba trafiğine kapalı olan Florida'ya girmedin. Sinemaların önündeki afişlere bakmak için Lavalle boyunca yürdün. Belki bazı yeni filmler vardır ya da kaçırdığın eski bir film. Sık sık, önceden duyurmaksızın, senin çok hoşuna giden eski Arjantin filmleri gösterirlerdi. Tangosu bol, yüzyılın *Belle Epoque*'una duyulan özlemle dolu, büyük kentin çeşitli kesimlerinin folkloruyla canlı, korkunç melodramlar. Yavaş yavaş yürüyerek, Lavalle'deki otuz sinemanın her birinin önünde durdun. Portakal rengi baskı ipekli bir giysi, sıcak katran bulaşmış beyaz yüksek topuklu ayakkabılar giyiyordun, elinde Buenos Aires' den aldığın bir para çantası vardı, afişlere, Luis Sandrini'nin üçlü filminin fotoğraflarına baktın, bitişikte,

Mercedes Simone ve Hugo del Carril'in oynadıkları *La vuelta de Rocha*[1] gösteriliyordu, o dönemde kentin müziği seni büyülüyordu, Canaro ya da Pichuco orkestralarını dinlemek için Tigre yolu üstündeki Maldonado ve Belgrano'daki açık hava lokantalarına giderdin. Ülkenin iç bölgelerinin müziğini de severdin, *carnavalito, pericon, vidalita.*[2] *Delia Garcés*'in oynadığı *Malambo* gösteriliyordu. Birçok bildik başlıklar ve adlar gördün, çünkü Javier'le birlikte Buenos Aires'te yaşayalıberi her akşamüstü sinemaya gitmek için Lavalle sokağına gelirdiniz; Floren Delbene ve Tita Merello'nun oynadıkları *Tres Hombres del Rio,*[3] Nini Marshall, Esteban Serrador ve Santiago Gomez' in oynadıkları *Los Ojos Más Lindos del Mundo,*[4] Enrico Muino Angel Magana ve Legrand kardeşlerin oynadıkları *Los Martes Orquideas,*[5] Petrone, Amelia Bence ve Silvana Roth'un oynadıkları, *La Casa de los Millones,*[6] Olinda Bozan, Semillita...»

«*J'etais une vrai cinglée du cinéma argentin...*»[7]

Sonunda, *Los Muchachos de Antes No Usaban Gomina*'nın[8] fotoğrafları önünde durdun, adı eğlenceli gelmişti sana. Biletini aldın, küçücük salona girdin; dar, tahta koltuklar yüksek ve rahatsızdı, vantilatörün uğultusu filmin sesini bastırıyor. Ön sıralardan birinde bir yer buldun. Film başlamıştı. 1900' lerin iki züppesi âlem yapmışlar ve Yüzyılın büyük yosması Mecha Ortiz'in canlandırdığı sarışın Mire-

1. Rocha'nın Dönüşü. (İsp.)
2. **Carnavalito:** Karnaval şarkısı. **Pericón:** Kadril. **Vidalita:** Hüzünlü aşk şarkısı. (İsp.)
3. Rio'lu Üç Adam. (İsp.)
4. Dünyanın En Güzel Gözleri. (İsp.)
5. Orkideli Salılar. (İsp.)
6. Milyonlar Evi. (İsp.)
7. Arjantin filmlerinin hastasıydım. (Fr.)
8. Eski Erkekler Saç Kremi Kullanmazdı. (İsp.)

ya ile tanışmışlardır. 'Kuğu' adlı *milonga*'yla[1] dans etmektedirler, tam o sırada birinin eline dokunduğunu duydun, sağına baktın: Larrain'di, Şili Elçiliği Yazmanı, kamışla sütlü kakao içiyordu. Sana selâm vermek için eğildi, dünyanın küçük olduğunu söyledi, bir yudum alman için sana kakaosunu sundu, yumuşak ama küstahça, bir akşamüstü için sevgiliymiş gibi davıanabileceğinizi, bunun hiç kimsenin bilmeyeceği bir giz olarak kalacağını söyledi. Oysa, sen orada gevşemiş, büyülenmiş olarak oturmak, Mireya'nın bir tango gibi acımasız olan yazgısının yolundan aşağıya doğru acımasızca ineceğini, sonunda, yaşlı bir çiçek satıcısı olacağını, orada yavaş yavaş, filmin son makarasında artık yaşlanmış olan Arrieta ve Parravicini adlı züppeler tarafından yeniden ortaya çıkarılacağını seyretmek istiyordun. Artık geri gelmeyecek olan tam yirmi beş nisan ayı. Tango, dedin kendi kendine, birkaç çağdaş tragedya biçiminden biri ve ayağa kalkıp çıkışa doğru yürüdün.

«Ama daha yeni geldiniz...»

Bir sözün olduğunu mırıldandın ve sinemadan çıktın. Atina kitabevine. Orada seni hiç kimse rahatsız etmeyecekti. Florida'ya yürüdün, ceketleri çok geniş vatkalı, dik sert pike yakalı, boyunbağları iri düğümlü, saçları pomatlı erkekler kalabalığının seline kapılıp Corrientes'e doğru sürüklenmeye bıraktın kendini. Yaşlı adamlar ve gençler, La Nacion'da bültenleri okuyorlardı. Saçları iki tonda boyanmış kadınlar. Kitabevi kalabalık değildi. Siyah damaskodan, kolları dirseklere dek sıvanmış keten önlükler giymiş tanıdık tezgâhtarlar. Sonunda, kuzu derisiyle ciltlenmiş bir kitapla dışarı çıktın. «Moreira, hiçbir zaman cinayetlerde yitip gitmiş, ahlâk duygusu tümüyle sapık, yüreksiz *gaucho*lardan[1] değildi.» Kitabı kapattın ve Florida'dan Maipu'ya doğru hızlı hızlı yürü-

1. **Milonga**: Bir halk dansı. (İsp.)

dün, sonra San Martin Alanı'na yürüdün, Torre de de los Ingleses'e bakan bir sıraya oturdun. Yüksek ağaçların taze kokusunu içine çektin ve yalnızca bir şeye bakmış olmak için, pembe karelerden oluşan kaldırıma baktın. Kitabı gene açtın. «Hayır, Moreira, *gaucho*larımızın çoğu gibiydi. Güçlü bir ruhu, cömert bir yüreği vardı, eğer yazgı önüne daha soylu bir yol çıkarsaydı, örneğin bir atlı alayının başında olsaydı, anayurdunu onurlandırırdı.» Çevrede birçok çocuk vardı, dinlence zamanıydı çünkü, mavi-beyaz giysili, oynayan çocuklar, *Billiken* okuyan golf pantolonlu gençler; kendi kendine, Arjantinlilerden daha ciddi ya da daha iyi yetiştirilmiş oğlan çocukları görmediğini düşündün. Saçları yamyassı yapıştırılmış, o sıcakta bile boyunbağı takmış bir oğlan yanında oturuyordu. Sopena klasikler dizisinin küçük ciltlerinden birini açtı.

«Ne olduğunu anımsamıyorum. O sıcakta...»

Başını hafifçe eğerek sana selâm verdi, onun selâmına karşılık verdin. Sonra ikiniz de okumaya koyuldunuz, sayfaları hemen hemen aynı zamanda çeviriyordunuz, sen kitaba kendini kaptırdıkça yanındaki çocuğu unuttun. Moreira adlı sığırtmacın köyündeki serüvenleri. Moreira'nın kendi sözcüklerinin hem oyuncusu hem de kurbanı olduğunu gözlemledikçe hayran kalarak Javier'i düşündün: «Korkusuz ve kendine güvenli, her zaman olayların içinde, çok Katolik olmayan, düşmanlarına gölgeleri gibi yapışan, iyi dans eden, gözleri hep açık, her zaman biraz kuşkulu ve her zaman tetikte...»

Güneş ağaçların dalları altına düşüp yüzüne çarpıncaya değin okudun. Kitabı kapattın. Güneşin parıltı ve gölgesinde, alanı çevreleyen yapılar tüm ayrıntılarını yitirmiş, biçimlere dönüşmüşlerdi; daha uzakta, Retiro tren istasyonunun tüyü andıran dumanını ve batmakta olan güneşe karşı bir kertenkelenin derisi gi-

1. **Gaucho**: Sığırtmaç. (İsp.)

bi kahverengimsi Rio de la Plata boyunca rıhtıma doğru uzanan sisi görebiliyordun. Saatine baktın. Az sonra beş olacaktı. Ayağa kalktın, oğlana başınla hoşça kal dedin, bir an için o da ayağa kalktı, Santa Fe'ye doğru yürüdün. Bir plakçı dükkânı seni bir an yolundan alıkoydu. *Noches del Palais de Glace*[1]... düş... *ya no estás...*[2] *se me encoge el corazon...*[3]

Küçük çayevinin havalandırma tertibatı vardı. Maun ayaklı gri mermer masanın önüne, yeşil kadife koltuğa oturdun, masa iki kişilik hazırlanmıştı, fincanlar, küçük tabaklar, şekerlik, gümüş kaşık ve çatallar. Çayla içi ezmeli sandöviçler ısmarladın, çantandan *Chesterfield*'ini çıkardın. Garson yanık çakmağıyla yanına geldi. Yavaş yavaş dumanı içine çektin; gözlerin kapalı, çevrene bakmaksızın, çayevinin sürekli müşterileri, artık —genç— olmayan hanımefendilerin dingince konuşmalarına aldırmaksızın. Sigaranı parmaklarının arasında tutup, ne zaman sigara içsen sigaranın üstünde bıraktığın tükürük halkasını inceledin; Javier, bunun çok çirkin göründüğünü söylemişti sana. Beşi on geçiyor. Çayını getirdiler, krema istemediğini söyledin. İki kesme şekerin kâğıtlarını açarak, onları şaşılacak kadar gürültülü bir sesle fincanın içine bıraktın. Limonu sıktın, şekeri eritmesini seyrettin, çayı koymak için bekledin. Bekledin. Ancak iki üç çekişten sonra sigaranı söndürdün. Bir yaylı üçlüsü Lehar'dan bir şey çalıyordu,

«Belki de Şen Dul Valsi'ydi...»

sonunda çaydanlığı alıp fincanına çay koydun. Çayı usul usul yudumladın. Bitince, gümüş çatalı alıp beyaz masa örtüsünün üstüne arklar açmaya, dört şeritli karayolları yapmaya başladın. Düz çizgiler, sonra çemberler, sonra kesişen çizgiler. Bir kez daha. Bir

1. Sırça köşk geceleri. (İsp.)
2. Sen yoksun artık. (İsp.)
3. Yüreğim sıkışıyor. (İsp.)

kez daha, masa örtüsünün havadan görünen, karla kaplı bir alan olduğunu düşleyerek. Sonra çatalı önce arkaya oynatarak, yaptığın alanları ve yolları ortadan kaldırıp valse kesik kesik tempo tuttun. Bir sigara daha yaktın, çatalla çizgiler çizmeyi sürdürürken, sigaranı dudaklarında asılı bıraktın. Beşi yirmi geçiyor. Garson yanı başında öksürdü, başını kaldırıp baktın, ona gülümsedin, elinle masanın üstündeki işaretleri gizledin. Garson birini bekleyip beklemediğini sordu. Karşılık vermedin. Yatıştırmak için sürdüğü briyantinin biraz koyulaştırdığı saçları kırlaşmaya yüz tutmuş olan garsonun üçgen biçimindeki yüzünden öteye baktın. Kalkık, ince kaşları, kartal burnu, kuşkusuz kara bir takma dişi gizlemek için sımsıkı birbirine yapışmış dudakları.

Garsona bir kez daha bakmaksızın, sigaranı söndürdün. Beyaz oğlak derisi eldivenlerini aldın, okşadın, kokladın, dudaklarına götürdün onları. Onlarla oynamaya başladın. Boş beyaz eldivenler. Parmak parmak açtın onları. Birbirine sürttün. Birlikte, parmak parmağa dans ettirdin. Parmaklarının ucundan tutup astın. Avucunda sımsıkı sıkarak öteki elinin açık avucuna çarptın. Beş otuz beş. Eldivenlerini gene çantana koydun. Garson sigaranı yakmak için çakmağını tutuyordu. *Chesterfield*'ini, garsona bakmaksızın, küçük aleve uzattın.

«Sandüviçlerinizi yemeyecek misiniz, Senora?»

Minik, nemli sandüviçlere baktın. Çavdar ekmeği, kazciğeri ezmesi. Garson hafifçe eğildi, iyi günler dedi, karşısındaki sandalyeye yönelip onu geri çekti.

«Evet, dünya gerçekten de küçük.»

Larrain, burnunu kırıştırarak gülümsedi. Sağ elinin bir hareketiyle kendini senin masana oturmaya çağırdı; garson sandalyeyi bir peçeteyle silip otursun diye tuttu. Kızardın.

«Hayır... Zaten geciktim. Garson, benim hesabım, lütfen.»

Önünde şaşkın duruyorlardı, sense kızarıyordun. Garson gidip hesabını getirinceye, sonra gidip paranın üstünü alıncaya değin dakikalar geçecekti.

«Oturun, Larrain, dilerseniz bu masada kalın.»

Larrain, o dayanılmaz, yaşamının tüm gizlerini biliyormuş, seni yarıda kalmış kötü bir eylem üstünde yakalamış havasıyla oturdu. Bir açıklama beklercesine bir kaşını kaldırdı.

«Karşımda oturuyordu, Javier, kırk dakikadan beri orada seni beklediğimden kuşkulanmasını istemedim.»

Garson hesabı getirdi. Larrain dudaklarını büzdü, başparmağını kaldırdı ve ceketinin iç cebinden potföyünü çıkardı. Ayağa kalktın. Ne hoşça kal ne de teşekkür ederim dedin. Öylece yürüyüp çıktın. Uzun boylu, uzun bacaklı, yanakları alev alev genç kadınlarla dolu Santa Fe, güzel mi güzel genç kadınlar, Buenos Aires'in kadınları.

«Onları tanıyordum; hizmetçiler, temizlikçiler, satıcılar, büro memurları, oyuncular...»

Güneş hâlâ ışıtıyordu ortalığı. Plakçının önünde gene durdun. *Me dejaste en la palmera, me afanaste...*[1] Yapışkan sıcağı duydun.

«Bana söylemiştin, 'Beşte, ama gelebileceğimden emin değilim. Belki gelebilirim. Sen gene de beni orada bekle. Ama emin değilim. Yapacak çok işim var bugün. Beş on beşe değin gelmezsem, artık bekleme.'»

Chorros, vos, tu mamá y tu papá.[2] Santa Fe boyunca, Quintana'daki apartmana doğru yürüdün. Kapıcı Polonyalı vurgusuyla seni selâmladı. Giriş, gardenya kokuyordu. Javier evde yoktu. Divana uzandın, ayakkabılarını yere bıraktın.

1. Palmiye ağacının altında bıraktın beni, sımsıkı sarıldın bana. (İsp.)
2. Yankesiciler, siz, senin anan da, baban da. (İsp.)

«Oh, shit, Javier, shit, shit.»[1]

Ayağa kalktın, çoraplı ayaklarınla yatak odasına gittin, dolabı açıp orada durdun, Javier'in giysilerine, ceketlerine, pantolonlarına, düzgün katlanmış gömleklerine dokundun, mendillerinin arasına koyduğu sabunu kokladın.

Franz fren yaptı, aynı zamanda vites değiştirmek için motoru hızlandırdı. Dişlilerin sesini duydun, İsabel, homurtuyu, sonra da düzenli vızıltıyı. Ön aynaya bakarak Franz'ı görmeye çalışıyordun. Bir an gözlerini kaldırdı, ona bakan yeşil gözlerini gördü. Sonra başın görüş alanından çekildi ve yerine hızla geriye doğru kayan doğa aldı. Sazdan örülmüş kulübelerin üstünü örten yüksek doğu usulü saman damlar. Bakır çalığı yüzler, yassı, çıkık elmacık kemikleri, çukur ve hafifçe çekik gözler. Başını Javier'in başına yaklaştırdın ve kulağına, «Bir kez daha söyle. Bir kez daha duymak istiyorum,» diye fısıldadın.

«Benim değil,» dedi Javier fısıldayarak. «Bir klasik. Bir kadının bedenine sahip olmak ve onunla cinsel ilişkide bulunmak alçakgönüllü bir erkek için sahip olmanın yeterli kanıtıdır, ama bir başkası, daha kuşkulu, daha tutkulu bir sahip olmaya susamış gibi, fiziksel birleşmenin salt görünürde kalan niteliğini anlar ve daha inandırıcı kanıt ister, kadının yalnızca kendini ona vermekle kalmayıp, bunu yaparken, onun uğrunda sahip olduğu ya da sahip olmak isteyeceği her şeyi yadsımasında direnir. Bir üçüncü tip daha vardır ki, bununla da yetinmez. Kadının onun uğrunda her şeyi yadsırken, bunu, onun aldatıcı bir imgesine sahip olduğu, onun hakkında yanıldığı için mi yaptığını kuşkuyla sorar kendi kendine. Onun, kendisini doğru olarak, derinliğine ve tam anlamıyla

1. Hay, kahrolası, Javier, kahrolası, kahrolası. (İng.)

tanımasını ister. Böylece de, sevilmek için kendini ona açar. Ancak o zaman, kadın kendisi hakkında yanılmadığı zaman, onun gerçekten kendisinin olduğunu duyar...»

Evet, Canavar, Rin ve Nazas'ın köşesindeki apartmanında o ilk gece sen de kocan gibi konuştun. Onun gibi, ona ilişkin, onunla konuştun, benim apaçık dinleyicin olmama ve inatçı kedi başımı senin o güzel akvaryumuna gömdüğüm gerçeğine karşın. O sırada Javier, senin o kusursuz modern koca modelin, oturma odasında divanda kendisinden geçmiş yatıyordu. Yunan denizinden, şaraplarından, adalarından, adından ve her şeyden çok da durup durup cinsellikten sözettin...

«Ligeia. Bu adı bana sen verdin. Benim gerçek adım Elizabeth. Ligeia. Ne saçma. Bir şey anımsadın. «Bir erkek meleklere tümüyle teslim olmaz; ölümde bile; isteminin güçsüzlüğünden yapar bunu ancak.» Bunu anımsadın ve Ligeia adını taktın bana. Ne saçma, ne saçma. Bette, Beth, Betele, Liz, Lizabeth, Liza. O zamanlar çok başkaydın. Bazan ne istediğimi tam olarak anlardın, bazan ba...»

Bazan da o sağlardı anlamanı. Ama o zamanlar senin en iyi zamanların değildi. Senin en iyi zamanların, uyumak ya da uyanmak gibi, her şeyin kendiliğinden ve doğal olduğu zamanlardı. İçini boşaltmış olmaktan değil, tersine, bütün gün çalışmasına karşın hiçbir şey yapamadığı, öylesine sinirli ve uçucu olan enerjisi hiçbir kaçış bulamadığı için onu yorgun görsen, ister oturma odasında ister mutfakta, nerede olursan ol, ne yaparsan yap, ister sigara içiyor, ister bir hafif içki şişesini açıyor, ister sandöviç yapıyor ol, onun önünde yavaş yavaş soyunuyordun. Kendi kenrine kızacak olsa, şakaklarını ovuyor, onu kucağına çekiyor, dudaklarının arasında onun için bir sigara yakıyor, yastıkları yere koyuyor, bugün duymadı-

ğın, bugün yitirmiş olduğun, o zaman da bilmeden bir bakıma seni inciten bir kesinlikle onu bekliyordun; Javier, beklentilerinin boşa çıkmasının bir çıkış yolu olarak sana gereksinme duyduğu için, ona kendini verirken, sen de buna gereksinme duyduğun için ona kendini verirken, yere yayılmış minderlerin üstüne çırılçıplak soluk soluğa buluşacağınız, hiçbirinizin, ne onun, yazılarında, ne de senin, dudaklarınla söyleme yürekliliği göstermediğiniz sözcüklerin sımsıkı dizginlerini gevşeteceğiniz, hiçbir şeyin üstesinden gelmenin gerekmeyeceği, hiçbir engelle, hiçbir güçlükle karşılaşmayacağınız konusunda duyduğun kesinlikle. O kendini verme çağrısının, Javier'in düşkırıklığının, öfkesinin ve tedirginliğinin bile olmadığı zamanlar daha başka ve daha kötüydü. Hiçbir bahane ya da hiçbir özel neden olmaksızın

«... birbirimizi körler gibi, gün sökümü karanlığında yakalıyorduk, yalnızca benim gövdem ve senin gövden oluyordu; birbirlerine yakın olmalarından, derilerinin ılıklığından, sabahın soğukluğundan, artık karı koca oluşumuzdan ve birlikte yaşamamızdan başka hiçbir neden olmaksızın bir araya gelen ve birleşen iki gövde. Böyle sürüp gidemezdi, böyle amaçsız ve mekanik olarak. Hangimizdik, sen mi, ben mi, hangimiz önce daha fazla bir şey istedi? Sahip olmak, sahip olmak. O ilk yıllarda birbirimize sahip olduğumuzu söyleyerek doyumsuzluğumuzu nasıl yatıştırırdık. Bu yeter, diye direnmeye çalıştık. Bok, yeter. Hiçbirimiz o günlerde birbirimize sahip olup birbirimizi tükettiğimiz zamanları saydı mı? Hiçbirimiz kendini yitirmeksizin, nasılsa birlikte olduğumuz için, Senin İspanyolca, benim İngilizce açık-saçık sözcüklerimiz, bazan aynı şeyi, tam ne olduğunu bilmediğimiz, öğrenmemiz gereken bir şeyi söylemek için birbirimizin dilini değiş tokuş ederdik; öpüşlerin beni buluyor, gizlerimi bir bir ayırıyor, etimin her santimini ortaya çıkarıyor, alnımdan sırtıma doğru ini-

yordu; soluğunu yüzümde, sonra kalçalarımda, sonra kaba etlerimiz arasında duyuyordum, dilin her yanıma dokunuyordu, salyan bana sahip olmaya çalışıyordu, dilin, parmakların, soluğun, saçların, kirpiklerin...»

Ne çok yer. Islak, boz bir Atlantik kıyısında, yağmur altında, Rodos adasında, kirişleri eski, beyaz kireç badanalı bir kulübede, dökülmüş şarabı emmiş, ağır bıçaklardan yara almış bir tahta masanın yanında. Vigo'dan Veracruz'a yirmi günde giden bir İspanyol gemisinde, Javier Meksiko Kenti'ne dönme zamanının gelmiş olduğu, Meksika'ya yeniden gereksinme duyduğu, Meksika'nın yadsımalarıyla yüz yüze gelip onların üstesinden gelmeyecek olursa, her zaman kolay yolu seçtiğine ve yazdıklarının hiçbir değeri olmayacağına inanacağı yargısına vardığı zaman; İspanyol gemisinde, isten ve tuzdan lekelenmiş bir lombozun altında, darącık bir yatakta. Senin Colonia Cuauhtémoc'daki apartmanında, savaştan önce Paris, Haarlem ve Milano'da gittiğin müzikallerin afişleriyle donanmış bir odada, geniş bir yatakta; dramatik harfler ve parlak çelişen renkler, şimdi yitmiş olan adlar ve imgeler: Franz Hals, Gustave Moreau, Paul Klee, İvan Mestrovic.

«Her ay o eski afişler biraz daha yıprandı, sonunda onları unuttuk, duvarları boyayıp afişleri dışarı attık. Çünkü evimize, Meksiko Kenti'ne gelmiştik. Calzada del Nino Perdido'daki eski evden kalan eşyayı satmıştık. Her zamanki gibi, kaptırmıştın kendini, eşyayı neredeyse bedava vermiştin, ama gene de biraz paramız vardı, onunla geçinebilirdik, sen de kendini yazmaya adayabilirdin. Apartmandan çıkıp kenti bir baştan bir başa dolaşır, Tanrı bilir ne arardın, çelişkiler, imgeler, sözcükler, profiller, maskeler. Çünkü, sıradan olanın, görünür-görünmez olağanın ve her günün şiirini yazıyordun; sana ait olan, benimse senin yanında keşfetmekte olduğum dünyada, sözcük-

lerini bulmak için dışarı çıkıyordun. Sıradan olanın şiiri. Biliyor musun, bir gün o şiiri okumak isterdim, birinin o şiiri *yazmasını* diliyorum, anımsadığımız eski filmlerin ve eski şarkıların, ömrümüzün yarısından çoğunu alan şeylerin şiirini. Birçok güzel unutulmuş şarkılar. *The Isle of Capri*'yi,[1] *In a Secluded Rendezvous*'yu,[2] *Flying down to Rio*'yu,[3] *Cheek to Cheek*'i[4] anımsıyor musun? Ne diyordum?»

Doğu'da bütün erkeklerin koloniyel şapkalar ve *China Seas*'de[5] Clark Gable'ın giydiği gibi beyaz takımlar giydiklerini, artalanda Singapur ya da Macao'nun fotoğraflarının göründüğünü, Anna May Wong, Sessue Hayakawa, aynı zamanda Charlie Chan olan Warner Oland, hattâ Mr. Moto'yu oynayan Peter Lorre'un kayıp gittiklerini anlatıyordun. Marlene Dietrich'i doğal olarak, *The Blue Angel*'da[6] keşfettin. Emil Jannings'le birlikte; daha dünmüş ya da bir an önceymiş gibi anımsıyorsun, Marlene siyah çoraplarla bir silindir şapkanın içinde ata biner gibi oturmuş şarkı söylüyor. Hayır, Marlene'le Garbo hiçbir zaman aynı filmde oynamadılar. Garbo, bir tilkiye sarınmış, Grand Hotel'e girdi, orada John Barrymore siyah ipek pijamalarıyla yeri adımlayarak sigarasını tüttürüyor, Joan Crawford ise, kanat biçimi yakalı bir ceket giymiş kösnül bir sanayiciyi oynayan Wallace Berry'den dikte alıyordu. «Alman vurgusuyla konuşuyormuş gibi yapıyordu, Lionel ise kromdan yapılmış kocaman bir barda oturup sarhoş oluyordu, oteli, asitle yandığı için yüzünün yarısını saklayan Lewis Stone yönetiyordu, Lionel ise kanserden ölüyordu, bu ne-

1. Kapri Adası. (İng.)
2. Gizli Bir Buluşma. (İng.)
3. Rio'ya Uçarken. (İng.)
4. Yanak Yanağa. (İng.)
5. Çin Denizleri. (İng.)
6. Mavi Melek. (İng.)

denle büyük beyaz vual yakalı koyu renkli bir giysi giymiş olan Crawford onunla evlenmeye razı oluyordu, çünkü bu yalnızca birkaç ay içindi, sonra parası ona kalacaktı. Filmdeki adı Flemschen'di... Flemschen ya da onun gibi bir şey, harikaydı, filmin en iyi kadın oyuncusu, hepsinin en moderniydi. Jean Herscholt bile oynamıştı *Grand Hotel*'de. Anımsıyor musun? Sonra, beşizleri doğurtan doktor rolünü oynadı. Dr. Dafoe. Anımsamıyorsun. Bahse girerim anımsamıyorsun. Ama biz bunların hepsi olabilirdik. Her gün öğleden sonra dersler bitince sinemaya giderdik. Ya da büfede oturup oyuncuları, kameramanı, öteki teknisyenleri hangimizin daha iyi bildiğini anlamak için film bilmeceleri sorardık birbirimize. Evet, kameramanların adlarını bile bilirdik. Bugün anımsadıklarım yalnızca Tolland ve James Wong Howe, bir de Eisenstein'ın kameramanı olan Tissé. Ama o zaman hepsini bilirdik, ikimiz de, Javier. Tek bir bellek gibiydik, sinemaya bir çift göz ve kulak gibi giderdik, anımsıyor musun? Hangimiz daha önce, daha çoğunu istedi? O zaman sen de benim düşündüğümü mü düşünüyordun? Bir gece eve geldiğini işittim...»

Anahtar deliğini arayıp bulan anahtar tıkırtısını duydun, Elizabeth. Sonra bir sessizlik, anahtarın başaşağı, dişli kenarı yukarı gelecek biçimde kilide sokulması gerektiğini anımsadı sonra, bir kez daha, bu kez gereğinden çok zorlayarak denediğinde gene bir anahtar tıkırtısı; çünkü bu kilit

«yumuşaklık neredeyse sevecenlik gerektiriyordu, iğneye iplik geçirir ya da peynir suflesi yapar gibi...»

Üçüncü bir kez denedi, bu kez anahtarı usul usul soktu deliğe, kilit döndü, menteşelerin gıcırtısını, sonra da yerdeki tahtalardan birinin gıcırtısını işittin, bütün bu çok alışılmış sesler seni tedirgin etti, çünkü çok alışılmış, amaçsız, elde olmayan, gene de öylesine anlamlıydılar; oturma odasındaki ayak sesleri,

mektupları alırken bir duraklama, zarfları tırnağıyla açarken kâğıdın yırtılışı, yatak odasına yaklaşan, öylesine iyi bildiğin ayak sesleri ve

«O tiksindirici, ilk kez o gece bana gösterdiğin nezaket, parmaklarınla kapıyı sanki beni uyarmak zorundaymışsın gibi tıkırdatışın, sanki beni sevgilimle yakalamaktan korkuyormuşsun, bir olay yaratmak istemiyormuşsun gibi ya da birlikte yattığın ilk kızla bir oyun oynuyormuşsun, her şeyden önce de —bu senin alaycılığın— senden hiçbir zaman istemediğim bir saygı gösterisiyle beni onurlandırmak istiyormuşsun, senin aylıklı kâhya kadınınmışım gibi davranışın; belki de amacın bu değildi, ama ben böyle alıyordum, öfke içindeydim, çünkü o gün öğleden sonra kamuoyu yoklaması yapan biri geldi, bana XEV istasyonunu dinleyip dinlemediğimi sordu, sonra bana sormadan not defterine mesleğimin «ev kadını» olduğunu yazdı. Meksikalıların o sonu gelmez «izin verirseniz, ben»leri, sertliğiniz ve kabalığınızla çeliştiği için değer verilen o Allahın cezası, tekdüze, tümüyle yapmacık, süsten başka bir şey olmayan Meksikalı nezaketi: Karınızın sevgilisinin böğrüne bıçağı saplamadan önce, kendisine rahatına bakmasını, evinizin her zaman onun evi olduğunu söylersiniz. Sonra kapıyı açıp içeri girdin, vücudunu, saçlarını, gözlerini, ellerini gördüm. Ve bir an seni, duymak istediğim gibi duydum: Yakışıklı, sıcak, cömert, beni memnun etmek için her şeyi yapmaya hazır. Beni her şeyden çok tedirgin eden de buydu, Javier: Sana duyduğum o salt, o katıksız beğeni, beni sevdiğin ve beni nasıl seveceğini bildiğin için duyduğum minnet, birbirimize verdiğimiz şey için duyduğum minnet. Gerçekten de minnet duyuyordum sana. Senin sayende kaçmıştım, New York'tan, Bronx'dan, Gershon ve Becky'den, ölü Jake'den. Ama böylesine minnet duymanın nedense beni küçülttüğünü duyuyordum; bu yüzden sık sık kendimi sana başka türlü göstermek

için derin bir dürtü duyuyordum; aynı ölçüde dürüst ve daha onurlu, ama senin yakışıklılığın ve sürekli sevecenliğinle bana deneme olanağı vermediğin bir biçimde. Biliyordum, o gece ya da ertesi gün değil, birçok günler, hattâ birçok aylar, çok uzun bir süre sonra seni, benim seni tanımama olanak vermeye zorlamam için, beni tanımana olanak vermem gerektiğini anladım. Birbirimize sahip oluşumuz öylesine eksiksizdi ki, beni kapatıyor, durduruyor, içinde taşıdığım ve senin beni aynı biçimde değil, değişik biçimde, ama aynı yoğunlukla sevmene yol açabilecek bir olanağı yadsıyordu. Senin yalnızca, sevecen, sevimli ve ince olmanı değil, gerçekte neysen öyle, seninle ilgili olarak bilmediğim neyse öyle olmanı istiyordum. Tam anlamıyla kendimiz olabilseydik sevgimiz de daha zengin olurdu.»

«Büyük bir kibarlıkla kapıyı vurdun, bekledin, sonra içeri girdin, 'Bu mektup sana gelmiş,' dedim. Açmıştım mektubu. Tek sözcük söylemeden aldın. Cebine koydun ve odadan çıktın. Mektubu açtığım için bana kızmış görünmüyordun. On beş dakika sonra birlikte akşam yemeği yiyorduk; ikimiz de hiçbir şey olmamış gibi gülümsüyorduk.»

İşte Peder, eskil tohumuna sunduğun bu.

Volkswagen, kıvrıla kıvrıla uzanan yolu bırakıp, külrengi danaların oynaştıkları bir tarlanın yanından hızla geçti. Yol, Sierra Madre Oriental'in bir kolu boyunca kuru otlaklara doğru iniyordu. Ovanın ötesinde, uzakta, dağlar, birbirini izleyen dilsiz, saydam, her biri bir öncekinden daha soluk mavi duvarlar gibi yükseliyorlardı. Danalar koşup sıçrıyorlar, yuvarlanıp devriliyorlardı, başlarını hızla bir yandan bir yana çeviriyorlar, arka ayaklarıyla tekmeler savuruyorlardı. Tarlanın ortasında yuvarlak tepeli karaağaçlardan oluşan bir koru vardı, birkaç hafta önce orada danalar analarının karınlarından çıkmışlardı.

Franz yavaşladı, Javier haritayı dizlerine serdi, üstüne abanıp, «Bir ırmağın içinden geçmek zorunda kalacağız,» dedi. «Köprü yok.»

«Tanrım,» diye içini çektin, «niçin doğruca Veracruz'a gitmedik.»

«Ee, Xochicalco ile Cholula'yı görelim diye tutturan ben değildim.» Javier haritayı katladı.

«İşte, Franz, şu adama sor,» dedin, ileride yolun kıyısında yavaş yavaş yürüyen adamı göstererek.

Franz arabayı iyice yavaşlattı. İsabel başını pencereden çıkararak, «Irmak geçidi ne tarafta?» diye seslendi, tam o sırada sen de, «Lütfen, bayım, acaba...» diyordun. İsabel sözünü kesince sustun. Franz arabayı durdurdu.

Adam, yaşlı, kır saçlı, eğik omuzluydu. Mekanik bir biçimde, sırtında ağır bir yük taşıyormuş gibi yürüyordu. Yaşlı ve bitmiş. Alnı, hâlâ bir hamalın kayışıyla, yıllar boyu sırtında odun yüküyle dağlara gidip geldikçe yorgun, ince gövdesinin devinimlerine uyan bir bantla bağlıymış gibi kırış kırıştı. Durup dikkatle sana baktı, yıpranmış hasır şapkasını çıkardı; tepesi düz, alçak, yuvarlak, kenarları geniş, lime lime bir köylü şapkası. Bir zamanlar beyazmış, şimdiyse siyah ve donuk sarı yollu. Franz el frenini çekti, motoru çalışır durumda bırakıp dışarı çıktı, yaşlı adama doğru ikiniz de, sen de, Canavar, İsabel de seyrediyordunuz, Javier seyretmiyordu oysa; işitmeye çalıştın, ama boşa çalışan motorun sesinden ötürü işitemedin. Franz'ın adama ulaştığını, onunla konuşur, adam bir kolunu uzatarak sağı gösterip karşılık verirken, Franz'ın arka cebinin bir düğmesini çözerek para çantasını aldığını gördün. Adam şapkasını göğsüne bastırmış, elini üstüne koymuş, tümüyle anlatımsız bir yüzle Franz'a ve arabaya baktı. Büyük ağzının çevresinde gür bir bıyığı vardı, dudakları görünmüyordu. Çok ufak tefekti, Franz'm omuzuna bile gelmiyordu, giysileri yırtık pırtıktı; bir zamanlar

beyaz olan bir gömlek, düğmeleri yoktu, başından çıkararak giymiş olmalıydı onu; gömleğinin önü, karnının üstüne gelen yeri boldu; biraz askerlerinkini andıran bir yaka, dirseğine dek inen geniş kollar. Gene düğmesiz, baldırının ortasına dek uzanan ve belde kemerle değil, belin bir parçası olan iki şeritle tutturulmuş beyaz, dar bir pantolon. Uzun zaman önce ilk yırtıklarla delikler daha eski, yıpranmış bir giysiden kesilmiş beyaz pamuklu yamalarla onarılmıştı; sonra bu yamalar da eskiyip dağılmış, onların da yamanması gerekmişti, böylece adam bir iplik ağına, tümü bir arada büyük bir paçavra meydana getiren yama üstüne yamalardan oluşmuş belirsiz bir çula bürünmüş gibi görünüyordu. Aşınmış sandalları, ayrı nesneler gibi değildi, nasırlaşmış, yamrı yumru, tozlu, yaşlı ayaklarıyla bütünleşmiş gibi görünüyorlardı. Franz bir pesoluk kâğıt para çıkardı, adamla konuştu, adam güldü, ağzını esmer eliyle örttü, aynı elle burnunu sildi, Franz parayı adama uzattı; yaşlı adam yarı kapalı gözlerle şimdi biraz kötücül ve yabanıl olan bir anlatımla Franz'a bakarak gene güldü. Parayı aldı, arkasını dönüp yürüdü, ağır, yaşlı, mekanik. Franz arabaya döndü.

«Irmak geçidine giden yol hemen ileride, soldaymış.»

«Ama adam sağı gösterdi,» dedin, Canavar.

«Evet,» dedi Franz. «Bizi kandırmak istedi.»

Volkswagen yaşlı adamın yanından geçti, adam şapkasını çıkardı, ama yürüyüşünü yavaşlatmadı. Ah, Macehual.

Döşenmiş bir yol belirdi.

«İşte, gördün mü?» dedin, «sağdaymış.»

«Oberon,» dedin, Franz'ın omuzuna sokularak. O başını salladı.

Bir mayıs günü kapıcı, Herr von Schnepelbrücke'den bir kart getirdi onlara. Küçük bir mahalle lo-

kantasında kendisiyle yemek yemeleri için bir çağrıydı bu. Haziran dönemi sınavları yaklaşmıştı, çalışmalarından bir geceyi ayıramazdı hiçbiri; bu nedenle Franz gidip Herr Urs'un kapısını çaldı. Cüce karşılık verdi, ama kapıyı açmadı. Franz durumlarını anlattı; Herr von Schnepelbrücke o görkemli, derin sesiyle anladığını, sınavlarını başarıyla verdikten sonra —bundan kuşkusu yoktu— onları gene dışarıda yemeğe çağırmaktan mutluluk duyacağını söyledi. Dışarı çıkmadı, kapalı kapının ardından konuştu. Her zaman böyleydi; onu hiç görmüyorlardı, sesini hiç duymuyorlardı. Meraklandılar, kapıcıyı sorguya çekmeyi düşündüler, ama iki aylık kira borçları olduğundan, evin kusursuzluğu, kiracılarının iyi yetişmiş kişiler oluşuyla böbürlenmediği zamanlar, şirretçe ve gayretle, adları bilinmeyen ev sahipleri adına kira toplamaya çalışan o tiz sesli kadından uzak durmanın yapılacak en iyi şey olduğuna karar verdiler. Kapıcıyla sorunları vardı ve ondan olabildiğince uzak durmaya çalışıyorlardı. İyi günler, demek için durmak bile onur kırıklığını, küçültücü bir monologu göze almaktı.

Bununla birlikte, sınavlarını verdikten sonra öçlerini alacaklardı. Bir kutlama töreni tasarlamışlar, bazı sınıf arkadaşlarını çağırmışlardı. Öğrenci topluluğu içinde buzdolapları olan tek kişiler onlardı. Konuklarının tümü de gelirken içki getireceklerdi. Kıyafetli bir parti. Çılgın bir eğlence.

«Sınav günü eve uça uça gittik. İkimiz de geçmiştik. Fıkralar anlatıyor, şarkılar söylüyorduk. Ama evin önünde kapıcı kadını önlüğünü yüzüne kaldırmış, tırnaklarını yerken bulduk. Bize, koşmamızı, acele etmemizi söyledi. Bir felâket olduğunu sandık. Buzdolabında bir kısa devre. Buzlar eriyip odaya akmış. Ya da yangın çıkmış.»

Merdivenlerden yukarı hızlı hızlı çıkarlarken, kapıcı açıkladı. Herr Schnepelbrücke'ye bir şey ol-

muştu. Önceki günden beri kimse onu görmemişti. Odasından çıkmadığından emindi, yemeğe ya da onarmak için bebek almaya da çıkmamıştı. Kapısı kilitliydi. Bir şey olmuştu! Franz kapının tokmağını çevirdi. Doğruydu, kapı kilitliydi. Ulrich ağzını kapıya yaklaştırarak bağırdı. «Herr von Schnepelbrücke! Kapıyı açın, efendim!» «Ana kapının anahtarını denedim ben,» dedi kapıcı kadın. İkisi birden içeriden sürgülenmiş kapıyı omuzladılar, kapıcı sızlanıyor, haç çıkarıyor, kapıya bir zarar gelirse ev sahibine bildireceğini söylüyordu. Sarsak sürgü sonunda pes etti. Kapı açıldı. İçeriye koştular, biri elektrik düğmesini aradı, öteki kapalı perdeleri açtı.

Büyük bir şaşkınlık içinde buldular kendilerini. Tavandan sarkan iplere asılı kırık bebekler, Franz ve Ulrich onlara çarptıkça küçük çığlıklar, yakınma sesleri çıkararak birbirlerine toslayan bir küçük yaratıklar ordusu. Minik boyunlarının çevresinde bükülmüş tellerle asılı yirmi bebek. Sarı peruklar, kırmızı peruklar. Tül etekler. Yapay deri terlikler. Bakışları bir noktaya takılıp kalmış porselen gözler. Önce şaşırmadılar, çünkü Herr Urs'un mesleğini biliyorlardı. Sonra daha yakından bakınca şaşırdılar. Bebeklerin insanı şaşırtan bir özelliği vardı. Kız bebeklerin tümünün erkek giysileri ya da erkeklere özgü bir özellikleri vardı; erkek olanların tümünün de dişil bir özelliği vardı. Bir hafif süvari, askerî altın düğmeli kürk ceketinin altına dantelli bir bluz giyiyordu. Kabarık etekli bir kız asker çizmeleriyle gösteriş yapıyor, elinde bir kırbaç tutuyordu. Çizgili kasketli bir makinist, volanlı patiska bir don giyiyordu. Siyah örgülü, gümüş saç tokalı küçük bir Çinli kızın bacakları arasına özenle yapıştırılmış, plaşteri hâlâ ıslak ve boyanmamış bir erkek cinsel organı vardı.

«Dur, Franz,» dedin dinginlikle, Elizabeth. Rolünü aşıyor, belki ince olmayan, ama beklemediğin bir şey seni şaşırtıyordu. Ama, şimdi bunun ardından ne

geleceğini kestirebiliyordun. Burnun iyi koku alıyor Canavar.

«Sonra kapıcı yüzünü önlüğüyle örtüp dua etmeye başlarken, biz duvarlara baktık ve aynı uyumsuzluğu bulduk. Bir yanda, en sıradan, geleneksel görünüm tuvalleri vardı. Limana giren bir gemi. Bir ırmak kıyısında kır yemeği. Münih'in damları. Çin vazolarında çiçekler. Bu tür şeyler. Öte yanda ise, biçimi bozulmuş, çılgın ya da açık-saçık yağlıboyalar. Ağızları açık, gözleri dışarı uğramış belirsiz biçimler. Uzun kıvrık tırnaklı eller. Dışkı yığınları. Çiftleşen hayvanlar. Ölü, çürüyen yılanlarla fillerin üstünde kaynaşan sinekler. Kesik, gülümseyen öküz ve yabandomuzu başları. Görünmeyen dev bir kuşun pençesiyle havaya kaldırılmış minicik bir adam.»

«Biliyorum, Franz. Biliyorum. Sürdürmek zorunda değilsin. Anlayabiliyorum.»

Odanın çevresine bakındılar, içeriye niçin girdiklerini tümüyle unuttular. Sonra yavaş yavaş, odaya egemen olan nesnenin bilincine vardılar, kocaman eski moda dört dikmeli bir yatak, sarmaşık asma oymalı, tepelerinde vazolar olan maun dikmeler. «Geniş bir yatak, Lisbeth, kocaman bir çölü andıran bir yatak, bugün artık yapılmayan türden. Kocaman yastıklar. Karmakarışık çarşaflar. Yatak örtüsünün altında uzanmış minicik bir biçim. Yastığı kaldırınca başını gördük. Kocaman başını.»

«Biliyorum, Franz. Caligari ve Uyurgezer, beyaz bir dolambacın içinde yitip giden. Anlatmana gerek yok.»

Uyuyormuş gibi yatıyordu orada. Karabasan gören bir çocuk gibi. Gözleri ve ağzı açık uyuyordu, kara saçları alnına dökülmüş, elleri bir yanağının altında birleşmiş. Küçüktü, kısa bacakları yukarı çekilmiş ve kıvrılmış olduğundan, daha da küçülmüştü. Yüzlerce yıllık bir papirüs gibi sarı ve eski.

Ulrich uyuyan omuzlardan birine dokunup sars-

tı. Elini Herr von Schnepelbrücke'nin şakağına koyup bir damar atışı aradı. Herr von Schnepelbrücke'nin öldüğünü açıkladı. «Hiç akrabası olup olmadığını biliyor musunuz?» diye sordu Franz kapıcı kadına. Başı ve elleriyle bilmediğini anlattı kadın. «Parasını nerede saklıyor?» Gene olumsuz. Bu bebekler ya da resimlerden biri için ona borçlu olan biri vardır,» diye öne sürdü Ulrich, ikisi de gülümsediler. Kapıcı kadın gene sızlanmaya başladı. Ne yapacaktı? Şimdi ne yapacaktı? En iyi odalarından birinde bir cüce ölmüştü. Öteki kiracılar duyacak olsalar? Hepsi taşınırdı? Ev bir gecede boşaltılırdı.

«Ulrich'le birbirimize baktık. Bir buçuk yıl birlikte yaşamıştık. Birbirimizi tam anlamıyla tanıyorduk, tek bir kafa olmuştuk; şimdi de aynı düşünce ikimizin aklına birden gelmişti. Sigara ister misin, Lisbeth?»

«Teşekkür ederim. Hayır, Franz, sen başkaydın. O, Ulrich'ti, sense Franz. Kendinizden başka hiç kimse olmadınız, hiçbir zaman.» Franz sigaranı yakıp sana uzattı. Odanın kapısındaki aynada, yataktaki çıplak gövdelerinizi gördün, ağzında sigara, dumanı yükseliyor.

«Kapıcıya kaygılanmamasını, her şeyle bizim ilgileneceğimizi söyledik. Koridorda durup bizi kimsenin görmemesini sağlamalıydı. Herr Urs'u yatak örtüsüne sardık, Ulrich onu kucağına aldı. Çabuk çabuk odamıza gittik. Kapıcı ardımızdan gelmek istedi, ama ben parmağımı dudaklarıma götürüp uyardım onu; tek sözcük bile söylemeyecekti, yoksa öteki kiracılar duyar, evden çıkarlardı. Hiçbir şey olmadı. Hiç ama hiçbir şey. Odasını temizle, eşyalarını at ve unut onu.»

Başını onun omuzundan kaldırdın ve aynadaki yansımalarınızı inceledin.

«Yeter, Franz. Aynada bize bak. Neye benziyoruz?»

«Bilmiyorum, Lisbeth. Lisbeth ve Franz'a. Neye?»

«Bir anıya ya da bir önseziye benziyoruz!»

«Sen de kocan gibi karmaşıklaşıyorsun.»

«Bitirdin mi?»

«Hayır. Sana partiyi anlatacağım.»

«Önce sigara içelim. Sabah yaşlı Kızılderiliye ne söyledin?»

«Hiçbir şey, Lisbeth. Hiçbir şey.»

«Biliyor musun, giderme olanağı olduğu sürece hemen hemen her şeye katlanabilirim ben. Yalnızca bir bölüğüne değil, her şeye. Ama bir giderme olanağı olmalıdır. Bu insanları gerçekten seviyorum. Belki de onları sevmek bir tür kendi kendimizi bağışlamamızı sağlıyor.»

«Belki de, eğer ne demek istediğini anlıyorsam.»

«Saf bir kızmışım gibi bakma bana. Ne de olsa başka yolum yok.»

«Bir kadının yolu bu!»

«Benim yolum. Sigaranı iç Franz, sonra başını göğsüme koy da uykuya dal. Oda bizcileyin ısınıncaya dek uyu.»

Elena kulübenin kapısını vurdu, kırık dökük İtalyancasıyla dışarıda havanın güzel olduğunu söyleyerek içeri girdi, taze incirleri masanın üstüne koydu, göz kırptı. Javier yataktan kalktı. Elena güldü, hii dedi, dişlerinin köklerini göstererek; haç çıkardı, açık parmaklarıyla yüzünü örttü ve eğer bay böylece kumsala yürüyebilseydi ne güzel olurdu, sen de, Canavar, şanslıydın, ah, *quant'è lungo, oh, quant'è bello il signor, sei fortunata signorina, sei fortunatissima.*[1] Sen de ayağa kalkıp bornozunu giydin, Elena güzelliğin konusunda Javier'e yaptığı gibi övgüler düzüyordu, üçünüz tek sıra olup dışarı çıktınız, önde Elena ve in-

1. Ne uzun boylu, ah bey ne yakışıklı, şanslısın bayan, çok şanslısın. (İt.)

cir kovası, yüzü esmer ve üstünde gözleri olan bir fındık içi gibi kırışık, aydınlık bir gülümseyiş, kara bir atkıya sarınmış, altında esmer yüzünü çevreleyen yırtık beyaz atkısı. Yürüyüşü aynı zamanda hem hafif, hem yorgun olan Elena. Kara çorapları ve sana her sabah ne anlatıyorsa onu, sekiz çocuğunun öyküsünü anlatırken, büyük bir incelikle kumun üstüne koyduğu yelken bezi ayakkabılarıyla Elena. Sekiz çocuğu oluyor, beşi ölüyor (onlardan sözederken hiçbir zaman geçmiş zaman kipini kullanmaz), kocası romatizmalı, en büyük oğulları Atina'da çalışıyor, ama Elena onun işiyle ilgili hiçbir şey bilmiyor, orada bir sevgilisi olduğundan ve eve hiç para göndermediğinden başka; öteki oğlan Rodos'ta bir kahvede garson, sonuncusuysa küçük bir kız. Her gün birisi adadan ayrılıyor ve daha iyi bir ülkeye gidiyor, çünkü burada varlıklı olmak zeytin ağaçlarına sahip olmak demektir; onlara sahip olanlar ise çok değil. Kolunu kaldırıp kumsala yakın bir lokantayı gösteriyor. Lokantanın sahibi olan karı koca eskiden onun kadar yoksul ve sıskaydılar. Şimdi şişko domuzlara benziyorlar. Parmağını onlara doğru uzatıyor, çürük dişlerini göstererek, «*Brava, brava!*»[1] diye bağırıyor. Gülüyor, onlara bağırarak, ikisi de yüzer kiloluk oldular diye bir zamanlar içine işeyecek oturaklarının bile olmadığını unuttuklarını söylüyor. Lokantanın şişman sahipleri homurdanıyorlar, koşarak içeri giriyorlar. Elena, «*Brava, brava!*» diye bağırıp, sana ve Javier'e ellerini gösteriyor; haftada iki kez çamaşır çitilemesi gerek; uğurluk olarak taktığı, deriyi ve sinirleri ağır işin etkilerine karşı koruyan bakır bileziği gösteriyor size. Kahvenin sahipleri bir jandarmayla birlikte yeniden görünüyorlar. Onlar Yunanca, o ise İtalyanca bağırıyor; kaç kez söylemişlerdi ona, lokantalarının önündeki kumsaldan uzak durmasını, orada incir sa-

1. **Brava**. Bravo. (İsp.)

tamayacağını, daha kaç kez yinelemeliydiler? Elena incir kovasını önündeki kuma saplıyor, Javier'e, sonra sana bakıyor. Yüksek sesle lokanta sahibini deli eden bir şarkı mırıldanıyor. Jandarma ona doğru ilerliyor, o şarkı söylemeye başlıyor. Javier'e bakıyorsun, kımıldamıyor, gözlemliyor yalnızca. Elena'nın önüne geçiyorsun.

«Onun canını sıkarsanız bir daha lokantanızda hiç yemek yemeyiz.»

Şişman çift sana, sonra birbirlerine bakıyorlar. Kafa kafaya veriyorlar. Sonunda omuzlarını silkiyorlar ve jandarmayı bir bardak Lindos şarabı içmek için içeri çağırıyorlar. Elena katıla katıla gülüyor ve bir incir sunuyor sana; Falaraki'nin kapatması gibi duyuyorsun kendini.

«*Soy la duena!*» diyorsun Javier'e: «Ben patronum, konağın hanımıyım!»

«*Mitzvah,*»[1] diye gülüyor Javier. «Her gün iyi bir iş. Ah, izci ruhu.»

Biraz barok olalım, Canavar. Falaraki, kıyı çizgisini izleyen çakıl taşlarıyla çevrelenmiş bir kumsaldır. Javier, kulübede masanın başına geçmiş yazı yazarken, sen çakıl taşları toplayarak kumsalda yürüyorsun. Kocanı sevmekten, o küçük cilâlı taşları almak için ara ara parmaklarını uzatıp suya daldırarak suyun içinde yürümekten başka yapacak işin yok. Islaklığını yitirmeden ayna gibi pırıl pırıl parlar o taşlar, bakınca yüzünü bile görebilirsin. Saatlerce kumsalda oturup çakıl taşlarını düzenliyor, onlara adlar veriyorsun. Deniz saatlerinin yarımküreleri diyorsun onlara. Rodos kıyılarının çakıl taşlarının adanın en güçlü oğulları olduğunu söylüyorsun, denizin gizli derinliğinin, hiçbir zaman yitip gitmesinler diye, çok eskiden onlara suyumsu renklerini verdiğini düşünüyorsun. Kimileri kırmızı, kimileri koyu sarı,

1. **Mitzvah:** Yahudi dininde sevap. (İbr.)

kimileri beyaz, yeşil, sarı, kara, ama bu renkler karada göründükleri gibi değil, başka, yeni, şimdi elinde tuttuğun cilâlı kalkan biçimindeki taş gibi; tüm griler birleşiyor bu taşta, damarlar saydam bir beyaz, sinirler gümüş, atardamarlar donuk kurşun rengi. Taşların kimileri yontulmuş yumurtalar gibi, kimileri hardal tabletleri, kimileri yarımay biçiminde, tümü de suyla kumun sürtünmesiyle cilâlanmış ve düzgünleşmiş. Değerleri yok, ama adanın yoksullarının hazinesi onlar. Çocuklar kumdan şatolarını onlarla süslüyorlar. Balıkçıların karıları onları dizerek gerdanlık yapıyorlar. Ama denizden uzaklaşınca çakıl taşları parlaklıklarını yitirip donuklaşıyor, sonunda kökenlerini unutuyorlar. Böyle söylüyor Rodos'lu kadınlar, haklılar da.

Hangi çakıl taşını seçeceğini hiçbir zaman bilemiyorsun. Sayıları öylesine çok ki ve kumsalın girdiği yerde yumuşacık kumda dururken hepsi de güzel. Hem denizde, hem de karadalar, kıyıya çıkarıldıklarında karaya benziyorlar. Ama denizin içinde, denizin bütün ışıklarını, gölgelerini, bütün renklerini yeniden üretiyorlar. Onlar denizin karaya tutunmasını sağlamak için karaya sıkı sıkı yapışmış yumuşak dişleridir, onlarsız deniz başka olurdu, başka bir dünya, inanç, düş, başka bir bin yılın verilmiş sözü. Saatler boyu kumsala oturup çakıl taşlarına dokunur, uzun uzun bakardın onlara. Maviden başka her rengi bulmuştun.

Çakıl taşlarını düzenliyorsun. Güneş hareket ettikçe onların her birinin renk değiştireceğini biliyorsun. Öğle sonları uzadıkça öğlenin sarısı portakal rengi oluyor, alacakaranlıkta kırmızı, ayın altında menekşe rengi, kırmızıyla mavinin kaynaşmasından doğan. Ama bunun ötesine geçmez; katışıksız bir mavi görünmez hiçbir zaman. O mavinin orada küçük çakıl taşının sık ortak merkezli çemberlerinin içinde olduğuna inanıyorsun. Çakıl taşı her gün maviyi açı-

ğa çıkarmaya zorlayan güneşin saldırısına karşı koymalıdır. Çakıl taşı yenik düşmeyi ve sarıdan portakal aracılığıyla menekşe rengine, sonra gündoğuşunda beyaza, öğleyin yeniden sarıya dönüşmeyi kabullenir. Ama gizli maviyi yalnızca karanlığın görmesine izin verilir.

Çakıl taşı avın konusunda bu kadar yeter, Elizabeth. O günlerde genç ve başıboştun, bu da vakit geçirmek için yeterince suçsuz bir eğlenceydi, zararsız, belirsizce şiirsel. Şimdi klasikten aktarma yapmalıyım sana: *Bana söylediğin doğru değil, ama salt sen söylediğin için senin varlığını açığa vuruyor.*

Tamam mı, Canavar?

Tamam.

Kılık değiştirmiştin, İsabel, şimdi dar, esnek bir siyah pantolonla boynu açık beyaz bir bluz giyiyordun. Hoşnutsuzluk ve yoğun dikkatten ötürü kaşlarını çatıp küçük parmağının tırnağını ısırarak ayak parmaklarının üstünde dönerken göğüslerin dans ediyordu; uzun saçların çözük, ayakların çıplak. Bir Joao Gilberto plağı.

«Hayır, Allah kahretsin, öyle değil.»

Sağ ayağını öne uzattın ve yeniden döndün. Ellerini bir Hindu tanrıçası gibi tuttun ve tırnağını ısırdın.

«Şimdi bana bak. Bu sefer doğru mu, söyle!»

«Ama, İsabel...»

«Senin dans edemediğini biliyorum Prof. Ama bir fikir veremez misin? Şarkı söyle, sevgilim. Bak, bosanovanın marifeti nerede biliyor musun, cazın karşı-ritmine karşı sambanın ritmine uymak. Bak, böyle!»

Gülerek döndün gene. Yatakta uzanmış, sigara içerek seni seyreden Javier'e doğru yürüdün. Gülümsedin, gözlerini yarı kıstın.

...nao pode ser, nao pode ser...[1]

Javier'in göğsüne kapandın, alnını öptün.

«Seni seviyorum, Prof.»

Sonra gene sıçrayarak ayağa kalktın, açık koka kola şişesinin yanına gittin, bir dikişte içtin. Javier defterini dizlerinin üstüne koydu, kurşun kaleminin ucundaki silgiyi çiğnedi. Gene onun yanına gittin, seyrelen saçlarını okşadın —evet, Pisipisi, *okşadın.*

«Odamı düzenleyişimi beğendin mi?»

«Elbette beğendim. Harika. Bir de bizimkini görsen.»

«'Bizimki' ne demek?»

«Benimki ve Elizabeth'inki, koridorun öteki ucunda. Duvarda iki salyangoz bile vardı.»

«O nerede şimdi?»

«Biraz kestiriyor. Günlerdir buradaymışsın gibi sanki.»

«Plaktan, Prof. İnsanın portatif bir gramofonu olmalı yolculuğa çıkarken. Kafaca genç olanlar için de koka-kola. Ne yazıyorsun?»

«Hiç, anımsamak istediğim bazı düşünceler.»

«İlk karşılaştığımız gün gibi mi?»

«O gün sanki çok uzun bir zaman önceymiş gibi geliyor bana.»

«Dört ay, Prof., sevgilim. Beni Klasik Edebiyat'tan çaktırmıştın. Bunun önemi olmadığını söyledim sana, böylece gelecek yıl gene dersleri izleyebilecektim.»

«Seni akşam yemeğine çağırmıştım. Hemen.»

«Katıksız narsisizminden, sevgilim. Seni yüceltmiştim.»

«Yalnızca benimle birlikte olarak yaptın bunu. Belki de bunun için öğretiyorum, bazan beni yüceltecek kadar iyi yürekli olan çocuklarla iletişimi sürdürmek için.»

«Yalan söyleme, Prof. Seni ipte oynatan benim.»

1. Olamaz, olamaz. (Por.)

«Şey,» diye gülümsedi Javier, «tam bir buluştun sen. Takside ve seçtiğin lokantada da sürdü bu. Yüzünün iki yarısının keşfi, bir yarısı melek, öteki yarısı şeytan. Düz, koyu renk saçlarının çerçevelediği yüzün.»

«Devam et, sevgilim. Çok başarılısın.»

«Yeşil gözlerin. Ağzın dinlenirken, içlerinde hiç kötülük olmayan bir çocuğun gözleri. Ağzın öylesine suçsuzca gülerken, sen, iyi yetişmiş bir küçük hanım gibi yaşamının basit olaylarından sözederken, parlak ve soğuk gözler.»

«İyi yetişmiş mi? Hıh! Bir buluş mu?» Ayağa kalkıp plağın arka yüzünü çevirdin. Bir kez daha gülümseyerek dans etmeye başladın. «Biliyor musun, bir zamanlar biri beni çok sevdiğini söylemişti, öylesine çok ki, bu yüzden yanıma yaklaşmaktan korkuyordu. Gerçekten! Bütün bir yıl, beni çaktırınca gelip seninle konuşuncaya değin, öğrencilerinden biriydim yalnızca. Tuzağa düşürülecek bir tavşan bile değildim. Evde de hiç kimse güzelliğimden ötürü övgülere boğmamıştı beni. Tanrım, hayır. Şu adıma bak, sevgilim. Sonra sen bana güzel olduğumu söyledin ve başımı döndürdün. Hâlâ canlı bir yaşlı Prof.' sun sen.»

«Hâlâ canlı mı? Teşekkürler.»

«Bir şey değil, sevgilim. Bence seçkin erkek, saçları kırlaşmaya başlayan erkektir, her ne kadar, başın biraz kabak gibi olmaktaysa da. Yüzünün rengi de hoşuma gidiyor. O solgunluk.»

«Demek üniversiteye yalnızca kırklık profesörlerin yakışıklılığını seyretmek için gidiyorsun.»

«Hayır, sevgilim, kültür içinde yüzmek için gidiyorum. Sen de varsın, tabii.» Ayak parmaklarının üstünde yükseldin ve güldün. «Gerçekten, sen konuşurken kanatlanıyorum. Düşünceler geliyor aklıma. Hafifliyorum. Yüzüyormuşum gibi. Bütün bunların vardığı nokta şu: Senden hoşlanıyorum.»

«Ben de senden hoşlanıyorum, İsabel. Geçen yıl daha ilk ders gününden beri.»

«Evde yalnız, 'Chabela, bunu yapma, Chabela, onu yapma'dan başka bir şey söylemezlerdi. 'Saçlarını dağınık bırakma, varoluşçulara ya da çalı süpürgesine benziyorsun. Chabela burnunu çekme öyle, burun deliklerin daha da büyür sonra, zaten yeterince büyük.' Neler duyduğumu tasarlayabilirsin. Seni sıkıyor muyum?»

Javier başını salladı.

«Komplekslerimden sözederek onlardan kurtulmak hoşuma gidiyor.»

«Ama her şeyden çok...»

«Her şeyden çok, sevgili annemle babamdan. Babamın paralarını dağ gibi yığdığını biliyor muydun, Matterhorn'dan da yüksek bir dağ, paralarını da orada saklıyor ya.»

«Nasıl?»

«Benzin istasyonlarında. Hep böyle olur zaten. Sana bir ayrıcalık verirler, sen de binler kazanır, bir damlasını da *Pemex*'e[1] geri verirsin. Sonra gelsin Lomas de Chapultepec'deki ev. Aman Tanrım, ne ev! Birlikte seyrettiğimiz filmdeki çiftlik evini anımsıyor musun?»

«*Rüzgâr Gibi Geçti*'deki mi?»

«Evet. Orada vardı. Dorik-iyonik mi, iyonik-dorik mi, her neyse işte öyle dikmeler. Yeşil kayağantaştan bir dam, Fransız tipi pancurlu pencereler, sevgilim. Her şey! Ya içi! O eşyaları nereden bulduklarını Tanrı bilir. Gerçek Chippendale diyor annem. Ne şenlik! Annem iki yüzyıl ve bir kıta uzakta. Bana inanmıyor musun?»

«Sana her zaman inanıyorum.»

«Sandalyelerin bazılarının bakır çivili deri arkalıkları var. Kimileri mavi işlemeli kumaşla kaplan-

1. Pemex: Petroleos Mexicanos, Meksika Petrol Şirketi. (İsp.)

mış, kocaman şişko ayakları var. Yatak odamın sözünü bile etme sakın.»

«Buna hiç cesaret edemem.»

«Saçma. On beşime basıp da bir genç kız olunca, her şeyimi yeniden aldılar. Kanapeli bir yatak, annemin Fransız malı olduğunu söylediği baskı kumaşlar. Ellerinde güneşlikler olan gül yanaklı kızlar. Bir tuvalet masası ki, miden bulanır, sevgilim, baştan başa patiska ve tül. Çok iyi yetişmiş bir kıza gerekli olan her şey.»

Plak bitti, bacakların ayrık, kollarını göğsünde çaprazlamış durdun, saçlarını geri itmek için başını arkaya savurdun.»

«Bir koka-kola istemez misin?»

«Hayır, İsabel. Soda içmediğimi biliyorsun.»

«*Ay tu.* Ah, sen. Senin o değerli miden.» Başka bir şişe açtın ve çabucak içtin. «Sonra ihtiyar, küçük bir vurgun daha vurdu. Sen devalüasyonu anımsıyor musun?»

«Evet, ben anımsıyorum, ama sen anımsamıyorsun. O zaman daha bir bebektin.»

«Şey, sonra öğrendim. Babam ileride olacakları biliyor, bir çılgın gibi dolar satın alıyordu.»

«Ulusal marş çalındığı zaman ağlıyordur mutlaka.»

«Neredeyse. Bir cuma günüydü. Cumartesi günü haber bomba gibi patladı, sevgili babacığım parmağının ucunu bile kımıldatmadan bilmem kaç milyon kazanmıştı. Buna ne dersin?»

«Çok yetenekli bir adam, İsabel. Yeteneği var...»

«Kimsenin böylesine az şey yaparak böylesine çok kazandığını duymadım. Bir dâhi o. Üstelik kendisi de inanıyor buna. Gün boyu, işten, savaşımdan, güçlüklerden ve onun alın teri sayesinde nasıl lüks içinde yaşadığımızdan sözediyor. Daha anlatayım mı?»

«Dinleyebilirsem.»

«Dinle, öyleyse. Sonra annem var. Başlıbaşına

bir antika. Yuvaya başladığımdan beri rahibelerle çalışmak zorundaydım. Her şey her zaman böyleydi. Her ayın ilk cuması günah çıkarma ve ayin. Kutsal Hafta boyunca evin dışına adımını atma. Ne fikirler. 'Chabela, dans etme. Sinemaya gitme. Oğlanlardan uzak dur. Boyanma. Chabela, dikkat et, sen şeytanın koparmak isteyeceği bir zambaksın.' Evet, o ihtiyar şeytan! Danslarda klarnet çalar. Sinemaların kapısında seni almak için bekler. Sana ıslık çalarak üstü açılır bir arabayla geçer yanından. Annemse tövbekârları, tüm umutlarını bana bağlamış.»

«Buna inanabilirim.»

«Evet. Fatma Anamızın eldeğmemişliğini gölgede bırakan bir ermiş olmalıydım. Kovalar dolusu gözyaşı dökecektim ki, gözyaşlarım sevgili anacığımın günahlarını yıkayabilsin. Hangi günahlar, sevgilim? Düşünüyor, düşünüyor, bir tek günah bile bulamıyordum. Ama bir tane vardı. A, evet!»

«Korkunç bir günah,» diye gülümsedi Javier.

«Bir gün babamın komodininden bir sigara çalmaya gitmiştim, ne bulsam beğenirsin: Prezervatif. Onun büyük günahı buydu. Kemanlar, lütfen. Tanrı'nın, onun aracılığıyla göndermek isteyebileceği bir dizi veledi istemiyordu; kendini Maria Magdalena' dan daha az kutsal bulmasının, her sabah âyine gitmesine karşın günah çıkarmamasının nedeni buydu. Katıla katıla güldüm, bundan sonra onları artık hiç ciddiye almadım. Ona sordum, biliyor musun? Ağlamaya başladı: Chabela gibi masum bir kız böyle şeyleri nasıl bilebilirdi? Böylece, rahibeler okulunu bitirip üniversiteye girdim; öykünün sonu şöyle, şimdi bana yalnızca cep harçlığımı verip kendi halime bırakıyorlar. Şimdi arada bir bana kancayı takıp yukarı çekiyorlar, bütün vaktimi, hepsi de Kızıl ve olay çıkaran kişiler olan o üniversiteli işe yaramazlarla orada burada dolaşmakla geçirerek, iyi bir geleceği olan aklı başında genç bir adamla nişanlan-

mayı nasıl umabileceğimi soruyorlar bana. İşte böyle, Prof. Sevimli ve güzel, tra-la-la-la, İpana gülüşlü kız. Bırak artık yazmayı. Yeter bu kadar.»

«Ama daha başlamadım bile.»

«Daha başlama. Bol bol zamanın var. Dünya kadar zamanın.»

«İsabel, İsabel.»

Javier boynuna doğru uzanan elleri öptü.

Kız güz gelince ortaya çıktı. Apartmanın, tente gölgelikli teknenin güçlükle sığdığı küçük bir balkonu vardı. Yaz sıcağında ikiniz de içeride oturuyordunuz, çünkü apartmanda havalandırma tertibatı vardı. Ama şimdi hava serinledikçe, balkonu kullanmaya başladınız. Birkaç ıhlamur ağacı üstünüzdeki katın yüksekliğince uzamıştı; yaz boyunca kalın yapraklı dalları balkonun üstünden sarkıyordu. Şimdi yapraklar, önce altın rengine dönüşüp, sonra sessiz esintide yüzerek, yavaş yavaş yok olmuştu. Javier'le birlikte teknede oturup düşen yaprakları seyrederek usul usul sallanırdınız; o, balıkçı yakalı kazağını giymiş, sen kollarını kendine sarmış. Güneş ışığı her gün daha güçsüz, daha serin olurdu. Kimi zaman Javier senden önce dışarı çıkardı. Gramofona blues ve fokstrot plakları koyar, gidip teknede sallanırdı; sen de omuzlarına bir kazak atarak onun ardından gider, yanına otururdun. Az konuşurdun, uzun susku aralıklarıyla. Sana elçilikte olup bitenlerden, yemek ve kokteyl parti çağrılarından sözederdi. Javier haziran ya da kasımda on gün izin alabilirse, güneye, Bariloche'ye ya da ırmağın öte yakasındaki Carrasco'ya gitme tasarıları yapardınız. Yaprakların oluşturduğu yazlık perdenin inişini, karşı kaldırımda, daha önce hiçbirinizin ayrımına varmadığı pastel renkli bir yapıyı ortaya çıkarışını seyrederdiniz.

İlkin Javier ayrımına vardı kızın. Onun o zaman ne gördüğünü tam olarak hiçbir zaman bilemedin. Ama, kızın davranışlarının daha sonraki davranışlarından hiç farklı olmadığını tasarladın. Onu hep pencereyle ikiye bölünmüş olarak gördün, gövdesinin alt bölümü görünmüyor, kimi zaman da rüzgâr pencerenin perdesini uçurduğunda, bütün bütün gizleniyordu. Akşamüstleri Santa Fe'de ya da Florida'da yürüyen kızlardan hiçbir farkı yoktu. O denli önemli olsaydı, bekler, sokak giysileriyle yapıya girdiğini ya da çıktığını görebilirdin. Ama bunu hiç yapmadın. Onu yalnızca pencerenin içinde, saçlarını bir kurdeleyle bağlamak için kollarını kaldırmış olarak görürdün, yüzü gibi çıplak ve esmer kollarını. Kimi zaman önden, koltuk altı kıvırcık tüylü, göğüs kasları gergin görürdün onu. Bazan yandan, küçük ama dik gövdesiyle. Bazan da arkadan, saçlarını bağlayıp taraklarını takmak için kollarını yukarı kaldırdığında sırtının kasları gerilmiş olarak. Onu anlık görüyordun, dönen bir yontunun anlık görünümleri. Yüzünü kremle ovarken, kaşlarını alırken, far ve dudak boyası sürerken. Hep yalnız; o yatak odasına hiç kimse girmemişti, oysa bitişik pencerelerde ellerinde tüyden toz bezleriyle hizmetçiler, önlerinde açılmış kitaplarıyla öğrenciler, iki iş çizelgesi arasında yemek atıştıran adamlar görünüyordu. Orada her öğleden sonra saat tam üçte bu alışılagelmiş görüntülerle kuşatılmış, boyanan ya da saçlarını tarayan, dönen bir yontu. Bazan başını pencereden uzatıp aşağıya sokağa bakardı. Kimi zaman şarkı söylüyormuşcasına dudakları kıpırdardı. Yavaş yavaş, günden güne derisi Punta del Este ya da Mar del Plata'da edindiği koyu güneş yanığı rengini yitiriyordu. Hiç sigara içmezdi. Bütün gün uyuduğu, saat üçte kalktığı anlaşılıyordu. Bir gün mavi perdesini geriye itti, elinde bir bardak vardı. Ansızın gözden silindi. Az

sonra, her zamanki gibi tuvalet masasının başında oturuyordu.

«Onu anımsayışımın bir nedeni de, yüzünü açık seçik görmeye çalıştığım zaman gözlerimin iyi görmediğini keşfetmemdi.»

«Gerçekten mi, Canavar? Hadi, canım!»

Onun gür kaşlarını, boyanın parlattığı küçük dolgun dudaklı ufak ağzını, badem gözlerini, ucu kalkık burnunu, hafifçe öne çıkık çenesini seçebilmek için gözlerini kısmak zorunda kaldın. Böylece bir gün göz doktoruna gittin ve sol gözünün bir buçuk diyopter az gördüğünü öğrendin. Javier'in öğle yemeğine eve geldiğinde senin bağa çerçeveli gözlük taktığını görünce güleceğini sandın. Gülmedi. Şaştı. İyi gizleyemediği bir terslikle, sokakta gözlük takmamanı istedi senden.

«Peki, sinemaya gidince?»

«Hayır. Orada da takma.»

«Peki, karşı penceredeki kızı daha iyi görmek için de takmayayım mı?»

En özel gizlerinden birini açığa vurmuşsun gibi baktı sana, Canavar, sertçe sürdürdün konuşmanı: Bütün bu haftalar boyunca, onun ayrımına varanın yalnızca kendisi olduğunu mu sanıyordu? Kendisinin özel malı mı sayıyordu onu? Senin neye bakman bekleniyordu, ağaçların çıplak dallarına mı, gelip geçen otobüslere mi, yoksa Polonyalı kapıcıya mı? Böylece de bilinmeyen kızı görmek senin değil, yalnızca onun ayrıcalığı mı olacaktı? Ve anladın; *ona*, hiçbir zaman yazma yürekliliğini kendinde bulamadığı ve sana yalnızca sessizce söylemiş olduğu tüm sözcükleri ona söylemek istiyordu. Sokağın karşı yakasındaki gizli, dokunulmaz kıza. Salt imgelemini aşan bir biçimde onun olan kıza. *Ship ahoy!* Arzunun, onun o ünlü arzusuz-arzusunun karşıtı anlamında onun olan kıza. Güldün, sarı kazağını giyip balkona çıktın,

tek sözcük bile söylememiş olan Javier arkandan geldi. Kızla ilgili bir oyun oynamayı önerdin ona. Adını, öğrenimini, evlenip evlenmediğini, umutlarını kestirmeye çalışacaktınız. Bir roman kişisiydi o, adı da bir kahramanın adı olmalıydı: Ulalume, Berenice ya da belki hattâ Ligeia? Aurelia, Myrto, altın gözlü Paquita. Ya da bir başka gelenek denenebilir, Becky belki ya da Jane, ya da Tess? Erkek kahramanı da olacaktı kuşkusuz: Kahramanın adı olarak Javier'e ne dersin? Ya da... Süpermen! Evet, bırakalım Süpermen penceresine uçsun ve onun bir yosma mı yoksa Maipo tiyatrosunda bir mezzo-soprano mu, kimya öğrencisi, mürebbiye ya da Yiddiş dili öğretmeni mi olduğunu anlasın. Yiddiş, evet: Rebeka, Sarah ya da Miriam'dı o; ucu kalkık burnuna karşın bir Yahudi, güzel esmer bir Yahudi'ydi o, çünkü yeni gözlüğünle, şakaklarındaki, koltuk altlarındaki, göğüslerinin arasındaki mavi ter damlacıklarını görebiliyordun. Esmer bir Yahudi, birbirine zıt bir çift olabilsin diye: Sen sarışın bir Sakson Yahudisi, Miriam esmer Doğulu Yahudi, az konuşan bir kadın, uzun, karanlık orgazmları olan, evli bir kadın, bir serüven yaşayan bir kadın, eldeğmemiş bir kız, evde kalmış bir kız, bir dul.

«Yeni bulunmuş Amerika o, Javier. Saçma. Niçin daha çok yaklaşmıyorsun ona? Aranızda yalnızca bir sokak var, bir de kaldırım. Bir zil, bir asansör ve *land ho!*[1] Git al onu, getir. Ya da getirme. Yalnızca ondan sözet bana. Bugün bir kadınla nasıl seviştiğini anlat bana.»

Tek sözcük bile söylemeden Javier tekneden kalkıp içeri girdi. Sırtını Miriam'a döndü, Miriam ise, görünmez bir işaret ona ulaşmışcasına giyinmek ya da soyunmak için, sevgilisini kabul etmek ya da biraz kestirmek için mavi perdeyi çekti. Hiçbiriniz

1. Kara göründü. (İng.)

bir daha balkona çıkmadınız. İlkbahar geldi, mevsimin sonu, Teatro Colon'un kapanışı, kürkün naftalinlenip kaldırılmış, basma giysilerinin temizlenmesi gerek, Peron iktidarda, Eva, Plaza de Mayo'nun balkonlarında, mitinglerde sav-sözler söyleniyor, sonra ıhlamur ağaçları yeniden yeşeriyorlar, yaprakları kalınlaşmaya başladı, karşı kaldırımdaki yapıyı gözünüzden gizledi.

Ama yapraklar, bir öğleden sonra balkondan bakarken, mavi perdenin ortadan kaybolduğunu anlamanı engelleyecek ölçüde kalın değildi. Şimdi yalnızca çıplak bir pencere, boş bir oda vardı yalnızca. Boş odalar daha büyük, daha hafif görünür. Eşyanın gölgeleri, duvardaki resimler, bir sandalyenin arkalığına atılmış giysiler, hepsi de sanki büyüyle yok olmuştu.

Söz büyüden açılmışken, Canavar, inanmayacaksın buna, ama gazete yazıyor. Warboys'da oturan varlıklı bir kentsoylu olan Robert Throckmorton'un kızı on yaşındaki Jane, garip ve şiddetli nöbetlere tutulmaktadır. Yarım saat durmadan aksırdıktan sonra gözleri açık bayılmaktadır. Sonra karnı şişmekte ve bir türlü yatırılamamaktadır. Bazan bir bacağı, bazan öteki bacağı titremektedir. Aynı mahallede oturan, yetmiş yaşlarındaki Bayan Alice Samuel, aileyi ziyarete gelir ve hasta çocuğu görmek için yatak odasına götürülür. Jane bağırır: «Cadı orada oturuyor! Bundan çok cadıya benzeyen birini gördünüz mü?» Aklı başında bir kadın olan Bayan Throckmorton buna aldırmıyor ve doktorlar kızını tedavi etmeyi sürdürüyorlar. Ama iki ay sonra Jane'in dört kızkardeşi —en küçükleri dokuz, en büyükleri on beş yaşında— aynı belirtileri gösteriyorlar ve çok geçmeden Throckmorton'ların hizmetçi kızlarından yedisi de hapşırmaya, ağlamaya, bayılmaya, kollarını, bacaklarını titretmeye başlıyorlar. Doktorlardan biri,

açık seçik bir büyü olayıyla karşı karşıya bulunduklarını söylüyor, ana baba çocuklarını yaşlı komşuları Nanny Samuel'le yüzleştiriyorlar. Çocuklar ağlayıp sızlıyor, çırpınışlarla sarsılarak kendilerini yerden yere atıyor, kollarını yalvarırcasına yaşlı kadına doğru uzatıyorlar. Bir süre nöbetler yalnızca Bayan Samuel yakınlarındayken gelmiş. Sonra hep olmaya başlamış, çocuklar Bayan Samuel yanlarındayken daha iyi olduklarını söylüyorlarmış. Bunun üzerine Throckmorton'lar yaşlı kadını evlerine alıyorlar, onu kızlarıyla aynı odada yatırıyorlar, kızlar çevrelerinde koşup oynayan, sıçrayan biçimleri nasıl olup da göremediğini sorarak kadıncağızın rahatını kaçırıyorlar. 1590 Eylülünde, ilçenin en seçkin hanımefendisi olan Lady Cromwell, Throckmorton'ları ziyaret eder ve Bayan Samuel'i görünce onun apaçık bir büyücü olduğunu söyler, bir vuruşta bonesini yere düşürür ve saçının bir büklümünün yakılmasını buyurur. Yaşlı kadın ağlar, ama sonra Lady Cromwell'in karabasanlar gördüğü, sağlığının bozulduğu, sonunda 1592 yılının Temmuz ayında öldüğü bilinmektedir. Throckmorton'ların kızları o yıl Noel'e dek o garip nöbetlere tutulmayı sürdürürler, o zaman Bayan Samuel, onlardan doğru dürüst davranmalarını ister. Nöbetler kesilir. Artık Bayan ve Bay Throckmorton'ların hiç kuşkuları kalmamıştır, Alice Samuel'in kendisi de suçsuzluğuna inanmaz olur ve onu bağışlamalarını ister. Sonunda, Pastor Dorrington yaşlı kadını suçunu itiraf etmeye razı eder. Ancak, ertesi gün, bir gecelik dinlenmeden sonra itirafını geri alır. Şerif tarafından alınıp götürülür, yargılanır, Throckmorton'ların kızları suçlayıcılar olarak mahkemeye çıkarlar, bir kez daha nöbete tutulmuş olarak. Bayan Samuel'in Lady Cromwell'in ölümüne yol açtığını üstü kapalı bir biçimde söylerler. Yaşadıkları büyük serüvenin coşkusuna kapılmış, sinirli sinirli gülen ve

kötücül bir sevinçle birbirlerine bakan kızlar, Bayan Samuel bir kez daha suçunu itiraf edip kendisine yöneltilen tüm suçlamaları, bu arada şeytanla düşüp kalktığını kabul edinceye değin sakinleşmezler. Ancak Şeytan'dan gebe kaldığını itiraf ederse asılmaktan kurtulabileceği kendisine söylenince, yaşlı kadın ilmiği kendi eliyle boğazına geçirerek, «Bir büyücü olabilirim, ama hiçbir zaman bir orospu olmadım!» diye bağırır. Böylece Bayan Alice Samuel sahneden çıkar.

«Bu büyüleri biliyorum ben,» dedi Medea.

«Bitti mi?»

«Hayır, daha bitmedi. Kapıyı kapattık. Ulrich soğutucuyu açtı, ben başımı salladım. Herr Urs'un cesedini aldık. Onu içine sardığımız kırmızı yatak örtüsünü çıkarıp onu ayağa kaldırdık. Çok uzun bir sabahlık giyiyordu, sağ olsaydı eteğine takılıp düşerdi. Bacaklarını güçlükle düzelttik, kollarının uykudaki duruşunu bozduk ve onları kalçalarına bağladık. Başı bir türlü düzelmiyor, bir omuzuna dayalı duruyordu, ama gözlerini kapayıp, çenesini yukarıya çekerek başının çevresinden dolanan bir mendille bağladık. Çabucak soğutucunun içindeki peyniri, birayı, salatalığı çıkardım. Herr von Schnepelbrücke, hafifçe yay bacaklı, ama bütünüyle dik ve yeterince saygın bir biçimde soğutucunun içine girdi. Soğutucuyu kapattık, derin bir soluk aldık. Bir sigara versene, Lisbeth.»

«İyi, Franz,» dedin, iki sigara yakıp birini ona uzatırken. «Çok iyi. Beklemiyordum. Ama biliyor musun, bana neyi özletiyor? *Udolfo'nun Gizleri. Rahip. Otranto Şatosu. Gezgin Melmoth.* Bayan Radcliffe. Keşiş Lewis. Walpole. Maturin. En çok hangisi hoşuma gidiyor, biliyor musun? Jean Epstein. Robert Weine. Henrik Gaalen. Paul Leni. Murnau. Fritz Lang. Conrad Veidt. Küçük bir kızken Conrad Veidt'ı düşlerim-

de görürdüm. Üst üste binmiş, ama tek tek görünen yüzler. Daha bitirmedin mi?»

Geçtin, Canavar. Kahramanın büyücü değil, prenses olduğunu kim ortaya attı? Zavallı canavarlara acıyınız, Canavar! Revere Sokağı 91'deki klasiğin bunu öğütlüyor, inan bana yanılmıyor da. Bay Voyvoda Dracula'ya, öteki adıyla Nesferatu'ya acı, çünkü biz ölümlülerin sahip olduğumuz, ama gereksinim duymadığımız şeyden yoksun o. Ya da budala olduğumuz için gereksinim duymadığımıza inandığımız şeyden. Çalar saatle uyanmak, fırçasız bir kremle traş olmak, stereofonik tahıllı kahvaltı etmek ve işimize gitmek için saat sekiz tramvayına yetişmek gibi çok sıradan gerekliliklerin yanı sıra, genç İngiliz leydilerinin kanını içmek, Karpatların gizli bir köşesinde kendimizi vampirlerle kuşatmak, mürettebatsız bir gemiyle yolculuk etmek, Transilvanya toprağıyla dolu bir demir tabutta günlük öğle uykusunu uyumak gibi koşut gereklilikler olsaydı, önümüze nasıl bir görünüm serilirdi, düşün. Aynaların seni yansıtmayı yadsıdıkları gerçeğini bir yana bıraksak bile. Düşün ki, çalar saate, toplumsal güvence, ücretli izin ve emeklilik, hastabakıcısı ve tombalası olan yaşlı yurttaşlar topluluğu sağlıyorlar ve bütün bunlar parlamentoda sonu gelmez tartışmalar, basında ve kamuoyunda bitip tükenmez yankılar uyandırıyor, ama zavallı Dracula için, düzenli hemoglobin dozlarıyla dingin bir sonsuzluğun tadını çıkarabileceği hiçbir insancıl yasa yok. Voyvoda'nın topluma yararlı hiçbir işlevi olmayışına hiç kimsenin karşı çıktığını duyuyor muyuz? Hıh, başarılı bir kimlik değiştirmenin başlıbaşına az rastlanır bir toplumsal işlevi vardır. Hepimiz gerek duyduğumuz zaman, bakkalın bizi tanımasına ya da ev sahibinin selâmlamasına, ya da şefimizin bizden daha iyi giyinmesine aldırmadığımız zaman bir kılığa bürünmüyor muyuz? Gerçekten devrimci bir yol izleyeceksen, Canavar, Binbaşı Bar-

bara'nın kılığına bürünerek, mavi takken ve dilenci çanağınla dolaşarak *Macbeth*'in cadıları için sadaka isteyeceksin; *when the hurly-burly is done,*[1] baba evine güvenebilsinler ve sonunda bizcileyin yorgun, önümüz sıra gidip muştucularımız gibi davranarak ölümsüzlüğü yadsıdıklarında daha saygın bir düşsel Orman Açıklığında dinginliğe kavuşabilsinler diye. Sorun şu: Büyücülerimiz ve canavarlarımız son perdeye karşı çıkıyorlar, böylece de kendilerini açığa vuruyorlar, biz bu ölümlü çengele takılı kalırken, onlar ölümsüzlüğü seçiyorlar, ölümle son bulan yaşamın acısından çok daha çetin bir ceviz olan ölümsüzlüğü... Hem ölümlülüğün hem de ölümsüzlüğün ötesindeki o öteki ülkeye doğru yol alırlar; ölümlülüğün koşutu olan, kenger yapraklarından tacıyla Purdy'nin bize, «gölge görünümlerin» her şeyi anlattıklarını söylemesine karşın, sezinler gibi bile olmadığımız ülkeye. Hem, gerçekten, gereğinden çok duyarlı, yıpranmış, oldukça yararsız bir sinir dizgesiyle oradan oraya dolaşmaktan çok, devinimsiz ve dengeli kalmayı yansılayan bir Medusa'nın sonsuz ipliğini koparmaya kimin hakkı var? Perseus'u düşünün, kötü bir örnek olarak. Olimpos dağının o temiz evcil genç adamı, o kahrolası ikiyüzlü görev duygusuyla bizi sonsuza dek düş kırıklığına uğratmış, dikkatle incelemeye değer o biricik canavardan bizi yoksun bırakmış, onu gemiye almış, böylece de düşünce için iyi ve yararlı bir gizilgücü, doğal ve olanaklı nesneler dağarcığından çıkarmıştır. Ama birinin dışarıda bırakılması gerekiyorsa, bırakın sosisler antik çağın Al Capone'si olan kanlı Herkül'den yapılsın; cinayetleriyle doğayı çarpıtan, yaralanmaz aslandan, çok-başlı yılandan, çılgın boğadan ve büyülenmiş öküzden —bugün bize kuşkulu değilse de soğuk so-

1. Kavga-gürültü bittiği zaman. (Shakespeare'in **Macbeth** adlı eserinden alıntı.) (İng.)

ğuk bakan, kuşkusuz, doğanın karmaşıklığını kendi antropomorfik yalınlığımıza uydurmamız için direnen, salt içtenliğin öncüsü olan herhangi birine bir kez daha kahraman adını verip vermeyeceğimizi merak eden— doğanın öteki olanağını yansılayan yaratıklardan bizi yoksun bırakan Herkül'den. Hayır, biraz değişiklik lütfen. Nuh, tekboynuzlu, semerder ve anka kuşu çiftlerini boğulmaya bırakmakla büyük bir yanlıgıya düştü. *Furia*'lara[1] boyun eğdirmesini ve onları kutsal kanlarının artık ırmakları kurutamayacağı ve ekinleri yakamayacağı yeraltına kovalamasını kim söyledi Orestes'e? Onlar da doğaya boyun eğiyorlardı. Yunan sandaletleri giymiş bir izci olan Sofu Orestes onlara yalnızca yadsınan şeylerin olanaklarını sağladı; denizle değişmiş olarak yeniden ortaya çıkma şansını, yüzleri temizliği ve düzeni yansılarken, kanları hâlâ zehirli, hâlâ karışıklık tohumları ekiyor. Ve işte: Eski kahramanlar doğanın karanlık güçlerini öldürüp onları kılık değiştirerek insancıl sahneye dönmeye zorladıkları zaman, yazını, destanı, lirik şiiri, tragedyayı, ruhbilimi ve bir savaşımın —beklenmedik bir durumun, bir boşanmanın, kendi kendine cinsel doyum sağlamanın, sınırlı olan Kahramanla her zaman oldukları gibi, hızla üreyen ve her şeyi kapsayan doğanın çocukları olarak kalan, derinlikten yoksun Furia'lar arasındaki ikilemin— sonucu olan bütün o ahlâksal dramları yarattılar. Beni en çok kaygılandıran, mercekleri, çözümlemeleriyle suçluların ardına düşüp ortalıkta dolaşan tarihin

1. Roma'nın ilkel din görüşlerinde, yeraltından çıkıp insanların ardına takılan kötü cinler. En erken çağlardan beri, Furia'lar, Yunan mitosunun öç alma tanrıçaları, Erinys'lerle bir tutulmuş, söylenceleri birbirine karışmıştır. Erinys'ler suç işleyen, özellikle adam öldürenlerin ardına takılan diiş köpekler gibi düşünülür; ardına düştükleri suçluyu sonsuza dek kovalayarak çıldırtırlar. (Lat.)

o Sherlock'larıdır. Suçlu yoktur. Profesör Moriarty'yi rahat bırakın; uluslar arasında birazcık karışıklık yaratmaya ve bayrakların, krala ve yurda bağlılığın değerini vermeye yardımcı olduğu için de minnet duyun ona. Holmes, Victoria döneminin eski kafalı Watson'unu kendisiyle aynı yerde oturmaya zorlayarak Sherlock'un öcünü aldı; o iyi hekimin ilkel olan yalnızca kafası değildi; Holmes'un sürekli yakınması da, Wilhelm Reich için uygun bir inceleme konusu olacaktı. Ama iyi bir adım, yeni bir iyi adımı daha gerektirir, bu yüzden de günümüzde İngilizlerin kendileri, seks-hafiye James Bond'u verdiler bize. Pelerin ve kılıç, boşalma bahaneleri oluyor. Kuşkusuz büyük bir şey doğuyor, bu da Fort Knox soygunu değil, Ajan 007'nin tombul boynuzu. *Orrida maestà nel fiero aspetto!*[1] Ya da, Meksiko Kenti'nden ayrılmadan önce Javier'in boğuştuğu, senin klasik Baudelaire'inden aktaralım (*Kötülük Çiçekleri*, bir dinlenceden önce okumak için güzel bir kitap, Canavar) : «*Jusqu'à cette froideur par ou tu m'es plus belle!*»[2] Yoksa, ahlâkı zedeleyen her şeyin şiiri çoğalttığını biliyor muydun? İster cennetten, ister cehennemden seslen, ne fark eder ki : Ey, güzellik, koca canavar, korkunç, yalın...

Sanırım, pazar gazetesini bir süre için bir yana bırakacağım, Canavar. Şu başyazı çok sıkıcıydı.

«Evet, eğer istiyorsan, günlerimi nasıl geçirdiğimi anlatırım sana.»

«Güzel. Sabah kalkışından başlayalım. Kalkmak güç geliyor mu, Canavar?»

«Uyanmak güç, *caifàn*. Kalkmak güç değil. Uyanık olduğumu sezince, daha gözlerimi açmadan ayak-

1. Onurlu bir görünüm içinde korkunç bir görkem! (İsp.)
2. 'O aldırmazlığa değin, bana daha güzel göründüğün.' (Fr.)

larımla serin bir nokta, üstünde uyunmamış bir nokta ararım, bulunca da, yeniden uyumak için korkunç bir kışkırtılma duyarım.»

«Ama bu kışkırtmayı yenersin.»

«Genellikle, evet!»

«Çünkü Javier'in işe gitmesi gerekmektedir.»

«Doğru. Ve ben ondan önce kalkmalıyım.»

«Niçin? Kahvaltısını hazırlamak için mi?»

«Elbette hayır. Bana inanmayacaksın!»

«Bana anlattığın her şeye inanıyorum, Elizabeth, *sen* inanmasan bile.»

«Bir gün bunu düşüneceğim. Javier'e karşı küçük bir yengi kazanmak için ondan önce kalkıyorum. Çok etkin, canlı olduğumu, o daha yatakta yatarken, günün getirecekleri için hazır olduğumu kanıtlamak için.»

«Cinsler arasındaki savaş, karı-koca arasındaki iç savaşa indirgendi.»

«Başka ne mi yaparım? O durmadan kapanan gözlerle beni seyrederken, ben büyük bir canlılıkla pencereyi açar, yoga hareketlerimi yaparım. Bu da bir utkudur. Yirmi yıldır bir gram bile almadım, oysa o göbek salmaya başladı!»

«Böylece, uykulu bir Meksikalı erkeğe karşı kafaca ve tinsel Yankee üstünlüğünü kanıtlıyorsun. Buna psikolojik emperyalizm denir, Canavar.»

«Emperyalizmin birçok biçimlerinde olduğu gibi, benim uykulu Meksikalı erkeğim kendisi yol açıyor buna. Tanrım, nasıl da kışkırtıyor beni. Tembelliği, hastalık hastası oluşu, güçsüz bedeni.»

«Başka ne kışkırtıyor seni? İlle de Javier demek istemiyorum. Meksiko'yu sevmiyor musun?»

«Meksiko'yu sevebileceğimi sanıyorum, ama çoğu kez sevmediğimi kesinlikle biliyorum. Böyle bir kent olamaz. Burada gizli bir iletişim şifresi vardır. Ve bir yabancı şifreyi çözdüğünü sandığı anda her şey geri teper. Demek istediğim, A barına gidersin, her-

kese bir içki ısmarlarsın; seni severler, seninle birlikte gözyaşı dökerler, sana *cuate*, *mano*,[1] aklına ne gelirse söylerler. Sonra kalkıp B barına gidersin, herkese içki ısmarlarsın, bıçaklarını çekerler ve kurulan iletişim, deşilen bağırsaklarla sona erer.»

«Ama, hiç değilse kendiliğinden oluyor bunlar.»

«Kendiliğinden mi, saçma. Bilinçsiz tasarımdan başka bir şey değil. Ölüm ve şenlik, senin iki kutbun bunlar *caifán;* arada kalan her şey törensel katılık.»

«Biz eğer katıysak, Elizabeth, korkudan böyleyiz. Meksika, karnında bir kaplanın uyuduğu bir ülkedir, hepimiz onun her an uyanabileceğinden korkarız.»

«Evet. Bu arada da, yozlaşma denen uyku hapıyla yere seriyorsunuz onu. Araba kullanmaktan vazgeçtiğimi ve arabamı sattığımı biliyor musun? Ne zaman dışarıya çıksam bir polis durduruyordu beni, ona bir rüşvet vermek zorunda kalıyordum. Her zaman aynı polis, pazar günü gibi değişmiyor. Apartmanı belli zamanlarda soyacak hırsızlarla bir ilişki kurduğuna inanıyordum hep. Dışarı çıktığımı görüp beni durdurunca onlara telefon edip kıyının açık olduğunu söylüyordu. Kokuşmuş, *caifán*, gerçekten kokuşmuş. Dolandırıcı yurttaşları soyup polisle bölüşüyor, polis yüzbaşısı ile; yüzbaşı astı olan, polisi soyup valiyle bölüşüyor, belediye başkanı yüzbaşılarını, bölüm başkanlarını, müfettişlerini ve ötekileri soyup bölgenin milletvekiliyle bölüşüyor, o da denetimi altındaki tüm belediye başkanlarını soyup PRI[2] delegesiyle bölüşüyor, o da tüm bölgelerini soyup valiyle kırışıyor, vali tüm delegelerini soyup bakanla bölüşüyor; bakansa soyabildiğini soyup devlet başkanıyla bölüşüyor. Meksika'da insan dönüp dolaşıp sık

1. Ahbap, kardeş. (İsp.)
2. Partido Revolucionario Institucional, Meksika hükümet partisi. (İsp.)

sık kendi kendine rüşvet verir. Delilik bu!»

«Eski erk piramidi bu, Canavar, başka bir şey değil. Piramidin estetiğini değerlendirmiyor musun? Meksika'da her şey bir piramit oluşturur: Politika, ekonomi, sevi, kültür. Altındaki zavallı piçin üstüne basmak, üstündeki orospu çocuğunun senin üstüne basmasına izin vermek zorundasın. Bir alış-veriştir bu. Yukarıdaki adam, her zaman aşağıdaki için sorunu çözer. Toplumun kendisi adına kılık değiştirmiş olan tepedeki en yüksek babaya dek. Hepimiz kılık değiştirmişizdir, aşağı bakarken başka bir yüz, yukarı bakarken başka bir yüz.«

«Biliyorum. Ama gene de dünyanın en kötü oyuncularısınız. Buraya ilk geldiğimde, zaman öldürmek ve İspanyolca öğrenmek için tiyatro kurslarına yazıldım. Biliyor musun, sınıftakilerin hiçbiri oynayamıyordu. *Oynamak* demek istiyorum... bir başkasının yazdığı sözcükleri, sizin kendi sözcüklerinizmiş gibi gerçeklikle yinelemek. Bir rol oynamak. Kendileriyle aynı sınıfta olduğum kimseler bunun yanına bile yanaşamıyorlardı. Her şey her zaman yapmacıktı.»

«Çünkü her biri tüm yaşamları boyunca zaten bir rol oynamaktaydılar. Bir rol daha üstlenmek gereğinden fazla olurdu. Bir başkasıymış gibi davranabilmek için önce birisi olmak zorundasınız. Gerçekten başarıyla yansılayabileceğiniz tek kişi kendinizsiniz, usta nişancılarımızın ve berbat boğa güreşçilerimizin ardında yatan giz bu, sanırım. Ne kadar süreyle oyunculuk öğrendin?»

«Pek uzun değil. Sonra İngilizce grubuna katıldım, Noel Coward'ın oyunlarını oynadık, birbiri ardı sıra. Sonunda ondan da sıkıldım. Sonra roman okudum; Meksika'ya geleli beri günlerimi böyle geçirdim, işte, tam on beş yıl, âşık *caifán.* Of.»

«Hiç değilse anıları arasında seçme yapabilir insan.»

«Evet.»

«On beş yıl önce bu kent bir eğlence yeriydi.»

«Haklısın, öyleydi. Bir tür suçsuz ayartma. Zümrüt yeşili ışıkları ve mikrop öldürücü ilâç kokularıyla genelevler, cicili bicili yüzlerce kabare. Saten giysileriyle geçit yapan Kızılderili genelev kadınları. Dolandırıcılar, fedailer ve muhabbet tellâllarıyla dolu bir kent. Diego Rivera, Siquerios, Maria Félix, Tongolele gibi kimseler. Yüzsüz, duygusal, gözüpek bir dünyaydı burası.»

«Devrimden kalan ne varsa kodamanlara dönüşmeden hemen önce.»

«Sanırım. Devrime ihanet edildiğini söylüyorsun hep. Bilmiyorum.»

«Devrimlere her zaman ihanet edilir, Elizabeth. Kaçınılmaz bir şeydir bu.»

«Niçin?»

«Bak, bir devrim süregelen bir durumu yıkar, bir başkasını yaratır. Hepsi bu. Ama bu ikisi arasında akıl almaz günler olabilir. Hepsi bu.»

«Öyle sanırım. Şu on beş yıl boyunca yaşamımız kuşkusuz hep aynı oldu. Javier, sinirli midesi, röntgenleri, hapları, üniversitedeki dersleri ve Birleşmiş Milletler'deki işiyle. Bense okuduğum en çok satan kitaplarımla. Hay Allah, bunlardan sözetmenin bir anlamı var mı?»

«İstediğini anlat bana, istemezsen anlatma. Kitap yazmıyoruz.»

«Allah kahretsin, hayır. Kitaplardan söz açmışken, âşık, geçen gün gerçekten iyi bir kitap okudum. Styron'un bir romanı. Mezartaşına gereksinim duyarsan, senin için ezberlediğim bir tane var. 'Günahın bedelinin ölüm değil, yalnızlık olduğunu göstermedi mi bu sana?'»

«Bu sözleri tersine çevir, Canavar, Borges'in bekleme sırasında çürüme süreci ilerledikçe, ölünün ön-

ceki yüzlerinin tümünü yeniden edindiğini niçin söylediğini anlarsın.»

«Tersine çevrilen film gibi.»

«Evet. Bu arada, kocan ne düşünürse düşünsün, senin yataktan fırlayışını seyretmek hoşuma gidiyor. Vınn, Vıjjt, kaarya çıkan deniz piyadeleri gibi.»

«Yakamı bırak, *caifán*, senin hoşuna giden yataktan nasıl kalktığım değil, kendimi nasıl yatağa attığım.»

«Bitirdin mi?»

«Hayır, Lisbeth, daha bitirmedim. Sana partimizden sözetmek istiyorum.»

Evet, partiden, Canavar. Genç Alman öğrencilerin kılıklara bürünerek yarı-yıl sonunu kutlamaları.

«Ulrich'le tabut-soğutucunun yanında oldukça uzun bir süre oturduk, Herr Schnepelbrücke için ölü bekleme töreni yapıyormuş gibi. Ama karanlık bastırdı bastıracaktı, onunla birlikte konuklarımız da. Daha bira ve şarap almaya koştum. Döndüğümde Ulrich şimdiden kılığını giymişti. Onu görünce güldüm. Kahverengi bir üniforma, geniş bir siyah kemer, göğsünden çaprazlama geçen geniş bir bant, siyah çizmeler, üstünde gamalı haç bulunan bir kolluk. Güldüm, o da güldü ve odanın içinde ördek gibi paytak paytak yürüdü. Bir yandan da sağ kolunu gergince yukarı kaldırmış, *'Heil, Heil, Sieg Heil'*[1] diye bağırıyordu. Kusursuz yapıyordu bunu. Kasıklarıma sancı girinceye değin katıla katıla güldüm.»

«Naziler o zaman senin için şaka konusuydu, değil mi, Franz?»

«Perdenin arkasına geçtim, ben de üniforma giydim. Boynuzlu bir miğfer, bir kalkan ve uzun kırmızı etekler, enseme dek inen sarı bukleli bir peruka,

1. Yaşasın zafer! (Alm.)

bronz bir mızrak, tiz bir Valkyrie ulumasıyla ortaya çıktım, gülme sırası Ulrich'teydi şimdi.»

«Kapı vuruldu, konuklarımızın tümü de kılık değiştirmiş, mutlu, çığlıklar atarak ellerinde şişeler, konserveler, ekmek somunları, sosisler, Limburger'lerle içeri doluştular. Heinrich, Goethe'nin yaşlılığı olmuştu, yanında sınıf arkadaşımız Elizabeth vardı, şeytan gibi donanmış, boyanmış, yay gibi kaşlarının altında içtenlikli mavi gözleri, boyalı sivri sakalının üstünde gülümseyen kırmızı dudaklarıyla. Reinhardt ve Elsa, Tirol köylüleri gibi giyinmişlerdi. Malaquias bir Prusyalı subay olmuştu. Otto bir Avusturya-Macar binici subayıydı. Ruby, tahta ayakkabıları, çizgili eteği ve üç renkli kurdeleli kepiyle alışılagelmiş bir Fransız Marianne'ı olmuştu. Lorenz, Rasputin'di; siyah pelerin, uzun sakal ve peruka. Lya benim gibi giyinmişti, ama rütbesi daha yüksekti; o Brunhilde'ydi, bense onun emir subayı. Herkes 'Yo-ho-to-ho-ho' diye bağırıyor, Valkyrie müziğini söyleyerek şarap şişelerini mızrak gibi kullanıp ortalıkta dans ediyordu. Tiz sesler, bas sesler, çılgın bir koro, hepsi okul yılının sona ermesini kutlamak için kılıklara bürünmüş. Sonunda şarkılar dindi.»

«Reinhardt ve Elsa, gülerek, beyaz şarap şişeleri koltuklarında, soğutucuya ilk yönelenler oldular. Neredeyse eteklerime takılarak onların önüne atıldım, dramatik bir davranışla kollarımı yana açıp: 'Hayır! Yasak!' diye bağırdım. '*Woden*[1] yasası. Tanrıya sunulacak şeyler hemen sunulmalı. Soğutucumuza giren hiçbir şişe bir daha oradan çıkmamalıdır!' Heinrich ve Lisbeth inleyerek karşı çıktılar, ama ötekiler bağrışıp gülüştüler; Ulrich çabucak Lorenz-Rasputin'in elinden bir şişe kaptı, açtı, dudaklarına götürdü. O zaman herkes şişeleri açmaya başladı, tıpaları açmak için halka oldular. Kahramanca, görkemli

1. Woden, eski İskandinavların baştanrısıydı.

el kol hareketleriyle içtik; şarap, takma sakallarımızı ıslatıyor, boyalı dudaklarımızı bozuyor, üstümüze sıçrıyordu. Tavandan sarkan çıplak ampul soğuk, çiğ bir beyaz ışık veriyordu. Çizim tahtasının üstündeki ışığı yaktım, tepedeki ampulü söndürdüm, 'Gölge! Alacakaranlık! Ölü yıl ışık istemiyor, ölü yıl gömüldü!' diye bağırdım. Tirol'lü çift yapmacık bir korkuyla birbirlerine sarıldılar, gene herkes güldü. Konuktan konuğa dolaşarak içki dağıtıyordum, perukamın, zırhımın içinde terliyordum. 'Kutlayalım! Üç ay özgürlük! Prof. Essler'in sakalını görmeden, Prof. von Cluck'un şişirme fıkralarına gülmek zorunda kalmadan geçireceğimiz üç ay var önümüzde! Sonra...' 'Onların sözünü bile etme,' diye sözümü kesti, Ruby-Marianne. Beresi kaşlarına düşmüştü. 'Franz,' dedi, 'sen bir sahtekârsın.' 'Açık yüreklilik, dürüstlük, sonsuza değin,' diye karşılık verdim. Ruby kaşları inik, dudak boyası yayılmış, yere oturdu, tahta ayakkabılarını, kırmızı-beyaz çizgili çoraplarını çıkarıp ayaklarını oğuşturmaya başladı. Kadehi başından aşağı boşalttım, bir tokat attı bana. Parti havasını buluyordu.»

«Açık-saçık fıkralar başladı,» diye öne sürdün, Canavar.

«Hayır, Lisbeth. İdeoloji. Heinrich-Goethe, büyük olan her şeyin her zaman soylulardan geldiğini öne sürdü. Prusyalı subay olan Malaquias, egemenliğin halkta kalması gerektiğini söyledi, bağırarak. Heinrich de bağırarak karşılık verdi: «E, özgür halkınızın canı cehenneme!» Şu gülünç Weimar Cumhuriyeti'nize bakın! Zavallı Stresemann'ınıza, enflasyona, işsizliğe, ulusun aşağılanmasına. Büyük halk kendi kendini yönetince ne oluyor görün!» Malaquias başparmağını burnuna götürerek nanik yaptı. Heinrich, bağıra bağıra, Yahudiler ve bankalara karşı şeyler söyleyerek onu kulaklarından yakaladı, üstünde yaldızlı imparatorluk kartalı bulunan mağrur miğferini dü-

şürdü. Onları ayırdım ve bir şişenin dibinde kalan içkiyi bardaklarına boşalttım.»

«Elsa, yatağın üstüne, Reinhardt ve Elizabeth' in arasına oturmuş, insanın yalnız bir kez seveceğini söylüyordu. Reinhardt'ın elini sıkıyor, öteki eliyle, Tirol eteğini düzeltiyordu. Elizabeth kuru kuru gülümsedi ve Reinhardt ona bağlı kalmışsa, bunun nedeninin hiçbir zaman yeterince kışkırtılmaması olduğunu söyledi. Elsa, soru sorarcasına Reinhardt'a baktı. Reinhardt, onun elini okşadı, ocakta okulu bitirince evleneceklerini söyledi. Bardaklarını yeniden doldurdum ve Reinhardt'a, kendisine şimdiden bir iş ayarlayıp ayarlamadığını sordum. Hayır, dedi, henüz ayarlamadığını söyledi, ama babasının Köln'de tanıdıkları olduğunu, bundan bir şey çıkabileceğini söyledi. Önce, diye sürdürdü konuşmasını, ana-babasıyla birlikte oturacaklardı. Mefisto rolünü ciddiye almış görünen Elizabeth güldü. 'Bu da aşkın sonu demektir, Elsa!' Elsa, dingin, başını salladı. Hayır Reinhardt'ın ailesini seviyordu, onlar da kendisini. 'Senin yanlışlarını düzeltmeye başladıkları, nerede yetiştiğini sordukları, bir bebeğe böyle davranılmaması gerektiğini söyledikleri, yakışıklı Reinhardt'larının daha iyisine lâyık olduğunu üstü kapalı bir biçimde söyledikleri zaman seni ne denli sevdiklerini görürsün.' 'Kes artık, Elizabeth,' dedi Reinhardt, soğuk soğuk ona bakarak. 'Çok mutlu olacağız biz.' 'Peki, peki, mutlu olun,' dedi Elizabeth. 'Kuşlar gibi mutlu olun.' 'Öylesine az şeye gereksinme duyuyoruz ki, kesinlikle mutlu olacağız,' dedi Elsa. 'Neye gereksinme duyuyorsunuz, bakalım?' diye gülümsedi Elizabeth. 'Yaşamımız boyunca birlikte olmaya,' dedi Elsa. 'Hepsi bu.' 'Saygın bir iş sahibi olmak ve saygı görmek,' dedi Reinhardt. Elizabeth bardağını onlar için kaldırdı, 'Tanrı ikinizi de kutsasın!' dedi. Yataktan fırlayıp kalktı, kendi kendine mırıldanarak dans etmeye başladı. 'Ben Berlin'i isterim!'

diye bağırdı. Kırmızı kostümü içinde uysal ve narindi, pelerininin uçlarını kanat gibi açarken mutlu ve kaygısızdı. 'Berlin ve özgürlük! *Hoppla, wir leben!*'[1] Heinrich sırıttı ve ona sarıldı. Sonra Otto, binici olan, pelerinini çıkardı ve Elizabeth'le boğa güreşçiliği oynamaya başladı. Elizabeth, boynuzlu başını sallayarak, yabanıl homurtular çıkararak ona saldırıyordu. Çevresinde bir halka oluşturarak, alkışlıyor, kol kola girerken içkilerimizi döküyor, hepimiz terlemeye ve kostümlerimizin tazeliğini ve zarafetini yitirdiğini duymaya başlıyorduk. Ansızın Heinrich halkayı yararak Ulrich'in üstüne atıldı ve onu omuzlarından kavradı. 'Daha fazla dayanamam buna!' dedi, öfkeyle. Ulrich, şaşkın şaşkın ona baktı. 'Görüyorsun, apaçık yüzüne karşı söylüyorum!' dedi Heinrich, 'Haklıymışım,' diye sürdürdü konuşmasını, benimle yüz yüze gelinceye dek dönerek, 'Partimizi lânet olasıca bir yabancının odasında yapmamalıyız derken!' Ona doğru yürümeye başladım, ama Ruby geri çekti beni, bıkkın bir sesle, 'Ah, Heinrich, ne cansıkıcısın!' dedi. 'Seni böylesine tedirgin eden nedir?' diye sordu Ulrich dinginlikle. 'Kılığın domuz!' diye bağırdı Heinrich. 'Alay bu! Tasarlanmış bir aşağılama!' Kolunu uzattı, üstünde siyah gamalı haç olan kırmızı bandı kopardı. Ulrich'in tepkisi, yumruğunu Heinrich'in sırtına indirmek oldu. Heinrich tüm ağırlığıyla Ulrich'in üstüne atılıp onu yere yıkarken kır saçlı perukası düştü. Yerde yuvarlanıyorlardı, Heinrich üstte, kahverengi gömleği yırtmaya çalışıyordu. Ulrich ise, 'Domuz! Domuz!' diye bağırırken onu boğmaya çalışıyordu. Lorenz'le ben, 'Ne berbat parti!' 'İçin, budalalar, ayağa kalkın ve için!' 'Geceyi berbat etmeyin!' bağırışları arasında onları ayırdık. Onları ayırdık ve ayağa kalkmalarına yardım ettik, yapmacık gülümseyişler, sıkılı dişlerle birbirlerine yiye-

1. Haydi, yaşıyoruz. (Alm.)

çekmiş gibi baktılar. Sonunda Ulrich omuzlarını silkti ve elini uzattı, Heinrich, küçümseyerek ona sırtını döndü ve Elizabeth'e sarıldı. Geri kalan ışığı da söndürdüm ve kadehten kadehe dolaşarak bir barış sunusu gibi içki doldurdum. Konuklarımız divanda, yatakta, yerde kendilerine yer buldular, öpmeler, okşamalar başlayınca konuşmalar mırıltıya dönüştü.»

«Yerde oturup sırtımı yatağa dayadım, kolum Reinhardt'ın çıplak dizine dayanıyordu. Gözlerimi yumup, Elsa'nın ona, evlenmeden önce alınması gereken belli bir giysiden, gereksinme duyacakları eşyadan, İsviçre'de yapacakları balayı gezisinden fısıltıyla sözettiğini işittim. Reinhardt'ın yolculuklarını yeterince tasarlamadığından korkuyor, programı yineletiyordu ona: Lucerne, Thun gölü, Wengen, Jungfrau. Ruby elindeki çoraplarıyla tahta ayakkabılarını gürültüyle yere koyup yanıma oturdu. Ilık elinin elimi tuttuğunu duydum. Çok yumuşak bir sesle bana, 'Ya sen,' dedi, 'sen bir yere gitmiyor musun, tatilde?' Doğruydu; gerçekten tatildeydik şimdi. Bunu biliyordum ve kutlamıştım, ama ancak şimdi, Ruby'nin elini, kulağımda soluğunu duyunca, bir yılın daha geçtiğini, önümde tadına varılacak bir özgürlük döneminin gevşek, aylak okuyuşların, telâşsız, uzun yürüyüşlerin olduğunu tam anlamıyla kavradım. Ruby bacaklarını dizlerimin üstüne koydu, ayaklarını ovmamı istedi benden. Onunkinden de daha yumuşak bir sesle, kendi kendime konuşur gibi, Lisbeth, 'Bu yıl bir yere gidip gitmeyeceğimi bilmiyorum,' dedim ona. 'Gelecek yıl, evet, diplomamı alınca görmediğim bütün o yerlere uzun, ağır ağır dolaşacağım bir gezi yapmak istiyorum. Bir kentten ötekine, yalnızca çevreme bakınarak...' 'Nereye?' dedi Ruby, başı dizlerine değinceye dek eğilmişti, her soluk alışta saçlarının kokusunu duyuyordum. 'Hamam ve kilise kalıntılarını görmek için, Treves'e, Şarlman tapınağını görmek için Aix-la-Chapelle'e. Sonra Ren boyuna,

Worms ve Mainz'deki katedraller, Laach'taki kilise, sonra Köln'de, Capitol'deki Ermiş Maria, Kutsal havariler... Hepsini görmek, duymak istiyorum, Ruby, çünkü bunların korunması gerektiğine, insanın; yapısı, taşı, yaptığı şeye duyduğu sevgi olduğuna inanıyorum.' Durdum. 'Seninle niçin böyle konuşuyorum, küçük şakacı? Bana güleceksin.' 'Hayır, gülmüyorum. Beni de götür.' Ruby, burnu yanağıma değinceye dek yüzünü kaldırdı, böyle, Lisbeth, öyle hafif ki ancak duyabiliyordum. Elini, böyle, ellerimin arasına aldım, bize özgürlük ve yüreklilik veren, bize karnaval zamanıymış gibi gerçekleri söyleten karanlıkta. 'Ruby... Lisbeth... yapılar yapmak istiyorum. Sezgiyle yapılar yapmak... okulda beğenelim diye direttikleri, eski Yunan *Valhalla*larını[1] istemiyorum. Cam kutuları hiç istemiyorum. Bilmiyorum. Anlıyor musun beni? Bir ayının inini bulması gibi, bir kartalın yuvasını yapması gibi, bir yapı yapmak istiyorum, öylesine doğallıkla... Etene gibi yapılar, ılık ve nemli, dorukları, sivri köşeleri olmayan, sonra... Hayır, bilmiyorum. Beni anlıyor musun Ruby? Lisbeth? Yeni, özgür, doğal bir şey, eski kalıplara tutsak olmayan, eski saygın... Anlıyor musun?' Ruby beni öptü. Böyle. Onu kollarıma aldım, böyle. Şimdi susmuş, sessizliği dinliyorduk, gözlerimiz kapalı, içtiğimiz bira ve şaraptan biraz başımız dönüyordu. Arkamızdaki yatağın üstünde oturan Elsa ve Reinhardt'ın seslerini de, ister istemez işitiyorduk:

«'Elizabeth'in söylediği doğru mu?'»

«'Ne?'»

«'Yeterince kışkırtılırsan bir başkasını seveceğin.'»

«'Benim sevdiğim tek kız sensin, Elsa.'»

1. **Valhalla:** İskandinav mitolojisinde, ölen kahramanların ruhlarının sonsuz bir mutluluk içinde yaşadıkları tanrı Odin'in sarayı.

«'Ama belki... bir gün...'»

«'Hayır, Elsa. Ben görevlerimin ve sorumluluklarımın bilincindeyim.'»

«'Ben de hayatta yalnız bir kere seveceğime inanıyorum.'»

«'Evet. Bizi hiçbir şey birbirimizden ayıramaz.'»

«'Hiçbir şey, Reinhardt... Çocuklarımız olunca, birbirimize daha da yakın olacağız.'»

«'Kaç çocuğumuz olsun?'»

«'Tanrı kaç tane verirse o kadar.'»

«'Seçimimi iyi yaptığıma inanıyorum. Bize soluk verecek bir kadın olmadan, hayatta hiçbir şey yapamayız.'»

«'Senin onurlandırıldığını, herkesin seni saydığını görmek isterim. Büyük bir mimar olacaksın, Reinhardt.'»

«Daha fazla katlanamazdım, Lisbeth. Elimle ağzımı kapatmak zorunda kaldım. Ruby'yi ittim ve gözlerimi açtım. Her şey dönüyordu. Elsa ve Reinhardt'a bakmaya çalıştım, onları dört gördüm. Fısıltılarla konuşan çiftler hem çok yakın, hem çok uzak görünüyorlardı, kendi gövdem de hem kocaman, hem ufacıktı, dizlerim hem taş gibi ağır, hem rüzgârda uçuşan tüyler gibiydi sanki. Öne doğru eğilerek kustum. Elsa küçük bir çığlık attı. Reinhardt üstüme eğildi. 'Hey, Franz hastalandı. Bir bardak su.' Tavandaki ışık yandı, gene beyaz ve soğuk. Gözlerimi kapattım, sonra hemen açtım, soğutucuya, ışık gibi soğuk ve renksiz olan eşyamıza baktım. Lorenz, karalara bürünmüş Rus keşişi, elinde temiz bir bardakla soğutucuya doğru yürüyordu. 'Hayır, Lorenz lütfen!' diye bağırdım. 'Kapat onu Lorenz lütefen kapat onu! Sarhoşsun sen, doğru değil, hiçbir şey görmedin!' Lorenz bardağı yere düşürdü. Onun arkasında duran Lya bağırdı, bağırdı, tırnaklarını kemirip bağırdı, yüzü kâğıt gibi bembeyazdı. Herr Urs von Schnepel-

brücke, üstü hafif kırağıyla örtülü, partimize gelmişti.»

Franz sustu.

«Eee, sonra ne oldu?»

«Hiçbir şey. Reinhardt Elsa'yla evlendi. Kısa bir süre sonra öldü, daha en başında, Polonya'da.»

«Peki, cüce?»

«Sonunda partiyi darmadağın etti. Daha şimdi söylemedim mi?»

«Evet, ama partiden sonra ona ne oldu?»

«Hiçbir şey. Almanya'daki küçük öğrenci odamızda kaldı. Hâlâ orada olmalı.»

«Javier? Burada mısın? Işığı yak, yatağı göremiyorum. Senin şu perdeleri kapatma merakın yok mu! Yoksa daha şimdiden gece mi oldu? Javier burada mısın? Kutsal Nembutal'ini aldın mı? Peki, peki, karşılık vermek istemiyorsan, sen bilirsin. Hiç umurumda değil. Ayy, bir şeye takıldım. Allah kahretsin, eğer ışığı yakmazsan, bir şeye takılıp düşeceğim. Şu berbat, pis kokulu küçük otel. Doğruca Veracruz'a gitmeliydik, Javier, denize. Pekâlâ, kımıldamak zorunda değilsin. Aaayy, bütün istediğim dinlenmek. Yastık serin, şükür Tanrı'ya. Senin gibi uyumak için neler vermezdim? Şu budala hapları almana gerek yok diyorum. Keşke doğruca denize gitseydik, şimdi varmış olurduk. Javier. İşitiyor musun beni? Niçin karşılık vermiyorsun? Burada mısın? Javier, Javier. Yemin ederim, seni incitmek için yapmıyorum, bağışla beni, ikimize de yardım etmek için yapıyorum. Sana, ikimize doğallık ve kendiliğindenlik sağlamak için yaptım bunu, bir çıkış yolu bulmak için. Düşü sürdürmek için bir yol, Javier. Onu ayakta tutabilmek için.»

Savaş patlak verdiğinde, seni Meksiko Kenti'ne getirdiği zaman, onunla ilgili düşler görmeyi sürdürüyordun. Yatağa küçük bir kitapla girmek, yavaş ya-

vaş, onun adını birbiri ardı sıra yinelerken, dikkatinin okuduğun kitaptan uzaklaşması, sonunda, kitap açık, Javier sözcüğüyle büyülenmiş uyuyakalmak alışkanlık olmuştu senin için. Az sonra onun yatak odasına geleceğini, kitabı kapatıp, ışığı söndüreceğini biliyordun. Düşün, daha o zaman biçimlenirdi; onun yüzü ve bedeni, kesinlikle. Ama belki de tam olarak değil; belki de yalnızca bir renk, bir parıltı, uzayda dolaşan yıldızlarınki gibi bir yanar-dönerlik, bize doğru gelen mavi yıldızlar, bizden uzaklaşan kırmızı yıldızlar, hiç kımıldamayan sarı yıldızlar. Onun düşündeki varlığı, tutuşmuş bir mavi yıldız gibiydi. Sabah uyanıp da onu yanında yüzükoyun uzanmış, saçları karmakarışık görünce, içindeki o varlığı uzatmak isterdin, ama yapamazdın; kalkması, giyinip gitmesi gerekiyordu, sense Nazas'daki apartman katında günü bir başına geçirmek zorundaydın, orada bir başına kalarak, ya da çevrede bir başına dolaşarak. Kahvaltıdan sonra o gidiyordu, sense kalakalıyordun. Eski bir *pulk* damacanasından yapılmış, donuk, sırlanmış camdan sarı bir lâmban vardı. Orada, ışığın kırılmasından biçimi bozulmuş, yüzünü görebiliyordun; ellerini camın pürüzsüzlüğünde gezdirdin. Divanda dizlerin bitişik otururken öne doğru eğilerek kocanın en sevdiği, oturma odasında otururken hep kullandığı, öğle yemeğinden sonra sigara içmek için hep masaya taşıdığı, bir yandan sigara içerken bir yandan okuduğu yatak odasına götürdüğü, Xaxaca toprağından yapılmış siyah küllüğü alırdın. Duyarlı parmak uçlarını siyah toprağın üstünde gezdirirdin. Divanın önünde duran cilâlı çamdan yapılmış dört köşe alçak masanın üstünde de dolaştırırdın parmaklarını; parmakların, onun bira bardağının izi olan halkaları, sigarasının bıraktığı yanık lekeleri üzerinde de oyalanırdı. Kenevir kilimin üstünde, ellerin arkanda kavuşmuş, onun ayak izlerine basmaya çalışıyormuşsun gibi, ağır ağır, düşünceli yürürdün, onun eve ge-

lişini bildiren gıcırdayan tahtaya dek; sonra davranışlarını tersinden yineleyerek geri dönerdin; kilimin üstünde yürür, masanın üstündeki izlere ve lekelere dokunur, ellerinin arasında siyah küllüğün ağırlığını tartar, damacanadan yapılmış lâmbanın kusurlu aynasına dokunurdun. Orada da kalmazdın. Sana ondan sözedecek başka şeyler arardın. Dizlerini bükerek topuklarının üstünde ya da bağdaş kurarak yerde oturur ya da divana dayanarak arkaya doğru yatar ya da çeneni avuçlarına gömerek yüzükoyun uzanır, odanın, onunla bölüştüğün her köşesine bakardın. Kapıdan köşeye dek bir duvarı boydan boya kaplayan kitap raflarına, hiçbir dizgeye uymaksızın tam anlamıyla rastgele düzenlenmiş başlıklara ve yazar adlarına bakardın: Rilke, Dostoyevski, Cervantes, Reyes, Huidobro, Kleist, Nietzsche, Thomas Mann, Sheridan Le Fanu, Gérard de Nerval, Emily Bronte, D.H. Lawrence, Byron, Euripides, Quiroga. Kitapların önündeki çamağacından yapılmış tabure, el tezgâhında dokunmuş bir Huichol beziyle örtülüydü, üstünde de *pulk* damacanası vardı. Uzandığı yerden, tüm oda sarı cama yansıyordu, daha yakındaki nesneler çok büyük, daha uzaktakiler ise bir ışık tünelinin ucunda, küçük, pencerenin dikdörtgeni, lâmbanın kavisli yanında parlak ve kımıltısızdı. Eskimeye yüz tutmuş İskoç ekosesiyle kaplı derin, rahat divan. Onun bira bardağı ve sigarasının izlerini taşıyan geniş, alçak masa, en sevdiği küllük ve içinde mum olmayan kollu şamdanıyla; toprak ve alçıdan, binlerce renge boyanmış, bacakları olmayan bir meleğin tuttuğu bir ağaç; melek, pembe omuzlarında ağacın gövdesini, dallarını, mavi, sarı ve kırmızı çiçeklerini taşıyor. Onun unuttuğu bir paket «Alas» sigarası. Kibritin çakıldığı zımparalı yüzü aşınmış ve Corot'nun «Tohum Ekicileri»nin bulanık küçük kopyasıyla bir kutu «La Central» kibriti. Javier'in babasının evinden almış olduğu saten arkalıklı İngiliz sandalyesi. Burada okur,

notlar alır, kitaplara bakar, kitabı alçak masanın üstünde açık durur, bira bardağını bir masanın üstüne koyar ve masanın cilâlı yüzeyini lekeler, sigarasının külünü bu küllüğe silker, kolunu, bazan da başını bu koltuğa dayardı. Apartman dairesini böyle inceleyerek nice sabahlar geçirdin, yere oturmuş ya da uzanmış, tavana bakarak Venedik pancurlarından süzülen ve tavanda biçimler oluşturan güneşi, ak bulutları, otomobillerin krom donanımlarını, hattâ sokak satıcılarının nikel kaplama zillerini yansıtan günün değişen ışıklarını seyrederek.

«Vasco Montero'nun İspanya'dan Meksiko Kenti'ne döndüğü günlerdeydi. Daha önce orada Cumhuriyetçilerin yanında savaşmıştı. Prados ve Alberti'yle birlikte güzel savaş türküleri yazmıştı. İlk kitabı çıkmıştı ve onu kutlamak için birçok toplantılar düzenleniyordu. Az sonra senin rakibin olmuştu, Javier, sen ki hâlâ 1937'de yayımlanmış olan ilk kitabının sağladığı saygınlıkla yaşıyordun. Ama Vasco Montero gönlü zengin ve iyi niyetli bir insandı; yazın alanında bir yarışmaya yan olmak da istemiyordu. Belki de sen bir yarışmayı, bir açık savaşı yeğ tutardın. Ama bu olmadı, ben de, bu yarışma hiç açığa çıkmadığından, senin için daha derin, daha ciddî olduğunu ve senden daha çok şey istediğini duydum. Yeniden bir şey yayımlamamıştın. Tasarılarını tümüyle kendine sakladın. Meksiko Kenti'yle ilgili büyük bir şiir tasarının ilerleyip ilerlemediğini bilmeme olanak yoktu. Seninle ikimiz başka bir bunalımdan geçiyorduk, değişik bir bunalım, şimdi bir başka yüzyıla ilişkin gibi görünen bir bunalım.»

«Biliyor musun, belki de en eski anılarım Boston'daki o iki kişiyle, Sacco ve Vanzetti ile ilgili. Gershon sözetti bana onlardan. Kendi halinde iki göçmen, Gershon'un bana okuduğu broşürleri dağıttıkları için suçlanan... *'Fellow workers, you have fought all*

wars...'[1] Sonunda idam edildikleri zaman, Gershon'un günlerce bir kara kolluk taktığını anımsıyorum.»

Evet, Canavar. Her şey açık seçikti o zaman, otuzlu yıllar ilerledikçe daha da açık seçik oldu. Adalet bile iki anlamlı değildi henüz. Düş bile; düş, daha karanlık bir gerçekliğin saçtığı ışıktan başka bir şey değildi. Tarih, düşünceydi, politika ise ahlâk. Anımsıyor musun? Her şey öylesine açıktı. Çocuklar, New York'ta köşebaşlarında elma satıyorlardı. Yardım, ekmek ve fasulye dağıtımı için bekleyenlerin oluşturdukları kuyruklar, yapılar boyunca dolanıyordu. İşsizler, pis fötr şapkaları, yırtık pırtık paltolarıyla Washington'a yürüyorlardı. *Okies in the Dust Bowl,* derme çatma tahta kulübeler, aç, dişsiz ağızlar, raşitik bebekler, memelerinin sütü çekilmiş genç kadınlar, *Ben Bir Kaçağım*'da Paul Muni. Dos Passos. Stalin Rusya'da, bu korkunç şeylerden kurtulmuş yeni bir dünya kurarken, İspanya'da tüm insanlığın savaşı veriliyordu; bunlar iyi şeylerdi. Kötü olan, radyoda bağırıp çağıran Peder Coughlin, Baton Rouge'da atıp tutan Huey Long, Orta Batı'nın birahanelerinde bağırıp çağıran Amerikan Birliği, Nuremberg'deki gösterilerde bağırıp çağıran Hitler'di.

Bütün bunlar çok açıktı. Devrim, tüm alçakgönüllü insanların birliğiydi, Canavar. Dünyanın her yerinde tüm sanatçıların, tüm adalet adamlarının birliği. Yönetimleri, ulusallığı aşan bir birlik. Politika ahlâkî olmak zorundaydı.

«Sonra bir gün Yunanistan'da gazeteyi açtık, gözlerimize inanamadık. Ribbentrop ve Molotov arasında bir anlaşma. Doğru değildi, doğru olamazdı. Her zaman yalan söyleyen haber ajanslarının yeni bir yalanıydı bu. Ama yalan değildi. Tam anlamıyla doğruydu.»

Bütün ülkeleri dolaştınız siz.

1. İşçi kardeşler, bütün savaşları siz yaptınız. (İng.)

Öyleyse, kendi kendinize, ikiniz ve sizin gibi olan başkaları sürdürüp inandıkça, düşün canlı tutulabileceğini söyleyebilirsiniz yalnızca. Devrim sanattı; sanatsa devrim. Picasso devrimdi, Brecht de, Eisenstein da. Ötesinin önemi yoktu. Geri kalan geçiciydi. Er geç bir gün Stalin ölecekti. Ama düş ölmeyecekti.

«... Ah, senin gibi uyumak için neler vermezdim. Şu budala haplara gerçekten gereksinimin yok. İşitiyor musun? O budala haplara gereksinimin yok diyorum. Keşke doğruca denize gitseydik...»

Javier seni yurduna, Meksiko Kenti'ne getirdi ve günler, senin apartmanda bir başına kalman, onunsa kentte yürümesiyle geçti; yazması ilerliyor muydu yoksa ilerlemiyor muydu, bilmiyordun; günler geçti, oturma odasında nesneler, pencereden gelen ışıkla günler geçti. Ve bir gece sabahın üçünde gece lâmbasını söndürdün, Javier'i ensesinden öptün, dönmesini bekledin. Bir eliyle gözlerini kapattı, sonunda uyku sersemliğiyle sana baktı, seni dinledi. Bizi kuşatan, bize değen; aynı zamanda bizim onların parçası oluşumuz gibi onların da bizim parçamız oldukları tüm nesnelere baktığın ve onları canlandırdığın apartmandaki o uzun yalnız saatler, konunu vermişlerdi sana, görünürde bizim aldatıcı kaderimizle, bizim küçük kentsoylu ve ideal kederimizle hiçbir ilişiği olmayan, ama bir tür dönüşümle, birbirlerine ne denli yakın olduklarını bilmeyen aynamsı yüzeyler arasındaki gizli bir iletişim yoluyla odadaki nesnelerden doğmuş olan bir konu.

Böylece bir gün apartmana gençlik giriyor. Senin kendi gençliğin.

Gençliğini çağırıyorsun. İmgelemin sürekli ve acı bir çabası, neredeyse seni yıkan bir çabayla gençliğine yeniden bir beden vermeyi başarıyorsun; kendi bedeninde değil, senden ayrı bir beden; bir düşyaratık.

Emeklerinin ürününü topladın mı?

«Beni dinle, *caifán*. Javier, uykulu uykulu bir sigara yaktı; söyledim ona.»

Birkaç saat, birkaç gün, geçmişinden kalma o diriltilmiş imgeyi ayakta tutmayı başarıyorsun. Onunla ne yapıyorsun, peki? Sevişmek için kullanıyorsun onu. Bir kez daha genç oluyorsun ve şimdi gerçek anlamda sevişebiliyorsun, senin kendi imgen aracılığıyla, buna eklenen tüm yaşantı, özlem, gerçekten genç olduğun zaman duyamadığın geriye dönük arzuyla. Evet, anlatıyorsun ona, istediğimiz şeye, ancak onu artık istemez olduğumuz zaman sahip oluruz. Bunun gibi bir şey. Javier yazıyor bunu ve ikinci kitabına konu yapıyor, güzel bir kapakla basılan seksen sayfalık bir uzun öykü.

Ona o öyküyü niçin anlattın, Canavar? Belki de bir gün ona gönderilen bir mektubu açmaya cesaret ettiğin için. Belki de, ona duyduğun sevginin senin için bir özveri, bir yitik ve bir acı olduğunu, bu nedenle, ikinizin de, sözcüklere dökmeden inandığınız gibi, dışsal düşümüz kırılıp parça parça olunca, yalnızca onu kendimizde, içimizde daha büyük bir acı ve daha büyük bir bağlılıkla sürdürmek zorunda olduğumuzun kanıtını istediğini bildiğin için; belki de sonunda, sana güvensizliği en sonunda bir sevi itici gücüne dönüştüğü zaman. Javier onun için her şeyden vazgeçmene karşın, bunu, onu gerçekte olduğu gibi değil, göründüğü gibi sevdiğin, onun maskesini sevdiğin için yapmandan korkuyordu. Ona, o öyküyü anlatmanın nedeni bu olabilir miydi, Canavar? İmgeleminde olanı yazıya dökerek, senin neyi sevmenden korktuğunu sana göstersin diye; onun kendi gerçek imgesini?

Bak, Elizabeth, aynalarla dolu bir salon bu, her zaman da aynalarla dolu bir salondu, ama ancak şimdi anlıyoruz. Ya sen, sen de anlıyorsun, değil mi? Yüksek gerilimli elektrik çiti. İlk tutuklular 14 Hazi-

ran 1940'ta içinden geçiyorlar. Broşürüm böyle diyor ve broşürler yalan söylemez. Bugün üstünü otlar bürümüş kapı yalnızca, başka tutukevlerine gidip gelen kamyon dizilerinin geçmesi ve Komutan Jökel'in arabasının girip çıkması için açılır. Tutuklular gelirler, bir kabul odasına alınırlar ve yüzleri duvara dönük durdurulurlar. Değerli eşyaları alınır, adlar çıkarılır, bilmedikleri numaralar verilir, özellikleri kaydedilir. Kabul odasının bitişiğinde, nöbetçi odası vardır, burada işin ayrıntıları denetlenir, mektuplar sansürden geçirilir. Sonra, nöbetçilerin tüfeklerinin saklandığı kilitli silâh raflarının bulunduğu salon ve Komutan Jökel'in çalışma odası gelir. Sivil giysilerini teslim ettikleri, üç kırmızı şeritle işaretlenmiş pantolonla, sırtında kırmızı bir üçgen ya da Yahudiyseniz sarı bir yıldız bulunan askeri bir ceket aldıkları giysi odası. Haftada bir kez havlu, arasıra da çarşaf, hattâ iç çamaşırı dağıtılır. İçinde Komutan'ın arabasıyla bir kamyonun durduğu garajı görebilirsiniz, sonra asıl tutukevine girersiniz, kocaman ARBEIT MACHT FREI[1] yazısının altından geçerek, Rokyo'nun hücreleri ve görevleri ayırdığı, her sabah, Schicht fabrikasında çalışmaya kimin gideceğine, kimin Lovisice'deki Sputh fabrikasına, kimin Zalhostice'deki deri fabrikasına, kimin tuğla ocağına gideceğine karar verdiği yönetim odasına giderdiniz; çünkü herkes sabahın yedisinden akşamın yedisine dek çalışmalıdır. Sonra mutfak ve kale için yiyecek almak ve tutukluları beslemekle görevli bekçi Hohaus; sabahları işe gitmeden yarım ekmek ve bir fincan kara su, öğleleri yağsız bir çorba ya da bitkilerden yapılmış çay, akşam işten dönünce gene aynı sulu çorba. İlk geldikleri zaman saçlarının kazındığı, sonra da haftalık mikroptan arındırma işleminin yapıldığı, başlarına mikrop öldürücü ilâç sürüldüğü berber dükkânı. Mutfağın

1. Çalışmak Özgür Kılar. (Alm.)

bitişiğinde kazan dairesi. Sonra da duvara dayalı iki katlı tahta ranzalar, hiçbir zaman kullanılmayan soba, yakılması yasak olan az ışıklı ampul, her zaman nemli olan hücrelerde işten dönen sırılsıklam kadın, erkek ve çocukların giysilerini kurutamadıkları, ertesi gün sabahın beşinde onları ıslak ıslak giymek zorunda kaldıkları her zaman nemli hücreler. Her hücrede yüz yirmi kişi, bir tuvalet, bir lavabo, kötü kokuya karşın her zaman kapalı duran pencereler. Yaşlı erkeklerle güçsüzlerin patates soydukları 16 numaralı hücre. 14 numaralı hücre çamaşırhanede çalışanların yatakhanesidir. 13 numaralı hücre, paket ve mektup taşıyan Çok Önemli Tutuklular'la Kara Gömlekliler'in, aşçıların, erkek oda hizmetçilerinin ve berberlerinin barındıkları yerdir. 12 numaralı hücre, Alman uyruklu muhbir tutuklular içindir. Sonra tek kişilik hücreler gelir, bir koridor boyunca sıralanmış yirmi hücre, ışıksız, yerler beton, yalnız Rokyo ve Neubauer'e açık. Tek kişilik hücrelerden sonra pis tutukevi kulübeleri ve başka bir koridor. İki duş başı ve tahta bir banyo teknesi. Ama bu yıkanmak için değil, işkence içindir, lastik boruların vuruş ve kırbacı altında, buz gibi soğuk su altında sorguya çekmek içindir. Asıl banyo, hem çöp hem de tutukluların mikroptan arındırılması için kullanılan kulübenin yanındadır. Banyo cumartesi günleri kullanılır. Önce kadınlar, sonra erkekler; kadınlar girmeden önce de, erkeklerin hücrelerinin bütün kapıları kilitlenir. Banyonun bitişiğinde bir tutuklu doktorun denetimindeki revir; resmî doktor haftada iki kez, akşamları gelir, o da yalnızca ölüm belgeleriin imzalamak için. Revirde gerçek yataklar vardır, ama Yahudilerin bu yataklarda yatmalarına izin verilmez. Eski ahıra giden küçük beton köprü şimdi kadın hastanesi olmuştur. 9 ve 8 numaralı hücreler. İki yüz kişilik yatak vardır, ama beş yüz hasta vardır burada, birbirlerine mikrop saçarlar, yataklar, kangrenli ve cera-

hatliler için saklanmalıdır. Erkekler hastanesinin yeri, içi saman ya da kâğıt doldurulmuş, dizanteriden lekelenmiş şiltelerle kaplıdır. Kadın tutukluların sebze yetiştirdikleri, nöbetçilerin bahçesi. Köprünün öte yakasında, sağda, alçak bir toprak yükselti üstünde morg, ölü tutukluların, getto'nun ölü yakma fırınına gittikleri küçük karanlık oda; getto ise tüm kenti kapsamaktadır. Ölü yakma fırınından sonra, Frau için F, Mann için M[1] harfleriyle işaretlenmiş kavanozlarda tutukevine dönerler. 2 numaralı hücre Yahudiler, 1 numaralı hücre ise Ruslar içindir. Herrenhaus, kırma çatılı konak, sundurmalı, merkezden ısıtmalı, çevresi çitlerle sarılmış, lâke eşyalar, kocaman bir radyo, küçük cam masalar, Alp görünümlerinin kopyaları, seçme klasik plaklarla dolu odaları, cilâlı sandalyeleriyle yemek odası, maun yataklı yatak odaları, Çek hizmetçiler, yolları çakıl döşeli park yeri, onun ötesinde kadınlar bölümü. Aynı tekdüze hücreler, aynı tahta ranzalar, Moravya kırlarının boz renkli çamuruna bakan aynı kapalı pencereler. Kadın siyasal tutuklulara ayrılmış dört hücre. Biri Yahudiler için. İkisi, işgal yönetiminde, kendilerine ayrılan işlere karşı başkaldıran kadınlar için; yalnızca iki hafta kalacaklardır burada, bazıları, çalışmaya tümüyle karşı çıkmış olanlar, Almanya'ya gönderileceklerdir. Tahta düğmelerin boyandığı, askerlere çorap örüldüğü bir hücre. Kadınların bazıları nöbetçilerin sebze bahçesinde çalışırlar, kadın gardiyanlara giysiler, tutuklulara gömlek ve çamaşır dikerler. Kimileri subayların yatak ve çalışma odalarını temizlerler, kimileri ineklerle keçileri sağarlar. 32 numaralı hücre hasta olan kadınlar için tecrit hücresidir; buraya yalnız doktorlar girebilir. 33 numaralı hücre, hüküm giymiş tutuklular içindir. Burada altmış beş kadın yerde yatarlar. Bunlar üç günde bir beslenirler. Hiç kimsenin

1. Frau: Kadın, Mann: Erkek. (Alm.)

yanlarına yaklaşmasına izin verilmez, ama bitişikteki mutfaktan Lebensmittelraum'daki erkekler için bir tünel kazmışlardır, buradan içeriye yiyecek iletirler. SS'lerin kantini; burada kadın tutuklular haftada üç kez yerleri ovar, pencereleri silerler. Kantinin arkasında, aynı yapıda dükkânlar: Demirci, çilingir, marangoz: Oyuncaklar, tabutlar, bıçaklar. Sonra çamaşır yalakları, burada yalnızca erkekler çalışır, ancak seyrek olarak bazı cumartesileri birkaç kadın tutuklunun kızkardeşlerinin iç çamaşırlarını ovmalarına izin verilir. Kalenin dördüncü avlusu. Solda dört büyük oda: Burada ranzalar dört katlıdır, bir küçük penceresi ve üç lavabosu olan kocaman koğuşların her birinde sekiz yüz tutuklu vardır. Kış boyunca nemli duvarlar kırağı tutar, lavabolar donar. Tutuklular sürgüne yakalanırlar, yeterince ranza olmadığından, yerde kendi dışkılarının içinde yatmak zorundadırlar, her yeni grup pire, bit ve tifüsünü de birlikte getirir. Savaşın sonuna değin kalenin bu bölümü, geri kalan tüm bölümlerine mikrop bulaştıracaktır. Sağda, tek kişilik hücreler. Sonra bir kapıdan geçilerek, her iki yanında patates sandıkları bulunan uzun, nemli, küf kokulu bir koridordan geçilip, küçük bir demir kapıdan infaz avlusuna çıkılır: Solda idam sehpası, sağda duvar. Jökel kendisi verir ateş emrini; bu buyruk *Oberscharführer*[1] Josef Lewinski tarafından yinelenir ve tüfekler tıkırdar. Bu, *Hundenkommando*'dur[2], yanında Jökel'in eğittiği Alsas köpekleri. Tam ötesinde gardiyanların dinlenme odaları vardır, sinema salonları, Jökel'in kızlarının kıkırdayıp, çiçekli mayolarıyla çevrelerine su sıçratarak yüzdükleri yüzme havuzları. Her şeyin çevresinde sürekli olarak hendekler kazılmaktadır. Tutuklulara kürek verilmez, toprağı avuçlarıyla kazarlar, berelerinin içine doldurarak

1. Nazilerde takım komutanı. (Alm.)
2. Köpekli komando. (Alm.)

taşırlar. *Arbeit Macht Frei.*
Have you harvested the fruit of your labours?[1]

Döşenmiş bir yol belirdi.
«İşte, gördün mü?» dedin, Franz'a bakarak. «Sağda.»

Franz başını salladı, savrularak sağa döndü, iki yanına ökaliptüs ağaçları sıralanmış bir yol boyunca ilerlediniz. Hepiniz de, daha görmeden, ileride, önünüzde hayvanların varlığını duydunuz, böğürtülerini işitmeden kokularını duydunuz. İleride bir engel olduğunu sezdiniz. Döşeli yol bitti, Franz yavaşladı. Döne döne toz kalktı yerden, pencereni kapattın.

Javier'in ensesini ovdun ve güldün Pisipisi, «Biliyor musun, gerçekten benim eldeğmemiş olduğumu düşündün! Öyle güldüm ki. Ama seninle birlikte güldüm, Prof., sana gülmedim. Ne sanıyordun? Bu benim, dedikleri gibi, kadın hakları konusunda ilk eylemim. Yüzünü bile anımsamıyorum onun.» Parmaklarını, Javier'in seyrelmeye başlayan saçlarının arasında gezdirdin. «Şaka yapmıyorum. Ona ilişkin hiç, ama hiçbir şey anımsamıyorum. Düşün; daha ailemle bağımı yeni koparmıştım, o budala da beni yeniden bağlamak istiyordu! Hiç kimseye güvenemiyor insan, Prof. «Benden başka kimseyle çıkma. Bana telefon etmeden evden çıkma. Dersten sonra beni bekle.» Üstelik veterinerlik öğrenimi yapıyordu. Tanrım. Yaşamının geri kalan kısmını süs köpekleri besleyerek geçirecekti. Ee, bu da yuvanın bir parçasıydı, öğrenmem gerekeni öğrenince de, bir sıçrayışta yeni sevgilimden kurtuldum. Onu özlemedim. Önünde sonunda, cinsellik başlıbaşına pek bir şey değil. Her şey öteki kişiye bağlı. Özel birisi olmadıkça, hiçbir cinsel-

1. Emeğinin ürününü aldın mı? (İng.)

liğe yokum. Kuşkusuz beni yönetmesine izin vermeyecektim. Ya da başka bir şeye. Seninle eğlenceli oluyor. Beni nasıl alacağını biliyorsun.»

«Siz kadınlar, sizi nasıl almamız gerektiğini bize kendiniz söylersiniz,» dedi Javier. Onun gömleğinin düğmelerini çözdün, bedeninden aşağıya kaydırdın.

«Hangi kadınlar?» Ayakkabılarının bağlarını gevşettin ve ayakkabılarını çekip çıkardın.

«Hepiniz. Büyük bir anaerkil topluluk içinde yaşadığımızın bilincinde değil misin?»

Javier'in ayaklarını ovdun, sonra bluzunu ve esnek pantolonunu çıkardın.

«Görünüşte böyle değil, elbette,» diye sürdürdü Javier. «Her erkek kendi kendisine *muy macho* olduğunu söyler, cinsel gücü büyük, güçlü olduğunu...»

Javier, üstüne doğru eğilip onu öperken yüzünü görebilmek için gözlerine düşen saçlarını geri itti.

«Çarşaflar soğuk. En azından arasıra yıkandıklarını gösterir bu.»

Javier yatağın kıyısına oturdu, pantolonunu çıkardı.

«Hep motel odalarında buluşmamız seni tedirgin etmiyor mu?»

«Sen deli misin?» dedin, onu gıdıklayarak. «Aman Tanrım, ne yumuşak karın.»

Javier karnını çarşafla örttü. «Bir hafta sonu Acapulco'ya gidebiliriz.»

«Hayır, orası yeterince gizli değil.»

«Nereye, öyleyse?»

Bir an düşündün, İsabel, Javier sana bakıyordu, yüzükoyun uzanmış, güneş yanığı, burnundan çıkardığın dumanlarla sarılmış. Duman kıvrıla kıvrıla ta göbeğine dek iniyordu. Javier sana dokundu.

«Ne bileyim, Barbados, Trinidad, Jamaica. Bermuda.»

«Meksikalı kadınlar, görünürde kocaları kendilerine egemenmiş gibi davranırlar. Ama gerçekte...»

«Tanrım, neden sözediyorsun sen?» Onun kulağını ovdun. Sırtını ona döndün ve bir kolunla onu aşağıya çektin.

«Gerçekte, egemen olan kadınlardır. Bazan, Meksikalı kadınların *macho*, güçlü erkek mitini kendilerinin yarattıklarını düşünüyorum, sırf erkeklerini olup bitenler konusunda kandırmak, kendi değerlerini, burada gerçekten önemi olan tek değerleri bize zorla kabul ettiren kızlarına, karılarına, tüm yutucu kadınlara boyun eğişlerini bir çeşit dengelemek için...»

«Belki de haklısın. Babam tanrıtanımaz olduğunu söylerdi, ama ben rahibeler okuluna gönderildim.»

«Bir örnek. Bırakın erkekler gönüllerini eğlendirsinler. Topluluk içinde bir kurban yüzü takının, ama kendi kendinizeyken gülmekten katılın.»

Güldün. «Hadi şimdi biraz gönül eğlendirelim. Elinle ona dokundun, onu okşadın, çağırdın. «Ah, yalnızca bir Meksika var,» dedin, Javier göğüslerine dokunurken. «Küçük Guadalupe annemiz.» Bacaklarınız birbirine dolandı. «Bizim Meksika müziğimiz denli yatıştırıcı hiçbir şey yoktur.» Bacaklarından aşağıya doğru kaydın. «Yürekli Kahraman Delikanlılarımız.» Kalçalarınla onun bacaklarını ayırdın. «Yoksul olabiliriz, ama yürekliyiz.» Şimdi ona sımsıkı dayanmıştın, sırt sırta. «Hadi gülsene, Javier. Senin o değerli televizyonuna benzemiyor muyum? Şimdi kanal değiştiriyorum. CIA mensubu Yüzbaşı Jackson Singapur'a geliyor.» Javier güldü. «Sık bir entrika ağı dünya casusluğunun buluşma yeri olan bu gizemli limanı sarıyor.» Çabucak döndün, burnunu onun burnuna sürttün. «Jackson sarışın, uzun boylu, kasları gelişmiş biridir, sigarasını, düşmanının gözlerinin içine baka bakar yakar.» Göğüslerin, onun elleri altında ısınıyordu. «Özgür dünyaya yöneltilen tehdidi burada yok etmezsek, düşman çok yakında kapımıza dayanır,» diyor Jackson. «Her an patlamaya hazır bir Güneydoğu Asya haritasını gösteriyor, bir dizi domino

taşı gibi düşmeye hazır küçük ülkeler.» Kalçaların devinimden nemliydi. «Şimdi de reklâmlar. Senora çocuklarınızın yasaklar konusunda tehlikeli kompleksler geliştirmelerine izin vermeyin. Sterilize Baby Suckett kullanınız. Çocuğunuza meme vermeyin. Yorgun meme başlarından sakınınız. Tanrı vergisi varlıklarınızı dik, sağlam ve sımsıkı sarılı tutunuz. Göğüslerinizin de hakları vardır. Jane Mansfield'in öğüdüne kulak verin.»

«İsabel, İsabel.»

«*Ayyyy, papacito.*[1]»

«İyi mi, sevgilim?»

«İyi, çok iyi!»

«Beni dinle. Durmayacak. İlk kezki gibi.»

«Konuşma.»

«Bırak yapayım, Ligeia.»

«Evet, sevgilim. Devam et. Devam et.»

«Her seferinde en başından başlamak istemiyorum...»

«Evet. Evet. Evet!»

«İçeri, dışarı, yavaş yavaş.»

«Evet. Evet. Evet!»

«Şimdi de...»

«Evet.»

«Artık olmuyor.»

Javier bedeninden ayrıldı ve saklanıyormuş gibi yüzükoyun yastığa kapandı. Sen olduğun gibi kaldın. Javier, gözünün ucuyla sana baktı. Başını çevirmedin, onu görmeye çalışmadın.

«İsabel,» diye mırıldandı.

«İyi değil mi, Javier?»

«Hayır, canım. İyi değil. Bu pis oda. Böyle sürdüremeyiz İsabel. Şimdi Meksiko'ya döneceğiz ve gene motel odalarında buluşacağız, soğuk çarşaflar, soğuk duvarlar. Yatağın yanında telefon. Dışarıda

1. Vay babam. (İsp.)

bizi bekleyen taksi. Portakal rengi, çizgili perdeleri olan pencere. Hıh. Toluca yolunda buluştuğumuz yerleri düşününce midem bulanıyor. Belki de...»

«Biliyorum. Evet, Javier!»

«Evet ne?»

«Bir apartman katı kiralayacağız!»

«Kat mı?»

«Elbette, sevgilim, ben buldum bile! Coyoacán'da fıstık gibi bir stüdyo. Görünce gözlerine inanamayacaksın. Biz...»

«Ama, İsabel, onu demek istememiştim. Ben...»

«Dinle, bir pop-sanatı dükkânının tam üstünde. Ben döşeyeceğim orayı.»

«Ama ben...»

«Gerçekte, yalnızca bir stüdyo. Kocaman bir oda, bir de mutfak. Ah, müthiş bir yer, Javier! Döner dönmez yeri cilâlattıracağım.»

«İsabel, demek istemiştim ki...»

«Kirişleri yağlı boya, duvarları da badana yapmalı. Büyük pencere için sarı perdeler, iyi cins, kalın. Chimalistac alanına bakıyor.»

«Ama ben düşünüyordum ki...»

«Sedir ağacından hafif eşyalar bulacağım, yastıkları mavi Kızılderili-başı pamukludan yaptıracağım. Birkaç masaya da gereksinimimiz olacak, oyma demir ve cam. Aşağıdaki pop-sanatı dükkânından birkaç kartonpiyer Judas heykelciği alıp duvarlara asacağım. Yatak olan bir divan. Kitaplarını getirirsin, ben de San Angel'de gördüğüm antika yazı masasını alırım. Sömürge tipi, kakma, çekmeceleri, her şeyi var, orada yazabilirsin, ha?»

«Peki ama bütün bunlar kaça çıkar?»

«Kaça mı çıkar? Şey, sen bil bakalım. Eşya, perdeler, yastıklar için malzeme, yağlıboya, vernik, cilâ, küllükler, mutfak araç-gereçleri, elektrik, gaz, telefon... Yaklaşık kırk bin peso.»

«Bir motel odası yalnızca otuz peso, İsabel. Ney-

se, hiç olmazsa yemekten kısarız. Dışarıda yemeyiz.»

«A, evet, yiyeceğiz. Seninle gösteriş yapmak istiyorum, hem yemek pişirmeyi de bilmem. Biftek ızgaraları Delmonico'da yemek hoşuma gidiyor, Javier, Hollanda soslu dil balığını Jena'da, balık köftesini de Lorraine'de...» Gürdün. Sonra sürdürdün konuşmayı, «Hayır, şaka söylüyorum. Süslü lokantalara aldırmam. Önemli olan seninle birlikte olmak, neresi olursa olsun. Bir şey daha var... Çok zaman yitirmemiş oluruz. A, evet, bir de pikap. Ben pikapsız yaşayamam.»

«Yaşamak mı?»

«Haftada iki ya da üç gece, budala. Birimiz yalnız kalmak isteyince öteki voltasını alır. Arasıra yalnız olmak istemez misin?» Çenesini okşadın, bir plak koydun ve yavaş yavaş dönmeye başladın.

«Trini Lopez, PJ'de. Canlı kayıt. *If I had a hammer...*»[1]

Banyoya girip kapıyı ardından kapattın. Javier bir başına yatağın üstüne oturdu. Düşünceli düşünceli göbeğine vurdu. Su gürültüyle akmaya başladı.

«İsabel?»

Yanıt vermedin.

«İsabel!» Sesini yükseltti.

«Ne var?» diye seslendin banyodan.

«Senin apartman katı önermeni beklemiyordum. Umuyordum ki...»

«Seni duyamıyorum, Javier. Şimdi çıkıyorum.»

«Bıktın. Yapacak başka şeylerin var. Peki, anlıyorum. Evet. Gene de teşekkürler...»

I'd hammer in the morning...[2]

«'Benden daha yaşlısın. Yaşamın yerleşik, onu değiştirmek istemiyorsun. Kişiliğini de. Anlayabiliyorum... Teşekkürler, her şey için teşekkürler. Sür-

1. Bir çekicim olsaydı. (İng.)
2. Vururdum çekici saabhları. (İng.)

düğü sürece iyiydi. Seni hiç unutmayacağım...' Allah kahretsin.»

If I had a bell...[1]

«'...biliyordum süremeyeceğini. Düşlere kapılmadım hiç...'»

I'd ring it in the morning...[2]

«'Ama seni ben yaratmadım. Sana dokundum, gerçekten...'»

It's the bell of freedom...[3]

«Toluca yolu üstünde bir motel odası, İsabel. Dışarıda taksi bekliyor. Hepsi bu mu?»

«Şimdi çıkıyorum. Azıcık sabırlı ol.»

«Aynı şey mi? Bu sefer değişik olduğuna inanmak?»

Plak bitti. Javier, musluklardan tuvaletin içine akan suyun gurultusunu ve fıkırtısını dinledi.

Bir havluya sarınmış, banyodan çıktın. Bir elinle ıslak saçlarını salladın.

«Ne diyordun?»

Javier karnının alt kısmını örttü. Saçlarını at kuyruğu biçiminde toplayıp sarı bir kurdeleyle bağlarken, kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordun. Firketeleri dişlerinin arasına sıkıştırıp, saçlarını başının üstünden gene öne doğru savurdun. Saçlarını yukarı toplamayı bitirince, iki elinle başını ovdun, tuvalet masasının karmakarışıklığında dudak boyanı aradın. Dudaklarını öne doğru şişirerek portakal rengine boyadın.

«İsabel, bugün Xochicalco'dayken...» diye başladı Javier dingince.

Dudak boyanı ağzına götürecekken durdun. «Hayır, Javier.»

1. Bir zilim olsaydı. (İng.)
2. Çalardım sabahları. (İng.)
3. Özgürlük zili bu. (İng.)

«Evet, hayır. Hiçbiriniz hiçbir zaman anlamazsınız.»

«Hayır dedim.» Ayağa kalkarken havluyu düşürdün.

«Ama dinle beni.»

«Sana hayır dedim.» Havluyu yerden alıp ıslak, ağır bir kırbaç gibi katladın.

«Seninle Xochicalco'dan sözetmek istiyorum. Bu sabah gördüğümüz şeyden.»

«Neden sözetmek istediğini biliyorum. Hayır, canımı sıkıyor.» Islak havluyla Javier'in bacaklarına vurdun.

«Yapma, İsabel.» Javier ayaklarını geri çekti. Gülerek kaba etlerine vurdun. «Yapma, acıyor.» Sırtını kamburlaştırarak çenesini dizlerine dayadı, gözlerini kapattı.

«Söylediğin aptalca şeyler daha çok incitiyor. Xochicalco'dan sözedilmesini isteyen kim? Xochicalco'dan bana ne?» Yatağın üstünde, onun yanında diz çöktün, belini gıdıkladın. «Amma da karnın var!»

Javier gözlerini açtı. «Bu sabah o kapıyı niçin açtın?»

«Hangi kapıyı?»

«Arabanın kapısını.» Javier sana bakmadı.

«Çünkü benimle konuşuyordun, Betty'yle değil, sana alışkın olduğunu sanırım.»

«Ne? Ne dedim?»

«Sık sık söylediğin şeyi. Sevgisiz sevgiye gereksinme duyduğunu. İsteksiz isteği yeğ tuttuğun. Hayır, Betty'yle konuşmuyordun. Benimle konuşuyordun.» Ağzını Javier'in kulağına dayadın, «Sevişirken beni nasıl çağırdığını biliyor musun?»

Sen güldün, çarşafı onun üstünden çektin.

«Yapma!» diye bağırdı sertçe. «Sana söylüyorum, hoşuma gitmiyor.»

«Dik ve sert olmadığı zaman görmeme izin yok

mu? Biraz kestirirken görmek istiyorum onu.»

«Öyleyse işte, ama konuşma artık.»

Bacaklarının arasında kımıldadın, güldün. «Bebek,» dedin. «Koca bebek. Sahi, ne düşünüyorsun? Hadi, istediğin kadar gevezelik et, vızgelir. Sevgilim. Biliyor musun? Bugün senin yalan attığını anladım!»

«Hayır, doğruydu. Seninle iki kez seviştim, çünkü anladığını sandım. Anlamalıydın, çünkü az sonra sen yineledin. Beni Sekreterlikle birlikte Londra'da bir konferansa gönderdiler. Tate'te bir Modigliani sergisi vardı.»

Sabahki genel kurul toplantısından sonra orada buluşmayı kararlaştırmıştınız; Javier, sana, yapay kır saçları, gür kaşları ve kalın dudakları, *torero*[1] ceketi, incilerle işlenmiş Chanel tayyörüyle Elizabeth'e hoşça kal demişti. Tate'e öğleden sonra saat ikide vardı, seni hemen aramadı. Belli bir dalgınlıkla, önce resimleri inceledi; o uzun boyunlu, esmer kasıklı ve ince dudaklı kadınlara, hep bin dokuz yüz yirmilere bağladığı, ama şimdi onların, Tesalya, Mikene ve Girit'te yaşayan ince uzun, çizgi gibi kadınların eşi olduğunun bilincine vardığı kadınlara karşı içinde kendiliğinden doğacak tepkiyi anlamaya çalışarak; Yunanistan'da geçen zamanın kokuları, ışıkları ve sesleri ansızın, önceden uyarmaksızın geri geldi. Modigliani'nin kadınları, çerçeveleri içinde kımıltısız, sümbül ve Çin güllerinin kokularını, arabacıların kaldırım boyunca ağır adımlarla yürüyen atlarının nal seslerini, marangozların çekiç seslerini, denizin dibine dek sızan güneş ışığını sızdırıyorlardı. Balıkçı teknelerinin portakal rengi, St. Nicholas kilisesinin mavisi, Mikonos'taki merdiven ve altlıkların beyazı, savaşçı-ermiş sunak yontularının ya da resimlerinin

1. İşlemeli, kısa, dar ceket. (İsp.)

aşıboyası ve kırmızı rengi, yeldeğirmenlerinin Napoli sarısı; bir kez daha günnük dumanı, tütsülenen, karınları yarılmış domuzların, üstlerine akbabalarla sineklerin üşüştüğü, boylu boyunca uzanmış ölü eşeklerin, içine girilmez mutfaklarda kızaran bumbarların, sarmısak, zeytin, ve peynirlerin kokusu. Javier, gövdesi saydammışçasına kendisine delici bakışlarla bakıldığı duygusuyla döndü; işte oradaydılar, kendilerini İtalyan aynasında görmek için gelmiş İngiliz kızları, kara ve yeşil gözleriyle yağlıboya resimlerde yansıtılan kendi imgelerine bakan, koyu renk saçlı, yakası açık kazaklar, kırmızı, yeşil, kara telkâri çoraplar giymiş bugünün kadınları. Modeller canlanmış, kendi kendilerini ziyaret ediyorlardı. Onların arkasında ise kadın duruyordu; saçları şimdi siyaha boyanmış ve arkasındaki resimde, mavi minderde oturan çıplak kadınınki gibi dağınık bırakılmış, kaşları incecik alınmış; dudakları ince boyanmış, rimelden ağırlaşmış kıvrık kirpikleri duru gözlerini çevreliyor, beline dek uzanan dantel volanlar boynunu daha bir uzun gösteriyor. O başka bir çağa ait takımı kendisi tasarlamıştı; bir tünik gibi bol ve biçimsiz giysisi omuzlarından dökülüyor. Gülümseyişinde gönüllülük, gözlerinde özlem vardı. Uzun, solgun elleri, bir tür öz varlığının bilinciyle, kendisine ve aynı zamanda ona ait olan bir bedenin kutsal yerlerini gizlemeye, yalıtlamaya ya da korumaya yarayabileceklerinin bilgisiyle kalçalarının hizasında birleşmişlerdi.

«Bu anımsama çabası, gerçekte bir unutma çabasıdır, Canavar.»

Anımsıyor musun? İrene Dunne, dalgın bir milyoner kadını canlandırmıştı. Jean Arthur, altın yürekli kaba saba bir gazeteci kadını oynuyordu. William Powell, alaycı bir vekilharcı, Alice Brady keçileri kaçırmış leydiyi, Eugene Pallette şeker hastası

milyoneri, Myrna Loy, onun esprili karısını, Roland Young, medyumluğa merak sarmış zengin turisti, Cary Grant, doğal inceliği doruk noktasına ulaşmış, birini, Charles Ruggles, bir poker oyununda İngiliz uşağı kazanan çok varlıklı bir adamı canlandırıyordu. Ve o güzel, çılgın, karşı konulmaz Carol Lombard ile tek gözünü kırparak, «Beulah, bana bir üzüm soysana,» diyerek, kum saatini andıran bedenini kıvıran Mae West. Sen ve Javier, Brooklyn sinemasında, el ele tutuşmuş, *Dört Kızkardeş*'i seyrediyordunuz, çünkü John Garfield oynuyordu ve sen hiçbir artisti John Garfield'i beğendiğin kadar beğenmemiştin; Javier'e benziyordu, adı Jules Garfinkle'dı ve aşağılanmayla tehlike arasında sürdürmüştü yaşamını, sezgisel olarak; Bogart, Brando ya da Dean'den önce gelen ilk varoluşçu kahramandı: O yaşayan çelişki, kahraman-alçak, ermiş-katil, sevişirken ölen sanatçı-sıradan adam. Bugün televizyon ne zaman John Garfield'in oynadığı eski bir film gösterse, Javier'in orada bulunup seyretmesi ve anımsaması için elinden geleni yaparsın.

Sen ve Javier, Latin Amerikalı sanatçı ve aydınlar konusunda aynı biçimde düşünmezsiniz. «Hepsi de birbirine benziyor,» dersin sen öfkeyle. «Sanatı yalnızca kendilerini soylu gibi duyabilmek, savaşıyormuş gibi göründükleri oligarşiye tırmanmak için kullanırlar. Yaptıkları her şey öylesine ince, öylesine iyi, öylesine güzeldir. Kaba, budala, yontulmamış orta sınıfın iğrençliklerinden kaçma yoludur bu onların yalnızca. Hepsi bu. Onlar buna, 'biçim' ya da 'ince beğeni' diyebilirler, ama gerçekte yetersizlik, korku ve geçmiş özlemidir. En çok da kaba bir toplumsal tırmanış...»

«Ya senin Yankee sanatçıların?» diye soruyor Javier, sitemli, «Göğsü kıllı kahraman? Yükleme-boşaltma işçileri, beyzbol oyuncuları, kaplan avcıları, demiryolu işçileri, boksörler gibi davranarak kendi

değişik orta sınıflarından kaçmaya çalışmıyorlar mı?»

Tartışma yatışmışlıkla sona erer. «Florence Rice'ı al,» diyorsun dinginlikle. «Bugün Florence Rice'ı kim anımsıyor? Ya da Arline Judge'ı? Bir zamanlar Rochelle Hudson, Madge Evans ve Jean Parker kadar ünlü olan birçok güzel yüz... Bugün hiç kimse adlarını bile bilmiyor.»

Sinemada el ele tutuştunuz; sinema her şeyi ikiniz için de aynı kılıyordu. Film bitince çocukluğunuzdan beri değişmeyen öteki sinemaya girdiniz. *Kleikodeschnik*, yüzü kasılmış, elleri kavuşmuş, sinagogun dışında duruyor; *ototot*, durmadan Rus biçimi kesilmiş sakalını düzeltiyor, mahalle kahvesinin ikinci katında satranç oynayan, isteksiz, kültürlü *schönerjud*, yaşlılardan sadaka almak için daha şimdiden mendilini açmış, cenazenin görünmesini bekleyen yaşlı kadın, kadın haklarını elde etmiş, tiz sesli *radikalke*...

«Benim böyle bir çılgın kadın olmamı ister miydin, Beth? Benim böyle olmam mıydı istediğin?»

«Hayır, Anne. Ben öyle demedim.»

«Öyleyse babana aldırma. Bırak, kâğıt oyunu oynasın ve modern sansın kendini. Bırak kandırsın kendini, ama bunu bilmesine izin verme. Gel, elimi tut, Beth. Gel, yanıma yat. Kaçamayız bundan. Sandığımızdan da derin. O zaman, benim anladığımı onun da anlayıp anlamadığını göreceksin. Yaşamda önemli olan şeyin, öldüğümüz zaman ardımızda ne bıraktığımız olduğunu. Arkamızdan kimlerin ağlayacağı.»

Brooklyn sinemasında, sonra da bugün televizyonda seyrederken Javier'in elini sıktın; John Garfield piyano çalıyordu. «Bugün hiç de öyle gelmiyor, değil mi? Bugün olağanüstü hiçbir yanı yok.»

«Bugün ana dilin hiçbir anlamı yok,» diye fısıldadı Gershon.

«Kes sesini! Ne söylüyorsun sen? Dönek! *Goy!*»[1]

«Tanrı ne söylemişse hepsini yapacağız ve boyun eğeceğiz,» diyorsun kendi kendine, araba iki yanı ağaçlı yolun gölgelerinden sıyrılıp da dikey bir ışık gözlerini kamaştırınca. Saat öğlenin biri. Franz saatine bakıyor. Beyaz toprak. Beyaz yamaçlar. Beyaz ağaçlar. İnce bir toz kalkıyor yerden. İleride ırmak, ırmak geçidi... «Tanrı adına gelen kutsansın.»

Franz yavaşlayarak durdu, motoru susturdu, el frenini çekti. Hepiniz sessizce indiniz, İsabel bir an geride kaldı. Toz bacaklarınızın çevresinde dönenerek yükseldi. Sen arabanın yanında durdun. Irmağın sığlık yerinde neredeyse kımıltısız bir sığır sürüsü. Irmağın iki kolu arasında uzanan dar toprak şeridini kaplamışlardı. Boğalar, inekler, buzağılar yolunuzu kesiyorlardı. Kısa ince boynuzlu, güneşte parlayan kahverengi derili boğalar. Kıvırcık alınlı, kısa boyunlu, böğürleri güçlü, yere sağlamca basan toynaklarıyla, hiç kımıldamadan ırmağın öte yakasına geçişi koruyorlar. Kalın, yüksek kafataslı, uzun kuyruklu boğalar, ağızları burunları hızla akan suya gömülü. Öte yakadaki beyaz çayırlarda başlarını bir o yana bir bu yana çevirerek otlayan kısa boynuzlu danalar. Canlı, oradan oraya sıçrayan, daha büyük boğaların bacakları arasından ve karınlarının altından bakan yavrular. Uzağı göremeyen, pürüzsüz bir sesle böğüren boğalar, boynuz uçlarına lastik kapaklar çevirilmiş, ağır gerdanlı boğalar. İneklerin patlak, uykulu gözleri.

İleri doğru yürüdünüz, dördünüz, ırmağın iki su çevrisi arasında yaratmış olduğu doğal köprünün uzandığı kumlu toprağın ucuna doğru. Suyun akış yönünde, biraz aşağıda, ırmak birkaç çağlayan oluşturmuştu. Sürü, alçak, yitik bir bakışla size bakıyor,

1. Yahudi olmayanlara verilen ad. (Yid.)

kulaklarını oynatıyor, sizin de kokusunu duyabileceğiniz kadar çok terliyordu. Birden bir inek uçurumun kıyısında tutunamadı, yavaşça, önce içe dokunan bir ağırbaşlılık ve uyuşuklukla, sonra sinirli bir umutsuzlukla, derin sulara doğru kaydı, olanca ağırlığıyla battı, başının tepesi birkaç kez göründü, sonra çağlayana doğru sürüklenip gözden silindi. Hayvanların hiçbiri dönüp bakmadı ona. Davranışları sinirli, ama dingindi. Yavaş yavaş beyaz otları çiğnediler, yeşil suyu içtiler. Şişmiş gözleri uzak ve görmez gibiydi.

Dördünüz birbirinize baktınız. İsabel, sinirli sinirli güldü, sonra ağzını kapattı. Birdenbire Franz senin kara şalını aldı, yaylan boyunca büyük bir boğaya doğru yürüdü; Franz yaklaştıkça giderek daha sinirli görünüyordu boğa. Başını bir yandan bir yana salladı. Havayı kokladı. Öteki hayvanlar da aynı şeyi yaptılar ve ansızın boğa onların başı oldu. Kendisine doğru ilerleyen adama karşı duyduğu kuşkuyu saklamadı. Fışkıran ter kara derisini daha da parlaklaştırdı, sırtını kamburlaştırıp işedi, gözleri donuklaştı. Franz ona doğru ilerlemesini sürdürdü. Sonunda boğanın gözleri adama dikildi, onu kokusundan ve kumda kayan ayaklarının sesinden ayırdetmek için. Gözleri yavaş yavaş odaklaştı, boğa böğürdü ve başını hızla geri attı. Korkusunu ve dikkatini hâlâ ona doğru yürüyen karaltıdan uzaklaştırabilecek bir şey arıyordu; bir koku, bir horultu ya da herhangi bir gürültü; boğa bir kaçış, bir çıkış yolu arıyordu. Ama öteki boğalar kara deriden, gözlerden, yeşil ve beyaz boynuzlardan kımıltısız bir duvara dönüşmüşlerdi.: Tek çıkışı, ileri doğru yürümek, saldırmaktı.

Boğa böğürmeyi kesti. Kasıldı, tüm seyredenler içinmişçesine. Korkaklığı yürekliliğe dönüşmüştü, salt orada, güneş altında olmanın fiziksel onuru da vardı. Donuk gözleri, canlı ve parlak kocaman kara siklelere dönüştü. Islak, esnek burun deliklerini açtı ve

horuldadı. Öfkeyle titremeye başladı, düz beli, kalçaları ve butları, sırtının keskin kenarı titriyordu. Tüm gövdesi bir savaşıma hazırdı şimdi: Kalın ve güçlü ön kasları, arkasının ince çevikliği. Toynakları kara, burun delikleri kocaman, böğrü derin, solukları yabanıldı; yalnız korkudan doğan bir yüreklilikle dolmuştu. Franz, şalı yanında açık tutarak hâlâ ilerliyordu; iki biçim, ağır ağır ilerleyen adam ve beyaz kumun üstünde kımıltısız duran boğa eskil bir mağaranın boyalı duvarına, Roma İmparatorluğu parasının önyüzüne ya da bir Yunan mozaiğine yaraşır bir imge oluşturuyorlardı.

Sonunda boğanın gözleri, önlerinde iki nesne olduğunu anladılar: Adam ve şal. Franz kımıldamadan durdu. Şalı güneş yanığı yumruklarında hiç kımıltısız tutuyor, rüzgâr onu hemen hemen hiç dalgalandıramıyordu. Kollarının iç kısmındaki damarlar şişmiş, mavimsi olmuştu. Topukları birbirine bitişik, sağ bacağı gergin, boğa saldırıya geçince kasılmaya hazırdı. Sen gözlerini dikmiş, korkuyla bakıyordun, Elizabeth; kıkırdayan İsabel gülmesini tutuyor, Javier ise yalnızca seyrediyordu. Franz boğaya egemen olmuştu. Her şey, ineklerin kokusu, öteki boğaların ve yavruların böğürtüsü, çağlayanın uğultusu ortadan silinmiş, boğa sağırlaşmış, adamla siyah şal tam anlamıyla büyülemişlerdi onu. Boğa saldırdı. Başıyla şalı kaldırdı ve boynuzlarını çılgın gibi sağa doğru savurarak Franz'ın yanından geçti. Ağırlığıyla ileri doğru itilen boğa toprak şeridin ucuna dek kaydı ve düşerken acıyla böğürdü. Yeniden ayağa kalktı. Bir an dinlenmeye çalıştı, ama Franz onu sıkıştırıyor, «*Toro! Toro!*»[1] diye yineleyerek onu olduğu yerde çiviliyordu. Franz'ın çenesi öne doğru çıkmış, dudakları gergin bir biçimde açılmıştı. Adam da, hayvan da korkudan tere batmışlardı. Franz'ın gömleği sırtı-

1. **Toro**: Boğa. (İsp.)

na yapışmış, toz, deri ayakkabılarını ağartmıştı. Giysilerinin altında, bedeninin şiddete ve gerginliğe, sinire, kasa ve yoğunlaşmaya indirgendiği görülebiliyordu.

Boğa yeniden saldırdı. Başı ve omuzları yeniden Franz'ın içine çekilmiş karnını sıyırdı, kesin ama esnek bir hareketle boynuyla yeniden şalı kaldırdı. Tam anlamıyla egemenlik altındaydı şimdi. Bu kez kaymadı, düşmedi de; bir kıvılcım gibi olduğu yerde döndü ve üçüncü kez saldırdı; bu sırada Javier sırtını dönüp Volkswagen'ın yanına gitti, kapıyı açtı, direksiyonun başına geçti ve bütün gücüyle klaksona bastı. Korna keskin, delici bir sesle bağırdı, sessiz havayı gürültüyle doldurdu, Javier tozlu ön camdan baktı, boğanın yeni bir saldırıya geçtiğini ve Franz'ın boğanın tepki göstermesinden bir an önce korna sesiyle dikkati dağılarak başını kaldırdığı tehlike anını gördü. Boğanın başı kara şala dolanmıştı. Sürü birden sese ve harekete geçti, sinirli sinirli böğürerek, korkutucu korna sesinin kaynağının yerini saptamaya çalıştı. Javier, alnından ter damlacıkları süzülürken kornaya basmayı sürdürdü. Franz hâlâ boğanın dikkatini çekmeye çalışıyordu, kum şeridi üstünde durmuş; ötede büyüyen korkusuyla sürü vardı. İlk devinen, böğürüp dönen kül renkli bir dana oldu; sonra derisi yara bere içinde bir boğa, sonra da hepsi, korku bir elektrik şoku gibi birinden ötekine geçerken, böğürüp deviniyor, başlarını sağa sola silkiyor, horulduyorlardı. Terleri ve salyaları akıyor, çişleri damlıyor, karınları şişiyordu. Kimileri kendilerini ırmağa attılar ve çağlayana doğru sürüklendiler. Kimileri yılgınlığa kapılmış, omuzları ve boynuzları birbirine çarparak karşı kıyıya doğru kaçışıyorlardı. Sonunda Franz'ın karşısındaki boğa da korkuya kapıldı. Tümünden daha hızlı böğürdü, çılgın gibi başını salladı ve sürünün ardından koştu. Sürü, klaksonun çılgın şamatasından kaçarak ırmağın öte ya-

kasına vardı ve bir toz bulutu içinde yitip gitti.

Franz başını bir yana eğdi. Ona doğru koştun, onu kucakladın, Elizabeth. İsabel gülümsedi, arabaya doğru yürüdü, Javier, bitkin, hâlâ çalan kornanın düğmesi üstüne abanmıştı.

Irmak geçidi serbestti. Böğürme ve toynak sesleri azaldı. Güneş belli belirsiz balçıkla kaplı yeşil ırmağın üstünde parlıyordu. Javier doğruldu ve korna sesi kesildi. Irmağın öte yakasında top ağaçlardaki kuşların cıvıltısı yeniden duyulabiliyordu. Javier arabadan indi, koltuğu öne doğru itip arkaya geçti. İsabel onu izledi. Gülümseyişi gizliydi, ama onun da kendisi gibi eğlendiğini görmeye çalışarak Javier'e baktığında, yaramaz gözlerinde görünüyordu. Sen ve Franz arabaya yaklaştınız, Elizabeth. İki erkekte de aynı gerilim, yüzlerinde aynı solgunluk vardı. Bir boğayla güreşmek; bir kornanın düğmesine yumrukla bastırmak.

«Onu tehlikeye düşürdün. Tanrım, ne yaptığını bilmiyor muydun?»

«Zarar yok,» dedi Franz. «Onları benden daha iyi kovaladı.»

«Onu savunma! Ya üstümüze doğru kaçışsalardı?»

«Gelmediler ama.»

«Üstelik seni şaşırttı. Boynuzlanabilirdin. Ne olurdu o zaman!»

«Gerçekten, önemli değil.»

«Tanrım, ne olurdu o zaman!»

Javier sana gülümsedi, Elizabeth.

Franz motoru çalıştırdı. Başını kımıldatmadan sürdü arabayı. Mavi polo gömleği terden ıslanmıştı. Gri flanel pantolonu ve ayakkabıları toza bulanmıştı.

İsabel bir şey fısıldadı.

«Ne?» dedi Javier.

Franz'ın koltuğunun arkasındaki kadife ceketini düzelttin, Canavar. Kara gözlüğü düştü. Aldın, özen-

le camlarını temizledin, çantandan çıkardığın bir mendille; sonra gene onun cebine koydun mendili.

«Şu boğa sahnesini niçin yazmıyorsun?» diye fısıldadı İsabel gülümseyerek, Javier'in kulağına.

«İsabel, İsabel,» dedi Javier neredeyse inleyerek.

Javier yatağın üstünde uyuyordu, İsabel, sen de «Ayışığı Irmağı»nı sessizce mırıldanarak, onun not defterini okuyordun.

...Ama insan, görünürdeki özgürlüklerine ve ilgisizliklerine karşın, gökyüzünün tüm öğelerinin, sunağın tabanını kuşatan ve tutsak eden yılanın taştan anısı önünde eğildiklerinden kuşku duymalıdır. Onlar insandılar. Şimdi neredeler? Gizli bir kan ırmağı akıyor mu basamaklardan? Taş göremez, ama burada doruk noktasına varan zaman görebilirdi. Ölüm de görebilir. Su-güneşi bu dünyanın üstüne akıyor ve insanlar boğularak ölüyorlar. Toprak-güneş —ve görüyorum seni, piramidin ağırlığını taşıyan yontuya dönüşmüş toprak, taştan yapılmış, senin kadar uzun dayanmayacak olan yılanın dişleri gibi katı, işlenmiş toprak— toprak-güneş kanı emiyor. Aynı zamanda hem yukarıda hem de içeride olan ateş-güneş tüketiyor ve öldürüyor. Hava-güneş, aralarında en yabanılı, sessizlik içinde ötekileri içine alır, toprak, ateş ve suyu. Neredesiniz, siz bir zamanlar canlı olan insanlar? Ortaya çıkın. Konuşun benimle. Ne diyeceksiniz? Gözler, bakın ve görün. Hâlâ yaşamakta olan bu toprağın tek bir yürek atışını bile kaçırmayın. Biz dördümüz burada simgelerinizin, büyük öğle yangınından artakalan tek şeyin karşısında duruyoruz. Simgeleriniz mi? Peki biz sizden nerede ayrılıyoruz? Sizin gibi biz de kıyamet gününü, tülün yırtılmasını ve bizi yutacak olan alacakaranlık canavarlarının ortaya çıkmasını mı bekliyoruz? Peki, onlar hep burada, aramızda değil mi? Yaklaşıyorum. Taştan tüylere dokunuyorum...

Yanında Javier kımıldadı, not defterini kapatıp eğilerek ona baktın. Cholula öğle sonunun şaşkınlığı-

nı uyuyordu. Gülmeni tutmak için bir elinle ağzını kapatarak okumayı sürdürdün:

...Bu nasıl bir güzelliktir, bizim bildiğimiz güzellikten nasıl ayrılır? Söyleyebilir misiniz? Evet, bizim için, güzelliğimiz bir model, uyulması gereken bir örnek. Modeli kımıltısız anlatımından kendi canlı yaşantımıza aktarmak için kışkırtmadır. Sanat örneği yeniden gerçekleştirilmek, yarattığımız şey modelin çok altında da olsa günlük yaşamımızda yeniden gerçekleştirilmek için önümüze konur. Ama burada bulduğum güzellik, bu zenginlik, Xochicalco' nun bu barbarca lüksü başka bir şey. Bir örnek olarak gerçekleştirilmemiş, yinelenmeyecek, gerçekten daha da genişletilme yetisi olmayan bir şey. Barbarca olan bir şeyin güzelliği kendisiyle biter, yaşamla özdeşleştirilmesinde değil, ondan uzaklığında yaşar...

Artık gülmeni tutamadın, İsabel. İçinin derinliklerinden, topuklarından kabardığını söylüyorsun gülüşünün, elinle ve Javier'in açık not defteriyle boğmaya çalışmana karşın. Hâlâ sessizce, ama öylesine şiddetle güldün ki, yatak sallanmaya başladı ve Javier uykulu uykulu gözlerini açtı. Artık not defterini, komodinin üstüne, yerine koymaya vaktin yoktu. Javier gözlerini açtı, gülüşün, sesli bir gülüşe dönüştü, Javier anlayamadı ve sen yakalandığını duyarak yüksek sesle okudun: *«Öyle bir andasınız ki, zaman sizden kaçıyormuş gibi görünür, ama kımıltısızdır...»*

Javier ağzı açık sana bakakaldı. Hâlâ anlamamıştı. Toparlandın yatakta, onun yanında diz çöktün ve yeniden okudun: *«Başlangıç ve son özdeştir, tıpkı yılan gibi...»* Gülmekten sarsılıyordun.

Javier dirseklerine dayanarak doğruldu ve yüzünden bütün olası heyecanlar geçti. Beni seviyor, benden nefret ediyor, dedin kendi kendine. Onun hoşuna gidiyorum, onu küçültüyorum. Onu heyecanlandırıyorum. Üçüncü kez yüksek sesle okurken se-

ni kalçandan yakaladı, yataktan yere sıçradın. «*Bu nedenle de, ne baş vardır ne de son, donuk ve başı, sonu olmayan bir karabasan vardır, insanın boş yere...*»

Homurdandı ve arkandan yere atladı. Onu hiç böyle görmemiştin. Ama ondan döne döne uzaklaşırken, onun ağır devinimli ellerinden kaçarken hâlâ gülüyordun. «*...yeni bir tansökümünü beklediği...*»

Sana doğru atıldı, sen ağzın açık, gözlerin ışıl ışıl not defteriyle savaştın onunla. Masasının ardına sığındın. Javier masayı devirdi, sen yüksek sesle bir şey söyledin, elinde not defteri hızla yatağa doğru koştun. İlk kez çıplak olduğunun bilincine vardın. O da senin gibi çıplak, pörsümüş, açıkta kalan kamışını —o bitkin ayçiçeğini, Pisipisi— ve yassı karnını unutarak, senin çıplaklığını ilk kez görüyordu sanki, öfkesinden yeniden istek doğmaktaymış gibi. Orada, ilk kez korku duyarak, tutuk, tuzağa düşmüş, banyoda bırakmadığın tüm kokuları duyarak dururken kanının hızla dolaşmasında, yüzüne yayılan pembelikte yeni bir şeyin ayrımına vardın. Onun bu kokuların çekiciliğine kapıldığının, hattâ büyülendiğinin bilincine vardın, şimdi sana tek bir karar kalıyordu, ona doğru yürüyerek, çabucak, sessizce kendini ona sunmak ya da o yalnızca sen hiçbir şey yapmadığın için duruma egemen olduğunu duyuncaya dek durup beklemek. Korkunu duyabilsin diye ona sırtını bile dönmediğini, onun karşısında durmayı sürdürdüğünü söylüyorsun. Ama, ah, İsabel, o davranışın bile onu taşlaştıracağını, senin olup biteni tam olarak bildiğini görmesine yol açacağını anlıyordun. Hayır, kımıldamadın. Dimdik, kıpırdamadan, elinde not defteri, gözlerini bile yumma yürekliliğini göstermeksizin, yok olmaya çalışarak orada durdun. Başını, bedeninin kimbilir hangi esmer kumlarına gömmüş bir devekuşuydun. Havanın saydam rengine bürünmeye çalışan bir bukalemun gi-

biydin. O, sanki gerçekte orada değilmişsin gibi, sana doğru yürüdü ve neredeyse bir çocuk gibi, neredeyse umutsuzca, ağır ağır sana sarılırken, sen de onun çıplaklığının bilincine vardın, ekşi, bozulmuş bir şey kokuyordu, Javier. Omuzlarından tutup, sırtın onun göğsüne dayanıncaya, kara kumdan ıslanmış saçların yüzüne değinceye dek döndürdü seni. Eliyle kaba etlerini açtı, önce çok hafifçe. Sonra parmakları sertleşti, anüsüne girdi, saklandığın yerdeki kumlar açıldı, artık saklı değildin, önce kuru ve sert olan açıklık şimdi yumuşamış, pürüzsüz bir yapışkanlığa dönüştü. Öteki elini bacaklarının arasından öne geçirip klitorisini okşamaya başladı. Gergin bir yay gibi büküldün İsabel ve yüzükoyun yatağa kapandın, daha şimdiden. Tuzlu çiçekler, eğreltiotları, nemli köklerle dolu karanlık bir ormanda yitmiştin. Balık, gümüş gibi, cam gibi sert, pis kokulu deniz yosunlarını arıyordu. Şimdi artık hiçbir giz yoktu. Maden ocağı açılmış, en derin pembe ve siyah geçitlerine dek delinmişti. Son utancın da açılmış ve ele geçmek tuzdan bir yontuya dönüştürmüştü seni. Gene de senin utkundu bu. Söylemeksizin ya da istemeksizin ona, onu gerçekte senin edilgenliğinin gücünün, daha önce hiç sınamadığın, şimdi de onun kendini eşcinsellik eyleminde açığa vurmasını, her atılım ve çekilişle yok etmesini sağladığın o dayanıklı gücün sonucu olan şeyi kendisinin başarmış olduğuna onu inandırarak ona zorla kabul ettirdiğin bir utku; hızlı solumasıyla, şimdi sözcüklerle özürlerin geride kaldığını, edebiyatın sona erdiğini; yalnızca, birbirine kenetlenmiş dişler, doğum sancısını andıran bir sancıyla verdiğin bu son özgürlüğün var olduğunu anlatıyordu sana. İkiniz için de yeniydi bu, ama sen yirmi üç yaşında, ilk kez sana ne olduğunu çok açık bir biçimde anlıyordun. Sana karşı hâlâ, yalnızca, baştan çıkardığı öteki kızlardan biri, onun sevgisini değil, bilgisini isteyen bir kızmışsın gibi davrandığı o günlerde,

onunla ilk karşılaşmanızdan sonra bunun açıklamasını okumanı o kendisi sağlamıştı. Şimdi ellerinden düşmüş olan aynı mavi not defterine yazılmış sözcüklerdi bunlar:

...Belki o zaman, Ligeia'ya ilk rastladığımda, İsabel'in kendisi ve sevgilisi için yeterli olduğunu sandığı sevecenlik benim için de yeterli olabilirdi. Ama o anlamıyor. Bir yazarın tüm yaşamının yeniyetmelikte tanyeri ağarıncaya dek okunan sürükleyici bir romana benzediğini kavrayamıyor; adı **Yitik Düşler** olan bir romana. Her şeyi söylemeye, her şeye anlamını vermeye çalışırken, insanın sonunda, tüm yaşamı doğal olarak sahip olduğu anlamdan soyutlaması ve her şeye karşın yazının da soğuk ve yapay biçimleri aracılığıyla hiçbir şeyin söylenemeyeceğini görmesi acı ve hüzün verici bir çelişkidir. Bunu ne zaman anladım? Bir lokantanın sahiplerince kıyıdan uzaklaştırılan sıska, beş parasız bir incir satıcısının bayağılığı mıydı? Çevreyi araştıran, umarsız gözlerini görmeyi, onun ve sorunlarının, adalara bulmaya geldiğim düşle eylem arasındaki ince dengeyi bozmasına izin vermeyi yadsıyışım mıydı? Ligeia'nın çakıl taşı koleksiyonunun yitmesi mi? Bütün bunların beni asıl tutkumdan, şiirimden, amacımın odaklaşmasından ayırmasına neden izin verdim? Şiirimin, incir satan yaşlı bir kadınla ya da renkli çakıl taşlarıyla ya da hattâ Ligeia'yla ne ilgisi vardı? Birliğim, bölünmüşlüğe yenik düşmüştü; sözcükler gerçekliğin parçalanmışlığını, daha ben yazmaya çalışmadan var olan bir parçalanmışlığı ele geçiremezler. Öyleyse, bir kez daha, her şeyi saptama istemi, bir kez daha geçmişi saptama, şimdiki zamanı özümleme ve geleceğin tüm önsezilerini kabul etme başarısızlığı. **Moi, j'aurais porté toute une société dans ma tête?**[1] Hah, hah, hah...

«Tanrım, ne değişikti!..»

«Çok mu değişik buldun? Gerçekten şaşırttı mı seni? Ama uzun sürmedi. İnsan bedenine uygulanan bu

1. Bütün bir toplumu kafamda taşımış mı olacağım? (Fr.)

yüzkızartıcılığın yok olması ne denli uzun sürebilir? Seninle bölüşmek istediğim, seninse hiç anlamadığın şeyin tersine, bunun ne önemi var?»

...Eti kemiği olmayan bir düşmanla savaşmak. Çekimserliğin mi yoksa gelişmekte olan yapıtın mı güvenli yol olduğunu hiçbir zaman bilmemek. Bunu uzun uzun düşünmeliyim. Yaptığının ve artık yapmadığının gerçek değerini kesinlikle bilmeksizin, havada asılı kalmış, nasıl yaşıyorsun? Eylem başarısızlık, çekimserlikse, hiç değilse bir karşı çıkış izi bıraktığı için, başarmaksa, insan betimlenmemiş kalmak zorunda olan bir çağı nasıl betimleyebilir? Çünkü bu canavarlık çağının çılgın sözcüklerinin hiçbirini gelecek kuşağın kulaklarına ulaşması için ardında bırakmasına izin verilmemelidir...

«Bana güler miydin, Ligeia? Evet, gülerdin. Anlayamazsın.»

...Birlikte olduğumuz ilk yıllardan beri, çağımızın anlamının, onun tüm anlamını ortadan kaldırmakta yattığını her zaman anladım. Saçma. Günümüzde Byron olmak yani. Bu sağırlığı yaratıcı bir çabayla bir kitap, bir resim ya da bir müzikle yanıtlamak, yalnızca suskunluğuna değen bir çağla işbirliği yapmaktır. Sanatçının yapıtı kendi içinde kalmalı, ışığa çıkarılmamalıdır. Onu değmeyen kimselere vermek, açık bir güçsüzlüktür. Yapıtımızı bölüşmedikçe, yapıtımızın bir değeri olur, günümüzde değerin önkoşulu budur. İçimde, **benim içimde**: Tüm savaşımım. Sezgisel olarak duyduğumla anladığım şeyin bir araya gelmesi. Yalnızca ruhumun geçeceği, ruhumun köprüsü. İçimde, geleneğin kuralları arasındaki tartışma bir yüzyılın gücü, ondan sonraki yüzyılın kısıtlamaları ve güçsüzlükleri oluyor. **İçimde**, saltık'ın arayışı, tam olmayışın başarısızlığı, elde edilebilen tek şey olduğu için, benim minicik saltık'ıma dönüşen o tanımlanmayışın yaratılışı. İçimde yel değirmenlerine dönüşen devler: Hiç kimse onların dev olduklarına, delinin akıllıya dönüştüğüne, çünkü aklı başında budalaların göremediklerini ancak onun gördüğüne

inanmayacak. İnanmak: Hiçbir şeyi dile getirmemek, hiçbir şeyi açığa vurmamak. Kendimizi, ne yıpratan dogmaya ne de eksilten salt ilgisizliğe karşı açık bulundurmak; bizde olan niçin yok edilmek ve kötüye kullanılmak için bizden alınsın? Susmak daha iyi. Hep susmak, eğer bizim olmadığımızı olmamızda direnenlerin ve bizi soyutlayan, kemiren, zararsız duruma getirenlerin yozlaştırmasını kabul etmemeyi yeğ tutuyorsak. Bilmiyorum. Arkama bakmak istemiyorum. Başka bir yüzyılda değil, bu yüzyılda yaşıyorum ben, tutukeviyle ya da başarıyla öldüren, darağacı ya da alkışla ortadan kaldıran, yazdığımızı kabul de etse yadsısa da her zaman saldıran ve yok eden bir çağda. Hiçbir çıkış yok. Alaycı barbarlık çağımız sürdükçe, sıkı basmalı. Ve kutsal diye anılmakta direnen bir toplumun övgüsünü söylemeli ya da oruç tutmalı, serbestçe buzdolabı dağıttığı için daha şimdiden kendini kutsal duyan öteki toplumun bileytaşı tekerleklerine hizmet etmeliyiz. Başka çözüm yok. Kimse bizim emeğimizi istemiyor. Herkes bizim, yüksek papazlar, büyük dinlerin papaz adayları olmamızı istiyor. Kim kendini kurtaracak? Emeğin utkularının türkülerini söylemeleri gerekenler mi, yoksa emeğin ürünlerinin türkülerini söyleyenler mi? Çıkış yok. En iyisi susmak.

«Bende hiç bilincine varmadığın kahramanlık bu işte, Ligeia. Öyleyse durmadan yazmak, yazmak, ama hiç yayımlayamamak, daha iyi bir çağ bekleyerek çekinik kalmak daha kahramanca olurdu. Bilmiyorum. Bir gün bunu gene sor bana, bakalım o zaman seni yanıtlayabilecek miyim. Şimdi bilmiyorum çünkü. Gerçekten bilmiyorum. İnan bana.»

«Javier,» diye fısıldadın kulağına, Pisipisi, araba ırmak geçidinin içinden geçerken.

«Ne var?»

«Şu boğa sahnesi,» diye gülümsedin. «Niçin yazmıyorsun onu?»

«Javier? Orada mısın? Işığı yak, yatağı göremiyorum. Şu perdeleri çekme tutkun yok mu. Yoksa ha-

va mı karardı? Javier, burada mısın? Kutsal Nembutal'ini aldın mı? Pekâlâ, pekâlâ, karşılık vermek istemiyorsan umurumda bile değil.» Çünkü orada olup olmaması, uyuması ya da sana hiç aldırmaması aynı şeydi. Hiç fark etmezdi.

Biliyor musun, Canavar, kimi eylemler görkemli bir sonuçsuzluğa yol açar; yaşamın bazı anlarının gerçek değeri hiçliktir. Ve sen, belki hattâ odada bile olmayan Javier'e, onun mektubunu açmanın ardından, aylarca ikinizin, gerçekte istek ve bekleyişten oluşan, ama her birinizin ayrı olarak ve yalnız başına bir tür gerilimli yaşam sürdüğünüzü söylüyorsun. Bunu açık seçim anımsamak istedin, çünkü o, zaman üstüne atılmış bir köprü —kuşkusuz yavaş yavaş, tüm ince aşamalarıyla, insanın isteyebileceği ölü ve gergin anlarla— bugün ne yaşıyorsan ve neysen ona götüren bir köprüydü. Bunu söyleyen kim, ha? Yunanistan dönüşünüz, savaş başladığında, Meksiko Kenti'ndeki ilk aylar, o günler ardınızda kaldı, ikinizin de bölüştüğünüz; ama hiçbirinizin yüksek sesle adını anmadığı bir istekle geri itilmiş; tutkumuzu bastırmayacak, ama bileyecek yeni bir buluş elde etmek. Senin deyişinle, *Ship ahoy, to graduate and join the Navy.*[1] O bekleyişe ve bilinmeyen gerçeğe giden yol, ağır, görünür olayların yokluğunun belirlediği kavranamaz bir değişiklik zamanı olsa da, birlikte yürüyordunuz o yolu. Değişiklik olduğunda, ikinizin de, bu değişikliğin yaşamlarınızı havaya uçuracak ve onları birbirinden ayıracak bir patlama olacağını umduğunuzu itiraf edebilirsin.

«Hayır, böyle değildi. Hiç böyle değildi. Javier'e ilişkin ne bilebilirim ki? Yalnızca kendi adıma konuşuyorum ben!»

Sessiz, ama gülümsemeli kahvaltılardan sözediyorsun; Tanrı biilr hangi gereksinimin dürtüsüyle, ar-

1. Okulu bitir,. donanmaya gir. (İng.)

zunun mutluluğunu ve umutsuzluğunu gizleyen tüm o davranışları yüzeyde tutmak için, kahveni içme yürekliliğini göstermeksizin beklediğin kahvaltılardan. Ekmek dilimlerini kızartma makinesinin içine koyardın...

«...Isıyı ayarlamak, marmelatı küçük tabaklara koymak. Ekmek kızarınca üstüne tereyağı sürerdim, her sabah senin konuşmanı, bana bir şey sormanı beklerdim, oysa sen sessizce gazete okumayı sürdürürdün —o kara başlıklardaki adları hiç unutmayacağım: Rundstedt, Wavell, Gamelin, Timoshenko — okuyor, ara ara, kentte yürürken neler gördüğünü, yazının nasıl gittiğini anlatman, eskiden yaptığın gibi yazdıklarını okumama izin vermen için sessizlik içinde sana yalvarırken bana gülümsüyordun...»

«Hart Crane'in *Köprü*'sünü anımsıyor musun, Ligeia? Böyle bir şey bulmak istiyorum. Kente şiirde yankısını vermek.»

Kahvaltıdan sonra, yankılamak istediğin sesleri aramak için kentte dolaşmaya çıkardı. Sen de sokağa çıkıp yürürdün.

«Evet, senin gibi, ben de bir başıma sokağa çıkıp yürürdüm. Ama ben kentin aynı kesimlerinde yürümezdim. Bizim mahalle ve Reforma yakınındaki sokaklarla sınırlardım kendimi. Chapultepec ve Cuauhtémoc çemberi arasındaki Reforma...»

... senin sınırlı bölgendi. Dişbudak ağaçları altında, tozlu gezi yolu boyunca — bugün beton o yol — o günlerde sessiz olan yolda yürürdün; yolun iki yanına sıralanmış, yüzyıl sonundan kalma, kabartma vazo ve asmalarla süslenmiş konakların önünden geçerdin; kimileri hiçbir zaman yağmayacak olan karı bekleyen kırık damlar, yeşile boyanmış bahçe kapıları, beyaz çerçeveli düz uzun pencereler, taş korkuluklu düz damlar, yukarı, kabul salonuna çıkılan dik basamaklar. Nemli mahzenler, yarı açık kapı eşiklerinde duran hizmetçiler, eski pahalı arabalarında, bir

Fierce-Arrow, bir Isotta-Fraschini ya da fırfırlı kırmızı kadife yastıklı, altın ışıklı bir Rolls-Royce'la gidip gelen, geniş, yeşil kapılardan, yüksek duvarlar, biçilmiş çimler ve yüksek palmiye ağaçlarından ötürü sokakta görünmeyen parkı andıran bahçelere giren, sokağın yaşlı oturanları. Senin bilmediğin bir Meksiko Kenti'ydi bu, yitip gitmekte olan bir Meksiko Kenti, senin için saklanmış olan, sana hoş geldin diyen, korktuğun, yalnızca kentin merkezinde bir sinemaya ya da lokantaya giderken acele bakışlarla ancak bölük pörçük görebildiğin kente karşı seni savunan, geçmişten bir kesit; sert yüzlerin, suçlu gözlerin, yara izlerinin, kazaların, ters ve aşağılayan konuşmaların gölgeli kenti, Canavar, her zaman şiddetin eşiğinde bir kent: Mesones, San Juan de Letrán, La Moneda, Corregidora, Argentina, Guerrero, Peralvillo; kentin uyuyan aslanlarının yattıkları, çanak-çömlek ve at alıp satanlar, dilimizi çiğneyip çiğneyip dönüştürerek tükürüp bize atan gece kadınları, argo kapatmaları. Boğa güreşleri, kabareler, ucuz sinemalar, o zamanın vodvil tiyatroları, bütün bunlar seni korkuttu, Canavar. Biliyorum, ah, bilmez miyim. Hep ardında birileri izliyormuş, gözetleniyormuşsun gibi duydun kendini, geçişini izleyen bir adamın ağzının içinde gevelediği bir güzel sözün, en küçük bir duraksama olmaksızın kanlı bir eyleme dönüşebileceğinden korkardın. Fiziksel bütünlüğünden kuşkulanırdın; o cam gibi gözlerin, yalnızca gözlerini dikmiş bakan erkeklerin değil, kadınlarla çocukların gözleri de, sana ilişkin, senin kendini bildiğinden daha çok şey görebiliyorlardı sanki. O esmer derili milyonların tümü de dayanılmaz edilgenlikleri, birden sertleşmeleri, mutsuz gülümseyişleri, alaycı hüzünleri, yabanıllıkları ve hınçlarıyla bilici ya da büyücüydüler sanki; yalın bir göz göze gelmeyi soysuz bir ölüme, kara gözlerinde, nasırlı ellerinde, kalın dudaklarında yüzlerce yıllık aşağılamalarında ve boşa çıkmış öçlerinde taşıdıkla-

rı kendi yazgıları gibi gölgeli bir yazgıya dönüştürebilen büyücü-rahiplerdi sanki.

«Bazan tüm Meksikalıların yalnızca hesaplaşmak istediklerini düşünüyorum!»

Hayır, uğraklarına ve inlerine gitmek zorunda değildin. O zaman barış içinde olan bir kesimde onlardan uzak kalabilirdin. Çok geçmeden yoksullaşan eski aileler evlerini satacaklar, Niza, Hamburgo, Génova ve Londres, moda lokantalar, pahalı dükkânlar, kabareler ve açık hava kahveleriyle dolu caddelere dönüşecek, Lancia'lar, Jaguar'lar, kara kazaklı, kara ağ çoraplı vampirler, göçmen *gringo*'lar,[1] Café Tirol'un ve Kinneret'in varoluşçu kahramanları, devrimi, bir an önce yapıp bitirmek için kendi içlerinde yapan o dikkatli ve sabırsız devrimcilerin sinsi sinsi dolaştıkları bir yer olacaktı. O zaman bile bu caddeler senin için, kangrenleşmiş karanlık kente, çamurdan kulübelere ve galvanizli demire, çıplak ayaklara, süprüntü ve çöplükleri karıştıran ellere, suç, açık-saçıklık ya da büyü dolu kara gözlere karşı bir engel olarak kalacaktı.

«Her Meksikalının bakışı üç olasılık taşır. Öldürmek, soymak ya da kutsamak. Kentten sormak istediğin bir soru vardı Javier, ama bir karşılık alamadın bu soruya. Kent değişmemişti, sen değişmiştin ama. Daha bir buçuk yıl önce bir gece geç vakit eve geldiğimizde olmaması gereken bir ölümle karşılaşmıştık. Ben öyle düşünmüştüm. Ama sen bunun öylesine önemsiz olduğu için gerekli bir ölüm olduğunu düşünmüştün. Çocuğun cesedi bizim binanın kapısına dayalıydı. Nasıl tepki göstereceğini bilmiyordum...»

Hayır, Canavar, çünkü siz Yankee'ler ölüme saygı göstermek için insanın ona karşı nasıl tepki göstereceğini bilmemesi gerektiğini bir yasa durumuna getirmişsiniz. Her şeyden önce, insan sarsılmalı, ölü-

1. Meksika'da yabancılara, özellikle A.B.D.'lilere verilen ad.

mün bir şeyi kırdığına, onu seyredenleri de kırabileceğine inanmalıdır. Her şeyden önce, insanın ölüme vereceği bir yanıt olmamalı.

«Ne söyleyeceğimi bilmiyordum. Ve daha bir şey söylemeden acıyla doldu içim.»

Evet, Elizabeth. Acı önce sessiz olmalıdır. Daha sonra bağırabilir, ama hemen değil. Önce acı çek. Sonra acıdan sözetmeye hak kazanırsın. Acı, kapının eşiğinde rasgele bir ölü gibi az da olsa, bağırsaklarında rastlantısal bir kanser gibi çok da olsa, onu tanıyıncaya değin sözetme ondan.

«Sen acı duymadın Javier. Sanırım hiçbir şey duymadın. Apartmanımızın kapısı önünde yatıyordu, ayakları çoraplı, evet, ayakkabıları yoktu, bıçak hâlâ vücuduna saplı, gözleri kocaman kocaman açık. Nerede olduğumuzu bildiğimden emin olmak istercesine çevremize bakındım. Gece yarısına değin açık kalan kitapçı, vitrinde Durrell'in *Quartet*'i,[1] onun yanı sıra *Hopscotch, Explosion in a Cathedral*[2] ve *The Mind of an Assassin,*[3] Troçki'yi öldüren adamın zihni. Ne gülünç; bir katilin zihni. Troçki, biz Avrupa'dan döndükten iki yıl sonra öldürüldü. Gazetelerdeki resmini anımsıyorum, başı sargılı, gözlüksüz, küçük beyaz keçi sakallı, ölü. *Bir Endülüs Köpeği* ve *Doktor Caligari'nin Kabinesi*'ni görmeye gittiğimiz Fransız Enstitüsü'nün sinema kulübü, köşede bir ekmekçi, binamızın önünde bıçaklanmış bir ölü. O akşamı, San Juan de Letrán'daki bir kabarede twist yaparak geçirmiştik. Bazı öğrencilerin beni de götürmeye razı etmişlerdi seni, çünkü benim bir twist uzmanı olduğumdan kuşkuları yoktu; mikrofondaki ses ardı arası kesilmeden, *twist again like we did last summer twist again like*

1. Dörtlü. (İng.)
2. Katedralde Patlama. (İng.)
3. Bir Katilin Zihni. (İng.)

we did last night[1] diye yinelerken bütün gece dans etmiştik; bıkkınlık getirinceye, kollarımız ağrıyıncaya, kaslarımıza sancı girinceye dek, sağ bacak gergin, taban kendi çevresinde dönüyor, kalçalar ters yönde deviniyor, kollar üçüncü bir ritme uymuş, *twist again like we did last summer.* Ama geçen yaz gençtik, adalardaydık ve birbirimizi seviyorduk. Ondan önceki yaz da twist yapmıyorduk; sevişiyorduk, zaman öldürmek için çiftleşiyor, Robert Lowell'i, Octavio Paz'ı ve William Styron'u okuyorduk, derken öğle sonu sağnakları başladı, okumaktan bıktık, parlak bir küçük yılan gibi geldin, seni bekliyordum, sıcakta kalmış bir dişi köpekmişim gibi seviştik, gerçekten istemeksizin, yalnızca kokusunu alarak, gereksinim duyarak, Meksiko Kenti'nin yazından, uzun, yağmurlu öğle sonlarından, boğucu, kahverengi yüzlü öğle sonlarından bunu beklediğimiz için seviştik, sevişmek esriklikten ya da senin o Tanrının belâsı haplarından birinin ardından sokağa fırlamaktan daha iyi olduğu için seviştik; geçen yaz seviştik, yirmi beş yıl önce Yunanistan'da seviştik, Troçki'yi öldürdükleri gün de...»

İşte bir alıntı daha, Elizabeth. Al bakalım! *Oh, Mexico City, if all your sewers were scents and your modern apartments lost their cracks, would your women cease to look so sad, your men so silly?*[2]

«Sonunda, güz gelince,» diye sürdürdün konuşmanı, kendini gıcırdayan yatağa atıp, ışığı yakacak olur-

1. Twist yapalım gene geçen yazki gibi, twist yapalım gene dün geceki gibi. (İng.)
2. Ah, Meksiko Kenti, tüm pisuarların güzel kokular olsaydı, modern apartmanlarının çatlakları yok olsaydı, kadınların öylesine üzgün, erkeklerin öylesine aptal görünürler miydi? (İng.)
MAILER diyen kim, kardeşler? Eğer biz ölmek için doğmuşsak!

san yalnızca ölü pirelerin ve iki-eşeyli salyangozların duvarda bıraktıkları izleri yeniden göreceğini düşünerek, «güz gelince onu anımsamadık. Bizim için hiçbir önemi yoktu, bu lânet olası ülkede mantık diye bir şeyin olmamasına ve her saatin, öteki saatin tıpatıp eşi olmasına karşın.»

Kuru ya da yağmurun kırbaçladığı, tozlardan oluşan bir ova. Zamanın, tıpkı Xochicalco'daki yılan gibi, Elizabeth, dişlerini kuyruğuna geçirip kıvrıldığı bir yer.

«Beni getirdiğin ve öylesine sevdiğim mevsimleri yitirmeme yol açtığın bu lânet olası ülke, Javier. Değişik giyim. Değişen yemek saatleri. Ah, nasıl özlüyorum! Gerçek anlamda yaz olan bir yazda ak giysiler giymek. Gerçek anlamda sonbahar olan bir sonbaharda yün bir tayyör giymek. Kış için kar çizmeleri satın almak. İlkbaharda kurdeleli bir hasır şapka satın almak için alışverişe çıkmak... Ülkemin değişen havasını unutturdun bana, sonunda onu hiç anımsamaz oldum. Yazın, yağmurlarıyla gerçek bir mevsim olduğuna inandırdın beni; senin kösnül olduğun, benim de heyecanla karşılık vermeye zorlanacağım bir mevsim olduğuna inandırdın beni, öyle bir heyecan ki...»

Yitik Çocuk Sokağı'ndaki eski evin avlusuna yağmur yağmaya başladı. Javier kitabını kapattı ve dirseklerini korkuluğa dayadı. Temmuz sağnağı az önceki sıcağın bedelini ödedi, likenler ıslandı, sessiz, hızlı yağmur altında sardunyalar, alçakgönüllü, minnet dolu eğilmeye başladılar. Byron'un mektuplarından birini okumayı az önce bitirmişti: *Tutku, içinde yaşadığımız öğedir; onsuz bir bitki gibi yaşayabiliriz ancak.* Tek ses, avluların ortasındaki deliğe doğru akan suyun sesiydi. Paltosunun yakasını kaldırdı, ama içeri girmemeye karar verdi. Oysa Ofelia'nın her akşam olduğu gibi bu akşam da onu beklediğini,

oturma odasında oturmakta olduğunu, az sonra gecikmesinden kaygı duyarak, her akşam olduğu gibi giriş kapısının arkasında bekleyeceğini, onun sözünü yerine getirerek içeri girip yemekten önce kendisiyle yarım saat geçirmesini bekleyeceğini biliyordu. Çıplak ışığın, vızıldayan sivrisineklerin altında oturdu, kitabı yeniden açtı, kapının ardında anlaşılmaz bir önseziyle, özlem dolu bir korkuyla saklanan Ofelia, onun uğraş içinde olduğunu görebilsin ve kendisinin de, kaçırmayı kendi kendine yasakladığı yemek geldiğinde gecikmesinin somut bir nedeni olsun diye.

«Düşünüyordum da,» dedi, Ofelia, sofraya *tamales*[1] ve sulandırılmış şarap koyarken. «Bu evde ne diye yaşıyoruz? Satmalıyız onu.»

«Ben ölünce satarsın. Daha önce olmaz.»

«*Biz ölünce,*» dedi Javier, sırf o yasaklanan «biz»i, eski günlerin «biz»ini yeniden kullanmaya başlamak için.

«Bak,» dedi Raul, işaret parmağını gazetenin nemli birinci sayfasında gezdirerek. «Demiryollarını havaya uçuranların Cristero'lar olduğunu söylüyor. Al, işte. Bizi çalışmaktan alıkoyanlar Cristero'ların kendileri olursa, dürüst bir Katolik işadamı nasıl kazanır yaşamını? Bu ülkede olup bitenleri anlıyorsam ne olayım. Namuslu insanları gönül rahatlığı içinde çalışmaya niçin bırakmazlar? Hiçbir şey anlamıyorum. Papazları öldürmenin, trenleri havaya uçurmanın nedeni nedir?»

«Javier, ellerin cebinde yürüme. Çok çirkin görünüyor.»

«Ülke böyle bir karışıklık içindeyken kim bir şey satın alır?» dedi Raul, Montgomery Ward kataloğunun sayfalarını çevirirken.

«Dün bir transformatör siparişini iptal etmemi is-

1. **Tamales**: Mısır, kıyma ve kırmızı biberle yapılan bir Meksika yemeği. (İsp.)

dediler. Geçen hafta ısmarladığım demirler gelmedi.» Pantolon askılarını gevşetti. «Sen hesapla. Bu ay beş yüz peso daha az demektir bu, hiç kuşkusuz.»

«Yeter.»

«Ofelia... Ne...?»

«Yeter, sus artık!» Sırtını onlara döndü, perdeleri inik, kapılarına asma kilit vurulmuş bu evde kendisinin yaratmış olduğu gölgeliklere çekildi. Ofelia, annesi, söylenip dursa da, o zaman hâlâ ince, yüzü solgun, yüz çizgileri hâlâ çekici, Raul soru sorarcasına baktı ona.

«Şimdi ne yaptım ki ben? Öyle bir şey yapmış olmalıyım ki... Anlamıyorum...»

«Javier, odana git.»

«Allah kahretsin, Ofelia, oğlan on üçünde oldu!»

Ofelia, sıkılı yumrukları ağzında, koşarak oturma odasından çıktı, Raul başını sallayıp ağır adımlarla onu izledi.

Javier alışkındı buna; fısıltıyla konuşan, uzak, ama hiçbir zaman yabancı olmayan, yokluklarını, çevresinde ve ötesindeki kargaşalı şiddete ve yabanıllığa karşı koyacaksa, dört duvar arasında kendine düzen vermesi gereken bir dünyada değişik bir türde varoluşlarını olağan kılmak için kısılan sesler. Ofelia, aynı sözcüklerle olmasa da ölümünden kısa bir süre önce ona diyecekti ki, o yıllarda ülkenin karmaşasını, evdeki dinginlik kalkanıyla karşı koyarak yenmek istemişti; ardında, korunmuş ve güvenlik içinde büyüyebileceği, çocukluğunun, er ya da geç dönmek isteyeceği, ama ancak belleğinde dönebileceği o dönemin uzatılabileceği bir kalkan. O da, ilk kitabını, o akşam Raul'un havaya uçurulmuş demiryollarından, iptal edilen siparişlerden sözettiğini işittikten sonra yazmaya başladığı ilk kitabı yazdığı zaman, belki de yazmak istediği ya da o zaman yazabileceği tek dünya, bildiği tek dünya olduğu için, o kapalı, yalıtlanmış dünyayı anlatmıştı. Çocukluğunun dünyasına, gü-

cümüzün, günlük yaşamın heyecansal kaymasıyla nasıl harcanıp boşa gittiğine ilişkindi yazdıkları. Keşke, o dünyada kendisini yadsıyabilmiş, sessiz kalabilmiş, gücünü tüketen meraklı sorulara, nereye gittin, ne yaptın, ne düşündün sorularına karşılık vermeyi yadsıdığı zaman kendisine yöneltilen azarları ve cezaları karşı koymaksızın kabul etmiş olsaydı. Ama öylesine dayanıklı ve kusursuz olmak için kendisi olmaktan çıkmak zorunda kalmış olurdu. İlk kitabında bunları söylüyordu, şiirlerinin her birinde de, usla istem arasında geçen ve çevresinde olanları anlayamadığı için usun istemi yendiği bir karşılıklı konuşmada, günlük varoluş olaylarını irdeliyordu. Böylece, bu şiirler yeni, el değmemiş, taze ve tek başlarına evinin yapay gölgelerinden, parkın yanındaki göl kıyısında geçirilen pazarlardan, ıssız sokaklar boyunca yürüyüşlerden, laternacıyı dinlemekten, hizmetçi kızları seyretmekten, Raul'un tütün ve traş sabunu kokularından ve Ofelia'nın yaşlanmış küçük kız yüzünden oluşmuştu; bu şiirler, gerçeği, yeniyetmeliği, yanılgıya düşmüş kesinliği, dünya eğer kavranamaz ise, ona düzen getirmesi gerektiği yalanını söylerken usun dile getirdiği gerçeği kapsıyordu. Ama ancak, ne ussal olmayan kıyıları ne de yüreği anlaşılamayan bir dünya, üstünde olgunluğun gücü olan istemin eyleme geçebileceği bir nesne olabilir.

«Ben kaçtım mı bu dünyadan Ligeia? Söyle, n'olur! Bugün sana bu soruyu sözcüklerle soruyorum, ama seni ilk gördüğüm günden beri sessizce soruyorum sana; bende eksik olan şeyin, avluyu ve evin gölgelerini bırakarak dünyaya açılmak ve orada Raul ile Ofelia'nın benden çalmış oldukları gücü yeniden kazanmak isteminin sende olduğunu söyledim kendi kendime. Sana âşık olmamın nedeni buydu...»

«Senin sorunun basit. Her şeyi anlamak ve hiçbir şey yapmamak istiyorsun. Hayır, Javier. Gereğinden çok yorgunum ben.»

«Evi satabiliriz,» diye fısıldadı Raul.

Ofelia'nın sesi tizleşti. «Hayır, tek düşü o! Bunu, onun elinden almayacağım!»

Ama ev onun değil, annesinin düşüydü. Ofelia parmaklarıyla dudaklarını örterken, sesler gene hafifledi. Sessiz ve kımıltısız kalacak bir düştü bu; çünkü zariflik sessizliği, kımıltısızlığı gerektiriyordu; bu düş olmaktan çok bir ait olma biçimi olarak kalacak, sonunda bir gün, billûr gibi kırılabilir bir nesne olarak bütün bütün kırılıverecekti. Pişman bir genç kız yüzü olan elli yaşındaki kadın, daha sonra, tutundukları yalnızca görünüşler de olsa, hiçbir şeyin tutunmaya karar vermelerinden daha önemli olmadığını söyleyecekti. «Senin bir halk okuluna gitmene, yaşama karşı hazırlıksız, nezaket kurallarını öğrenmeden yetişmene izin vermeyecektim... Hayır!»

O Noel'de Raul'un, annesine yakın olmak istediğini, ona bir giysi aldığını fark etti. Ama yanına yaklaşınca onu yalnızca kucaklayabildi, sonra elleri onun omuzlarında, sevecen, utangaç, suskun geriledi, onu öpmeden. Ne de Ofelia öptü onu. Yorgun bir gülümseyişle ona teşekkür etti, yemekten sonra da, her zamanki gibi sokağa çıktı, üç dört saat sonra da taze, diri, eve döndü. Bir gün Raul akşam yemeğine gelmedi; sonra da iki gizemli olay oldu. Gökyüzü ve yeryüzü senin yüceliğinle dolu Tanrım. Şükürler olsun, yücelerde. Öteki zamanda.

Elbet, bitip tükenmeyen sözcüklerini kullanabileceği bir başka, kuru, zamansız zamanın başlangıcı için bırakın teşekkür etsin, diliyorsa. Senin için yalnızca yağmurlu aylar değişiktir; toza çizilmiş bir çizgi; bu senin hoşuna gider, Elizabeth, çünkü hâlâ gençlik gücünü koruduğuna kendini inandırmak için tarihlere, aşılıp geride bırakılacak zaman sınırlarına gereksinim duyarsın.

«Bunun için yaşıyoruz. Başka bir şey için değil.

Beni dinliyor musun, Javier? Bençe hepsi bu, bana inanmazsan, *ship ahoy, graduate and join the Navy. Okay, okay*, sakin ol.»

Biz yalnızca, yaşlılığımızda durumumuzu korumamızı sağlayacak gücü biriktirmek için yaşarız. Her şey gençliğin bir kalıntısı, kendisi için değil, ileride olacağı şey için var olandan artırılmış bir şeydir. İyi geceler, tatlı prens; yaşam tefeciliktir. Tefecilik ya da değil, senin için yaşam, kesinlikle, kaldırımda, cam ve betondan bir apartmanın, eski evler gibi yıllar sonra değil, ilk yapıldığında katlara bölünmüş olan modern bir yapının önünde bilinmeyen bir ölüm değil. Yani senin için yaşam, ölüm değildir. Ama Javier için yaşam ölümdür. Kaldırımdaki ölüye vereceği yanıt, daha gözleri onu görmeden önce gözlerindedir, yapınızın önüne atılmış bir ölü külçe. Ne söyleyeceğini çoktan biliyordu o, çünkü binlerce kez söylemişti, yazmıştı; herhangi bir yapının önünde kaldırımdaki o ölü külçenin ya da başka herhangi bir külçenin ölürken bile yaşamın bir parçası olduğunu. Ölüye nasıl baktığını gördün. Gözleri, orada yüzükoyun, sırtından bıçaklanmış, dili kendi kanının oluşturduğu gölcüğü yalayarak durduğu için teşekkür etti ona.

«Ona teşekkür ettin, çünkü ölü olan oydu, sen değildin, Javier. Buydu nedeni. Meksika'da hepinizin gözlerinizdeki o anlatımın nedeni bu. Hepiniz de her zaman, sizin yerinize bir başkasını ortadan kaldıracak olan eylemi ya da kazayı umar, beklersiniz. Hepsi bu. Ve o zavallı ölü bedene öylesine sessizce anlatıyordun, benim *caifán* arkadaşımın deyişiyle, ölümünün...»

Yaşamının en önemli olgusu olduğunu. Elbette, Canavar, hiçbiriniz, senin ülkenden olanların hiçbiri anlamasa da. Bir cinayet işlemek, ya da birisi tarafından öldürülmek, öteki yaşamımızın, soluk alan, sindiren, devinen yaşamımızın asla elinden gelmeyen bir değer kazanmaktır. Biliyor musun, Elizabeth, sa-

na açıklamak istediğim bir şey var...

«Kimdi o? Bir adı var mıydı? Hemen polise telefon etmeyi önerdim. Bana acıyarak baktın, Javier, ve hayır dedin, polise telefon etmeyecektik. Anlamadım. Hiçbir şey bilmiyordum bu konuda. Juan Jiménez ya da Pedro Lopez, bir makine ustası ya da taksi sürücüsü, ya da muhabbet tellâlı ya da bir kamu görevlisi, evli, bekâr, yaşlı, genç, mutlu ya da kaderin sillesini yemiş biri yatıyordu orada, katılaşıyor, hâlâ kanıyor, kendisi bilmese de yaşamının en önemli olayını yaşıyor dedin bana. Sen ve ben onun tek tanıklarıyız, yalnızca sen ve ben görelim diye ölmüş gibi. Ama o bizim varlığımıza, onun öldüğünü kesinlikle bilişimize ilişkin olarak ne biliyordu?»

Bu bir mit, Elizabeth. Dinle şimdi. Yaşamının, sonunda öteki eylemi, annesinin bacakları arasından ıslak ve kör ortaya çıktığı andan beri tek değerli eylemi sonunda gerçekleştirdiğini bildiğiniz için sana ve Javier'e nasıl minnet duyabilirdi? Söylüyorum, yalnızca eski ve bilinen bir mittir bu. Nasıl sona ereceğini önceden bilirsin. Ulysses İtaka'ya dönecektir. Penelope dokumasına bağlı kalacaktır. Medea kendi çocuklarını öldürecektir. Ne bekliyorsun?

«Elimi sıktın. Bana, önümüzdeki ölü adamın en sonunda canlı olduğunu söyledin. Tüm ölülerin yaşadıklarını.»

Adamın dünyayla olan olan ilişkilerinin, ölümsel değil, yaşamsal bir yeniden düzenlenişini gözlemlediğinizi. Öldürülmüş olmasının başka hiçbir değeri olmamış olan bir adama değer verdiğini. Basit mantığını unutman gerektiğini; yaşam iyidir, ölüm yaşama son verir, öyleyse ölüm kötüdür. Bir adamı öldürdüğümüz zaman ondan öç aldığımızı ya da ona bir can verdiğimizi düşünmekle kendi kendimizi kandırdığımızı. Öldürülmüş adamın, kendisini öldüreni bu işi yapmamaya kandırmak için gerekli sözcükleri, ölüm karşılığı sözcükleri bilmediği için ölmediğini.

Hayır, bu da değil. Öldüren, ona yaşamın bütünlüğünü vermek istediği için öldürüldü o. Katili onu öldürmekle bir iyilikte bulundu ona.

«Cesedin üstünden atladık. Sen esnedin. Kapıyı açtın, sessizce evimize çıktık. Döşeme her zamanki gibi gıcırdadı. Yarın işe gitmemeye karar verdiğini söyledin. Yarın olduğunda, akşam gazetesini getirip cinayetle ilgili haberi yüksek sesle okuduğum zaman da beni dinlemedin bile. Adı Enrique Rocha'ydı. Bir tıp öğrencisi. Bir çift, kaldırımda durmuş, öpüşüyordu. Bir polis gelip onlara ayrılmalarını söyledi. Tam o sırada oradan geçmekte olan Enrique Rocha, kaldırımda öpüşseler ya da öpüşmeseler ne çıkar diye sordu polise. O kendi işine baksın, sevgilileri rahat bıraksın. Rahat, Javier, rahat. Polis, Enrique Rocha'nın üstüne atıldı, Enrique kendini savundu. Polis bir bıçak çıkarıp onu bıçakladı. Öpüşen çift kaçtı, ama bugün olayı anlatmaya karar verdiler. Polis, ölmekte olan tıp öğrencisinin ayakkabılarını çalarak kaçtı. Bir yerde saklanıyor bugün. Onu arıyorlar, bulacaklar, sonra da bırakacaklar.»

Böylece, öğrenci eli tırpanlı adam tarafından saha dışına çıkarıldı, aynasız da seke seke gitti. Hep böyle olur, Canavar. *Ciao,* Enrique Rocha. Güle güle aynasız. Bir mit bu, Elizabeth. Katıksız bir mit.

«Haklıymışsın. Ben polis çağırmak istedim, sen bırakmadın. Enrique Rocha mı? Tıp öğrencisi mi? Hayır. Yalnızca, orada, ağzı açık, gözleri açık, bağırsaklarına bıçak saplanmış yatarken, Meksika'da ölümün canlı olduğunu keşfeden soyut bir varlık!»

Javier güldü: «Sen de polis çağırmamı istemiştin!»

Uzun uzun güldü, gözlerim evimizin çevresinde dolaştı, yıllarca önce Avrupa'dan döndüğümüzde kiraladığımız, şimdi de oturmakta olduğumuz aynı kat, yalnız bugün bitişik apartmana bağlı; duvarı yıktırıp iki daireyi birleştirmiş, geniş ve rahat bir daire

yapmıştık. Meksika'ya 1950'de ikinci kez döndüğümüz zaman. Başlangıçta sahip olduklarımızdan neler kaldı? Bilmiyorum. Bazan, şimdi hizmetçinin odasında gözden ırak duran, çarşafları koymak için kullanılan sandalağacı kitaplığa dokununca hüzün duyuyorum. Parmaklarımı o günlerde satın aldığımız, sevdiğimiz eski kitapların ciltlerinde dolaştırdığım zaman hüzün duyuyorum. Nerval'in çevirdiği *Faust*. Anımsıyor musun? Kleist'ın *Penthesilea*'sı. Voltaire Rıhtımı'nda yaşlı bir kitapçıdan satın aldığımız, Byron'un, Maurois'nın yazdığı yaşamöyküsü bile var. İkinci elden, Grasset baskısı, daha yeni görünsün diye, Byron'un kapaktaki yüzüne şeytansı bir parıltı veren selofan kâğıdına sarılmış. Bu kitapların kimileri yok şimdi, yerlerinde boşluklar bırakarak alıp götürmüşsün onları. Sonra, yıpranmaya başlayınca, sessizce, biraz utanarak dışarı attığımız afişlerimiz. Üstünde, parlak bayraklar, şişkin gölgelerle kuşatılmış garip bir çıplak olan afiş. Karalara bürünmüş kırmızı yüzlü bira içen bir adam afişi. Bir katedralin sivri kulesi gibi ince, Yugoslav köylü kadın. Moreau, Hal, Mestrovic. Ve giysiler, takım elbiseler, ayakkabılar, iç çamaşırları, taraklar, vazolar, deri kutular, çarşaflar, havlular, hattâ gümüş ve porselen, her, şey bırakıyor bizi, öylesine sessizce ve yavaş yavaş yok oluyorlar ki bilincine bile varmıyoruz. Duştan sonra kurulandığın zaman havlunu koklamak koşuma giderdi. Bugün çok az şey kaldı. Kitaplardan başka hemen hemen hiçbir şey. Sakladığımız kitaplar; yolculuk ederken, onlar da bizimle birlikte yolculuk ederlerdi. Paramız bitip sen diplomatik servisteki o işe girince, onları gazeteyle astarlanmış tahta sandıklara koyup çiviledik ve Arjantin'e gönderdik.

Başın sola doğru kaydı, Franz'ın omuzuna dayandı. Gözlerini yoldan ayırıp sana baktı. Her gece, gerçek boyayla değil, lâke bir boya ve püskürtücüyle bo-

yasını tazelediğin kül grisi saçların; istediğin zaman yıkayıp grisini çıkararak boyayabiliyordun. Yarı açık ağzın, büyük, dolgun dudakların. Alınmış kaşların. İri kartal burnun, burun delikleri biraz genişçe. Kapalı gözlerin. Günün saatleri değiştikçe renk değiştiren gri gözler, Elizabeth. Geniş, güçlü ellerin. Siyah şalın altında kavuşturulmuş kolların. Beyaz bluzun, demirhindi eteğin, parlak çorapların, alçak topuklu ayakkabıların. Franz sana baktı, sen gözlerini açtın, sonra gene başını çevirip yola baktı.

«By repeated crime even a queen survives her little time.»[1]

Franz'la geçirdiğin zamanlar Cholula'da bu alacakaranlık gibi olmuştu hep. Bu sabah arabada sana baktığı zaman, gözlerini açıp bakışına karşılık verdin, ama onu görmekten çok anımsıyordun; sanki Franz'ın o anı, senin için, anılarından ötürü, Franz'ın kendisinin bir kez bir yaşamöyküsünde ona gösterdiğin Freud'un güzel bir mektubunu yüksek sesle okuyarak açıkladığı, geçmişe duyulan bir özlemmiş gibi: «İçimde tuhaf ve gizli istekler uyanıyor — belki de atalarımın kalıtımından — Doğu'ya, Akdeniz'e, değişik bir yaşama yönelik; çocukluk döneminin kapanmasından doğan, hiçbir zaman gerçekleşmeyecek, gerçekliğe uymayan istekler.» Evet, Elizabeth, içinde tuhaf ve gizli istekler uyandıran bu adamla ilgili olarak ne biliyorsun? Savaştan sonra Meksika'ya geldiğini, bir süre makine uzmanı olarak çalıştığını, şimdi Avrupa arabaları satan bir şirkette satıcı olduğunu. Bir yılı biraz aşkın bir süre önce rastladın ona. Javier'in seninle buluşmaya sözleştiği Cuevas gösterisine yalnız gitmiştin. Marquis de Sade ve ailesinin sepya ile yapılmış resmine beğeniyle bakıyordun, an-

1. Durmadan cinayet işleyerek, bir kraliçe bile kısacık süresinden daha uzun yaşayabilir. (İng.)

cak şeytanın ya da bir soytarının bizi kurtarabileceği türden açık-saçık, dingin, bir içli-dışlılık; Sade ise bunların her ikisiydi: Şeytan-palyaço, sanki Chaplin ve Mefisto el ele vererek bir varlık, ermişçe bir cani, erotik bir çileci, yaratıcı bir katil, zorbaca bir kurtarıcı yaratmışlardı. Adları karıştırdın —senin saygın kişilerin olan ünlüler— ve Cuevas'la birlikte, Buster Keaton ve Boris Karloff, Tod Browning ve Jean Genet, George Grosz ve Al Capone'nin adlarını yineledin. Kendini haklı çıkarmaya ya da çağla özdeşleşmeye çalışmıyordun; uzlaşmazların artık var olmadıklarını, Eflâtun'un zamanından beri burnumuzdan tutup bizi sürükleyen, bizi hep seçim yapmaya zorlayan, hep karalar ve aklar yaratmaya zorlayan, eski Manikeizmin, bugün önemi olan tek duruma doğru geri alınmaz bir adım attığının bilincinde olmanın tadını çıkarıyorsun sen, yalnızca, nesnel, açık seçik olarak birbirinden ayrılmış dışsal iyiyle kötü arasında, ortada bir durum değil, ancak öznel bir birlikte rastlanan ahlâksal seçenekler arasında bir durum; kötülük hırsız olmak değil, küçük bir yankesici olmak, bir katil olmak değil, yeteneksiz bir katil olmaktır, diyordu.

«Peki, ya seni yakalarlarsa?» diye sordun, gözlerini iri iri açarak.

«Fark etmez. Her katil yakalanmak ister, hattâ yakalanışını zorlar. Ama kötü katil yalnızca sarsaklığı yüzünden yakalanır. Mesleğinde yetenekli olmasına karşın yakalanırsa iyi bir katildir; yargılanması *gerektiğini*, çünkü bunun, kurtuluşunun söylencesel güzelliğini gerçekleştirmek için gerek duyulan, söylence eytişiminin bir parçası olduğunu bilir. Raskolnikov gibi. O zaman her eylemi önemli ve anlamlı olur.»

«Monsieur Verdoux gibi.»

«Tam anlamıyla. Burada bir soytarı-canî, varlığı karşıtlıkların kaynaşmasından oluşan bir hokkabaz-

katil söz konusudur.»

Franz, yanında, yalnızca, «Ancak karşıtlarımızla birleşebiliriz,» dedi.

Franz, Cholula'daki otelde, ince, sert şiltede yanına uzanmış, ıslıkla Şen Dul Valsi'ni çalıyor, ara ara soğuk, uzak, neredeyse terslikle konuşuyor, sözcükler ağzından tek tek çıkıyor, arasıra anlattıklarının arasını açmak için gene ıslık çalıyor:

«Mimarlık öğrencileriydik. Ama tutkumuz müzikti. Ne güzel günlerdi o günler. Gençlik. Bol bol bira. Gün ağarıncaya dek konuş, konuş, konuş. Sonra Schultzie. Schultzie'yle nasıl da gülerdik. *Rathskeller*'deki garson kız. Poposunu çimdiklerdik. Gülerdik. Hiç don giymezdi. Bizim onurumuza yaparmış bunu. Onu istediğimiz gibi çimdikleyebilelim diye. Öyle derdi. Bira getirirdi bize. Bira, bira. Mimarlık öğreniyorduk, ama sevdiğimiz müzikti. *Cantata 106. Actus Tragicus. Ein Deutsches Requiem. Tristan.* Ne mutluluktu. Bir bira daha. Herkese benden birer bira. Sosis ve acı hardal da olsun. Münih'e *Üç Kuruşluk Opera* geldi. *Und der Haifisch, der hat Zähne.*[1] Ulrich, Albertstrasse'ye gitmemizi önerdi. Heinrich istemedi. Sonunda belsoğukluğuna yakalandığını itiraf etti. Öyle güldük ki, ama Heinrich ağladı. Schultzie onun başını okşadı. Onu çimdiklemesini, neşelenmesini söyledi ona. Salamura ringa balığı yedik. *Den man Mackie Messer nennt.*[2] Tiyatroya gittik, üçümüz. Köpekbalığının dişleri var. Heinrich, üçüncü perde bitmeden ağır adımlarla yürüyerek dışarı çıktı. Yakınlardaki biraevinde bulduk onu. Öfke içindeydi. Brecht bir anarşistti. Bir düşman. Schultzie'nin

1. Dişleri var köpekbalığının. (Brecht'in **Üç Kuruşluk Opera**'sından bir şarkı). (Alm.)
2. Mackie Messer denilen. (Brecht'in aynı yapıtından.) (Alm.)

başlıksız, önlüksüz yanımızdan yürüyüp gittiğini gördük. Bize selâm vermedi.»

Transistörlü radyosunun düğmesini çevirdi. Gösterişli, ağırbaşlı bir müzik. «Hah,» diye keyifle güldü. «Kutsal Hafta'da Brahms.» Yanında çıplak uzanmış dinleniyordun; Cholula'ya gece iniyordu. Soru sorarcasına, kuşkuyla ona baktın. «Elbette tanıdım,» dedi, gözlerini yanıtlayarak. «Wallenstein Sarayı'nın bahçesinde on kez dinledim. Akşam. Açılır kapanır bir iskemlede oturarak. Hemen hemen karanlıktı. Barok sundurmaya pek de dikkat etmeksizin bakarak. Dikmeler arasında —çok ince dikmelerdi, Elizabeth— orkestra, solistler ve koro vardı. Bir bakıma, mimarlığı bütünleyen görünüşler. On sekizinci yüzyıldan kalma bir saray. Başlangıçta her kez tam anlamıyla dinlemiyordum belki de. Bana öğretilenleri anımsıyordum yalnızca. Brahms, yapıtının başlığını, öğretmeni Schumann'ın eski bir not defterinde buldu. Bu tür şeyler. Dinlemekten çok düşünüyordum. Başka bir şeyin, bir kızın saçlarının dikkatimi çektiğinin bilincinde değildim. Sonra her şey akıp gitti bir arada. Karanlık. Ayaklarımın altında çatırdayan çakıllı yol. Mala Strana'nın çanları...»

Prag gecesinin karanlığında, Mala Strana'nın çanları çalıyor. Bir, iki, hızlı. Üç yumuşak. Dört, beş, derinlere işleyen yanıt. Bir ışık tünelinden, sokak düzeyinden daha yüksek bir bahçeye çıkıyor. Uzun zamandan beri bırakılmış barok bir saray. Oraya buraya gelişigüzel atılmış başsız yontular ve kara melekler, çimento torbaları ve onlara dayanmış kömür yığınları. *Brahms yapıtının başlığını 1856'da buldu,* diye yineliyor kendi kendine. *Sonra on yıl Requiem üstünde çalıştı.* Avludan avluya, saraydan saraya geçitler olduğunu biliyor, ardında çakılların üstünde ayak sesleri duysa, bu kenti yedi yaşında ilk kez keşfetmeye başladığı zaman olduğu gibi korkmuyor bugün artık; hiçbir kente benzemeyen bir biçimde, en

hafif, en gizemli düşlerle kurulmuş görünen bir kent. Yolların ve koridorların oluşturdukları dolambacın sonuna ulaşınca Prag'ın önünde uzanacağını biliyor ve kendini eski sarayların, oylumlu karanlığın sahibi gibi duyuyor; birinci bölümü mırıldanarak yürüyor. Her bölüm üç ayrı bölümden oluşuyor: Bir denge ve üçlü simetri başyapıtı. Taş parmaklıklı bir taraçaya çıkıyor, oradan sıra sıra evlerle köprüleri arasında durağan bir gümüş yol olan Vlatava'yı görüyor; ileride, yeşil kubbelerle kahverengi kulelerin ötesinde orman var. Evet, arkasında ayak sesleri var. Beyaz yaz gecesinde, Czerny Sarayı'nın lâmbalarına bakıyor. *Mozart'ın kilise Latincesine* bağlı kalmasına *karşın, Brahms Requiem'i Almanca yazıyor.* Loreto Kilisesi'nin korkulukları, girişin üstünde, kutsal kalkanlara dayanak olan bir melek dansı gösteriyor. Melekler, kara demirden yapılmış aylaları olan sevi tanrıçalarıdır. Yapı kümesinin, eski fresk kalıntıları, ayçiçekleri ve kuru otlar arasında yer alan altın bir sunağı olan bir tapınma odası var. Çakıllı yollarda barok yontular: Eski Romalı yüzbaşılar, melekler, dans eden bir İsa. Ardından gelen gölgenin bilincinde mi? Durmayacak, dönmeyecek geri. Kilisenin avlusunda, ılık karanlıkta, sevdiği her şeyin, kentin, müziğin, eski yapının, karanlığın kendisinin kaynaştıkları zengin bir anda, durmuş şarkı mırıldanıyor ve ardına bakmıyor. *Sonsuz yaklaşımlara izin veren, düzensiz düzendir. Ancak, klasik öge, kavrama düzeylerini sınırlandırıyor ve onları ussal kılıyor. Şimdi, son yargının yılgılarıyla gözü korkutulan ölüler için değil, acıyı ve ölümü kabul etmek zorundaki yaşayanlar için bir müzikli dua.* Ardındaki ayak sesleri, kilise avlusunun ötesindeki topraktan daha yüksek olmayan seralara dek onu izliyor. Sonra bir sokak, sokak lâmbaları, lâmbaların çevresinde toplandıkları kara demirden dikmeler. Tahta bahçe kapıların ve simetrik olmayan küçük kapılı beyaz ge-

çitlerin yanından geçerek yavaş yavaş yürüyor; daha da yavaşlıyor, ardındaki adımlar, bir kızın, topukları Loretanzka Sokağı'nın döşeme taşlarında tıkırdayan bir kızın adımları duruyor. Dönüyor, Silâh Müzesi'nin boyalı önyüzüne, topuzları ve kılıçlarıyla taştan gladyatörlere, olukların damlayan ağızlarına, örtülü basamaklarla demir korkuluklara, hiç kımıldamayan asılı çamaşırlara, büyük duvarlara, kuleye çıkan suyun kanalı işlevini gören İsa'ya. Yürümeyi sürdürüyor, aşağıya ırmağa ve köprüye doğru, mırıldanarak, ayağının altındaki kaldırım taşlarına bakarak düşünüyor: *1639'da, Heinrich Schütz'ün, ölüler için Almanca metinli ilk Mass'ı, Teutsche Begräbnis-Missa'yı yazdığını düşünüyor; Bach'ın 106 numaralı Cantata'sı eski ilâhileri, İncil metinlerini ve bestecinin kendi yazdığı metinleri birleştiriyor; ama Bach, ölü ruhlara daha iyi bir dünyanın yol göstericiliğini yapan bir Kurtarıcı'nın acımasından ve yardımından sözederken, Brahms, İsa'nın adını bütün bütün bir yana bırakıyor. Brahms'ın Alman Requiem'i başladığı gibi biter; birinci bölümle yedinci bölüm birbirinin aynıdır; ikinci bölümün içeriği altıncı bölümde daha güçlü bir biçimde düzenlenmiş olarak yeniden ortaya çıkar; ikinci bölümde ölüm dansı, bir mutluluk ilâhisine yerini bırakır, oysa altıncı bölümde acılı belirsizliği Kıyamet Günü'nün bir görünümüyle başlar ve bölüm, güçlü, parlak, Händel'imsi bir çift-kaçışla sona erer. Yalnızca üçüncü ve beşinci bölümler, solo seslerle başlar. Üçüncü bölümde ses, umutsuz, acı çeken bir erkeğin sesidir; beşinci bölümdeyse, bir kadının avutucu sesi.* Köprü görününce durdu. Onu izleyen ayak sesleri bildik, alışılmış bir şey olmuştu daha şimdiden. Köprünün önündeki alanda durdu, son troleybüsü bekleyen beyaz bastonlu bir kör adam gördü, döndü kızı gördü, o da durmuştu. Köprünün üstündeki lâmbaların donuk yeşilimsi ışığında ileri doğru yürüdü kız. Bek-

ledi. Eliyle, biraz korkmuş, biraz çekingen bir hareket yaptı kız. Koyu renkli bir bere. Parlak, koyu renkli, kısa kesilmiş saçlar. Kısa bir ceket, kalçalarının çevresine kemer takılmış bir etek. Göğüslerine yakın bir yerde tuttuğu, parlak boncuklardan yapılma bir el çantası. *Üçüncü bölüm, «Bir gölge gibi geçip gitti o» sözcükleriyle başlar, orkestrasyon hafiftir, ezgi bir çalgıdan ötekine geçer...*

Çekingen, gülümsedi ve konuştu sonunda: «Şey... Ne zaman sizi görsem, Wallenstein Bahçelerinde konser oluyor.» Duraksadı, sonra kesik kesik sürdürdü konuşmasını, «Sizin... sizin mevsimlik biletiniz mi var?»

Güldü, evet dedi, ama o konuşmayı sürdürüyordu bile: «Şey... sizi hep yalnız gördüm de, konserden sonra sokaklarda dolaştığınızı anladım ve... Özür dilerim... Konserden sonra ne yapacağımı hiç bilmem, düşündüm ki... siz öyle... öyle dalmışsınız ki müziğe, ben de...»

«Düşündünüz ki...»

«Evet. Evet, belki ben de, sizin gibi sokaklarda yürüsem, sizin gibi...»

«Müzik biraz daha uzatılabilir miydi?»

«Evet, o da var. Hem...»

«Hem, birlikte yürüyebilirdik?»

Kızardı, gülümsedi, çekingenlikle elini uzattı.

«Hanna. Hanna Werner.»

«Franz Jellinek. Sizi evinize götürmemi ister misiniz?»

«Hayır, lütfen, zahmet etmeyin. Ben kentin öte yanına gidiyorum, eski kente.»

«Ben de orada oturuyorum.»

Karlsbrücke köprüsü uzun ve güzeldir. Yaz geceleri lâmbaları gökyüzünden daha az ışık verir, yalnızca bulut ve melek dikmelerin, palalı sultanların, keşişlerin, köpeklerin, atların, maymunların ve putatapanların korudukları çivili parmaklığın ardın-

da kaynaşan araftaki ruhların büyük barok dansına gölgeler yaratmayı başarır. Ermiş George, Ermiş Antony ve Ermiş Francis, Meryem Ananın ve Kutsal Çocuğun altın taçlarına bakıyorlar. Siyah üstüne altın. Ermiş Sigismund, Ermiş Wenceslaus ve Patrik Norbert, bir yastıkta yatan ve elinde bir maden asa tutan taçlı iskelete bakıyorlar.

Ağır ağır yürüdüler.

«Ne okuyorsun Hanna?»

«Müzik. Beste. Ya sen?»

«Bir gün mimar olmak istiyorum.»

«İyi. Artık konuşacak bir şeyimiz var.»

Güldü, iki eliyle parlak kara saçlarını sıvazladı. Köprü, yaz sisinde yüzüyormuş gibiydi. Sisin içinde Meryem ve Çocuk belirdiler, yanlarında diz çökmüş bir keşişle. Mutlu melekler, haça tırmanmış, onun ciddiliğini ince bir neşeye dönüştürüyorlardı. Bu, diye düşündü Franz, barok'un özüdür. Şimdi de, siyahlı ermişlerin yaşamı, ortada birbirine bakan, çarmıha gerilme ve çarmıhtan sonra yontuları. Franz ve Hanna korkuluğun tepesinden baktılar. Her zamanki gibi balıkçılar, gençler kayıkta, ayakta duruyorlar, yaşlılar yeşil mavnalarda kıvrılmış, oturuyorlar.

Köprü kulesinin kemeri altında birbirlerine hoşça kal dediler. Hanna derin bir soluk aldı, ince ağaçların iki yanına sıralandığı bir yola doğru baktı.

«Gelecek cuma konsere gidecek misiniz?»

«Evet, ama daha önce de görüşebiliriz.»

«Ben, Profesör Maher'in stüdyosunda ders yapıyorum. Şimdi yanından geçtik. Yazın. Loretanzka 12.»

«Teşekkür ederim. Bir gün öğleden sonra gelirim.»

«Çok mutlu olurum... Yani, çok sevinirim... Hoşça kalın.»

Geçit boyunca koştu, sıra-kemerlerin ve Ulusal Tiyatro'nun yanından koşa koşa geçti.

Sana göre bir şey, Elizabeth. Olgun bir şey. Dün altmışlarında on dört kadın, fötr ve kadifeden modaya uygun şapkalar, yakaları kürklü paltolar giymiş, Münih'te bir mahkemede, sanıklara ayrılmış deri sandalyelerde oturmuş, mahkemenin kararını bekliyorlardı. Kırmızı burunlu, çift odaklı gözlük takmış, eşarplı, on dört orta yaşlı kadın. 1942 ve 1945 yılları arasında Obrawalde akıl hastanesinde hastabakıcı olarak çalışmışlar. Bunların, bu süre içinde, ne hastanede kalan, ne de hasta olan, oraya kesinlikle öldürülmek için gönderilmiş sekiz yüz kadar insanı öldürdükleri öne sürülüyor savcı tarafından. Hastanenin bir resmi de var. Çok güzel. Büyük yapılar, onları çevreleyen bir park. Her hasta geldiğinde muayene ediliyordu. Daha dayanıklı olanlar 19'uncu Bölüm'e, çalışma kampına gönderiliyorlardı. Daha güçsüz olanlarsa yok edilmek için 2'nci Bölüm'e gidiyorlardı. Yöntem basit ve dolaysızdı: Damardan verilen yüksek dozda uyuşturucu madde. Çocuklar için biraz daha insancıl bir yöntem kullanılıyordu: İçine ilâç karıştırılmış kaşık dolusu reçel. Karşı koyanlara ağızdan ya da makattan tüp sokuluyordu. Tümü de sakattı; geri zekâlı ya da bedensel sakat. Yalnızca Obrawalde'de, Üçüncü Reich'ın yönergeleriyle öngörülen acısız yok etme programı uyarınca sekiz bin kişi öldürüldü. Giz biliniyordu; çocuklar, bir anahtar deliğinden içeriyi gözetleyip olanları görmüşler, hastanenin dişçisine anlatmışlardı. Ama o kadarla kalmıştı. Çünkü dişçi eninde sonunda, iyi yürekli hastabakıcıların yalnızca buyrukları yerine getirdiklerini biliyordu, buyruk buyruktu. Kadınların bazılarının kucaklarında yumaklar vardı, kararı beklerken örgü örüyorlardı. İçlerinden biri, çocukların dolu kaşıklarını sevecenlikle hazırladığını, çocukların ona hep gülümsediklerini açıkladı. «Eğer yasal değilse,» diye karşı çıktı bir başkası, «niçin polis gelip engel olmadı?» Yargıç onları serbest bıraktı. «Onlar yal-

nızca robotlardı,» diye bildirdi. «Onlar ne yaptıklarını anlayacak yetenekleri olmayan basit kadınlardı.» Aklanmalarını kutlamak için on dört kadın köşedeki bir çayevine gittiler, kahve, çikolata ve üstü dövülmüş kremalı pasta dilimleri ısmarladılar.

Franz dikiz aynasına baktı ve İsabel'in İtalyan hasır şapkası uçmasın diye üstüne bağladığı portakal rengi tülün yarı yarıya gizlediği yüzünü gördü. Yeşil gözlerini, onun boynunu, güneş yanığı omuzlarını, sarı şantungdan kolsuz giysisini göremiyordu, ama tasarlayabiliyordu. Sonra, Javier onu öperken yüzü tümüyle gizlendi. Javier'in traşlı yanakları. Hüzünlü, koyu renk gözleri, şimdi kapalı olan. Kalın kaşları ve seyrelen, kırlaşan saçları.

«Sıcak bir yere gitmek için sabırsızlanıyorum,» diye fısıldadı İsabel.

«Yarın Veracruz'da olacağız.»

«Daha çabuk gitmek istiyorum ben. Niçin gece gitmiyoruz? Ben Franz'la nöbetleşe kullanabilirim arabayı.»

«Tasarımız ağır ağır gitmek ve her şeyi görmekti. Senin düşüncendi bu.»

«Her şeyi dönüşte görürüz. Şimdi, bir an önce sıcakta ve güneşte olmak istiyorum. Denizde olmak istiyorum. Sen istemiyor musun?»

«Hayır, ben seni öpmek istiyorum. Kapıyı niçin açtın?»

«Bu gece nasıl idare edeceğiz?»

«Ben bir çare düşünürüm.»

Yumuşacık, güldün, Pisipisi ve Javier'in kulaklarını gıdıkladın.

Seni bırakıp, bitkin, yatağa düşünce, dağınık saçlarını bir dişi aslan gibi savurarak, ellerinin ve ayaklarının üstünde orada kaldın. Ona kükreyebilmek isterdin. Onun yerine tersçe, «Şimdi hiçbir şey

kalmadı, ha?» dedin.

«Ne demek istiyorsun?»

«Eksik olan tek şey buydu.»

«Bitince, geriye bir şey kalması şaşırtıcı,» dedi Javier.

«Saçmalama. Biliyorum, kullanacaksın bunu.»

«Öyle mi? Nasıl peki?»

«Bir başka düşten kurtulmak için. Devam et, Prof. İstediğin kadar Freud'ca çözümleyebilirim seni.»

«Duyduğum en kötü İspanyolcayı sen konuşuyorsun, İsabel.»

«İspanyolcayı nasıl konuştuğumu bir yana bırak. Yaşayan bir İspanyolca konuşuyorum hiç değilse, sen de biraz canlı olabilirsin, Profesör. Bu yüzden hiçbir şey yazmıyorsun.»

«Peki, sen nereden biliyorsun bunu?»

«Çok şey biliyorum, sevgilim, çok şey. Benim burnum bazı kötü kokuları bir kilometre uzaktan alır, hem de rüzgâra karşı.»

«Tanrı seni ve duyarlı burnunu korusun, İsabel.»

«Hemen parlıyorsun, sevgilim. Sen böylesin işte.»

«Evet, hemen parlayan biri olabilirim. Ya sen, bir deve gibi hörgücünü çıkarmış orada durmaktan yorulmuyor musun?»

«Bırak beni. Hâlâ sızlıyor. Bak, Javier, orta yaşlı bir bitnik olamazsın sen. Söz konusu değil bu. Bu yüzden, lütfen oyun oynamayı bırak. Don Porfirio'yla Kraliçe Victoria çağının bir çocuğu isen, ki öylesin, anlamıyor musun, kendini kandırmayı bırak. Gerçekle yüz yüze gel. Uykusuz kalmaktan vazgeç. Sen bir romantik değilsin, unut bunu. Demek ki... Hayır, Javier! Hayır, hayır, kımıldamadan dur. Javier, Javier, öyle değil...»

Sallanan koltukta birkaç dakika oturdun Elizabeth, gözlerin hâlâ karanlığa alışmamış. Saatinin küçük parlak kolları 8.15'i gösteriyordu.

«Demek hâlâ bana yanıt vermek istemiyorsun. Seni şaşırttım, seninse ne söyleyeceğini düşünecek zamanın olmadı daha. Belki de burada değilsindir. Burada mısın, Javier? Gerçekten ve tam anlamıyla burada mısın? Peki, peki, benimle konuşma. Konuşsaydın da dinlemezdim. Seni dinlememek için bir şey düşünürdüm. *Virjinyalı'*yı, örneğin, Richard Arlen ve Mary Brian oynuyorlardı, ama Gary Cooper'la Walter Huston baş rollerdeydiler. Sonunda vurdular onu sokakta, herkes başını sokacak bir yer ararken. İyi adamla kötü adam. Gary Cooper.»

When you say that, smile, pardner.[1]

Elbette, gülümse, Canavar, gül. Sen Jake'le birlikte dolaba saklandığınızda ellerinle ağzını ve burnunu kapamak zorunda kalmıştın. Önce, sesi her zamanki gibi dingindi. «Beth, Jake, gelin, sokağa çıkacağız.» Kendini denetlemek için çaba harcıyordu. Bunu anlayabiliyordunuz. Gülmeni tuttun. «Gelin diyorum size. Bizi bekliyorlar. Geç kalıyoruz.» Jake seni çimdikledi, sessizce sarsıldın. «Çocuklar, çocuklar, neredesiniz? Bu akşam cuma akşamı, bizi bekliyorlar. Yemek soğuyacak. Hadi, uslu olun. Hamursuz ekmekle balık köftesi var. Ne güzel, değil mi? Çocuklar, hadi çıkın ortaya bakalım. Geç oldu, bekliyorlar.» Jake kalçanı çimdikledi, sen gülmemek için örgülerini çekiştirdin, annenin sesi yükseldi, titremeye başladı. «Burada yoklar mı, yoksa? Babalarıyla dışarıdalar, onunla gitmişlerdir. Mutlaka babalarıyla gittiler! Bethele, Yankele, neredesiniz? Eziyet ediyorsunuz bana, yeter artık! Hadi dışarı çıkın! Mendelssohn'lara ayıp olacak. Artık dünyada yetişemeyiz, lütfen, lütfen!» Jake'le el ele tutuştunuz, bekliyordunuz, artık yatışmış, bundan sonra ne diye bağıracağından emin. «Beth! Jake! Beni korkutuyorsunuz! Korkuyorum, duymuyor musunuz? Korkuyorum!» Do-

1. Bunu söylerken gülümse, ortak. (İng.)

labın karanlığında kapalı gözlerinizle onu açık seçik görebiliyordunuz. Saçları gergince arkaya çekilmiş, ama her zamanki gibi kıvırcık, elektriklenmiş, bakır tonuna çalan, bir türlü yatışmak bilmeyen saç tutamları, solgun, saydam, damarları görünmeyen yüzünü çevreliyor. Kalın kollarıyla boğum boğum ellerini yalvarırcasına öne doğru uzatmış.

«Beth, ışığı yak.»

Işığı hiç kendisi yakmazdı. Hep başkasına yaktırırdı. Işık yanınca da, elleri bir şeyi uzaklaştırırcasına dalgın dalgın alnına giderdi. Ayda bir cuma Mendelssohn'lara çağrılıydınız. Eskiden memlekette Rebecca'nın ana babasını tanımış olan Mendelssohn'lar, başarılı, daha şimdiden hali vakti yerinde insanlardı; Rebecca, sokakta, o on üç yapılık yürüyüşün yarı karanlığından gelince, elini alnına koyar, ışığı iterdi.

«Gershon götürdü onları.»

Jake'le sokakta tablasının başındaki Gershon'un yanında dururdunuz, gülerek. O, usturalarını biler, ara ara, «Usturalar! İyi usturalar!» diye bağırırdı.

Bir kez uzanıp uzun saçlı, kıvırcık sakallı bir adamı durdurarak, «Hâlâ sinagoga mı gidiyorsunuz?» diye sorduğunda, katıla katıla güldünüz. Adam başını salladı, baban güldü ve yakalarından tutup adamı daha yakına çekti. Usturanın hızlı bir devinimiyle adamın uzun saçlarından bir lüle kesti. Güldü. «Görüyor musunuz, ne iyi kesiyor? Usturalar, usturalar, güzel, keskin usturalar!» Adam aptallaşmış orada duruyordu, önce kırkılmış saçlarına dokundu, sonra bağıra bağıra Polonya dilinde anlaşılmaz sözcükler söyleyerek yağlı saç lülesini babanın elinden kaptı. Sen ve Jake gülmekten katılıyordunuz. Gershon kaşlarını çatıp bağırdı: «Şimdi de bana hakaret etmeye çalışıyor! Bugüne kadar kimse bana hakaret edemedi, bu kalkmış... Sana kaça mal oldu, ha? İki kuruş mu? Üç mü? Üç kuruşluk saç için bana hakaret ediyor!

Dinle, arkadaş, bana hakaret edecek insan daha anasından doğmadı! Usturalar! Usturalar!» Polonya Yahudisi, saç büklümünü okşayarak söylene söylene yürüdü gitti, sen, Jake, baban güldünüz, bitişik tablada boyunbağı satan adam, mallarını müşterilerin boyunlarına doğru uzatıyordu, Gershon bağırdı: «Mordecai, sattıkların boyunbağı mı, yoksa sosis mi? Bayım, size söyleyeyim, Mordecai'dan bir boyunbağı almak, cellâttan ip satın almaya benzer. Bu boyunbağları çalınmıştır!

Mordecai lânet ediyor, ayda bir cuma günleri yenen törensel yemeklerde Bay Mendelssohn hüzünlü hüzünlü, «Yakınma, yakınma, yakınmaktan başka bir şey yapmıyor, Bayan Jonas. Her şeyi ters gidiyor. Size şunu söylemeliyim, bayan Jonas, kocanız bir *schlemiel*.[1] Ona yardım etmek için zamanımı ve paramı harcamamın hiçbir anlamı yok.»

«Anne, *schlemiel* ne demek?» diye soruyor Jake, o gece eve dönerken. Rebecca inliyor. Fötr şapkası çarpılmış, alnının üstünden öne doğru fırlıyor, bu onun kaygılı yüzüne aptalca bir anlam veriyor; sarı - siyah, yarı ışıkta solgun olan gövdesi saçma görünüyor.

«Seni bunca zamandır tanıyorum, yanılmış olabilir miyim? Salağın biri, orada yalnızca onuncu bir adam duaya çağrılsın diye bekleyen öteki salaklarla zamanını boşa geçiren bir salak. İnançtan değil. Sırf tembellikten. Sözcüklere bile inanmadan! Çocukluğundan beri bekleyen, bir elin uzanmasını, gökten para düşmesini bekleyip duran.»

Jake'le el ele tutuşmuş, gülerek, ürpererek dolaptan çıktınız. Becky oturma odasının karanlığında, gözlerine inanamıyormuş gibi, inme inmişçesine kalakaldı. Ama her şey normalmiş gibi, görünüş her za-

1. Yidiş dilinde (argo), ahmak, enayi anlamına gelir. Olasılıkla, İncil'de geçen **Shelumiel** adından gelme.

man korunmalıydı. Şaşkınlığını gizledi ve yalnızca, «Geç kaldık bile, bizi bekliyorlar, çavdar ekmeği de var. Bay Mendelssohn çavdar ekmeğini ne kadar sevdiğinizi biliyor. Şapkam, Bethele, şapkam nerede? Lütfen getir bana. Babanızla gittiniz sandım. Hadi, şimdi gidelim,» dedi.

Bay Mendelssohn konuştu. Hep Bay Mendelssohn. Ayıp, Bayan Jones, çok ayıp. Üstelik bu ürünleri satan Yahudi tüccarların kendileri *kaşer*[1] yasalarının can düşmanlarıdır. Çok ayıp, bence. Jake'le sen obur gibi yiyordunuz, çavdar ekmeği ve *bagel*,[2] gözlerinizi Bay Mendelssohn'un uçları kıvrık gömlek yakasına dikmiş, lokmaları yuttukça nasıl oynadığına bakıyordunuz. Reform Yahudisi, dininden dönen birisinden başka bir şey değildir, Bayan Jonas. Hiç olmazsa siz sıkı duruyorsunuz. Çocuklarınız sandıklarından daha çok şey borçlu olmalılar size. Rebecca gözlerinde yaşlarla başını salladı.

«Çocuklarımı dinlerinden döndüremeyeceksin!»

Gershon omuzlarını silkti. «Dinlerinden döndürmek mi? Hayır. Ama görünmez dersen evet. Onları görünmez yapacağım, Becky. Bunu anlayabiliyor musun?»

«*Superstitio et perfidia Judaica.*»[3]

Görünmez, Canavar. Evet, hepiniz de.

Franz dinliyordu, sen sert yatakta yüzükoyun uzanmış her şeyi anlatıyordun ona. Başının üstüne çektiğin yastık sözcüklerini boğuyordu. O güzelim Kuzey-doğuyu sevdiğini söyledin ona. Verimli, olgun New England'ı. Kızakların zillerini işitebildiğiniz, yaşlı adamların, her şeyin satıldığı dükkânda demir sobanın çevresinde ayakta durmuş, mısır koçanından pipolarını içtikleri, çocukların, gözleri kömürden, bu-

1. **Kaşer:** Yahudilikte temiz sayılan et. (İbr.)
2. **Bagel:** Bir tür tatlı, küçük ekmek. (Yid.)
3. Yahudilerin boş inanı ve ihaneti.» (Lat.)

runları havuçtan kardan adamlar yaptıkları beyaz kış. Akşam ağaçlarıyla kaplı tepeler, ince mürekkeple çizilmiş siluetler, buzla örtülü kavaklar. Baştan başa donmuş göl, kırmızı atkılarla yün başlıklar giymiş kayan çiftler, kalın çoraplar, tvid etekler, kulaklıklar. Ve açık ateşin çevresindeki kısa öğle sonları güzeldir.

Franz'a anlattıkların bunlar değil miydi, Canavar?

Evet. Gece ansızın bastırıyor, kırmızı ambar çitlerine, verimli kara toprakla yol yol, benek benek dalgalı alçak tepelere, atların beyaz buğu soludukları ahırlara bakan bir pencerenin girintisinde, eski minderlere uzanıp okumak için odana kilitlersin kendini. Kardeşin Jake, en yüksek tepenin doruğundan kızağına bindirir seni. Sen korkarsın. O güler sana. Seni kızağın üstüne oturtur ve sıkı tutunmanı söyler, Lizzie, sımsıkı tutunmanı; kabaralı botları sert, topak topak karı tekmeler ve aşağıya doğru inersiniz, onun beline sarılmış, kar tanecikleri, o dans eden mücevherler, iki donmuş toz dalgası oluşturarak iki yana savrulur, seninki mavi, onunki siyah selüloid siperlikli kara deri kasketini beyazlaştırır, rüzgâr yanaklarınızı kırbaçlar, burnunuz, kulaklarınız, parmaklarınız uyuşmuş, parmaklık direklerini, akçam ağaçlarının çıplak gövdelerini, karla örtülü ağaççıkların oluşturdukları tümsekleri savuşturarak aşağı doğru inersiniz.

«Evet, Noel Baba'yı görsünler diye onları Macy'lere götürdüm. Bu seni tedirgin mi ediyor?»

Jake kızağı kaldırıyor. Gelecek kışa kadar kalacağı barakaya doğru çekiyor onu hüzünle. Pırıl pırıl parlıyor kızak, yeni boyanmış, üstünde senin adın: LİZ. Şimdi paslanmış, boyaları dökülüyor, senin adın çoktan silindi. Eriyen karın oluşturduğu su birikintileri çiftlik evini kuşatıyor. Rüzgâr hâlâ kepenkleri kırbaçlıyor, buna karşın annen evi, çamdan yapılma

yanlarını, çatı altındaki yan duvarları beyaza boyamaya, odaları, üstünde, eski köy şenlikleri, kabarık etekli, ellerinde değnekler, koyunlarla çevrili ve servilere dayanmış flütlerini üfleyen genç adamlarla kuşatılmış çoban kızları görünümleri olan duvar kâğıtlarıyla kaplamaya koyuldu.

«Bay Mendelssohn'un çocukları Noel'i Connecticut'ta bir çiftlikte geçirdiler.»

Şimdi bahar geliyor Franz. İnce, boz bir yağmur tüm köy yollarını çamura dönüştürüyor ve avluda tüyleri yağmurla yatışmış ve parlamış, gıdaklayarak bizden kaçan tavuklara avuç dolusu yulaf atarak dolaşırken lastik çizmelerimizi giymeye zorluyor bizi.

«Prag'da, 1473'te, Judenstadt dışında yaşayan Yahudiler, kente göçüp kardeşlerine katılmak istediler. Kimse zorlamadı onları. İsteyerek gittiler gettoya.»

İlkbahar, annenin kış boyu iyi korunmuş ağıllarında, sarı mısır ve yulafla semirttiği domuzları sattığı mevsim; onları bakkalın sahibi Bay Duggan'a (Duggan? Duggan mı, Canavar? Eh, niçin olmasın? Duggan) satıyor; sen ve Jake okul dönüşü dükkânın önünden geçip, ağızlarında kırmızı elmalarla vitrinde uzanmış, Porky'ye, Fats'a, Beulah'ya hüzünle bakıyorsunuz.

«Beth hafta sonunu bizimle çiftlikte geçirebilir mi, Bayan Jonas?»

Sınıfın pencerelerinden bir yerinde duramazlık giriyor içeri ve kışın dlikkati dağılıyor. Miss Longfellow'un (Longfellow mu, Canavar? Peki, Longfellow) gözlerinde sabırsız bir bakış var, durup durup, cetveli masanın üstüne vurarak gözlerini kitaptan ayırmamalarını buyuruyor onlara. Ama o da, basma giysisi, yeni kıvırtılmış saçlarıyla pembe pembe, pencerenin dışında büyüyen kiraz ağacına göz atmaktan kendini alamıyor ve bir gün yüksek sesle ('Mississippi ilgimize değer çocuklar. Olağan bir ırmak değildir o, ter-

sine her bakımdan dikkat çekicidir') diye okuduktan sonra, hepinizin tomurcukların en güzel ve en yumuşakları olan, yavaş yavaş filiz sürüp açılan, şimdi, nisanda pencereyi beyazlıkla dolduran kiraz tomurcuklarına bakmanızı söyledi.

«Ben Kent Koleji'ne gideceğim anne, senin ne dediğine de hiç aldırmıyorum. Orada, daha önce görmediğim bir şey mi göreceğimi sanıyorsun? Tanrı aşkına sen nerede yaşadığımızı sanıyorsun?»

Paskalya Pazarı'nda yeni başlığınla gösteriş yapıyorsun...

«Şu, anne! Kırmızı kurdeleli, hasır olan. Ne olur!»

... Tüm topluluk ilâhilere katılıyor. Dışarıda, sıcak güneşte çiftçiler, sundurmalarında, ağızlarında bir saman, öyküler anlatarak bir gün dinleniyorlar. Bütün hafta beyaz karın altında büyümüş olan yulaflarla buğdayları biçtiler, tırmıkladılar, silolarını doldurdular, kamyonlarını yüklediler. Bugün de gönül rahatlığıyla dinleniyorlar.

«Bir Prezbiteryen ya da Baptist olmak ne demektir? Ha, Lizzie? Onun yerine...»

Sonra güzelim yaz. Jake, birlikte geçirdiğimiz ilkbahar ve kıştan sonra gitmiş olsa bile. Yeni arkadaşlar edindi, okul gezilerine katıldı, gölde balık avlamaya ve yüzmeye gitti...

«Çocuk felci, Bayan Jonas, Çocuk felci bu.»

... ve okyanusa, hâlâ büyük balina avı günlerini anımsayan bir balıkçı kasabasına geziler yaptı, evler, sevinçle, canlı renklere boyanmıştı, herkes mutlu, denizi benimsemiş...

«Bize bir ceza bu. Ceza! Kucağıma alayım mı seni, Jake, benim küçük Jake'im. Ah, bize verilen bir ceza bu!»

Ama okyanus kızlara göre değildi. Sırtında muslin bir giysi, o uzun, sıcak yaz boyunca atlayıp sıçradın, yalnız başına yürüdün, yılın geri kalan bölümünde gizlenmiş olan tüm yaratıklar dünyasını keşfettin:

Sincaplar, kertenkeleler, çekirgeler, örümcekler, baykuşlar, geyikler, tırtıllar, kelebekler, ardıçkuşu ve tarlakuşları; günlerini şarkılarla dolu badem ağaçlarının ve büyük çınarların altında geçirdiğin ormanda.

«Jake! Lizzie! Çabuk gelin! Sokakları sulayan kamyon geldi. Hadi çabuk giysilerinizi çıkarın, çabuk olun, gitmeden gelin!»

... direkleri çam sürgünlerinden, yelkenleri gazeteden kayıkçıklar yapmak için çamların yumuşak yeşil kabuklarını yol yol soyardın. Küçük gölün üstünde, suya dalan oğlanların bağrışmalarından uzak, güzel bir köşede yüzdürürdün onları...

«Liz bir Yahudidir! Liz bir Yahudidir! Liz bir Yahudidir.»

Serin suyun yanında serin saatler. Kışı geçirdikleri güneyden yurda dönen kuşların sesleri. Narbülbülünün alçak sesi, ardıçkuşunun yansılayan sesi, karatavuğun kıvrak notaları, bir saksağanın çılgınca cıvıltısı. Ötüşlerinden tanıyabiliyordun onları ve sana yaklaşırken korku duymayışlarından ötürü minnet duyuyordun. Bir asker ya da kralın bandosunda çalgıcıymış gibi kırmızı göğüslü narbülbülü. Ardıçkuşunun yuvarlak gözleri ve çizgili gömleği. Karatavuğun alnındaki yıldız. Saksağanın çekik gözleri ve yumuşak yuvarlaklığı.

«Bırak, sürdüreyim, Javier. Bırak kendi düşümü kurayım ben de. Ben senin oyununu oynamaya gönüllüyüm. Şimdi bırak da kendiminkini oynayayım.»

Kafesini açıp içine yemle su koyarken kanaryaya dokunuyorsun. Rebecca inliyor, perdeleri çekmeni istiyor.

«Başın mı ağrıyor, anne?»

«Ah, sıcaktan, sıcaktan. Geçer.»

Bütün bir öğle sonu, gölün hemen hemen kıpırtısız yüzeyinin yanındasın. Suya baktın ve kış buzunun altında, yaz kuşlarıyla yaz yaratıklarının, korunmuş, sıcak yaşayabildikleri bir saray düşündün.

«İsrael Baal Shem Tov, gerçek kurtuluşun, Talmud'un bilgece sözlerinde değil, Tanrı'ya tam anlamıyla kendini adamışlıkta, en yalın inançta, en içtenlikli yakarıda olduğunu öğretti bize. Bütün yüreğiyle yakaran basit bir insan, bir Talmud bilgininden daha yakındır Tanrı'ya, Tanrı tarafından daha çok sevilir.»

Bengal ışıklarıyla elma şekerleri; atlıkarıncalarla beyaz atlar; gürültülü laternacılar; insanı, bir cüce gibi (Jake, Jake nerede?) daha ince, daha şişman ya da daha küçük gösteren aynalar, silindir şapkası, Mandrake gibi kırmızı-siyah pelerininin kıvrımları arasından görünen, bir aç tavşanlar, eğitilmiş kargalar ve kör fareler topluluğuyla, temmuz ayında çıktığı yaz turnesinde kasabaya gelen büyücü. Testiler dolusu limonata ve çilek suyu, çikolata ve portakal kabuğu talaşları. Mavi-beyaz çizgili yelken beziyle örtülmüş, salıncaklı sundurma. Güneşin altında yeniden tohum eken çiftçiler; hasır şapkalar, mavi pamuklu gömlekler. Bütün savaşları kazandınız, *Mama loshon, Na-Aseh V'Nishma,* boyun eğeceğiz, hadi Amerika'ya gidelim, dedi Kiev'li bir Yahudi karısına, mal varlığını bir kıyımda yitirdikten sonra. İnsanların hayvan oldukları bu yeri bırakıp, gettoların, çitlerin bulunmadığı, kıyımların olmadığı, Yahudilerin bile insan oldukları Amerika'ya gidelim.

Sonra, her şey olup bitince, baban seni aradı, ona yalnızca bir dakikan olduğunu, Kırk beşinci caddeyle Madison'un köşesinde, ya da kentte herhangi bir köşede buluşabileceğinizi söyledin, ceketi çapraz düğmeli, gri şapkalı yaşlı adam sana doğru yürüdü, Central Park'ın Kuzey bölgesinde bir otelin adıyla adresinin yazılı olduğu kartını verdi, şimdi orada kaldığını ve artık hiçbir ailenin ya da topluluğun parçası olarak yaşamayacağını söyledi; gözlerini kaldırmadan, çabucak, bir otele istediğin zaman girip çıkabildiğini, yemeklerini yalnız başına, canı ne zaman is-

terse o zaman yediğini, hiç kimseyle, garson kadınlarla bile konuşmak zorunda olmadığını, akşamları yalnız başına sinemaya gidebildiğini ve belki sonunda bir arkadaş edinebileceğini, hattâ golf bile oynayabileceğini söyledi; onu görmek istersen, Johnson, Gershon Johnson diye sorabilirdin, otelin danışmasında bilirlerdi. Seni öpmeden, Madison Avenue'da ıslık çala çala yitip gitti.

«Jake! Beth! Dışarı çıkın, beni korkutmayı bırakın! İşitiyor musunuz? Bakın, dışarı çıkın, korkuyorum, hem yemeğe bekliyorlar bizi, çocuklar, geç kalmamalıyız.»

Cuautla'nın dışında, karayolunun yanında, rüzgârın yerinden oynattığı, güneşte parlayan gümüş kâğıttan posterimsi bir işaret vardı. «Restoran Corinto.» «Size sözünü ettiğim yer burası,» dedi Franz. Önü cam, camın arkasında kırmızı-beyaz kareli örtülü on iki masa, hasır sandalyeler, üstünde Almanya, İsviçre ve Avusturya görünümleri olan porselen tabakların sıralandığı uzun bir raf: Bu tür tabakları bilirsin, Lorelei, Matterhorn, Salzburg. Dördünüz içeri girdiniz, ellerini önlüğüne silen kırmızı yüzlü bir adam karşıladı sizi; Franz'ı görünce bağırdı: «Señor! Señor! Çoktandır görünmüyorsunuz! Franz gülümsedi, şişko lokanta sahibi, kollarını açarak sizi bir masaya buyur etti.

«Bugün tuzlama lâhana var ya da çok iyi kuzu kızartma. Bira da, elbette, bira da...»

Hepiniz oturdunuz, Franz tuzlama lâhana, hardal ve kupalarca bira ısmarladı. Birayı hemen istedi; araba sürmek yormuştu onu. Sizlere, sizin de önce bira isteyip istemediğinizi sormadı. Javier eliyle midesini oğuşturdu, hiçbir şey söylemedi.

«Sosis mideni altüst eder,» dedi ona İsabel.

«Sen benim doktorum değilsin!» Bir kürdan aldı, ondan yana bakmadı.

«Ya, özür dilerim,» dedi İsabel.

Onlara baktın, Canavar. Önce kocana, sonra İsabel'e.

«Kronikleşmiş bir kolit hiçbir zaman iyi edilemez,» dedi Javier yumuşak bir sesle. «Kişiliğimin bir parçasıdır o. Tüm ruhsal yapımı değiştirmek zorunda kalacağım.»

«Denizde susuzluktan ölmek gibi bir şey olmalı.» Franz gülümsedi. «Birçok iyi şeylerin tadına varamamak.»

«Yo, alışıyorsun,» dedi Javier. «Savaş zamanında yaşamak gibi. Sürekli vesikayla.»

Başını kaldırıp Franz'a gülümsedi. Franz kuru bir gülümseyişle karşılık verdi. «Küçük bir ayrım var,» dedi. «Savaşta açken kendini bir kahraman gibi duyabilirsin. Oysa koliti varsa insan ancak gülünç duyabilir kendini.»

«*Touché*,[1] Franz,» diye göğüs geçirdin.

«Senin yorumunu soran oldu mu?» dedi Javier. «Hem üstelik, gülünç olmanın birden çok yolu vardır.»

Bir Hintli garson eğildi ve kupaları masanın üstüne koydu. Franz çabucak, tadına vararak içti. Sizler, yavaş yavaş yudumladınız biranızı.

«Bakın, çok ciddi konuşuyoruz,» diye güldü Franz. «Eğlenmeye geldik buraya, değil mi? Hadi, Mackie'ye içelim. Biliyor musunuz, *Üç Kuruşluk Opera* oynuyor gene. İlk kez otuz yıl önce görmüştüm. Otuz yıl!» Söylemeye başladı: «*Und der Haifisch, der hat Zähne...*»

Gülümsedin, Canavar. Franz kupayı masanın üstüne vurarak tempo tutuyordu. Her dizenin sonunda içiyordu. Yanakları kızarıyordu. Onun neşesine katılmaya, sen de neşelenmeye çalıştın, şarkıyı mırıldanıp gülümseyerek. Javier ve İsabel, sana ve Franz'a,

1. Haklısın. (Fr.)

coşku ve iyiniyetle söylenen bir şarkının ansızın yaratacağı o neşeden öylesine güvenli görünen iki yabancıya bakıyorlardı sessizce. Şişman lokanta sahibi mutfak kapısından başını uzatarak, yüzü ışıl ışıl, başını tempoya göre salladı. Birer bira daha gönderdi. Franz gene çabucak içti. Javier'le İsabel'in dolu bardaklarına baktı, uzanıp aldı onları, biri sağ elinde, öteki sol elinde, ikisinden birden içmeye çalıştı. Bira çenesinden aşağı aktı, kahkahalarla güldü, sen de güldün onunla, Javier'le İsabel seyrediyorlardı.

«Yemeklerinizi getirelim mi?» dedi lokanta sahibi. «Hazır. Ama önce biraz daha birayı yeğ tutarsanız...»

Franz avucuyla lokanta sahibinin göbeğine bir şaplak atıp güldü. «Sabır, Senor. Sabır iyi bir Hıristiyan erdemidir. Öyleyse gelsin yiyecekler!»

Şişko lokanta sahibi güldü, garson, üstünden buğular çıkan lahana tabağıyla içeri girdi. Hardalı Franz'ın dirseğinin yanına koydu. Franz ağzı dolu konuşuyordu:

«Dört saat araba kullandım. Ama müthiş bir araba, gerçekten müthiş. Meksika karayolları için olağanüstü bir araba. Bunları satmak hoşuma gidiyor. Yüksek basınç yok. Araba kendi kendini satıyor. Yalana gerek yok. Sağlam mal.» Javier'e baktı. «Size imreniyorum. Hiç iş yaşamına girmediniz. İstediğinizi yaptınız.»

İsabel döndü. «İş yaşamına girmemiş mi? Niçin, televizyondan daha büyük, daha kirli bir iş var mı?»

Javier gözünü bile kırpmadan, duygularını belli etmeksizin ileriye doğru baktı, sen de ona inanmazlıkla baktın, Elizabeth; Franz İsabel'e, «Televizyon mu? Televizyonda olan kim?» diye sordu.

«Javier,» dedi İsabel. «Yalnız profesör değil o, TV' de de çalışıyor.»

İsabel orada yokmuşçasına, Javier, ciddi ciddi, «Diplomatik misyondaydım bir zamanlar. Birçok şey-

ler yapmak zorundasınız, bunlardan biri de, genellikle, eşeğin biri olan üstünüze katlanmaktır; ortalıktan çekilmesini sağlamak için göreve getirilmiş budala bir politikacıya...»

Gülüşünü tuttun, Elizabeth, Javier konuşmasını sürdürüyordu. «... Diplomatik hizmete girince, boş, aşırı derecede alıngan bürokratlardan oluşmuş küçük bir çevrede soyutlanmış olarak yaşarsınız.» Sonunda kahkahayı koparıyorsun, ama Javier tedirgin olmuş görünmüyor. «Şimdi çalıştığım uluslararası örgütteki işim ideal bir iş değil. Ama daha çok kazanıyorum, en azından hiyerarşi de daha yaygın.»

Franz da gülmeye başladı. İsabel göz ucuyla üçünüze baktı, hiçbir şey anlamamış görünüyordu. Sonra Franz kupasını kaldırıp kaldırıp Mackie'nin baladını söylemeye başladı. Arasıra kupayı masanın üstüne hızla vuruyordu. Lokantanın sahibi mutfağın kapısında durmuş, başını sallıyor, Javier sessizce yemeğini yiyor, İsabel şaşkınlıkla kaşlarını çatmış ona bakıyor, sen ise Elizabeth, gülüyor, gülüyor, gülüyordun.

Kumsaldaki iskemlede oturan adam iri yarı, kırmızı yanaklı, ellilerinde bir Almandı. Çıplak göğsünü şişirdi, belli bir yabanıllıkla kırçıl bıyığına dokundu. Beyaz gemici şapkasıyla, erkeklik gösterisi yapıyordu. Az sonra sessiz bir gülüşle sarsılmaya başladı. Gözlerinde kötü bir anlam belirdi. Sandalyenin düz kolluğuna birkaç küçük çakıl taşı koydu, bükük işaret parmağını gererek onları, denize doğru uzanmış olan karısına attı. Kadın şakacıktan çığlık attı. Ellerini çenesinin altında birleştirdi, kıkır kıkır, «*Nein, Rudy nein. Soyez gentil*[1]...» dedi.

Kumsal iskemlesinde oturan Alman, çakıl taşlarını karısına atmayı sürdürdü, için için gülüşü gide-

1. «Yapma, Rudy yapma. Nazik ol.» (Alm., Fr.)

rek çoğalıyordu; sonunda gürültülü bir kahkahaya dönüştü, burnundan, kulaklarından, en sonunda da, altın dişlerin görülebildiği açık ağzından köpük köpük çıktı. Karısı kıvrıldı. Minicik taşların bombardımanına tutulmaktan ötürü tedirgin olmaktan çok gururu okşanmış, evcil, ince, tatlı bir *Hausfrau*.[1]

«Bu kadının cilvesine dayanamıyorum,» dedin, koyu renkli gözlüklerini takarak.

«Alman *gemütlich*'ine[2] dayanamıyorum,» dedi Javier.

Adam ayağa kalktı, şişman kollarını gerdi, yağa bulanmış göbeğine vurdu. Denize doğru koştu. Sen ve Javier onun güçlü bir biçimde sala doğru yüzüşünü seyrettiniz; kadın onun yanından ayrıldığının bilincine varmaksızın neşeli bir tutuklu gibi, «*Rudy, Rudy, nein,*»[3] diye inlemeyi sürdürdü.

«Javier?»

«Efendim?»

«Benim çakıl taşı koleksiyonumu ne yaptın?»

«Elena'da. Ben çalışırken geldi. Çakıl taşlarını gördü, öyle heyecanlandı ki. Bilirsin, nasıl konuşur...»

Alman ağzından su fışkırttı ve kolunu salladı.

«... Ulu Tanrı. Kutsal Meryem. Ermiş Joseph ve tümı öteki ermiş takımı ve birkaç başmelek. Kısacası, bundan daha güzel bir çakıl taşı koleksiyonu görmemiş. Ben de ona verdim onları. Bir gerdanlık yapmasını söyledim. Memnun olursun diye düşündüm, onu çok seversin.»

Alman, başında gemici şapkasıyla yüzdü ve yaz bitti ve sen artık çakıl taşı toplamadın. Deniz soğudu, boz bir renk aldı. Javier'le kendinizi gittikçe daha çok Falaraki'deki kulübeye kapattınız. Ocakta ateş yakıyor, sonra yatağa girerek, Javier'in fırtına sıra-

1. Ev kadını. (Alm.)
2. Rahat. (Alm.)
3. Rudy, Rudy, yapma. (Alm.)

sında içeri aldığı, o zamandan beri de orada kalan köpeğin yatağın altından gelen hızlı solumasını dinliyordunuz. Javier'i çalışırken seyreder, bazan yazdıklarını sana okumasını isterdin, ama o hep hayır derdi, şiir bitip, romanın ortalarına gelmeden olmaz. Gerçekte ancak başlıklarını yazmıştı o ana değin: «Altın Post», çıkış ve dönüş noktası Yunanistan olan bir şiir; *Pandora'nın Kutusu*, gizli sevi üstüne bir roman. Ara ara kısa geziler yapıyor, kasım denizinin salladığı gemilerle Rodos'a dönüyordunuz. Ladigo Point'teki aşınmış basamaklar. Zambica kıyısı boyunca limon rengi deniz. Ege önünde bir amfiteatr gibi açık uzanan ölü Camirus kentindeki örenlere yürüyüz. Fileremus'taki, beyaz köyler, nar bahçeleri, defne ve zakkum ağaçlarıyla kuşatılmış olan manastıra tırmanış. Kelebekler Vadisi. Farfale. Siz gittiğinizde kelebekler yoktu, ama ilkbaharda ve yazın öylesine yoğun bir biçimde kaynaşırlardı ki, gökyüzü görülmezdi diye anlattılar size. Anayoldan yukarıya doğru, çağıldayarak inen su sesinin öncülüğünde, kuru çam iğneleriyle dolu bir geçiyolunda yürürdünüz. Bazan bir ormanda öyle olur ki, insan konuşmayı göze alamaz; sessizlik, ancak böyle anlarda işitilebilen unutulmuş seslerle dopdolu çünkü. Senin dediğin gibi, orman yitirdiklerimizi anımsatır bize ve o sessizlikte kısa bir süre geçince insanın günlük yaşamı silinir, ama ormanın söz verdiği yitik yaşam da daha bulunmamıştır. Çağlayanın sesinin öncülüğünde yürüyorsunuz, sonra eğreltiotları ve kayalar arasından iplik iplik akan suya varıyorsunuz, onu kaynağına dek izlemek istiyordunuz, büyük bir çabayla tırmanarak çağlayana ulaştınız, ama kaynağı bulamadınız. Bir gizli akustik oyunuyla, uzaklık olan yakınlık kılığına büründü. Farfale Vadisi günahkârları uzakta tutmanın bir yolunu bulmuştu: Yanıltıcı yankılar duvarı.

Bunu Javier'e söylemek için döndün, ama yalnız

olduğunun, onun bir yerde kaldığının bilincine vardın. Bir an yitik gibi duydun kendini. Bağırdın, ama sesin bir yere gitmedi, dudaklarına dönmek istiyormuş gibi, başının üstünde asılı kaldı. Vadinin daha içlerine doğru girmeye çalışırsan sonunda gerçekten yiteceğini düşündün. Onun yerine dağın çıplak tepesine tırmanacak, orada yönünü saptayacak, aşağıda, uzaktaki yolun yerini belirleyecek ve oraya dönmek için izleyeceğin yolu görecektin. Çamlar şimdi birbirlerinden daha çok ayrılmışlardı. Şimdi keçiyolu da yoktu artık, ayaklarının altında devinen böğürtlen çalıları ve gevşek toprak vardı yalnızca. Çalılıklara tutuna tutuna tırmandın, sonunda biri köküyle birlikte çıktı ve seni kırmızı dikenlerin arasına düşürdü. Dağın tepesine giden yolun yarısındaydın ancak, ama daha şimdiden bitmiştin, bacakların çizilmiş, bluzun yırtılmıştı. Arkana baktın. Geldiğin yoldan geri dönmeye kalkışacak olsan dik yamaçtan yuvarlanır, sonunda yalnızca başladığın yerde bulurdun kendini. Bu yüzden yukarı doğru tırmandın ve sarı kekikler arasından dirseklerinle kendine yol açarak yavaş yavaş tırmanmayı sürdürdün. Bitkindin, ama bir güç seni doruğa doğru itiyordu. Oraya hiç ulaşamayacağını sandın. Soluk soluğa kaldıkça, içinden küfrettin, doğaya, kendine, özellikle de, seni yalnız bıraktığı için Javier'e küfrettin. Ve küfrede ede, sonunda doruğa ulaştın. Yüksekliği gözleyip korusunlar diye oraya konmuş mitoloji yaratıkları gibi görünen yaban keçilerinin melemeleri arasında yüzükoyun düştün. Sana baktılar, sıçradılar, kayaların arasından aşağıya doğru inmeye başladılar. Uzakta deniz, denizden dağ gibi yükselen ve içinde yüzdükleri sisle ondan ayrılan adalar. Daha uzakta, bir puma pençesi gibi Rodos adasına doğru uzanan Anadolu kıyısı.

Yolu göremiyordun. Güneş alçaldı, Küçük Asya'dan batıya doğru sürüklenmiş bulutların ardına gizlendi. Bekledin. Javier'in seni arayıp bulması gereke-

çekti. Vadide yaşayan insanlar ona, sana ulaşmak için nasıl tırmanması gerektiğini söyleyeceklerdi. Bir kayanın üstüne oturup kollarının çizilen yerlerini ovdun. Çıngırdayan çanlarıyla kara keçiler çevrende toplandılar, sana baktılar. Burada bir başına, dünyadan sonsuza dek kopmuş, aşağıdaki toprakla tüm ilişiğini yitirmiş — eğer gerçekten bir ilişiği olmuşsa — bir dağın tozlu doruğunda, keçilerle arkadaşlık ederek kalmanın nasıl bir şey olacağını düşündün. Bir düşten uyanarak, gözlerini yalnızlığa açtın; içinde başka varlıkların, annenle babanın, kardeşinin, eski okul arkadaşlarının, eski erkek arkadaşlarının, kocanın, tanıdıkların, tanıdık tanımadık insanların, büyük bir telâşla süt getiren, taksileri süren ya da jilet satan, kitap yazan, gazete basan, savaş ya da barış ilân eden belgeleri imzalayan canlı hortlakların var oldukları bir düşten... Korku ve dinginlik karışımıyla içini çektin. Oradaydınız işte, sen ve kara keçiler, yalnız, gözlerinizi birbirinize dikmiş, yüksekte, tozlu bir taş üstünde, ayrık, yeterli, sonsuz. Ansızın sıçrayıp ayağa kalktın ve zıplayan keçiler arasından, Türk kıyısının uzak çıkıntısına doğru koştun. Hızlı bulutlar ışığı kesti, parlattı, ince ince eledi, sen çalılık, devedikenleri arasından, yılgını boğazında taşıyarak, onu dile getirecek bir ses ya da sözcük bulamaksızın, gözlerin uzak kıyıya dikili — dikili, yoksa uğultulu sessizlik, ısıtan karanlık, kımıltısız esinti yutardı seni— yolu olmayan bir inişten Ege'ye doğru koştun.

Asfalt ayaklarının altındaydı gene. Koşmayı bırakıp yavaş yavaş kollarını göğsünün çevresine sararak, küçük çakıl taşlarını tekmeleyerek yürüdün. Yol dar, dolambaçlıydı. Umduğundan da kısa bir süre sonra, yol kıyısındaki serinletici içki büfesi göründü, Javier orada, çıplak çardağın altında oturmuş şarap içiyordu. Seni yolda gördü, gelip karşıladı. Sana doğru koşarken onu seyrettin: Siyah saçları, kadife pantolonu, balıkçı kazağı. Ona sarıldın. Vadideki polisin

sen görünmeyince gülmekten başka bir şey yapmadığını anlattı sana. Sık sık biri arkada kalırdı, ama Kelebekler Vadisi'nde o güne değin kimsenin yittiği görülmemişti. Eninde sonunda ortaya çıkacaktın, belki biraz korkmuş, ama hepsi bu kadar. Javier'i kucakladın, boynunu öptün. Hadi doğruca Falaraki'ye dönelim, dedin. Uykulu ve yorgundun, yatmak istiyordun.

«Rudy ne oldu?»

«Alman mı?»

«Evet.» Elmacık kemiklerinin güneşten yanmış noktalarına krem sürdün.

Javier bu yıl Münih ve *Anschluss*'tan dinlenmeye gelen kimselerin üşüştükleri çakıllı Rodos kıyısına bakıyordu.

«Rudy öldü,» dedi Javier. «Yüzerken karısı boğdu onu. Bu sabah garson söyledi bana. Bildiğini sanıyordum.»

Franz bir dikişte birasını bitirdi. Hesabı ödedi, lokanta sahibine hoşça kal demeksizin lokantadan çıktınız.

«Doğruca Cholula'ya gidelim,» diye önerdin. «Cuautla'da durmanın anlamı yok.»

«Araba kullanmaktan yoruldum,» dedi Franz.

«Ben kullanayım,» diye bağırdı İsabel. Franz arkaya, Javier'in yanına bindi, İsabel direksiyona geçti. Arabayı çalıştırıyor, hareket ediyor, ince kolunun bir devinimiyle radyoya uzanıyor, düğmeyi çevirip bildiği, yeğ tuttuğu bir istasyonu buluyor. Sesleri kulaklarınızda gümbürdüyor; çağımızın saz şairleri, halk ozanları, muştucuları, monarşik cumhuriyetin, Giorgione'nin köy konserinde lavta çalan saraylının edasıyla Liverpool rıhtımında bir aşağı bir yukarı dolaşan demokratik seçkinin iki-eşeyli sayfaları. Saçları, Giovanni Bellini'nin yağlıboya resimlerinde Venediklilerinki gibi uzun, gözleri Mantegna'nın o çok eğlen-

celi Ermiş George'unun alaycı gülümseyişinde kımıltısız; zarif zırhı, kendisinden daha az putatapan ve daha az şeytansı, ayakları dibinde uzanmış yeşil bir sahne canavarıyla savaşmaktan çok, artalanda Padua'nın göründüğü altın sarayda onu bekleyen soylu kadınları ele geçirmeye uygun görünen bir şövalyenin — şimdi kırık mızrağı, çerçevenin kıyılarındaki hevenk hevenk yemişleri, misket limonu, armut, kiraz ve narları mızraklamaya yarayan silâhsız bir ermişin— alaycı gülümseyişi. Sezarlar gibi uzak, şeytanlar gibi yakın, melekler gibi suçsuz

I love you because you tell me things I want to know[1]

diye şarkı söylüyorlar ve ben karayolunda Meksiko Kenti'nden Puebla'ya arabayla giderken gazetemi okumayı sürdürüyorum. Tuhaf bir gazete bu, Canavar, yazarlar arasında Jacob von Königshofen gibi saygıdeğer birinin adı verilse bile, benim tümüyle güvenemediğim bir gazete. Onun verdiği haberden, 1349 yılında anımsanan en kötü vebanın olduğunu; ölümün Akdeniz'in iki yakasında, dünyanın bir ucundan bir ucuna ortalığı kasıp kavurduğunu öğreniyorum. Bazı bölgelerde bütün halk ölmüş, hiç sağ kalan yok. Ölü tayfalarıyla denizde yüzen ağzına dek dolu gemiler bulunmuş. Marsilya'nın yarısı, piskoposla tüm papazları yokolmuş. Öteki kentlerle krallıklarda ölü sayısı betimlemenin ötesinde. Avignon'da bulunan Papa, Saray'daki tüm toplantıları ertelemiş, yabancıların yanına yaklaşmalarını yasaklamış, gece gündüz önünde hiç sönmeyen bir ateşin yakılmasını buyurmuş. Bilgeler, hekimler, bunun Tanrı'nın istemi olduğundan, süresini doldurmadan sona ermeyeceğinden başka bir şey söyleyemiyorlar.

1. Seni seviyorum, çünkü bilmek istediklerimi öğretiyorsun bana. (İng.)

Ermiş İsabel'in yanında oturuyorsun, Canavar, gözlerin kapalı, Volkswagen durmadan hızlanarak Cuautla'dan geçiyor,

There's a place where I can go[1]

daha yavaş giden arabaları, korna çalmaksızın sollayarak, saatte seksen kilometreye, sonra doksana, sonra yüz ona çıkıyor, tavuklar uçuşan tüylerle yoldan kaçıyor, gözleri kanlı köpekler havlıyor; sonra araba bir an bankette gidiyor, bir toz bulutu kaldırıyor, saman damlı kerpiç kulübelerin duvarlarını sarsıyor, bir çocuk, bir kaktüs çitinin arkasından bağırıyor, İsabel bir eliyle araba sürüp, ötekiyle radyoyu ayarlıyor, sesini yükseltiyor

In my mind there's no sorrow
Don't you know that it's so?[2]

Luca Signorelli'nin yağlıboya resimlerindeki insanlar gibi yumurta biçimini andırır bir incelikle giyinen ve yıkıcı ruhlarının yapıcı yanlarını açığa çıkararak çevrelerinde, Uccello'nun bir yağlıboya resmi gibi geniş, zengin, karışık, özgür, düzenli, Bosch'un bir resmindeki gibi Şeytan'ın törenlerine giriş bedelini ödeyen, dindarca şeytansı bir dünya yaratan genç adamların sesleri. Sen, Canavar, okudun, sen de sezgiyle biliyorsun İsabel, hiç kimse Şeytan'ın görünümlerinden daha açık seçik bir Tanrı görünümü edinemez. Tanrı'dan böylesine uzak durmasının nedeni kesinlikle budur; Tanrı'nın öteki yüzüdür o ve O'nun gibi, bir dizi çelişkilerin, karşı-savların sürekli kaynaşmasıdır:

1. Gidebileceğim bir yer var. (İng.)

2. Hiç acı yok içimde
Bilmiyor musun bunu? (İng.)

What am I supposed to do?
Give back your ring to me
And I will set you free:
Go with him[1]

böylece şarkı söylüyorlar, yargıçlar, papazlar, filozoflar, sanatçılar, cellâtlar ve tüccarlar uygarlığının üstünde kurulduğu tüm yanlış ve öldürücü ikilemlerden kurtarıyorlar bizi ve Eflâtun ölüyor boğularak, teslim olarak, onların uzun saçlarına dolanarak, boğulan sesleriyle ipnotize edilmiş, onların ritminin vuruşuyla ezilmiş; bu sırada Beatle'lar kurtulmuş, sıçrayarak gökyüzüne dek yükseliyorlar, sonra yavaşça, Antheus gibi, ne kadınların, ne erkeklerin, ne iyiliğin, ne kötülüğün, ne bedenin ne ruhun, ne özdeğin ne tözün, ne özün ne de rastlantının var olmadığı yeni yeryüzüne konuyorlar; yalnızca dansın ve töreselin, kaynaşmanın ve durmadan büyüyen maskenin bulunduğu yeryüzüne; onların varlığı ve hiçliği olan, Grek-Hıristiyan-Yahudi-Protestan-Marksist-sanayi ikileminin yarattığı şizofreninin içinde öldüğü bütünlüğe yanaşan bir helikopterden görünen biricik anları olan Arcimboldi'nin çiçeklenen maskesinin var olduğu yeryüzüne

There'll be no sad tomorrow
Don't you know that it's so...[2]

ve bu yaz, diye sürdürüyor gazete, veba Strasburg'a ulaşmış, orada on altı bin kişi ruhunu teslim etmiş-

1. Ne yapmam gerek
Yüzüğünü geri ver bana
Özgür kılayım seni:
Onunla git. (İng.)

2. Hüzünlü bir yarın olmayacak
Bilmiyor musun bunu... (İng.)

tir. Dünyanın her yanında Yahudiler vebaya yol açmakla suçlanmışlar, lânetlenmişler, kuyuları ve kaynakları zehirlemekle suçlanmışlardır; Bern ve Zofingen'de kendilerine işkence edilince birkaçı suçlarını itiraf etmişler ve sözünü ettikleri kuyuların gerçekten zehirlenmiş oldukları anlaşılmıştır. Böylece, Akdeniz'den Almanya'ya dek, Papa'nın onları koruduğu Avignon dışında, Yahudiler yakıldılar, Basel'de kasabalılar Konsey'e yürüyüp, onları iki yüz yıl kente hiçbir Yahudi sokmayacaklarına andiçmeye zorladılar. Strasburg piskoposu, Alsas'lı feodal lordlar ve üç kentin temsilcileri Benfeld'de toplanıp, Strasburg temsilcilerini, o kentin Yahudi nüfusunun yazgısı konusunda sorguya çektiler. Temsilciler, Yahudilerin suçlanmaları gereken hiçbir suç bilmedikleri karşılığını verdiler. Öyleyse, kentin kuyularını niçin örttükleri soruldu onlara. Böylece, Strasburg temsilcilerine karşı bir öfke yaygarası koptu, sonunda Piskopos ve İmparatorluk kentlerinin lordları, kentlerinde yaşayan Yahudileri yok etmeye razı oldular. Bunun üzerine, kentlerde Yahudiler yakıldı, kovulanlarsa kırsal bölgelerde köylülerce yakalanıp birçoğu boğuldu, kalanlar da bıçaklanarak öldürüldüler. Ermiş Valentin'in günü olan cumartesi günü, Strasburg Yahudileri, Yahudi gömütlüğündeki büyük tahta platform üstünde yakıldılar. İki bin Yahudi. Vaftiz edilmek isteyenlerin canları bağışlandı. Birçok çocuk yakılacakları odun yığınının üstünden alınıp ana babalarının isteğine karşın vaftiz edildiler. Strasburg ve ister İmparatorluk kentleri, ister özgür kentler olsun, Ren bölgesinin tüm kentlerinde Yahudiler böyle yakıldılar. Kimi kentlerde yargılandılar, kimilerinde yargılanmadılar. Kimi kentlerde, sonuna doğru kendi evlerini ateşe verdiler ve kendileri çıkardıkları yangının alevleri arasında can verdiler. Genellikle bunların mallarına el konulması ve ellerindeki senetlerin geçersiz sayılması buyruldu; Strasburg'da,

iki yüz yıl kente hiç Yahudi sokulmamasını öngören bir yönerge çıkarıldı, ama daha aradan yirmi yıl geçmeden, Konsey ve belediye başkanları bu kararı tersine çevirdiler ve İsa'nın doğuşundan sonra 1368 yılında Yahudiler geri döndüler.

It's been a hard day's night[1]

Ve sonra, Canavar, insan hiçbir şey olmamış gibi dans etmeyi sürdürmek zorunda kaldı; bir daha olmasın diye unutmak unutmak unutmak, acının bedelini yeniden toplamak — böyle yapmak olanaksız olsa da — ve Vico'nun, Calvin'in ve Descartes'ın yarattıkları ve çaldıkları Rönesans'ı, usçuluğu, tarihi, iyiliği, kötülüğü, ön-yazgısıyla batağa saplanarak sona eren Rönesans'ı yeniden elde etmek. Auschwitz fırınlarında yakılarak ve yerle bir edilen Hiroşima yaylasında sonu gelen Doğal Adam, onun Faust'ça etkinliği ve trajik doğrultusundaki istemi; oysa şimdi suçsuz sinikler

You can't buy me love[2]

diye şarkı söylüyorlar, onlara tapan kadınlar da zaman zaman kardinal şapkalarına, Bourgogne Komutanı, Beauvais Piskoposu ve dişi-Papa Jean'ın siyah-kırmızı giysilerine bürünüyorlar, Macaristan krallarının taç giyme törenlerinde kullanılan, Bamberg ve Ratisbon hazinelerinde saklanan ve Etienne Boileau'nun *Livre des Métiers*'sinden[3] diriltilen gotik kumaşlarla örtünüyorlar; Ermiş Bertrand de Comminges'in yağmur pelerinleri, New York, Paris ve Londra diskoteklerinde dans eden Diana'nın su perilerince gi-

1. Çetin bir günün gecesiydi. (İng.)
2. Sevi satın alamazsın bana. (İng).
3. Meslekler Kitabı. (Fr.)

yiliyor, Angers katedralindeki Apokalips sahneleri tüm whiskey-a-go-go'larda özgür kılınmış kölelerin ritmlerine uyarak sallanıyorlar ve yeni Missa Luba'da Kastilya'lı Eleanor gibi giyinmiş olan Hekate ile Beaune Bâkiresi gibi solgun üçgen yüzlü Circe, Gabon ve Nijerya'nın çürük bitkileriyle Tournai ve Valencienne'in küllerini karıştırıyor, bir yandan da John Henry ve King Oliver ve Johnny Dodds, Billie Holliday ve Satchmo ve Cannonball Adderly'nin vuruşuna uyarak sallanıyorlar:

Hesitatin' Mama, hesitatin' blues
Tell me how long do I have to wait[1]

ve yeni *pervigilium veneris*[2], meleği andıran Şeytan'la nişanlı olan ve *ius primae noctis*'i[3] hep alaya alan bâkire büyücülerce yönetiliyor; bir yandan da, çenesindeki favorileri ve kalın dudakları, kovboy çizmeleri ve kocaman gürültücü akraba topluluğu, kurtlar, cinler, yeraltı cüceleri, beyaz kediler, bastıbacak şişman köpekler, öküz başlı tazılar, siyah tavşanlarıyla sevimli Priapus-Bacchus-Sabatius'u, Ermiş John'un Günü'ndeki çocuğu büyülüyorlar; bunlar, büyük bireşimin Kara Âyin'ini, ussallık denen yargıcın, ahlâk denen cellâtların, tarih denen gardiyanın yasa-dışı kıldıkları karşıtlıkların büyük oyununu kutluyorlar ve Tanrı'ya, artık var olmayan günahların ve cehennemin cezası olan yıldırımını göndermesi için yakarıyorlar, gürültü koparıyorlar; yeni Sibyl ve yeni Pan, yalancı önyargılar, yılgınlıklar ve bahanelerle dolu yirmi beş yüzyılın putlarına saygısızlık ediyorlar ve

1. Duraksıyorsun Anne, duraksıyor blues
Söyle ne kadar bekleyeceğim ben. (İng.)
2. Yazarı bilinmeyen bir şiirin başlığı; bir dinsel tören. (Lat.)
3. Feodalitede, beyin «ilk gece hakkı». (Lat.)

kendileri — anımsanmış ve adanmış — bahçede — hizmet ve özveri sunakları — oluyorlar ve Ermiş Vitus' un yeni dansı, her şeyi sindiren, her şeyi, ritminde, kaçıcı, sonsuz geçerliğinde insancıl amaca adayan ve feda eden varoluşçu devrimin balesi başlıyor

She's got the devil in her heart[1]

ve böylece, gökyüzünde ve yeryüzünde, senin felsefende düşlediğinden daha çok şey var, Canavar ve sen İsabel, çünkü sana da söylüyorum, ikinize de söylüyorum, bu âyinin önce bir kadın tarafından kutlanması gerekir, çünkü, bütün âyinler bir ilâhiyle başlar, tıpkı tüm kadınların ve kadınlardan doğan erkeklerin yaşamları gibi; sen, İsabel, yalnızca kabul ettiklerini keşfedeceksin ve her şeyi kabul etmelisin. Yaralarına merhem sürülmüş İsa-Bacchus'ün önünde saygıyla bitiririz âyini; o, en sonunda, kendisini bırakmış olan Tanrı'nın sevgisini değil, iksirler bilimi ve uyutucu otlar konusunda bilgili olan büyücü Mary'nin avutuculuğunu ister: Şeytan Kadın, Yeşil Bâkire, Rosemary, Yanan Saçlar, Sirke Kadın, Ak Prenses, Juanita, Marihuana; istek ve diriliğe yeniden can veren uyuşturucular, gene kadın adları taşıyan, ama Meksika ve Afrika'nın totemik yılanlarının ve Oaxaca, Peru Yaylası ve kara Kongo'nun büyücülerinin çocukları olan uyuşturucular, Yeni Rönesans'ın, Tek İnanç'ın rönesansının, bankerler, silâh üreticileri, Talmud komiserleri ve Pentagon donanmasının, toplu ölüm ve bireysel aşağılanma için açılan haçlı seferlerinin tüm tasarımcıları ve bilicilerinin Karanlık Çağı'nın yanmış kömür kalıntılarıyla kaynaşan beden ve ruhun rönesansının bir parçası olmak için ritmleri, mantarları, şarkıları ve büyüleriyle beyazların dünyasına giren. Ve İsabel, radyoyla birlikte söylüyor

1. Yüreğinde şeytan var onun. (İng.)

Anytime at all, anytime at all.[1]

Ve ansızın gözlerini kapatıp frene basıyor, araba sarsılıyor, kayıyor, sonunda, iki yaşlarında bir çocuğun önünde, uyuz yavru köpeğiyle ağlaya güle yuvarlanıp durduğu, sıvaları pul pul dökülen bir evin duvarının dibinde duruyor; doğum yapmış gibi bir çığlık attın, Elizabeth, kapıyı açıp çocuğa doğru koştun, onu kucağına aldın, «Dayanamıyorum! Artık dayanamıyorum!» diye ağlıyordun; bununla yılgıyı, yalnızca İsabel'in çılgın gibi araba sürmesini ve korkmuş çocuğun yılgısını değil, yılgının kendi yılgısını anlatmak istiyordun; çocuk, seni tanımış gibi kollarında yatıştı, onu güneşe çıkarmak istiyormuş gibi yukarı kaldırdın, yüksekte tuttun, o sırada İsabel, gözleri kapanırcasına kısılmış, kasılmış elleri direksiyonu kavramış, terden sırılsıklam, oturuyordu; Javier seni seyrediyor, Franz dingince sigarasını içiyordu.

«Pekâlâ Javier, odadaysan ışıkları yak. Yorgunum ve yatmak istiyorum, duyuyor musun beni? Belki de orada değilsin ya da beni işitmek istemiyorsun. Sen hiç gerçeği duymak istemezsin, değil mi? Senin güzel düşün yerine, gerçekte olanı. Dur bakalım, ne zamandı? Bir yıl önce... on sekiz ay mı? Ben giyinmiştim bile, sense traş oluyordun, bana gitmemi, sonra gelip bana katılacağını söyledin, adresi verdin, hâlâ anımsıyorum: Sierra Paracaima, No. 1270, parti saat onda başlayacaktı. Kim veriyordu partiyi? Neyse, önemi yoktu bunun. Kimseyi tanımıyorduk. Ama senin işin bakımından orada olmamız önemliydi. Ben gittim. Saat tam onda oradaydım, senin önceden kestirdiğin gibi, herkes yabancıydı. Vasco'dan başka herkes. Onu anımsarsın, Javier, Vasco Montero, İspanya'dan dönmüştü. Aynı Vasco değildi. On beş yıl geçmişti ve yaşlanmıştı. Zor tanıdım onu.»

1. Ne zaman olursa, ne zaman olursa. (İng.)

Biliyor musun, sarkık etleri, buruşuk derisiyle şimdi daha gerçekti, biçimini yitirmiş, geometrisini unutmuş bir adam. Bir zamanlar öylesine sivri ve ince olan, her zaman güneşte yanmış, burnunun ve ağzının üçgenliğinin temelini oluşturan, çenesi dağılmış, şişmiş, bozulmuş, özenle traş edilmiş un çuvallarına dönmüştü. Yaşlanmış bir Vasco Montero.

«Vasco bana selâm vermedi. Beni tanıyıp tanımadığını bilmiyorum. Ama, evet, tanımış olmalı, çünkü ben hemen hemen hiç değişmedim. Değiştim mi, Javier? Görünüşüme özen gösterdim. Resimler yalan söylemez. Moda değişti, giyim, saç, ama ben hiç değişmedim, ne bir santim, ne bir gram, yirmi yıl önce neysem şimdi tıpkı oyum. Belki de tanımadı beni. Belki de gördü de, onun gibi bozulmadığım için inanmadı, bir başkası sandı beni, ben değil. Javier, insanlar bizi nasıl görüyorlar? Bizim onları gördüğümüz gibi mi? On beş yıl yaşayıp da tanınmak gülünç olurdu. Çünkü zaman geçiyor, ben kendimle birlikte yaşadım ve değişik olduğumu biliyorum, değişik görünmesem de. Vasco niçin baktı bana öyle?»

«Yemek için içeriye girdik, sen hâlâ gelmemiştin. Ben yalnız yürüdüm, elimde çantam. Vasco gözden silinmişti; gidip onu aramak yürekliliğini bulamadım kendimde. Büfe, ışıklandırılmış bahçeye bakan bir pencerenin önündeki uzun bir masaydı. Bir tabak alıp doldurdum, her zamanki şeyler... biliyorsun, bademli tavuk, *ravioli*,[1] kızarmış domuz budu ve ananas. Kimse bana tek sözcük söylemiyordu. Kimse tanımıyordu beni. Oturma odasına dönüp bir tabureye oturdum. Birkaç yüzü tanıyordum. Sosyete sütunlarında görülen, çay veren, duş alan, Acapulco'da yelkenle dolaşan insanlar. Jaime Ceballos ve karısı, bankerin kızı... Régules, sanırım; otomatik pikap için plâk seçtiler ve ışıkları kıstılar. Polo oyuncusu Pedro Ca-

1. **Ravioli**: İtalyan usulü mantı. (İt.)

seaux, kolunda tam anlamıyla suskun bir kızla oradaydı. Uluslararası sosyetede parti düzenlemekle ün salmış olan Charlotte Garcia. Yanında her zamanki Bobo'su. İkisi de, mumyalar gibi yaşlı, kuru, sarı; Lotte Lenya'yla Peter Lorre gibi. Ev sahibimiz, yaşlı Artemio Cruz'un imparatorluğunun kalıtçısı olan Reynaldo Padilla çıktı. Artemio Cruz'u anımsıyorsun, biliyorum. Altı yedi yıl önce ölmüştü de, gazeteler bir ay sonra hâlâ ondan sözediyorlardı. O övgüleri okuyup gülmekten katılmıştık. Yaşlı bir milyonerdi yalnızca, ama insan büyük bir ulusal kahraman sanırdı onu. Taburede bir başıma oturup, tavuğumu yedim ve beni oraya niçin yalnız gönderdiğini anladım; partide kimseyi tanımayacağımı, kimseyle konuşamayacağımı ve seni düşünmekten başka şeyim olmayacağını, kendi kendime, bazan senin hakkındaki duygularım nasıl olursa olsun, seninle olmanın iyi olduğunu, en azından bu ülkenin, bunca yıl sonra hâlâ bir yabancı, hepsi de birbirini tanıyan, aynı aptalca şeylerden, hizmetçilerinden, çocuklarından, papazlarından konuşan bu aptal insanlardan yalıtlanmış bir yabancı olduğum bu kentin yalnızlığını uzaklaştırdığını söyleyeceğimi biliyordun çünkü. Lânet olasıca kalabalıkları, beni yalnız bırakışları, kimsenin yanıma gelip kim olduğumu, nereden geldiğimi, beni niçin hiç kulüplerinde ya da deniz kıyısındaki evlerinde görmediklerini sormayışları canımı sıktı, onlara gülmeye çalıştım. Dünyanın merkezi olduklarını duydukları budalaca serinkanlı güvenleriyle alay etmeye çalıştım. Kendi kendime, belki de sandığımdan daha çok değiştiğimi, Vasco'nun benimle bu yüzden konuşmadığını söyledim. Sonra, tam gerçekten bütün bunların dışında olduğumu duymaya başlarken sen geldin. Birden karanlıkta oturduğumun, insanların dans ettiklerinin ve Judy Garland'ın *Alone*[1] adlı şarkısını

1. Tek başına. (İng.)

söylediğinin ayrımına vardım. Karanlıkta bana elini uzattın, ilk kez buluşuyormuşuz, bu gece birlikte geçirdiğimiz ilk geceymiş gibi bana dokunarak dans etmeye götürdün ve ben bir kez daha senin için gene bilinmeyen, açıklanmamış biri, keşfedilecek ve ele geçirilecek bir kız oldum. Nasıl görünmek istersen öyle davranmana izin verdim, beni okşamana izin verdim, okşayışlarına karşılık verdim, çünkü senden, Javier'den, sevmiş olduğum ve bunca zamandır birlikte yaşadığım adamdan geliyorlardı. Ben de senin gibi yapmacık yapmadım, sevgilim. Bana ilk kezmiş gibi dokunduğunu söyleyebiliyordum, bu beni tiksindiriyor, ürpertiyordu. Gene de uydum ve katıldım oyuna, çünkü söz konusu olan sendin ve sen benimdin, senin ardından gelmek için her şeyi bırakmıştım, Javier, evimi, ülkemi; okşayışlarına karşılık verdim, çünkü tanıdık, bilinen biriydin, bir yabancı değildin ve şimdi kollarında daha önce duyduğum gibi, çok şeyi bırakmama karşın, çok şey kazandığımı, senin her şeye değdiğini duyuyordum. Böyle duyuyordum işte ve bütün duymak istediğim buydu; gene aynı güven ve mutluluk. Parti korkunçtu, ama sen vardın, ama senin kollarında yeni bir kadın vardı, karanlıkta birlikte dans ederken keşfedilecek yeni bir kadın. A, anlıyordum. Benim kırk iki yıl önce New York'ta doğmuş olan Elizabeth Jonas olmama son verdiğin, beni bir serüvene dönüştürdüğün için bana dokunduğunu biliyordum. Nasıl da dokunuyordun bana, Javier! Ellerin kalçalarımdaydı, yanağın yanağıma sürtünüyordu, hafifçe saçlarımı ısırıyor, kolsuz giysimin altında göğüslerimi duyuyordun; ah, müthiştin, eyleme geçmiş kümes horozu, genç kızların baştan çıkarıcısı, her kadının düşüne bir yanıttın, Ligeia evde, kucağında en-çok-satan bir kitapla otururken, bir başkasını bulmuş. Allah kahretsin, Javier. Allah kahretsin. Kendi kendine de, ben evde bir başıma, her zaman güvenlik içinde otururken senin her şeyi teh-

likeye attığını söylüyordun. Sanki bir kadın güvenlik içinde olabilirmiş gibi. Bir kez doğurmaktansa, bin kez savaşa giderim, bu denli güvenli işte. Bir kadın olup da o korkuyu duymamak ne zaman gerçekleşebilecek? Hayır, demek istediğim bu değil. Bunu geri alıyorum. Sana tutunmak zorundayım. Evet. Kollarımı boynuna doluyor, seni tutuyorum, çünkü her şeyim sensin, evim yok, yurdum yok, anam babam yok, kardeşim yok. Bir sen varsın. Oyununu oynamamın nedeni bu. Elbet içeceğim seninle, dans edeceğim, dilediğin bir kimse olmamı düşlemene izin vereceğim, pekâlâ. Her adımı sana uyabilmek için yeterli çabuklukla kestirmeye çalışacağım, sahneyi, dizeleri, işi, anımsamaya çalışacağım, ne de olsa daha önce yüz kez oynadığımız bir sahne. Birlikte tüm yaşamımız böyle oldu, değil mi? Ve ben seçtim bunu, seçmedim mi? Özgürce, isteyerek? Hah, hah, hah. Yaşamımızın ta kendisi bu, Javier. Senin de, benim de böyle çok okumamızın nedeni bu.»

Oyuncuların metinleri okudukları gibi okudun, Elizabeth, günlerini kurabileceğin, başkalarınca yazılmış sözcükler ve eylemler bulmak için. O gece partide, onun sezdirdiği yolu izleyerek, yürüdükçe yanıtları uydurdun; onur olmaksızın yitecek bir seviye götüren bir yolu, çünkü onur seviyi engelleyerek var olmaya zorluyordu. Bu, senin tutkunun ortağı olabilen, ama zekânın ortağı olamayan bir adama, Javier'in hiçbir zaman bilmeyeceği bir adama götürdü. Seni oynamaya zorladığı bu oyunda gerçek yabancı o bilinmeyen sevgiliydi, sen değildin. Oynadığı rolde onun kendisi yabancıydı, sen de onun karşısındaki rolü oynadın, çünkü söz verilen ödülü istiyordun; sonra seni götürüp, uzun süredir yapmadığı gibi, sen gerçekten yeni bir kadınmışsın, o da yeni bir erkekmiş gibi seninle sevişmesini. Sevişirken seni kimin adıyla çağırdığının önemi olmayacak, uzun zaman sonra birlikte yeniden bulmuş olduğu-

nuz, değişik adlar ve değişik yüzler, ama hep aynı yürek gibi çarpan et aracılığıyla bulmuş olduğunuz tutku önemli olacaktı yalnızca...

«Böylece, hadi şimdi eve gidelim, dedim sana, önce usulca söyledim bunu. Çabuk, çabuk, senin evine gidelim, bu gece bilmediğim eve; oysa aynanın yüzümü bildiğinden daha iyi biliyorum orayı, ellerim her santimetresine, her köşeye, her yüzeye dokundular ve anımsadılar. Ben rolümü oynadım. Onu bekledim, benimle ilgili düş kurmasına izin verdim. Şimdiyse, bir an önce onun altına, senin altına yatmamdan başka hiçbir şeyin önemi yok, yalnızca...»

Ona takside sarıldın, Canavar. Bedenini, göğsünü, boynunu, yanağını, kulağını, en sonunda dudaklarını öptün. Sonra yapılar boyu süren uzun, sessiz bir öpüşme. Yaptığın her hareketi arabanın dikiz aynasından görebiliyordum.

«Takside öpüştük, ben işitmez, görmez oldum, yalnızca duyuyordum. Sıcaktım, Javier, yaşamımda hiç olmadığım kadar sıcak. Güçlükle bekleyebiliyordum, güçlükle denetleyebiliyordum kendimi. Sonra sürücü bir şey söyledi. Ne olduğunu anımsamıyorum. Ne olursa olsun, her şeyi berbat etti.»

Araba, Rin ve Niza göbeğinden sapmadan geçti, Caballito'ya, sonra Avenida Juárez'e dek gitti. Javier, köşede, Bellas Artes'in köşesinde durmamı söyledi bana.

«Beni eve götürmüyordun. Senin evin, bizim evimiz, kimin olduğu önemli değil, bir yatağı var ya. Her şeye yazık olacaktı. Arabadan çıkmak istemiyordum. Hâlâ senin çıplak üstümde olmanı istiyordum, bütün istediğim buydu. Aptalca giysimden, altına giydiğim jartiyerlerden, çoraplardan soyunmak ve sevişmek, sevişmek, sevişmek. Ama sen buna izin vermeyecektin. Bileğimden tutup çıkardın beni arabadan. Boşalmış bir sokak boyunca yürüdük. Ben onu izliyordum, yıllarca duyduğumdan daha sıcak,

daha güçlü olan tutkum yavaş yavaş yok oluyordu. Şimdi ne istiyordun? Hangi yeni oyundu bu, ya da hangi eski oyunun hangi bölümü? Akşam, bana tüm sürprizlerini bitirmediğini söylemiştin. Bunun ne önemi şardı? Ben şaşırtılmak istemiyordum ki. Ben alışılanı istiyordum. Yeni olduğu zamanki, eskiyip bir alışkanlık olmadan önceki eski alışkanlığı. Başlangıçtaki sevişmemizi.»

O akşam daha sonra bana söylediklerin bunlardı, Canavar. İyi anımsıyorum. Javier oturma odasında baygın yatıyordu. Ben, şamdanımla *papaya*nızı pişiriyordum. Bu arada, senin o zaman öylesine yatışmış olduğunun ayrımına varmadım.

«Küçük bir tavernanın önünde durduk. Garibaldi Alanı yakınında bir yerde. Sizi izleyerek dumandan göz gözü görmez olmuş bir mahzene girdim; idrar ve bira kokan küçük bir delik. Orada ne işiniz olabilirdi? İki tekila. Sonra iki tane daha. Ve sözcükler, sözcükler, sözcükler. Sonra borazan çalan *mariachi*[1] müzisyeninin yüzüne kabak çekirdeği fırlatmalar. Tam yüzüne atıyordun çekirdekleri, sonra şişman, esmer derili adam bize doğru yürürken, kımıldamadan bekledin, adam çalgısını yere bıraktı, şapkasını çıkardı, ceketinin yakasını kavrayıp dövmeye başladı seni, orada, herkesin önünde...»

Kasları gelişmiş, bir kaplan gibi zarif mi? Hadi, hadi. Ben de gördüm onu. Şişko, pörsümüş bir hiç, yıllar yılı borazan çalmaktan yanakları güçlenmiş, o kadar, onun dışında bir hiç. Bıyıkları ağzının çevresinde kıvrılmış.

«Çevremizi sardılar, gülüşüp bağrıştılar.»

Köşeden yüreklendiriyorlardı onu, Canavar, hepsi bu. Göster ona, orospu çocuğu, parçala onu, hastanelik et, gözlerini oy, taşaklarını dilim dilim doğra, bıçakla, tabuta koy, boğ onu, boynuzlarından as, ez,

1. **Mariachi**: Meksika halk müziği. (İsp.)

bayılt onu. Bize yutturduğu saçmalar için, haklısınız efendimler, aynen söylediğiniz gibi efendimler için, hiç ama hiçbir şey karşılığında teşekkür ederimler, koca götlü o biçimler için öldür onu! Öldür onu!

«Kımıldayamıyordum. Orada senin tanığın olmak, ağzından burnundan kan boşandığını görmek için bulunduğumu anladım. Canını çıkardılar, iki büklüm oldun. Yüzün yara bere içindeydi. Saçların alnına dökülmüştü. Gözlerin kapalıydı. Yanaklarından yaşlar akıyordu.»

İzmaritler, balgamlar, şişe kapakları arasında yere düştü. Sen seyretmek, her şeyi iyice görmek zorundaydın. Seninle sevişmeden önce onu böyle tanımalıydın. Yatılacak değil, acınacak bir yıkıntı, Canavar. Ve onu böyle kabul etmen gerekiyordu. Onu yerden kaldırman ve Aquiles Sérdan'da serin tansökümüne çıkarman, mendilinle usulca üstünü başını silmen, istediği buydu.

«Bu insanlar beni anlamıyorlar, Ligeia. Bunu daha önce de söyledim, doğru da; Meksika'da insan hiçbir şey yapamaz. Eleştiremezler, beğenemezler, ölçütleri yok, kesinlik yok, her şey hoşlanmak ya da hoşlanmamaktan ibaret, salt duygudan. Vasco Montero' nun tersine, benim yazınsal bir kilisem de yok. Bak, kitap konusunda ne diyorlar.»

Manila kâğıdıyla ciltlenmiş küçük kitap, kitaplığın en alçak rafında yerini almış ve tozlanmıştı. Bir daha kitap yayımlamadı.

«Hadi, Javier. Artık eve gidelim!»

Sizi oraya getiren taksiyle eve döndünüz. Sürücü beklemişti.

«Allah kahretsin, Javier. Allah kahretsin.»

Yataktan kalktın, ışığı yakmadan odadan çıktın, otel koridoru boyunca Franz'ın odasına yürüdün.

«'Paul yolculuk etti, ama yalnızca Yahudilerin yaşadıkları ya da Yahudi kültürünün bilindiği kent-

lere gitti. Çünkü ancak oralarda onun öğretisini anlayabilirlerdi. 70 yılındaki dağılmadan sonra da, bir Yahudi, Hıristiyan topluluklarında yaşama hakkını satın almak zorundaydı. Alman *Judengasse*'si,[1] Portekiz'deki *judiaria*,[2] Provence'daki *carriera*,[3] Fransa'daki *juiverie*[4] böyle oluştu. Kilise Hıristiyanların ticarete atılmalarını yasaklıyordu. Ama İbranilerin değil. Yeni gelmiş, tüm yerel törelerden bağımsız, yerli halkta olmayan bir bakış açıları vardı ve onların görmedikleri fırsatları görüyor, onlardan yararlanıyorlardı. Ravenna Konseyi, tüm Yahudilerin sarı kumaştan bir tekerlek takmalarını öngören bir kararname çıkardı... böylece Hıristiyanlardan ayırdedilebileceklerdi. İtalya'daki *borghetto*'larda[5] toplanan Yahudiler, ilk kentsoylulardı. Batı Avrupa'da son getto, Roma'daki *serraglio degli ebrei* ya da *saeptum Hebraicum*'[6] olup 1885'te sona erdi.'»

Prof. Maher kitabını kapattı.

«*Pivo! Pivo!*»[7] diye bağırdı.

Franz ve Hanna güldüler. Kamilla, şişman, tombul, gülümseyerek elinde bira tepsisiyle kapıda durmuştu bile. Hemen içeri girdi, bardakları dağıttı. Oda, Maher'in çalışma odası, eski muslin ve mumlu taş kokuyordu. Beş katlı, alanın önündeki geniş kemerden girilen büyük bir ev; sedir ağacından yapılmış cilâlı bir kapı, sonra merdivenlerden yukarı, Profesör Maher'in bölümüne çıkılıyordu; burası, kurşunlu bölmeleri, tuhaf bir biçimde Jan Hus'un başını oluşturan balrengi camlardan içeri giren kış ışığıyla hafifçe aydınlanıyordu.

1, 2, 3, 4, 5. Çeşitli ülkelerde Yahudi mahallelerine verilen ad.

6. **İbraniler sarayı** ya da Latince adıyla, **saeptum Hebraicum**, Yahudilerin toplandıkları yerlerdi.

7. Bira. (Leh.)

Güldüler, içtiler ve konuşma, Hanna'nın Franz'ı ilk kez oraya getirdiği zaman saptanmış olan çizgiyi izledi: Mimarlık karşısında müzik. Franz'ın yalın düşüncesi şuydu: Yeni mimarlık, kendiliğinden olan bir şey değildi, her şeyden önce yapılarda yaşayan insanların değişmesinin bir sonucuydu. İnsanlar değiştiği için mimarlık da değişmeliydi; neyin anıt olduğu, neyin olmadığı konusundaki değişmez bir görüşün, geçmişten kalan modellerin, ya da süslülük ruhunun hizmetinde değil, geçerli insan gereksinimlerinin hizmetinde olmalıydı mimarlık. Tersine, Maher, kesinlikle geçmişten kalan modellere göre düşünüyordu; yirminci yüzyılda bir yapı, St. Vitus katedralinin bütünlüğünü ve sonsuzluğunu sağlayamazsa, yapılmaya değmezdi. Maher'e göre mimar her zaman, çevresi çıraklar ve yardımcılarıyla kuşatılmış ortaçağ usta-yapıcısı olacaktı. Franz, ne yazık ki bunun artık olamayacağını belirtti. Gropius'un haklı olduğu yer, bugün zanaatçıların mimarı bıraktıkları, sanayide yitip gittikleriydi; bu konuda yerden göğe haklıydı; bugün mimar, bilim adamları, mühendisler, sanayi araştırmacıları ile yarışmak, bir toplu girişimde bir çark olarak çalışmak zorundaydı yalnızca; bununla birlikte, onun rolü bir yapıyı hem bir sanat yapıtı hem de işlevsel bir nesne kılabilen gerçekle düş arasındaki gerilimi sağlamaktı. Hanna gülümserken, Maher bu tür kuramlar öne sürülmesinden ötürü sabırsızlık duymuş, kuşkusuz, mimarlığın işlevini salt yararcılığın işleviyle karıştırabileceğini, çünkü, onun ne de olsa bir beton sanatı olduğunu söyledi, homurdanarak. Kendi adına o, düşleminde soyut ve müzikal Gotik katedraller yapmayı ve onları ziyaret etmeyi sürdürecekti. Dudaklarındaki köpükleri sildi ve ekledi, evet, doğru, Franz haklı olabilirdi. Tüm soyut güzellikler belki de çok somut bir şeyden, genç adamın sözünü ettiği gerilimden *doğmuştu.*

Kamilla, ara ara da yardım sevdiği için Hanna, profesörün araç gerecini bakımlı, parlak tutabilmek için çok çalışıyorlardı. O ise, tüm tinsel yanına karşın, hiç özür dilemeksizin hesaplarını inceden inceye gözden geçirir, beş ders, günde yedi öğrenciden, on dört yorucu saatte, sonunda üç şişe *pivo* içerek kazanılan kronların yazgısı üstüne Kamilla'yı sürekli olarak sorguya çekerdi. *Pivo*'nun nesi var? Bira, klasik üfleme çalgılarla hayatını kazanan bir adam için uygun bir içkidir : Flüt, obua, klarnet, bason : Üfleme çalgı, köpüklü içki, öyle mi? Ve Franz'la Hanna el ele tutuşurlar, öykülerin, eski müzik öğretmeninin, başka erkeklerin, büyük olayları, bir zamanlar sevdikleri kadınların yüzlerini ya da en soylu atalarının adlarını anımsamaları gibi, kendi çalgılarının kökenlerini anımsamasının zamanı geldiğini bilirler. Obuayı alın, örneğin. Uzanıp çalgıyı okşadı. Obua, XIV. Louis'nin sarayında doğdu. Obua, *haut bois*. Lully, kraliyet odasının baş müzik yöneticisi olduğunda, İtalyanların kapalı salonda müzik üslubunu başlattı, yavaş yavaş eski açık-hava konserlerini, sarayın odalarına kaydırdı, böylece kamu törenlerinde artalanda işitilen müziği, kapalı odalarda içli dışlılığa dayanan bir eğlenceye dönüştürdü. Ecurie du Roi müzisyenleri bu üslubu kabul ettiler, onların müziği inceltme çabalarından, Jean Hotteterre ve Michel Philidor'un icat ettikleri obua doğdu. Böylece, iyi profesör içiyor ve söylev çekiyordu; Nuremberg'de Denner'in icat ettiği, Mozart'ın, Mannheim müzisyenleri sayesinde keşfettiği klarnet'ten Bach'ın *obua di caccia*[1] ve *obuda d'amore'sinden;*[2] ilkin Bologna'da, Alman zanaatçılar, Maler'ler, Hans Frei ve Nikola Sconvelt, daha sonra Padua'lı Almanlar, Hartung'lar, Venedik'li Magno Dieffopruchar ve Roma'lı Büchenberg tara-

1. Armut biçimli ağzı olan obua türü. (İt.)
2. Aşk obuası, geç Barok döneme ait. (İt.)

fından yapılan lut'tan sözederken sesi yumuşuyordu. İtalya'daki Almanlar... Almanların güneşli gökyüzüne dayanamayışları!

Kamilla bir tür hardal sosuyla *knedlik* sundu; onu yerken Maher, tüm sevdiği çalgıların, viyola, rebap, *zither,*[1] lut, santur, arp, davul, borazanlar, borular, ziller, çıngıraklar, zilli tefler, flütler, Alman kornet'i, çeşitli ortaçağ gaydaları; *cornemuse,*[2] *chevrette*[3] ve *muse de blef*'in[4] halka oldukları eski bir salona o anda girmişçesine anımsamayı sürdürdü. Maher ezgiyi ezbere söylerken, Hanna, Guillaume de Machaut'nun notasını izledi. «Bana öyle geliyor ki, böylesi bir ezgi ne görülmüş, ne de duyulmuştur...» dedi sonunda.

Her cuma akşamı birbirlerini görüyorlardı; Wallenstein Sarayı'nda, projektörlerin aydınlattığı, yalancı mermer süslemeli, mitolojik freskli açık bir salonun önünde açılır kapanır iskemlelerde oturuyorlardı. Brahms'ın *Alman Requiem*'ini, birbirlerine gittikçe daha çok sokularak dinliyorlardı, omuzları, kolları birbirine değiyor, el ele tutuşuyorlar, sonra Franz'ın kolu onu sarıyor.

«Üşümüyor musun?»

«Hayır. İyiyim şimdi.»

Sonsuza dek dinginlik ver onlara ey Tanrı ve sonsuz ışık. İki çello grubu. İç kapayıcı viyolalarla birbirinden ayrılmış. Koro en yumuşak sesiyle söylüyor. Bir ağıt. Ama insan sesi, çalgıların hüznüne belli bir sevinç katıyor. Sesler de iki gruba ayrılıyor; erkekler alçak, kadınlar yüksek perdeden, daha mutlu. Kemanların, klarnetlerin ve flütlerin parlak sesleri dışarıda bırakılmış burada. Çelloların ağıtı, öteki çellolarla birleşmek için açılıp gerilen yayları; viyolalar önlüyor bunu. Tonal rengin anlamı: Hüzne

1. **Zither:** Otuz ya da kırk telli, kanuna benzer çalgı. (İng.)
2, 3, 4. Gayda türleri. (Fr.)

inmeyiz biz, yükseliriz ona. Çığlık olmayan bir çığlıktır, gizli çığlığını kapsayan, ama onu içinde saklayan yükselen bir yakınma.

«Nerede oturuyorsun, Hanna?»

«Bir pansiyonda. Aliem Zoolen'de oturuyor. Önceleri tatillerde onları görmeye giderdim. Ama yazın Prag'da yapacak, dinleyecek öyle çok şey var ki. Sanırım, anlarlar. Ya sen?»

Yazgıya boyun eğmiş, hüzünlü yaşlılar öne doğru ilerliyorlar. Ölenin cesedini taşıyorlar. Onu ve bizleri dinlenme yerine taşıyorlar. Onu anımsıyorlar. Arp anımsıyor. Yaşam, acıyla kuşatılmış olarak yaşıyor. Gerilim artıyor. Kontrpuanda erkek ve kadın sesleri acılarına katlanıyorlar, yüceltiyorlar onu. Ama org onları aşağı doğru sürüklüyor gene, anımsamalarını önlüyor, müziği zorlayarak, erkek seslerinin egemen olduğu bir cenaze marşını izlemeye zorluyor. Kadın sesleri. Kadın sesleri, kaçan yaşamı yeniden ele geçirebilmeye çalışan bir perdeden, erkeklerin söylediklerini yineliyor.

«Sonbaharda Almanya'ya gideceğim. Mimarlık öğrenimi için.»

«Öyle mi?..»

Şimdi viyolalar acıya karşı bir savaşım sürdürüyorlar. Anı içeri girmeye çalışıyor. Yaşamla ölüm arasında bıçak sırtı gibi; ama onları ayıramıyor, silinip gidiyor, şaşırıyor. Şimdi kadınlar ve erkekler korosu bir arada; anı, yaşam ve ölüm bir'dir. Ağırbaşlı bir kabul ediş, onurlu; ağlamaklı değil. Yalnız kadınlar, yumuşak, yavaş. Gene marş başlıyor. Bir korno durduklarını duyuruyor, dinlenme yerine doğru ilerlemeyi sürdürmeye zorluyor onları. Yavaş yürüyorlar, bedenleri acıyı uzatmak isterken, sesleri acıdan kaçmak isteyen bir telâş düşü yaratmak için yükseliyor.

«Hayır, pazarları pansiyonda kimse olmaz. Hepsi sokağa çıkar. Özellikle bu ılık, güzel günlerde.»

«Hanna.»

Arpın çağrısı: Dinlenelim, bir an anımsayalım. Durup anımsayalım. Marş başlıyor. Ölüm daha şimdiden yanı başımızda. Anı, yaşamı diriltemez. Bir yürek çarpıntısını, terli bir avucu, yaşayan gözlerin kırpışını geri getiremez. Keman ve viyola, en tiz perdeden ağıtçılara eşlik ediyorlar, onlara öteki keman ve viyolalar katılıyor, sonunda durup marşın bilinçsizce dansa dönüşmesini bekliyorlar.

«Hanna! Dur! Bekle beni! Ne oldu?»

«Zarar yok, bir şey yok, hiçbir şey yok. Yorgunum, hepsi bu. Aldırma. Koştum ve yoruldum. Gerçekten, hepsi bu. Hadi şimdi yakala beni.»

«Hanna!»

«Rüzgârdan, başka bir şey değil. Hep ağlatır beni. Yakala beni!»

Ağıtçılardan ayrılan ve kollarını başlarının üstünde dalgalandıran kadınların sesleri. Sessiz bir diminuendo inceliyor, çalgıların tüm gücünü yeniden ortaya çıkarıyor, aynı zamanda parıltı getiriyor. Düşsel mutluluk, gözleri kapalı, dansçılara yol gösteriyor. Dansla cenaze alayı birlikte ilerliyorlar. Birbirlerini tanıyorlar. Kısa bir an için mutluluk. Havada asılı kaldığında, acı tonu geri dönmüyor. Değişik bir şey ortaya çıkıyor, doğal, hemen hemen her günkü şey. Onların dikkatini çeliyor. Tıpkı mutluluğun gerçek oluşu gibi gerçek olan acıyla çelişiyor. Şimdi bir kutlama. Birlikte katıldığımız her eylem şenlikli olmalıdır. Doğum. Evlilik. Ölüm. Şölen. Bizi birleştiren, yalnızlığımızdan çekip çıkaran her şey. Bir dans. Bir düello. Esriklik. Savaş. Bir şenlik.

«Seni seviyorum.»

«Zamanımız olacak, Hanna. Bol bol zamanımız olacak. Söz veriyorum.»

«Konuşma. Gel.»

Parlak, düşsel, mutlu, acı veren bir füg. Org tüm eylemi durduruyor. Kısacık bir an. Yalnızca bir an.

Ölüm dansı, bir mutluluk ilâhisidir. Dinle. Johannes Brahms'ı dinlemekten vazgeçme. Seslerden ve tonlardan oluşan bu cenaze alayı, elle dokunulamayan bu çelenk, bu *Alman Requiem*'i üstünde on yıl çalışmış olan Brahms'ı. Bu adı, hocası Robert Schuman'a ait olan unutulmuş bir not defterinde buldu. Şimdi neredeyse bir *pizzikato*. Ölüyor, sona eriyor. Dansçılar alaydaki yerlerine dönüyorlar. Korno konuşurken, onlar suskun. Marş. Ağıt. Dansı yeniden yakalamak için bir çaba.

«Niçin?»

«Seni anımsamayı öğrenmek gibi.»

Alay kendi anısını yarattı. Önce omuzlarında taşıdıkları cesedin anısı. Şimdi de alayın anısı, ağır adımlarla ilerleyişinin, ağıtının dansının anısını. Şu anda olmakta olan da anıdır. Orkestra, tüm dağılan ipuçlarını toplamaya başlıyor. Biraz dağılmış olan sesler birleşiyor. Daha önce ne olduklarını gözlerinin önüne getiriyor ve anımsıyorlar, sonra borazanların zafer şenliği ile fışkırıyorlar: Yeniden dünyaya gelmek için bir yakarı, yeniden doğma istemi. Önce hüzünlü olan üflemeli çalgılar, şimdi, ışığa doğru yükselen yüzlerin; özgür bırakılmış, gene de arzuyu açığa vuran ama onun gerçekleştirilmesini yadsıyan üzüntülü bir kornoyu önceden bilen seslerin büyük ikili fügünde şimdi neşeli.

«Hayır, Franz, böyle olmaz. İstediğim bu değil benim.»

«Bağışla.»

«Seni niçin bağışlayayım? Arzular hiçbir zaman kötü değildir.»

«Hayır, bir tasarının bile insanı lânetleyebileceğini söylerler.»

«Saçma bu. Müzik gibi, Franz. Ancak çalınca ve dinleyince müzik olur. Sorun bu, değil mi? Seni seviyorum. Ama seni sevmek için zaman istiyorum.»

Dinlenme. Kabul ediş. Ağırbaşlılık. Tadına var-

ma. Son, hızlı bir doğrulama. Kabullenme gene. Hiç kimse anlamayacak bunu. Johannes Brahms. On yılda besteledikten sonra onu ilk kez Bremen'deki katedralde çaldırdı. İçiçe geçmiş sarı sisleri, sıvıyağ ve benzin aynasıyla Weser'de. On birinci yüzyıldan kalma bir katedral. Kaba saba, temiz. Taştan bir iskelet. Demir. Gemiler. Dokumalar. Tütün. Şeker. Bremerhaven.

«Küçükken Almanya'daydım.»

«Ben hiç Almanya'ya gitmedim.»

Bir anlık dinlenme. Yalnızlık. Bir erkek sesi, tümünün seslerini bastıran bir sesle söyleyen yalnız bir adam: *mein Herz.*[1] Yürekten söylüyor. Yüreği açık, ağıtı söylüyor: «Bir gölge gibi geçti.» Koro bu kederi uzaktan yineliyor. Yineliyor yalnızca. Sonra, erkek sesinin ardından yükseliyor. Erkek sesi bir başına koroyu bıkkınlığın, bitkinliğin doruğuna çıkarıyor. Koro çözülüyor. Erkek sesi yeniden canlandırıyor onu. Yeni sözcükler sunuyor: «Yaşamım.» Benim yaşamım senin yaşamındır.

«Hayır, yakınmam için hiçbir neden yok.»

«Beni bekleyecek misin?»

Orkestra, ışık, ayrışmış, tüm aşırılıklardan arınmış, ezgiyi bir çalgıdan ötekine aktarıyor. Erkek sesi, keder ve kurtuluş, umutsuzluk ve inanç, ölümün çölünde bir vaha yaratarak, parlak sesli üfleme çalgıları çağırarak egemen oluyor. Her şeyin, onları birleştiren bu ölümün bile unutulmasını istiyor. Var olabilmeleri için. Anlamayacaklar. Hiç kimse anlamayacak. Var olmak için. Requiem.

«Güle güle. Güle güle, Franz. Bana yaz. Franz, Franz, beni unutma.»

«Bırak şimdi gideyim, Hanna. Gitmeliyim. Sana yazacağım.»

Bir *Alman Requiem*'i. Dinsel törene ilişkin söz-

1. Kalbim. (Alm.)

cükler kullanılıyor. Hayır. O sözcükler, Kıyamet Günü'nün yılgılarıyla yüz yüze gelen ölüler için yakarır. Avuntu sözcükleridir bunlar. Yaşayanları, acı çekme ve ölüm düşünleriyle barışık kılmaya çalışırlar.

«Sen kimsin? Söyle, sana soruyorum.»

«Özür dilerim. Gecikmemeliyim. Bırakın geçeyim.»

Bach: *Actus Tragicus. Cantata 106.* Bach, ölü ruhları daha iyi bir dünyaya götüren Kurtarıcı'nın sevgisini ve yardımını diliyor. Ama Brahms istemiyor bunu. Bu bir *Alman requiem*'i. O adı hiç söylemeyin: İsa. O'nu düşünmeyin bile. Bu, inananlar içindir. Ama Kurtarıcı'nın sesi hâlâ oradadır. Dördüncü Bölüm. Tatlılık. Kadınla erkek arasında sonsuz konuşma. Yaşam kabul edilmiştir. Her şeyi insancıllaştırmak isteği. Acıyı ve ölümü bizim kılmak. Adlarını vermek ve onları görmek; sahip olduğumuz şeyler olabilsinler diye. Her şey geçecek, geçecek. Avunun.

«Özür dilerim. Bu ad yok bizde.»

«Bağışlayın. *Heil Hitler!*»

Bir adam kalacak. Çalışacak. Sevişecek. Böyle. Her zamanki gibi. Önce neysek o olacağız gene. Çalışacağız. Yanmış yapıları yeniden yapacağız. Bira kupalarımızı bir masaya vura vura şarkı söyleyeceğiz. Başımıza gelen yıkımlar için, başkalarının yıkımları için ağlayacağız. Karılarımızı, ana babamızı, çocuklarımızı seveceğiz. Umacağız. Acıyacaklar bize. Acınmayı hak edeceğiz. Çünkü şimdi güçsüzüz. Ah! anne. Kadın sesi. Beşinci Bölüm. Üçüncüye denk düşüyor. Üçüncü Bölüme yanıt. Erkek sesiyle birleşme. Kadın solo, yitirdiğimizi anımsatıyor bize gene, sevecenlik avutuyor bizi.

«Onu da listeye yazın.»

«Çocuğu da mı?»

Erkek solo, başka bir düzeyde doğrulanıyor. Annenin sesi de marşın temposunu ve gücünü destekliyor. Erke ve adalete sevecen bir onur veriyor. «Biz

de acı çektik, anladık, kanıtladık kendi kendimizi. İlerleyelim.» Yeni bir çabaya hazırlıyor bizi. Kartallar yok artık, ateş yok, yalnızca alana gelip bizi alarak gene eve götüren, gizlice dönüş ve diriliş sözü veren annemizin sesi. Yenik düştüğümüzü söylüyor bize, yumuşak bir sesle. Bir korno duyuluyor. Koro, yargılanma istiyor.

«Evet. Dün saat altıda.»

«O da mı?»

Şimdi erkek sesi gazap günlerini bildiriyor: *Dies irae. Dies illa. Solvet saeclum in favilla. Teste David cum Sybilla.*[1] Koro güvenli değil. Ölüm, yenilgi ve yadsıma güçsüz düşürdü onu. Ama erkek sesi gene yükseliyor, egemen oluyor, koroya kanat ve güç veriyor. Koro onu desteklerken, bir anlık bir yumuşama izni veriyor kendine. Koro onu dalgasının üstüne alıyor ve son bölüme taşıyor. Gene Birinci Bölüm. Marş, cenaze alayı, marş, cenaze alayı ve altın sancaklar üstünde gene kartallar görünüyor, kara bayraklar gene dalgalanıyor. Erkekti onlar, bizimdiler. Başka erkeklerin onları yargılamasına izin vermeyeceğiz. Bizim ölülerimiz onlar. Bırakın dinlensinler. Onlar öldülerse de biz yaşıyoruz.

«Franz, Franz! Bu gece Saray'ın bahçesinde, Brahms'ın *Requiem*'ini çalıyorlar.»

«Biletleri ben alırım. Orada bekle beni.»

Bizim soğukluğumuza dokunan, parmaklarını yakar. Gözyaşlarımızı donmuş bir yürek besliyor.

«Bin yılı aşkın bir süre Bohemya ve Moravya eyaletleri halkımızın ülkesinin bir bölümüydü. İçindeki ayakta kalma güçsüzlüğünü açığa vurmuş olan Çekoslavakya, kendi dağılmasının kurbanı oldu. Alman Reich'ı bu bölgelerde sürekli karışıklıkları hoş-

1. Gazap günü. O gün. Bir kuşağı, kıvılcımlarda özgür kılar. David ile Sybilla'ya tanıklık eder. (Lat.)

görüyle karşılayamaz.»

«Hanna, sevgilim, sevgilim, sevgilim.»

Radyoyu kapattın, «Kutsal Hafta'da Brahms. Saygısızlık bu,» diye gülerek.

«Bu gece ne yapacağız?»

«Bir şey düşünürüm. Niçin?»

İsabel güldü ve Javier'in kulağını gıdıkladı.

Ovada, eski *hacienda*'ların[1] kararmış yıkıntıları duruyordu. Yanık, yaşamasız duvarlar, sonradan bir daha işlenmemiş tarlalar. Penceresiz, delikli yüksek duvarlar. Koyu renkli tuğla kuleler. Yangın görmüş eski tahta kapılar. Şeker kamışı presleri, bırakılmış, paslı. Bırakılmış yüksek tekerlekli arabalar. Yanıp kül olmuş ahırlar, kilerler, avluların belirsiz anıları. Boş tarlalar. Eski *hacienda*'ların yıkık, yalnız kuleleri.

«Sağdaki yol Cholula'ya gider,» dedi Javier.

«Sana hiç aldırmayacağım,» dedi Javier, «İsabel'in odasına döneceğim. Hayır, koridorda durup anahtar deliğinden bakacağım. Karanlık. Kapıyı yavaşça açacağım. Sen uyanmayacaksın. Beni düş kırıklığına uğratmayı hep başarırsın. Kolay değildir bu. Orada yatmış, fısıldıyorsun, uyumuyorsun. Kaygıma değınezmişsin. Şimdi dingin olacağım, senin için değil, yalnızca kendim için. Yalınayak, parmaklarımın ucuna basa basa odada dolaşacağım. Yalınayak, çünkü ayakkabılarımı İsabel'in odasında bıraktım. Unuttum. Gecenin içinde bir gölge gibi banyoya gireceğim. Işığı yakmayacağım. Haplarımı bulup bir tane alacağım. Büyüklüklerinden ayırdedebiliyorum onları. Yutacağım onu. Bir mide kasılması geçirmek istemiyorum, üstelik bunun çok yakın olduğunu da bi-

1. İspanyolca konuşulan, ya da İspanyol etkisi altındaki ülkelerde büyük çiftlik.

liyorum. Hap durduracak onu. Helâya oturup bekleyeceğim. Başka bir şey düşüneceğim. Tıpkı sevişirken yaptığım gibi. Düşünmem, çözmem gereken sorunlar var, bana bunun için para veriyorlar. Pazartesi günü işe başlıyorum. Şu önerileri New York'a göndermeden önce gözden geçireceğim. Hammadde fiyatlarıyla birlikte ayırlanmadıkça dışalım ürünleri için yüksek fiyatlar saptanmaması gerektiğini vurgulayacağım. Ekonomik ve Toplumsal Kurul'un bulgularını Genel Kurul'a sunmalarını isteyeceğim. Aaaahhh, işte. Goodchild, benim üstümde bir göreve yükseltilmek için tasarılar yapıyor. Bununla savaşmak için New York'a gitmem gerekecek. Dış İlişkiler Bakanlığı'nın beni destekleyeceğini sanıyorum. Latin Amerikalılara karşı bir ayrım gözetmelerine izin verilemez. Yo, hayır. Karar ... çantamda, Karar No. üç yüz kırk bir, bölüm on iki. Alalım onu, arasıra bir işe yaramasını sağlayalım. Aaah, gene. Bugün günlerden ne? Çarşamba. Çarşamba. Kutsal Perşembe değil. Çarşamba mı? Evet. Sonunda bir işe yarasın. Yoo, bugün pazar. Daha pazar. Pasyon'u ne zaman çalıyorlar? Her Allahın günü. Her gün, açlık, sonu acı. Başka günlere benzemeyen bir gün olacak mı hiç? Belki de öldüğüm gün. Hepimiz öleceğiz. Ligeia da yanımda olacak, yaşamın tümünü severek aynı zamanda ölümün de tümünü sevdiğimizi anlamaya zorlayacak beni. Sonunda ona gülebileceğim, artık onu dinlemeyebileceğim, korkumla başbaşa olabileceğim, böylece belki de ölmekte olduğumu bilebileceğim, bunun bilincine varabileceğim. Allah kahretsin, bir hap daha almak zorunda kalacağım. Evet, bilinçli olarak ölmek, ölüm anında ölümden emin olmak. Sonsuzluğun kavranabilmesinden önce. Bir bekleyiş daha, şimdikinden uzun. Ölü olmak, gelmeyen, yüzünü göstermeyi yadsıyan sonsuzluğu beklemek, beklemeyi ölü olarak sürdürmek. Ve Ligeia haklı çıkmış olacak, ölüm, aynı kuralların geçerli olduğu bir

yaşam olacak yalnızca. Rotterdam'da Bosch'un bir yağlıboya resmini anımsarım. Cennette insanları gösterir, ama cennetin de kendi cehennemi vardır, cehennem ise, daha da kara bir başka uçuruma açılır. Çıkış yok. Hiçbir çıkış yok. Çünkü tüm olanaklar imgelemimizdedir, biz nereye gidersek imgelemimiz de oraya gider. Harvard. Yazları Charles ırmağı, sıcaktan şişmiş prezervatiflerle yüzmek. Ve ben Ligeia' ya tutkun. Anladığını sanmıştım. Orada, o zaman. Seni ne denli sevdiğimi anladın mı hiç, uzak ama her an düşümde? Yansılanan, anımsanan doğa, doğanın kendisi değil, senin olmak istediğin. Atina'lı Dikilitaşım benim, uzak, kımıltısız, donuk, ulaşılmaz, eksiksiz; değişikliğe duyduğum tüm açlığı, zihinsel çok-eşliliği içine alabilen ve doyurabilen bir kadın...

Orada bir karınca dünyası vardı ve Javier dikkatini ona vermek istiyordu Elizabeth, çünkü minik de olsa, her şeyi içine alıyordu. Karıncaları izlemeye başladı; yolu Delos adasını boydan boya kuşatıyordu, çünkü karıncalar adanın tümünü ele geçirmişlerdi. Mikroskobik mermer parçacıkları taşıyorlardı. Bu büyüledi onu. Azar azar, bir seferde iki tane alarak, yüzyıllar geçtikçe Hermes'in evini ve İsis tapınağını taşıyıp götürmüşlerdi. Sen karıncalara bakmak istemedin, Bacchus'un yer mozaikleriyle büyülenmiş, Maskeler Evi'nde kaldın. Javier'in dikkatini çekerek, sanki onun gözlerinin önünde değilmiş gibi, ona açıklamaya başladığın şeye bakmaya zorladın onu: Bir panter, hem ciddi, hem canlı, bir pençesi kalkık, boynunda kengerotundan bir gerdanlık, Tanrı ise sırtüstü oturmuş, elinde bir barış mızrağı (kurdeleler ve defne) ile ayna tutuyor. Kendini narsistçe inceliyor. Androgynous Dionysus, boynunda inciler, göğsü örtülü, karnı çıplak, kalçaları geniş, giysisi kıvrımlı, etekleri panterin beline düşüyor. Karıncalar, senin bana anlattığına göre, panterin sarı

gözünden içeri doğru aktılar, gözü kemirip kör ettiler; Javier gözlerini dikip onları izledi ve mozaik maskelerin, şeytan ve meleklerin değişen yapmacık yüzlerinin ayrımına varmadı; dışarı çıkıp, Apollon'un ışığının doğmuş olacağı, duvarlar, dikmeler, sokaklar, alınlıklar, tapınaklar ve revakların yıkıntısına girdi. Karıncalar, rüzgâr, güneş ve kekikler, senin, yol gösterici olmaksızın incelediğin ikinci bir Delos oluşturmuşlardı. Gökyüzüne açık, başları kesilmemişse de kayıp gitmiş, yitik yüzler Delos'u. İki dikme ve iki payandadan oluşan bir tapınağın yalınlığının ortasında putatapan İsis, damarlı kayaların karışık zenginliği ve üstlerinde ikinci Panteon'un yabancı tapınağının yükseldiği sarı kekiklerle çelişki yaratan yapmacık bir yalınlık. Bukalemunlar, taşın rengi gibi kahverengi, kayaların arasında sıçrıyorlar ya da Kleopatra ile kocası Dioscurides'in Artemis ve sevgili geyiğinin, gözenekli mermerden, kocaman husyelerin üstünde dimdik yükselen büyük fallusun dağınık heykelleri üstüne uzanmışlar. Yıkıntılar arasındaki ve sarnıcın dibindeki su durgundu. Javier ayrıntıları incelerken sen gözlerini kaldırıp her şeyi kapsayacak bir bütünlük, alışık olduğun şeylerde ayakta kalmış ya da dirilmiş bir varlığı olmayan bu yaşamsız dünyada, dokunulabilir, işitilebilir bir birlik arıyordun. Delos bir müze değildir. Modern çağda değerlendirilmek için saklanmış antik bir şey de değildir. Kendine yabancı olan bir yaşamın, Javier'in defterine yazdığı gibi, çağdaş keşmekeşin kapsamına alınabilseydi ya da onun içinde yer alabilseydi, belki bazı eksikliklerimiz için bizi avutabilecek olan bir geçmişin tanımlarını keskinleştirebilecek bir çelişki noktası da değildir. Hattâ eski yüzlerin soyundan gelen balıkçı ve köylülerin taşa karşı ilgisiz yaşamlarının yanı sıra büyüyen bir yıkıntı bile değildir. Delos; onların soyundan gelen kimse yoktur, Delos'ta kimse yaşamaz, Delos'ta yalnız Delos vardır,

insan yoktur, zaman, rüzgâr, güneş ve karıncalar Delos'u neye dönüştürmüşlerse o vardır yalnızca. Buna karşın Delos ölü değildir. O sabah senin gözlerin her şeyi kavramakta, her şeyle kaynaşmakta, o çorak ve çıplak kayaların, burada, tüm Yunanistan'da olduğu gibi, güneşin ve denizin yanı başında, mermer kolların, erişilmez hüzünden ve uzaklıktan kurtarmak için onlara doğru uzandığı bu nesnelerin tam bir görüntüsünü alıp götürmekte direniyordu Elizabeth-Ligeia. Ah, Canavar, burada da bir serap yaratmak için direniyordun. Sen, Canavar, genç eş, Cynthus Dağı'nın doruğunda düş kuruyorsun. Javier çok ince somut gerçekliği görmek için aşağıya bakacak olsa, sen zorla araya girip, onu yukarıya, düşe bakmaya zorluyorsun. Yan yana yürüyorsunuz, blucini eteğine değiyor ve sen onu, bizi avutan, bize inme indiren o yeterli yalana doğru sürüklemek zorunluluğunu duyuyorsun...

«Daha sonra olduğuna mı inanıyordun? Hayır, orada, o zaman. Orada, orada...»

...taşların arasından adanın en uzak, en güzel noktasına doğru inerken; o sıcak eylül sabahı yaklaştınız oraya, yakıcı güneş altında çıplak, terli, ikiniz de aynı korkuyu duyarak. Elini tuttu, sana verecek bir yanıt bulmak istedi, ama o gün öğleden sonra, yazın dinginliğini yitirmeye başlamış bir Ege'nin salladığı, yamanmış, onarılmış, yelkenleri şişmiş, Meltemi'deki Mykonos'a dönerken, sorduğun sorular, senin dile getirilmemiş soruların onun yanıtlamasına olanak vermeyecekti.

«Delos yakınlarında seni öylesine ezen, rıhtımdaki o lokantada seninle birlikte yemek yerken düşünün yalnızca kancıklığa dönüşmesini olanaklı kılan düşünce neydi, Ligeia?»

«Bir ancık beni dinleyebilir misin? Böyle çalakalem yazmak zorunda mısın?»

Birlikte Türk kahvesi içtiniz, Javier parayı öde-

di, ayağa kalkıp Matoyannia'ya ve sokaktan doğruca yukarıdaki taş ocağına çıkan, cilâlı tahta korkuluklu, beyaz kireç badanalı yüksek basamaklara doğru uygun adım yürüdünüz.

«Ama pek beceremiyorsun, sevgilim. Esin perin sana ter döktürüyormuş gibi görünürken, gerçekte hiç de yük taşıyormuş gibi görünmüyorsun. Ya da en azından, esin yüklü görünmüyorsun.»

Kötü traş olmuş, beyaz gömlekler, eski kasketler giymiş adamlar, küfelerle yüklü eşekler: Üzüm, incir, domates, kabak. Ak evlerin, altından, bir gemi teknesi gibi kabuklu deniz hayvanlarıyla kaplı, kemirilmiş yeşil odun yığınlarının göründüğü yosunlu eteklerle körfeze indikleri Alefcandra'yı geçiyorsunuz.

«Senin yapmacık yapmayı başaramadığın nedir, biliyor musun, yapmacık yapmayışın. Belli oluyor, Javier. Yapmacık. Yapmacık. Böylesine ölesiye bıkkın değilsin. Yalnızca benden bıktın sen!»

Javier başını kaldırıp yukarıya, dağa baktı. Sonra Paraportiani kilisesi, çocukluğunun kumdan şatosu, Ofelia'yla Raul'ün söz verdikleri ama hiçbir zaman gerçekleştiremedikleri tatillerin şatosu, iki elle yapılmaktan çok okşanmış, yumuşak köşeli ak kumdan şato güneşte billurlaşmaya, sert, ak köpüklü dalgalarca aşındırılıp yok edilmeye bırakılmış.

«Ama belki de yanılıyorum. Bir başka açıdan bakalım. Beni doyma noktasına getirmekten korkar oldun. Bu, olabilir mi? İtiraf et, Javier. İşinde böylesine uzun kalmanın nedeni bu. Sen...»

Aya Heleni'ye geçiyorsunuz. Altın bir karın, insanın soluk alamadığı bir hevenk. Tütsü, parlayan haça, bakır şamdana dek yükseliyor. Işık, çok yüksek, çok küçük bir nişten giriyor içeri. Duvarlar donuk altın ikonlarla kaplı. Javier senin önünde, sesin izliyor onu: «Böyle düşünmemi istemezsin, değil mi, senin...»

Elli ermiş, havari, Meryem Ana, şehit, patrik, papaz, her biri bir altın çemberle çevrilmiş, tümü, Ermiş Cyril bakiresini kuşatıyor. Kucağında, bir eliyle pelerinini kaldıran, gizli, hattâ yasaklanmış bir biçimde ona egemen görünen bir çocuk tutuyor.

«Senin bulunduğunu...»

Javier, beyaz bir sokak boyunca yürüyor, hızlı hızlı; 1821 kahramanı Mado Mavrogennous'un yontusu önünden geçiyor. Onu izleyen sandaletlerin kaldırım taşlarının üstünde tıkırdıyor.

«Ama sevgimizi tüketmekten korkma, Javier. Kendi sevgine güveniyorsan, benimkinin güçsüzlüğünden ötürü kaygılanma.»

Küçük sokak boyunca izliyorsun onu, omuzların beyaz kireç badanaya sürtünmekten beyazlamış. Birçok küçük kilise var. Her yanda yüksek iskemleler sıralanmış. Beyazlık, Javier'in gözlerini kamaştırıyor, yoruyor onu, ondan birazcık kurtulmaya çalışıyor. Kaktüs yaprağı ve kestane satıcıları. Alacakaranlıkta yel değirmenlerinin yelkenlerini toplayan değirmenciler. Kafaları kırkılmış, yara bere içinde çocuklar. Kocaman yumaklarıyla, bakan yaşlı kadınlar. Kayıkları kuma doğru çekerken terleyen kayıkçılar. Pantolonları dizlerine dek sıvanmış, Hintkeneviri başlıklı liman işçileri.

«Yalnızca her şey kusursuz olduğu zaman mı kendimizi birbirimize vereceğimizi sanıyorsun? Anlıyorum, Javier, ama, yanılıyorsun.»

Körfeze bakan aynı kahvede oturuyorsunuz gene. Gece bastırıyor. Gene uzo ısmarlıyorsunuz, beyaz şişeyi getiriyorlar.

«Javier, seni anlıyorum. Ama sevgimizin varoluş nedeni, tüketilmek... Ben yalnızca az bulunur kusursuz anları istemiyorum. Javier, Javier, beni incitme. Sevgi kullanılmak, tüketilmek içindir. Ancak kullanarak dayanmasını sağlayabiliriz. Ancak tükenince yenileyebilir kendini. Kendini bana ver, Javier.

Ancak vererek alırsın.»

Beyaz, kanamış ve bitkin, Delos'un koruyucu aslanları canlı mı? Javier onların yanına gitmeye korkuyordu, sen de. Hem oradalar, hem değiller. Oradalar, çünkü ardayakları sonsuza değin taş altlığa gömülmüş, pençeleri dik ve güvenli, kim saygısızlık edecek olursa üstüne atılmaya hazır; uzun gövdeleri, güçlü kaburgaları, aşınmış başları, açık ağızları, kederdi gözlerinden ötürü oradalar. Ama aynı zamanda orada değiller, 'çünkü senin Delos adan orada değil, Elizabeth. Bir düş, bir sanrı o, içinde ne varsa bir düş. O yalnızca senin için var. Sense erkeklerinin, benim, Franz'ın, Javier'in o sanrıya sürüklenmelerini, ona bulaşmalarını, ona katılmalarını istiyorsun. Javier'le aslanların önünde durduğunuz zaman, sen onların bir gizem, bir tansık, beklenmedik bir şey söylemedi. O akşam Mykonos'ta, dönüş yolunda, yadsınan acı bir öfke gibi izledin onu.

«Beni yenmek istedin, Ligeia. Hep beni yenmek, amaçlarımdan uzaklaştırmak, beni alaşağı etmek, kösnüllüğünün törenlerinde boğmak istedin. Bense, kendi dünyamla olanların dünyası arasında bir köprüye gereksinme duyduğum için seni istedim. Bunu vermedin bana. Bana yalnızca her zaman uyandırılmış, her zaman doyurulmayı bekleyen bir iştah verdin. Kendi gereksinimlerimden çok, o iştahla ve senin o iştaha dayalı düşünle ilgilenmemi istedin. Şimdi sus. Sus, yeter, yeter! Beni nasıl yıktığını hiçbir zaman anlamayacaksın.»

Gülmeye başladın.

Pandora'nın Kutusu'nun birinci bölümünde, Javier şöyle yazıyordu: «Roman, dünyanın içinde var olan, ama henüz ortaya çıkarılmamış, belki de hiçbir zaman ortaya çıkarılmayacak olanı açıklar.»

«Pedro Armendáriz'le Maria Félix'in bir filminden bir sahneye benziyor,» diye güldü İsabel. Gaza da-

ha çok bastı.

Sen dönüp arkaya, Franz'ın yanında oturan kocana baktın. «Bütün kusurlarınızı biliyorum.»

«Masumluğunuzu yitirmenin yararı, onunla birlikte önyargılarınızı da yitirmektir,» diye yanıtladı Javier.

«Hey, Cholula'ya giriyoruz,» dedi Franz.

«Dinleyin,» diye bağırdın, Canavar. «Dinleyin, her şeyi anlatacağım! Her şeyi söyleyeceğim!» Onlara baktın, bir birine, bir ötekine, yalnızca sabırlı, hoşgörülü gülümseyişlerle karşılaştın. Javier'in görünürde sigaranı yakmak için öne doğru eğilerek, «Ben de anımsıyorum, Ligeia, ama konuşmuyorum,» diye fısıldamasına gerek yoktu.

Yüksek sesle sürdürdü: «Çocukken başkalarının yüzüne söylemeye korktuğum sözcükleri tuvaletlerin duvarlarına karalardım. Acı hakaretler, ... meydan okumalar. Sonra kitap yazmanın aynı şey olduğunu anladım... harflere dönüştürülmüş hakaretler ve meydan okumalar. Ama bu üstünlük artık benim düşümdü, yaşamımsa en azından düşümle aynıydı, insan her an ötekini çağırabilirdi. Sen ne dersin, Franz?»

«Daha önce söyledim. Küçük gerçek, büyük yalan olur. Yalanlar için de aynı şey.» İsabel onu dinlemek için radyoyu kapattı. «Örneğin, suçlandığın zaman, seni suçlayan, diz çökerken senin hep ayakta durduğun küçük bir yalandır. Ama gene de, büyük bir gerçektir. Gerçekte olan budur.»

It's nice to have a man around the house,[1] diye şarkı söylüyordu Eartha Kitt.

Güldün, Elizabeth, Ligeia, Canavar. «Sana bir şey söylemek istemiştim, Javier. Yalnızca dünyanın gerçek-dışılığına katkıda bulunmak için sevişiyor, sevi sözcüklerini söylüyor, yazıyoruz. Yaşamı biraz daha iyi bir yalan yapmak için...»

1. Evde bir erkeğin olması ne güzel. (İng.)

Javier başını salladı. «Biz yaşama yabancı şeyler söylüyoruz,» dedi dingince. «Dünyanın yalnızca bunların tuhaflığını kabul etmesinden ve bize, tüm bunların daha önce söylenmiş olduğunu, şaşırtıcı bir şey söylemeyi başaramadığımızı, dünyayı da hiç mi hiç değiştiremediğimizi söyleyebileceğinden korkarak.»

«Sıfıra sıfır, elde var sıfır, kocaman bir yanlış,» dedi İsabel. Kendi kendine güldü. «Kimin yeni bir yöneticiye gereksinimi var, yazarın mı, yoksa dünyanın mı?»

Cholula'daki alanda turizm arabasından inip, sana, kötü olanın bir orospu olmak değil, kötü yatırımlar yapan bir orospu olmak olduğunu söyledim, Canavar, ama sen duymadın. Kötü olan bir hırsız olmak değil, sıradan bir yankesici olmaktır. Kötü olan dolandırıcı olmak değil ... Ama sonunda ne fark eder ki? Önemli olan tek şey, bizi bir süre eğlendirebilen harem ve karnavaldır. Simon Magus, örneğin. Herkesin anasını arayan Simon Magus: Tapınağın anasını, herkesin anasını; İrenaesus'un çevirisinde; teni Truva'nın gemilerini savaşa salan, tenden tene göçerek sonunda geneleve ulaşan Helen olan sevdalı kancığı arayan Simon Magus: Minik yitik kuzumuz, kurtarılmaya değen tek kuzu. Ama Hippolitus'un dediği gibi, toprak topraktır ve onu ektiğiniz sürece nereyi ektiğinizin önemi yoktur. Büyücü Simon Roma'ya vardığında, müritlerine, üçüncü gün yeniden ayağa kalkabilmesi için onu diri diri gömmelerini buyurdu, çok beğenmişti bu oyunu. Buyruğuna boyun eğdiler. Mezarını kazıp onu içine koydular, üç gün ve daha birçok günler beklediler, ama Simon Magus ayağa kalkmadı, ne o zaman ne de daha sonra. Hayır, diye ekliyor kötücül Hippolitus, «Çünkü o Kurtarıcı değildi.» Belki de öyledir, ama bu konu dışı. Önemli olan, ortodoksluğun onu ortadan kaldırmak isteyen karşı düşüncelerden ne daha renksiz, ne daha güçsüz oldu-

ğudur. Gerçekten, karşıtı olmayan dogma renksiz, açık çay gibidir, Canavar. Çünkü ortodoksluk, bir inancın tam ortasındaki ay ışığını özümserken, kıyılarda yer alan tüm öğreti ve törenler —geceyarısı gözü, bilicinin billur topu, vampirin azı dişleri— ancak karşı doktrin olarak, bir gün bağlayıcı kutsamanın erguvan renginin onlara değeceği umuduyla yeraltına inerek sürdürebilir yaşamını. İyi yapılmış bir İncil'in güzelliği, ikiyüzlü oluşudur; onunla yazı tura oynayabildiğimiz için sürdürebilir varlığını. Pascal, o Dracula, şaşırtır bizi: Yeryüzü gerçeğin barındığı yer değildir; yitik ve tanınmayan insanlar arasında dolaşır. Senin atalarının Ahit'i ise şöyle der: «Kalabalığın ardından gitmeyeceksin!» Çağımığın ilk hippisi, sarı saçlı İsa, Roma ve Ferisîlerle barış yapıp İskariyot'la, tıpkı Bunuel'in bir filminde olduğu gibi, bir-iki el iskambil oynasaydı ne olurdu? Ya da Pilatus, Procter ve Gamble'ın çamaşır sabunu işine ortak olsaydı? Bizim orta sınıftan kutsallarımızın, Çarmıha gerilmiş Kutsal Ruh'la ilgili olarak kafa yormak istemedikleri şey, gerçekte, O'nun tarihin ilk psikopatı, İnsanoğlunun ilk haşhaşçı solcularından olduğu ve günümüzde olsaydı onu bacakları bir motosiklete dolanmış, gözleri dışarı uğramış, belinde geniş bir kemerle, ya da kutsallığından silkinip kurtulmak için *vatusi*[1] dansına uyarak arkasını sallar bulurduk. Ölüleri diriltmek, su üstünde yürümek ya da komşu evlerin bacalarından çıkmaya ilişkin masallara gelince, bunlar şok tedavisinden başka bir şey değildi, çünkü şimdi olduğu gibi, o zaman da şok, kutsamanın tek yoluydu. İsa'nın, P.R.I.'nin politikacı-sporcularını ya da o usta L.B.J.'yi oyuna getirdiğini varsayalım: İsa gene de İsrail'de, küçük eyaletinde gömülü kalacak, Yeni Ahit'in de Theodore White tarafından yazılması gerekecekti: *Bir*

1. 1960 yıllarında moda olan bir dans.

Kurtarıcının Oluşumu, İ.S. 32. Hayır, ne olursa olsun, İsa eski kafalı değildi. İnsan soyu için yeni bir sinir dizgesi çıkarıp verecek kadar serinkanlıydı, bunun için de, zamanının yerinden kımıldanmayanları, istenmeyen biri olarak gördüler onu. Bunlar her zaman her şeyin ince ince işlenmiş olmasını isterler, her şeyi kapsayan bir yasa, her duruma uyacak bir kural isterler. Ama gözünü budaktan sakınmayan İnsanoğlu her şeyini kumara sürmelidir, çünkü ancak böyle davranmakla zıtları uzlaştırabilir, yaşamın kutuplarını birleştirebilir ve her fırsatta, «Eee, yeter artık»la durdurulmayı yadsıyabilir. Hem kime güvenebilirsin, Canavar, yalnızca kendine güvenenlerden başka: Orospular, üçkâğıtçılar, sanatçılar ve sürgünler, göçmenler ve inzivaya çekilmişlere; kısaca kâfirlere, Meryem Ana'nın çocuklarıyla bir olan İsa'nın çocuklarına. Işık Saçan Çocuk İsa'mızın öyküsü, yalnızca bireysel, kıyamete ilişkin, yok edici dirimin, şimdi olduğu gibi o zaman da herkes için tek gerçek kurtuluşun öyküsüdür. O'nun bize anlatmak istediği kesinlikle buydu. Gel, şu yana geç, Magdalena'cığım, üstüne işemesinler, seni Ölü Deniz'in suyuyla ayıltacağım. Ve sizler, benim On İki Serserilerim, hadi tüyelim buradan hemen çünkü zaman akıp gidiyor ve iş iştir diyen tüccarlarımız var hâlâ, cüzzamlılar çevremizde pireler gibi dolaşıyorlar, küçük çocuklar, upuzun, ürkütücü çivilerimden korkmuş, bekliyorlar, hem sonra Baba'mla da yerine getirilmesi gereken bir sözüm var. Kalk ayağa ve yürü. Ve yalnız Lautréamont bitirebildi, İsa ile çocukların meselini; onları sakatlayarak. Hoşuna gitmedi mi? Bak, Canavar, Yeni Ahit anlatıyor, yeterince yinelenmiş, hemen hemen açık seçik sözcüklerle, İsa'nın gittiğini; büyük, çılgın, ince ve uyumlu. Eğer o Piç'e hak ettiği saygıyı gösterirseniz, onun zamanını ve yerini iyi seçtiğini ve perdeyi kapatacağı anı iyi bildiğini itiraf etmek zorunda kalırsınız. Onun gibi bir

delikanlı, marangoz döşeğinde, göğsü iltihap dağıtıcı ilâçlarla tıka basa dolu, yaşlılıktan ölecek kadar uzun yaşamaz, Canavar. Hayır: Kutsal Betik gençken ulaşır ona ve doğruca İxtapalapa dağına gider genç ölmek için, tıpkı, Mayakovski, Kleist, Puşkin, Sergey Esenin, Alexandr Blok ve Gaudier-Brzeska bir yana, James Dean, John Garfield, Dylan Thomas, Brendan Behan, Raymond Radiguet, Shelley, Novalis ve İsidore Ducasse gibi; bir yıl daha geçseydi, ihtiyar bir serseri gidiyor diyeceklerdi onun için, alnında dikenli bir taç yerine, güvercin pisliği. Çölde kışkırtılmaya nasıl karşı koydu, biliyor musun? Çünkü kendi kendinin kışkırtıcısıydı o, kendi kendisinin kötürüm Şeytan'ı. Tanrım, düşünebiliyor musun, Yönetim onu yakalayabilseydi de, bir sedire uzatıp, izlenme manilerini, Kutsal Babası'yla Bakire Anne'sine ilişkin komplekslerini, çifte kişiliğini... üçlü mü yoksa, konuşup dursaydı, neler olurdu? Boğazına dek kuma gömülü, *en attendant Golgotha,*[1] devre dışında kalırdı, bizim delikanlı. Diyorum ki, Canavar, işlerini çok güçleştirdi onların, çünkü kimse gerçek bir izleyicinin, horoz dövüşçüsü bir balıkçı mı, yoksa ötekilerden, Ferisî inancını sürdürenlerden, Barabbas, Judas İskaryot, benim sömürülmüş Magdalena'm ve tüm Başlatıcılarla Durduruculardan, Sıçrayan ve Zıplayanlardan biri ya da bir Saul Stalin *(Qui Jacet S.S.)*[2] yahut klasik tinsel aygırı oynayan, ama bunu kışkırtılmayla yüz yüze gelmeksizin ya da gerçeği ortaya çıkarmaksızın yapanlardan biri mi olması gerektiğini bilemez. Örneğin, Agnostikleri düşün: Yazgıya cehenneme gitmesini söylerler; eğer onları bilgiye götürecekse, her zaman gizli, şeytansı bilgiye; evrenin kendisi yanıtlanmaz bir soruya dönüşür. Şimdi O'nsuz, öndersiz kendi yolunda giden kara dünyanın

1. Golgotha'yı beklerken. (Fr.)
2. Burada S.S. yatıyor. (Lat.)

yaratıcısı olan saygın düşmüş bir Tanrı'yı sorguya çekmekten hiç bıkmadılar. Sonra kutsal betiklerinin yansıladığı, düşsel yazınlarını yazarak içlerini boşalttılar. Bir örnek vermek gerekirse; çarmıha gerilen İsa değil, Kireneli Simon'du; İsa, gülmekten katılarak, şarapların aktığı, Salome'lerin neşeyle sırtüstü uzandıkları Tanrı'nın dağlarına vurmuştu kıçını. İskenderiye'li Clement'i iyi oku, Canavar. Kabil'e saygınlığını yeniden kazandırma yürekliliğini gösterenlerin Agnostikler olduğunu öğrenirsin orada. Nerede bir kaçak, nerede kovuşturulan, yabancılaşmış biri varsa, o Kabil'di, Tanrıların acımasız Yaratıcısı, Yaratılış'tan önce gelen Tanrı. Sarışın Christopher, Tanrı-Bulucu, O'na yalvarmaya geldi, ama solgun rahipler düşkırıklığına uğrattılar onu. Kabil'den, Sodom'culardan, Esau'dan ya da Christopher'a öylesine rahatlıkla kazık atan ve onsuz Çarmıha Germe'nin gerçekleşemeyeceği, o halde... Judas'ın kendisinden daha çok kurtuluşa hak kazanan var mıdır? Agnostikler, o büyük papaz Marquis de Sade'ı önceden tasarladılar, hüküm giyenlere kurtuluş götürdüler, onları bizim kıldılar. Çünkü, Kurtarıcı, kurtarmaya geldiyse eğer, Kilise niçin kargışlamaya versin kendini? Peki, yeterince çok şey yaptılar mı sence? Onları bilmezsin sen, Canavar; Agnostikler güvenliğe kavuşmak için yarı yolda kalacak kişiler değildirler. Sana, kösnüllüğünle savaşmak istiyorsan, kendini bırakıp onun tadına varmanı, kösnüllüğünü kökünden yok etmek için onu serbest bırakıp doyurman gerektiğini söylerler. Çünkü tümümüzün içinde kutsal bir doğa varsa eğer, iyilik yalnızca dış dogmayı, Hıristiyanlık ilkesini ortaya koyan şey midir? Her birimiz, eğer önceden görülemeyen, doktrine aykırı olan kendi bireysel yolumuzda yürümek için değilse, Kutsal'a —Tanrı lûtfuna— niçin katılıyoruz? Böylece başlıyoruz işte, Canavar. Kılıcı ağzına sokup sapına dek yutmak denir buna, hem, Sarı Saçlı, bize, «Öyle hadım-

lar vardır ki, yalnızca, cennetin krallığını kazanmak için hadım olmuşlardır,» demedi mi? Görüyorsun işte, agnostikler taşaklarını çıkardılar, Baudelaire ve Breton, Genet ve Miller doğabilsinler, biz de, Beverly Hills'deki feodal şatolarda, Rahip Ambrose'un, Kanayan Rahibe, *la Belle Dame Sans Merci*,[1] kendi kendine cinsel doyum düşlerimizin Polyanna'sı Equanil'le birlikte işlediği cinayetleri canlandıran Amerikan Düşü'nü düşleyebilelim diye; camdan yapılmış tutukevlerinin halıları üstünde onun ayak seslerini duyabilirsin. Marcion'a gelince, Polycarp onu görünce, «Seni tanıyorum, Şeytan'dan İlk Doğan!» demiş. Çünkü Marcion, bu kötücül adam, Tanrı'nın Yabancı olduğunu ilk anlayan kimseydi; çünkü eğer dünya sonunda hiçliğin —ceset ve çukur— kanıtlanmasıyla sona eren, sevgi ve adalet arasındaki kavranamaz gerginlikse, Dünyanın Yaratıcısı, saltık sevi ve adalet olan Tanrı'nın akrabası değildir. Gerçekten yaratıcıyı yaşamın yılgılarından ötürü suçlayabiliriz. Ama Tanrı'yı, Yabancılaşmış'ı, Dışarıda kalanı suçlayamayız. O'nunla yalnız O'nun gibi olanlar iletişim kurabilirler: Bitkinler, deliler, dönmeler ve onun gibi yabancılar. İşte, sevgili Elizabeth, cehennemin mucizesi böyledir. Böylece, Origen, yerinde olarak, bir kez İsa belirdiğinde, onun sayesinde birçok İsa'ların gelip geçtiğini ve daha birçoklarının geleceğini görebildiğimizi söyledi. Hiç kimse sonsuza dek Şeytan olarak kalmayacaktır; yalnızca Tanrı sonsuzdur, herkes İsa olabilir, Şeytan'ın kendisi bile; her şey kutsallığa dönecektir sonunda, eşcinsellik gibi cinayet de, yasak cinsel ilişkiler gibi başkaldırı da, orospuluk gibi, küfür de. Çünkü, eğer yalnızca Tanrı sonsuzsa, cehennem nasıl sonsuz olabilir? Olamaz, değil mi, Canavar? Böylece Şeytan, sonsuza değin Tanrı'ya yabancılaşmış olarak kalamaz; kalabilseydi, onun yengisi olur-

1. Acımasız Güzel. (Fr.)

du bu; cehennemin tansığı da, tüm çetin yolların cennete çıkmasıdır. Origen afaroz edildi, ama olacakları önceden bildiğinden suratlarına fırlatmak için taşaklarını kesmişti bile. Başlangıçta sana Simon Magus'un, horozdöğüşçüsü ve balıkçı Ermiş Peter'e, Kutsal Ruh'un gizlerine karşılık, altın vermeyi önererek —kutsal şeylerden kâr sağlamanın ilk örneği— onun güldürü duygu'sunu sınadığında iyi bir puan aldığını söylememin nedeni buydu. Ağırbaşlı, yaşlı Peter, dingince ona baktı ve Simon Magus söylenceye karıştı, yanı sıra da Truva'lı Helen, Fenike tapınağının orospusu, Tanrı'nın ve söylencenin anası. Sonunda Simon Magus, hiçbir biçimde Kurtarıcı olmadığını göstermek ve şimdi olduğu gibi o zaman da tüm gösteriye egemen olan gösterişli mumyaları susturmak için diri diri gömüldü.

Ve eğer beni işitiyorsanız yadsıyın. *Lux aeterna luceat eis, Domine, cum sanctis tuis in aeternum.*

İsabel, Cholula pazarında kumaş tezgâhının önünde durdu. Önde iki değneğin tuttuğu, arkada, eskiden olasılıkla at ve katırları bağlamak için kullanılan duvardaki bir demir halkaya bağlanmış, yamalı bir yelken bezi; üstlerine gölge düşmüş etek, bluz, şal yığınları. Tezgâha bakan kadın, dar alınlı, geniş yanaklı bir Kızılderiliydi. Şalları sessizce sunuyor, güneşte yayıyordu; tüm yaşamlarını tezgâhlarının başında, kırmızı, mavi, siyah, sarı iplikleri sabırla bir araya getirerek, şalların her birini güneşte hafifçe parlayacak ve bu ışığı gölgede de koruyacak, başın ya da kolun en küçük bir devinimiyle parlayacak biçimde renkleri gölgelendirerek geçirmiş olan yaşlı kadın dokuyucuların uzak kulübelerde yavaş yavaş, sevgiyle iplik iplik dokudukları ayrıntıları görebilesiniz diye, İsabel ve sen Elizabeth. Kadın konuşmadan gösteriyordu onları. Ufak tefek ve tüm Kızılderililer gibi yaşı belirsiz, yüzü kırışık, ama

saçları parlak ve gençti. *Tortilla*[1] çiğniyor, bir yandan da şalları gösteriyordu.

«Sarısını görebilir miyim?» dedi İsabel. Kadın, tam anlamıyla anlatımsız bir yüzle şalı gösterdi. İsabel onu omuzlarına atıp göğüslerinin üstünde çaprazladı. Başını örtünceye değin kaldırdı. Sen onu seyrediyordun, Elizabeth.

«Nasıl buluyorsun?»

«Çok güzel. Ama niye para harcıyorsun?»

«Ne demek istiyorsun?»

Siyah şalını çıkarıp eline aldın. Baktın.

«Demek istiyorum ki, sana benimkini vereyim.»

«Ama, Betty, ben...»

«Al, ne olur. Onu sana vermek hoşuma gidiyor.»

Yaşlı kadın edilgenlikle dinliyor, şalları birbiri ardından göstermeyi sürdürüyordu. İsabel'e bakmaksızın, dinginlikle, «Bir tane alsanız daha iyi. Yeni bir şal,» dedi.

«Efendim?» dedi İsabel.

«Hadi al, İsabel. Almanı istiyorum.»

Yaşlı kadın başını salladı, İsabel senin şalına büründü, yürüdünüz, Franz ve Javier'le yeniden karşılaştığınız zaman, Javier İsabel'e baktı, onun senin şalına büründüğünü, şalın hemen hemen yüzünü gizlediğini gördü.

Ofelia kapıyı açıp avluyu kuşatan dehlize çıktı. Javier gözlerini kitabından ayırmadı. Sivrisinekler çıplak ampulün çevresinde vızıldıyordu; Ofelia, salt alışılagelmiş töreleri korumak için bile olsa, onun uzaklaşması için sessizce yakardı. Ayak seslerinin işitilebildiği, sonra işitilmez olduğu karanlık odasından dışarı çıkmamalıydı. Javier her zaman duyuyordu onu. Eli, yatak odasının kapı tokmağına dokundu, sonra bıraktı onu. Bir anahtar bir kilidi açtı, hiçbir za-

1. Meksika'da bir çeşit pizza (İsp.)

man açılmamış bir kapı yavaşça gıcırdadı. Hiçbir zaman hayvan beslenmemiş olan bu evde bir köpek hafifçe havladı. Ofelia mutfakta tavaları, tencereleriyle ortalığı gürültüye boğuyordu. Her gün kullanılan, karanlık ama hiç değilse biraz eşyası olan odalarda Javier'in kendi ayak sesleri. Gürültülerin, sessizlikler gibi yapmacık olduğunu, varoluşlarının nedeninin bu olduğunu duyumsuyordu. Bir yokluklar eviydi burası. Bir hortlak eli, bir zamanlar yontuları tutan, bir çağın, bir başka ailenin kalıtı olan tahta altlıkların süslerini alıp götürmüştü; bir başına Ofelia ya da Raul'le birlikte Ofelia'nın, ama ikisinin de bir başına oldukları bir çağ; şimdiyse bu çağın kalıntılarının ne varlıkları vardı, ne de var olmak için nedenleri. Belki de ev bir zamanlar büyükannesiyle büyükbabasınındı, Ofelia'nın sonuna dek ona tutunmak istemesinin nedeni de buydu. Kesinlikle bilmiyordu bunu, çünkü tıpkı şimdiki zamanın, şimdiki zaman olduğu için konuşulamaması gibi, geçmiş de, şimdiki zaman olmadığı için, çocukluğunun o güçlükle işitilebilen konuşmalarının, bir yatak odasının ya da bir tren kompartmanının kapalı kapısı ardında neredeyse fısıltılarla sürdürülen konuşmaların dışında bırakılmıştı. Bu taş yüzlü, hiçbir zaman kar düşmeyen bir ülkede, dik, kırık damıyla bu eski ev neydi? Kim yapmıştı onu, kimin için yapmıştı? Trenlerde, kıyı kasabalarında on beş yıl ömür geçirdikten sonra niçin buraya dönmüşler, bu çürüyen yapıyı, onu satıp modern bir kesimde daha küçük, daha yeni bir eve taşınacak yerde ellerinde tutmuşlardı? Sonraları, Javier, eski yapının geçmişteki yıllarında tüm olup bitenleri öğrendikten sonra, şiddetle kan dökmeyle dolu öyküler uydurmuş, ama onlara tam da inanamamıştı. Dişlerini fırçala. Ellerin cebinde yürüme. Babandan önce yemeğe başlama. Ona söylenen sözlerin yalnızca görgü kurallarıyla ilgili olduğu bu sessiz evin dışında gerçek şiddetin yer aldığına ina-

namıyordu. Her nasılsa, servetleri yok eden ve yaşamları yıkan bir şiddete inanamıyordu. Böyle masallar yalnızca kitaplarda ya da şarkılarda vardır. Şiddet varsa eğer, yalnızca yataklı vagonun alt ranzasında yahut bir papaz okulunun gizli avlusunda vardı: Kendini hiçbir zaman açıkça ortaya koymayan, herkesin gözü önünde ne olduğunu açıklamayan gizli, kaçak şiddet. Kaçamak bir göz attıkları özel yaşamla karşılaşan suçsuz gözlerin gizli rastlantısıydı şiddet; şiddet, kendisini çağırmamış olan bir dünyaya tepe-taklak dalan suçsuzluğun yarattığı şeydi. Bu nedenle de, annesinin sessiz kovuşturmasından, adımların, öksürüklerin, anahtarların, tıkırtıların, havlayan köpeklerin, sonra gene sessizliğin sözsüz savaşından ötürü duyduğu yorgunluk çok fazla görünüyordu. Ofelia'nın bir ranzanın perdelerini bilinçsizce açan bir çocuğun suçsuzluğu gibi bir suçsuzluk rolü oynadığını açık seçik olarak göremiyordu; kendisini yalnızca başkalarınca gözlemlenirse kötü olarak görülecek bir davranışta bulunurken yakalayan bir suçsuzluk. Ofelia'nın yaptığı her şeyin, bağış yakarısı, yanına yaklaşması için Javier'i kışkırtıp bıktırarak, artık yalnız başına taşımak istemediği, bölüşmek istediği bir suçta ona katılması için duyduğu bir istekten başka bir şey olmadığını da henüz anlayamıyordu. Bütün bunları nereden mi biliyorum, Elizabeth? Biliyorum, çünkü Javier'in o küçük kitabını, ilk kitabını, *Düş*'ünü okudum. Benim için onu okumak olanaklı, ama senin için değil, çünkü ben onun oyunlarına katılmıyorum, o da benimkilere katılmıyor. Hem ben bu şiirleri senin gibi, onların imgelerinde kendi imgemi arayarak okumak zorunda da değilim; senin gibi yazdıkları aracılığıyla ona âşık da olmadım. Onun, daha sana rastlamadan, senin için ve sana yazdığını düşünüyordun. Ergenliğinde bile seninle ilgili açık seçik bir önsezisi varmış, Meksiko Kenti'nde gölgeli bir avluda yaz yağmuru üstüne yazarken,

New York City'de senin Yahudi evinin küçük ve loş odasında daha o zaman seninle iletişim kurmuş gibi.

Evet, belki de... ama biz konumuza dönelim: Ofelia eşiği aşarak oğluna doğru yürüme yürekliliğini gösteriyor, ona yaklaşırken çiçekli bornozunun önünü kavuşturuyor, kızıl saçlarını tutturan bir tarağı düzeltiyor. Ona, zarfı yırtılmış bir mektup uzatıyor.

«Al. Bu sana geldi.»

Javier açılmış mektubu alıp, yayımcının yazdıklarını dalgın dalgın okuyor: Kitabı kabul edilmiş, onu kutluyorlar, sözleşme imzalamak için Arjantin Caddesi'ndeki büromuza gelin lütfen. Ansızın, yaşamında ilk kez, bir kunduracı bizi gibi, umarsız beyin zarımızı delmek için durumunu değiştiren kafatasındaki o gizli çıkıntının titrediğini duydu; ateş, acı tüm bedene yayılıyor; düzenli ve eğitilmiş beyin, insanın Baba'dan önce yemeğe başlamaması gerektiğini ve el-çanağının, karides yedikten sonra ellerinizi yıkamak için kullanıldığını ezbere bildiği için, hazırlıksız ve şaşkın olan bedene. Mektubu bıraktı, ayağa sıçradı, annesini omuzlarından yakaladı ve çılgın gibi gözlerini dikip baktı ona, bu sırada Ofelia ağzını açtı ve orada öylece durdu.

«Hakkın yok! Hakkın yok!»

Annesi ağzını kapatmaya ve ondan kaçmaya çalıştı.

«Beni küçük düşürmekten başka hiçbir şey yapmadın! Bana yalan söyledin. Onursuzsun sen!»

Onu sertçe itip uzaklaştırdı, elini kaldırdı ve açık avucunun, onun kuru, hafifçe yağlı derisine, yüz kreminin içine işlediği buruşukluklara ve torbalara, yüzünün pörsümüş kırışıklıklarına battığını duydu. Uzaklaştı, diz çöküp mektubu yerden aldı, gözlerini onun gözlerinden kaçırdı. Ama Ofelia —Javier onun yüzünü görmüyordu, ağlayıp ağlamadığını da bilmiyordu— iki elini tuttu, onu ayağa kalkmaya zorladı, pamuklu giysisinin altındaki gevşek göğüslerine bas-

tırdı, başını omuzuna dayadı, boynunu okşadı ve ona, o zaman ya da daha sonra ölürken, bir kadın olarak onun görevinin boyun eğmek olduğunu, her zaman yalnızca boyun eğmeyi dilediğini, seçtiği adamın bunu anlamamasıyla dünyasında bir şeyin kırıldığını, onun ya buyurmayı bilmediğini ya da istemediğini söyledi Javier'e Ofelia'nın kollarında, onun kendi düzgün, ince göğsüne dayalı memebaşlarının dikleştiğini duyarak Javier sonunda bunun hiçbir işe yaramadığını söyledi ona. Ne o, ne de Raul kim olduğunu söyleyebilirlerdi ona; boşunaydı bu. Başkalarının acısını ya da sevincini kabul etmeye hazır olmadığını ve kim olursa olsun birine acımayı yadsıdığını itiraf etti. Evden ayrılmayı, uzaklara gitmeyi ve gerekli olanaklara sahip olur olmaz onu bırakmayı düşündüğünü söyledi ona. Ara ara başını sallıyor, omuzuna dayalı başının arkasını okşuyor, birbiriyle hiçbir ilişiği olmayan sözler söylüyordu ona: Önce diplomanı al, bir mesleğin olmalı, baban gibi elektrik kabloları satmayacaksın, bütün gün paradan sözetmeyeceksin. Değil mi? Değil mi, Javier? Ve babasının anısını kavramak için başka hiçbir tutamağı olmadığı için, Javier, Raul'ün gündelik defterleriyle hesap defterlerini; toplama ve çıkarmalardan, aktif - pasiflerden, Montgomery Ward'la yazışmalarından, nereye gitse yanında götürdüğü adlardan, simsarlar, komisyoncular, gezgin satıcılar ve tezgâhtarlardan oluşan yaşamından geriye bıraktığı anıtları, İncil gibi derlenip bir araya getirilmiş kitaplarını baştan sona okudu: Sıradan giderler ve Yatırım Giderleri, Envanter Defteri, Bilânço Defteri ve Yehova'nın buyrukları; günahkâr bir müflis, dolandırıcı bir müflis; bu muydu, nedeni, Anne? Bu muydu? Bilmiyor musun? Bana hiç söylemeyecek misin? Ve yaşlı adam Alameda'da bir demir sıraya oturuyor ve yorgun görünüyor. Öğle sonu nemli ve bunaltıcı, hava tozdan sisli. Gelip geçenler dönüp bakmıyorlar ona. Ge-

ne de, o yalnızca kendine benziyor. Belki de kıvırcık kır saçları olağandışı değil. Ama alnıyla kirpikleri arasında rasgele bir gözlemcinin anlayamayacağı bir bildiri var. Gözleri karanlık, tozlu hava gibi tülle örtülü. Yakından bakınca, insan onun uyanık düş gördüğünden, dingince herkesin karabasanından başka bir şey olmayan özel karabasanını gördüğünden kuşkulanabilir, yalnızca kuşkulanabilir ama, hiçbir zaman kesinlikle söyleyemez. Gözlerini açık tutmasının nedeni bu. Hiç kimse düşüyle ilgili soru sormuyor ona. Belki anlatmazdı da. Ama şimdi, Alameda'da oturmuş, hiç kimsenin yardımı olmaksızın gözlerindeki örtülü bakışın ardındaki o düşü ortaya çıkaracak birini beklediği, bunu uzun süre beklemekte olduğu da gerçek. Orada oturmasının nedeni bu. Gözlerinin çevresindeki kırışıklıklardan örülmüş, kırışıklıklar daha derin olsaydı yok olacak olan ince bir ağ var. İki derin, sinirli çizgi yanaklarını boydan boya kesip çenesinde birleşiyor. Tümüyle bir maske bu: Beden, ucuz, biçimsiz, kolay tanımlanamaz gri bir giysi içinde gizlenmiş; omuz ve yakaları sarkan, alabildiğine geniş, eski, az giyilmiş, içindeki sıska, bir deri bir kemik bedene çok bol gelen bir giysi. Bir pazar giysisi, eski pazarlar, az sayıda pazarlar. Parmağını damalı kırmızı gömleğine götürüyor —boyunbağı takmamış— sessizce ve gereksizce bunaldığını duyumsuyor. Yakınında bir çeşme damlıyor; yukarıda ağaçlar birbirine dolanıyor. Toz yoğunlaşıyor, parkın köşelerindeki gölgeleri, çevredeki yapıların gölgelerini yoğunlaştıran buğulu camdan dikey bir ayna. Yaşlı adam Avenida Hidalgo yönüne doğru bakarak oturuyor. San Hipolito'nun kubbelerine, kırmızı taş yüzlerine ve yüksek kulelerine doğru, *kurbağalar*, melekler ve denizkızlarından bir çeşmeyle serinletilmiş Morelos Alanı'na doğru, cenaze taç ve çelenklerinin, at nalı biçiminde beyaz ve menekşe rengi çiçek demetlerinin satıldığı pazara doğru, Santa Veracruz'un

eğik, mozaik yüzüne doğru. Şimdi eğilmiş ayakkabılarına bakıyor. Ayakkabılarının yanında, eski tren yolculuklarından kalma mukavva bavul. Gözlerini yummak istiyor. Kapalı gözlerinin karanlığından akıcı titrek sesler ve mırıltılar geçecek. Gözlerinin kapalı olduğu şu anda bakışını anlayacak yetenekte o bir kişi de geçiverse ne olur sanki? Anlatımı daha yoğunlaşıyor. Düşünü açığa vuruyor; elinde olmaksızın, yalvarırcasına bir davranışta bile bulunuyor. Gözleri anımsamaları gereken şeyi istekle araştırıyorlar: Çeşmenin bronzu, sıranın boyalı demiri, kurumuş köpük, park fotoğrafçısının kara bezi, ağaçların kahverengi gövdeleri, kanatların görünmesiyle yitmesi bir olan kaçışı. Alameda'nın yanlarını uzun süre inceliyor, sonunda yorgun, gözlerini yumuyor.

Javier uzakta durup ona bakıyor. Emin olamıyor. Yaşlı adam bir gözlerini açsa. Hayır, hayır, kentin dilencilerinden biri yalnızca. Hepsi bu. Kuşkusuz, yürek parçalayıcı, iğrenç bir öykünün ağırlığı altında ezilmiş; baş belâsının biri. Peki ama ya bavul? Hayır, hayır. Yaşlı adam gözlerini açmıyor ve Javier Bolivar'a yürüyüp New York'a tren biletini alıyor, ülkesinin düz, karanlık, anlaşılmaz dünyasından, kendini yalnızca uzaktan sevdiren, ona yaklaşan herkesten özveri isteyen bu kentten onu uzaklaştıracak olan bileti.

Ya sen, Elizabeth, taş döşeli yola düşen küçük kartların kuru sesini dinlerken belki de şimdiden onun gelişini bekliyordun. Jake onları yere fırlatırken gülümsüyordu. Yüzleri yukarı dönükse gene gülümsüyordu. Son yüzyılda yaşamış bir askerin ya da Kızılderili şefin öyküsü basılı sırtları görünürse, «Öf, hay Allah,» diyordu.

Kartlardan biri, Oturan Öküz'ün yüzü yukarıya, gökyüzüne bakar durumda düştü yere. Jake güldü

ve oyun arkadaşına, «Ben kazandım,» dedi. «Bana bir Çılgın At vereceksin.»

Kardeşinin tekerlekli iskemlesinin yanında bir sıraya oturmuş, okuyor, Kent Koleji'nin birinci sınıf yıl sonu sınavlarına hazırlanıyordun.Arasıra kartları yerden toplayan oğlanla oynamakta olan Jake'e bakıyordun. Balonlu çikletlerden çıkıyordu bu kartlar. Başka diziler de vardı: Beyzbol, boks, uçaklar. Ama üstünde Kızılderili şefi olanlar en imrenileceklerdi.

«Dur bakalım şimdi, Yüzü Yağmurlu'm eksik,» dedi Jake. «Birçok da Fırtına Bulutu'm var.»

«Ee, kendin topla,» dedi durmadan yenilen oğlan. Omuzlarını sarkıtarak parkın içlerine doğru yürüdü.

«Yeterince oynadın, Jake.»

«Peki.»

Tekerlekli iskemlesinde oturup o cumartesi öğleden sonra kazandığı kartları elliyor, beğeniyle bakıyordu onlara. Sen sırana döndün, okuduğun sözcükleri anlamaksızın okumayı sürdürdün. Jake'i parka her getirişinde korktuğun şeyin bugün olmadığını düşünüyordun; kimse bağırmamıştı ona. Kart koleksiyonuna yeni kartlar eklemişti ve eve gittiğiniz zaman yerde oturup onları divanın üstüne yayacak, saatlerce inceleyecek, tarihlerine göre sıralayacak, arkalarındaki öyküleri ciddi bir yüzle okuyacaktı. Uğraşısını kestin:

«Jake, büyüyünce Kent Koleji'ne gitmek istiyor musun?»

Birden kendini kötü duyumsadın. Biçimsiz bir soruydu bu, çünkü Jake zaten hastalığı nedeniyle okulda bir yıl yitirmişti. O omuzlarını silkti ve sana bakmaksızın, «Bilmiyorum,» dedi. Kartlarıyla oynamayı bıraktı. Onları yavaş yavaş bir araya getirerek bir deste yaptı. Gözkapakları esmer ve inikti. Sen dudağını ısırdın.

«Bugün ne güzel kartlar kazandın.»

Ama Jake gülmedi. Yalnızca sana teşekkür etmek için gülünce de artık çok geçti ve sen onun gülümseyişine inanamayacağını biliyordun. Kıvırcık saçlarını okşadın, sonra buna da pişman oldun, Jake hiç kımıldamadan durdu, sense sinirli, üzgün, odana gittin ve aşağıdaki sözcükleri mekanik olarak okumaya çalıştın: *The Dream Life of Balso Snell,*[1] yazan Nathanael West. Oturma odasına dönüp bir şey söylemek için bir dürtü duydun. Ama ne söylemeliydin? Belki de her şeyi oluruna bırakmak ve kardeşine karşı nasıl davranman gerekiyordu? Bilmiyordun. Hanmek daha iyiydi. Kitabı bir yana bıraktın. Ona karşı nasıl davranman gerekiyordu? Bilmiyordun. Hangi tutumlar yalnızca sözde alçakgönüllüydü? Hangileri ona doğal görünüyordu? Kapıya gittin, araladın ve dinledin, ama Jake sessizdi.

İnme inmeden önce, «Büyüdüğümüz zaman, üniversiteye birlikte gideceğiz,» derdin hep, ikinizin de ana babanızın dünyasını bırakıp, yalın, doğal şeyler yapacağınızı, tümüyle kendinizin olan, geçmişten kalıtsal olarak alınmamış ya da geçmişe bağlı olmayan davranışlarda bulunacağınızı düşlediğini eklemeksizin; çünkü gerek yoktu buna. O güler, sanki tek olasılıktan sözediyormuşsun gibi kabul ederdi bunu. Şimdi her şey, ikinizin de küçük olduğunuz, dolapta saklandığınız ve korktuğunu, lütfen çıkıp ışıkları yakmanızı söyleyerek sizi arayan anneniz Becky'yi dinlediğiniz zamanki gibiydi bir kez daha, yalnızca Jake, seninle birlikte dolabın içinde değil, oturma odasında Becky'yle birlikteydi, sense yalnızdın ve bu oyunda kimin saklandığını, senin mi, Jake'in mi, yoksa annenin mi saklandığını bilmiyordun ve onlardan dışarı çıkmalarını ve seni korkutmamalarını istemek zorunda olan sendin.

«Şu kim?»

1. Balso Snell'in Düşsel Yaşamı. (İng.)

«Bir Meksikalı. Burslu. Yarı-yılı burada geçirecek.»

Gene gazete, Canavar, son bir kez daha. Haber San Luis Potosi kaynaklı, Cholula alanının sıra-kemerlerinin altında yürürken okuyorum onu. Valles Belediyesine bağlı Rancho de los Humos'ta genç bir kadın kocasının ve onun arkadaşlarının yardımıyla yeni doğmuş üç çocuğunu boğmuş ve gömmüştür. Kadının adı Delia Alvarado Olguin, suç ortağı olan kocasınınki Emiliano Hernández Lucio, arkadaşınınki ise Gabriel Garcia'dır. Bu üçlü çocuk öldürmenin başlıca nedeni bilgisizliktir. Yoksulluk da önemli bir rol oynamıştır. Bir bebek beklenirken üç bebek doğmuştur. Delia kocasına razı olup olmadığını sormuş, o razı olunca üç bebeği de boğmuş; kocası ve Gabriel Garcia onları gömmüşlerdir. Olay birkaç gün önce olmuştur. Komşular, doğum yapmak üzere olan bir kadının bir günden bir güne artık gebe olmayışını, ama evde yeni doğmuş bir bebek de bulunmayışını garip karşılamışlar, durumu polise bildirmişlerdir. Polis dün olayla ilgili soruşturma yapmıştır. Delia, kocası ve arkadaşları şimdi tutukevindedirler. Mahalle büyük bir kaynaşma içindedir, koparılan gürültü, doğaya aykırı davranan annenin öldürülmesi gerektiği konusundadır. Öte yandan, Delia, yanında bir tarihçi olsaydı şöyle bağırırdı: «Senin değişik ülkendeki evine götür beni, salonlarına götür, kısırlığına son vereceğim, sana senin tohumundan çocuklar vereceğim, öyle büyüler bilirim.» Ve tarihçi, yorgun, rolünü, bir oyuna katılma rolüyle değiştirme dürtüsüyle, tumturaklı bir tavırla karşılık verirdi: «Evet, adım benimle birlikte ölecek, öyleyse gel benimle, kadınım ol. Ama bu ülkeden sen kendin kaçmalısın, çünkü ben suçsuz olmalıyım, yabancıların gözünde bile suçsuz.» Ve Delia, perde açılmadan önce, fısıldardı: «Sürgüne gönderme beni. Ben bir kadınım, hem bundan daha

yabanıl bir şey yoktur. Yürekli olacağım. Senden kuşkulanmayacağım. Ama bir kadın yalnızca bir kadındır ve ağlamak için doğmuştur.» Sonra Los Humos'un tüm kadınlarının korosu, kara büyücüler korosu anımsayacak ve çığlık atacaklar: «Sen erkeğin yazgısısın, bir gölge bile değilsin. Öldürebilirsin, ama ölüler seni severler, sen de ölüleri. Çocukların göçüp gittiler. Artık yaşamıyorlar. Çocuklarını düşün.» Delia dingince kendini avuturdu: «Acının kendisi iyidir. Ah,' çocuklar, çocuklar, bir babanın kösnüllüğü ile yok edidilen çocuklar. Çünkü onları öldüren senin kösnüllüğün, yeni seviler için duyduğun açlıktı.»

Böylece okumayı bitirip gazeteyi bir yana atıyorum, Elizabeth, Canavar. Başından sonuna dek okudum onu ve şimdi, bu 11 Nisan 1965 Pazar gününün bütün haberlerini biliyorum.

Cholula'da gecenin ortasında bir başına uyandığın zaman, dünya inatçı bir uykuya vermişti kendini, Elizabeth, Cholula'da, bir otel odasında yalnız, uyanık, görmeyi sürdürmek istediğin bir karabasanı anımsayarak. Karanlıkta erkeğinin bedenini arıyorsun, ama orada yanında yok. Giysini giyip, koridor boyunca Franz'ın odasına doğru koşuyorsun, tam İsabel'in Javier'den uzaklaştığı ve Javier'in yüzükoyun onun yatağında yattığı anda.

«Demek hiçbir şey kalmadı, ha?»

«Ne demek istiyorsun?»

«Eksik olan tek şey buydu.»

«Bütünüyle bittikten sonra geriye bir şey kalması şaşırtıcı.»

«Eğer benden bıktınsa, beni bırak kendi yoluma gideyim, sen de kendi yoluna git, diyorum.»

«Küçük kız. Budala küçük kız. Gel buraya.»

«Beni yalnız bırak. Bırak da bunu düşüneyim. Dokunma bana. Açık açık yüzüne karşı söyleyeyim,

Prof., ne yapman gerekiyorsa, kentsoylu ailenle, budala haplarınla, o işgüzar küçük kamışınla, Birleşmiş Milletler'deki, yan gelip yattığın işinle, sertliğinle, seni sen yapan ne varsa onlarla yapmak zorundasın. Kuşkusuz her şey bir kitap için kullanılabilir. Sense tam tersini yapıyorsun. Hiçbir şey yapmamak için kullanıyorsun her şeyi. Konuşup duruyorsun!»

«Ya benim her şeye ilgisizliğim? Hiçlik? Hiç kimse?»

«Senin ben-merkezci narsisizmin, demek istiyorsun, hepsi bu. Yenilgiyi göze almak istemiyorsun, hepsi bu. Dinle Javier, sorun şu, benim kuşağım ruhsal çözümleme yaptırmış olarak doğdu, seninikyse henüz doktora gitmek için bir gün bile saptamadı. Sana bir şey söyleyeyim mi? Benim için beklemek diye bir şey yoktur. Bunu anlıyor musun? Beklemek yok! Bir şey istersem, onu alırım, yaparım, ya da bırakırım. Beni gerçekten güldürdün, biliyor musun. Bütün bir yıl flört ettin benimle, yavaş yavaş, modası geçmiş kurallara sıkı sıkıya bağlı kalarak. Bir Freddy Ainsworth-Hill gibi davrandın bana. Evet, o güzel usul gerekleri. Uzun hazırlık. Son başlangıçtan önce uyulması gereken kutsal gelenekler. Dilersen sen gönlünü eğlendir, Prof., ama benim için bu çok fazla. Hiçbirimiz kimseye hesap vermek zorunda değiliz. Kapıyı vurup çıkarız, sen kendi yoluna, ben kendi yoluma. *Goodbye, sayanora, ciao.*[1] Bir arkadaşımın dediği gibi, başkaları sana saldıracağına, sen onlara saldır.»

«Küçük kız, küçük kız. Sana bir öykü anlatayım, o zaman bir şey anlarsın. Bir kitap yayımlarsın, seni hemen göklere çıkarırlar. Meksika yazınına yeni ve yazgılı kılınmış bir yön vermişsin. Sen en büyüksün. Hepsinin kralısın. Koçamansın. Niçin biliyor musun? Yavaş yavaş, ta boynuna dek hayalarını kesebilsinler diye. Önce bir yapı gibi kurarlar seni, sonra budayıp

1. Hoşça kal! (İng., Jap., İt.)

yerle bir edebilmek için. Seni bir yarı-tanrıya dönüştürürler, seni kısırlaştırdıkları zaman önemli bir şey yaptıklarını duyabilmek için. Bir kez seni kısırlaştırdıktan sonra da her şey bitmiştir. Evet, nokta. Senin dilini konuşamadığımı mı sanıyorsun, küçük çılgın? Senin dilini biliyorum, daha çoğunu da. Bu ülkenin çılgın mantığını biliyorum. Şurada kıçının üstüne düşsen, ananı bellerler arkadaş. Ama bir şey yapsan da aynı şeydir. Hem hiç beklemezsin bunu. Ansızın yakalar seni. Başarısızlığa uğrarsan ezilmeyi beklersin, ama başardığın için öldürülmeyi beklemezsin. Burası Meksika'dır ama. Yaşamayı sürdürme yürekliliğini gösterirsen senden daha başarısızı yoktur. Zamanında ölürsen, başardın demektir. Beni anlıyor musun, İsabel? Böyledir bizim küçük Meksika'mız. Dünyada tanrılarını öldürmeyen tek ülke. Başka herkes, en aşağılık Hıristiyanlar bile, onlara nerede rastlarsan rastla, tanrılarına tapabilmek için onları öldürürler. Ama burada hâlâ özgürce dolaşırlar tanrılar, güler, şakalaşır, her şeyi altüst ederler, apaçık hainlerden ulusal kahramanlar, yankesicilerden Robin Hood'lar yaratırlar. Ah, sana bunları anlatabilirdim. Ama zaten biliyorsun.»

«Seni anlamaya çalışmaktan vazgeçiyorum, Prof. Küçük not defterine Kızılderililerle ilgili olarak yazdığın şeyler kadar karışık. Hem ne olmuş yani? Kızılderililere aldıran kim? Vız gelir bana. Şu budala Pepsicoatl'a beş paralık değer verdiğimi mi sanıyorsun? Ben sağlamım, Prof., hiçbir şey sarsamaz beni. Hiçbir şey, anlıyor musun? Az önce bana yaptığın şey, örneğin. Senin için büyük bir yaşantıydı bu. Ama benim için, zaten biliyordum, ilk kez de olsa. Ben hazırım... her şeye hazır, beklenmedik biçimde karşıma çıksa da. İşte önemli olan bu. Seninle ve senin gibilerle ben ve benm gibiler arasındaki ayrım bu. Tasalanma, Javier, seni bağlayacak değilim. Titremekten vazgeçebilirsin. Gevşe biraz. Ben bir koca

aramıyorum. Benim bütün aradığım orgazm. Buna ne dersin?»

«Tanrı seni korusun, İsabel.»

«Sen düşünmeden, güdülerinle davranıyorsun. Evet, güdülerinle.»

«Evet, belki de. Peki sen, orada bir deve gibi kamburunu çıkarmış durmaktan yorulmadın mı?»

«Bırak beni. Hâlâ yanıyor. Tanrı aşkına, Javier, oyun oynamayı bırak. Don Porfirio'yla Kraliçe Victoria çağının bir çocuğuysan eğer, ki öylesin, anlamıyor musun? Ne olur, kendini kandırmaktan vazgeç. Seni tanımıyor muyum sanıyorsun? Televizyonda çalıştığını niçin uydurdun? Kızları kandırmak için mi? Onları artist yapacağını mı söylüyorsun onlara? Gerçek işinden utanıyor musun? Tanrım, sıradan bir davranış! Tanrım, ne can sıkıcısın sen! Hayır, Javier. Hayır, hayır, dur. Javier, Javier, öyle değil...» Bazan insan şimdiki zamanı uzatmak için, şimdiki zamanla hiç ilişiği olmayan bir şey düşünmek zorundadır. Javier ellerini senin beline koydu, gözlerini kapattı. Bunun ayrımına vardığında şu sözleri söylemeye başlamıştın bile:

«İkinci sınıf, Javier, sen gerçekten ikinci sınıfsın. Herkes böyle söylüyor. Bütün fakülte, öğrenciler.»

Javier suskundu, sense iç rahatlığıyla içini çektin, Pisipisi.

«Ne var, İsabel?»

«Yanıyor, vay canına!»

Kardeşini bir ağacın altına bıraktın, gülümsedi, bir süre için onu bırakabileceğini söyledi. Okumak istiyordu. Sen ve Javier, Central Park'ın yollarından birinde yürüyüp uzaklaştınız. Hava soğuk, ağaçlar çıplaktı. Bir an durup geriye, tekerlekli sandalyesindeki Jake'e bakmak için Javier'in kolunu tuttun. Bir elini sana salladı, ötekiyle de ekose ceketinin fermuarını çekti. Soğuk, yüzünü kızartmıştı, gözleri kara ve

derin, siyah saçları kıvırcıktı. Gershon'a çekmişti, tam bir Yahudiydi, oysa sen Elizabeth yalancı bir Yahudiydin, sarışındın. Jake uzaktan, küçük, umarsız ve içler acısı görünüyordu, sen ve Javier el ele yürüdünüz, onu o akşam evine, plak dinlemeye çağırdın, Kay Kyser'in plakları vardı sende, belki hoşuna giderdi, sonra da sinemaya gidebilirdiniz. New York, *Garbo Loves Taylor*[1] afişleriyle doluydu. Sinemadan sözetmeye koyuldun, haftada iki üç kez sinemaya gittiğini, gördüğün en güzel sahnelerden birinin, James Cagney'in, Mae Clarke'ın yüzüne bir greyfrut attığı sahne olduğunu söyledin; güne başlamak için iyi bir usul, değil mi? İkisi de pijamalıydılar. Filmlerdeki aşklardan, serüvenlerden, şiddetten sözediyordun, *Bounty*'nin güvertesinde, kötü niyetli Charles Laughton'a meydan okuyan Clark Gable'dan, Captain Blood rolünde, tropik bir kumsalda, o İngiliz alçağı Basil Rathbone'la düello eden Errol Flynn'den, sonunda Basil Rathbone'un, Blood'ın kılıcıyla boydan boya yarıldığından, kumda bir kıyıya atıldığından, yüzünü dalgalar yıkadığından sözettin. Javier'in sana birçok şey öğretmesini istediğini söyledin. Sana her şeyi öğretmesini istiyordun, çünkü filmlerde öğrendiklerinden başka hiçbir şey bilmiyordun ve zamanınızı, birbirinize, *'Me Tarzan, you Jane,'*[2] demekle ya da *'Lizzi loves Javier,'*[3] diye yineleyip durmakla geçirmenizi istemiyordun. Durdun, sesler bildik seslerdi, uzakta yükselen sesler, ayaklarının altında kuru dallar, trafiğin boğuk sesi, çok uzaklarda şarkı söyleyen kızların gülüşü. Belki de, kesinlikle bilmiyordun, bir radyo sesi, bir plaktan yükselen müzik. Sonra yol boyunca koşarak geri dönüyordun, yüzünde bir inanmazlık bakışı, ellerin bir çığlığı boğmak istercesine ağzını ört-

1. Garbo Taylor'u Seviyor. (İng.)
2. Ben, Tarzan, sen Jane. (İng.)
3. Lizzie seviyor Javier'i. (İng.)

müş, şalın, ağır kahverengi manton uçuşuyor, Javier tam arkanda, senin gördüğünü henüz göremiyor; kara derili ellerin ittiği, Jake'in tekerlekli sandalyesi, taş köprüye doğru yuvarlanıyor, Jake ayağa kalkmaya, dışarı çıkmaya çalışıyordu, seni ve erkek arkadaşını dört bir yanda arıyordu, ıslak çayırda ve çamurda kayan tekerlekler, *'Kike Christ-killer, Christ-killer'*[1] çığlıkları, köprünün altında görünmeyen çığlıklar ve gülüşler, ete ve madene değen beyzbol sopalarının sesi, zafer çığlıkları, sonra Zenci oğlanların hızlı kaçışı, altı, sekiz, dokuz, artlarına bakmaksızın güçleri yettiğince hızlı kaçan koca bir çete, deri ceketler, yün başlıklar, yolda duran kitap. Orada, köprünün altında, tepetaklak olmuş, paramparça tekerlekli sandalyesinin yanında, sidik ve ıslak gazete kokusu içinde Jake, bacakları, tekerleklerden birinin üstüne kalkık, deri ve çelikten askılara takılı, uyanmış yatıyor. Yüzü bembeyaz. Ağzı açık. Kafası, sopaların vuruşuyla biçimi bozulmuş, kanıyor. Üstünde Kızılderili şeflerin yüzleri bulunan kartlar çevresine saçılmış. Kolları başını korumak için umutsuzca kalkık, ölmüş. On üçünde, yakalanmış, yenilgiye uğratılmış, ölmüştü. Sen, Elizabeth suyun içinde onun yanı başında diz çöktün, kırmızı dudaklarına dokundun.

Franz'ı, İsabel'in kapısının önünde buldun, Canavar.

«Seni arıyordum.»

Franz, parmağını dudaklarına götürdü. Kollarını onun boynuna doladın, ona sarıldın, dinlemeye de çalışmadın, çünkü içinde kımıl kımıl bir salyangoz, usulca sana düşünden sözediyordu; sonra orada durup, Franz'a sarılırken, bir delilerevinin beyaz boş koridorlarını, bir sayrılarevinin beyaz krom odalarını gördün; Franz'ın da seninkine çok benzeyen bir düşü ola-

1. Yahudi, İsa'nın katili, İsa'nın katili. (İng.)

bileceğini, onun da, yetmiş sekiz bin cesedin, Prag'daki Yahudi Mezarlığı'nda, yontulmuş simgelerin altında kat kat birikmiş yedi yüzyılın ölüleri üstünde büyüyen, dalları kıvrım kıvrım ağaçların soğuk dolaşıklığıyla örtülü kara fayanslardan bir dünya görebileceğini bir an bile düşünmedin; İsrail'in üzüm salkımları, Levi'nin kutsal kupası, Cohen'in açık ve birleşmiş elleri; mezarların köşesinde taşlar var, çünkü bu ölüler çöldedirler ve göç rüzgârının onları kökünden sökerek kuma dönüştürüp uzaklara götürmesine izin verilmemelidir; hayır, onlar yüzyılların taşı, yosunu olmalıdırlar; Franz kara taşlar arasında bir ad aradı, Rissenfeld, Lederova, Waldstein, Schön, Maher... Ama yalnızca mezarlığın girişinde dikilmiş anıt üstündeki yer adlarını buldu:

BELSEC
MAJDANEK
FLOSSENBURG
LODZ
STUTTHOF
RAVENSBRÜCK
RIGA
MONOVICE
PIASKI
MAUTHAUSEN
TROSTINEC
ORANIENBURG
TREBLINKA
AUSCHWITZ
BERGEN-BELSEN
BUCHENWALD
DACHAU
RAASIKA
TEREZIN

Dik ve aşınmış, üstü yosunlu ve likenlerle kaplı hiçbir mezar taşı yok. Aradığı ad orada yok. Sense,

Franz'ı otelin koridorunda kucaklarken, Long Island karayolu üstünde, geçen arabaları işitip görmeksizin durdun ve sonunda gözlerini açtın, ellerin yağmurluğunun ceplerinin derinlerinde, şapkanın kenarı inik, titreyerek. Gerçeklikle tüm bağını yitirmiştin, yalnızca Mount Zion mezarlığının dikey taşlarını, üst üste yığılmış gri mezar taşlarını, birbirine sokulmuş mezarları, ta ufka dek uzanan, sonunda, ırmağın öte yakasında, bu güzel öğle sonunda Manhattan'ın siluetine karışarak yitip giden mezarlar ovasını görüyordun; Queens'de bu mezarlık bekleyiş örneğiydi, belki de kentin imgesiydi; eve dönünce, kadifesinin havı dökülmüş, tığ işi arkalık ve kolluklu eski kanapeye oturdun, ellerini gerdin, topladın ve Jake'i düşündün, ellerin koruyacak, örtecek, gizleyecek bir şey arıyorlardı.

«Niçin sağız biz?»

Ve otel koridorunda, İsabel'in odasının önünde Franz'a sarıldın, kapının ardındaki iki Meksikalının sert, yalvaran seslerini işitmedin. Franz'ın ekşi ter kokusunu duydun. Senin ayrımına varmamış görünüyordu; içerideki konuşmaları dikkatle dinliyordu. Bundan hiç sözedilmemesi gerektiğini, senin söz vermiş olduğunu, hiç kimsenin geceleyin bir taksiyle Avenida Ribera de San Cosme'nin ötesindeki o eve götürülmemesi gerektiğini güvenle mırıldanabilirdin; oysa kapının ardında görünmez olan Javier yalvarırcasına bakıyordu sana, elleriyle, sürdürmemeni, hiç söylememen gereken, ama sonunda söylemeden edemeyeceğin, söylemekle Javier'e ya da, verdiğin söze değil, kendine ihanet edeceğin o sözcükleri söylememeni anlatıyordu sana. Çünkü henüz iyilikseverlik aşamasına ulaşmadık biz, Canavar; daha bunalımlardan geçmemiz ve kendimizi kendimiz olduğumuza inandırmak için abartmalı, heyecansal davranışlarda bulunmamız gerek. Evet, bunu biliyorsun, peki. Franz'dan uzaklaşırken, kendi kendine, hem onun,

hem de senin birbirinizi niçin aradığınızı ve niçin seviştiğinizi bildiğini söylüyorsun; çünkü sen de, onun gibi, bir gizi saklayabiliyorsun; davranışın sözünü etmeden, davranışların sonuçlarının nasıl açıklanacağını.

Otel koridoru boyunca yalnız yürüyorsun, odana dönüyorsun, Franz, kulağı İsabel'in kapısına dayalı, seni işitmemiş, sana dokunmamış gibi orada kalıyor. Sen yalnız ve doyuma ulaşmış yürüyordun, çünkü önemli olan tek şeyin, dünyanın hızlı, durmadan değişen dış yüzeyi, bizim özel ve gizli pisliğimizi yadsıyan, öykülerimizi boğan gerçekliğin yürek atışı olduğunu söylüyordun kendi kendine; yinelenen, ölü ama ölü olduğunu bilmeyen eski öykülerimizi.

Becky hiç kimseye, ne gözlerini ellerine dikmiş bakan sana, ne de şapkası başında pencerenin yanında ayakta duran, boş sokağa, tül perdenin ötesindeki demir yangın merdivenine gözlerini dikmiş bakan Gershon'a bakmaksızın, hiçbirinize bakmaksızın; «Her şey yasak,» dedi.

Şapkasını çıkardı. Gershon dönmedi. Becky sürdürdü konuşmasını: «Olayların böyle gelişeceğini hiç kimse söylemedi bana, bizi kapattıkları bu kentten hiçbir zaman dışarı çıkmamamız gerektiğini. Duvarların yıkılacağına söz vermişlerdi. Betele, bana toz bezini ver!»

Kanapeden kalktın, dolaptan tüyden yapılmış toz bezini getirdin ona.

«Al anne.»

Sana bakmadan çekip aldı onu elinden. Gözleri çok ince, neredeyse sarı, yaşlı ve saklı, altlarındaki kemiklere sıkı sıkıya yapışmış kırık porselenin içine gömülüydü. Toz almaya başladı. Saatin, rafların, kanapenin, kapı tokmaklarının, pencere pervazlarının tozunu.

«Belki bir gün kentten çıkabiliriz. Hiç kimse kentlerde bizim kadar uzun yaşamamıştır. Kimi zaman, ailemizden köyde yaşayan biri olmuş mudur diye düşünmekten uykuların kaçıyor. Siz biliyor musunuz böyle birini? Ben de bilmiyorum. Hiç kimse yok. Hayvanlar gibi yaşıyoruz. Bir sürüye doluşmuş. Ama yalnızız. Tuhaf değil mi, birbirimizin üstüne yığılmış yaşıyoruz, ama yalnızız, cüzzamlılar gibi. Jake bir yabancıydı. Oğlum bir yabancıydı. Bir dilenci gibi yaşadı burada. Tıpkı bir dilenci gibi, evet. Yaşlı bir adam gibi sinagogun dışında oturuşunu anımsıyorum. Ah, Jake, ne çok şey öğrendin sen! Bak, saçını sakalını uzatmışsın. Elini uzatmış sadaka istiyorsun. Ah, Jake, Jake, tekerlekli tahtında oturmuş öylesine küstahlıkla o penileri alıyorsun. Ah, Jake, oğlum, çok şey öğrendin sen! Gel öpeyim seni, oğulcuğum. Sana para veren adama büyük bir iyilikte bulunuyorsun. Senin yüzünden Tanrı'nın cennetine yaklaşıyor. Partilerde sandalyeni itiyorum, gülerek, şarkı söyleyerek, dans ederek şaşırtıyorsun onları. Sen küçük bir soytarısın Jake, çok tuhafsın. Bir dönme olmayacaksın ama. Buna izin vermeyeceğim. Büyüyünce saçlarını uzatacaksın, güzel, uzun, siyah paltonu, çizmelerini giyeceksin, sakal bırakacaksın. Sokağa çıkmaya korkacaksın, benimle sokakların ötesine gitmeye, çünkü seni öldürebileceklerini biliyorsun, Jake. Hayır, sokağa çıkmaya kalkma. Burada benimle kal, yavrucuğum. Sana bir şey söyleyeyim mi, ancak bir başka kente kaçabilirsin. Hem, orası da aynı olacaktır. Nereye gitsen hep aynı. Anlayamadığımı mı sanıyorsun? Zavallı oğlum, bir uşak; uşaklık kanında var. Zavallı oğulcuğum benim.»

Gershon şapkasını çıkardı ve bir sigara yaktı.

«Becky. Sakin ol.»

«Sen misin? Sen olabilir misin?» Ona bakmadı. Toz almayı sürdürdü. «Hiçbir kaçış yolu olmadığını biliyor musun?»

«Evet, bir kaçış yolu var,» dedi Gershon yüksek sesle.

«O kaçtı.»

«Hayır.» Gülümseyişi bir yontunun gülümseyişi gibi uzaktı. «Burada doğduğumuzu ve burada ölmemiz gerektiğini biliyordu o. Eğer kaçarsa bizi bırakmış olmanın utancını nasıl gizleyebilir? Bizden kaçamaz. Her gün yalnız başıma beşiğinin yanına gidip, bunu söylerim ona! Niçin kaçsın? Siz ikiniz benimle gelmek istemezseniz, ben yalnız giderim.»

«Anne, anne, ne olur sakin ol.» Sana bakmayacağını, bundan böyle sana hiç bakmayacağını bildiğin için hüzünle baktın ona. «Onu rahat bırak.»

«Söylüyorum sana, çoktan kaçtı o,» dedi Gershon.

«Hiç kimse, hiç kimse, hiç kimse,» dedi Becky. Toz bezini düşürdü, senin farkına varıp almanı bekledi. «Hiç kimse bilmez bunun ne derin olduğunu. Olduğunca derin olduğunu itiraf etseydiler, korkudan ölürlerdi. Evet, korkutucu bir şey bu. Sokakta görülmek öylesine korkutucu ki.»

Toz bezini yerden aldın.

«Dışarı çıkmama hiç izin vermeyeceğine and iç.» Toz bezini ona uzatırken kollarına atıldı. Çok yumuşak bir sesle, «Baban bir orospu gibi giyinip sokağa çıkmamı istiyor. Bir orospu gibi giydirip sokağa atacak beni. Köşe başlarında satacak beni. Jake, Jake, bunu yapmasına izin vermeyeceğine andiç.»

Gershon güldü. «Jake görünmez oldu şimdi. Onu göremezsin.»

Becky ona bakıp gülümsedi. «Hoş geldiniz efendim, hoş geldiniz. İskambil oynayanlar yukarıdalar. Lütfen içeri girin. Bir dolar bir dolardır. Enayi!»

«Görünmez, o!» Gershon düşsel bir bardağı şerefe kaldırdı. «Şimdi ondan nefret edemezler. Canını sıkamazlar onun, Mısır'ın dışına gitti o, çılgın yaşlı kadın!»

«Efendim,» dedi Becky, omuzlarını okşarken tit-

riyordu, «bana iyi davranın, efendim, başka bir şey istemem. Bakın, çok şey gelir elimden. Babam bir *shohet*'ti, tavuk keserdi, tavukların gırtlaklarını keserken bir dua mırıldanırdı. Yastığımın altına saklanmış bir kasap bıçağım var. Sizi önceden uyarıyorum. Ama kaygılanmayın. Bir *chalef* o, bir tören bıçağı, kutsanmış ve onaylanmış. Benim yanımda güvenlik içindesiniz. Hem, yastığının altında bir tören bıçağı olan bir kadınla yatmak heyecanlı olmaz mı, ne dersiniz?»

Gershon kanapenin üstüne bıraktı kendini. «Hiçbir şeye inanmıyorsun. Hiçbir zaman hiçbir şeye inanmadın. Bunu sırf beni kızdırmak için yaptın, ortak yaşamımızı güçleştirmek istiyorsun.»

«Eğer onu görmüyorlarsa ondan nasıl nefret edebiliyorlar?» diye fısıldadı Becky, onu itip uzaklaştırdın ve yüzünde, seni artık hiç tanımayacak olan bir bakış gördün. Kanapenin üstüne düşmüş olan Gershon, «Evet, görünmez,» diye fısıldadı. Gözkapaklarının kırpılışıyla saniyelere tempo tuttuğu, sinirli, kavlamış dilin, öpmek yürekliliğini bulamadığın dudakları ıslattığı saydam yüze son kez baktın. Gershon alçak sesle güldü :

«Peki ya biz, sağ kalmaya ne hakkımız var?»

Otuzlu yıllara sıkı sıkıya tutun Canavar, gençliğinin on yılını ve o zamandan beri her şeyin tohumunun, ilk varoluşçu John Garfield'de yattığını söyleyerek kandır kendini. Belki de öyleydi, ama bu artalandaki bir görünümdü, gerçek şu ki, sen o zaman *I'm a Fugitive*'de[1] kayaları parçalayan Paul Muni'den çok daha fazla etkileniyordun. Bunu sen de biliyorsun. Ama asıl güçsüzlük, senin, Javier'in ve otuzlu yıllarda hepinizin, esritici yolculuğunuzun, te-

1. Ben Bir Kaçağım. (İng.)

miz, güvenli ve standart olmasını isteyişinizdi. Yanıldığınız yer de burasıydı, çünkü, risk, karışıklık, nesnelerin çılgınca bir karışımını istemeliydiniz. Standart düşleri, yani ortodoksluğu, sakınımlı davranan ve başkalarının da sakınımlı davranmalarını sağlayanlara bırakın; çünkü bizi kurtaranlar, bir kez erki boynuzlarından yakaladılar mı kendilerini özgür duymayı nice sürdüreceklerdi? Tam ortodoksluğun yerleştiği zamandır bu; o zaman bizim yeni bir aykırı düşünceyle ortaya çıkmamız gerekir, yoksa oyun sona erer. Diyorum ki, Canavar, her dogma sürekli olarak ona denk düşen aykırı düşünceyi üretmelidir, yoksa özgürlük düşü —belki de gerçek özgürlüğe en yaklaşabileceğimiz şey— var olamaz. Siyasal olan her şeyde olduğu gibi, burada da, akıllı adam yaşlı Machiavelli'dir, bize peri masalları anlatmayı yadsıdığı için sinik görünen, ama hiçbir zaman aptal olmayan Machiavelli. Büyükbabamız Bolivar'ın, bir yontu olmadan önce salık verdiği gibi denizi yarıp geçelim, çünkü Muz Cumhuriyetleri'nin ahlâk dersi çıkarmalarına izin verilmezse, kendilerini ezilmiş duyacaklarını ya da daha kötüsü, onlara yapacak hiçbir iş kalmayacağını biliyoruz. Machiavelli şu ilkeyi ortaya koydu: Politikanın ahlâkla hiçbir ilişiği yoktur, ahlâkın küçümsenmesi gerektiğinden değil; yalnızca, insan politikayla ahlâkı birbirine karıştıracak olursa, her birinin niteliği değişir ve sonuç tam bir karışıklık olur. Eliaçık yöneticilerimiz bize ne zaman bir demet çiçek atsalar, Mack the Veil'i anımsayalım (Ay Soho'da ışıldayabilir, ama köpekbalığının dişleri hep parlaktır) ve politikanın son bir ülküsel Ütopya için değil, göreli bir güç elde etmek için girişilen insancıl savaşım olduğunu ve 'yönetme'nin, gücümüzü ele geçirmeye kalkmasınlar diye uyruklarımızı iyi uyruklar olarak tutmak demek olduğunu açık seçik olarak aklımızda tutalım. Yaşlı Floransalı tüm yanıtları biliyordu; insanlar ellerinde olanı küçümserler,

geçmişi överler, şimdiki zamanı suçlarlar, gelecek olanı özlerler. Hoşnut mudurlar? İçlerinde hoşnut olan birini gösterin bana. Yoktur, ama önemli olan şu: Hoşnut olmasalar da edilgindirler; birisi onları kışkırtıncaya değin de, erke karşı tümüyle ilgisizdirler. Bana öyle geliyor ki, tıpkı sizin Yankee yeniçerilerinizin Jefferson'u hiç incelememeleri gibi, öte yandakiler de Marx'ı görmezlikten gelirler, benim geçici Montezuma'm ise On Yedi'yi oluşturanlara hiç aldırmaz; XIV. Louis, kollarını kaldırıp, «*Je vous ai compris*»[1] diye inlerken, dost Mack'tan sözeder, *sou'* larını[2] bir çorabın içine tıkıştıran Montesquieu'den değil. Machiavelli, yönetilenlerin yalnızca güvenlik, barış ve dinginlik, kendi küçük işleriyle uğraşmalarına olanak verilmesini istediklerini fısıldar, Canavar; işin püf noktası onları kışkırtmamak, onlara parlak demeçler vermeyi, taksitle ödemeli buzdolapları, ücretli dinlence sağlamayı sürdürmektir. Bu yapılırsa, barikatlarla giyotinleri düşleyemezler bile. Mack the Veil çoğu kez sömürülmüştür. Onun, soyut erki, soğuk ve ayrık erki betimlediğini mi sanıyorsun sen? Bence neden sözettiğini biliyordu o ve tilki yönetiminin, ister yalnızca birinin, ister birçoklarının tilkisi olsun, şimdi dümende olan Kübalı amca oğullarımın deyişiyle eytişim her zaman vardır; çünkü erdem barışa yol açar, barış aylaklığa, aylaklık başkaldırıya, başkaldırı yıkıma, yıkım düzene, düzen de erdeme ve bu noktada aynalarla dolu salonda yeniden dolaşmaya başlarız. Mackie'nin önerdiği, olanaklarımız karşımıza çıktığında onlardan yararlanabilmemiz için atlıkarıncayı neyin döndürdüğünü anlamamızdır yalnızca. Yöneticinin ille de acımasız ya da iyilikçi, insancıl ya da zorba ya da o andaki duruma uygun düşenden başka herhangi bir şey olması gerekmez.

1. Sizi anladım. (Fr.)
2. Eski bir Fransız ufak parası. (Fr.)

Çitlerin öte yanında, koyunların otlağında, her birimiz durumun gerçek niteliğinin bilincinde olmalıyız, sisli düşler içinde yitmemeliyiz; ancak yumurtanın sarısını beyazından ayırabildiğimiz ve sivrisineklerin, güçlülerin başlarının çevresinde de vızıldadıklarını kavradığımız zaman özgür olacağız. Ancak ayak parmaklarımızın ucunda durabilirsek, gerçek özgürlüğü elde edebilir ve devrimimizi, ne olursa olsun ya da hangi mamut gelirse gelsin, sürekli kılabiliriz. Ama sizler, benim Shirley Temple'larım, otuzlu yılların siz tüm solcuları, kutsal betiğin, bir çeşit yasal doğa süreciyle gelmesini beklediniz; oysa erk kullanmak, doğaya boyun eğdirmek, neredeyse onu yadsımaktır. Doğal olan devrimdir; devrime uzun süre karşı konulamayışının nedeni de budur. Yerleşik erk, gizlenmekte ve gerçeğin yüzünü değiştirmekte usta olan ihtiyar bir tilkidir gerçekte. Devrim insanları ruhlarına dek soyar, gerçeğin şiddetine karşı koyanları ise soyup uzaklaştırır. Sürekli devrim, sürekli mezhep-dışılıktır. İki Yönetim arasında ayrıklaşmaya ve hüküm giymeye yazgılı bir aydınlanma anı değildir. Sürekli devrim, gerçeğin, yaratıcılığın, her zaman ortodoksluğa karşı çıkan düzensizliğin dış sınırlarının günlük ele geçirilmesidir. Sarsın onları, Feodor Mihayloviç ve Lev Davidoviç, çünkü şu anda, tan sökünceye dek çakalların gölgelerinden daha az zamanımız var; ve biz hâlâ renk ve biçim alamadık; aynayı hâlâ burnumuza dayıyorlar ve hiçbir şey yansımıyor. Sarmısaklardan yapılmış bir gerdanlık karşılığında veriyorum krallığımı. Böyle mi olacaktı?

«Belki başka bir şey isterdin, Lizzie? İçecek bir şey? Bir vanilyalı soda?»

«Hayır, baba. Hayır, teşekkür ederim.»

Ayağa kalktın, duman, yağ, kakao ve kahve kokusunun arasından yürüdün, kınalı saçlı, çilli, yel-

ken bezinden torbasını iki eliyle tutmuş, dört bir yana baka baka bir denizci geçti; besbelli yitikti; başında, kulaklarına dek inen solmuş bir fötr şapka, yaşlı bir adam, kendisine benzeyen genç bir kadının yedeğinde gidiyordu; aynı nemli gözler, çıkık elmacık kemikleri, aynı sivri, titreyen burun. Kadın durdu, adamın şapkasının şeridini düzeltti, peronlara doğru yürüdüler.

«Anneni görmeye gittin mi?» dedi Gershon.

«Hayır, sen?»

Gershon gülümsedi, pantolon askılarını ayarladı. «Hayır, hayır, ben gitmedim. Arasıra gidip onu gördüğüne inanıyorum. Bunu sana bırakıyorum.»

Başlarınız öne eğik yürüyordunuz.

«Senin arasıra oraya gittiğini bilmek, sırtımdan ağır bir yük kaldırıyor. Senin orayı görmeni istediğimden değil bu.»

İki kız demir bir parmaklığa dayanmış, ellerini birleştirip, birbirlerine bakmaksızın, onları savurarak oyun oynuyorlar, sinirli sinirli kıkırdıyorlardı; gittikçe artan bu kıkırdama, sonunda onları sarsıntılı bir sessizliğe boğdu. Biri elini ağzına götürdü, öteki iki eliyle yüzünü kapattı. Gene kollarını birleştirip hiçbir şeye bakmaksızın demir parmaklığa dayandılar.

«Belki bir gün ikimiz birlikte gideriz,» dedin.

Gershon birkaç kez başını salladı.

«Bir şeye yaramaz mı demek istiyorsun?»

«Bir şeye yaramadığını biliyorsun, Lizzie. Doktor son gittiğimde anlattı bana. Beni bile tanımıyor.»

«Onun ne yaptığını biliyor musun?»

«Hayır, hiçbir şey bilmiyorum.»

«Ben biliyorum.»

«Ne yapıyor?»

«Durup durup o akşamüstü söylediği şeyleri yineliyor.»

«Evet, evet.»

Beyaz gömlekli oğlanlar, kolları birbirlerinin omuzlarında, gazete kulübesinin yanında durmuş, kovboy dergileriyle, içinde çıplak erkek resimleri olan dergilerin yapraklarını karıştırıyorlardı. Pazularını şişirip, birbirleriyle güreşiyorlardı, hiç gülmeden.

Gershon'la demir basamaklardan indiniz.

«Dikkat et, Lizzie. Topukların kaymasın!»

Basamakların dibinde toplanmış olan Zenci hamallar gülüyorlardı. Sen durdun ve aralarından geçmek için, «Özür dilerim,» dedin. İçlerinden biri, kırmızı kasketini başına giydi ve sen eteklerini ellerinle bastırarak yanlarından geçerken pis bir şey söyledi; Gershon durup, «Pis zenciler,» dedi, paltosunun astarına iğnelenmiş rozeti gösterdi onlara. Zenci eli kasketine götürdü, sırıttı, «Özür dilerim, yüzbaşım.» Boşaltılmış platform boyunca, halk kabinlerinin önünden geçerek yürüdünüz.

«Gitmem gerek, Baba.»

«Niçin? Gel, biraz kal benimle.»

«Bu gece bir sınav için ders çalışmak zorundayım.»

«Düşün bir. Evine dönmek istemez misin?»

«Bunu daha önce konuşmuştuk.»

«Yalnız yaşamak sana hüzün vermiyor mu?»

«Sana anlatmıştım. Bir daha burada yaşamak istemiyorum. Bana gereksinim duymuyorsun. Özgür olmak istiyordun, şimdi özgürsün.»

«Ben sana, yalnız yaşamak sana hüzün vermiyor mu diye soruyorum, Lizzie.»

«Hayır, vermiyor. İyiyim ben.»

«Gel biraz içeri gir benimle.»

«Çalıştığın yer burası mı?»

«Bazan. Tüm istasyonun güvenliğini sağlıyorum. Niçin gülüyorsun?»

«Sevgiden gülüyorum, Baba. Senin bir polis olarak çalıştığını görmekten.»

«Eh, ne yaparsın, dünya dönüyor.»

Anahtarıyla açtığı dar bir kapıdan onun ardından içeri girdin. Asma kilidi çıkarıp cebine koydu. Üst üste yığılmış kullanılmayan kilitli dolaplarla dolu kısa bir koridor. Pis bir idrar kokusu.»

«Demek iyiyim diyorsun. Çok iyi.»

«Gerçekten iyiyim. İnan.»

«Çünkü o oğlanla yatıyorsun.»

«Bu seni ilgilendirmez.»

Gershon bir gözünü yumdu, ötekini duvardaki minicik bir deliğe uydurdu. Purosunun ucu dişlerinin arasında, fısıldadı: «Görünmez oluyoruz. Kuşkusuz görünmez oluyoruz.»

Gershon gülmeye başladı, dişleriyle puroyu ısırıyordu. Gölgede, geniş, gülen yüzü komik tiyatro maskesini andırıyordu. Kolunu tuttu. Gülüşü kalın, kesik, tükürüklüydü.

«Bak, Lizzie.»

«Ne var?»

«Bak, diyorum.»

Önce gülerek gözünü deliğe uydurdun. Yaşlı bir adamın ellerini gördün, anlayamadığın mırıltılar duydun. Gershon kolunu sıktı. Sidik ve mikrop giderici kokular baskındı. Delikten gene baktın, bitişikteki kabinde, onların donlarını ve yaşlı adamın elini tutan oğlanın elini gördün. Sessizce uzaklaştın.

«Bu ihtiyar domuzu üçüncü yakalayışım,» dedi Gershon. «Çocuklar hiçbir zaman ikinci bir kez gelmiyorlar, ama ihtiyar piç anlamıyor.» Uzun uzun baktı sana. «Bütün bunlar günlük işin içinde yer alıyor.» Yaanğını okşadı. «Bana dönmelisin. Yapayalnızım. Annen tepemi attırıyordu, ama ben gene de...» Güldü, sonra içini çekti, sen arkanı döndün. «Pazar akşamı yemeğe geliyor musun, Lizzie? Şimdi gidip şu işle ilgilenmeliyim.» Sen başını salladın ve gene platforma çıktın.

O hafta sonu, Javier'in kolları arasında, denizin sesini bastırmak için bağırarak, ona seni alıp uzak-

lara, her şeyden önce de okyanusa götürmesi için yalvardın; böylece onu tanıyabilecektin, çünkü burada birbirinizden ayrılmıştınız: Long Island'ın coşkulu denizi, senin yalanlarının denizi, kıyıyı kucaklamak için alev alev yükselen o deniz. O sırada Javier, bugün Volkswagen'de enseni okşayan eliyle denizi gösteriyor ve deniz üstüne şiirler okuyor, çıplak, yabancı, başka bir dünyanın insanı, derisi başka, zeytin rengi, bir yaz fırtınasının kırbaçladığı siyah kıvırcık saçlar, traşsız yanaklarındaki gölge ve sen ikinizin de sevinçle karşıladığınız kahverengi yağmurda ıslak kumsala çıktın onunla, sırtınızdaki kazakları çekip çıkararak, köpüklü, çalkantılı, kurşun rengi, yeşil bir limon gibi soğuk, çetin Atlantik'in dalgalarına doğru koştunuz, suya daldınız ve kabaran köpüklerde yüzdünüz. Sonunda tanıdınız birbirinizi. O, seni yüksek dalgalardan korumak için göğsüne bastırdı ve yağmur başlarınızın üstünde pıtırdarken mırıldandı: «Temiz, taze toprak gibi. Başlangıcın toprağı, daha dokunulmadan, üstüne yapılar yapılmadan, eşelenip açılmadan önceki toprak. İnsanoğlunun ilk ölümünden önceki toprak. Hiç kimsenin gömülmediği toprak. Ligeia... Ligeia... Ligeia... Ligeia.»

İnsanoğlu, güçsüz isteminin güçsüzlüğünden ileri gelmedikçe, tümüyle teslim olmaz, ne meleklere, ne de ölüme.

«Şimdi bir otelde kalıyorum ben, Lizzie. Dilediğince girip çıkabildiğin bir otelde. Kendi kendine, canın ne zaman yemek isterse o zaman yiyorsun. Garsonla bile konuşmak zorunda değilsin. Akşamları sinemaya gidiyorsun. Belki zamanla bazı arkadaşlar da edinebilirsin. Onlarla golf bile oynayabilirsin. Beni görmek istersen, Johnson diye sor. Gershon Johnson. Danışmada bilirler.»

«Seni bekliyordum,» dedin, Pisipisi.

Franz kuşkuyla baktı sana. Omuzlarını silktin.

beyaz gömleğinin eteklerini belinin çevresinde bağladın.

«Doğru söylüyorum, bekliyordum. Geldiğini biliyordum. Ve işte buradasın!»

Pikabına doğru yürüdün ve bir an dinledin. *Pretty woman, have mercy on me.*[1] Gülmedin, İsabel. Plağı kaldırdın ve Franz'a baktın. Saçlarına kır düşmüş sarışın bir Alman, mavi gömlek, gri pantolon giymiş, yalınayak. Gömleğinin düğmeleri iliklenmemiş. Pikabın fişini çektin ve odanın pırıldayan donuk ışığı gözle görülür biçimde parlaklaştı. Ama sen hâlâ gölgedeydin. Üstünde yalnızca gömlek vardı ve oynuyordun onunla; denizin dili gibi yumuşak olan kasığını bir gizleyip bir göstererek. Kapının yanında durdu ve uyanmaya başladı. Ona doğru yürürken duyumsayabiliyordun bunu. Açık pencereden, karayolundan kısılmış sesler, yitik kornalar ve dönen lâstiklerin sesleri geliyor, öğleden sonra dolaştığınız alandaki oparlörlerden bolerolar yükseliyordu. Önünde, ayakta durdun, o, kendisine sunduğun şeyi öpmek için diz çöktü. Genç, yumuşak, temiz, İsabel, öğleden sonraki onca yıkamadan sonra; az önce Javier'e vermiş olduğun o çürümüş deniz ürünleri tadından yoksun. Şimdi kuru, temiz. Ama şimdi salgıların belki akar gene.

Arabanızdan çıkıp da, piramidin tabanından tepesindeki İspanyol kilisesine, alabildiğine dik olarak çıkan taş yoldan ağır ağır yürümeye başladığınızda, ben çok arkanızda değildim. Piramit, bir piramide benzemiyor; uzaktan, yalnızca, tepesi yassılmış, yüksek, yuvarlak bir tepeyi andırıyor. Üstü toprakla örtülü, karmakarışık sık çamlar büyümüş, altında taş yığınının uzandığı taraçalar hemen hemen gözden silinmiş. Gerçekte, birbirinin içine sokulmuş yedi pi-

1. Acı bana, güzel kadın. (İng.)

ramit var, birincisini, en küçüğünü ikincisi örter; ikincisini üçüncü; yedinci piramide dek böyle gider, yedincisini ise toprak örter. Büyük Cholula Piramidi. Büyük Yolgösterici. Her elli yıllık dönemde, eskisinin tabanı üstünde yeni bir piramit yükseltilirdi, çünkü bir dönemin sonu, yenisinin gelişine bir saygı belirtisi olarak, eskisinin ortadan kalkmasını gerektriyordu.

Yamaçtan yukarı doğru ağır ağır yürüyüp doruğa ulaştınız. Düz, çekici bir doğa görünümü uzanıyordu çevrenizde. Vadinin büyük çemberi dört yönden, batıda karlı Popocatepetl ve Iztaccihuatl'ın bellibaşlı noktaları, kuzeyde uzak, beyaz Pico de Orizaba yıldızı, doğuda Malinche'nin kocaman etekleri, güneyde Sierra Madre'nin kambur yamaçlarıyla kuşatılmıştı. Top ağaçlar, yeşil dörtgenler, çini kubbeler, güneşte parlayan yüzlerce kiliseyle beneklenmiş, düz bir vadi.

Soluk soluğa piramidin tepesine ulaştınız. Sarı, çarpma sıvalı bir duvarla çevrilmiş kiliseyi, düz, korkuluklu bir taraça kuşatıyor; küçük kilisenin çok aşağısında, dört yüzyıllık toprak birikimi altında uzanan taş ve kutsal canavarlardan oluşmuş yeraltı dünyasına İspanya'nın son yanıtıydı bu. Tapınağa girdiniz. Avluda dört ince servi yükseliyor. Kilisenin orta bölümünün sonunda cam bir çanın altında, bir boğanın boynuzlarını andıran yarımayın üstünde ayakta duran, kabarık etekli minik bir bebek, Virgen de los Remedios. Dördünüz heykelciği kısaca incelediniz, sonra dışarıya çıktınız. Altınızdaki, on dokuzuncu yüzyıldan kalma sarı kırmızı tuğla yapıların ilk ayrımına varan İsabel oldu; neoklasik revak, ardında dar çakıllı yollar, palmiye ağaçları ve sıraların bulunduğu parkı andıran bir dizi avlunun yer aldığı yüksek parmaklıklar. Yapıların bazılarının kapı ve pencereleri demirli. Çimenliklerde ve yollarda insanlar yürüyorlardı. Onlara göre yük-

sekte oluşunuz küçültüyordu onları. Başları kazınmış ya da kırkılmış, gri pantolon, gri gömlek giymiş, çoğu yalınayak adamlar. Başları öne eğik, yere ya da yukarı, gökyüzüne bakarak yürüyorlardı; bazan beyazlar giymiş adamlar eşlik ediyordu onlara. Kulaklarını, gözlerini elleriyle saklayarak, kaburgalarını ya da kazınmış kafalarını kaşıyarak, çenelerini ovarak, ikişer üçer taş sıralara oturdular. Kimileri ağızları açık oturuyor, öylece bakıyorlardı. Kimileri, yüzlerini dizlerine dayamış, bağdaş kuran maymunlar gibi otların üstünde çömelmişlerdi. Kimileri de, ayakları ağzına dek çekik oturuyorlardı.

«Bunlar kim?» dedi İsabel, «Kim bunlar?»

«Akıl hastaları,» dedi Javier. «Deliler. Cholula akıl hastanesi burası.»

Aşağıdaki adamların başları üstünde güvercinler uçuşuyordu. Hastalardan birinin, sesi sonuna dek açılmış bir transistörü vardı. İnsan sesleri duyulamıyordu, ama hasta, ayar düğmesini çevirerek sonunda hoşuna giden bir istasyon bulduğunda radyonun sesi açık seçik yükseldi. Sözcükleri size dek ulaşan, kuzeyden bir sevi destanıydı bu: *Valentin como era hombre de nada les dio la razon...*[1] Radyonun çevresinde bir grup oluşmuşa benziyordu. Ama gerçekten ilgilenmiyorlardı; bir an hiç ilgi duymaksızın dinliyorlar, sonra uzaklaşıyorlardı. İçlerinden biri, bir bornozun ipten kuşağını yol boyunca sürüyordu. Müzik yükseldi: *Estas son las mananitas de un hombre valiente que fue Valentin.*[2] Sen, Elizabeth dirseklerini sarıya boyanmış korkuluğa dayadın. Şimdi öğle yemeği dağıtılıyordu. Griler giymiş, güneş yanığı bir bölük adam bir sıranın üstüne oturdular; içlerinden biri, dizlerinin üstündeki tepside duran bir

1. Hiçbir şeyi yoktu Valentin'in, bu yüzden hak verdi onlara. (İsp.)
2. Böyleydi sabahları, adı Valentin olan adamın. (İsp.)

dizi porselen kâseyi arkadaşlarına dağıtmaya koyuldu. Ama bu gerçek bir öğle yemeği değildi. Çanakların boş olduklarını onlar da biliyorlardı, siz de biliyordunuz. Adam kollarını salladı. Bir şey söylemiş olmalıydı, ama sesi size ulaşmadı. Sıkılı yumruğuyla bir hareket yaptı, gladyatörlerin ölmelerini buyuran Neron gibi başparmağını yere doğru çevirdi.

«Tuz istiyor,» diye kestirimde bulundu, çocukken el kol hareketlerini anlamayan Javier. Franz'a baktı. Ama Franz'ın yüzü anlamdan yoksundu ya da olsa olsa genellikle ilginç, hattâ bilimsel açıdan ilginç olduğu varsayılan bir şeye tanıklık ederken bazılarımızın takındığı ciddiliği gösteriyordu.

Onlara bak, Canavar. Uzaktan gözle onları. Onlarla özdeşleşme, yanlarına gitme. Gel kollarıma, Betele, sarıl bana, bırakma beni. Işıkları yak. Işık, lütfen. Beni korkutuyorsun. Korkutma beni, ışıkları yak ve...

Hastalardan biri ansızın pantolonunu indirdi. Bir başkası onun arkasında diz çöktü, beyaz ceketli bir bakıcı onları ayırmak için koştu. Bir zil sesi duyuldu. *Madre mia de Guadalupe...*[1] Bir başka bakıcı yüksek sesle bir listeyi okurken bir doktor aralarında dolaşıyordu. *Por tu religion me van a matar...* «Senin dinin yüzünden beni öldürecekler...»

Javier, Franz'a baktı; Franz da ona.

Son gün, bırakılmış bomboş bir samanlıkta bulmuştu kendini; arkalarına saklanacak gölgelerden başka bir şey yoktu orada. Kendi kendine, onu ancak gölgelerin saklayabileceğini söyledi. Tahta ambarın tabanında, bacakları ayrık otururken, samanlıkta tahıl, yem ve hayvan olmayışının, onun bulunmamasını güvence altına aldığını söyledi. Bir nal bile bı-

1. Kutsal Guadalupe Bakiresi. (İsp.)

rakılmamıştı içeride. Soğumuş bir demirci ocağının yanında duran bir deri körükten, bir zamanlar burada işlenmiş olan demirin birkaç parçacığından başka bir şey yoktu. Ne çekiç, ne de çivi. Öne doğru eğilip tahtaların çatlakları arasından saman parçacıkları toplamaya başladı. O anda açlığından başka gerçek yoktu onun için. Açlığından ötürü, dışarıda tarlalarda olmak isterdi şimdi; güneş, bolluğun kardeşidir. Hem bugün çok fazla bir şey istemeyecekti. Çok alçakgönüllü bir yaşam, yalın, tutkudan arınmış, her şeyden çok da erinçli bir yaşam. Görünüm durup durup gözünün önüne geliyordu. Prag'da çocukluğundaki evde, ana babasıyla, şimdi, ancak şimdi anladığına göre, yalnızca rahatlık, düzen ve kararlılık bulmak isteyen ve tüm isteklerinin bu olduğuna inanan o dingin ve rahat Südetli Almanlarla birlikte. Samanlığın karanlığı içinde sürünerek ne bulabildiyse toplayıp avucunun içinde biriktirdi. Ellerinin ve dizlerinin üstünde, sırtında yırtık, lekeli bir üniforma, ayaklarında tabanlarına çamur sıvanmış çizmeler, ana babasının korumak istediklerinin şimdi, onların yardımıyla bütün bütün yıkılmış olduğunu görüp gülebiliyordu. Gülmeyi kesti. Ana babasını düşündü, onları açıkça görebiliyordu: Aradaki yıllar sanki hiç var olmamış gibi yeniyetmelikten yaşlılığa geçmiş, enflasyon dönemini anlayamayan, ulusal sınırların ve ulusal varlığın değişimlerini, şiddeti, öldürmeyi kavrayamayan. Hitler'in ilk günlerinde, «Mimarlık okumuş, bizim sınıftan biri,» daha sonra, «Bize otoyolları yaptırdı, düzeni kurdu,» en sonunda da, «Onun sayesinde Almanlar yeniden gurur duyabildiler,» diye kendilerini rahatlatan bir çift. Asker ceketinin cebinde el yordamıyla buruşuk, kahverengi bir kâğıt parçası aradı. Bir tür belge. Samanları kâğıda boşalttı, sigara gibi sardı. Pantolon ceplerinde kibritini aradı, neme, ateşe, çamura dayanmış olan kibritler; her zamanki gibi kusursuz bir

üretim, bu koşullar altında bile. Yetkinlik. Üst üste öksürerek yavaş yavaş içti. Yapay tütün, açlık sancılarını biraz yatıştırdı, yemekten başka bir şey düşünmesini sağladı. Boş eliyle yüzünü ovdu ve kendisini o anda olduğu gibi anımsamaya çalıştı. Derisi kemiklerine yapışmıştı, alnında gergin, burun deliklerinin ve ağzının çevresinde sarkmış; yedi günlüktü sakalı. Uyumak istiyordu. Başını kaldırdı ve duvardan öne doğru eğildi. Elini boş tabancalığının üstüne koydu. O sabah, son kurşunu sıktıktan sonra tabancasını bir ırmağa atmıştı.

Dinledi. Birisi öksürmüştü. Öksürüğün ardından sürünme sesi, sonra bir inilti. Yavaşça, yüzükoyun yere uzandı, savunmasızdı, ya da açlıkla yalnızlığın getirdiğinden başka savunması yoktu. Orada, samanlığın içinde hem kötürüm gibiydi, hem de korunmuştu. Kimse onu göremiyordu, ama o da göremiyordu. Öksürüp inlemiş, şimdi de, bırakılmış demirci ocağının üstündeki yan pencereden gelen bir güneş ışınına doğru sürünmekte olan her kimse onu bekliyordu. Şimdi, kendisine doğru biri yaklaşırken, daha da yalnız duydu kendini; yalnız ve yerine getirecek buyruklardan yoksun, yalnız ve ilk kez, durup kendi kendine yalnızca kendi kendimizi suçlamamız gerektiğini, yalnızca kendi suçumuz olduğunu söylemek özgürlüğüne sahip; korkusunu biraz yatıştırır bir düşünce, ama belki de, yalnızca uzun zamandan beri yemek yememiş olduğumdandır diye düşünüyordu; bilinmeyen arkadaşı şimdi ışık çizgisine değdi; gri bir üniforma, askerî bir kasketmiş gibi görünmeye çalışan, ama gerçekte neyse öyle görünen bir okullu kasketi, yere düşen ve ışıkta sarı sarı parlayan, dağınık ve bir zamanlar, mutlu günlerde, belki de ambarda saklanan mısır püskülleri gibi ipek saçları ortaya çıkaran bir kasket. Bir çocuk bu, diye düşündü hemen. Ama gerçeklik, her zaman gerçeği mi söyler? Bir kirişe dayanarak ayağa kalktı ve yal-

nızca bir çocuk değil, tarlaların ışığından ve bir bombardımanın cayırtısından kaçıp bu samanlığa saklanmaya gelen, ama güneşin ulaşabileceği bir yerde, pencereden giren ışığın dörtgeni içinde duran suçsuz birini gördü. Franz, bağırarak budalalık edip orada durmamasını, görülebileceğini söyledi. Oğlan ayağa kalkınca, Franz onun, doğal olarak kısa pantolon ve gömlek giyip ergenlik sivilcelerini sıkmaları gerekirken, en son askere alınanların giydikleri, kalın, kötü dikilmiş bir üniforma giydiğini görebildi; oğlan döndü, güneş mavi gözlerini kamaştırdı, silâhsız, yitik elleri umutsuzca tutunacak bir şey aradı. Sonra, yüzü seğirdi, tökezledi; iki eliyle dizini sıktı. Franz aşağı inip onu kaldırdı, ışığın dışına çıkardı; kucağına alıp ambara çıkardı; oğlanın eti başka bir insanın etine değmeyeli yüzyıllar geçmişti, son birkaç gün süren yüzyıllar. Şimdi, sağ eli bir yana, sol eli bir yana giderken ve düşünceleri yüreğine ayak uyduramazken, bir oğlanın tüy gibi bedenini, genç insan teri, hâlâ çocuksu bir ter, oyunun ardından ısındıktan sonra çarçabuk yıkanan, yatılı okul çocuklarının teri kokan, az önce bir yürüme yarışı kazanmış, yorgunluğu bir yaradan değil de, saatlerce spor yapmaktan ileri geliyormuş gibi sarı saçları alnına düşmüş bir bedeni taşıyarak gizlenme yerine tırmandı; kucağında baygın yatan oğlanla tırmanırken, ona sessizce, onun bir çocuk olduğunu, bir çocuğun hiçbir şeyden suçlu olmadığını, tıpkı kendisinin, Franz'ın yaptığı gibi, yalnızca buyrukları yerine getirdiğini söylüyordu; tümü de böyle söyleyeceklerdi; o, Franz bir subaydı, ama yalnızca orduda görevlendirilmiş bir mimardı ve kuşkusuz orduda hizmet görmek, görevini yerine getirmek suç değildi; ordu her şeyden önce geliyordu, Alman ulusunun ta kendisiydi ordu. Ülkeyi Parti'den ve onun önderlerinden kurtarmak için savaşı kazanmak zorundaydı, evet, bu çocuğun suçlu olması olanaksızdı. Oğlanı

usulca ambarın zeminine uzattı. Oğlanın, omuzundan sarkan bir matarası vardı. Franz onu aldı, kapağını açtı, çocuğun dudaklarına yaklaştırdı. Çocuk gözlerini açmaya çalıştı. Bir eli, matara kayışının asılı olduğu omuzuna gitti. Franz'a baktı. Önce üniformayı, sonra Franz'ın gözlerini gördü. Franz'ın elini tuttu ve duraklayarak, kaafsı hâlâ karışık, bir subaya rastladığına sevindiğini söyledi; bütün gün tarlalar boyunca yürürken gördüğü tek subaya. Yerine getirmesi gereken bir buyruk vardı. Ne buyruğu? Yedek güçlere, Amerikalıların ancak beş kilometre uzaklıkta olduklarını söylemem için gönderdiler beni, hepsi bu. Bana bu el bombalarını verdiler —öteki omuzuna ve orada asılı, içinde el bombaları bulunan çantasına dokundu. Franz çantayı aldı, oğlana dikkatle dinlemesini söyledi. Yedek güç diye bir şey yoktu. Artık geri koruma birliği bile yoktu. Hiçbir şey yoktu. Sakin ol ve dinle. Dinlediler, oğlan yerde uzanmış, Franz onun yanında diz çökmüş, hem doğuda, hem de batıda *Hovitzer*'lerin çok yakından gelen sesini işittiler. Hayır, şimdi eve dönme zamanıydı, buyrukları iletme zamanı değil. Nerede oturuyordu? Birkaç kilometre uzaklıkta bir kasabada. İyi, hemen oraya gitmeliydi. Çocuğun gözleri Franz'a yalvarırcasına bakıyordu; Franz, kendi kendine, çocukla kendisinin birlikte ne yapabileceklerini sordu, hiçbir şey diye yanıtladı, oğlan o üniformayı üstünden çıkarmalı ve eve dönmeliydi. Çabucak düğmelerini çözdü, yün ceketi bir yana attı ve çocuğa adını sordu. Adım Ulrich, efendim. Ulrich Zimmerman. Oğlan eliyle burnunu sildi, atletiyle kalmıştı, Franz gene kendi kendine oğlanın eve gitmesi gerektiğini, hemen eve gitmesi gerektiğini söyledi, ama bunu ona söylemedi, bacağına ne oldu diye sordu ona. Hiçbir şey efendim. Bir hendeğe düştüm. Aptallık. Bisiklete iyi binerim, tarla boyunca hızla giderken hendeğe düştüm, dizimi burktum. Ama önemli değil,

hiç önemli değil, efendim, gerçekten. Bakışı şimdi güvenliydi. Franz'ın ona hemen buyruklar vermesini bekliyordu; böylesine çabuk ve güvenli konuşabilmesinin nedeni buydu. Ast-üst ilişkisi kurulmuştu, düzen yeniden kurulmuştu, buyruk vardı gene, kendini güvenli duyuyordu, çünkü buyruk alabileceği birisi vardı. Franz anladı, ben de üniformamdan kurtulup sivil giysiler bulmalıyım dedi ona. Oğlan duraksamadı; oysa Franz onun şaşmasından, niçin diye sormasından, savaşın bitmediğini sormasından, orduyu terk mi edeceğini sormasından korkuyordu; çünkü kendisinin inandığı şeyi ikinci bir kez bir çocuğa açıklayamayacaktı; her şeyin anlamsız olduğunu, hiçbir kaçış olmadığını, çabucak, hemen sivil giysiler bulması gerektiğini. Ama oğlan kuşkulanmadı, soru da sormadı. Franz'a bakıp gülümseyerek, «Dün gece bir motosiklete binmiş iki kişinin, tarlanın öte yanındaki ormana bir bavul sakladıklarını gördüm,» dedi. «Bavulu bıraktılar, sonra motosikletlerine binip uzaklaştılar.» «Öyleyse git,» diye fısıldadı Franz. «Ben gidemem, çünkü yerini bilmiyorum. Git bavulu getir. Dizin nasıl? Gidebilecek misin?» Oğlan, bu soru aşağılayıcı bir şeymiş gibi baktı ona. Ayağa kalktı. Hemen dönerim, efendim. Samanlıktan seke seke çıktı. Franz, ona bir yerden yiyecek bulmasını söylemeyi unutmuş olduğunun bilincine vardı.

Şimdi artık Franz uyuyabilirdi. Gün ortasında, samanlığın karanlığında, oğlanın asker ceketini tomar edip kendine yastık yaparak —bir çocuğun kendisi gibi tatlı ve suçsuz teri kokan bir yastık. Dışarıda, tarlalarda, ormanlarda, hortlakların dolaştıkları bir çöl vardı. Uyuyabilir ve düş görebilirdi. O düşü bir kez daha Cholula'da anlatmıştı, sana, Canavar, tıpkı ilk kez yattığınızda anlatmış olduğu gibi; ona inanmıştın, çünkü sen yalnızca kendi yorumlarını içinde taşıyan düşlere inanırsın; Nemerov'u okudun sen ve biliyorsun: Hâlâ uyuyan birinin yo-

rumladığı bir düş gibi, yorumun yalnızca düşün bitişiğindeki oda olduğunu. Howard Nemerov büyük, Canavar. En beklemediğim zaman yanıma gelen bir ozandır o ve dördünüz, dik yoldan yürüyerek kiliseden inerken, Franz'ın Javier'e neden baktığını onun sayesinde anlayabiliyorum.

Şimdi Elizabeth'le birlikte yataktaydı ve o da dinleyecekti düşü. Oğlan sivil giysilerle geri döndü, Franz'ı elinden tutarak onu, kurşun tabakalarıyla örtülü çatıları, sivri kemerli avluları, armaları olan ortaçağ yapılarıyla kuşatılmış kırmızı-sarı toprak alanı olan bir Alman kasabasına götürdü. İlk bakışta görünüm, bir markacının yaptığı gravürü andırıyordu; dikey bir kırsal alan, derinliği olmayan düz bir yüzey; her şey yalnızca iki boyutlu olarak sunulmuş, atlar, taşlar, ağaçlar, göller, gemiler, şatolar. Ama bu yalnızca sahneyi gizleyen perdeydi; açılınca, *Meister mit den Brandollen*'in kösnül oyunlarını ortaya çıkardı: Suçüstü yakalanmış âşıklar; koruyucularının görgü kuralları üstüne vaazlarını dinlerken yıkanan kadınlar; koruyuculardan biri fırsattan yararlanarak çıplak bir kadını havaya kaldırdı; Martin Schongauer'in yarı kuş - yarı hayvan canavarları ve yırtıcı kuşların kanat ve başlarına sahip keçiler uçuyorlardı. Bu da bir perdeydi ve bir halkın yaşamlarıyla Hıristiyanlığın söylenceleri arasındaki gerilim ve çatışmayı çözen o kendiliğinden sanatın kaynaşmalarını ayırıp ortaya seriyordu. Çocuk oyunları. Büyük Perhiz'e karşıt olan bir karnaval. Franz, Ulrich adlı genç rehberinin, burada yetişmiş, ister karnaval, ister Büyük Perhiz, ister halka olunup oynanan bir köy dansı olsun, söz verilmiş kösnüllük gizini bilen, aksak, açık renk saçlı oğlanın yedeğinde sahneye çıktı. Doyma, baskı ve özlemin tümü de bu kösnüllüğe yaklaşımlarla onunla birlikte olarak ya da ondan çekilerek çözülüp dağıldılar; o kösnüllük önce Yanlış-davranma Kralı, Momus'u cinlerden kurtardı;

bir gözü mavi bir gözü kahverengi olan, gri bir değnekle biçimi bozulmuş bir miğferden yapılmış; başına sazlardan örülmüş bir çöp sepetinden taç giymiş; elinde, ucunda iki ölü balığın asılı olduğu ve durmadan heh-heh diyen kukuletalı bir arşivci-rahibin çektiği kamıştan bir asa tutan, eli çıngıraklı çocukların izledikleri Nomus'u; çocuklar sahnenin önüne doğru ilerleyip çember çevirdiler, sonra geri dönüp bu *fastus*[1] günlerine gözetimcilik eden sivri burunlu, sakalı kötü kesilmiş, hüzünlü gözlü hükümdarı izlediler; kukuletalı biri ona bozuk paralar atarken, kaba etleri üstünde acıyla yuvarlanan, bacakları kopuk kötürüme, sırtındaki sepette bir maymun taşıyan aşğılık adama, çanakları boş kör dilencilere, sokağın ortasında bir örtüye sarınmış, sahte anası yanında bağdaş kurmuş sadaka toplayan, can çekişen oğlana ait olan bu günlere. Ulrich, koltuk değneği ödevini gören bir tüfeğe dayanarak, gülen çocukların mutlu oyunlar oynadıkları, öte yandaki alanı göstermek için, uzun, yaylanan adımlarla ortadaki binanın damına çıktı. Şişirilmiş lastikler. Fırlatmak için battaniyeler, üstünden atlamak için variller. Tahta atlar. Tahtırevalli. Topaç. Franz bu sahneye direndi; ansızın avutulmaz bir kedere bürünen oğlanın, yaşlı bir kadının ekmek yapmak için üstünde hamur yoğurduğu büyük açık hava masasını göstermesine karşın. Franz geriye, damlardan aşağıya, yaban domuzlarına, balıklara, domuzlara, bir bira fıçısının üstüne ata biner gibi oturmuş, ufak bir hançerle bir yaban domuzu başının ölü ağzını delmekte olan, kırmızı uzun çoraplı, mavi yelekli şişman adama baktı. Sonra, yüzlerini açığa vurmaksızın, yüz çizgilerini belli eden sımsıkı pamuklu maskeler takmış karnaval delileri. Franz güldü, dirseğiyle oğlanı dürttü.

1. İzin verilmiş günler. (Lat.)

Sarsıla sarsıla gülerek, büyük cücelerin gerçekte kılık değiştirmiş çocuklar, gözlerinin altına kömürle kırışıklıklar çizilmiş, havuç burunlu çocuklar olduklarını açıkladı ona. Çocukların ardından, beyaz giysilerinin altında pamuklu göbeklerini sallayarak, boyunlarına dizi dizi soğanlar takmış bir saray soytarıları grubu geldi. Ulrich, Franz'ın kolunu dürttü. Sabun köpüğünden balonlar üfüren, sakat kuşları iyileştiren, bebekler yapan mutlu çocuklar görülebiliyordu. Kılıklar giymiş, başlarında kukuletalar, halkalar halinde koşuyorlardı. Franz oğlana hiç aldırmadan gülmeyi sürdürüyordu. Kalın bacaklı bir aşçı, başında kara kargalardan bir kek ve bir tavayla geçti; arkasından bir başkası, daha da şişmanı, başında, üstünde altın ekmekler bulunan bir masayla geldi; sonra tıpkı bir kral gibi ermin bir pelerin giymiş, başında doğu tipi bir türban olan bir cüce. Küçük bir oğlan o, Ulrich, dedi Franz. Kırmızılı mavili, yanları beyaz şeritli o şeytan da. Ulrich, Franz'ın kolunu bıraktı, sabırsızlıkla ona baktı. Kamburu çıkmış, saçı başı darmadağınık, haydut suratlı yapma İsa belirdi; yamalı yelken bezi çadırdan çıkmış, şimdi mucizeler yaratmasına, Büyük Perhize sert bir biçimde karşı koyarak, bacakları havada karnı üstünde sürünen, direkleri ve köşeleri kavrayarak kendini ileriye doğru sürükleyen, ardından bastonlu, koltuk değnekli kardeşleri gelen sakatı iyileştirmesine izin verilmişti. Onu görünce, Franz neşelendi. Yumurta, ekmek ve balık satılan küçük tezgâhların çevresinde kaynaşıyorlardı; varillere ve yemek pişirmek için yakılan ateşlere doğru ilerliyorlardı; arkada, yüksek gri katedralden bir dizi dindar kadınla kara rahibe belirdiler ve sırtlarını karnavala döndüler. Ulrich tüfek-koltuk değneğini havaya fırlattı, bir mahzenin kapısından aşağıya kayar gibi, kırmızı kayağan-taştan yapılmış damdan aşağıya kaydı ve ayak parmakları üstünde bir dönüş yaparak oynayan çocukların ara-

sına düştü. Arkasına dönüp Franz'a baktı, dilini çıkardı. Ama Franz güldü, çünkü Ulrich'in, sarı yeleği ve altın renkli zilleri olan kırmızı kukuletası, ekmeği, balıkları ve çocukların kendilerini korumak için gereksinecekleri kartonpiyer maskeleri topladığı siyah dirgenle oradan oraya koşarak kendisi için gösteri yaptığını biliyordu. Ulrich bahçenin çevresindeki karadiken çitine doğru koştu. Öteki çocuklar oraya tırmanmışlar, başları üstünde duruyorlar, çift sıra olmuş kızlar dizlerini yukarı kaldırarak yol boyunca sıçrıyorlardı. Ulrich, körebe oynayan, birbirlerinin omuzuna çıkmış, ayaklık üstünde mızrak döğüşü yapan çocukların arasında koşuşuyordu. Kör adamların bastonları arasına sıkıştı. Kızların saçını çekti. Üç fındık kabuğunun altında bir hazine gizleyen ve hangisi olduğunu bulması için ona meydan okuyan bir büyücünün önünde durup onunla alay ederken kukuletasını burnunun ucuna dek çekti. Atların bağlandığı demir üstünde denge hareketleri ve beden eğitimi yaptı. Gulyabanilerin bacaklarına ve kollarına tırmandı, sırtlarına bindi. Kızların uçuşan eteklerini, iç etekliklerinin arasına saklanmak istiyormuş gibi, daha da yükseğe kaldırdı. Ağaçlara çıktı, durmuş onu seyreden bir grup çocuğa bir saçak parçacığı attı. Açık avuçlarında iki topaç döndürdü, onları kaldırıp, kulaklarında rüzgâr uğultusuyla hâlâ damda tünemiş olan Franz'a sundu. Ulrich, tüm çocukların izleyip öykündükleri önder olmuştu; ister bir sirk numarası yapsın, ister ringa balığı yutsun, ister kendini ırmağa atsın, ister uçurumdan aşağıya atlayıp kayaların arasına düşsün. Şimdi ardında yüzlerce çocuk, kimileri solgun, kimileri tombul oğlanlar, beyaz kurdeleli kızlar, köpekler, şarlatanlar ve takma burunlu büyücüler, yürüdü, gitti. Franz, uykulu gözleri üstünde kirpiksiz, o yumuşak yüze dokunmak için elini uzattı. Gümüş, mavi, yeşil, solgun-gül renkli kuşun kanadına dokunmak için eli-

ni uzattı. Nilüferlere, zambaklara, ırmak kıyısında yetişen otlara dokunmak için. Ama görünüm değişti. Şimdi yaşlı bir kadın bir kova su döktü dışarı, kof bir ses çıkaran toplar yuvarlandılar, bir sopaya bağlanmış mavi bir kemer; rüzgârda bir başına sallanıyordu. Bir oğlan bir pencerenin ardına saklanmış dışarıyı gözetliyordu, öteki oğlanlar bir ırmağa dalıyorlardı, bir kız bir süpürgeyi parmağı üstünde dengeleyerek bir eve koştu, kasketler havaya atıldı ve kızların en küçükleri tek sıra olmuş, şarkılarının notası koparılıp bir ağacın dalına asılmış, şarkı söyleyerek yürüyorlardı. Karnavalın yer aldığı alandan, üstlerine sarı yıldızlar dikili çizgili üniformalar giymiş soytarılar, Franz'a doğru tırmanmaya başladılar. Öteki alanda, oğlanlar bir kum tepesinin içine saklandılar, elinde kırık bir bebek tutan bir kız, iki ucu açık bir varilin içinden bakıyor, Franz'a parmağını sallıyordu. Çocuklar pişirdikleri tuğlaları dama atmaya başladılar, griler giymiş cimnastikçiler çatının kurşun levhaları üzerinde emekleyerek süründüler. Çatı aralığından bir baykuş onu gördü ve ciddi ciddi göz kırptı. Sonra sürünen yaratıklar ona saldırdılar, boynundan, kollarından, kalçalarından, ayaklarından yakaladılar onu. Franz yalnızca aşağıya, ışık ve gölge bölgelerinin, pis bir cümbüşün yer aldığı alana, ölü dallar, boş kutular, yumurta kabukları, eski yaftalar, iliği emilmiş kemikler, istiridye kabukları, halka halka yuvarlanan taşlarla kaplanmış toprağa bakabiliyordu; o sırada iki kralın, Momus ve İsa'nın gülüşleri ve açık saçık sözleri arasında, ona saldıranlar onunla güreşiyorlardı, cüceler, dilenciler, sakatlar, halk ozanları, rahibeler ve satıcılar arasından alanın ortasındaki derin kuyuya sürüklediler; rahip kılığına girmiş, gözlüklü yaşlı bir adam, kovayı inceledikten sonra onu uçurumdan aşağı itti; Franz sırtüstü onların uzağına düştü; düşüşünü seyredenlerin kazınmış kafalarının kapattığı

gökyüzü dikdörtgenine bakıyordu. Sonra boyalı perde indi. Bir çocuk öldürme sahnesi, köpekler, bıçaklar ve çocukları öldürüp, karlı bir alanda, gene beyaz, buzla kaplı ağaç gövdelerine doğru kovalayan zırhlı nöbetçiler; bu sırada bir orkestra Viyana valsleri çalıyor, borazan sesi tüm ülkelerin ölüleri üstünde pürüzsüz yükseliyor, onları yargı tahtının önünde topluyordu. Yaratış, Yargıca yanıtlarını vermek için mezardan kalkarken, ölüm ve doğa şaşıp kalacaklar. Dünyanın onlara göre yargılanması gereken tüm sözcükler, suçlamalar ve itiraflar el yazması bir kitaptan yüksek sesle okunacak. Böylece, Yargıç yerini aldığında, gizlenenler açığa çıkacak, hiçbir şey cezasız kalmayacak. Ulrich oradaydı gene.

Ulrich gene soluk soluğa, bitkin, iç çamaşırlarıyla, ellerinde bavulu. Franz ona kendisini kimsenin görüp görmediğini sordu. Oğlan başını salladı. Franz, acele etmeleri, ama sakınımı elden bırakmaksızın acele etmeleri gerektiğini söylüyor. Kovalayanlar, kaçanların hep son hızla kaçmalarını beklerler, bu yüzden kendileri daha da hızlı koşarlar; yavaş kaçış, yanıltabilir onları. Bunu düşler düşlemez, Franz ona kaçış yolunu gösterdi. Oğlan karşılık vermedi. Bavul elinde durdu. Bir anlık bir sessizlikten sonra, Franz sinirli sinirli bavulu alıp açtı. Başını kaldırıp oğlana baktı, oğlan, buyruk alma, buyruklara boyun eğme olanağına bir daha sahip olmayacağını biliyordu; kaskatı hazırolda durmuş, gözünü kırpmadan ileriye bakıyordu. Franz düşündü; bir gün bu çocuk da, elini kasketine götürüp, çizmelerinin mahmuzlarını şaklatarak selâm verecek, bol bol bira içerek içli şarkılar söyleyecek. Oğlanın bavulu açıp içinde ne olduğunu görüp görmediğini düşündü; bir Luftwaffe generalinin üniforması, tam bir üniforma, hâkî, altın düğmeler, siyah kayış, siyah kadife yaka, rütbe işareti, göğse iliştirilmiş haç. *Ritter-*

kreuz[1] nişanı, yüreklilik ve bağlılık kanıtı. Ve ormana bırakılmıştı.

«Bu kimin üniforması?»

Oğlan kirpiğini bile kırpmadı.

«Kimin?»

Oğlan başını eğdi.

«Onu kaçarken gördün mü? Sivil mi giyinmişti?»

Oğlan Franz'a bakmadan başını salladı.

«Yanında kadın var mıydı? Gitmeden önce, Amerikalıların yaklaşmakta olduklarını yedeklere bildirmen için buyruk mu verdi sana? Sana ve öteki çocuklara. Anayurdumuzun sonuna dek çarpışmamızı istediğini söyledi mi? Ölmemiz gerektiğini?»

Oğlan başını salladı, gözyaşlarını tutmaya çalışırken yüzü kırıştı. Sonra kendini hiç tutmaksızın, Franz'ın kollarına atılarak ağladı, boşa çıkmış yürekliliğin, şaşkınlığın, anlayamamanın gözyaşları. Franz da ağlayacak gibiydi; Almanya'nın önderlerinin, yaşlı adamlarla çocukların eline el bombaları verip son bir savunma hattı, son bir amaçsız yüreklilik gösterisi olarak geride bırakarak, kadınları, servetleri, sanat yapıtlarıyla kaçtıklarını düşününce, kuru, gizli gözyaşlarıyla ağlayacak gibi oldu; kendisi şimdi bunun amaçsız olduğunu biliyorsa, daha sonra herkes bilecekti; gerçekten, öteden beri biliyorlardı bunu; bu yüzden de aylar sonra kendisi, hiçbir şey bilmeksizin ya da hiçbir şey öğrenmeksizin, yakılıp yıkılmış topraklarda, Prag'a geri dönmek için artsız aralıksız yürürken, sonunda ödüle değer tek yurtseverliğin savaşın altüst ettiği toprağın içine dalarak bir karayolunda bir taş, bir tohum ya da gübre olarak işe yaramak, kamyonların ve traktörlerin tekerlekleri altında sonsuza dek yitip gitmek olduğunu söyleyecekti kendi kendine. Üstüne çok küçük gelen, dirsekleri aşınmış, dizleri iplik iplik, otu-

1. Liyakat nişanı. (Alm.)

racak yeri incelmiş, kol ağızları eprimiş çalıntı bir giysiyle bırakılmış kamyonların, paslanmaya yüz tutmuş bazukaların kış çamuruna, güz samanının altına derinliğine gömülüp yattığı ölü tarlalarda rasgele dolaştı; katedrallerin yanık iskeletlerinin, çıplak ayakların çıkardığı seslerle dilenci ve orospuların sessiz yürüyüşü üstünde hâlâ ayakta kaldığı ölü kentlerden, tek bir düşüncenin, Prag'ı bir kez daha görmek ve bir kesinliği ortaya çıkarmak düşüncesinin saplantısıyla dolaştı; bu kesinlik Yahudi mezarlığında bir mezar taşı üstündeki bir ad bile olsa.

«Gel, Ulrich. Buradan çıkmalıyız. Bavulu bırakacağız.»

Oğlanı elinden tuttu. Onun evine dönemeyeceklerini söyledi Ulrich, o kasabayı Amerikalılar çoktan ele geçirmişlerdi. Oraya teslim olmak için gidiyoruz, dedi Franz sessizce. Oğlana asker ceketini gene giymesini söyledi. Üniformalarıyla teslim olacaklardı. Elinden tuttu, ambardan aşağı indiler, eski demirci ocağının önünden geçip, Mayıs tarlalarına çıktılar, silâh seslerinin, top ve tank seslerinin işitilebildiği uzak yamaçlara doğru yürüdüler. Toprak yonca ve papatyalarla örtülüydü. Güneş iyicil ve neşeli olmakta direniyordu, ana babasının korumak istedikleri güneş ve toprak. Açıklığa çıkınca Ulrich değişti. Franz'ın elini sıktı, eve vardıklarında ona yiyecek vereceğini söyledi. Okul arkadaşlarından sözetmeye, onların ne olduklarını merak etmeye başladı. Onları gruplara ayırarak karayoluyla köprüyü savunmaya göndermişlerdi; kimileri de, kendisi gibi, yedeklere katılıp onlara haber vermeye gönderilmişlerdi; hepsi de sapasağlam eve döneceklerdi, eğer bazı köylülerin, generalin bavuluyla samanlığa dönerken ona söyledikleri gibi savaşın bittiği doğruysa. Ama birçokları savaşın bittiğini bilmiyorlardı daha, birçoklarına da savaşın bittiğini duysalar bile son asker düşünceye, canlı tek bir Alman askeri kalmayıncaya

dek savaşmayı sürdürmeleri gerektiği birçok kez söylenmişti.

Kendilerine söylenen buydu, diye yineledi oğlan; düşman sağ kalmış tek bir Alman bile bulmamalıydı. Oğlan bacağından ötürü destek almak için Franz'a dayanmış, onları kasabaya götürecek olan ırmağın dolanan akışını izleyerek yürüyorlardı. Franz'a öyle geliyordu ki, böyle ansızın her şey çoktan sona ermiş olabilir ve hiçbir şey artık geri gelmezdi. Uyuyan ırmak boyunca yürüdüler, oğlandan biraz su istedi. Oğlan sarı bir saç kıvrımını geri itti, matarasını açtı. Gülerek başaşağı çevirdi; boştu. «Dur!» diye bağırdı gülerek, güçlükle koşarken dizinin hâlâ acıdığı belliydi, bir devedikeni kümesinin arasından ırmağa doğru indi, devedikeni çiçekleri küçücük ak kelebekler gibi çevresinde yükseliyordu. Irmağın kıyısına vardı, diz çöktü, matarayı doldurdu. İki kuru tüfek tıkırtısı duyuldu. Oğlan bağırdı, öne doğru büküldü, yüzükoyun suya gömüldü, kımıltısız kaldı. Savaş boyunca ilk kez bağırdı Franz. Devedikenleri arasından koştu, birini yardıma çağırarak; topraktan, uçuşan devedikeni pamuklarından, güneşten, o suçsuz çocuk için azıcık yaşam diledi. Çocuğun bedeninin yanında diz çöktü. Franz çocuğun başını sudan çıkarıp yanaklarından, şakaklarından öperken, kısa savaş çizmeleri çamura bata çıka, tüfeklerini dirseklerinin içinde taşıyan iki Amerikalı asker göründü. Amerikalılardan biri de diz çöktü. Başını sallayıp, «Allah kahretsin, daha çocuk bu,» dedi.

«Çocuklarını savaşa gönderiyorlarsa suç bizim mi!»

İlk konuşan Amerikalı gene başını salladı. «Talim ediyordum,» dedi. «Bu uzaklıktan onu vurabileceğimi ne bileyim?» Tüfeğinin şarjörüne yeni bir mermi sürdü. «Üstünü mü arayacaksın?»

«Bir çocuğun nesi olur?» Amerikalı tüfeğinin dipçiğiyle Franz'ın omuzunu dürtükledi. «*I'm sorry,*

Buster, if that helps. Come on with us. The war's over.»[1]

Franz hıçkırarak çocuğun cesedine kapandı ve artık hiçbir şey bilmedi.

«Charenton delilerevine yalnızca deliler kilitlenmemiştir,» dedi Javier, dördünüz aşağıdaki görünüme sırtınızı dönerken. «Dinsizlerle sefilleri de burada sakladılar.»

«Bakın,» dedi İsabel, hastalara son kez bir göz atarak. İçlerinden biri ayakkabılarını bağlamaya çalışıyor, boşa giden çabalarına gülüyordu. «Tanrım, nasıl da sırıtıyor.»

Franz parmağını taş parmaklık boyunca gezdirdi, küçük bir toz yığını oluşturdu. «Uzun zaman kapalı kalınca insan böyle olur. Her şey gülme bahanesidir. Oysa genellikle hiçbir şey çok gülünç değildir, tekdüzeliği gideren olağandışı bir şeydir yalnızca.»

«Başka bir şey daha var,» dedi Javier. «Nasıl öfkeyle güldüğüne dikkat edin. Genel olarak üzgündür, şimdiyse sanki onu eğlendiren ne varsa yok etmek istiyormuş gibi gülüyor.»

«Eğlencenin uzun sürmeyeceğini biliyor, hepsi bu,» dedin, Canavar. «Hadi gidelim, n'olur.»

«Piramidin içine girelim,» dedi İsabel, ellerini ipeksi uzun saçlarının arasından geçirerek.

«Belki delilik orada daha da kötüdür,» dedin.

Dördünüz yavaş yavaş aşağı doğru yürüdünüz.

«Charenton'daki delilere gösteri yaptırılmıştı,» dedi Javier dingince. «Paris'in iyi yürekli yurttaşlarının önünde geçit töreni yaptırıldı onlara ve iyi yurttaşlar vicdanları rahat evlerine döndüler. Hasta olmadıkları için kendilerini kutlayabilirlerdi.» Sana

1. Kusura bakma, yahu, eğer bu bir işe yararsa. Bizimle gel. Savaş bitti. (İng.)

baktı. «Her yazar hemen hemen aynı şeyi yaptığından korkmalıdır. Yaşamın ve kişinin yılgısını ortaya koyar yazar, salt bankacı-okuyucu içini çekip, Tanrı'ya şükür, şu canavarlardan biri değilim desin diye. Zavallı yazar, kentsoyluları rezil ettiğini sanır, ama öyle değildir. Ne gülünç. *L'Age d'Or*'un[1] ardından kentsoylular savunmalar geliştirdiler. Tennessee Williams'ın kimseyi sarstığını mı sanıyorsunuz? Hayır, yalnızca onların kendilerini daha rahat duyumsamalarını sağlıyor, Charenton delileri gibi.»

Alandan müzik sesi geliyordu, kentin genç bayanlarına adanmış dans ezgileri.

«Eski Almanların,» dedi Franz, Javier'i duymamış gibi, «deli ya da sakat çocuklarını öldürmelerine izin verilirdi.»

Senin ayrımına varmadığın, Canavar, delilerin bakıcılarının rahipler olduğu. Rahipler her zaman delileri gözetlemişlerdir, yaşamı ve dünyayı onların anlayabilecekleri biçimde sunarak, nefretlerini sevgiye dönüştürerek, onlara erinç ve bir delinin kendi çizgisini izlemeyi sürdürebilmesi için gereksindiği coşku ve dinginliği sağlayarak. Rahip, yazar, sanatçı, politikacı, dünyaya, onun kendi imgelerini, yapay, gerçek olmayan imgeler, yorumlar, şarkı gibi söylenemeyen ilâhiler sağlayan herkes, delilerini yönettiklerini bilir. Ama deliler, örneğin dostum Tristram Shandy, güzel konuşmayı işitmez bile. Akıllı öğretmenlerine gülerler, aynı zamanda yavaş yavaş onları delinin delisine dönüştürürler. Bunun önemi yoktur; ustalıklı sanatçılar sürdürürler, vazgeçemezler yaptıklarından, budalalar. Bir zamanlar us olanın delilik olduğunu kabul etmeyi yadsırlar ve bunu erotiklik, askerî yengi, devletçilik, durallık ya da ruhumuzun sonsuza dek kurtulması gereksinimimiz kılı-

1. Altın Çağ. (Fr.)

ğına sokarlar. Deliler gönüllü olarak işbirliği yaparlar, çünkü kendilerine göz kulak olanların deliliğini besleyerek, kendi deliliklerinin ayrımına varılmamasını olanaklı kıldıklarını bilirler. Sorun şu, Canavar: Yaşam yanılgısının korunabilmesi için, ussallık düşünün korunması gerekir. Gene aynalı salonumuz. Kurnaz Baudelaire, cesedi Eros söylencesiyle donattı, Nietzsche'nin troleybüsüyse, istemin gücü olarak dolaşır. Kurumuş yaşlı Marx, ikinci yeryüzü cenneti için verdiği sözün ardına saklanır (dayanın yoldaşlar, ilk cennetimiz bize çok bile) ve büyük Feodor Mihayloviç Baba, nasılsa Kurt Weil ve Lotte Lenya'nın gözünden kaçmış, Üçüncü Roma'nın girişinde pusuya yatmış. Yurttaşın Walt Whitman, yeni, demokratik, eşitlikçi bir dünya için iyimserlik umudu veriyor bize *(We Shall Overcome and the walls will come tumblin' down)*,[1] kan içici Rimbaud da, yalnızca sözcüklerin kutsallığı konusunda güvence veriyor bize. Ama bakın nereye vardık sonunda. Candy, Lolita, işkence, ölü yakma fırınları, Moskova duruşmaları, Troçki'nin öldürülmesi, Domuz Körfezi, Montgomery'de Zencilerin üstüne saldırtılan polis köpekleri. Satın alın, kullanın ve her zamankinden güzel olun, benim Pepsicoatl'ım. İşin püf noktası da burada, çünkü, Elizabeth, Victoria ve Porfirio Diaz'ın çağında, ne Prometeus ne Sezar ne Medea ne de Cid, iki kişidir; Don Kişot bile, sonunda deliliğiyle, yoksul, yenik, utanç içindeki yaşlı adam Alonzo Quijano olarak kalır, hiçbir zaman, öteki gizli eşi olarak değil. Danimarkalının kendisi çürümüşlüğün kokusunu aldı, ama cennette, yeryüzünde ya da cehennemde ya da çağımız felsefesinde dinsel dünyanın birliği bir kez parçalanınca, aynı ölçüde birleşmiş bir lâik dünyanın kurulabileceğine inanan yaşlı, şaşkın Voltaire'le hesaplaşmak için sayıldığından daha uzun yıllar

1. Üstesinden geleceğiz ve duvarlar çökecek. (İng.)

kaldı; böylece sürüp gider; tanıksız adam ve tanıksız kötülük düşünülemez, Tanrı bizim seyircimiz olmaktan çıkınca, başka bir seyirci, öteki-ben'i, Mr. Hyde'ı ya da William Wilson'u, ikinci kendimizi yaratmak zorunda kaldık. Böylece Blake'in belirsiz olmadığını görüyoruz: *Thou Art a Man, God is no more; Thine own humanity learn to adore,*[1] Kleist'in ise ayağa kalktığında dalganın üstüne bindiğini: *Now stop beside me, God, for I am two: I am ghost and I walk through the night.*[2] Hem Allah kahretsin, bu da *vieux jeu*[3] oldu, Pirandello ile Brecht çemberi kapattıklarında. Geber, ceset; her kişi, bir başka kişidir; kendisi ve maskesi, kendisi ve karşısındaki, kendisi ve seyircisi, hem kurban, hem cellât. Sen Swinburne'ü okumadın mı, İngiliz kötülüğünün kutsayıcısını? «Günün örümceği günün sineğini öldürür, buna da cinayet mi der? Yok, eğer doğaya karşı çıkabilseydik, belki o zaman cinayet olası olurdu; günah da gerçek bir nesne. Tek bir insan yapabilseydi bunu; yıldızların yolunu değiştirebilseydi, denizin çağlarını geri getirebilse, dünyanın yöntemlerini değiştirebilse ve yıkmak için yaşamın barınağını bulabilseydi, kirletmek için cennete, onu boyunduruktan kurtarmak için cehenneme gidebilse, yeryüzünü tüketmek için güneşi indirebilse, aya, havaya zehir ya da ateş saçmasını buyurabilse, tohumdaki meyveyi öldürebilse, çocuğun ağzını ana sütüyle çürütebilseydi, ancak o zaman doğaya karşı suç işlemiş, ona kötülük etmiş olurdu. Hayır, o zaman da değil; çünkü doğa yeni nesnelerle dolu bir dünya yaratabilseydi, isterdi bunu, eski yaşamdan bıkkın çünkü; gözleri görmekten

1. Sen bir insansın, Tanrı yok artık; Öğren tapmayı kendi insanlığına. (İng.)
2. Şimdi dur yanımda Tanrı, ikiyim ben çünkü: Hortlağım ve gecenin içinde yürüyorum. (İng.)
3. Eski oyun. (Fr.)

usanmış, kulakları işitmekten ağırlaşmış; yaratma tutkusuyla yanıp tutuşuyor, değişiklik yaratmak için doğum sancısıyla kıvranıyor; seve seve yaratırdı yeniden, ama bunu ancak yıkarak yapabilir; tüm dirimlerinde ölümlü besine susamıştır doğa ve tüm güçleriyle ölüm istiyor. İşleyebileceğimiz en kötü suçlar nelerdir —biz ki yalnızca bir gün için yaşar ve bir gecede ölürüz?»

Piramidin tabanındaki dar girişte durdunuz. Kazılmış toprağı taşımak için kullanılan küçük vagonların gelip gittikleri çelik raylar vardı orada. İsabel, tünelin içini gösterdi, «İçeri girecek miyiz?»

«Ben yorgunum,» dedi Franz.

«Ben de banyo yapmak istiyorum,» dedin sen de, Canavar. «Ah, keşke denizde olsaydık.» Kapısının yanında bir buzdolabı olan küçük dükkâna doğru yürüdün, bir serinletici aldın, Franz arabaya doğru yürüdü, piramıdin biraz uzağında park etti. Sen gazozunu içtin, Javier'le İsabel de içkilerini açtılar. Franz arabada radyoyu açtı. Düğmeyi kadran boyunca dolaştırdı, duyuruları, Afrika-Küba müziğini, *mariachis*'i, dalga sesini çabucak geçti ve bir ses duyunca durdu: «...Wilhelm Furtwängler yönetiminde Viyana Senfoni Orkestrası seslendiriyor...» Ellerini kaldırdı, gözlerini mendiliyle örttü ve burun kemiğini ovdu. Başını pencereden çıkarıp seslendi, «Eğer Veracruz'a bu gece varmayı düşünüyorsanız...» Kontağı çevirdi, araba kımıldamadı. Javier içkilerinizin parasını ödedi, arabaya doğru yürüdünüz. Franz vites kolunu ileri geri oynatıyordu.

«Anlamıyorum,» dedi. «Vites çalışmıyor.»

Javier gülümsedi.

Franz dışarı çıktı, arabanın arkasına gitti, motor kapağını açtı. Ellerini içeri soktu. Sonra omuzlarını silkip, ellerini mendiline sildi.

«Bir süre yola çıkamayacağız,» dedi dingince.

«Biri vites kutusunu parçalamış.»

«Bir usta bulmalıyız,» dedi İsabel.

«Ne kadar sürer, Franz?» diye sordun.

Gene omuzlarını silkti. «Tam bir bakımdan geçmesi gerekecek. Belki de arabayı Puebla'ya çektirmek zorunda kalırız. Geceyi Cholula'da geçirip yarın yola çıkabiliriz sanırım.»

«Yok, olmaz,» diye inledin. «Burada otel var mı?»

«Bir otel var,» dedi Javier. «Çok iyi değil, ama...»

«Bakın,» dedi Franz, kopmuş telleri göstererek. «Birisi distribütörden çıkan telleri kesmiş.»

«Elbette,» dedin kuru bir sesle. Kollarını kavuşturup arabanın kapısına dayandın. «Ne bekliyordunuz? Yıkma tutkusu. Biri küçükk arabama kızmış, hepsi bu.»

«Delilerevinden bir hasta,» diye güldü İsabel. İçkisini bitirdi, şişeyi geri vermek için dükkâna doğru yürüdü.

«Benzin istasyonuna gidip AMA'yı[1] arayayım, arabayı çektirme işini ayarlayayım,» dedi Franz. «Ama önce bavulları dışarı çıkaralım.»

«Javier, bir şey yap, Tanrı aşkına,» dedin, kollarını kavuşturmuş. «Çantaları taşımasına yardım et.»

Uyandın, yatağın içinde döndün.

«A, döndün mü?»

«Ne dönmesi? Bir yere gitmedim ki.»

«Saat kaç?»

«Onu geçiyor. Yiyecek bir şeyler bulalım.»

«Niçin? Hem, mideni altüst eder.»

«Midem, benim suçum değil. Yedi bin metre yükseklikte kartallar ve yılanlarla bir arada yaşamamız benim suçum değil.»

1. Meksika Sürücüler Derneği'nin kısaltılmış adı. (İsp.)

«Yeter, Javier, yeter. Ben tek söz bile söylemedim.»

«Bana bir iyilik et, Ligeia. İlâcımla bir bardak su getir.»

«Nen var?»

«Asit, başka bir şey değil.»

«Çarşafın tümünü kendi tarafına çekme. Hep yaparsın bunu.»

«Franz ne diyor? Araba yarın sabah hazır olacak mıymış?»

«Nereden bileyim? Franz'ı görmedim ki. Bir şey yesen miden için daha iyi olmaz mıydı? Boş midede asit daha kötüdür.»

«İlâç onları dağıtır.»

«Kimi dağıtır?»

«Midemdeki Allahın cezası özsuları.»

«Hadi, Javier. Kalk, bir şey yapalım.»

«Ne yapalım, örneğin?»

«Şey... dominoyu getirdin mi?»

«Evet. Bavulda.»

Kalkıp bavulu açtın.

«Eskiden nasıl yemek yediğini anımsayınca gülüyorum. Hiçbir şey tasalandırmazdı seni.»

Javier'in gözleri hiçbir şey söylemiyordu. Domino kutusunu aradın. «O zaman daha bebektin, ihtiyar. New York'ta. Kent Koleji'nde karşılaşıp bıibirimize âşık olduğumuz zaman.» Kutuyu buldun, salladın. Odanın çevresine bakındın, sonunda kutuyu komodinin üstüne boşalttın.

«Kara zeytinleri anımsıyor musun? İri kara zeytinleri? Onları nerede yediğimizi anımsıyor musun?»

«Çok sek bir beyaz şarap içtiğimizi, yüzümüz rıhtıma dönük oturduğumuzu anımsıyorum.»

«Kasabanın adı neydi? Bahse girerim anımsamıyorsun.»

«Kırmızı bir balık yediğimizi de anımsıyorum.»

«Kalkıp domino oynamayacak mısın?»

«Yatağın üstüne koy.»

Javier'e bakıp içine çektin ve dominoları yatağın üstüne doğru sürdün.

«Kalemimi getir, Ligeia. Ceketimin cebinde. Kâğıt da.»

«Hayır.»

«Sayıları yazmamız gerek!»

«Hayır. Kazanan kazansın. Sayıları yazmaya gerek yok.»

«Pekâlâ.» Javier dominoları yatağın üstünde karıştırdı.

«Kara zeytinler Kalamatis'ten gelmeydi. Kalamatis, Javier.»

«Al taşlarını.»

«İki kişi oynarken kaç taş alınır?»

«Yedi. Her zaman yedi taş alındığını çok iyi biliyorsun. Hadi. Altılarla aç.»

«Bende yok.»

«Bende de. Ben beşlerle açacağım.»

«Karnım acıktı. Canım Kalamatis zeytini istiyor. Adını çok iyi biliyordun. Niçin anımsamıyormuş gibi yaptın?»

«Anımsamıyorum. Hem adların hiç önemi yok.»

«Adların önemi yoksa, neyin önemi var peki?»

«Sana daha önce söylemiştim, Ligeia. İnsanın yalnızca arasıra beklenmedik bir biçimde anımsadığı şeylerin. Hadi, oyna.»

Mekanik olarak oynuyor, sık sık anımsamadığın şeyleri anımsamaya çalışıyordun, seramik nesneler, su mermeri, fildişi. Güvercinleri, boğaları, balıkları, maymunları, koyunları, üveyikleri, baykuşları, geyikleri, aslanları, boynunda ölü geyik taşıyan bir adamı.

«Al.»

Ve yılanlar için birçok tören vazolarını. Evet, her şeyden çok, yılan, aslan ve boğa. Üçü bir arada.

«Bugün bazı şeyler anımsadım, Javier. Xocho-

chalco'da, daha sonra ırmağa gittiğimizde.»

«Allah kahretsin, çift altımı mahvettin.»

«İki-altı. Tek başıma oynayabilirim. Çift-altı. Altı-beş. İşte, ben çıktım.»

«Taşları yeniden karıştıracağım.»

«Dikkat et. Biri çarşafın altında kalmış.»

«Olur. Ligeia.»

«Ne var?»

«Bir şey unuttun.»

«Ne unuttum?»

«İlâcımla suyu.»

«Özür dilerim. Gidip getireyim.»

«Bir şey daha.»

«Ne?»

«Ben yoktum, orada, Ligeia. Ben yoktum orada.»

Onun da orada olduğunu, beyaz şarabın ve kara zeytinlerin adını anımsaması gerektiğini niçin ısrarla söyledin? Banyoya gidip ışığı yaktın. Öğrenmesi gereken her şeyi bir kitabın resimlerine bakarak ya da bir turist rehberini okuyarak öğrenebilirdi, değil mi? İlâçlar arasında Maalox şişesini aradın. Ona, Minos sarayının, solgun kayalık bir dağda zeytinliklerin üstünde yükseldiğini söylemek yeterdi. Şişeyi buldun, bardağı doldurmak için musluğu açtın. Servi ağaçları, koyaklar, asmalar, defne ağaççıkları arasında. Su, paslı, sarı aktı, bardağı boşalttın. Gün boyu ağustosböceklerinin işitilebildiğini, Knossos'ta toprağın kırmızımsı olduğunu, duvarlara çizilmiş boğaların da aynı renkte olduğunu. Işığı söndürdün, kapının eşiğinde durdun. Her yanda sarmaşık asmaların bulunduğunu, sarayın erzak odalarında tahıl saklamak için kullanılmış olan çok-kulplu kocaman küplerin sıralandığını. Sarayın tümünün odalar, dehlizler, kitaplıklar, işlikler, salonlar, yatakhaneler, batık hamamlardan oluşan bir petek olduğunu. Yatak odasına döndün. Javier dominoları karmıştı. Bir tiyatro sahnesi.

«İşte, Javier. Ama bu suyu içemezsin.»

«Zarar yok. İlâcı susuz da içebilirim.»

«Demin kendi kendine ne söylüyordun?»

«Hiçbir şey. Şey... orada tek canlı şeyin bir çiftlik avlusu olduğunu, bir domuzun toprağı eşelediğini, tavukları korkutup kaçırdığını, sonra da duvarın taşlarına sürtünerek kaşındığını.»

«Gördün mü, sen de *oradaydın.*»

«Hayır, Ligeia.»

«Herakleion'da da vardın. Rodos'ta da. Falaraki' de kumsalda. Falaraki, Javier, Falaraki, anımsamıyor musun? Anımsamalısın...»

«Bende çift-altı var.»

«Dinle, Falaraki'de ne kadar kaldık?»

«Bilmiyorum. Dilediğin kadar. Bir kez, oraya hiç gitmedik. Hadi, oyna.»

«Yarı yarıya kuma gömülü beyaz bir kulübede kaldık. Dar, küçük pencereleri vardı. Beyaz kireç badanalı. Kör edici bir sıcak. Evin bir de... Bilmiyorum. Bağışla, Javier.»

Javier dominolarını topladı. Özellikle senin dik tuttuklarını bir fiske vurarak devirdi.

«Javier, sana söylemiştim...»

«Bak, benim anımsadığım, kömür dumanından kararmış bir yapı, annenin *matzo*[1] dağıttığı, erkek kardeşine buruk öyküler anlattığı, babanınsa olup bitenlerden hiçbir şey anlamadığı; bir şey anımsamak istiyorsan bunu anımsa, deniz kıyısındaki o aptal kulübeyi değil.»

Yataktan sıçradın. «Senin için ne fark eder? Sen orada yoktun ki!»

«Yunanistan'da da yoktum.»

«Ben vardım, ama.»

Yatağın ayakucuyla giysi dolabı arasında, düşünceli düşünceli gidip geldin. Falaraki'ye, Rodos rıhtı-

1. Matzo: Hamursuz ekmek. (İbr.)

mından sizi getiren küçük bir kayıkla, karanlıkta vardınız. Oraya vardığınızda bütün görebildiğiniz bir dağın kara yamacıydı. Kaptan size bardak bardak sulu uzo sunuyor, kayık şiddetle sallanıyordu. O andan başlayarak, Yunanistan'ın her zaman denizin yanı başında yaşadığını, çünkü denizin ona verilmiş bir söz, hiçbir zaman yok olmayan bir ılgım, ikinci bir ülke olduğunu anladın; yalnızca zeytin ağaçlarının yetiştiği, onun dışında her şeyin, sümbüllerin, zakkumların, zambakların, çin güllerinin, denizin güzelliğini yansılamak ve insanları karada tutmak için yaratılmış bir koku, bir büyü, bir simya olduğunu, Javier'den bunu yazmasını istediğini düşündün. Ama o...

«Hay Allah, Javier. Karnım aç benim. İçecek bir şey ısmarlayacağım.»

Sabahlığını üstüne attın, koridora çıkıp bağırdın: «Garson! Küçük! Bayan! Hey, kim bakıyor buraya? Ne biçim yer burası?»

«Cholula Hilton,» diye mırıldandı Javier.

Genç bir Kızılderili belirdi.

«İçkilerden ne var? Tekila? Damiano likörü var mı?»

Oğlan, evet, hayır diye başını sallayıp durdu. Sürekli olarak gülümsüyordu. Gitti. Sen de kendini yatağa attın.

«Alexander Hamilton kimdi?» dedi Javier, gevşek gevşek. Dominolarla bir şato yapıyordu.

«George Arliss, sevgilim.»

«Juárez?»

«Paul Muni. Arliss'le yaşamöykүsü rollerini bölüşüyorlardı. Richelieu, Pasteur, Zola, Wellington, Voltaire, Rotschild.»

«İyi. Telefonu kim buldu?»

«Don Ameche.»

«Elektriği?»

«Spencer Tracy.»

«Basın hizmetlerini?»

«Edward G. Robinson.»

«*Beau Geste*'in[1] birinci ve ikinci versiyonları?»

«Ronald Colman, Ralph Forbes, Neil Hamilton. Gary Cooper, Ray Milland ve Robert Preston; Mart Brian ya da Susan Hayward; Noah Beery ya da Brian Donlevy; William Powell ya da J. Carrol Naish.»

«Çok güzel, Ligeia. Geçtin.»

«Ah, haftada üç dört film seyrederdim. Bazan daha da çok. Hepimiz sinema kulüplerine üyeydik. Ama sen anımsamıyorsun. Eminim, James Cagney'in Mae Clarke'ın yüzüne greyfurt sıktığını anımsamıyorsun. Ya da Clark Gable'ın *Bounty*'nin ambar ağzında durduğunu. Ya da Errol Flynn'in Captain Blood rolünde Spanish Main'de düello edişini.» Güldün, sabahlığını göğsüne çektin. «Zavallı Olivia de Havilland, bu filmlerin hepsinde oynadı. Hepsinde, her zaman güzel, iç çeken, yüzü ölesiye ciddi. Gerçekten zarif olan kız, Kay Francis'ti. Çok ağır, çok ince.»

Javier esnedi; domino taşlarından yaptığı şato çöktü.

«Hepimiz Kay Francis'e öykünmeye çalışırdık. Sesimizi onunki gibi genizden çıkarmaya çalışırdık. Bir divana uzanıp kokteyl içmeyi denerdik; kuşkusuz onun uzandığı divanlar hep beyaz kürkle kaplanmış olurdu. Sonra yeni bir biçemle Carole Lombard çıkageldi. Bir kadın kendiliğindenliği. Çılgınlık, güldürü. Evlerimizden bütün bütün ayrılıp Manhattan'da artist olmak, Rosalind Russel'e benzemek ve Cary Grant gibi biriyle evlenmek istiyorduk. Ya, Javier. Garbo da bir başkaydı. Kutsaldı. Tanrılara ait bir kadın. Sonra John Garfield, John Garfield! Sevişirken öldü. Evet, geçtim, tamam!»

Kızılderili oğlan, üstünde bir tekila şişesi, iki küçük bardak, içinde halka halka kesilmiş limon di-

1. Soylu Davranış. (Fr.)

limleri olan bir küçük tabak, bir de tuzluk bulunan teneke bir tepsiyle içeri girdi. Tepsinin üstünde *Cerveza Corono la Rubio de Categoria*[1] yazılıydı. Tepsiyi komodinin üstüne koydu ve Damiana'ları olmadığı için özür diledi.

«Ne yazık. Cinsel istek uyandıran bir şeydi.» Oğlana bir peso verdin. Gülümsedi, duraksadı. «Al,» dedin.

İki bardağı doldurdun, tuzluğu ve limon dilimlerini Javier'e uzattın. Bardağına limon sıktı, kıyısına tuz serpti. «Bu benim mideme iyi gelmez, Ligeia. Biliyorsun.»

Usul usul tekilasını yudumlarken birbirinize baktınız.

«John Garfield,» dedi. Bardağı elinde, tavana baktı. «Biliyor musun, insan ölüme tanık olunca, değişiyor. Acımasızca, gereksizce. Ölen adamı hiç düşünmek istemiyor. John Garfield.»

«Unut John Garfield'i. Aldırma ona. Unut onu.» Duru içkiyi dudaklarının arasına limon sıkıp, yumruğunun üstündeki tuzu emerek içiyordun.

Javier içkisini yudumladı. Bir limon çekirdeğini tükürdü.

«Ama insan hiçbir şeyi unutmak istemiyor değil mi?» Komodinden kol saatini aldın, birkaç dakika ona baktın. Sonra ilişkinizin başında Javier'in mektuplarından birini açmış olman gibi önemsiz bir şeye karşı onun davranışını suçlamak istemediğini bir kez daha düşündüğünü anlatacaktın bana. Mektubu okumamıştın bile. Suçu, kendine, ilk karşılaştığınız zaman ilk bakışta duyduğunuz tutkuya tepki göstermekteki yavaşlığına yüklemeyi yeğ tutmuştun. Ya da senin, tutkunun, tutkudan da öte bir şey olması, onun kırık, gizli maskesini çıkarması gerektiği konusunda direnişine. Kendi kendine, yeni suskunlukların,

1. Corono Birası, Üstün Kaliteli Bira. (İsp.)

senin için değişik de olsa, gerçek mutluluk olan yeni tür mutluluğun, hiçbir zaman kesin olmayan davranışın, Javier Meksiko Kenti'nin sokaklarını keşfetmek için sokağa çıktığı zamanlar apartmanda uzun, yalnız saatlerin nedeninin bu olduğunu söylemiştin. O zaman, tutkunun yavaş yavaş, yalnızca günden güne dinginlikle süren bunalım ya da doruk noktası olmayan bir duyguya dönüşmekte olduğunun bilincine varmadın. Bir duygu, o yönde bir devinimden çok yalnızca bir yöndür. Bunu bana bir kez söylemiştin, Canavar. Ya da belki de ben sana anlatmıştım. Bir duygunun bizi kendi içimize kapattığını, tutku gibi başkalarının kollarına atmadığını söylemiştin. Tutku bölüşülür; duyguysa bölüşülmez. Şimdi içkini yudumlarken, yirmi yıl önce tutkuyu Javier'in yazılarında, yalnızca sözcüklerde değil, eylemde de bularak, tutkuya geri dönmeye çalıştığının bilincine vardın.

«Hayır, Javier, sen her zaman her şeye tutunmak istersin, değil mi?»

«Sana daha önce de söyledim...»

«Her şeyin, sırf senin o mektubunu açtığım için olduğunu itiraf etmeyi yadsıdım. Gülünç olurdu bu.»

Çeneni, tükürükle nemlenmiş tuz tadındaki yumruğuna dayadın. Bir ezgi mırıldanmaya başladın. Javier ezgiyi çıkarmaya çalıştı. Sesini alçaltıp öne eğildin, yüzünü, alnın dizine değinceye dek eğdin. Bacağını ovdun.

«Ben hep anladığını sandım,» diye fısıldadı Javier. Başının arkasına baktı, uzandı, kol saatini çıkarıp akreple yelkovanı çevirdi. «Yalnızca senden daha genç olan kadınları değil, seni de, Tanrı bilir ne zaman veremden ölmüş bir adamın yapmış olduğu resimlerde seni de görmek için gitmiştim oraya. Elini tuttum, galeriden çıktık, Ligeia. Ve ikinci kez Yunan dikmetaşımdın benim...»

Başını dizinden kaldırdın. «Hayır, suç benim de-

dim kendi kendime, çünkü ilk karşılaştığımızda duyduğumuz tutkuyla yetinmemiştim. Daha çoğunu istedim. Bu tutkunun bizi birbirimize açıklamasını, gizli şeyleri açığa vurmasını istedim.»

Saat birkaç saat atladı, Javier güldü.

«Benim Atinalı dikmetaşım. Uzak. Devinimsiz. Dingin. Birçok kadına duyduğum açlığı doyurabilecek tek bir kadın.»

Gene birbirinize baktınız.

«Oyunlar oynayabilirdik, Javier. Penceredeki kız kiminle kaçtı? Sonra Miriam. Nereye gitti? Niçin ardından gitmedin? Şimdi artık onun adını hiç öğrenemeyeceksin, sesini hiç işitmeyeceksin. Lütfen...»

Javier tekilasını bir yudumda bitirdi, bardağını yeniden doldurdu.

«Midene dokunacak, Javier. Yarın hasta olacaksın, sonra da dinlencen mahvolacak, diye yakınacaksın.»

«Sen de bir içki daha, iç. Bir güvenebilseydim.»

«Neye?»

«Mideme. Oniki parmak bağırsağını ameliyat edin, safra kesesini alın diyebilseydim. Ama kimse hastalığın nerede olduğunu bilmiyor. Altüst olmuş bir mide. Yorgunluk. Soğuk eller. Gaz sancıları. Gözlerini bir daha hiç açmama özlemi. Uykusuzluk. Allah kahretsin. Mırıldandığın şarkı neydi?»

«Cannonball Adderley. *Lillie.* Tatlı ve yavaş, Yusuf Latif'in flütünü dinle. Tam bir Mefisto. Bir Zenci Mefisto.»

Javier soğukkanlılıkla tekila bardağını konsolun aynasına fırlattı. Onu izledin, dinginlikle, sürdürdün, «Tek iletişim kurma yolları müzik. *Lillie.* Bir umutsuzluk şarkısı. Hepsi bu.» Ayna parçalandı, parçalar arkalarındaki yağlıboyayı göstererek düştüler, çıkardıkları ses, düşen bardağın sesini bastırdı.

«İddiaya girmek ister misin?» dedi Javier.

Ayağa kalktın, kırılmamış olan bardağını alıp

yeniden tekila doldurdun.

«İddiaya girmiyorum. Sen kazandın, kırılmamış.»

Javier bardağa baktı. Onu ovuşturdu, gülümsedi. «Çok basit. Aynalar kırılır, bardaklar kırılmaz. Ama tut ki tersi doğru? Tut ki aynalar hiç parçalanmaz, bardaklarsa hep kırılır. Erkek arkadaşın olan şu Alman'ı alalım, örneğin.»

«Ne demek istiyorsun, erkek arkadaşım olan Alman mı? O...»

«Evet, tüm bunlar gerekli olabilir. Yapmaman gereken şeyi yapmak, nasılsa yapmak, ne olmuş yani diyerek. Oysa, ben çocukken kendimi banyoya kilitler, söylemekten korktuğum sözcükleri yazardım. Bunu anlıyor musun? Tuvaletin duvarlarına, okuldaki kabadayılara söylemekten korktuğum sözcükleri.»

«Altın kelebek. Hayır, pirinç kelebek. Kusurlarını öylesine iyi bilmeme karşın seni niçin seviyorum, Tanrı bilir.»

«Kesinlikle onları bildiğin için. Suçsuz olmak dürüst olmamak demektir. Suçsuzluğu yitirmenin yararı ise, aynı zamanda önyargıları yitirmektir. *N'est-ce pas?*»[1]

«Evet, Guatama. Hadi, şimdi bağdaş kur.»

Javier kıkır kıkır güldü. «Belki de öyle yapmalıyım. Sen de kımıldama, Canavar. Ellerin yanda öylece kal ve ışığın yavaş yavaş seni tükettiğini düşün, Ligeia, yavaş yavaş seni aşındırdığını. Işığın, zamanın değil. Ya da zamanı geldiği için ışığın. Zaman durur, ama ışık durmaz. Böylece zaman ışık olur, seni alıp götüren de ışıktır.»

«Yaz bunu, Javier, yaz bunu.»

Yataktan kalktı, önünde diz çöktü, sabahlığının kuşağını belinin çevresinde sımsıkı bağladı. Sabahlığın göğsüne gelen kısmını açtı, göğüslerini avuç-

1. Değil mi? (Fr.)

larına aldı, kaldırdı, bıraktı. Ayağa kalktı, elini saçlarına daldırdı.

«Javier. Canımı acıtıyorsun.»

Yüzünü yüzüne yaklaştırdı.

«Şimdi söyleyebilirsin, istersen.»

«Peki. Yalnızca bir düştü. Bir düş. Hepsi o kadar.»

Tırnakları kafanın derisine batıyor, kendini kurtarmak istiyordun. O, senin canını yaktığının bilincine varmaksızın, «O sabah Falaraki'de pencereyi açtığımız zaman, orada olmak, hiçbir zaman görmediğimiz bir şeye inanmaktı.» Yavaş yavaş bıraktı seni.

«Peki. Ancak, hiçbir zaman görmediğimiz ya da söylemediğimiz bir şeye inanabilirdik. Elbette. *Go join the Navy, Javier, join the Navy.*»[1]

«Oradaydım ve seni seviyordum,» diye mırıldandı Javier.

Ellerini onun elleriyle birleştirdin, parmaklarınız içiçe geçti. Sonra, dedin ona yumuşak bir sesle, uyandığımızda yazın perdesi zehirli çiçeklerden oluşan bir taçtı; onların ötesine, hâlâ saydam Ege'nin yatağında dinlenmekte olan güneşe baktın. O zaman, şimdi diz çöktüğün gibi diz çökmüş, adını fısıldamış onu aramıştın; adını üst üste yinelerken sesinin tonu bile kalınlaştı. O zamanki gibi önünde ayakta duruyordu, sense, kollarını önce onun bacaklarına, sonra kalçalarına dolamış, ellerin belinde, önünde diz çöküyordun. Sonra onu bıraktın ve yere yıkıldın; kalkan, sertleşen penisiyle önünde upuzun duruyordu; ayağa kalkıp elinden tutarak onu yatağa götürdün, o zaman, Falaraki'de; gümüşsü denizin geceyle yatışmışlığından güneşin doğuşunu, son karanlığın dağılışını görmek için; şimdiyse uzaktan, Meksiko-Puebla karayolundan geçen arabaların ve klaksonlarının seslerini duyuyordunuz; ikiniz de geriye kaykı-

1. Git, donanmaya katıl, Javier, donanmaya katıl. (İng.)

lıp, öpüşlere, okşamalara gerek duymaksızın, birbirinizi dengede tutarak birleştiniz; sonra Javier arkaüstü düştü, sen de onunla birlikte düştün, ondan ayrılamıyor, onun üstünde, onun duruşuna öykünerek, onun sana yaptığını sen de ona yaparak, cinsel organlarınızla birleşmiş, senin nemli uzun tüylerin, onun kuru, kıvırcık tüylerine değerken, o genellikle sana nasıl sahip olmuşsa, şimdi senin de ona öyle sahip olduğunu, onun duyduğu zevke öykünürken duyduğun zevkin, onun kalçalarının arasına girdiğini düşünüyordun; o altında, eğik, kalçalarının arasına girerken; zaman kendi anlarını ve dakikalarını kendi sayıyor, sözcükler birleşmenizin karanlık titreşimlerini uzatma çabasıyla kendi kendilerini dile getiriyorlardı; tek bir ağaçtan düşen ama hâlâ dala asılı bir meyveyi andıran isteği bölüşürken, o senin kadınlığına, sense onun erkekliğine dönüştünüz; sen ve Javier, Javier ve sen, kamaranın sıcak, taş tabanında, otel odasının soğuk tahta tabanında, sen ve o, baba ve anne, anne ve oğul, baba ve kız, erkek kardeşler, erkek ve kız kardeş, kızkardeşler, iki kadın, iki erkek, sen ve o, şimdi ilk zevk çekilirken, ağızlarınızla sevişen, onu sürdürebilmek için başka bir yol arayan; kalçaların, koltuk altların, onun saçlarının arasındaki elleri, gözlerini örten ayakların, kulağındaki dişlerin, onun göbeğinin yanı başındaki yüzü, başının üstünde açılmış kalçaların, onun ensene batan tırnakları, karnının üstünde bükülmüş dizlerin. Bir türlü sonu gelmiyordu. Çarşafların arasında gizleniyor, sonra birbirinizi yeniden buluyordunuz. Yavaş yavaş, Javier uzaktan sana doğru yürüyor, sen ona doğru ilerliyorsun, sonra ellerinizi uzatıyor, bir düşte gibi, yavaşça, umutla sizi gizleyen tülleri kaldırıyor, birbirinizi gene çıplak görüyor, tutku duyuyordunuz. Uzandın, o, ayaklarından tutup çekti seni, başın eğik, bedenin istediği yüksekliğe ulaşıncaya değin; gözlerinle, alnınla, dudaklarınla baktın

ona; içinden iki zevk ırmağı akıyordu; biri onun sana verdiklerinden, öteki senden aldıklarından kaynaklanan; içinde akıp karnınla göğüslerinin arasında bir yerde kaynaştılar. Öpüşüyor, gene birleşiyorsunuz, yüzükoyun düşüyorsunuz, seni çeviriyor, kaba etlerini ayırıyor, terini, kokunu, soluğunu istiyor, sen kalçalarınla onun göğsünü kavrayarak, yüzükoyun yerde yatıyorsun. Nasıl duracağınızı bilmiyorsunuz. Durmak istemiyorsunuz. Sutyenini yakalayıp memeuçlarını örtecek biçimde Javier'in esmer göğsünün çevresine sarıyorsun, ona gömleğini giydiriyor, ayakkabılarının içini koklayıp öpüyorsun. Yatakta yan yana oturup, birbirinizi seyrederek kendi kendinize doyuma ulaşıyorsunuz, onun penisi senin çorabına sarılı, senin ellerin onun kolonyasıyla ıslak, daha önce eksik olan tek zevki, bir çocuğun zevkini buluyorsunuz şimdi; durmak istemiyorsunuz, hiç bitmesin istiyorsunuz; şu anda yaşamı yadsıyarak ölmek, yeter ki bu zevk sürsün. Titreyerek, onun traş fırçasıyla memeuçlarını ovmasına izin veriyorsun, sonra ona kemerini verip yatağa bırakıyorsun kendini, o bacaklarını, kaba etlerini, sırtını kırbaçlıyor, bunu sürdürsün, hep sürdürsün, yapılmamış hiçbir şey bırakmasın, daha önce istediği ama hiç elde edemediği kızların, hoşuna giden yeniyetme oğlanların gizli adlarını söylesin diye yalvarıyordun ona; sen de buna karşılık kendi adlarını, yalnızca istemiş olduğun değil, seni istemiş olan adamların adlarını vereceksin ve şimdi ikiniz sevişirken, onların hepsiyle sevişeceksiniz, bir kez annenin seni götürdüğü, seni kucağına oturtan haham, günah çıkarma sırasında Javier'in elini tutan papaz, banyo yaparken kendisini gözetlerken yakaladığı rahibe, annesini ilk kez çıplak gördüğü zaman; tüm adlar, bedenler ve yüzler; sonunda uykuya daldınız, gün teniniz gibi ısınıncaya, Elena kapıyı çalıncaya değin de uyanmadınız...

«Tepsiyi alabilir miyim?»

«Ne? Kim? Ne?..»

Parmak boğumları kapıyı gene tıklattı.

«Tepsiyi...»

Sonunda, bunun otel garsonunun sesi olduğunun bilincine vardın:

«Hayır, şimdi olmaz. Daha sonra, lütfen.»

Çarşafa sarındın. Javier dişlerini sıkarak elleriyle gözlerini kapattı.

«Gene başardın, Ligeia. Tükettin beni. Yıprattın. Bomboşum. Falaraki'de de aynı şey olmuştu. Sevgin, benden istedi, hep istedi, art arda, doymak bilmeden, salt beni tüketmek için. Bense senin uzak olmanı istedim. Uzak. Çağırdığım zaman bana yanıt vermeye, yanıma gelmeye hazır. Gerek duyduğumda çağırabileceğim bir imge.»

«Bundan başka bir şey olduğumu mu sanıyorsun, Javier?» Benim hâlâ Elizabeth Jonas, New York'ta rastladığın kız olduğumu mu sanıyorsun? Benim sen olduğumu görmüyor musun? Olmamı istediğin de buydu. Bugün kendim gibi değil, senin gibi konuşup düşündüğümü görmüyor musun? Kendi varlığımın yok olduğunu?»

«Şaşırdığını biliyorum. Hep beni tüketmek istediğini, beni hiç anlamadığını biliyorum.»

«Hayır, Javier, doğru değil bu.» Yatağın kıyısına oturdun, yorgunluktan için boşalmış.

«Seni çok iyi anladım. Buenos Aires'deki Miriam oyununa katılmak istedim. Ama sen izin vermedin buna, yalnız oynamak istedin. Hep yalnız. Bunu, benim bölüştüğümü bile bile senin hiçbir zaman bölüşmeyeceğini anlayınca da soğukluk ve küçümseme başladı. Evet, anlıyorum. Senin için sevgi ve yenilik aynı şeydir. Bunu itiraf ediyor musun?»

«Ben böyle konuşamam, Ligeia.»

Çarşafa sarınıp banyoya gittin. Kapıyı kapattın. Arkandan Javier sert bir sesle, «Beni nasıl yıktığını

hiçbir zaman anlamayacaksın!» diyordu.

Sen onu işitmeden işiterek, işitmeden bilerek, yineledin: Senin onu nasıl yıktığını, ama kurbanın kendin olduğunu hiçbir zaman anlamayacaktı. Delos'taki ilk sabah mı başlamıştı bu, gerçekten?

Banyoda akan suyun sesi işitilebiliyordu. Javier yüzünü yastığa gömdü.

«Hakkın yoktu, Ligeia,» dedi, «Hakkın yoktu. Hakkın yoktu.»

Banyonun aynasında çıplak gövdene baktın. Bugün görmeye gittiğiniz kalıntıların, ancak ona ait değilseler ona ait olabileceklerini söyleyecekti Javier. Küvetin yanına gidip parmaklarını suya batırdın.

«*Hé! There's hot water!*»[1]

Sonra, senin odadan çıkmandan yararlanarak, Javier'in kuru bir sesle, Yunan örenlerinin gerçekte yıkıntı olmadıklarını, çünkü insanın onlardan çıktığını, onlardan geldiğini, bunu senin anladığını, bugün Xochicalco'ya dönmekte diretmenin nedeninin bu olduğunu söylediğine inanacaktın.

«Traş olmak için iyi bir fırsat kaçırıyorsun.»

«Sen beni kör mü sanıyorsun? Piramidin dibinde saklandığını, taş yılanı bedenine dolamaya çalıştığını fark etmedim mi sanıyorsun? Ne yaptığını sanıyorsun sen? Ne arıyordun?»

Küvetin içine oturdun, içini çektin.

«Hayır, artık olanaksız. Böyle sürdüremem. Xochicalco'ya niçin döndük sanıyorsun?»

Parmağını ısırdın ve gülümsedin.

«O kalıntılar...» diyecekti ve sen duymayacaktın, «o kalıntılar Yunan örenlerine benziyor.»

Sessizce banyo küvetinden çıktın. Şimdi de, eski Meksika örenlerinin kimseye ait olmadığını, her şeyden, her şeyden yalıtlanmış olduklarını, hiç yankıları olmadığını söyleyecekti, Javier. Kurulanmadan,

1. «Hey! Sıcak su var!» (İng.)

ilâç dolabına gittin. Hiç çürümezler, diye sürdürecekti konuşmasını, çünkü, çürüme, ancak bir başvuru noktasıyla ortaya çıkarılabilir, Meksika örenlerinde hiç yoktur bu. Hiçbir zaman yaşamın ya da insanın bir parçası olmamışlardır. Gülmeye başladın. Yatıştırıcı hap kutusunu alıp açtın. Gülüşünü avucunla örterek, hapları tuvalete boşalttın, hapların üstündeki yeşil jelatin tabakanın eriyişini, yumuşayışını, sonra battıklarını, beyaz tozun dağılışını seyrettin.

«Ama dikkat et. O lânet olası söylencelerini koparıp alıyorlar senden.»

İlâç dolabına gittin, mide haplarını alıp, onları da tuvalete boşalttın.

«Çakıl taşı koleksiyonumu ne yaptın Javier?» diye bağırdın gülerek.

Başını yatak odasına uzattın.

«Niçin karşılık vermiyorsun bana? Suskunluğunla çileden çıkarıyorsun beni.»

Javier sesini işitip yataktan kalktı. Jokey şortunu ayağına çekerek sana doğru yürüdü. Kapının çatlağından onu seyrediyordun.

«Ne var, Ligeia?»

«Bana niçin yanıt vermediğini sordum.»

Bitkin, kapıya yaslandı.

«Ne söylememi istiyorsun?»

«Bok,» dedin, kapının öte yanından. «Benim canımı sıkan tek şeyin ne olduğunu bilmiyor musun? Yeni biriyle başlarken, eski birinden uzaklaşırsın.»

«Sen neden sözediyorsun, allahaşkına? Senin de Franz'ın yok mu? Senin onunla ilişkin daha da yeni. Bizim eski ilişkimizden geriye ne kaldıysa ondan daha yeni, Ligeia, nedense hâlâ el değmemişliğini koruyan kalıntıdan.»

«Benim sorunum genç olmak. Yeni olan, keşfedilmemiş olan bu!»

«Bırak içeri gireyim.»

«Hayır, buraya gelirsen konuşamayız. O benim

sorunum, Javier. Franz... Franz yalnızca uzun zaman önce yitirdiği bir şeyi arıyor. En azından, ben böyle sanıyorum. Bense artık bana vermez olduğun sevgiyi arıyorum. Tek tehlike İsabel. Geçmişi değil, geleceği simgeleyen tek kişi o. Peki sen, beni sevdiğin zaman ne bekliyordun benden?»

«Ne istediğimi biliyorsun, Ligeia.»

«Şimdi hiçbir şeyim yok. Senin için her şeyi bıraktım. Ne anam babam var, ne kardeşim, hiçbir şeyim yok. Beni bırakırsan, gidebileceğim bir yurdum yok. Her şeyi bıraktım.»

«Niçin, Ligeia? Niçin?»

«Çünkü seni seviyordum.»

«Beni seviyordun. Bundan emin misin? Belki de seni ailenden, ülkenden ayıracak birinin, kim olursa olsun birinin olması gerekiyordu, seni, o çılgın, romantik imgeleminle biçimini değiştirip güneş ve mutluluk beldelerine dönüştürdüğün başka ülkelere götürecek birinin. Franz'la birbirinizi anlıyorsunuz, çünkü ikiniz de Kuzeylisiniz. Siz tüm Kuzeyliler hep sisinizden kaçarsınız, Kutsal Betiklerinizden, püritenlikten, düzenden, ölümden kaçarsınız. Güneşe doğru, güneşte yaşayan bizlere doğru, güneye doğru...»

«Seni seviyordum! Senin düşünü seviyordum!»

«Şimdi sana bir oyun oynanmış gibi duyumsuyorsun kendini, değil mi?»

«Ne sözcük. Ben yalnızca yitirdiğimi ve acımı içimde tutmak istiyorum, Javier. Javier, ne oldu, ne oldu? Seni seviyordum, sen de beni seviyordun...»

«Sen bir boğanın gücüne sahip bir prensestin. Doğum yapan bir dişi aslan gibi sevişiyordun. Beni kısır bir yıkıntıya döndürdün. Ben bir kadınla evlenmedim. Bir dişi kaplanla evlendim. İmgelemiyle, sözcükleriyle, bitmez tükenmez istekleriyle, cinsel organıyla bir dişi kaplan...»

«Javier, Javier, şimdi yapma bunu. Gerçekten

kendinin olmayan sözcükler söyleme. Oyun oynama, şimdi oyun oynama...»

«Kadınların sözlerine güvenmemeyi, onları gerçekte oldukları gibi görmeyi çok geç öğrenen yaşlı kralı bilirsin; göğüsleriyle tanrıların kızları, kalçalarıyla Şeytan'ın kızları.»

«Javier. Söz verdin. Söz verdin.»

«Sus! Kapıyı aç. Bana bak.»

«Hayır. O zaman konuşamayız.»

Javier kapıya dayanıp itti, sen direnmedin. Birbirinize baktınız, ikiniz de neredeyse çıplaktınız. Javier kolundan tutup seni kabaca yatak odasına itti.

«İşte senin kükürt cehennemin. Yakıyor, kokuyor. Kendi kendini, ona dokunanı, kim olursa olsun tüketiyor.» Seni yatağa itti. Konsolun birbiri ardı sıra üç çekmecesini çıkardı, onları yere attı. «Peki, Ligeia. Gidelim! Çekip gidelim buradan.» Giysileri odanın dört bir yanına saçılmıştı. Yataktan kalktın, o konuşmasını sürdürüyordu: «Erkekler kadınların üstüne yığılmış, kadınlar hayvanların, hayvanlar başka erkeklerin, hepsi sonu gelmez bir biçimde çiftleşiyorlar, tepeden tırnağa dek uzanan bir zincir, kimse kendini kurtaramıyor. Sokak köpekleri gibi.»

Giysi dolabının aynasının önünde durmuş, kendine bakıyor, göğüslerini avuçluyor, yüzünü inceliyordun.

«Kendimizi birbirimize bağlıyoruz, birbirimizi yok etmek için. Birbirimizin tek başınalığını çalmak için.»

Sırtını aynaya döndün, camın soğukluğunu, yorgunluğunu duydun.

«Benim istediğim bu değildi,» dedi Javier. Çok yavaş, dayanıksız çekmecelerin uçlarını, alt kısımlarını tekmelemeye başladı; sonunda parçalandılar. «Ama sen istedin bunu, başardın da.»

Korumak istercesine kollarını aynanın önünde açtın.

«Suçu benim üstüme atma, Javier. Düşünüyor-

dun, düşünmeyi sürdürmek istedin. «Ülkenin sorumlu olduğu şeyden ötürü beni suçlama.»

Javier yerden bir gömlek alıp inanmazlıkla sana baktı.

«Suçlu olan Meksika, Javier. Sen kendin söylemiştin. Biliyorsun.»

Gömleği yırtmaya başladı. «Hayır,» diye güldü. «Meksika değil. Sen. Ben.»

Meksika bir maskedir, diye düşünüyordun. Javier'in bir zamanlar bir yere, belki de sonradan attığı bir kâğıt parçasına yazdığı sözcükleri kullanarak. Bunu anlamazsan, hiçbir anlamı yoktur. Yabancılar için bir sürgünler yeridir, hiç kimsenin yurdu değildir. Burada tutsağız bizler. Tutsaklar ve maskenin âşıkları. Maske kırılacak olursa, ışık kör eder bizi. Buraya sığınmaya geldik.

Soğuk aynaya sokuldun ve hiçbir şey söylemedin. Javier yavaş yavaş sana yaklaştı. Omuzlarına dokundu, niyetini anladın.

«Anlamıyor musun?..» diye başladı.

«Hayır,» diye sözünü kestin yüksek sesle. «Sis ve güneşle ilgili sözlerin doğru değil. Bunun için gelmedim buraya ben.»

«Ne denli gülünç olduğunu anlamıyor musun?» diye sürdürdü. Seni kucaklayıp göğsünde sıktı.

«Güneşin kendisini aramıyordum, maskesini arıyordum ben. Bu ayrı bir şey, Javier.»

Onun kollarının arasındaydın, başın geriye doğru bükülmüş, gözlerin kapalı.

«Falaraki'de yirmi yıl önce yaptığımızı bugün niçin yaptık? Ne saçma. Bugün ne arıyoruz? Bunun için çok yaşlıyız, Ligeia.»

«Javier! Beni bırakma!»

«Çok yaşlıyız, Ligeia. Tam orta yaşlı. Yirmi beşimizdeyken istediğimizi şimdi istemeye hakkımız yok. Ya da o zaman gereksindiğimizi şimdi gereksinmeye. Budalalar gibi davrandık, senin yüzünden, Ligeia.

Hakkımız yok, ne davranışlara, ne de sözcüklere...»

Ona sıkı sıkı sarıldın.

«İsabel için beni bırakma.»

Seni itti.

«Yorgun ve kısır bir yıkıntı. Bunu sen yaptın.»

Komodinin yanına gitti, tepsiye eliyle vurarak yere savurdu. Tekila şişesi kırıldı. Kırık camdan o acı koku yükseldi. Giysi dolabının aynasından uzaklaştın.

«Ben? Ben ha? Ben ki sana sevgimi, ancak sen istediğin sürece verdim?»

Şimdi sen de aynaya ürküntü ve nefretle baktın. Kırık şişenin parçacıklarını toplamaya başladın. Javier yataktan çarşafları çekiyordu.

«Sen, Ligeia, sen. Cinselliğin, gereksinme duyduğum yılları çaldı benden. Beni yazmaktan daha önemli şeyler olduğuna inandırdın. Seninle sevişmenin, senin uğruna kendimi yadsımamın daha önemli olduğuna inandırdın beni. Eteğin hep yukarı sıvanmış, bacakların hep ayrık; yalnızca bir kez genç olacaktık, gençlik yılları geride kalıp, bir çift Yankee gibi emekli olunca bol bol zaman olacaktı. Sen, sen!»

Kırık şişeyi giysi dolabının aynasına fırlattın. Sırlı ayna parçalanıp düştü. Koşup parçaları topladın, bu parçalarda yansıyan yüzüne baktın.

«Daha en başında, benim çalışmamdan başka her şeyi istedin! Her an cinsiyet kokan bir kancık gibiydin, günün her saatinde utanmadan, kendini bana gösteriyor, istiyordun...»

«Ama sen de istiyordun!»

Ellerinin arasında tuttuğun ayna parçacığını düşürdün.

«Eğer beni sevmiş olsaydın, her an durdurabilirdin, eğer gerçekten...»

«Ben mi? Ben mi? Yazmak için cinsel yaşamın olması gerektiğini söyleyen kimdi?»

Buruşuk çarşafları yatağa fırlattı, onların üstüne uzandı.

«Kısırlığından sözediyorsun, Javier. Bir de benimkine bak. Kısır, çocuksuz, senin yüzünden.»

«Kapa çeneni. Söz vermiştin...»

«Evde bir çocuğun varlığına katlanamazdın. Seni çok rahatsız ederdi bu.»

«Yalan söyleme. Sen kendin...»

«Ben bir kadınım, Javier. Bundan daha kaba bir sözcük olamaz. Üstelik kısır bir kadın.»

«Çocuğu düşürmeyi sen istedin. Ben değil. Doktora gitmeye kendin karar verdin. Benden beş yüz peso istedin.»

Güldün. «Beş yüz peso mu! Neredeyse Ambassadeurs'de bir akşam yemeği parası! Yeni bir buzdolabı almaya yetmez ama! Seni pis cimri, seni! Seni pinti seni!»

«Bağırma. O...»

«Çocuğun, yazmanı engelleyeceği kitaplar nerede bakalım? Nerede o kitaplar?»

«Hayır, Ligeia,» dedi Javier. Banyoya girip ışığı yaktı. «Çocuğu istemeyen sendin. Vücudun bozulacaktı, gençliğini yitirecektin. Karnın büyüyecekti. Şişkin memebaşları. Senin kararındı, yalnız senin. Yalan söylüyorsun!»

Yumruğunu ısırdın.

«Ligeia! Yatıştırıcı haplarımı ne yaptın?»

«Sen benim çakıl taşı koleksiyonumu ne yaptın?» diye bağırdın.

Boş şişeyle banyodan çıktı, sana baktı.

«Lânet olası çakıl taşlarını Elena'ya verdim. Bunu biliyorsun.»

«Hayır. Vermedin.»

«Pekâlâ. Denize attım. Denize geri verdim onları.»

Güçsüzce şişeyi elinden bıraktı, şişe odanın tahta tabanında sekti. Oturdun, bacak bacak üstüne attın, bir sigara yaktın.

«Sen benim efendim ve sahibimsin, Javier. Yaşamayı sürdürmek için iyi bir neden bul bana.»

Başını salladı.

«İyi bir neden, efendim. Seni piç, seni, sırf zehirlemek için İsabel'in gençliğiyle oynuyorsun. Beni suçlayarak başarısızlıklarına gerekçeler buluyorsun. Başarısızlıkta bile birbirini destekleyebilen, birbirine dayanan, birbirini seven bir erkekle kadın olabileceğini ikimiz de biliyoruz üstelk. Alçak, alçak. Allah kahretsin.»

«Bağırmayı bırak. Bütün otel halkı işitecek söylediklerini.»

«İşitsinler! Sevginin nasıl yitirilebileceğini, yerini nasıl bir nefretin aldığını işitsinler!»

Kollarını kavuşturdu, gülümsedi.

«Bir kızgın boğa gibi heyecanlı olan prensesim benim.»

Ellerini şilteye dayayarak, yumuşak bir sesle, neredeyse gizlice, «Doğru değil bu,» dedin. «Yürütebilirdik. Yapabilirdik bunu.»

«Hayır, Ligeia.»

«Haklısın. Olmazdı.»

«Öyleyse kapa çeneni ve işleri oluruna bırak.»

Giysilerini yerden toplamaya başladı.

«Hayır, susmayacağım! Seni incitmek istiyorum! O zaman rahatlayacağım.»

«Tanrım. Sana kalan yalnızca onurun şimdi.»

«Onur mu? Önünde diz çöküp acıma dilenirken, beni bırakma diye yalvarırken mi? Javier! Beni onun için bırakmayacağına söz ver!»

Kollarını uzattın, kıçının üstünde, giysilerini toplamayı sürdürdü.

«Demek şimdi bir söz istiyorsun. Ama ben de bilmiyorum ki, Ligeia. Daha önce de birçok sözler verilmişti. Seni sevmek, seni mutlu etmek için. Seninle birlikte yaşamak ve yazmak için. Kendimi yenik dü-

şürmemek için. Hiçbir şeyin gerçek nedenlerinden sözetmemek için.»

Yataktan yuvarlanarak indin, onun üstüne düştün, yere doğru bastırdın onu.

«Korkak! Korkak!»

«Hayır,» dedi soluk soluğa. «Artık söz vermek yok. Olayları kendi akışına bırakacağım.»

Onu çılgın gibi öpmeye, ona dokunmaya başladın, onun yalnızca tenini okşadığının bilincine varmaksızın yapıyordun bunu. Sanki o, orada nasılsa bulunan başka bir bedenmiş gibi.

«Daha şimdiden tasarılar yapıyorsun onunla. Bir apartman tutacaksın. Yavaş yavaş tuzağını kuruyordu. Şimdi düştün tuzağa. Kendi kendine yalan söylemiyorsun, onun tuzağına düştüğünü biliyorsun. Şimdi de saygınlığını yitirmek istemiyorsun. Hepsi bu.»

Seninle boğuştu, sanki senden korkuyormuş gibi itti seni.

«Öyleyse yakınmayı bırak, kocakarı. Eğer şimdi seni bırakıyorsam buna sevinmelisin. Verdiğinden kat kat fazlasını aldın. Seni, yok edici, iç karartıcı bir evden aldım. Hiçbir zaman tanıyamayacağın bir dünyaya çıkardım. Bunun için bir şeyden vazgeçtinse, bunun karşılığında en azından sevgimi aldın. Daha başka ne istiyordun?»

Ona sarıldın, gitmesine izin vermedin.

«Şimdi de aşağılıyorsun beni. Sus, Javier. Beni kışkırtırsan, seni gerçekten incitirim. Hoş olmayan bir şey söylerim.»

Onu uyandırmak için penisini okşuyordun, ama hiç gücün yoktu; o da gülümsedi, çünkü onun da hiç gücü yoktu.

«Seninle birlikte yaşadığım sürgün yaşamının iyi olduğuna inandırmaya çalışma beni. Başka bir kadın için beni bıraktığın gün söyleme bunu. Seninle geçen zamanımın ödünç alınmış zaman olduğunu anımsatmaya çalışma bana. Kardeşimi düşün,

öldürülen kardeşimi. Yalnız otel odasındaki babamı düşün. Bir delilerevine kapatılmış, senin karın olmak için soyumu bırakmamdan ötürü beni kargışlayan annemi düşün.»

Sözcüklerinizde gizli bir oyun vardı şimdi, ama hiçbiriniz bilincinde değildiniz. Her birinizin umarsız olduğunu kanıtlama konusunda anlaşmıştınız. Ne söylediğinizi hiçbiriniz tam olarak bilmiyordunuz.

«Benim soyum... Tanrım... Bir Yahudi olmak.»

Javier senin karnına dokundu, hiçbir şey olmadı.

«Çocukluğum boyunca işittiğim sözcük. Yahudi. Yahudi. Beni hâlâ ölü kardeşime ve deli anneme bağlayan tek sözcük. Becky yemeklerde konuşmaya başlayınca söylerdi bu sözcüğü, sonra inlemeye başlar, neredeyse kendi kendini denetleyemez olurdu. Ayağa kalkıp titreyerek uzaklaşırdı. Umutsuz. Onlar... Yaşamın bizim için her zamanki biçiminden ötürü, Javier, Yahudilerin yaşamlarından ötürü, bana tek yolun istemek, direnmek ve kuşku duymak olduğunu öğrettiler. Ezilsek bile, toplama kamplarına gönderilsek, sürülsek bile, kurtuluşumuzun istemeyi sürdürmek, bıkmadan, usanmadan istemek, yetinmeyi yadsımak ve kuşkulanmak olduğunu.»

«Sakin ol, Ligeia. Anlaşılmaz şeyler söylüyorsun.»

«İstemek ve kuşku duymak. Ben böyleyim. Sana karşı yanıldığım nokta da bu. Senden çok fazla isteyerek başarısızlığa uzramana neden oldum, daha çok isteyerek...»

«Beni yalnız bırak! Sus!»

«Yazabileceğinden daha çok ve daha iyi yazmanı istedim. Beni sevebileceğinden daha çok sevmeni.»

«Sus! Elini de çek!»

«Başarısızlığa uğramamış bile olsaydın, başarından, senden, kendimden, her şeyden kuşku duyardım. Gözü kapalı inanamam ben. Bir şeyler yapmalı,

onları sınamalı ve emin olmalıyım. İnanmaksızın inanmalıyım.»

«Ya ben? Benim için kuşkusuz inanç mı vardı?»

Ondan uzaklaştın. «Senin için mi, Javier? Senin için, başkaları neye inanırlarsa o vardı. Önemi yok. Sen benden daha iyi biliyorsun.»

«Evet, önemi yok. İnanç hiçbir şey değildir. Önemli olan ne bildiğindir. Bu çok daha yıkıcıdır.»

«Yorgunum, Javier.» Ayağa kalktın. «Bir daha baştan alma. Kaç kez dinledim bunu.»

Javier yerden kalkmadı. Yassılmış tepsiyi aldın.

«Hayır, bizi inciten inanç değil, bilgi, Ligeia. Dinle beni. Yazmaya başladığım o romanı anımsıyor musun?»

«Onu nasıl unutabilirim?» Hafif, özgür, güvenli duyuyordun kendini, soğukkanlılıkla ayna ve şişe kırıklarını toplarken. «Siyah evrak çantanda, geldi gitti, hep bir taslak olarak kaldı; hiçbir zaman eyleme dönüşmedi. Allah kahretsin, notlar yazacağın, düzenleyeceğin bölümler, bir gün, zamanın olunca, esinlenince, ânı gelince, Tanrı bilir ne...»

«Söyle bana; söyle, neydi konusu?»

«Birbirini seven bir kadınla bir erkek.»

«Evet, yüzeyde hepsi buydu. Ama bunun ötesi vardı. Söyle.»

«Sevgi, daha önce bilmedikleri bilgiyi kazandırır onlara.»

«Evet. Başka?»

«Ette bastırılması gereken bir tansık vardır. Herkes duymuştur bunu. Herkes kaçıp gitmesine izin verir. Ama bu iki kişi öyle değil. Onlar tansığı nasıl koruyacaklarını, ona nasıl tutunacaklarını bilirler. Allah kahretsin, Javier! Piç, ne olacak!»

«Sonra?»

«Sonra, gizlerinin iletilemeyeceğini anlarlar. Ama bir kez kışkırtılmışlardır, denerler. Kışkırtma, bir cömertlik dürtüsü kılığına bürünerek gelir. Gizlerini

başkalarına açarlar ve tansık ansızın yiter. Yanlış anlaşılmak incitir onu. Çıplak, üzgün, kalakalırlar. Pandora'nın kutusunu açmışlardır.»

«Hangisi?»

«Anımsamıyorum, Javier. Her şeyi nasıl anımsayabilirim? Önemli olan, kutuyu açınca hazinelerinin kül olması. Bencil olmak zorundasın. Bazı şeyler bölüşülemez. Sevi iki insan arasındadır, yalnızca iki insan arasında, yoksul, özenti, kaba saba, saçma bile olsa. Başkalarının bölüşebilecekleri sevi, sevi değildir. Yalnız sevenler için vardır sevi. Buna benzer bir şeydi sanıyorum.»

«Evet. Hiçbir yanıt yoktu. Erkekle kadının keşfettikleri şey, yalnız onlarca bilinebilirdi.»

Cam kırıklarını tepsiye koymuştun, ayağa kalktın. Yorgundun, kımıldamak güçtü. «O kitabı niçin yazmadın, Javier? Güzel bir konusu vardı.»

Ellerini başının arkasında birleştirdi, tavana baktı.

«Tam bilmiyorum. Ya da çok iyi biliyorum. Kitaba gerekli olan duygu bende vardı, olası güzelliğin sezgisi. Ama kitabı yazmadım, çünkü beni kimsenin anlamayacağını düşündüm.»

«Böyle düşünemezsin. Ne çocukluk.»

«Hayır, bunu demek istemiyorum. Başka bir bahaneydi bu yalnızca. Gerçek şu, konunun kendisi izin vermiyordu onu yazmama. Açıklamaması gereken bir gizin açıklanması gibi olacaktı bu. Kitabın mantığına ters düşecekti.»

«Javier, sevgilim...»

Yanında durdun. Havada bir şey vardı, bir dinlenme, sonunda ulaşılan küçük bir gerçek duygusu. «Birlikte çok şeyler yaşadık. Geçmiş yetmez mi sürdürmek için...»

«Hayır, yetmez.» Başı hâlâ kenetlenmiş ellerine dayalı, sana baktı. «Yetmez, çünkü *artık* birbirimizi biliyoruz. Birbirinizi tanıdıkça daha çok sevdiğiniz

büyük bir yalandır. Gururlu ve budalaca bir yalan. İnsan bilinmeyeni sever. Henüz sahip olmadığını. Belki de, karşısındaki insanı tanımaya başladıkça sevmez oluşun... evet, sağlık bakımından gereklidir. Çünkü birbirimizi sevip tanısak, buna karşın sevmeyi sürdürseydik, hepimiz aklımızı kaçırırdık.»

Ona sarıldın, dingince. «Beni tanımıyorsun, Javier, bütün bildiğin güzel konuşmak. Senin bu güzel söz söyleme merakın bana da geçti. Bütün Meksikalılar gibisin sen de. Kendinizi sözcüklerle doğrulamak zorundasınız. Her şey bir bahane olabilir, iklim, kaktüs, Montezuma, yediğiniz *chingada*. Javier...»

«Evet?»

«Birlikte düş kurardık. Niçin vazgeçtik?»

«Rusya ile Almanya bir dostluk anlaşması imzalayınca düşlerimizden vazgeçtik. Ribbentrop'la Molotof. Ne değişti, peki? Ribbentrop ile Molotov kimdiler?»

Onun ensesini okşadın. «O günlerde öyle çok şeye inanıyorduk ki. Belki bu bizi kurtarabilirdi, her şeye inanmayı sürdürmek. Bir tür inançtı bu. İkimiz birlikte, LEAR'da[1] *International*'i söyleyişimiz, Dos Passos'u ve Miguel Hernández'i okuyuşumuz. İspanya İç Savaşı'nın türkülerini birlikte dinleyişimiz. Sıkılı yumruklarımızı kaldırarak...»

Başını yüzünden uzaklaştırdı ve gri gözlerinin gözyaşlarıyla dolduğunu gördü, Elizabeth, dudakları titredi.

«Kimbilir? Hepimizin suçlu olduğunu öğrendik. Belki de o günlerden alınacak tek ders buydu.»

Seni kucaklamasına izin verdin, onun kollarının arasında bedeninin güçsüzlüğünden ötürü minnet duydun; yatak odasının alacakaranlığından ötürü.

1. Ligue des Ecrivains et des Artistes Révolutionnaires, Devrimci Yazarlar ve Sanatçılar Birliği. (Fr.)

«Evet. Ancak şimdi, böylesine geç, tümünün içinde en suçluların suçsuz olmadıklarını bilen, bu nedenle de suçlarıyla savaşmaktan vazgeçenler olduklarını anladık. Javier... Javier...»

Yüzünü onun omuzundan uzaklaştırdın. Bedenin de uzaklaştı ondan. Ellerinle omuzlarını tutuyordun, sonunda bir şey bilerek, sonunda yeniden ve sonsuza değin unutulmadan önce sözcükleri bularak.

«Anlıyorum, Javier. Hemen söyleyeyim. Savaşım, hepsi de suçlu olanlar arasında, bu yüzden de trajik. Adil olanlar da, olmayanlar da suçlu. Hiçbirisi suçsuz değil. Adalet suçsuz değildir, yalnızca adildir. Bu nedenle de hep öylesine korkunçtur. Ne demek istediğimi anlıyor musun, Javier?»

Çok iyi anlıyordu, biliyordun anladığını, ama gene de sana gülerek yanıt verebiliyordu. Belki de senin bağışlanmaz bulduğun buydu.

«Delilik belki de aşırı bilginin taktığı bir maskedir, Ligeia. Yorgunum. Git, küvete gir de işini bitir. Çabuk ol. Duş almak istiyorum.»

Gözyaşlarını sildin.

«İsabel mi bekliyor seni?»

«Ligeia, lütfen, lütfen...»

«Kendinden çok memnun olmalısın.»

Banyoya gittin. Javier ışığı açık bırakmıştı

«Niçin?»

«Şimdi yaşayan bir kadına gidebilirsin. Adı olan bir kadına. İsabel. Daha önce bir düşsel kadın arıyordun. Düşler daha rahattır, ama gururunu daha az doyurur.»

İlâç çantasını gene açtın.

«Bir düş mü?»

Boştu. Bütün şişeler rafın üstündeydi.

«Evet, ben. Senin düşünüm ben. O gece partide bana başka bir kadınmışım gibi davranmıştın; bilinmeyen bir kadın, sen düşünü gerçekleştirebilesin diye. Phaedra. Medea. Şimdi anımsamıyorum. Sen?

Birlikte bir tavernaya girdik. *Oh, boy.*[1] *Mariachi* müzisyenleri. Cathay'a özel bir yolculuk.»

«Yeterince gönüllü katılmıştın.»

İlâç şişelerini açmaya başladın.

«Çünkü seni seviyordum. Ama beni hiç sevmedin. Ne de başka bir kadını. Sen Kadın'ı sevdin. Büyük K ile Kadın'ı. Bir düşü. Kendini özgür ve zincire vurulmamış duymayı dürdürebilmenin yolu buydu. Etli, kanlı gerçek bir kadın sana çok yük olurdu. Adı ne olursa olsun, ister Ligeia, ister İsabel. Dinle beni, Javier.»

Sessizce, serinkanlılıkla, korkusuzca, neredeyse bu işi meslek edinmiş biri gibi, ilâçlarının geri kalanını da tuvalete boşalttın.

«İsabel de etten kemikten yapılmış bir kadın. Tıpkı benim gibi. Dinliyor musun?»

«Dinliyorum.»

«O da senden zaman isteyecek, sevgi isteyecek. Yirmi yıl önceki genç adam değilsin, üstelik. Dinle, Javier. Yirmi üç yaşında o. Sense kırkını geçtin.»

Tuvaletin zincirini çektin, haplarla suyun çevrimini izledin. Javier içeriden bağırıyordu: «Ama yirmi yıl önceki düşlerim yok artık! Bunu anlamıyor musun? Onunla, seninle olduğu gibi Altın Post'u ele geçirmeye gitmiyorum!»

Tuvalette akan suyun sesini bastıran bir sesle güldü.

«Bizden kaçtı, Ligeia. Bulamadık onu. Yaşamımızı onu arayarak geçirdik, ama kapıdaki nöbetçileri atlatamadık, canavarlar, ejderhalar, boğalar, yılanlar! Çoktular. Değmezdi. Hiçbir şeye değmezdi. Ne babana, ne kardeşine, ne de aklını kaçıran annene. Hiçbir şeye, hiçbir şeye.»

Banyonun ışığını söndürdün.

«İstesem şimdi İsabel'le gidebilirim, düşlerim yok

1. Aman, Tanrım. (İng.)

oldu çünkü. Ve çünkü İsabel genç. Beni duyuyor musun, Ligeia? Genç o! Gözlerinin kıyısında çizgiler yok...»

Gene ışığı yaktın, dudak boyanı, kaş kalemini, gözkapaklarına sürdüğün gölgeyi aradın. Hemen boyanmaya başladın.

«Gerdanı kat kat değil. Karnı pörsümemiş...»

Mozaik döşeli yere atılmış ıslak havlular arasında çoraplarını, donunu, sutyenini aradın.

«İşitiyor musun? Genç o! İsabel genç, yirmi üç yaşında... Ligeia cevap ver bana!»

Kendini aynada göremiyordun, bu nedenle de görünüşünün nasıl bozulduğunu bilmene olanak yoktu. Banyodan çıktın, sutyenini üstüne geçirip kancalarını arayarak; Javier seni boyanmış, kaşlarını siyah, dudaklarını kırmızı gördü. Beceriksizce, sinirli sinirli giyinmeyi sürdürürken sesin dingindi.

«Anımsa, Javier, benim için yalnızca bir tek an vardı. Sanırım, New York'ta uyandığım an, ya da Falaraki'de, evet, yok, yağmurlu bir gecenin ardından Long Island kıyısında. İlk kez.»

«O, genç,» dedi Javier, ıslık gibi bir sesle.

«Uyanıp da, senin kalktığını, ayaklarımı örten çarşafları bir yana çekerek sevecenlikle bana baktığını duyduğum an. Sevecenlikle, beni uyandırmaktan korkarak!»

«Deniz. Hep denizi anımsıyorsun. Yalan söylüyorsun. Kadınlar denizden nefret eder.»

«Dudaklarıma dokunmak istedin, ama beni uyandırmaktan korkuyordun. Sonunda dayanamadın. Beni kollarına alıp kaldırdın, gözlerimi açtım. Sen gözlerimi parmaklarınla kapattın; kollarının arasında küçücük, yumuşacıktım. O bir ana dayanarak yaşadım hep. Bir kez daha olur diye umuyordum. Ama bir daha olmadı.»

Bluzunu giydin, düğmelerini ilikledin.

«Vasco ile yattım, Javier.»

Saçlarına dokundun, silkeledin onları, kısa, soluk, ağarmaya yüz tutmuş. Javier'e bakmadın.

«Evet, yattım onunla. O öyküyü de ondan aldım, geri dönen gençlikle ilgili öyküyü, senin yazdığın öyküyü. Gerçekte Vasco Montero tarafından yazılmıştı o öykü. O tasarlamıştı. Çaldım onu. Sen de sözcüklere döktün, hepsi bu.»

Odanın yıkıntısı içinde para çantanı aradın.

«Bu denli ileri gittim, gene de başaramadın. Senin için bütün dünyayı ele geçirmek istiyordum. Sense, ellerinin arasından kaçırdın dünyayı. İyi de oldu. Ona değmezdin.»

Bekledin. Javier bir şey söylemedi. Gözlerini ondan kaçırdın. «Sana bir öykü sağlamak için Vasco ile yattığımı söylüyorum.»

«Gerçekten yaptın bunu, öyle mi?» dedi Javier.

«Benim de, onu birlikte düşündüğümüzü sanmamı sağladın.»

«Kaçmak isterdin.» Sonunda yüz yüze geldin onunla. «Ama kaçamazsın. Senin için her şey bir özdeyiştir. Bir tek şey dışında: Kendi düşüncelerinle hiçbir yere varamadın. Vasco Montero'nun sadakalarını kabul etmek, onları kullanmak zorundaydın. Zengin bir sofranın artıkları, sana kırıntıları atsa da yoksullaşmayan gerçek bir ozan.»

Bir gün, bundan sonra Javier ile senin başka bir şey söylemediğinizi anlatacaktın, bana, Canavar. Sen, giyimli, boyanmış, elinde para çantan, yatağın kıyısında oturmuş, bir gün bana anlatmak zorunda kalacağın şeyleri düşünüyordun. Bunun yolun sonu, anılarla yalanların da sonu olduğunu düşünüyordun; çoktan sahip olduğun şeyi aradığın uzun, upuzun bir yolun. Tüm bildiklerin, tüm istediklerin, tüm yitirdiklerin ve tüm bulduklarını daha en başında, şimdiki gibi bildiğin, istediğin, yitirip bulduğun şeylerdi. Ama başlangıçta, bir yanın geri kalan yanlarını yenilgiye uğratmıştı. Bu da her şeyi değiştirdi. Seni, usunu kul-

lanamayacak biçimde umutsuz kılmıştı. Bu gece de bir başka yanın, tıpkı o zaman olduğu gibi, usunu kullanamayacağın bir biçimde umarsız kılıyordu seni. Ah, Canavar, çetin yanıt şu: Sevdiğimiz, düşlediğimiz, dokunduğumuz, hattâ küçümsediğimiz, korktuğumuz, yadsıdığımız neyse, onu kutsamalıyız.

Dizlerine plânlar yayılmış olan Franz başını kaldırıp baktı ve asmaları, şerbetçiotu kazıklarını, onların ardında, dizi dizi sık ağaçları, sağda bir elma bahçesini, solda da ta uzak yamaçtaki ormana dek uzanan pancar tarlalarını gördü. Birkaç tarım işçisi şerbetçiotları arasında çalışıyorlar, oturmuş ya da çömelmiş, kara kazıklara dolanmış şerbetçiotlarını topluyorlardı. Arkaya dönüp, seçilmiş olan yere baktı. Burada bir zamanlar bir tuğla ocağı varmış. Ocağın eski temellerini taban olarak kullanabiliyordu. Daha sonra, Lovosice'den tuğla dolu kamyonlar gelecek, işe hemen başlanabilecekti. Yapım işçileri gelmişlerdi bile, gri giysileri, kazınmış kafalarıyla, beşer kişilik diziler halinde ayakta duruyorlardı. Kerestеler istiflenmiş, kil ve kireç yığınları sıralanmış, çivi varilleri açılmıştı. Yavaş yavaş planları sardı, sonra kalfalarla honuşmaya gitti, Terezin'e ancak karanlık bastırdıktan sonra, eski, üstü açılır Mercedes'le döndü; Theresienstadt tren istasyonundan geçerken sürücüye durmasını söyledi. Ayağa kalkıp platformda ne olduğunu anlamaya çalıştı. Biri kontrbasla akortlar çalıyor, esmer karaltılar sallanarak ona eşlik ediyorlar, şarkı söyleyen anlaşılmaz sesler yükseliyordu. Lokomotiflerden yükselen duman alçak halkalar oluşturuyor, dans edenleri bir gizliyor, bir ortaya çıkarıyordu. Franz üstü açılır arabasından çıkıp onlara doğru yürüdü. Silindir şapkalar giyiyorlardı, gri giysileri ve yüzleri kömür tozuna bulanmıştı, kömür boşaltıyorlar, bir yandan da şarkı söylüyorlardı. İçlerinden biri kontrbası çalıyordu. Franz, *Marion gidi-*

yor şimdi sözcüklerinden başka hiçbir şey anlayamıyordu şarkılarından. Nöbetçilerin bazıları, şarkı söyleyenleri coşturuyorlar, bazıları da silindir şapkaların yuvarlak karton kutularını tekmeleyerek, düşsel bir futbol oynuyorlardı. Acayip bir sahneydi; donuk ışıklar, duman ve buhar bulutları, dans eden karaltılar, müzik. Sürücüsü, aynı ölçüde yararsız olan tüm el konmuş nesnelerin saklandığı depolara konmak üzere istasyondan üç kontrbas daha aldı. Eski melon şapkalar, tozlu giysi mankenleri, yırtık pırtık dua kitapları, atla çekilen cenaze arabaları, kartlar, gümüşlü levha üzerine çekilmiş aile fotoğrafları, bıyık kâseleri, saman ve talaş doldurulmuş atlar, uçmasın diye kâğıtların üstüne konan, içlerinde, sallanınca üstlerine kar yağan kır görünümlerinin bulunduğu cam ağırlıklar. İmparator Wilhelm ile Franz Josef'in, altın yaldızlı çerçeveli portreleri, ne arıyordu tüm bu hurda eşyanın arasında? Cam ağırlığı salladı, karın yağışını seyretti, o sırada uzaktan *Şen Dul* valsi ulaşıyordu ona. Sonra dışarı çıkıp istasyondan gelen, sıraya dizilmiş silindir şapkalı işçileri gördü. Sonraları, şapkalarının altında çalınmış kömür ve sosis kaçırdıkları duyuldu.

«Yapı bir ayda hazır olacak.»

«Mutlaka hazır olmalı. Bu bir buyruktur.»

Franz, Cholula'da otel odasında kollarının arasında yatıyordu, İsabel; onu dinliyor, bir şey söylemiyordun, çünkü sana bunun için geldiğini biliyordun. Kollarının arasına gizlenmiş, alçak sesle gülüyor, soğuk bir gece olduğunu, ırmağın donduğunu anımsıyordu. Kaleye girdi, nöbetçilerden biri, çocukken yaptıkları gibi, buzda kaymanın ne hoş olacağını söyledi. Toprak, çizmelerinin altında çatırdıyordu. Kar yoktu, ama toprak kırağıyla sertleşmişti. Açıkseçik görmek güçtü. Projektörler yanıyordu, ama akşamın sisi çökmüş, ışığı dağıtarak neredeyse sisin kendisi gibi donuklaştırmıştı onu. Tam bir sessizlik ol-

du. Onu sessizliğin bilincine vardıran şey, köpek havlamalarının yokluğuydu. Terezin'de her zaman, günün her saatinde köpek sesi işitilebilirdi; ama bu gece suskundular. Belki insan seslerinin yokluğundan da ileri geliyordu bu. İnsan sesleri dinince, genellikle duyulmayan birçok şey duyulur olur. Çimenlerin betona sürtünmesinden çıkan ses. Çıplak toprağın üstünde çıplak ayakların çıkardığı yumuşak ses, yağlanmış menteşelerin gıcırtısı. Bir daktilonun uzak tıkırtısı. Namluya sürülen merminin çıtırtısı. Yemek yerken köpeklerin çenelerinin sesi, yemek yiyen çocukların dudak şapırtısı.

Yapı hızla yükseliyordu. Yapımı yakından denetliyordu, çünkü, ustabaşılar işlerini biliyorlardı, ama o, olup bitenleri gözlemek istiyordu, o sırada yapacak daha önemli bir işi de yoktu. Çoğu zaman varlığına gerek duyulmadığını, hattâ belki de istenmediğini biliyordu. Ama her gün gidiyordu, kaleye gece dönüyordu, kimi zaman kamyonla, kimi zaman Komutan'la birlikte, Mercedes'le, kimi zaman da yalnız, yürüyerek, düşünerek. Bunun ilk işi olduğunu düşünerek, yineleyerek; benim ilk işim, İsabel, ilk işim. Evet, Franz, beni oraya yetenekli olduğum için gönderdiler, bu onların kararıydı, benim değil. Evet, Franz, seni anlamaya çalışıyorum.

Başlangıçta, Terezin kalesinde ölenlerin cesetleri, Theresienstadt'ta, Himmler'in buyruğuyla bir gettoya dönüştürülmüş olan kasabadaki ölü yakma fırınına götürülüyordu. Sonra, bu yeterli olmadı, kampa atanmış mimar olarak ona Litomerice yakınlarındaki eski tuğla ocağın yerinde bir ölü yakma fırını yapması için buyruk verildi. Yapıyı zamanında bitirdi; demir rayları ve cesetleri mekanik olarak fırınlara atan kaldıraçla iki fırın kuruldu. Küller *Frau* ya da *Mann*, F yahut M işaretli kavanozlarda kaleye gönderiliyorlardı. Daha sonra küller öylece ırmağa atılıveriyordu, daha da sonra, kalede salgınları de-

netlemek olanaksızlaşınca, kuzey duvarına yakın ortak bir gömme çukuru açıldı. Bununla birlikte, ticaret sürüyordu; belli bir para karşılığında, ölülerin akraba ve arkadaşları, Terezin toprağıyla doldurulmuş bir kavanoz alıyordu. Ulrich almadı. O istemedi.

Her sabah şimdi çalıştıkları demiryoluna gidiyordu, tek bir gettoya dönüşmüş olan kasabadan geçiyor, geceleri dönerken bir zamanlar şalgam ekilen, şimdiyse içine düşmemek için sakınılması gereken açık hendeklerin bulunduğu, nadasa bırakılmış bir tarladan geçiyordu. Tarlanın ötesinde kaleye giden toprak yolda tekerlek izleri vardı. Karanlık sessizdi. Ara ara arkasında hafif bir vızıltı, tanımlanamayan bir ses. Sonra yerdeki sis içinde donuk görünen kalenin ışıkları. Ve kimse konuşmuyordu, İsabel Sessiz bir film gibi anımsanması gereken bir yerdi orası. Sen *Caligari*'yi görmüş müydün? Hayır, onun ne olduğunu nereden bileceksin. Gençler arasında bir anket yapıldı: Hitler kimdir? Hiç kimse bilmiyordu, Pisipisi, şimdi hiç kimse anımsamıyordu, hiçbir genç insan ondan sözedildiğini duymamıştı. Bunu fark ettin mi? Franz seninle konuşuyor, içimizde en genç olan seninle: Theresienstadt'ın duvarları yerindeydi, kırma çatılar, eski yapıların bahçeleri hep yerli yerindeydi, gene de hiçbir şey düz görünmüyordu, her şey eğik, kendine özgü, çılgın koordinatları olan çılgın bir uzayda var oluyormuş gibi, tüm çizgiler, bir sahnenin perde arkasındaki gibi, geri çekilmiş görünüyordu; sanki bir sahnenin gerçek perspektifinde düz, ama gerçeklikte hepsi de eğri ve biçimi bozulmuş. Düşlemsiz, çok yakından görülen bir perde arkası. Boyanmış gölgelerle kesişen gerçek gölgeler, bir gerçek ve yapay ışıklar labirenti, görünür uzaklık ve gerçek uzaklık yaratıyorlardı. Her şey zengin bir biçimde süslenmişti; bir delilerevenin deliliğini geçerli ve olağan göstermek için çaba harcanmışçasına bir süs deliliği. Hiç mi duymadın *Caligari*'yi? Her şeyden

önce, sessizlik. Bazan bir şey duymaya, ne olursa olsun bir şey duymaya çalışıyor, yalnızca kendi soluğunu duyabildiğini anlıyordu. Ve o, sonradan, eğer konuşmuş olsalardı, Theresienstadt'ın sessizliğinde gizli müzik yapıldığını, tıpkı başkalarına benzeyen, şarkıcıların kimsenin dikkatini çekmeksizin gündüz vakti gelip gittiklerini söyleyebilirdi. Notalar elden ele geçiriliyordu ve bir gün iki yaşlı adam, toplantı yerlerine kemanlar, viyolalar kaçırmayı başardılar. Bırakılmış bir samanlıkta saklanmış olan bir viyolonsel, bir arabada saman yükünün altında getirildi. Eğer konuşmuş olsalardı ona söyleyebilirdi. Ama hiç konuşmadılar. Bütün bildiği, bir iş ekibinin bir gün tuğlayla örülmüş bir duvarın arkasında bir orkestranın tüm çalgılarını ortaya çıkardığıydı. Kutuları içinde, nemden korumak için sarılmış, tam bir takım; borulu, tahta çalgılar, üfleme çalgılar, davullar.

Komutan öfkeli değildi, tersine, memnundu. «Şans. Resmî bir ziyaret için bir tören hazırlamamız gerekiyor. Bir konserden daha iyi bir şey olur mu?»

«Yaptıklarımızdan ötürü durmadan kendimizi haklı çıkarmaya çalışıyoruz.»

«Gerçekten mi?»

«Evet. Sözcüklerin hiçbir zaman önemi yoktur.»

«Niçin?»

«Çünkü her zaman aynıdırlar. Herkesin bildiği sözcükler.»

«Neyin önemi var peki?»

«Son bir savaş verdiğimizin, İsabel. Eski Alman kahramanlık düşünün son savaşını.»

«*Bewegung!*»[1]

Komut, Yahudilerin hastane olarak kullandıkları eski yapının koridorlarında ve basamaklarında aşağıdan yukarıya çınladı. Bir konser verilecekti. Konser salonu hazırlanmalıydı. Tavanarasının bu bö-

1. İleri! (Alm.)

lümü kocamandı. Taş yerde çizme sesleri. Salt gürültü olsun diye açılan ateş. Ters çevrilen yataklar. Şaşkınlık, korku çığlıkları. Yeterince güçlü olanlar sokağa kendileri yürüyerek çıktılar, kimileri başkalarına dayandı. Çoğu ayakta duramayacak denli güçsüz, dışarıya sürüklendiler, orada arkadaş ve akrabaları toplanmaya başlamışlardı, kimse ne olup bittiğini, hastanenin niçin boşaltıldığını anlamıyordu. Hastalar kollarını uzattılar; akrabalar yakınlarına, tanıdıklar tanıdıkları ya da tanıdıklarını sandıkları kimselere yardım etmeye koştular. Komutan, eldeki tüm taşıtları seferber etmişti; üç traktör ve yedekte çektikleri on iki araba, iki kamyon, on altı çiftlik arabası, atla çekilen kırk sekiz Yahudi cenaze arabası ve tekerlekli sandalyeler. Ama bunlar yetmedi; birçok hasta taşların üstüne yattılar ya da şaşkın şaşkın dolaştılar ortalıkta, ya da kendileri de ne yapacaklarını bilmeden yakınlarınca alınıp götürüldüler. Bu arada gardiyanlar kocaman tavanarasına gidip üst üste yığılı tabutları aşağı indirdiler ve cesetleri ölü yakma fırınına taşıyan kamyonun içine attılar. Hiç kimsenin bilmediği yeni cesetler ortaya çıkarıldı ve Franz, seyrederken, artık kendi kokularını alamayan erkek ve kadınların canlı kokuları arasında ölülerin kokusunu duydu. İki günlük ya da beş günlük ya da bir haftalık ölü bir çocukla bir yaşlı adama doğru yürüdü. Ulrich gitmedi. Ulrich yadsıdı. Ve bir gece Ulrich yok oldu. Yaklaşık iki saat içinde tavanarası temizlendi, Franz orada, dikey merteklerin desteklediği kocaman çatının altında bir başına kaldı. Yanabilecek hiçbir şeyin, ne bir şiltenin ne bir battaniyenin ne de bir yastığın bulunduğu boş odalarda dolaştı.

«Buyruk yerine getirildi. Şimdi orayı bir tiyatroya dönüştürebilirsiniz.»

Sana, Kutsal Betiklerin sevgi ve ölüm zamanından sözettiklerini, ama bekleme zamanını unuttuklarını anlatacak. Ve bir gece, dönüşte, tutukevine gi-

den toprak yola ulaştı —seni kucakladı, İsabel ve sana iki kez Ulrich'in beklemek istemediğini söyledi— bir gece demiryolundan dönerken, çamurlu, derin tekerlek izlerinin bulunduğu yolda güçlükle ilerleyen yedi kamyonluk bir dizi yetişti ona, birkaçı çamura saplandı, gardiyanlarla tutuklular bağırdılar, aşağı inip, çizmelerinin ağzına dek çamura batarak kamyonları iten askerlerin yardımına koştular. Franz yol göstermek için yürüyen kamyonun basamağına atladı; yolu biliyordu çünkü. Sürücü, gözlüklü, genç bir onbaşıydı, yanında, dizlerinin üstünde bir makineli tüfek, bir çavuş oturuyordu. Onbaşı daha yirmisinde yoktu, gözlük camlarının kalınlığı mavi gözlerini kocaman gösteriyordu. Franz, ona buradan sağa dönmesini, burada yoldan ayrılıp arazinin ortasından gitmesini, şimdi gene yola girmesini, ama soldan gitmesini, şimdi gene sağa sapmasını söylüyordu. Onbaşı hiç bakmıyordu ona. Yoğun bir dikkat ve ciddilikle sürüyordu kamyonu. Görevini yapıyordu o; iyi de yapıyordu. Belki başka zamanlarda arkadaşlarıyla şakalaşıyordu, şimdi değil ama. Daha birkaç ay önce *Volkschule*'ye[1] gittiği, matematik ya da dünya yazını okuduğu kesindi. Belki de müziği seviyordu. Öğrencileri kimi zaman konserlere ya da operalara götürürlerdi. Ya da en azından bir zamanlar böyleydi.

Ona geri döneceğime söz verdim. Ama geri dönme vakti bizim değildi henüz. Bizim zamanımız bekleme zamanıydı. 'Bağırma Franz. Sesini duyuyorum.

Bir buyruk çıkarıldığını biliyordu; kamptaki ve getto kentindeki müzisyenlerle şarkıcılar kalacaklardı. Onlar ölüm kamplarına gönderilmeyecekler, burada kalacaklar, kurtulacaklardı. Maestro Profesör Schachter'in müzik çalışmalarını sürdürmesine izin verilecek, çocukların gitmeleri gerekse de, çocuk operasında yerlerini almak için başkaları gelecekti. Mü-

1. İlkokul. (Alm.)

zisyenlerle şarkıcılar kalacaklardı. Kuşkusuz, dilerlerse, yakınlarıyla birlikte hayvan vagonlarına tırmanabileceklerdi. Çocuklar, yetimler ve dullar, salt insancıl nedenlerle gönderiliyorlardı; şimdi daha az insan kalacak ve herkes daha iyi yaşayacaktı.

Şimdi onun kentindeki tiyatro bombalanmıştı belki de. Nereliydi acaba? Franz bilmiyordu, çünkü onbaşı konuşmamıştı. Yanında çavuş oturuyordu, suskun, makineli tüfeği bebe gibi özenle koruyordu. Franz ona hiçbir şey söylemedi. Sola dön. Dikkat et. Daha sola, derin bir çukur var, kuyu gibi. Savaştan sonra hepsi kentlerine, kasabalarına dönebilecekler, normal yaşamlarını sürdüreceklerdi. Wallenstein Bahçeleri, onun dönüşünü bekliyordu. Müzisyenler barok dikmeli kemer altında her zamanki yerlerinde olacaklardı. O, her zamanki sırada oturmuş, kendisini bekleyecekti. Brahms'ın büyük *Alman Requiem*'i başlayacaktı. Franz'la onbaşı güldüler. Çavuş ters ters onlara baktı.

«Bu yolu niçin daha bakımlı tutmuyorsunuz?»

«Demiryolu daha önemli.»

«İkisine de yetecek işçiniz yok mu?»

«Hayır. Burası çok küçük bir kamp.»

«Ya? Peki sen, sen ne halt ediyorsun burada?»

«Ben kampın mimarıyım.»

«Ya?»

Çavuş güldü, genç onbaşının yüzü kıpırtısızdı, kalenin uçlarındaki projektörler gözlüğünün camlarında parladı, gözlerini kamaştırdı. Bir elini gözlerine kaldırıp frene bastı.

«Niçin duruyorsun?» diye bağırdı çavuş. Arkalarındaki kamyonun tamponu onlara çarptı. Biri küfretti. Çavuş bir şey söylemedi. Bir kıvılcım sağnağı, elektrikli çitin akımının kesildiğini, karalar giymiş adamların kapıyı açabileceklerini gösteriyordu. İsabel, benden niçin kaçıyorsun? hadi, gel.

«Siz burada ineceksiniz,» dedi çavuş, Franz'a.

Sonra onbaşıya, «Kaldır çeneni. Asker olduğunu unutma,» dedi.

Onbaşı gözlüğünü düzeltti, başını dikleştirdi ve gülümsedi. Franz aşağı atladı, kamyonlar yanından geçip gittiler. Yavaş yavaş kalenin içine yürüdü. Komuta sesleri, yinelenen bağırışlar. Gizli bir şarkı sesi, boğuk, ama içe işleyen. Yanından geçen bir subaya, söylenen şeyin ne olduğunu sordu, subay bilmediğini söyledi. Hızlı hızlı yanından geçen başka bir subay, kiler ve mahzenlerde prova yapan Yahudiler olduğunu söyledi. Komutan onlara şarkı söylemelerini buyurmuştu, bir opera mı ne prova ediyorlardı. Raphael Schachter'in topladığı Yahudiler: Alman, Avusturyalı, Hollandalı, Çek, Polonyalı, Macar, bütün güruh. Franz yana doğru yürüyüp dinlerken sesleri yükseldi:

Lacrimosa dies illa
Qua resurget ex favilla
Judivandus homo reus[1]

Oparlör:
«Achtung!»[2]
Yankı: «*Achtuuung!*»
«Yerlerinizi alın!»

Gardiyanlar beşer kişilik gruplar halinde, homurdanan motorları, açık egzoslarıyla hâlâ ağır ilerleyen kamyonların arkasına koştular. Kamyonların farları söndü. Köpekler çılgınca havlıyordu. Kamyonların farları söndü. Köpekler çılgınca havlıyordu. Kamyonların uzağında bir tümseğin üstünde duran altı kadın tutukludan oluşan küçük bando yeniden çalma-

1. Gözyaşlarıyla dolu o gün
Küllerinden göverir
Yargılanarak, suçlanan insanoğlu. (Lat.)

2. Dikkat! (Alm.)

ya başladı. Bando şefi gri sopasını oynattı, Şen Dul Valsi başladı, iki keman, bir flüt, bir kontrbas, ziller. Oparlör:

«Kenara çekilin. Kapıları açın!»

Birbirleriyle bir kez daha konuşabilmiş olsalardı, ona, başlangıçta Maestro Raphael Schachter'in yalnızca iki piyanosu olduğunu, birinin Yahudi topluluğu başkanınca sağlandığını, ötekinin, filmlere müzikle eşlik etmek için kullanılan piyano olduğunu söylerdi. Dört soliste, yüz elli kişilik bir koroya, olabildiğince çok sayıda çalgıya ve çalgıcıya gereksinimi vardı. Çalgılar göründü; samanlıkta, çiftlik arabasında samanların altında gizlenmiş olan çello, tuğlayla örülmüş duvarın arkasında gizlenmiş olan orkestra çalgıları; iki yaşlı adamın keman ve viyolaları, bir depoda, silindir şapkalar, giysi mankenleri ve kâğıt ağırlıkları arasında bir yana atılmış kontrbaslar. Schachter, Komutanın, çalgıcı ve şarkıcıların kalacakları, onlara karışılmayacağı yolundaki buyruğuyla kendilerini güvenli ve korunmuş duyan solistlerini, çalgıcılarını ve korosunu topladı. Ama çocuklarla yaşlılar, hayvan vagonlarına doldurulup doğuya gönderilince, üç solist onlarla birlikte gitmeyi seçtiler. Yola çıkan konvoy çalgıcıları alıp götürdü, gelen her konvoy, eğitilip prova yapılacak yeni çalgıcılar getirdi. Bir seferde korosundan yirmi dört kişi, orkestrasından on iki çalgıcı yitiriyordu. Dönüp dönüp baştan almak zorunda kaldı.

Rex tremendae majestatis
Qui salvandos salvas gratis,
Salve me, fons pietatis[1]

1. Ey korku veren görkemli kral
Karşılık beklemeksizin kurtaran kurtardıklarını
Kurtar beni acıma çeşmesi. (Lat.)

Yeni gelenler, kamyonlardan inmeye başladılar. Arka kapıların kilitleri ve kanatları ardına dek açılmıştı; her gardiyan grubunda biri kollarını kaldırıp tutukluların aşağı inmesine yardım ediyor, bir ikincisi, yüksek sesle numaraları okuyor, bir üçüncüsü bu numaraları bir listeyle karşılaştırıyor, geri kalan ikisi de makineli tüfekleri ellerinde, bakıyorlardı. Vals, buz gibi bir geceye sızıyordu. Köpekler uluyordu. Tutukluların kimi gardiyanın yukarı kaldırılmış kollarını kabul ederek, kimi yardımsız iniyorlar; hepsi de sessiz, bir an kımıldamadan kalıyor, kimileri gözlerini oğuşturuyor, kimileri gülüyor, kimileri ağlıyorlardı. Palto ve şapka giymiş yaşlı adamlar. Yakaları soğuktan korunmak için kaldırılmış erkekler. Kucaklarında çocuklar, battaniyelere sarınmış kadınlar. Yün çoraplı, başlarına atkılar dolanmış kızlar. Kısa pantolonlu, yün başlıklı oğlanlar. Kucaklarında bebekleri, küçük kızlar. Mukavva bavullar, sicimle bağlanmış kutular, giysi paketleri, bir dikiş makinesi, bir ayakkabı onarım tezgâhı, bir keman kutusu. Yakalarına iğnelenmiş ya da sırtlarına dikilmiş yıldızlar. Çoğu kamyonlardan inmişlerdi, ayakta ölmüşlerdi, tümünün suskunluğunca ölü.

Komutan nişan vermek için yapılacak resmî ziyaret günü, bir şölen, bir de konser olacağını Berlin'e bildirdi. Kantin sobasının yanında duran Franz, Komutan'ın müzisyenlere sağladığı kolaylıkların ve şimdi sonunda verdikleri konserin, kampta işlerin pek de iyi gitmediğini gösterdiğinin ayrımına vardı. Neredeyse başarısızlığa uğradıklarının kanıtıydı bunlar. Çevresinde toplanmış, gülüyorlar, Bavyera fenerlerinin altında bira kupalarını kaldırıyorlardı.

Ayakkabı onarım tezgâhını taşıyan yaşlı adam durdu, görünümden ve müzikten hoşlanmışçasına çevresine bakındı. Koyu renk saçlı küçük bir kız bebeğini düşürdü, bebeğin porselen başı ortadan ikiye bölündü. Bir buzdolabındaki ölü bir cüceyi anımsayan

Franz gülümsedi. Küçük kız ağladı. Bebeğinin başını birleştirmeye çalıştı. Yaşlı adam usulca onu okşadı, şalının içine sardı, bir yandan da durmadan, «Dinlence bu. Dinlence bu,» diyordu.

«İsabel. Bağışla beni. Sizi duydum.»

«Ne zaman, Franz?»

«Az önce. Javier seninle birlikteyken. Elimde olmadan.»

«Ama ona söylediğim başka bir şeydi. Ayrılmaktan sözediyorduk, Franz, herkesin kendi yolunda yürümesinden. Anlıyor musun? Yalnız.»

«Yalnız olmaz, İsabel, yapamazsın. Ne olursa olsun bir şeyi alırsan, nedeni bizden önce bir başkasının onu bırakmış olmasıdır. Ulrich bunu yapmayı yadsıdı. Ben onun yerini aldım ve onun kabul etmeyi yadsıdığı şeye tanık oldum.»

«Franz, Ulrich'in kim olduğunu bilmiyorum. Her şeyi açıklamalısın. Kimseye söylemem. Hiçbir zaman, and içerim. Seninle benim aramda kalacak, başka hiç kimse bilmeyecek. Beni anla, Franz, şansımı bir başıma deneyeceğim ben. Javier'e bunu anlatıyordum. Hiçbir erkeğe güvenmiyorum ben, hiç kimseye güvenmiyorum. Artık güvenmiyorum. Belki güvendiğim zaman daha iyiydi. Ama bilmiyorum. Bütün bildiğim, ansızın suratına bir tekme yemiş bulursun kendini, bense Allah belâsını versin derim. Bana güvenebilirsin, Franz. Bana söylediğin tek sözcüğü bile kimseye söylemem.»

«Franz! Franz, Franz!»

Bir kadın, grubundan ayrılmaya çalıştı, kollarını başka bir gruptaki bir adama doğru uzatarak; onu tutup geriye çekerlerken, adam: «Buradayım, Teresa! İyiyim. Teresa, Teresa!» diyordu yavaşça.

Orkestra Lehar'dan bir potpuri çalıyordu, Franz müziğin sözcüklerini mırıldanıyordu. *Geceleri hep Maxim'e giderim. Doğacak güneşi beklerim orada yosmalarla. Lolo. Frufu. Margot.* Gardiyanlar tutuklu-

ları sıraya diziyorlardı. *Hundenkommando*'dan köpek havlamaları geliyordu.

«İl-eri!»

Tek sıra olmuş, köprünün üstünde yürüyüp, yağmurdan ağarmış, *Arbeit Macht Frei* yazısının altından geçerek kaleye girdiler.

Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis
Voca me cum benedictis[1]

«Berlin'de artık böyle eğlenceler yok,» diye gülümsedi Komutan. «Herkes için hoş bir ara verme olacak bu. Ziyaretçiler için, bizim için; Yahudiler için de kuşkusuz.»

Ama o biliyordu ve eğer bir kez daha konuşmuş olsalardı, Yahudi topluluğunun başkanı Epstein'ın, Schachter'e, «Bize utanç veriyorsunuz. Burada topladığınız insanlar bizim insanlarımız; şimdi de bizi ezenler için şarkı söyleyecekler,» demiş olduğunu söylerdi. «Acımızı daha da çoğalttınız. Hastalar hastaneden atıldılar. Üstelik bir gösteri için bunca acı. Hayır, Schachter, doğru değil bu. Bizi ezenleri onurlandıracaksınız. Onların isteğiyle yapacaksınız bunu. Onlara boyun eğdiğinizi sanacaklar. Siz, Maestro, bir Çek. Belki bir madalya verirler size. Bir şey yapın. Konseri iptal edin. Benim elimden bir şey gelmez. Ama size söylüyorum, doğru değil bu. Korkuyorum.»

Tutuklular, kemerin üstünde asılı soluk ışığın altından geçtikleri sırada küçük orkestra son kez doruk noktasına yükseldi ve vals sona erdi. Kabul odasına doğru yöneltildiler, yüz kırk kişiydiler. Orada yüzleri duvara dönük durduruldular. Uzun bir

1. Kargışlarla ezilmiş
Yakıcı alevlerle yanan
Kutsanmışlarla birlikte beni de çağır. (Lat.)

dizi sırt, ama bunun önemi yoktu, sırtları da yüzleri gibi aynıydı. Birinci grupta yirmi kişi vardı, geri kalanlar ta köprüye dek uzanan bir sırada bekliyorlardı. Çıplak sarı duvarları vardı odanın. Sırtları, adlarıydı onların. Burian bunu biliyordu, bu yüzden ağır ağır yürüyor, duvara dönük dururlarken inceliyordu onları. Gardiyanlar, tutukluların yere, yanlarına koydukları valizleri, denkleri ve kutuları aldılar. Burian, kendisi, yaşlı adamın ayakkabı onarım tezgâhını aldı; adam döndü, baktı, gülümsedi. Tek bir karşı koyma sözcüğü ya da davranışı hemen bastırılıyordu. Burian bir komut verdi. Saatlerini, madalyonlarını, taraklarını, saç süslerini, kol düğmelerini çıkardılar.

«Adın?»

«Marketa Silberstein.»

Elinde not defteri olan gardiyan bir numara söyledi ve onu deftere yazdı. Burian bir ileri bir geri yürüyerek onları seyrediyordu. Geriye doğru çekilmiş saçların açık bıraktığı bir kulak titredi. Franz gözlerini dikip baktı. O saçı tanıyordu. Onu anımsadı.

«David Rosen.»

«Altı-beş-yedi-sekiz-iki.»

Burian, kolunu duvara dayamakta olan genç bir adamın arkasında durdu. Kız yanında duruyordu adamın. Ufak tefekti, sandalet giyiyordu. O da alnını duvara dayamıştı. Burian omuzuna dokunup geri çekti onu. Elinde tuttuğu keman kutusunu aldı. Franz öne doğru bir adım atmak üzereydi. Aynı yeşil gözler. Aynı temiz çizgili yüz kemikleri. Franz yavaşça İsabel'i öptü; İsabel onun başını okşadı.

«Hep böyledir, İsabel, hep...»

«Ne? Hep ne?»

«Hep bir başkası yaşamını sürdürebilsin diye bir şeyden vazgeçmek zorunda kalırsın.»

«Kim Franz?»

«Sen. Ben. Biz. Betty. Bilmiyorum.»

«Devam et, Franz. Devam et, dinliyorum.»

Sıra halinde kabul odasından çıktılar, telsiz tıkırtılarının işitilebildiği nöbetçi odasından geçtiler. Maloth, elinde bir deste mektupla göründü. Franz'a birkaç mektup verdi, yeni tutuklular giysi odasına girdiler, orada Wacholz, gözleriyle her birini ölçüp giysi seçti onlara.

«Yahudi misin?»

İri yarı kırmızı yüzlü adam başını salladı. Wacholz ona bir kez daha baktı, yanında boydan boya üç kırmızı çizgi bulunan gri bir pantolonla sırtında kırmızı bir üçgen bulunan gri bir ceket verdi ona. Adam soyunmaya başladı, sonra durup arkasındaki kadınlara baktı. Wacholz öne doğru bir adım attı, pantolonunun fermuarını çekti, donunu aşağı indirdi.

«Yahudi misin?»

«Evet.»

Wacholz, kıza, omuzuna sarı bir yıldız dikilmiş çizgili bir giysi verdi. Kız sessizce soyundu. Bir şey anımsadı, kollarını kaldırıp tokalarını çıkardı. Saçları omuzlarından aşağı döküldü. Tokaları gardiyanlara uzattı. Franz kapıdan seyrediyordu. Mektuplar elindeydi. Birini açıp okuyormuş gibi yaptı.

«Yahudi misin?»

«Hayır. Hayır!»

Kız çizgili giysiyi omuzlarından geçirdikten sonra gözlerini ona doğru çevirirken, delikanlı, kolları çaprazlanmış, Wacholz'a bakıyordu. Wacholz mekanik olarak genç adama kırmızı çizgili üniformayı uzattı. Burian gölgeden çıkıp sarı yıldızlı bir çizgili ceket aldı. Alaylı alaylı Wacholz'a bakarak, Yahudi ceketini genç adama uzattı.

«Doğru değil bu!» diye bağırdı delikanlı. Sarışın ve solgundu, sıradan çıkıp kızın koluna dokundu; kız kımıldamadan duruyordu. Şimdi, yüzü yukarı kalkık olduğundan, gözleri görülebiliyordu genç ada-

mın; biri mavi, öteki kahverengi. «Doğru değil. Ben yalnız üçüncü...»

Kız başka bir kızdı.

«Annem yaptı bunu. Burada cephede olduğundan daha çok güvenlik içinde olacağımı düşündü. Yahudi olduğumu o uydurdu. Beni korumak için.»

Sonunda kızı önden gördü. Başını kaldırmadı kız. Delikanlının dokunuşuna karşılık vermedi. Onun kendisine yalvarırcasına bakan, biri mavi, biri kahverengi gözlerini görmemek için, gözlerini indirdi.

«Anlat onlara,» diye yalvardı kıza. «Anlat onlara. Sen her şeyi biliyorsun. Trende anlattım sana.»

Franz onu daha önce, küçük Terezin kalesine girip giysilerini değiştirmeden bir an önce görmüş olmak isterdi; çünkü başka bir kızdı şimdi. Ona da bakmıyordu. Kimseye bakmıyordu. Hayır, İsabel, hiçbirimize. Ulrich'e bakardı belki. Eğer onu tanımış olsaydı, Ulrich'e bakardı. Ama onun az önce, «Evet,» deyişi gibi, Ulrich, «Hayır,» demişti. Bir gece odamıza geldiler, kapıyı vurup bizi uyandırdılar ve Ulrich'i alıp götürdüler, «Hayır» dediği için.

«Kızı aramak için Prag'a döndüm, İsabel.»

«Ardına düşmediler mi?»

«Hayır, bunu yapacak zamanları yoktu. Öldüm, adımı değiştirdim, Amerika'ya geldim. Hem, kimsenin bana aldırdığı yoktu. Bir hiçtim ben, hiç kimse. Beni bir örnek yapmanın ne anlamı olabilirdi? Beni ne yargıladılar, ne hüküm giydirdiler, ne de bağışladılar cezamı. Aldırmadılar. Ben de yaşamımı aynı aldırmazlıkla yeniden kurdum. Tarih benim içimden akmadı, İsabel. Ben yalnızca orada bulundum.»

Ölü yakma fırınını yapmayı bitirdiğinde, yeni bir görev bekliyordu onu. Kale artık içinde barındırdığı tutuklulara çok küçük geliyordu. Yeni bir hücre blokuna gerek vardı —hemen, en kısa zamanda. Planları çizdi, yapım 1943 Ekiminde başladı ve bütün bir yıl sürdü. Ama Franz, seni hâlâ arayan baş-

kaları da olabilir. Belki hâlâ güvenlik içinde değilsin. Bana anlatacaklarının tek sözcüğünü bile kaçırmam ağzımdan. Özür dilemeye, bahaneler öne sürmeye çalışma. Yalnızca kollarında sık beni, bana yüzümden, gözlerimden, Elizabeth'in soyundan sözet. Sabırlı ol, gene birlikte olacağız. Saçlarımı okşa Franz.

Yapılar arasındaki bir açıklıkta yürüyorlar. Şimdi gecenin on biri. Yeniden sıraya giriyorlar. Berber, bir Yunan tutuklu, hazır. Birer birer soyunup, gardiyanların bakışları altında, yapışkan fenolle doldurulmuş beş küvete giriyorlar. Gözleri, mikrop öldürücüden parlıyor. Dışarı çıkıyorlar, yüzleri duvara dönük durduruluyorlar, berber, makas, saç kırpma makinesi ve usturayla geliyor. Sonra, başları kazınınca gene duvara dönük durduruluyorlar. Şimdi mekanik olarak el ele tutuşuyorlar, birbirlerini görmemek için gözlerini yumuyorlar. Berber, düşen saçları süpürüp bir gardiyana veriyor, çünkü her şey işe yarayabilir, hiçbir şey ziyan edilmez.

«Elbette bu bizim saygınlığımızı artırır,» diye keyifle güldü Komutan. «Sağladığımız düzenin bir kanıtı. Bize karşı öne sürülen suçlamaları boşa çıkaracak. Burada özgürlük var. Özgürlük, sanat, müzik, ha?»

Nişan takma töreninin ardından verilen şölen sırasında, Komutan ayağa kalkıp şerefe kadeh kaldırdı. Bugünün, Terezin garnizonunun tarihine altın harflerle yazılacağını söyledi. Eichmann'ın yanında oturuyordu. Eichmann, dingince, günün gösterilerinin sonuncusuna ilişkin sorular sordu ona. Franz'ın onlarla hiçbir ilişkisi yoktu; o yalnızca tasarlamış ve denetlemişti. Bir yıllık çalışma. Bütün bir yıl çalışıyor ve kızın başlangıçta, sabahları Monovice'deki I. G. Boya Fabrikasında çalışmaya giderken içinden geçtiği o yapay evrenin, yüksek gerilimli elektrik tellerinin çelik ağlarının oluşturduğu o örümcek dünyasının dalgalı ama durağan olan düz ve eğimli alan-

ları arasında dolaşırken gözleri, acımasızca araştıran, arayan, izleyen bir adamın gözleriydi; dışarıda sanki kale yere batmışçasına, üstünde otların bittiği taş kapının altında, toprağın kahverengi yüzeyinin altına çökmüş bir bölmeler labirenti; gündüzleri, onu oluşturan taş ve tuğlaların dile getirdiklerinden daha çok anlam taşıması gereken o dünyada, onun yaşadığı ve kanı çekilmiş, kazınmış, bir deri bir kemik yüzler, öylesine tuhaf, gene de bir önseziye, siyah - beyazla çizilmiş bir anıya öylesine benzeyen yüzler, kömür karası suyla soluk sebze çorbası içen ve sabah saat yedide işe gitmek için sıraya giren yüzler arasında, onun bir gün mutlaka ortaya çıkacağı o dünyada tek kişilik hücrelerin üçlü koridoru boyunca yürürken onu arıyordu; patates ve pancar kemiren dişsiz damaklar, geceleri, yarın gene giyilmesi gereken, terden ıslanmış, yağmurdan sırılsıklam giysilerini çıkardıktan sonra yatan çıplak gövdeler arasında onu arıyordu; elinde pilli lâmbası, en küçük bir bahaneyle, onları ışığa boğuyor, tahta yataklara uzanmış kadınların uyuyan yüzlerini aydınlatıyor, sonra gene gün ışığında hücrenin tek tuvaleti önünde —yüz yirmi kadın ve yalnızca bir tuvalet— sessizce şamata koparan kadınlar arasında arıyordu onu; yeşil gözleri, tıpkı kendi gözleri gibi, bir şeyi simgelemesi gereken külrengi yapıların, kırağıyla kaplanmış duvarların ötesinde hızla dolaşıyor, bir şey söylemeye, gözlerinin onu araştırdığı bu çılgın labirentin ortasında bir tür düzene duyulan bir tür inanç sunuyordu mutlaka; iş işten geçmeden, anımsadığı yüz, tuğla duvarlar, garajlar, çamurlu hendekler, çukurlar, oyunsu, tiyatroyu andıran köpek kulübeleri, tahta küvetler, çöp yığınları, revirler ve ahırlar karmaşasında bütün bütün yitip gitmeden. Anımsadığı o yüzün her gün bir başka çizgisi aşınacak, çürüyecek, yok olacak, sonunda o, bir ot şiltede, tahta bir küvette ya da duvarla örülmüş bir pencerenin an-

lamsız yadsımasında sonsuza dek yok olup gidecekti; buz gibi duşun altında zıplayan kadınların arasında onun çığlığını duyuyor, kendi kendinin düşsel yaratısı olduğu için öbür imgelemlere karşı direnen bir dünyada onu arıyor: Bütün Terezin, açık alanlar, yapılar, getto, gerçekliğin tutsaklığına karşı özgür bir imgelemin yanıtıdır; bu gerçeklik değil, içinde kimi zaman tutkuyla, kimi zaman soğukkanlı ve ölçülü, onu aradığı bir karabasan ya da gerçekliğin yansılaması olan bir karabasandır; revirin dışkı bulaşmış tabanındaki lekeli şilteler, tifüsten ölen ve gardiyanların, ırmak mezara sızmadan ve ölüler, ölü oldukları için onlara artık mikrop bulaştıramayacak olan suyu emmeden önce, dört ayak üstünde sıçrayarak, ölülerin altın dolgu dişlerini çıkardıkları, ölülerin toplüca içine atıldığı, Ohre Irmağının kıyısında kazılmış çukurda, tifüsten ölmüş çocukların kirpik ve kaşlarındaki bitler arasında onu aradığı. Birkaç kadının sebze yetiştirdikleri garnizon bahçesinde; ötede, sağda, kahverengi bir toprak tümseğin üstündeki küçük kara morgda onu arıyor. Noel'de garnizon subaylarının, koltuklarının altında armağanlarıyla çakıllı yollarda çitler arasında dolaşıp, içeri girerek Komutan'la kadeh tokuşturdukları, Çin yapısı lake eşyaları beğeniyle seyrettikleri, radyoda son haberleri dinledikleri, çerçevelenmiş doğa görünümleri baskılarına özlemle baktıkları, Wagner dinledikleri ve konyak bardaklarını, üstü cam masalara bıraktıkları zaman, Herrenhaus'taki Çek hizmetçiler arasında arıyor onu. Kadınlar bölümünde, kırbacını topuklarına vurarak şaklatıyor ve tahta düğmeleri boyayan, çizmelere tabanlık diken, askerlere çorap ören, odaları ve büroları temizleyen kadınlara, başlarını kaldırmalarını ve adlarını söylemelerini buyuruyor: Gertrude Schön, Herr Architekt, Karolina Simon, Theresa Lederova, ama ad söylemek yasaktır, Herr Architekt, bakın, hepimizin numarası var. Yü-

zünü bütün bütün unutmadan, sözü edilemez, yinelenemez, ama en sonunda olası bir düşün imgesini ve benzerini gerçekleştirmek için tüm evrenin yeniden düzenlendiği, özgürce, sınırsızca başka bir bağlama yerleştirildiği bu laboratuvarda, asit ve formalinle, deniz suyu enjeksiyonlarıyla, tifüs deneyleri ve deri aşılamalarıyla, yüzlerin, ellerin, kaba etlerin değiştirilmesi ya da aktarılmasıyla, yüzü bütün yok edilmeden, çılgın gibi hastaneye girmeye çalışıyor.

«Eminim, akşam hoşunuza gidecek,» dedi Komutan.

Bohemya ve Moravya Kral naibi öldürüldüğü zaman, onun yaşamına karşılık üç bin Yahudinin öldürülmesini öngören bir kararname çıkarıldı. Heinrich, bu Yahudilerin Auschwitz'e, Bergen-Belsen'e ve Treblinka'ya gönderilmelerini düzenlemek için Theresienstadt'a geldi. Her zamanki gibi kafası güven dolu ve aydınlıktı. Franz'la birlikte, başparmakları kemerlerine takılı, getto kasabasının alanında yürüdüler. Heinrich yıllarca önce, bir yastık kılıfına sarılı, buzdolabının karına bürünmüş cüce Herr Urs'un baskın yaptığı öğrenci partisindeki kavgayı anımsayıp güldü. Franz da güldü, Heinrich göz kırparak, Ulrich'in o akşam giymiş olduğu kılıktan ötürü Franz'ın bazı güçlüklerle karşılaşabileceğini söyledi. Yan yana yürüdüler, bol bol güldüler, Heinrich, savaş nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, Alman yaşamının ussallığa indirgenmiş ve yüceliğe ulaşmış olduğunun hiçbir zaman yadsınamayacağını söyledi. Başkalarına yaptıklarının kendilerine de yapılması riskini göze aldıklarını ve böyle bir şey olursa bunu karşı çıkmadan kabul edeceklerini söyledi. Çünkü, insan varlığı, sonunda yalnız ve acı bir yarıştır; kaçanlar, atılganlar, hattâ sabırlılar değil, kendi olası yüceliklerini düşleyen ve bu düşe göre yaşama yürekliliğine sahip olanlar kazanır bu yarışı. Almanya'nın gizi, her Almanın yalnız, bir başına, kendisiyle ilgili böy-

le bir düşe sahip olmasıdır. Üçüncü Reich'ın başarısı, bu gizli ve saklı yalnızlık düşlerini coşkulu ve yeterli ortak bir ulusal amaca yönelterek örgütlemiş olmasıdır. Hepsi de o coşkuyu duyuyorlardı. Bundan ötürü, yenilecek olurlarsa, yalnızca yenilgiyi, yalnızca ölümü değil, aşağılanmayı bile kabul edebileceklerdir. Bir iki gün içinde Heinrich görevini bitirdi. *Attentat auf Heydrich*[1] taşıması yetkinlikle örgütlendi ve üç bin Yahudi Heinrich'in Franz'a söylediğine göre, bir daha hiç görünmemek üzere Theresienstadt gettosundan ayrıldı.

«Peki, bir gün kendini Amerikalıların ya da Rusların elinde bulursan ne yaparsın?» diye sordu Franz, gülümseyerek, Heinrich kamyonuna binerken.

Heinrich elini siperli kasketine götürerek, alaylı bir Amerikan selâmı çaktı.

«O zaman bir Rus ya da Amerikalı olurum,» diye güldü. «Hain olur, gizler satarım, saf değiştiririm. *Treu bis zum Tod!*»[2]

Kamyon yola koyuldu, Franz da güldü, selâma karşılık vermek için kolunu kaldırdı.

Huic ergo pace, Deus:
Pie Jesus Domine:
Dona eis requiem. Amen.[3]

«Yahudiler,» dedi Komutan, bir eliyle dişini karıştırıyor, öteki eliyle ağzını örterken, «Verdi'nin *Requiem*'ini çalacaklar.»

Eichmann bir kaşını kaldırdı. Uzun masanın başındaki bütün subaylar konuşmalarına ara verdiler.

1. Heydrich Suikastı. (Alm.)
2. Ölüme dek sadık. (Alm.)
3. Öyleyse erinç ver, Tanrım:
Acıması olan Efendimiz, İsa:
Dinginlik ver onlara. Amin. (Lat.)

Komutan buz gibi bir sessizlik içinde dişini karıştırmayı sürdürüyordu. Sonunda Eichmann gülmeye başladı. Açık avucunu masa örtüsünün üstüne vurarak gülüyor, ötekilerin tümü de ona öykünüyorlar, masaya, birbirlerinin omuzlarına vuruyor ve gülüyorlardı. Tüm oda gülüyordu, uzakta oturanlar şakanın ne olduğunu kesinlikle bilmiyorlar, yalnızca daha yakındakilerin yaptığını yapıyorlardı. Eichmann gözlerinin yaşını sildi.

Ve o, eğer Franz'la konuşmuş olsaydı, Raphael Schachter'in aylarca bas bulamadığını söyleyebilirdi ona. Tam umudunu yitirmeye başlarken; ona ve sanatçılarına tanınan özgürlük sayesinde getto'nun sokaklarında dolaşırken, başının üstünde şeytansı bir ses duydu. O, Schachter'in yanındaydı, Schachter ona sesi duyup duymadığını sordu, o başını salladı ve gülümsedi. Arayarak, dinleyerek, gittikçe daha güvenli ve daha sevinçli sokağın bir başından öbür başına yürüdüler. Sonunda, tahta basamaklardan çıkarak, çocukların sofalarda oynadıkları, boş yatak odalarında dolaştıkları bir eve girdiler. Ses gittikçe daha yakından geliyordu, Schachter uzun bir pencereden çatıya tırmandı, kız da onu izledi; bir bacanın üstüne eğilmiş, şarkı söyleyen, siyahlar giymiş ince bir adam gördüler. Adam onlara baktı. Bacadan uzaklaştı, bir eliyle, isten kararmış yüzünü sildi. *Requiem* için gerekli bası bulmuşlardı.

Güldün, Pisipisi, Cholula'daki otel odanda, yumuşak, koruyucu kollarını Franz'a dolamış yatarken. Ama sonradan onun o gece ne söylediğini bilmeden, sonunda geçmişe döndükleri zaman, sonunda bekleme süresinin sonuna gelip kasabalarına, kentlerine döndükleri zaman hepsinin yaptığı gibi ara ara ağlayarak konuştuğunu söyleyecektin kendi kendine.

Genel prova yapıldığında her şeyi anladı; cansız, ruhsuz, isteksizdiler tümü de. Schachter başara-

madığına inandı. Ona yanıt vermemişlerdi, gerçek amacını anlamamışlardı. Kız onun koluna girdi, karnından ötürü güçlükle hareket ediyordu; ona, bunun ilgisizlikten ya da güceniklikten ileri gelmediğini söyledi; yalnızca şaşkınlıktı nedeni.

«Demek, Yahudiler kendi ölüm türkülerini söyleyecekler!» dedi Eichmann, herkes güldü ve tiyatroya dönüştürülmüş hastanenin çatısı altındaki kocaman salona doğru yürüyüp, subaylar birinci sıradaki sandalyelerde yerlerini alıncaya, öteki subaylar ve gönüllü gardiyanlar arkaya doluşuncaya, Franz ise en arka sıralardan birinde yerlerini alıncaya dek sürdürdüler gülmeyi. Perdenin öteki yanında solistler, koro ve orkestra hazır, bekliyorlardı. Epstein bir kez daha Schachter'e, bunun pekâlâ bir teslim olma biçiminde yorumlanabileceğinden korktuğunu söylüyordu. Bir haberci Komutan'dan bir buyruk getirdi : Konser bir saatten çok sürmemeli. Schachter dişlerini sıktı, fısıldayarak onlara, «'*Confutatis maledictis*' dizesiyle başlayacağız,» dedi. Sonra perde açıldı, önlerinde, az önce *KVK*[1] nişanıyla donatılmış subaylar oturuyorlardı, dudaklarında bir gülümseme.

Confutatis maledictis
Flammis acribus addictis,
Voca me cum benedictis.[2]

Sessiz tonozun altında, baca temizleyicisi olan basın sesi yükseldi. Lânetliler karıştırılıp canlı alevlerin arasına atıldığında, kutsanmışlara katılmak için çağır beni. Franz onu gördü. Yöneticinin sağında, birinci kemanı çalıyordu. '*Dies Irae*'de koronun

1. Savaş Liyakat Haçı. (Alm.)
2. Kargışlarla ezilmiş
Yakıcı alevlerle yanan,
Kutsanmışlarla birlikte beni de çağır. (Lat.)

sesi, yüksek ama duraksayan bir sesti. Açık seçik göremiyordu onu Franz; Eichmann'ın kaşını ve gülümseyişini, Komutan'ın hoşgörülü memnunluğunu da göremiyordu. Koro inançlı değildi; gazap günü gelecek ve dünya yanıp kül olacak... belki. Franz öne doğru eğildi ve keman çalan kızı görmek, onu görmek ve ona bir başka *Requiem*'i, Alman *Requiem*'ini; bize dinginlik bağışla, Tanrım'ı anımsamasını istemek için başını döndürdü; anımsar mıydı acaba? İç kapayıcı viyolalarla birbirinden ayrılmış iki çello grubu. Koro, ağıt yakar gibi, en yumuşak biçimde söylüyor. Ama insan sesi, salt insana ait olduğundan, çalgıların üzüncünün önünde giden belli bir sevinç yaratıyor. Schachter'in sırtı onlara dönük. Gözlerini yummuş. Şimdi subaylar ve SS'in adamları, onun yenildiğini, onun halkının yenildiğini anladılar; yenilgilerinin nedeni de ister korku, ister ilgisizlik, isterse şaşkınlık olsun, hiç önemli değildi. Keman çalan kız gözlerini Schachter'den ayırmıyordu. Onu, kendisine bakmaya zorladı. Tam onun istediği gibi, onun kendisinden istediği yoğunluk ve amaçla çalıyordu. Ama şimdi yüzünde bir boyun eğiş vardı. Yoğun bir dikkatle dinleyen Eichmann gülümsüyordu. Ama o anda, sanki kızın yüzündeki boyun eğişin tüm anlamını anla*mış*casına gülümseyişi, kuru bir eğlenişten, daha yumuşak bir anlatıma, neredeyse bağışlama anlatımına dönüştü. Salonun çok gerisinde oturan Franz ise, Prag'da, Wallenstein Bahçeleri'ndeki geceleri anımsadı, yüzü keman çalan kızın yüzüne benzeyen bir yüzü anımsadı ve öteki *Requiem*'i, Brahms'ın *Requiem*'ini yeniden yaratmak, bunu dinlemektense onu dinlemek isteğini duydu. Kadın sesleri erkek seslerinin söylediklerini yinelediler. Yaşamı yeniden yakalamaya çalışan bir tınıyla. Anı, yaşamla ölüm arasındaki bıçak ağzına doğru yolunu bulmaya çalışıyor. Ama yaşam, ölüm, anılar birbirleriyle kaynaşıyorlar. Koro bir an susuyor,

Schachter kollarını hareket ettiriyor ve dört solist ayağa kalkıyorlar. Soprano, Bietya, yumuşakça, «*Domine Jesu Christe, Rex Gloriae*»ye[1] başlıyor, Franz Alman *Requiem*'inin sözlerini mırıldanarak bu sözlere karşı çıkmak istiyor: *Der Tod ist verschlungen in den Sieg. Tod, wo ist dein Stachel!*[2] Çalgıların sesini sözcükler bastırıyor; öteki orkestrada korno marşa can verir, kemanlar ve viyolalar yas tutanların yanı sıra yürüyorlar ve org her şeyi durduruyor. Ama anımsayamadı. Latince sözcükler, çalgıların hemen hemen hiç eşliği olmaksızın, yalnızca sesler, yavaş sesler, yankılardan daha az somut sesler, belleğe egemen oldu. Tenor:

Hostias et preces tibi, Domine, laudis offerimus[3]

bas, soprano ve mezzo-soprano hemen katılıyorlar ona,

Faceas, Domine, de morte transire ad vitam.[4]

Franz keman çalan kızın yüzüne baktı ve sessizce sordu ona: Hanna, bu yalın sesler, alçakgönüllü, sıradan, çıplak, neredeyse eskil olan bu sesler, Brahms' ınkinden daha mı güçlü? Bu eski, bu ölü dua, Brahms' ın tüm çalgılarından ve parlaklığından daha mı güçlü? Schachter gözlerini yumdu ve gülümsedi. Ama kız, kendisini ayakta tutan gerilimi gevşetmedi. Ölüme geçerken kabul et bizi. Ölüme geçerken:

Benedictus qui venit in nomine Domini. Hosanna in excelsis.[5]

1. Ey İsa, görkemli kral. (Lat.)
2. Ölümü yengi yuttu. Ölüm, nerede senin dikenin? (Alm.)
3. Kurbanlarla yakarılarla ey Tanrı, övgüler sunuyoruz sana. (Lat.)
4. Ölümden yaşama geçmemizi sağla, ey Tanrı. (Lat.)
5. Efendimizin adına gelen kutsanmış adam. (Lat.)

Evet, Franz, '*Sanctus*' ile '*Agnus Dei*'nin arasındaki este onu gördüğüne inandı. Eichmann sandalyesinde kıpırdandı. Komutan kaskatı durdu ve saatine baktı. Şimdi, '*Agnus*', yatıştırıcı, alçakgönüllü, aşağılanmış, iyiliksever, yoksul, acıyan, korkulu. Subaylar gülümsemeye çalıştılar. Ama Franz, çevresine bakınca, *Requiem*'in en katıksız bölümünü dinlerken onların gözlerinin nemlendiğini gördü.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: dona eis requiem.[1]

«Bağışla, İsabel. Benim ne denli duygusal olabildiğimi bilmiyorsun.»

«Biliyorum, Franz. Bugün bira içerek şarkı söylediğini gördüm.»

Schachter duraksadı, arkasında, salondaki heyecanı duyuyordu. Keman çalan kız bir an durdu, Schachter soru sorarcasına ona baktı; Franz ise, salonun en arkasında, o uzak akşamları, ilk buluşmalarını, Karlsbrücke'den karşıya geçişlerini, Maher'in sütdyosundaki öğle sonlarını, o yalnız yazı anımsamasını istiyordu onun; kentin kestane koktuğu, ırmak kıyılarının çayırlarla çiçeklerle canlandığı, yurtta kalan kızların kırlara yürüyüşe çıktıkları, evin onlara kaldığı, merdivenlerde, sofalarda koşuştukları, yemeklerini pişirdikleri, birbirlerine söylenmesi gereken her şeyi, seni seviyorum, benden hiçbir şey istemeyeceğine söz ver, sen Almanya'dan döndüğünde ben büyük bir solist olacağım, senin ayrımına bile varmayacağım, senden ayrılmak istemiyorum, yalnızca birkaç yıl için, hiçbir şeyi değiştirmeyecek, döneceğim, Hanna, bekle beni, hayır, Franz, hayır, bek-

1. Dünyanın günahını kaldıran, Tanrı'nın kuzusu: Dinginlik ver onlara. (Lat.)

le, şimdi değil, böyle olmaz, bekleyeceğime and içiyorum, ilk sen olacaksın dedikleri, yandan gelen ışıkla çıkık elmacık kemikleri aydınlanmış, yumuşak, onurlu yeşil gözleri, günün son ışıklarının değdiği siyah saçlarıyla, açık pencerenin yanında oturmuş yemeklerini yerken, Prag'daki Yahudi mezarlığının kara taşlarının ötesine baktıkları bir pazar öğle sonunu.

Hepsi değişikliği sezmişti. Müzikten değildi. Fizikseldi, uydurma sahnedeki herkes öne doğru bir adım atmış gibiydi. Schachter, solistler, koro, orkestra, sanki hepsi de öne doğru uzun bir adım atmışlardı. Artık Verdi'nin *Requiem*'i değildi çalınan; güneş kentlerinden doğmuş o tatlı güney *requiem*'i değildi. Bir sirk müziğiydi şimdi. Müzikhol cazıydı; öfkeyle şaklayan üç kısa vuruş, sonra meydan okuyan uzun bir vuruş. Buruk sesler, aynı zamanda hem acılı, hem öfkeli, ansızın uykudan ayılmış, '*Agnus*'un sabrıyla hiçbir ilişiği olmayan, müziğin ölçüsüne aldırmayan, meydan okuyan, hep birlikte yüksek sesle:

Libera me! Libera me![1]

diye bağıran.

Üç şiddetli kısa vuruş, sonra uzun vuruş.

Li-be-ra meeee!

Kurtar beni Tanrım, yerin göğün sarsılacağı o kıyamet gününde sonsuz ölümden! Dünyayı ateşle yargılamaya geleceğin gün! Yargılama ve öfke anından korkuyla titriyorum. Yerin göğün titreyeceği o gün. Felâket ve keder günü, büyük ve acı bir gün, öfke günü. Ve onlara sonsuz erinç ver, Tanrım, sonsuz ışık üstlerinde parlasın. Sandalyelerimizi, çizim

1. Kurtar beni! Kurtar beni! (Lat.)

masamızı devirdiler, İsabel. Kitaplarımızı, çizimlerimizi, kâğıtlarımızı pencereden attılar, Ulrich'i yakaladılar, gözlüğünü çiğnediler, böğrünü tekmelediler ve onu merdivenlerden aşağı sürüklediler. Çünkü Ulrich hayır demişti. Hayır. Onu bir daha hiç görmedim. *Libera me, Domine, de morte aeterna.*[1]

Koro ve orkestra sessizdi. Schachter ilk kez döndü ve ilk kez dinleyicileriyle yüz yüze geldi. Eğilmedi. Herkes Eichmann'dan bir işaret bekledi. Az sonra *Oberscharführer* alkışlamaya başladı, bir başına; ellerinin sesi salondaki tek sesti.

Franz salondan ayrıldı, taş basamakların oluşturduğu labirentten aşağıya indi, sokakta bekledi. Gardiyanlarla subaylar sessizlik içinde dışarı çıkarken bir kemerin arkasına gizlendi. Yoldaşları. Sonra ötekiler, Yahudi sanatçılar. Kız, baca temizleyicisi olan basın koluna yaslanıyordu. Schachter onun yanına gidip Franz'ın işitemediği bir şey söyledi. Kız Schachter'in koluna girip onunla gitti, güçlükle yürüyormuşçasına; ayakları dar sokağın taşları üstünde sürükleniyordu. Yağlıboyası solmuş bir bahçe kapısında Schachter onun elini öptü, hoşça kal dedi, kız içeri girdi. Schachter gözden silinir silinmez, Franz kızın ardından gitti. Karanlık basamaklardan çıkan ağır ayak sesini duydu onun. Dinlenmek için soluk soluğa durduğunu duydu. Yeniden yürüdüğünü işitti. Rezelerin gıcırtısı. Koşa koşa yukarı çıktı ve onun kapıdan geçtiğini gördü. Bir an bekledi. *Libera me, Domine, de morte aeterna.* Eli, aşınmış korkuluğa dayalı, başı öne eğik, gözleri yanıt vermez karanlığa dalmış, çürümüş en üst basamakta durdu. Her şey geçecek. Barışık ol, avun. Çünkü insan kalacak. Çalışacak. Sevecek. Daha önce neysek o olacağız gene. Her zamanki gibi. Ne olmuşsak, ne olmuşsak, ne olmayı istemişsek değil. Emek vereceğiz.

1. Kurtar beni, Efendimiz, sonsuz ölümden. (Lat.)

Yanmış yıkılmış duvarları yeniden dikeceğiz. Kupalarımızı masanın üstüne vurarak şarkı söyleyeceğiz gene. Acılarımızı ve başkalarının acılarını düşünerek ağlayacağız. Ana-babamızı, karılarımızı, çocuklarımızı seveceğiz. Ve bekleyeceğiz. Evet, bekleyeceğiz. Acınmayı hak ediyoruz.

Kapıya doğru yürüyüp açtı. Menteşeler gıcırdadı, ama kız dönüp bakmadı. İki katlı tahta bir ranzadan başka hiçbir eşyası olmayan küçük bir oda. Uyuyan başka kadınlar. Hiçbir yere bakmayan, duvarla örülmüş bir pencerenin önünde duruyordu. Çıplaktı, usulca bir şarkı mırıldanıyordu. Kocaman karnına dokundu ve alçak sesle şarkı söyledi. Kısa saçlarına, sonra gene gebe karnına dokundu. Eti renksizdi, hâlâ genç, ama eskisi gibi değil. Göğüsleri, karnı, çıkık elmacık kemikleri ışıkta parlıyordu, gözleri aralıktı.

Franz odadan çıktı ve arkaya bakmadı. Kapıyı kapattı. Kara boyunbağını gevşeterek sokağa çıktı. Yazdı, sıcaktı. Sokakta ceketini çıkardı.

Ne zahmeti, Bay Mimar, hiçbir zahmet söz konusu değil, emin olun, efendim. Dilediğiniz belgeleri inceleyin, arşiv emrinizdedir. Ancak çok zamanımız kalmadı, elbette. Korkarım sözünü ettiğiniz kimseyle ilgili dosyayı bulmak çok güç gelecek size. Terezin'e çok tutuklu gelip gitti. Üstelik ipucu olarak da pek bilgi vermiyorsunuz bana. Ama çalışacağım, efendim, heh-heh, benden ancak bunu isteyebilirsiniz, sanırım. Şimdi, o grup ne zaman ayrılmıştı? Kuşkusuz, burada yalnızca numaralarını kullandığımızı biliyorsunuz. Adlarını değil. Yo, hayır, adlarını değil. Şimdi, durun bakalım. İlkbahar. Yaz. Şimdi Ekim'deyiz, Bay Mimar, 1944 Ekim'inde. Theresienstadt alanındaki ağaçlar çıplaktı, ırmak boyunda ölü yapraklar yığılmıştı. Heh, biraz romantik olalım, değil mi? Niçin olmasın? Salt olgulara bakarak, efendim, bir demiryolu konvoyu ile gitmişler, hayvan vagonlarında, sar-

dalya istifi, kolları birbirine kenetlenmiş, heh, kımıldayacak yer bile yoktu, sanırım. Bu acıklı vagon katarlarını mutlaka siz de görmüşsünüzdür, herkes gibi. Şef Schahchter, müzisyenler ve ses sanatçıları, Eichmann'ın bizi ziyaret ettiği gün Verdi'nin *Requiem'*ini çalan. Auschwitz'e doğru gidiyorlardı. Evet, Bay Mimar, çok haklısınız, kadın müzisyenlerden biri bebek bekliyordu. Yola çıkmadan az önce doğum yaptı. Şimdi, bakalım. Çocuk, oğlan. Daha sonra o da Treblinka'ya gönderilmiş. Bir hastabakıcının kucağında, sanırım, heh-heh. Başka ayrıntı istiyorsanız, hastane yetkililerine başvurmalısınız, eğer hâlâ buralardalarsa. Şimdi sözünü ettiğiniz adama gelelim, işte ilkbahar kayıtları. Yaz. Bay Mimar, gerçekten, daha çok ayrıntı gerek bana. Genç mi, sarışın mı? Hıh, yüzlercesi genç ve sarışındı. Bir dönme Yahudi mi? Bunlardan da çok vardı, efendim. Ama biz kokularını alıyorduk onların. Heh, evet, yere yatırıyorduk onları. Solgun muydu? Hepsi de solgundu, sevgili genç Bay Mimar, geldikleri zaman değilse bile, geldiklerinden az sonra. Heh! Annesi burada cephedekinden daha güvenli olacağına mı inanmıştı? Buyurun, bakalım. Heh... böyle duyumsamış olabilir, heh... ama biz tutukluların annelerinin düşünceleriyle ilgili kayıt tutmuyoruz, biliyorsunuz. Yalnızca soylarını kaydediyoruz, efendim, yalnızca soylarını. Gene de... bu arada, Bay Mimar, güvenlikten açılmışken, kolayda bir sivil giysiniz vardır, umarım? Henüz yok mu? Ah, efendim, hemen ilgilenmelisiniz bununla, hemen. Kuşatıldığımızı söylüyorlar. Ama, bana kalırsa sizin gibi çevik bir genç adam, batıya ve güneye Amerikalılara doğru gidebilir. Yolların göçmen kalabalığıyla tıklım tıklım olduğunu söylüyorlar. Ama, üniformayla olmaz, efendim. Biz arşivdekiler birkaç saat içinde belgelerimizi yakmayı tasarlıyoruz. Üniformalarımızı da. Tapılara, tutukevleriyle ölü yakma fırınlarına gelince, anladığıma göre onlar kalacak. Sağlam ya-

pılar, Bay Mimar, onlarla övünebilirsiniz. Doğal olarak, eğer bombalanırsak... Ama kuşkusuz, tutuklu kaldıkça iş buraya varmaz. Evet, annesi aşırı tedbirli, solgun, sarışın genç adamınıza dönelim biz gene, heh. Bakın, gerçekten de, bazı somut ayrıntılara gerek var. Bir gözü mavi, bir gözü kahverengi mi? Hah, Bay Mimar? Harika! Böyle bir tuhaflık mutlaka birisinin dikkatini çekmiştir. Doktorlarımız çok ilgi duymuşlardır. Hmmm, bir gözü mavi, bir gözü kahverengi. Heh, eğer tutuklu, ölüler arasında değil de canlılar arasındaysa, Bay Mimar, şimdi ne mavi, ne de kahverengi gözü olmadığına bahse girerim! Yo, hayır, yalnızca boş gözçukurları, çünkü iki renk gözler doğaya aykırıdır, doktorlarımız da, biliyorsunuz... heh, heh. Kuşkusuz, yalnız saydam tabakayı çıkarmakla yetinmiş olabilirler. Ama böyle bir fırsat boşa harcanmış olamaz. Hiçbir zaman. Bir göz mavi, bir göz gri. Ha, evet, kahverengi, kahverengi. Hayır, efendim, dosyayı bulamıyorum, Bay Mimar. Numarası gerekli. Numarası olmadan... Gene de, siz kendiniz geldiğini gördünüz. Ölüm raporu bulamıyorum, hem gözlerin durumu belirtilirdi mutlaka. Küçük bir olasılık var, efendim, çok küçük bir olasılık, son aylardaki salgın hastalıklar yüzünden hâlâ burada olması. Bundan çok kuşku duyarım, efendim. Çok uzak bir olasılık. Gene de... gidip hücrelere bir bakalım mı? Belki, belki... Bağışıklık belgelerinizin geçerli olduğunu umarım? Elbette... Bir de mendil alsaydınız efendim, bir mendile gereksinme duyuyor insan, kokulu olsa daha iyi, heh-heh, hücrelerin kokusu... öf. Hayır, sağ kalanlar çok değil. Çok az. En muzır yaratıklar, en inatçı ve en dayanıklı olanlar. Buradan, efendim. Dışarı çıkınca ben sizi izleyeceğim. Bu dolangaçta yolunuzu benden çok daha iyi bilirsiniz. Evet, Bay Mimar, yapılar ayakta kalacak. Belki de, heh, gene kullanılabilirler, birkaç yıl geçtikten sonra. Çünkü her şey geçer, dedikleri gibi. Yengi de. Yenilgi de.

Gerçekten, efendim, kendinize sivil giysiler sağlamalısınız. Zorunlu bu. Şimdi, izin verin, bu ana anahtar. Arşivci şu ya da bu zaman her yere gitmelidir, bilirsiniz. Veriler her zaman doğrulanmalıdır. Bu koridordan mı? Top sesini duyuyor musunuz? Ah, çok sürmez artık. Köpeklere bakın, nasıl uluyorlar. Bu köpekleri uzun süredir kimse beslemedi, sanırım. Ee, bu karışıklıkta, Bay Mimar, bu tutukluyu niçin bulmak istediğinizi sorabilir miyim? Bugün onu bir çeşit güvence olarak alıp götürmek istediğinize ilişkin kuşkum doğru mu efendim? Heh, bu benim de aklıma gelen bir düşünce. Ama onu sırtınızda taşımak zorunda kalacaksınız, bu tutukluların hiçbiri artık yürüyemez. Bense böyle bir zorlama için çok yaşlıyım; yeterince güçlü değilim. Yok, şansımı deneyeceğim. Bir papaz kılığına gireceğim, Bay Mimar, giysilerimin hepsi hazır. Ama sizin için belki olabilir. Kuşkusuz belgeleriniz olmalı. Bu belgeyi taşıyan, Bay Mimar Franz Jellinek, filanca numaranın belgelediğine göre... *ach*, belki de en iyisi numarayı atlayıp, adını kullanmamız... kaçmama yardım etmiştir... Sözler kesin olmalı. Numarasını alınca, dosyasını da verebilirim size, eğer bir işe yararsa. Bir fikir efendim, kuşkusuz, çok olası bir fikir. Denize düşen yılana sarılır derler. İşte, işte geldik. İzin verin kapıyı açayım. Benim pilli lâmbamı kullanırsanız... onlara çok yaklaşmayın, Bay Mimar, vebanın ta kendisi onlar... İğrenç mahlûk! Kusmuk! Ayağa kalk, kalk ayağa, domuz! İşte, orada, köşeye yığılmış. Kalkın, kalkın! Hayır, ayakta duramıyorlar. Az sonra ölecekler. Kimse kurtaramaz onları. Domuzlar, gözlerinizi açın. Gözlerinizi, gözlerinizi görmek istiyoruz! Biri kahverengi, biri mavi. Hayır... Sanmıyorum... Bir dakika, işte orada, duvarın dibinde sürünüyor. Ama çok yaklaşmayın ona, Bay Mimar. *Ach*, ne pis koku! O mu? Evet, evet, gerçekten inanıyorum... Gözlerini iyice aç, domuz! Ne, Bay Mimar? Bıçak mı? Nasılsa bir tane var, efendim. Eski

günlerden kalma bir andaç. Heh-heh. Düğmeye basınca bıçak çıkar, çok da keskindir. Yerdeki izleri kazımak için kullanırım onu. Bazan, en titiz memurlar bile yanlışlık yapıyorlar, biliyor musunuz, biraz kazımak gerekiyor... Bay Mimar, orada ne yapıyorsunuz, efendim! Bay Mimar, Hayır, efendim, hayır, karşı çıkıyorum! Size buyruk verecek durumda değilim, ama ameliyat doktorların işidir, efendim, onlar... Bay Mimar! Tanrım, Bay Mimar, ne yaptınız? Bunu amirlerinize bildirmek zorunda kalacağım! Adam neredeyse ölecek! Hayır, hayır! Mendile koy, be adam, hadi, çabuk. Sonra da mendili ırmağa atın derim. Tanrım, eğer bilseydim, efendim... Gene de, bir nedeni vardır, kuşkusuz bir nedeni vardır yaptığınızın. Neyse ki kimse görmedi bizi. Çabuk, şimdi, Bay Mimar. Raporumu yazacağım... Ama kime? Hayır, rapor yazmayacağım. Domuz, bir iki saat içinde ölecek, kuşkusuz. Belki kanamadan ölmüştür bile. Ama, Tanrım... Irmağa, efendim. İtiraf ederim, korkuyorum. Benim de katıldığımdan bir kuşkulanacak olsalar... en azından görgü tanığı olduğumdan... Hem, papaz kılığına girmem de işe yaramayabilir... Genç bir adam değilim ben, yavaş yürümek zorunda kalacağım, çabuk yorulacağım. Belgeler arasında geçirilen bunca yıl. Arşiv memuru. Şimdi, şimdi de... Pantolonunuza kan damlıyor, Bay Mimar, mendili daha uzakta tutun. Doğru ırmağa, efendim, dosdoğru. Benden başka tanık yok. Ama eski günlerde olsaydı... amirleriniz... domuz eğer yaşarsa, iki renkli gözleriyle artık hiç fiyaka yapamayacak, en azından... ama gene de, Bay Mimar, gene de... dün gece çitlerin yakınında bir kurdun uluduğunu söylüyorlar... Topçu yaklaşmış olmalı. Belki de sonunda bombardıman ederler bizi. Acele etmeliyiz, acele etmeliyiz, yitirecek zamanımız yok, efendim. Ben gibi belgeleri yakayım. Siz de ırmağa gidin, atın o... o...

Yataktan fırladın, Pisipisi, mırıldanarak, Franz

bir kaşını kaldırdı.

«Kalk, hadi kalk!» diye sırıttın ona. «Giyin!»

«Niçin?»

«Piramidi keşfetmeye gidiyoruz!»

«Geceyarısını geçti,» diye karşı çıktı, kol saatine bakarak.

«Daha iyi. Cadılarla cinler dışarıda olur. Sen giyin, Franz, ben Javier'le Betty'ye haber vereyim!»

Sırf değişiklik olsun diye bir plâk koydun, *Anytime at all*'u[1] ve sarı şantung giysinin içinde kıvrılıp büküldün, içinde hiçbir şey yoktu. Altın renkli terliklerin elinde, koridora çıktın. Kapıyı kapatıp yanımda durdun. Çünkü seni bekliyordum orada.

«Her şey hazır mı?» diye sordun.

1. İstediğin zaman. (İng.)

3

MAHZENLERİMİZİ ZİYARET EDİN

O eylül gecesi Anlatıcı, Yazgı tarafından Olay Yerine sürüklenir. Okumak için yanına aldığı tek şey, o zaman daha yayımlanmamış olan, Octavio Paz'ın bir şiiridir:

Yukarıda su
Aşağıda orman
Yollarda rüzgâr

Kuyu kımıltısız
Kova kara, su diri

Su yürür ağaçlara
Gökyüzü dudaklarımıza yükselir

Anlatıcı bu şiir üstünde uzun uzun düşünmeye karar verir. Utançla, ozanların her şeyi niçin birkaç dizede söyleyebildiklerini sorar kendi kendine ve Baudelaire, Anlatıcı'ya öyle gelir, yalnızca şiirin zekî olduğu yanıtını verir. Anlatıcı, Xipe Totec, Derisi Yüzülmüş Efendimiz, deri değiştirir.

Bir dağı andıran kocaman piramidin tabanında, tünel girişinin önünde durdunuz. Kazılmış toprağı taşımak için kullanılan maden arabalarının tekerlekleri için döşenen demir yollar vardı. Tavandan asılı çıplak ampullerin aydınlattığı tünel, düz bir çizgi halinde göz alabildiğine uzanıyordu. Javier yana çekildi, önce Franz girdi içeri, sonra Elizabeth, sonra Javier, en sonunda da sen, İsabel. Tünel alçaktı, insanlar başlarının üstündeki elektrik tellerinden kurtulmak için eğilmek zorunda kalıyorlardı. Franz bir an durup pürüzsüz kara duvara parmaklarıyla dokundu. Elizabeth elini onun omuzuna koydu ve terini duydu. Ama burada hava sıcak değildi, piramidin girişinden bir soğuk hava akımı giriyordu içeri. Geçitler sağa ve sola doğru gidiyordu. Franz gene öndeydi, Elizabeth elini onun omuzundan çekmedi.

«Doğru gidin,» dedi Javier dinginlikle. Sesi boğuktu, ama yankılanıyor gibiydi. Dördünüz yavaş yavaş yürüyordunuz. Asılı ampullerden birine yaklaşınca ardınızda gölgeleriniz uzuyordu; uzaklaşında da önünüze düşüyor, omuzların dar tüneli bir yandan bir yana kaplayacak denli büyüyordu. Franz alçak, karanlık bir kemere ulaştı ve durdu. Javier el yordamıyla duvardaki elektrik düğmesini buldu. Aydınlanmış basamaklar, neredeyse dikey, kilisenin temellerine tırmanarak gözden yitiyordu; baş döndürücü bir çıkış. Javier ışığı söndürdü.

«Franz?» dedi bir ses. «Franz?» Ses ne yakındaydı, ne de uzakta. Yükselmeksizin yayılıyordu. Yankılar içinde yitip gitti, hepiniz de durdunuz. Elizabeth, sesin Javier'in olduğunu sandı. Öfkeyle ona döndü: «Javier, sus!»

«Franz, nerede saklanıyordun?»

«Sus, dedim! Ona aldırma, Franz. Tüm yaşamını oyun oynayarak geçirmiştir o. Aldırma.»

Ama Javier ve sen, İsabel, ikiniz de sesin Javier' in sesi olmadığını biliyordunuz. Sen bir şey söylemedin. Javier, şaşkın, ne yapacağını, nasıl bir tutum alacağını, alaycı mı yoksa eğleniyormuş gibi mi davranacağını bilmiyordu. Hâlâ dingin bir sesle konuştu:

«Sağa, Franz.»

ve düzgün olmayan taşlarla kaplı karanlık bir bölme boyunca yeniden yürümeye koyuldular. Burada ışık öylesine parlak değildi artık. Franz, büyük tepeyi oluşturan yedi eskil tapınaktan birinin profilini oluşturan öne doğru çıkık üç basamağa çarptı, Elizabeth düşmesini önlemek için onu belinden kavradı.

«Doğru, Franz,» dedi Javier.

Bilinmeyen ses, Javier'inkinden daha yüksek: «Franz, kimsenin seni bulmasını beklemiyor muydun? Sonunda güvenlik içinde olduğunu mu sanıyordun?»

«Onu dinleme!» dedi Elizabeth, ıslık gibi bir sesle.

Franz, avuçlarıyla kaba taş duvarlara dokunarak yavaş yavaş, el yordamıyla ilerliyordu. Giriş koridorundan gelen soğuk hava akımı ardınızda kalmıştı artık. Hava yoğun, kımıltısızdı. Tepenin derininde, karanlık ve boşlukta asılı kalmış gibi görünen, birbirini kesen geçitlerin oluşturduğu bir dolangaçtaydınız. Yumuşak, görünmez bir biçimde su damlıyordu; birbirinin içinde yuvalanmış yedi piramit, gizli bir kaynağı saklıyormuş ya da terliyormuş gibi.

«Basamaklardan çık, Franz. Arkandayız,» dedi Javier.

Franz yüzünü kaldırdı, bir uyurgezer gibi yavaş yavaş tırmandı. Son basamağa varınca durdu.

«Şimdi,» dedi Javier, «piramidin merkezine yaklaşıyoruz.»

«Hayır,» dedi Elizabeth. «Ona inanma. Onu dinleme.»

Hava yoğun, neredeyse boğucuydu; üstünüzde, aşağı doğru bastıran, tünelleri bütün bütün kapatacak olan son beş on santimi ya da beş on metreyi çökertmek isteyen, binlerce tonluk toprak ve taşın ağırlığını duyabiliyordunuz. Elizabeth Franz'a yeniden dokunmak için öne doğru uzandı, ama duraksadı, Javier'in, çıplak ampullerin solgun ışığının, aklığını belirginleştirdiği anlatımsız yüzüne baktı.

«Çok geldik,» dedi Elizabeth. «Geri dönmek istiyorum ben.»

«Şimdi soldaki basamaklara yürü.»

Franz yürüdü, bir an sonra Elizabeth ardından koştu. Alçak tavanlı merdivenden geçebilmek için başını eğdi. Burada tavan gevşek, kerpiçten oluşuyordu, güvensiz, tehlikeliydi. Franz yavaş yavaş çıkmaya başladı. Sonunda, yukarıdaki büyük kitlenin ağırlığını taşıyan, sebze renklerinden anıtsal bir freskle süslenmiş kapalı bir geçit belirdi. Franz geçide girdi, Elizabeth onu gizledi. Sonra, Javier. Sen geride kaldın İsabel, yakın basamaklardan birinde durdun. Elizabeth çevresine bakındı, başı döndü. Çok yüksekte, birbirlerinden alabildiğine uzaklıkta asılı ampuller, yuvarlak başlı, yuvarlak gözlü, yuvarlak kafataslı, çökük yanaklı, boş burun delikli, keskin dişli, sırayla ya da karışık üç renge, sarı, kırmızı ve siyaha boyanmış bir dizi çekirgeden oluşan tavan freskini belli belirsiz aydınlatıyordu.

Javier söylev vermek için öne doğru ilerledi: «Çekirgeler, dağ tanrıları. Ürünün baş belâsı, ama aynı zamanda koruyucusu.»

Franz sırtını freske döndü, başını duvara dayadı. Elizabeth de duvara dayanarak çekirgelerin kırmızı dişlerine baktı.

«Kırmızı, ölüm rengi,» diye sürdürdü Javier. «Sarıysa, yaşam.» Düşünceli düşünceli freski inceledi. «Çekirge hem yaşam getirir, hem de ölüm. Eski Meksika tanrıları gibi çift-anlamlıdır. Ölümün, yaşamın önkoşulu, yaşamınsa ölümün muştucusu olduğu bir aykırılıklar evrendoğum bilimine aittir çekirge.»

Franz dinlemiyordu. Sırtını sizlere dönmüş, alnını freske dayamıştı.

«Bu canavarlar, yukarıda, kilisedeki ermişlerle açıkça alay ediyorlar,» dedi Javier, tavana doğru bakarak. «Yüzlerine korkunç anlamlar verip lâhana başlı küçük Bâkire'yi korkutuyorlar!»

Sen geride, geçidin girişinde kalmıştın İsabel, kollarını kavuşturup bedenine sarmış, her an senden uzaklaşmakta olan bir sahnedeki üç oyuncu imişler gibi, Franz'a, Javier'e ve Elizabeth'e bakıyordun. Javier'in soğuk, kesin yorumlarını dinliyordun. Sonunda Franz'ın tiz, madensi, yerin dibindeki bu odada yankılar uyandıran sesi:

«Javier! O ses, senin sesin değildi! Sana söylüyorum, senin sesin değildi o ses!»

Javier dingince yanıtladı, «Hayır, Franz, değildi.» Franz, elleri yanında, yumrukları sıkılı ona doğru yürümeye başlamıştı bile. Javier birden serinkanlılığını yitirdi, titremeye başladı. Yalvarırcasına Elizabeth'e baktı, ama Elizabeth yalnızca bir adım geriledi ve ter içinde, gömleğinin kolları dirseklerine dek sıvanmış, kasları gergin, öne doğru ilerleyen Franz'ı seyretti. Gri gözleriyle Javier'e bakıyordu Franz, Elizabeth bu bakışta, Franz'ın sevdiği tüm acımasızlığı ve neredeyse çocuksu sevecenliği gördü; birbirinin önkoşulu olan, gerekli bir kaynaşma, dingin iç yaşam ve şiddetli dış yaşam, yitiklik, kendi kendisinden özür dileme, uzun zaman önce verilmiş, ama hâlâ boyun eğilen buyrukların zorladığı eylem, uzun zaman önceki eylem ve düş, körükörüne, inançlı, deli, ama hep eylem olan acımasızlık ve sevecenliğin,

Javier'in saltık edilgenliğine karşı kabaca ilerlediğini, Javier'inse, yazmamış olduğu bir hesaplaşmayla yüz yüze geldiğini, acıyarak ve hoş karşılayacağı saldırıyı beklediğini gördü. Birbirlerine dokundular, Franz'ın kolları, güreşmek için Javier'e dolandı, Javier'in kollarıysa, onu kucaklamak, tutmak, ona yakın olmak için dolandı Franz'a. Birbirlerini kavrayınca da, saldırı başladığı gibi ansızın bitti. Şiddet ve boyun eğen güçsüzlük arasındaki gerilim yok oldu; çok yavaş, belleri ve kalçaları birbirine değerek bedenlerini birbirlerine bastırdılar, şimdi gerçek niyetlerini açığa vurmaksızın hâlâ birbirlerini kucaklıyorlardı, iki kadının bakışları altında, onların hiçbirinin anlayamayacağı ya da katılamayacağı bir isteğe dönüşen şiddetli bir nefret kucaklaşması. Ellerini, başlarını, ayaklarını geriye atan, ama hiçbirinin beklemediği, hiçbirinin önceden göremediği bir biçimde, kalçalarıyla birbirine kenetlenmiş iki erkek arasındaki kösnül, heyecanlı kucaklaşma; ikisi de nemli, boğucu geçitte, karanlık ve gizem freskinin yaşam ve ölüm tanrıları, kırmızı, sarı ve siyah çekirgelerin yanında ansızın birer uyurgezer olmuş, ikisi de şimdi buradan ve bu andan uzak, ama geri dönüp ona katılması için birbirlerine sesleniyor; ikisi de ortadan silinmek üzere; Javier titreyerek bir şey fısıldıyor; ölü tanrıların mezarı kımıldıyor, sallanıyor, sarsıntı bu, yer sartıntısı, sığının... Yukarıdaki gevşek kerpiçten yapılmış tonozdan toprak yağıyor... Duvarlar sallanıyor, yüzyıllar çöküyor... ve çekirgeler yedi taş piramidin ağırlığını çelimsiz sırtlarında taşıyorlar... Gevşek kerpiçler... ezilen freskler... duvarlar, basamaklar, geçitler, yukarıdaki kilise sallanıyor... Ve gürültü tepeleri, hattâ dağ doruklarını yerle bir edebilir... yukarıdan karanlık iniyor üstlerine... her şey, her şey düşüyor... Franz'a sarılmak için öne doğru atılan Ligeia... İsabel Javier'i yakalayarak onu, Franz'la Elizabeth'e doğru çekmeye çalışıyor... Javier onu kollarından tutarak

geri çekiyor... herkes bağırıyor, çığlık atıyor... bir kaya parçalanarak iki çifti birbirinden ayırıyor, bir ölü taş yığını, kırık tuğlalar, eski gevşek kerpiçler... Javier ve İsabel kaçıyorlar... Basamaklardan inerek, geçitlerden geçerek kaçıyorlar, düşen toprak ve kayaların gümbürtüsü artlarından geliyor... Bir gün mutlaka olacaktı bu... Ligeia ve Franz, öte yanda kapalı kaldılar, çıkış yoktu... dağ-piramidin çöküntüsü altında kilitlenmiş... Evet, Javier onların seslerini, bağırışlarını duyuyor... Ligeia Javier'i çağırıyor... Franz bağırıyor... Ligeia bağırarak soluk alamadığını söylüyor... Kapana sıkıştılar... kapana sıkıştılar... İsabel ve Javier onların seslerini işitiyorlar, kucaklaşıyorlar... Javier ona sarılıyor, öpüyor... «Şimdi birbirimizi seveceğiz,» diyor. «Birbirimizi sevmek zorunda kalacağız...» İsabel onun ellerini sıkıyor, el ele tünel boyunca ilerliyorlar, çıkışın akkora dönüşmüş bir nokta gibi uzakta parladığını görüyorlar... El ele tutuşmuş, güneşe çıktılar, güneşe, gece güneşine... Karanlığa girmişlerdi, şimdi parlak güneşe çıktılar... Arabaya bindiler... Şimdi yalnızca ikisi vardı, İsabel ve Javier, Javier ve İsabel... Arabayı İsabel sürüyor... Otele doğru gidiyorlar. İsabel, durağan bir yüzle doğruca ileriye bakıyor, Cholula sokaklarından, havlayarak arkalarından koşan pürüzsüz derili sıska köpeklerin, kocaman karınlı kadınların ve yüzlerinde bıçak yarası olan askerlerin arasından... araba tekerlek izlerinin ve çukurların üstünden geçerken zıplıyor... Ve Javier İsabel'in aklından geçenleri okuyabiliyor... Evet, diyor kendi kendine, İsabel, onun gücü, esini, her şeyi olabilirim, ama o bunu anlamıyor. Özveride bulunduğunu sanıyor. Ligeia'yla evlendiği zaman tutkularını yok ettiğini sanıyor. Onunla evlendi, yaşadı, yattı. Bir çeşit ölmek... Daha deneyimli olsaydım, diye düşünüyor İsabel, bildiğimi ona öğretebilseydim. Ama onunla birlikte yaşayarak, onunla yatarak, onunla evlenerek bunu yapabilseydim bile, gene de inan-

mazdı... henüz iş işten geçmediğine... bunları düşünüyor İsabel... piramitten otele doğru arabayı sürerken bunu düşünmüş olsa gerek, Javier onun adına düşünüyor; düşü yok olurdu, ama ancak benimle gerçekleşebilir, onun gücü, uyumu, erinci olabilecek olan benimle; bunun için doğduğuma şimdi inanıyorum, yalnız yaşamak için değil, ona, anlayabileceğim bir erkeğe bağlanmak için; onun toprağı, kökleri, havası olmak istiyorum, elleri memeuçlarıma dokunduğu, dudakları klitorisimi öptüğü, soluğunu kulağımda duyduğum zaman ürpermek istiyorum. Yatağıma uzanmak, onun da üstüme uzanarak beni almasını istiyorum, benim onu aldığım gibi, birlikte utku ya da yenilgi söz konusu olmaksızın; onu utanç duymadan övmek, alçakgönüllülük göstermeksizin ona bakmak, yavaş yavaş ona dokunmak, uzun, ağır sabahları, onun uyanışının getireceği sürprizin beklentisiyle yaşamak istiyorum; bu işte, istediğim bu; bu ve tüm öteki şeyler, hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri öğrenmek, canı sıkkınken onu neşelendirmek, onunla birlikte plak dinlemek, onunla birlikte okumak, yolculuk etmek, hastalanınca ona bakmak, eczaneye gidip jilet, traş kremi, sabun, soda, karbonat almak; başka bir kadınla dans ettiğini görmek; onun öfkelendiğini, uyuduğunu görmek istiyorum; sanki o, hiç sözünü etmeksizin, benim onunla birlikte olduğumu, onu desteklediğimi, ona baktığımı, ona sahip çıkmak istiyorsam, bunu kendim için, onda kendimi görmek için değil, onun dışında kalarak onun gereksediği her şey olmak istediğim için yaptığımı hep biliyormuş gibi; acı çekmemesi için değil, gereksediği acıyı benim acı çekmemde bulsun diye; hiç kuşkuya kapılmasın diye değil, bende... evet, bu, evet, bu; her şeyi, yazgı öyleymiş diye değil, yalnızca gerekliymiş gibi kabul etsin diye; olaylar, yazgıdan ötürü değil, onların olmasına gereksinme duyduğumuz için gelir başımıza, böylece, onları ben, İsabel, dönüştürerek ona sununcaya değin

yazgıyı, alınyazısını, koşulları, kaçınılmazı durdurabileceğim, bunların ona değmesini engelleyebileceğim; ve böyle olacak, böyle olmalı, eğer anlarsa; bir kadın hiçbir zaman bir erkek tarafından yenilmez, onu sevmek, onun olmak için kendi kendini yener; zorla elde edilmek diye bir şey yoktur, her kadın kendisi verir kendini, küçülmeye dayanmayan hiçbir sevi yoktur; burada bulunuşumun, onunla bir deniz yolculuğuna çıkışımın nedeni bu; belki de anlar... Araba otelin önünde duruyor... iniyorlar... kapıları çarpıyorlar... otele giriyorlar... İsabel'in odasının anahtarını istiyorlar... koridorlar boyunca yürüyorlar... cam çatılı avludaki çeşmenin sesini işitiyorlar... yatak odasının kapısını açıyorlar... İsabel ağlayarak kendini yatağın üstüne atıyor... Javier gömleğinin düğmelerini çözüyor... onu dürüp bir top yapıyor ve koltuk altlarını siliyor... tozlu ayakkabılarını, sonra pantolonunu çıkarıyor, çoraplarını çıkarmak için yatağın üstüne oturuyor... iç çamaşırlarını çıkarmıyor, elinde çorapları oturuyor... İsabel'in belki de anladığını sandığını düşünüyor... oysa anlamıyor... anladığını sanıyor, ama anlamıyor... şimdi kendisini ona vermek istiyor... giysisinin düğmelerini çözeceğini umuyor, ama o sırtını ona dönüyor, İsabel orada uzanmış, ağlıyor, uysal, boyun eğmiş, alçakgönüllü, Ligeia'yla geçen o korkunç öğle sonundan sonra... Javier onun sarı şantung giysisinin düğmelerini çözüyor, ter damlacıklarıyla kaplı sırtına bakıyor... aşağılanmışlığını, dayanma gücünü düşünüyor diye geçiyor aklından... İsabel, giysiden sıyrılmak için omuzlarını kıvırıyor, Javier, onun çıplak, terden boncuk boncuk gövdesine bakıyor... Olanaklarını uğrunda kullanarak zavallı, başarısız bir yazarın yeniden yaratıcılığa dönmesini sağlayacağı, ona kendi aracılığıyla ikinci bir doğuş, güven vereceği sevecenlik ve acımayla dolu bir yaşamı düşünüyor... koruyucu kanadı altında, onu oturtup günlük görevini yaptıracak, arasıra kolitini yatıştırmak

için bir fincan ot çayı götürecek... Niçin olmasın? Javier homurdanarak çoraplarını yere fırlatıyor... Hayır, anlamıyor... Ligeia'nın, onun zehiri, toksini olan Ligeia'nın aynı zamanda onun yaşamı, alışkanlığı olduğunu, o alışkanlık olmazsa dünyasının yıkılacağını anlamıyor... Ligeia'yı, kısırlığı ve alışkanlıklarıyla, aynı ölçüde kısır, üstelik daha kötü alışkanlıkları olan birine yeğ tuttuğunu... Ligeia'yı şiddetli olduğu ve kendini aşırılıklara kaptırdığı için yeğ tuttuğunu, bundan başka her şeyin düz ve tatsız olacağını... herhangi bir kadınla yalnızca, soluk almayı, çiğnemeyi, sindirmeyi, görmeyi, dokunmayı, koklamayı, ağzından anüsüne dek uzanan insan denen o boru olmayı sürdüreceğini... artık kitap yazmadığını, Birleşmiş Milletler'in bir komitesi için rapor hazırladığını, ne yaparsa yapsın şimdi neyse o olacağını, çünkü bütün yapabildiğinin kendisine ayrılan süreyi doldurmak olduğunu, başka bir şey olmadığını anlamıyor... Sevecen ve acıma dolu... anladığını sanıyor, ama anlamıyor... orada, kımıldamadan, çıplak, anladığını sanarak, ama kendisinin de isteklerde bulunduğunun bilincine varmaksızın uzanmış yatıyor... beni anlamakta, yapmacık armağanlarıyla, bağlılıkla sunduğu boyun eğmişliğiyle beni ezmekte direniyor, benim yalnızca onun için, yalnızca o benimle ilgilenebilsin, beni övebilsin, koruyabilsin, bana bakabilsin diye yaşamamda direniyor; yalnızca onun için; hiçbir zaman bükemeyeceğim demirden bir içgücü, ne benim, ne de başka bir erkeğin... hepimizin, kadın erkek ayrım gözetmeksizin, yalnız ve bir başımıza olmamız için ne kendimi ne de dünyayı değiştirebilirim; yalnız olmak istediğimiz zaman yalnız olabilmemiz, gereksinim duyduğumuzda başkalarına bağlı, seçme ve karar verme, aynı ya da değişik olmak, dilediğimize ait ya da ona sahip olmamız için... Bunu anlayabilir mi o?... Ona yaklaşmamı bekliyor... niçin yanına gidip bana sunduğu memeuçlarına dokunmadığı-

mı anlamıyor... Onun için aşağılanma bu; benim içinse yalnızca özgürlük, gerekli, ussal olan özgürlük: Bunu anlayabilir mi?... açıkça onu aldatmama izin verebilir mi?... Yo, hayır, vermez... Bunu iyi biliyorum... Sonra düş kırıklığı, gözyaşları, incinmiş duygular, onun değerini bilmediğime ya da onu hiç kimse için bırakmayacağıma duyduğu güven, en sonunda da nefret, başkaldırı, onun beni aldatması; yüz yüze gelmeyi, kabullenmeyi istemediğim bir aldatış, çünkü başından beri özgürlüğü yadsımış, şimdiyse onu bir hak olarak istiyor olacak... Kimden sözediyorum ben? Başım ağrıyor, acıyor... Bir aspirin getir bana. İsabel, bana bir aspirin getir... şimdi... Ligeia olan İsabel... Ligeia olacak... bunu kendisi de biliyor... Her şeyi kendisi için isteyecek... tüm zamanımı... tüm sevgimi... ve düş kırıklığına uğrayacak, incinecek... benden nefret edecek... Ligeia'nın yarattığı cehennemi yaratacak benim için... Ona bakıyor... İsabel kendisine doğru hareket etmiyor... Belki o da aklından geçenleri okuyor... Ligeia'yla birlikte, o bildik limanda kalmak, yeniden başlamak, gizlemeyeceği bir korkuyla her şeyi tehlikeye atmaktansa; salt İsabel onun yeni Ligeia'sı olsun diye, taze et, gül dudaklar, ağır kasıklar, diri göğüsler, sıkı kalçalar... nasıl da gençtirler, başlangıçta kendilerini nasıl gösterirler, eski alışkanlık, eski anlayış daha oluşmamışken, nasıl da yanıt verirler, gençliğin becerisizliği nasıl da sevimlidir, ne buluş, ne sevinçli şaşkınlık... Yataktan kalkıyor... İsabel orada, çıplak, bacakları ayrık, onu bekliyor... kara şalı arıyor Javier, buluyor... Yok, hiçbir erkek yaşamı yinelemek istemez... İsabel hiçbir zaman bir Ligeia olmayacak... İsabel uçucu bir sevi olacak... sonsuza değin güzel, tatlı, sıcak bir anı, hiçbir zaman yaşlanmayan... Şalı eline alıp geriyor... Yalnız olmak istiyor... Yalnız olmak istiyorum, İsabel, bunu anlıyor musun?.. Sense genç kalacaksın... elimde Ligeia'nın kara şalıyla sana doğru yürürken gençliğini vâdedi-

yorum sana... Hiç yaşlanmayacaksın, bense seni hep şimdi olduğun gibi, geçmişte olduğun gibi anımsayacağım... İsabel'in kolları ona doğru yükseliyor... Çabucak şalı boynuna dolayıp sıkıyor... Kuşkulanmıyor daha... çılgınlığımın, sevgimin yeni bir kanıtı olduğunu sanıyor... bugün ona bir kez daha yeni ve değişik bir yaşantı sunduğumu sanıyor... bense şalı sıkıyorum, sıkıyorum, dışarı fırlamış gözlerine, açık ağzına, sarkmış diline bakmıyorum... dili ne uzun, Tanrım...

Ben merdivenlerden, galerinin hemen içinde, durduğunuz yere doğru ilerlerken insanlar hâlâ birbirlerine sokulmuş duruyorlardı. Orada olduğumu anlayasın diye elini tuttum, İsabel. Javier ayrımına varmadı bunun. Elizabeth de. Yalnızca Franz gördü ve kim olduğumu sordu. Ama hemen Rahipler, çılgın gürültüleriyle, daha önce, öğleden sonra hazırlamış oldukları elektro-gitarların müziğiyle, galerinin iki ucundan freske doğru şarkı sesleriyle ilerlediler. Javier birden tozların içine yığıldı, anlamadı; Elizabeth onu tutmak için diz çöktü; Franz bakıyor, müzik yenilgisinin ve meydan okuyuşunun temposunu tutuyordu.

Now the day has come
That day has come, oh, oh, oh
Judgement day, judgement daaaaay[1]

Önlerinde iki halk ozanı geçidin iki ucundan içeri girdiler, halk ozanlarından Zenci olanın başında *sombrero,* gitarı göğsünden uzakta tutuyor, öteki, uzun, karmakarışık saçlı, daracık pembe pantolonlu

1. Şimdi günü geldi
O gün geldi, ah, ah, ah
Yargı günü, Yargı günüüüüü. (İng.)

ve deri ceketli uzun boylu genç gitarı sımsıkı tutuyordu; biri soldan, öteki sağdan,

Man, man, count your time
The minutes left, oh, oh, oh[1]

arkalarında da ötekiler: Zencinin arkasında tepeden tırnağa karalara bürünmüş kız; uzun boylu gencin ardında gizlenmiş öne eğik, geniş kenarlı Greta Garbo şapkası, yakaları kalkık bir yağmurluk giymiş kız, yüzü, donuk ışıkta yüz çizgilerinin silinmesine yol açan soluk makyajla solgun; ağız ve koyu renk gözlükler, kızın görünebilen tek yanı bunlardı,

Pop your eyes, death and nature
Judgement day, oh, oh, oh
Let creation rise and shake[2]

sonra sarışın, sakallı bir genç adam, arkasında, alışılagelmiş, ama birbirini tutmaz bir biçimde, bir tvid ceketle flanel pantolon giymiş genç. Rahipler geldiler:

What did David tell the Sibyl?
Gonna be no getaway[3]

Rahipler gelmişlerdi, yanımızdan geçerken kolunu sıktılar İsabel ve seni öptüler, sallanan kalçalar ve kayan ayakkabılarıyla yürüyüp Franz'ın çevresinde halka oldular; hiçbir şey anlamayan Elizabeth, göz-

1. İnsanoğlu, insanoğlu, günlerini say
Kalan dakikaları, ah, ah, ah. (İng.)
2. Dışarı uğrasın gözlerin, ölüm ve doğa
Yargı günü, ah, ah, ah
Kalkıp silkinsin yaratış. (İng.)
3. Davut Sibyl'e ne dedi?
Hiç kaçak olmayacak. (İng.)

leri korkudan büyümüş, bayılmış ya da sarhoş olmuş, kendinden geçmiş ya da yalnızca rüzgârda kalmış tuvalet kâğıdı gibi buruşmuş olan Javier'in yanında diz dökmüş duruyordu. Franz'ın çevresinde halka olup gitarların yürek gibi atan mırıltısına, seslerinin çılgınca yankılanan uğultusuna uyarak, ince kalçalarını kıvırıp, başlarını sallayarak dans ettiler.

For oh, oh, that day has come
Nobody hides forever[1]

Sonra durdular, sessiz kaldılar. Franz duvara yaslandı, kolları iki yana açık, avuçları taşa yapışmış. Çevresindekiler halkayı daralttılar.

İsabel bir öğleden sonra altı Rahipler'i getirdi, benimle buluşsunlar ve bunları düzenleyebilelim diye. Birincisinden başlayarak genç konuklarım oturma odama, sanki tüm yaşamları boyunca onlarınmış gibi yerleştiler. Yıllar yılı özensizce atılmış sigara izmaritleriyle yanmış eski saz halılarımın üstüne sere serpe yayıldılar. Bir zamanlar açık mavi ve çivit mavisi olan, şimdiyle eskiyip solarak gri ve sarının birçok tonlarına dönüşmüş duvarlara rahatça dayadılar sırtlarını. Tekila bardakları dört köşe kahve masamın — şey, bu masa aynı zamanda bir çalışma masasıdır, yoldaşlar— üstünde yeni halkalar oluşturdu; sigara izmaritlerini de — Meksiko Kenti'nde ilk kez başarı kazandıklarında Firavunlar denen markayı keşfetmişler ve ona alışmışlardı; içlerinden bir-ikisi esrar içiyorlardı, kokusundan, bunların *charro*[2] kılığına bürünmüş Zenciyle, görür görmez, gizlice, Beyaz Tavşan adını taktığım kaşları kazınmış, albino-

1. Çünkü ah, ah, o gün geldi
Kimse sürgit gizlenemez. (İng.)

2. Meksika köylüsü. (İsp.)

su andıran kız olduklarını düşündüm — küllük olarak kullandığım Olmecan tabaklarına atıyorlardı. Onlara ev denen kalemden sözettim biraz. Başlangıçta, bir Cizvit manastırına ait olan topraklar üstünde yapılmış bir çiftlik yapısı olduğundan. Yavaş yavaş Cizvitlerin temizlendiklerinden, manastırın yıkıldığından ve ben bulduğumda yapının kimseye ait olmadığından, içinde kimsenin yaşamadığından, bütün bütün unutulmuş olduğunun açıkça göründüğünden. Böylece binaya taşındığımı, çünkü kişisellikten hoşlandığımı, olanakları gördüğümü ve bir gecekonduda yaşayan birinin ödediği kiradan daha azı da olamaz. Belki de, sokaktan bakıldığında evin kalın bir funda çitiyle gizlendiğinin ayrımına varmadınız. Hem de iyi bir mahalleydi, Meksiko Kenti'nin siyaset babalarının genellikle 'proleter' dedikleri. Ama en yoksul ve en bezgin proleterlerin bile yalnızca zincirleri yoktur, onlardan kurtulmayı da yadsırlar, yıllarca orada yaşayan herkes, çitin benden yana olan bölümünü kazmış, konuklarımın girerken gözlemledikleri hoş kokulu Dadaist bahçeyi yaratmışlardı: Çürüyen çöpler, paslanan konserve kutuları, kırık şişeler, dağılan kumaş parçaları, orada burada, içinde sineklerin kaynaştığı çirkefte, yaşlı sabırotu bitkilerinin bitkin kolları. Son moda, ha? Evin hemen çevresinde bir son savunma hattı gibi, içiçe geçmiş yüksek çalılıklardan oluşan ikinci bir çitim var. İsabel, o küçük Pisipisi, kapının yanında durmuş dinliyordu; biraz sonra gitmesi gerektiğini, Prof.'uyla, onu her zaman götürdüğü görkemli motele gitmek için sözleştiklerini söyledi, böylece *ciao,* kediler, iyi şanslar size. Pisipisi sahneden çıkar. Ama Rahipler kalırlar. Günün geri kalan bölümünü ve gecenin çoğunu benimle birlikte geçirdiler, düşünceli ve yoğun, ama aynı zamanda gevşek.

Bana kendimle ilgili sorular sormaya başladılar. Kısa kestim: İçimden geldiği zaman yazarım, gelme-

yince de. Yolumu yönümü şaşırtmak, insanlarla bağlar kurmak için arasıra araba kullanırım. Javier ve Elizabeth'e böyle rastladım. Tek sözcükle, biraz gelirim var. Güldüler ve kuşkusuz dediler, hepimiz güldük, çünkü hepimiz, hiç kimsenin, arkasında, kırık çömleklerin bedelini ödeyen, çalışıp didinen bir eski kentsoylu aile reisi olmadan, bir bitnik ya da Vietnamlı olarak çok uzun süre yaşayamayacağını biliyorduk. Beyaz tavşan Minimax süpermarkette bedeli küçük bir servet olan son Poire William's şişemi bulmuştu bile; su gibi yuvarlıyordu, şimdi de şişeyi bana doğru sallayıp, «*Okay,* yazar ya da arabacı, hangisini yeğ tutarsan, biz sizi okuyoruz, ama siz bizi okuyor musunuz? Bizim yanımızda mısınız?» Ona, evet, elbette dedim, niçin olmasın, elbette onlarla birlikteydim... İlke olarak. Etkin bir rol almayı düşündüğüm yoktu. Hayır, benim rolüm kesinlikle Vergilius' vari bir rol olacaktı: Şimdi onların gözlemcisi ve ileride yazdığım zaman da sevimli Anlatıcıları. Ama bunun için oyunculardan biri olacaksam eğer, daha da çok şey bilmem gerekiyordu. Her şeyi düzgünce not defterime yazmak zorundaydım; şimdi kesinlikle her şeyi bilmediğim için, nedenleri ne olursa olsun beni biraz inandırmalarını isterdim. Onaylamak ya da onaylamamaya gelince, canı cehenneme. Ben onların bir süre benimle olmalarından mutluluk duyuyordum, o kadar.

Onlara bildiklerimi anlatırken dinlediler. Sonra, bana gerçek adlarını söylemedikçe, bunun işi gereğinden çok şansa bırakmak olacağı konusunda görüş birliğine vardık. Böylece, kısmen fizik görünümlerine, kısmen de o akşam oynadıkları rollere dayanarak onlara takma adlar verdim. Beyaz Tavşan. Zenci'ye Thomas Kardeş. Tepeden tırnağa karalara bürünmüş, kara kazak, kara pantolon, kara çizmeli büyüleyici seksi kıza Morgana. Pembe soytarı pantolonlu gence iki ad verdim: Gülpembe ve Uzun Dong, az sonra göre-

ceğiniz gibi, duruma göre. Arabayı, üstü açılır eski Lincoln'ü kullanan sarı saçlı, sakallı genç adama, esaslı bir Meksika takma adı olan Güero adını taktık; bizim sizi tanıdığımız ölçüde bizi tanımayanlarınız için açıklıyorum, Sarı Saçlı Bebek İsa ve Sarışın Piç arasında bir anlama gelir El Güero. Son olarak, Werner'e, tvid ceket ve flanel pantolon giyen, bir evrak çantası taşıyan Jakob Werner'e gelince: Jakob'a takma ad takmadım, çünkü bana gerçek adını söyledi, hattâ kartını bile verdi. Thomas Kardeş az sonra pencereyi açtı ve evimi kokutan esrarlı sigarasını dışarı fırlattı; çoktan bağışladığım küçük bir suç, çünkü bildiğiniz gibi kırkıma merdiven dayadım ve gençliğe gerçek bir hoşgörüyle bakıyorum, hem ben de marihuanadan hoşlanıyorum; kaygılı bir sesle dedi ki: «Sorun şu, sorulara nasıl yanıt vereceğimizi bilmiyoruz biz. Bizim yaptığımız soru sormak. Konuşmak zorunda olduğumuz bu insanlarsa Taş Çağı insanları. Güzel sözcüklerle oynuyorlar. Söylevler çekiyorlar. Kolay olacağını sanmıyorum.»

Başımı, yastık olarak kullandığım *Seksek*'in bir sayısına dayadım ve onlara bu durumda belki de rolleri değiştirmemizin daha iyi olacağını söyledim. Ben, desteklenmeye değer her Latin Amerikalı aydın gibi, tumturaklı sözlerle konuşmaktan başka hiçbir şey bilmiyordum. Güzel söz söylemekten başka. Böylece... Ama Beyaz Tavşan, şişesini bir sopa gibi sallayarak — bunu yapmamalıydı; salladığında şişe zavallı bir limonlu gazoza benziyordu. Ah, görünüşler ve gerçeklik — ve onu titreten kocaman bir yudum alarak, «Çocuklar,» dedi, «zaman yitirmeyi bırakalım. Benim düşündüğüm basit bir şey var.» Şişeyi gene salladı. «Vergilius'vari dostumuz bize Javier'le Elizabeth ya da Bette ya da Ligeia'dan ya da kendi ne diyorsa ondan sözetti.» Gözlerimi yumdum, dilimin ucunu dişlerime dayadım. «Şimdi eyleme geçelim. Bazı sonuçlara varalım. Duruşmayı yapalım.»

Beyaz Tavşan'ın şişesindeki küçük armut, sakallı buruşuk bir dölüt gibi batıp çıkıyordu. Yeniden çıkmış kökleriyle ota tutunarak, şişeyi ve alkolü yeniden toprağa ve iyilik getiren yağmura dönüştürmeye çalışıyormuş gibi. Morgana bir Beatles plâğı koydu, ansızın hepsi de dans ediyorlardı, ışık azalıyordu, ben hiç, ama hiçbir şey anlamıyordum, ama büyük bir sabırla davranmaya karar verdim. Dört beş aydır para ödemediğim için elektrik kesilmişti; karanlık bir zorunluluğu erdeme dönüştürmüştüm: Onlara, çılgın bir rahip gibi yalnızca soluk mum ışığında yaşadığımı söyledim. Peki ya pikap? Pille çalışıyordu, kuşkusuz. Nasılsa, pikap dönmüyordu. Dönen bendim, yalnızca, çünkü Beyaz Tavşan'dan —o küçük *gringa*'dan hoşlanmaya başlıyordum— bana *frug* öğretmesini istemiştim; hepsi bana gülüyorlardı, bir an için, gerçekten de bir plâk koyduklarını sandım, ama aslında Gülpembe-Uzun Dong, gitarıyla *Dün*'ü çalıyordu, müziğin yayımlanmasından ya da Beatles'lar plâğa almadan çok önce Rahipler'in bildiğine emin olduğum şarkıyı. Hey, kardeşler. Böylece yeniden başlangıçlar ormanına dönüyoruz ve ben, elimden geldiğince Beyaz Tavşan'a öykünmeye çalışarak, ayaklarımı kımıldatmaksızın ağır kıçımı kıvırıyordum, ama ne denli çabalarsam çabalayayım, onun güzel, genç kollarının hem zarif, hem yabanıl devinimine uyamıyordum. «İyi,» diyor Thomas Kardeş. «Duruşmayı yapacağız, ben savunmanın avukatı olacağım.» Elleri köylü pantolonunun ceplerinde, başını kurgulu bir oyuncak kaplumbağa gibi silkiyor. «Ben de Franz'ı üstüme alıyorum,» diye mırıldanıyor, neredeyse gözle görülebilir ritme uyarak topuklarını tıkırdatıp sallandıkça yüzü bir uzun sarı saç çağlayanının arkasında görünmez olmuş El Güero. Sıra Beyaz Tavşan'ın, dramatik bir biçimde, şimdi ayakları açık, büyük casusluk duruşunda kımıldamadan duran, yağmurluğunun yakası kalkık, gevşek Garbo şapkasının kenarı kulaklarına

düşmüş, «Ben Elizabeth olacağım,» diye açıklıyor. «Ligeia, Lisbeth, herneyse adı.»

Hepsinin bana baktıklarını, tümüyle doğaçtan, ama gene de, ilginç olan da bu, tam anlamıyla bir tören olan dansı kaba saba bir saçmalığa dönüştürdüğüm için bana güldüklerini gözlemliyorum. Biraz güzel söz söyleme gereksinimini duyuyorum ansızın ve onlara, hepimizin de, birey olarak, ulus olarak, halk olarak, prototiplerimize dönmekte olduğumuzu açıklamaya başlıyorum. Yankee'ler, Polyanna ve Horatio Alger'in marmelat altında gizlemeyi yeğ tuttukları Gotik kaleleriyle, içine su damlayan mağaralarıyla, gümüş dolarlarla döşeli Wall Street'leriyle, tam anlamıyla bir Edgar Alan Pozcu'lar ordusuna dönüşüyorlar; İngilizler ellerinden geldiğince çabuk, Tommy Jones'a ve Mollucky Flanders'a ve Victoria ve Gladstone'un kriket ve kroketin arkasında gizlemek istedikleri tüm pislik ve açık saçıklıklara geri dönüyorlar. Yiğit Almanlara gelince, onlar her zaman...

«Ben yargıç olacağım,» diye sözümü kesiyor Morgana. Kuşkusuz bir ergenlik töresinin bir bölümü olarak başlamış olan bir dizi adımla zarif bir biçimde kayıyor. «Ben Javier'im,» diye bağırıyor Gülpembe —bu anda Uzun Dong değil. Gitarı yorgun ve üzgün. Jakob onu omuzundan yakalayıp, Javier çevik ol, Javier çabuk ol, Javier bastonunun üstünden atla, diyerek gitarının üstünden atlamaya zorluyor — «Ben de,» diyor Jakob, «savcı.»

Gitar suskun. Tek hareketle, el ele tutuşarak, diz çöküp halka oluyorlar.

Çakallar gibi, ilkin yumuşak, sonra daha yüksek bir sesle ulumaya başlıyorlar.

Ben, kalçalarımın tuhaf bir deviniminin ortasında durmuş, bir başıma ayaktayım. Şimdi hiç ışık yok; dışarıda mahallenin melez köpekleri altı genç konuğumuzun ulumasına yanıt veriyorlar. Beyaz karıncaların, aşınmış parkenin altındaki kirişleri kemirdikle-

rini, sonsuz tozlarını elediklerini ve sessizlikten de gürültü kadar korkan farelerin duvarlar arasında seğirttiklerini işitebilirsiniz.

«Karar nedir?» diye soruyor Jakob sert bir sesle. «Suçlu mu, suçsuz mu?»

Elimde kibrit, bir mum arıyorum.

«Suçlu, ama hafifletici nedenler var, kanımca,» diyor Thomas Kardeş karanlıkta. «Aman Tanrım, ruhu onun ruhu değil miydi, canının istediğini yapamaz dıydı?» Thomas Kardeş'in sesi kendi kendisiyle alay ediyor. Paul Robeson'un, *'Ol' Man River*'ı söyleyen sesi gibi derin, ama Scarlet O'Hara'ya kendisini bağışlaması için yalvaran Butterfly McQueen'inki gibi de tiz. Balçıktan sürünerek ayağa kalkan bir kölenin ve âsinin sesi. Daha yeni salıverilmiş bir kuşun sesi. Sisli bir gecede göz kırpan terli meşalelerin sesi. «O bir düş gördü. Onu gerçekleştirmek istedi. Hepimiz gibi. Tıpkı öyle.»

«Savunma avukatı nasıl bir düş olduğunu tam açıklayabilir mi?» diye soruyor Yargıç Morgana.

Şimdi de gidiyoruz. Gün boyu, çöplükten oluşan bahçemde bulutlar gibi asılı kalan sinekler gitmişler. Koku; tatlı, çürümüş, yapışkan. Kırık cam, paçavra, kusmuk, dışkı. Orada burada gene kullanılabilir bir şey; çünkü yoksulların bile lüksü yadsıma anları vardır; şu bisiklet tekerleği, örneğin. Thomas Kardeş, büyük bir incelikle kendine yol açarak hâlâ konuşuyor; vurgusundan, kuzeyde bir getto'dan mı, yoksa güneyde bir ortakçının kulübesinden mi geldiğini çıkaramıyorum. «Tam olarak düş mü? Tam olarak, uzun süre boşa çıkmış, sonunda itiraf edilen ve gerçekleştirilen bir isteğin düşü. Yaşamla yitirilmiş birliğin sonunda yeniden kurulması, son bir sınamadan geçirilen tüm güç, bir şey yapmak ya da yıkmak. Bir şansı vardı onun. Tek şansı. Onu kullanmak, ne yapabilirse yapmak zorundaydı.» Çevremizdeki çürümüşlük kokusu biraz baş döndürücü, biraz

tatlı şarap gibi. «Ama kimse anlamadı. Biliyor musunuz, gerçekten de, tam anlamıyla büyük bir düştü. Belki de umutsuz bir düş. Çünkü o, bir kahramanlık yaşamının hâlâ olası olduğuna inanmak yürekliliğini gösterdi.» Hiçbirimiz Thomas Kardeş'e en küçük bir dikkat göstermiyor. Gevezelik etmesine ses çıkarmıyor, dinlemiyoruz onu, çünkü savunma avukatının yalan söylemesi beklenir; bu onun işlevi ve görevidir. Değil mi?

Dar yoldan dışarı çıkarıyorum onları, şimdi, sokakta minik mahalle bakkalının önündeyiz. On iki yıldır burada oturduğumu biliyordu bakkal, ama beni hiç ele vermedi. Bir bilim adamı ve bir centilmen. «Sanık,» diye sürdürüyor Thomas Kardeş, «bu düşü yaşadığı için, onun şiirsel ve gizemli büyüklüğünü anlayabiliyordu.» Thomas Kardeş, Görünmez Adam' dır. Ama şimdi Thomas Kardeş değil o, Thomas Amca. Dükkân sahibini bir başeğişle selâmlıyorum, sigara ve Pepsi almak için içeri doluşuyoruz. Dükkân sahibinin on üçünde, düz saçlı, bir söğüt gibi soluk yeşil kızı, aldıklarımızı üstü cam bir tezgâhın üzerine koyuyor, parayı ödeyelim diye açık elini uzatıyor, Thomas Kardeş ise, tenorla bas arası sesiyle, «Sanık, düşü uğruna neden vazgeçti? diye sorabilirsiniz. Müzik ve mimarlıktan mı? Evet, ama anımsayın, büyüklük olasılığı olmaksızın müzik ve mimarlık,» diyordu. Pepsilerimizi geriye ittik, Beyaz Tavşan, balmumu gözyaşlarıyla ağlayan, gümüş telli ipek ve saten giysiler giymiş bir Kara Bakire baskısının üstüne titrek bir ışık düşüren bir adak mumunun önüne doğru bir adım atıyor. Beyaz Tavşan haç çıkarıyor. «Toplumun mesleğini onurlandırmayacağını, temelde yararsız, olsa olsa hoşgörüyle karşılanması gereken bir şey gibi göreceğini önceden kabul etmeksizin, müzisyen ya da mimar olamadığı bir dünya, böyle bir dünya,» diyor Thomas Kardeş, «sanığa, yok edilmesi gereken bir dünya olarak görünüyordu. Müzik. Mimarlık. Ya-

şamın özüyle ilgisi olmayan salt eğlence...» Dükkân sahibinin yeşil tenli kızı dinliyor, gülüyor, elleriyle ağzını örtüyor, gül rengi tırnaklı, hasta ama mutlu gül rengi lekelerle süslenmiş kara eller. Thomas'ın söylediklerini anlayamıyor, çünkü İngilizce konuşuyor, sesi hızla yükseliyor, cıyaklıyor. Ama gülüyor kız. Bir tiyatro seyrettiğini seziyor. Evet, bir halk ozanı gösterisi, Thomas Kardeş, Al Jolson'dur... «...Alabammy'de kaygısızca yaşayabilmek için para biriktirmek,» diyor. Dükkân sahibi, iskemlesini duvara dayamış, dışarıda oturuyor. Arkalığına yağlıboyayla kırmızı, sarı çiçekler, tek gözlü mavi ördekler çizilmiş küçük bir iskemle, alabildiğine şişman, alabildiğine esmer, işitilebilir bir sesle soluk alıyor, bir boğa gibi, bir okyanus gibi ağır.

«Şişkin bir banka hesabı ve ak bir vicdanla kaygısızca yaşamak, tepede kalmak ve tepede olmayanları çemberden atlatmak için her zaman olduğu gibi tüm eski alışılmış sözcükleri söylemek: Sabırlı olun kardeşlerim, sabırlı olun, sizin de gününüz gelecek. Ah, evet. Öteki yanağınızı çevirin. Sevecen olun. Evet, ah evet, iyiliksever olun. Yeryüzünün kalıtçısı alçakgönüllüler olacak. Yavaş yavaş. Yavaş yavaş. Thomas Kardeş yola koyuldu şimdi. Midillisine binmiş, uyumlu bir biçimde yavaş yavaş koşarak şarkı söylüyor, ötekiler alkışlarıyla ona tempo tutuyorlar ve gerekli yanıtları söylüyorlar: Amin de kardeş, amin de. Sokakta bir köpek sızlanmaya başlıyor, dükkân sahibi onu tekmeliyor ve ansızın nereden çıktığı bilinmeyen üstü başı yırtık pırtık bir çocuk kalabalığı beliriyor, gri tulumlar giymiş, sokaktaki çöp yığınlarına taş atan, sonra da, şimdi uluyan, kaçan köpeği kovalayan yalınayak yumurcaklar; bu sırada Thomas Kardeş, köylü giysisinin içinde, yıldızlara değen, kökleri toprakta, şarkısını sürdürüyor, soğuk, etsiz-kansız, ama bir tam-tamın vuruşu gibi zorlayıcı:

«Çünkü tüm insanlar eşit yaratılmışlardır...»

«Anlat, arkadaş, anlat bize.»

«Evet, eşit. Ve arasıra oy vermek için özgür olmalıdırlar.»

«Oy verin, kardeşler, oy verin.»

«Amin! Kendinize ait yirmi dönüm toprak!»

«Başka kimsenin değil!»

«Yirmi dönüm ve yalnız sizin. Ama uslu ol, bebeğim, uslu ol.»

Bir nakarat bu, ne sokaktaki çocuklar, ne de şişman dükkân sahibi anlayabiliyor onu, ama ritmi duyuyorlar, yoğun bir dikkatle dinliyorlar. Onlar da el çırpıyorlar ve cennete giden General Booth gibi sokağa çıkıp yürüyoruz; köylü giysisi giymiş, çevresi çocuklarla sarılı, kara yüzlü bir ermişler kaptanının önderliğinde. Ardımızda meyankökü, tarçın, keklikazümü, Mimi emme şekeri ve klorofilli sakız kokuları. Şimdi biz de yola koyuluyoruz, bakalım bacaklarımız bizi nereye götürecek.

Thomas Kardeş, şarkı söylemesine son veriyor ansızın, parmaklarını, köylü gömleğinin bol bırakılmış uçlarına siliyor ve denge sağlamak için fermuarını çekiyor. «Hey, ahbap, ne kılığına girmemi istersin? Orada bir kovboy, burada bir Meksika köylüsü. Yanıt çok basit, değil mi, ha?»

Ceketimin cebindeki bir çift beyaz eldiveni sunuyorum ona. Çocuklar, işaret parmaklarını Thomas'a doğrultarak, grav-grav-grav, vuruyorlar onu, sonra da bizi. «Köylüler, köylüler, köylüler! Geberin, sahtekârlar! Bize bir *quinto*[1] versene, kara adam! Bir *quinto* ver de gazoz alalım! Hadi, yapma öyle, bir çeyrek ver bize!» Thomas Kardeş'in fermuarı açık, dingince işiyor ve savunma avukatı kaldığı yerden konuşmasını sürdürüyor: «Sanık hiçbir zaman sahip olmadığı şeyi alma hakkını ilân etti; ne güç, ne varlık, ne de hattâ yaşam. Kendi hakkını kendi yarattı o. Eski dün-

1. **Quinto**: Pesonun beşte biri. (İsp.)

yayı silip süpürmek ve yeni bir dünya kurmak.»

El Güero başını eğiyor ve sesiyle bizi şaşırtıyor: Güçsüz, umutsuz, tam bir Boston'lunun kültürlü vurgusu. «Hayır, böyle değildi. Hayır. Sanırım... yazgı böyleydi. Çağıma bulaşmıştım ben. Ve... boyun eğmeye alışkındım, benim alışkanlığımdı bu, alışkanlıktan da öte, görevimdi. İstemiyordum...»

Çocuklar dönüp ona bakıyorlar, dirsekleriyle birbirlerini dürtüyorlar. Karanlıkta biraz parlıyor. Sarı saçları yüzünü ışıtıyor. Neredeyse yanar-döner. «Bir *güero*,»[1] diye fısıldaşıyorlar çocuklar. «*Gringo* bir *güero*.»[2]

«Gerçekten ne olup bittiğini bilmiyordum. Her zaman ne yapmışsam onu yapıyordum, neysem oydum. Benim için değişen bir şey yoktu. Hiçbir şey değişmedi. O zaman neysem şimdi de oyum. And içerim... Doğru olanı yaptığımı sanıyordum. Başkaları benim uğruma savaşıyor, ölüyorlardı. Benim adıma kahraman olmuş kimseler vardı. Belki de, her zamanki gibi olmayı sürdürmeme izin verdikleri, kahramanca ölmek zorunda kalmaksızın, kendimi kahraman gibi duymama izin verdikleri için onlara minnet duyuyordum. Belki de... belki de...»

Çocuklar ona bakıp sırıtıyorlar, çevresinde bir halka oluşturuyorlar, dans etmeye başlıyorlar.

Bayan Morgana, saygıdeğer yargıcımız, kara çizmeleriyle toprağa sağlam basıyor. Bir karikatür dizisinden daha yeni çıkmış, ama o bilmiyor bunu. «Savunma avukatı onun kellesini kurtarmaya çalışırken, sanık sessiz duracak,» diye açıklıyor, oldukça acımasız.

Çocukların esmer kolları kalkıyor, onu dürtüp göstererek. «El Güero! Baba İsa! Baba İsa!»

Thomas Kardeş onların sözünü kesmeye çalışıyor:

1. Sarışın. (İsp.)
2. Yabancı bir sarışın. (İsp.)

«Evet, o bir düş içinde yaşamak zorundaydı. Kahraman bir halkın, bir *Volk*'un[1] düşüyle. Kahraman önderlerle. Çünkü kendisini bunun dışında tutmuş olsaydı, bunu hiçbir zaman anlayamayacaktı, ya da her şeyden önce, zorbalığı anlamayacaktı...»

«Baba İsa!» diye bağırıyor çocuklar, belki Boston'lu sarışın Almanımızı alaya alıyorlar, belki de almıyorlar. Onu yakalıyorlar, dimdik, kaskatı kesiliyor, onların küçük esmer ellerinden kurtulmaya çalışıyor. Thomas Kardeş bir opera bası gibi sürdürüyor: «...hiçbir zaman anlaşılamayacak olan bir şeyi bilmenin yılgınlığı ve acısı.»

«Gel, Kutsal İsa, bize dokun, bırak sana dokunalım! Elini ver bize! Kutsa bizi!» Zıplayan, bağırıp çağıran çocukların çevresinde halka oldukları El Güero arkamızda kaldı. «Sanık son söylenceye inanabilmek, söylencelerdeki savaşçıların son savaşına katılmak istedi, çağdaş sıradanlığa karşı girişilen ilk ve son savaşa.» Thomas Kardeş şimdi katıla katıla gülüyor. Efendisini savunan bir büyük çiftlik kölesidir o şimdi, Efendisiyse, çocukların pençe gibi onu kavrayan ellerinin itişiyle dengesini yitirmiş, sendeliyor ve sık fundalık çitinin içine düşüyor, o sırada sokağın iki yanına sıralanmış kerpiç kulübelerden birinin pencereleri açılıyor ve bir kadın, «Orada ne yapıyorsunuz, çocuklar? O *gringo*'ları rahat bırakın!» diye bağırıyor.

Thomas Kardeş gülerek sürdürüyor, «Eski çağların kahramanlarının gücünün hâlâ olası olduğunu, bu gücün, sağduyunun rahat mitlerinden, yaldızlı orta sınıf yaşamından, saygınlık ve görünüş maskelerinden vazgeçecek olursa, güçsüz çağdaş adamın gücü olabileceğini kanıtlamak istiyordu.»

Çocuklar El Güero'nun üstüne atıldılar, çitte sere serpe yatıyor. «Gidin başımdan!» diye bağırıyor

1. Halk. (Alm.)

onlara. «Allah kahretsin, dokunmayın bana! Bana dokunmasınlar! Beni incitmek istiyorlar!» Ellerinden kurtulup ayağa kalkıyor, yüzü avuçları arkasına gizlenmiş. Sonra ellerini çekiyor, kocaman kocaman açılmış gözleri, beyaz dişlerinden soyulmuş dudakları, karanlıkta parlayan altın sarısı saçları görünüyor. Çocuklar sessiz, bir adım geriliyorlar, sonra gene dönüyorlar, gecenin havasına ölümcül bir sıçrama gibi alaycı bir şarkı fırlatıyorlar,

Dingelin âyine gidelim gelin
İsa'yı arkadan becerelim

Thomas Kardeş sesini yükseltmek zorundadır: «Saçmalıklardan vazgeçin ve bir kez daha onun saklı, gizli güçlüklerine inanın; inançsız inançlılar, kendi kendileriyle barışık inançsızlar ve şimdiki tanrıları dolar —ölümden sonra daha da yeşil bir ödül olacak olan dolar— olan iyi öğrenim görmüş kentsoylularca yüzyıllar boyu ezilmiş güçlere.» Yeniden ayağa kalkan El Güero ellerini kaldırıyor ve açıklıyor: «Onları bağışlıyorum. Ne yaptıklarını bilmiyorlar.»

«Tanrı aşkına,» diye mırıldanıyor Jakob. «İsa'yı oynamak, metinde yok. Rolüne bağlı kal.»

«Hayır,» diye itiraf ediyor El Güero. «Ama hoşuma gidiyor. Birkaç gün önce Bunuel'in *Nazarin*'ini gördüm.»

«Tanrı aşkına,» diye yineliyor Jakob.

Yumurcakların taş topladıklarının ve onları atacaklarının ayrımına varıyorum. Uyarmak için bağırıyorum ve sokağın sonundaki iki yanı ağaçlı yola doğru koşuyoruz, hızla, çevre yolu Beltway, bir hastanenin soğuk, beyaz ışıkları, bir morg. Çocuklar hızla koşuyorlar arkamızdan, ama yolun sonunda duruyorlar. Burası onların sınırıdır, bir adım daha atmazlar. Büyük orospunun esmer derili küçük oğulları ve kızları; şişmiş küçük karınları, kurtlu kanları, yangılı

bağırsakları, tetanoslu sıska boyunları, ardımızdan bağırıyor, atmadıkları taşları tutan sıkılı yumruklarını sallıyorlar.

«Ee, eğleniyordun,» diyor Beyaz Tavşan, El Güero'ya. «Niye sonuna dek gitmedin? Bir yerden bir haç bulabilirdik sana.»

«Dekoru beğenmedim,» diye yanıtlıyor El Güero.

Beltway'in ortasındaki dar trafik adasında deniz kazasına uğramış denizciler gibi el ele tutuşmuşuz; birimiz yanlış adım atsak, hepimiz düşeceğiz, bir aralık hiç araba geçmiyor, ama bir aralık gene kurşun gibi geçiyorlar. Beyaz Tavşan yanımda. Eli elimde; kurumuş, sertleşmiş ve çatlamaya hazır makyajının kokusunu duyabiliyorum. Tansökümünün az sonra boğacağı bir okyanus kumsalı gibi kokluyorum onu, tıpkı Sam Spade ve oğulları Garfield-Bogart-Belmondo'nun bir zamanlar giydikleri gibi bir yağmurluğun içinde küçücük. «Senin üslubun gene moda olacak,» demek üzereydim ona. Elini bırakıyorum, kollarımla kendime sarılıyorum, onun kokularını içime çekerek gizlice kucaklıyorum onu. «Uzun saçlar yok olacak, küçük *gringa,* ömrünü dolduracak, yıldızı sönecek, eski bir şapka gibi,» diyorum sessizce ve kendimi daha güçlü duyuyorum. Ama Beyaz Tavşan düşüncelerimi okumuyor. «Sanırım yönetmen olarak Cecil B. De Mille'i istemiştin,» diye mırıldanıyor El Güero'ya. Sesi, keyifli, yumuşak.

«Niçin olmasın?» diye yanıtlıyor, o kahrolasıca Brahmin vurgusuyla, Beyaz bir Anglo-Sakson Protestan'ın *(Wasp),*[1] bir Boston'lu delikanlının vurgusuyla —bundan böyle onu böyle çağıracağım sanıyorum— yanıt veriyor. Uzun kadife redingotu altında bir şey

1. WASP, İngilizce White Anglo-Saxon Protestant'ın kısaltılmışı. Sözcüğün anlamı yabanarısı. Amerikan argosunda beyaz protestanlara denir. Sözcüğün aşağılayan bir anlamı vardır.

gizli. Kımıl kımıl solucanlarla dolu bir karton kutu bu. Evet, öyle, öyle. Peki niçin olmasın? Bir Boston'lu delikanlı solucanlarla dolaşamaz mı?

«Ne saklıyorsun orada?» diye soruyor Beyaz Tavşan. Pembe gözleri, koyu renk gözlük camlarının arasından altın rengi görünüyor. «Bu ceketi sana kim dikti?»

«Kesin,» diyor Jakob sertçe. «Buraya kişisel sorunlarımızı tartışmak için gelmedik. Kimse ilgilenmiyor. Rollerinize bağlı kalın.»

«Ama, *ben* bir kurtarıcı arıyorum, bir tanrı, bir şey,» diye karşılık veriyor Beyaz Tavşan. «Tüm ciddilikle.»

Jakob soğukkanlılıkla onun yanağına bir tokat atıyor.

«Allah kahretsin, o *benim* rolüm,» diyor. «Sence bu *ben* miyim?»

«Peki, peki, bağışla, özür dilerim, yanıldım.» Jakob başını bir şey ezberliyormuş gibi yukarı aşağı kaldırıp indiriyor. Thomas Kardeş, göğsünden gelen derin sesiyle, «Dünya ötesinden bir yücelik! Sevecen bir bağışlayıcılık!» diye bağırıyor. Şimdi, ansızın ne olduğunu anımsayan bir tür dinsel lâf kalabalığıyla yalvarıyor; kim olduğunu anımsıyor: Savunma avukatı, Boston'lu Delikanlı Franz'ın öteki ben'i. «En aşırı aşırılıklar, uyumlu bir yaşamın aşırılıkları, geçici gücün amaçsızca çarçur edilişi için binlerce kez özür dilerim, ey Kahraman, ey Kaptan.»

Kol kola duruyoruz, gecenin soğuğunu duyuyorum ve hiçbir şeyden kaçmak istemiyorum, Boston'lu delikanlının, bedeni dar, altı bol, uzun, Romantiklerin giydikleri ceketinin altından gelen sızlanma ve yumuşak inlemelerle bu boğulmuş karşılaşmadan kaçmadan kaçmak istemiyorum. *Harper's Bazaar*'da Pierre Cardin'in bu ceketi yeniden moda yaptığını okuyorum. Ya da hoş bir addan sözetmek için şöyle diyelim, China Machado söyledi bana, o bilir, çünkü

(sen bir yana, elbette, Pisipisi) dünyanın en heyecan verici kadınıdır o. Hiçbirimiz hiçbir şeye açık değiliz. Hiçbir şeyi tehlikeye atmıyoruz. Hiç kimse bizi durdurup burada ne aradığımızı, Thomas Kardeş'in bize niçin alabildiğine kuru ve uzak, bu nedenle de bütünüyle anlamsız soyutlama ilâhilerini alçak sesle söylediğini sormuyor. «İnsanoğlunun yitirmiş olduğu şeyle karşılaşmak için yürüdüler. Trajik yaşam. Hayvan yaşamı. İnsancıl eylemin son tehlikeli ve gerçek sırları. Sonuna dek, uçurumun kıyısına dek gitme istemi.» Evet, kartondan *Götterdämmerung* dağları. Mızraklar taşıyan, altın zırhlar ve boynuzlu miğferler giymiş görkemli *Hausfrauen*.[1] Elbette. Goebbels de Siegfried'di, sanırım. «İnsanoğlunun tüm yüzlerinin sevinçle kabul edilişi. O özgürlük.» Elbette, elbette, Thomas Kardeş. Hay Allah kahretsin. Hay Allah kahretsin. Kes be.

O anda, alaycı sesler, gülmeler, alaylar, sallanan yumruklar, *shave and a haircut, two bits*[2] diye çalan klakson, *go fuck your goddamn mothers*[3] diye bağıran sesler arasında bir araba dönerek geçiyor, sidik dolu bir selofan torba pencereden savrulup iyi yürekli Thomas Kardeş'in yüzünün tam ortasına çarpıyor. Sırılsıklam ıslanıyor, bizim de üstümüze başımıza sıçrıyor. Görmezlikten geliyor Thomas Kardeş. «Her şeyi, insanoğlunu yalnızca olduğu gibi değil, olabileceği gibi kabul etme gerçek özgürlüğü.» İnsanın tüm güçlerini, İnsanın, İğrenç, Çılgın, Kelepçeli, Manken İnsanın.» Yüzüne bulaşmış sidiği siliyor ve ciddilikle sonuçlandırıyor: «Tüm insanoğlu. En gizli ve en ürkütücü.»

Bir an için, yapmacık, saçma Lakonik grubumuzun içinde duruşlarımızı donduruyoruz.

1. **Hausfrauen**: Ev kadınları. (Alm.)
2. Traş ve saç kesme yirmi beş sent. (İng.)
3. Gidin, Allahın cezası analarınızı belleyin. (İng.)

Ama grubumuzu oluşturan karaltılar ayrılıyorlar; tek yılan, Thomas Kardeş'in pantolonunun, köylü pantolonunun arkasına kıvrılmış, gümüş bir kartalı yutan gümüş bir yılan işlemesi.

Biraz hüzünlü, Beltway'i geçiyoruz. Thomas Kardeş çok yumuşak, üzgün konuşuyor. «Çünkü, siz, hepiniz, varlığınızı gizlediniz; gömdünüz, öldürdünüz onu. Sahtekâr, bozulmuş, bozulmuş bir yarı-insan, mitten yoksun bir insan yarattınız.» Ah, Hayvan İnsan'ı küçümseyen, ama Tom'u, Dick'i ve Harry'yi öylesine seven Swift Usta, seni anımsıyorum, Thomas Kardeş de.

Üstü açılır eski Lincoln'e yaklaşıyoruz. «Ama sanık ve arkadaşları değil. İnsanoğlunun gömülü parçalarını yeniden kazdılar, onu yeniden tam ve bütün olarak göstermek için tülü yana çektiler.» Boston'lu Delikanlı sandığın kapağını kaldırıyor. Birbirine dolanmış giysilerle dolu sandık. Kılık değiştirmek için sanırım. Kimse benim sürprizimden kuşkulanmıyor, ben de onlarınkinden kuşkulanmıyorum, Boston'lu Delikanlı, redingot ceketinin içine düğmelenmiş canlı, kımıldayan, inleyen, tehdit eden küçük çıkını çıkarıp özenle arabanın bagajına koyuyor. Hayır, kurtçuk değil bunlar. Minimini iki yaratık. Birbirlerine sarılmış, canlı canlı birbirlerini yiyorlar. Evet, bu yeterince açık. Kapak çarparak kapanıyor. Sızlanmayı, minik iniltileri, boğulma seslerini hâlâ işitebiliyoruz. Hepimiz Boston'lu Delikanlı'ya bakıyoruz, ama o tam anlamıyla soğukkanlı ve ilgisiz; hiçbirimiz tek sözcük bile söylemiyoruz, gece sona erdiğinde sona erecek olan bu yolculuğun sonunun ne olacağını kim bilir?

Rahipler orada duruyorlar, ben sırtımı onlara dönüyorum ve arabaya biniyorum. Thomas Kardeş ardımdan geliyor, «Çünkü insanoğlu aynı zamanda Şeytan'ın oğlu, Ermiş Bartholomew Günü'nde doğmuş, yaşlı Harry'nin kalıtçısıdır,» diye söylenerek.

Döşemenin yayları altımızda gıcırdıyor. Motoryağı tenekeleri arasında yer bulmak için ayaklarımı kımıldatıyorum. Ve o, iyilik insanı olduğu kadar kötülük insanı, ancak gece yüzünü kabul ettiği, gösteri yaparak sokaklarda dolaştığı, ondan yararlandığı zaman tam olur. Gülpembe ve Beyaz Tavşan, solumda ellerinden geldiğince sıkışıyorlar, ağırlıklarıyla minderi bastırıyorlar, yaylar gıcırdıyor gene. Jakob ve yargıç Morgana önde, sağda oturuyorlar, Boston'lu Delikanlı ise direksiyonda. «Nereye?» diye soruyor Jakob. Yitik Çocuk Sokağı'na diyorum ona. «Yüzyıllarca onu sakatlayıp değiştiren Juda-Hıristiyan barbarlığının gizlediği o, karanlığın gizli yüzü. Thomas. Peter. John.» Evet, Yitik Çocuk; Ölüm Koyağı'na dek Beltway'de kalabiliriz. «Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya, Sezar'ın hakkını Sezar'a verelim. Amin.» Bu kez kimse yankılamıyor. Thomas Kardeş'in korosu da, benim gibi, bıktı. «Sanık, söylenmemiş olan her şeyi söylemek zorundaydı. Ürkmüş Tanrı'ya dönmek, onunla ilk ve son kez yüz yüze gelmek, insancıl birlikle, teklik, bütünlükle, günahtan arınmış kutsal kişiler ve yüreksiz inançlıların yasaklamış oldukları birlikle, insanın her zaman sahip olduğu, ama nasıl kullanılacağını unuttuğu silâhla onunla karşılaşmak için öfke ve güç bulmak zorundaydı.» Yumuşak bir sesle, «Elbette,» diyorum ve her yıl Meksika'da ve Haiti'de ve Hindistan'da, belki cehennemde de sayısız çocuk doğuyor, bunlar sütü çekilmiş memeleri emerek açlıktan ölmek zorundadırlar, oysa daha az verimli devletlerde, beş yılda yaklaşık iki yüz milyon iyi yurttaşın yüzde yetmiş beşi, yirmi beş yaşının altında olacak; bu istatistiğe bakarak, benim saçları kırlaşan Yankee çağdaşlarım devrimin daha şimdiden üstlerine geldiğini, üstelik yalnızca gösteri ve yürüyüşlerle, uzun saçlar ve mini eteklerle değil, aynı zamanda tıpkı karşı konulmaz bir çığ gibi üstlerine geldiğini anlayabilirler. «İçimizdeki kötülük neyi kanıtlar?» di-

yor Thomas Kardeş. «Yalnızca, kötülüğün insanın öteki nitelikleri gibi insancıl olduğunu.» «Kes artık,» diyor Beyaz Tavşan. «Yeter be! İsa hakkı için. Delisin sen.» «Evet. Öylesine onmaz bir biçimde Ussal ve Sağlıklı olduğuna inanan bir dünyada, birisi aklını kaçırmak, açıkça ve onur duyarak hasta ve deli olmak *zorundadır.*» Öne doğru eğiliyorum ve Rahiplerin haç seferinde yanlarında taşıdıkları, yahut belki de yol boyunca aldıkları dergi, gazete ve afiş yığınına bakıyorum. *Eros. The Evergreen Review. Adventures of Barbarella.* Olanca sadizmiyle sirk afişleri. Shirley Temple ve Boris Karloff'un film afişleri. *The Wall Street Journal. Der Spiegel.* Snoopy'ye bakan Charlie Brown. Thomas Kardeş, bacağıma krallara yaraşır bir acı veriyor. Eğer, o savunma avukatıysa, ben de Dışişleri Bakanıyım. Söylediği her sözcük, sarışın sanığımıza zarar vermek için tasarlanmış gibi görünüyor, ona yardım etmek için değil. Şimdi Tanrı aşkına, ne diye ayağa kalkmış, arabanın açık üstüne dayanmış gülüyor, gülüyor, gülüyor ve bağırıyor, arabamız Beltway'in yeraltı geçitlerinden savrularak geçerken. «Sanık Hasta, Hasta ve Deli... ama insanlık adına ve insanlık uğruna, herkes sağlıklı olabilsin diye! Ve sizler bunu hiçbir zaman anlayamayacaksınız... Hiçbir zamaaan!» diye güldü gene, bir dönemecin kıyısından dolanırken, «başarısızlık bile bir şey öğretmiyor size!» Susmasını bekliyorum. Sonra, rüzgârın uğultusu arasından sesimi duyurabilmek için bağırarak, «Swiftly Usta tek çıkış yolunu önerdi, biliyorsunuz. Yoksulların çocuklarını şişmanlatmak ve bebekler bir yaşına gelince, Swift'in deyişiyle, en körpe oldukları zaman onları ağıza tat veren yiyecekler olarak pazarlamak. Karaborsada sanırım...»

Kent, kopuk görünümler, parçalar halinde yanımızdan kayıp gidiyor. Thomas Kardeş, koyu renkli gümüş güllerle süslü Meksika *sombrero*sunu çıkarıyor, başının üstünde sallayarak, Dünya'yı, Evren'i se-

lâmlıyor: «Hiçbir zaman anlamayacaksınız, çünkü bugün, sanığın açığa vurulan deliliğiyle çelişik olarak, haklılığınızın, ruhça ve bedence sağlıklılığınızın kanıtlandığınızı duyuyorsunuz. Buna karşın, o sizin kurtarıcınızdır. Onun zengin deliliği, hepinizin unutmuş olduğu şeyi anımsadı, her birimizin, zorbalığın sınırlarınca zorba olma, tam anlamıyla kendini üstün görme, hattâ biraz da acı çekme yeteneğine sahip olduğunu.» Rahipler, yavaş yavaş, *Pretty Woman, Holy Mamma, have mercy on me*'yi[1] söylemeye başlamışlardı. Bir trafik polisi bize düdük çalıyor. Benim kentim, diyorum onlara, beni işitmeseler de, birinden ötekine yalnız yolculuklar yaptığımız adalara bölünüyor; ayakları üstünde duran hiç kimseyi görmüyoruz, hiçbir şey görmüyoruz, zenginler, üstleri dikenli tel gibi cam kırıklarıyla örtülü yüksek duvarların ardında sömürge dönemi saraylarının yapmacık kopyalarında gizlenmiş yaşıyorlar, yoksullarsa, yaşayan insanların hiç görünmedikleri kaldırım çöllerinin ulaşılmaz öte yakasında gerçek sömürge saraylarının yıkıntılarında gizlenmiş yaşıyorlar; yalnızca, hızla akıp giden arabaları, tıka basa dolu hızlı otobüsleri ve tramvayları görüyoruz; herkes, lâstik tekerleklerin ekseni çevresinde dönen bir çelik kapsülde kilitlenmiş; bu geçici gezegenlerin programı öylesine ayarlanmış ki, yörüngeleri hiçbir zaman kesişmiyor, hiç kimse kardeşiyle karşılaşmıyor, hiçbir yüz, bir yoldaş yüzüne bakmıyor, yabancılaşmamız içinde başkalarının da var olduklarını unutuyoruz ve gerçekten başka bir varlıkla karşılaşmaktan korkuyoruz, çünkü bu kendi varlığımızın değerinin anlaşılmasına yol açabilir ve karşılıklı bir cinayetle sonuçlanabilir: Ey, benim Meksiko Kenti'm, kilden ayaklı, yoksul düşmüş başkentim, *tuna*[2] şekerli çörekleri gibi yağlı zavallı

1. Güzel kadın, Kutsal Ana, acı bana. (İng.)
2. **Tuna:** Hint inciri. (İsp.)

köyceğiz, çorak vadi boyunca bir yağ tabakası gibi uzanan köy, kükürt gelgitinin delmesini bekleyen zavallı tuz kalesi: Jakob'un bir anlayış ve sevecenlik anlatımıyla bana baktığını görüyorum, o sırada Thomas Kardeş boş sözcüklerden oluşan tek sesli şarkısını ve başıboş düşüncelerini tekdüze bir ses tonuyla dile getiriyor ve bana öyle geliyor ki, geri kalan Rahipler, yorgun çocuklar gibi uyuyakalmışlar ya da eski nefretler gibi ölmüşler, hiçbiri beni işitmiyor; işitse de önemi yoktu, çünkü burası benim kentim, onların kenti değil. Bagajdan açık susturucunun homurtusunun boğduğu bebeksi bir inilti geliyordu. Hayır Rahipler uyumuyorlardı, ölü de değillerdi. Uyanıktılar, birbirleriyle fısıldaşıyorlar, iyi yürekli Alman Jakob'un sorumlu olduğu bu Yargı Sahnesini, yasallıklarla dolu, bu etsiz kansız güldürü duruşmasını izleyecek olan sahneyi hazırlıyorlardı. Thomas Kardeş'in gezgin bir çadır vaızı gibi coşkuyla konuştuğu doğrudur, bir gözü Kutsal Ruh'ta, öteki, üçüncü sıradaki kınalı saçlarda. Ama hiç kimseyi inandıramadı. Thomas Kardeş, savunma avukatı rolünde bir hileci ve dolandırıcıdır. Kenarı yumuşak lastikten bir sustalı bıçaktır o. Mantar başlı bir çekiç. Bir oğlan çocuğunun BB tüfeğinin minik kurşunu. Gene de sürdürüyor: «Anlamaya çalışın, görmeye çalışın. Biz kurtarıcılardık, ezenler değildik. Biz, on bin yüzyıl boyunca, içimizdeki kötülüğü duyup onun bilincine varma, bu kötülüğün gücünü sakatlayacak ve boğacak yerde onu eyleme dönüştürme yürekliliğini gösteren tek ölümlülerdik.» *Sombrero*sunu havaya fırlatıyor, şapka süzüle süzüle yere iniyor, kaldırımda havlayan köpeklerin saldırısına uğruyor; ağzı salyalı, ustura gibi keskin gözlü, uzun burunlu köpekler. «Sizin sevemeyeceğiniz denli sevebilirdik, çünkü sizin nefret edemeyeceğiniz denli nefret edebilirdik.» Yanımdaki koltuğa yığılıyor. «Şiddetle nefret edilmek istedik, çünkü ancak bizden nefret edilirse, aynı yo-

ğunlukla sevilebileceğimizi biliyorduk.» Öksürüyor.

Hepimiz suskunuz, şimdi vardık oraya. «Sola,» diyorum. «Benzin istasyonunda dur. Beni tanırlar orada.»

«Hayır, hiç kimse anlamadı,» diye mırıldanıyor Boston'lu Delikanlı, üstü açılır arabayı istasyona doğru hızla sürerken. «Niçin hiç kimse anlayamadı?»

Beyaz Tavşan Elizabeth, küçümseyerek bakıyor ona. «A, anlıyorum. Beni istedin, çünkü...»

«Evet! İnan buna, Bette. Kendini kandırma!» Elini alıp büküyor.

«Bırak beni, kahrolasıca! Seni kendinle barıştırayım diye istedin beni yalnızca. Benim gibi bir kadının olmalıydı, herhangi bir kadın, kim olursa olsun...»

Onu çeviriyor ve kollarını kalçalarına yapıştırıyor. «Hayır, yanılıyorsun. O bile değil.»

İçimi çekiyorum ve arabadan dışarı çıkmak istiyorum. Şimdi gereğinden çok şey anlamak istemiyorum. Bir şey gereğinden çok açık seçik olursa ilgimi yitiriyorum. Bu noktaya gelişimin nedeni gizem isteyişimdir, benzerlikler ve çelişkilerin sözde gizemleri dağılınca geri kalan gerçek ve şaşırtıcı gizeme bir yaklaşım. Benzin istasyonundan bize doğru gelen adama el sallıyorum, ama beni tanımıyor. Arabadan atlıyorum. «Hey, José. Lästiklerimizi burada bırakıyoruz. Tamam mı?» Arabanın bagajından şimdi hiç ses duyulmuyor. Ansızın José gülümsüyor: «Başüstüne efendim. Bir an sizi tanımadım.»

«Hayır, o blie değil,» diye direndi Boston'lu Delikanlı. Beyaz Tavşan gözlüğünü çıkardı. Gözleri gözlüksüz küçük ve biraz şaşı. «Anlamadın,» diye sürdürüyor, ardımdan atlayan Boston'lu Delikanlı. Beyaz Tavşan orada duruyor, tepkileri ağır. Sokağa doğru ilerliyoruz. Birden bağırıyor.

«Bana söylemeliydin! Tıpkı Javier gibi davrandın bana!» Benzin pompalarından birine doğru ko-

şuyor. «Hiç olmazsa o beni kandırmaya hiç çalışmadı!» Hortumun başını kavrıyor ve bize doğru sürüklüyor onu. «Ne istediğimi hep biliyordum, başka bir kadınmışım gibi davranmak zorunda olmamı istiyordu o.» Tetiği çekiyor, benzin duş gibi akıyor üstümüze. «Hayır, hiç beni kandırmaya çalışmadı!» Ondan uzağa, kaldırıma doğru koşuyoruz, hortumun başını kaldırıyor, böylece benzin akımı yay gibi bükülüyor ardımızdan. «Bana oyunlar oynattı.» José onu arkadan, belinden kavrıyor. «Örneğin bir partiye geç gitmeye zorlanıyordum, o daha da geç gelebilsin ve bana yeni bir sevgiliymişim gibi davranabilsin diye.» José'nin ellerini ısırmaya çalışıyor. «Daha önce hiç bilmediği bir sevi.» Beyaz Tavşan da, José de şimdi benzinden sırılsıklamdılar. «Beni heyecanlandırıyor, sonra da doyumu yadsıyordu.» José onu havaya kaldırıyor, o tekmeler savuruyor, kıvrılıp bükülüyor, hortumu bırakıyor. «Durmadan aşağılıyordu beni.» Eteği havalanıyor, güzel kalçalarını, benzin istasyonunun güçlü cıvalı neon ışıklarının donuk parıltısı altında bakırımsı bir renkle parıldayan kasığını görebiliyorum, soluğum hızlanıyor. «Benimle kendi aşağılanışını, kendi başarısızlığını paylaşıyordu, ama hiç olmazsa...» Benzinden sırılsıklam, diz çöküyor. «Hiç olmazsa benim bunu kaldırabileceğime, üstesinden geleceğime kumar oynamaya razıydı.» Elinde bir kutu kibrit var. «Hayır, beni hiç kandırmadı.» Aman Tanrım, diye düşünüyorum. İşte böyle olmalısın, küçük Beyaz Tavşan, adsız Beyaz Tavşan, tıpkı benim ve her erkeğin seni istemesi gerektiği gibi. İğnem sertleşti; kendi kendime senin istediğin şey bende var, diye düşünüyorum, Beyaz Tavşan ve onu sana vermek istiyorum. José, öfkeden kıpkırmızı, hortumu yerine asıyor. «Oyununu her zaman bildim onun, her zaman.»

Ayağa kalkıyor, arkamızdan karşıya geçiyor. Elinde, uçları dışarı çıkmış bir kibrit kutusuyla bize doğ-

ru geliyor. Hepimiz benzin kokuyoruz. Hiçbirimiz kımıldama yürekliliğini gösteremiyor. Düşünüyorum: Beni bir kibritle tutuşturamayacaksın, küçük *gringa* rahibe. Daha şimdiden tutuştum ben. Bir kibrit yakıyor, önce aleve, sonra Sarışın Boston'lu Delikanlı Franz'a bakıyor; fermuarımın altındaki kabarıklığa bakmıyor bile. Birkaç uzun saniye ona baktıktan sonra, «Ve sen...» diyor ona.

«Dur, bir dakika,» diye sırıtıyor Boston'lu Delikanlı. Redingotunu açıyor, iç cebinden buruşuk bir zarf, zarftan bir mektup çıkarıyor. Jonathan Nathan Richardson. Selâmlar. Tüm sınavları verdiniz. Göreve başlamak için başvurunuz. Doğruca, Güney Carolina, X Temel Eğitim Kampı. Böylece, dostumuz Boston'lu Delikanlı, elinde armağanlar, napalm ve tembel köpeklerle seni ziyarete gidecek, Ho Amca.

Beyaz Tavşan gülüyor ve kibriti mektuba tutuyor. Bambudan bir Budist Rahibi gibi yanıyor mektup.

Gülüyorlar, Denizcilerin İlâhisini söylüyorlar, Beyaz Tavşan, Jakob ve biraz yol yordam duygusu olan benim dışımda herkes.

«Çabuk içeri girelim,» diyorum onlara. «Polis burayı gözetim altında bulundurur.»

Kimse kımıldamıyor. Dimdik, hazırolda duruyorlar. *From the halls of Montezuma...*[1] Elbette, Allahın cezası piçler, tam burada, Meksika'da söylencelerine başladılar.

Boston'lu Delikanlı ona daha yaklaşıyor. Sarı sakalını, saçlarını bir kibritle tutuşturmak istiyorum. Onun kolunu tutuyor. «Hayır, Lisbeth. Ben seni bunun için istemedim. Yemin ederim. Bir an bile duymadığım bir suçu silmek için istemedim.» Beyaz Tavşan, makyajı benzinle silinmiş yüzünü kaldırıyor; kaşsız, dudaksız, gölgesiz, gözleri hafif şaşı bir yüz.

1. Montezuma'nın salonlarından. (İng.)

«Peki, niçin?»

«Her şeyi açıklamazsam ölürsün, değil mi?» Gittikçe daha yumuşak bir sesle konuşuyor. «Yıllarca önce yitirdiğim bir kıza yeniden sahip olmak için.» Sesi, ıslak saçları arasında bir fısıltıya dönüşüyüor.

«Hadi, hadi, içeri girmeliyiz.»

«Ne! Hanna mı? Hanna kim?» Yüzünün tek bir kası bile oynamıyor. Denizin yüzü, yeşil, ıslak toprağın, kuru alevin yüzü. Herkes yapmacık bir ciddilikle Jakob'a bakarken, Boston'lu Delikanlı, pirinç kapıyı parmaklarının boğumlarıyla tıkırdatıyor ve Gladiolo'nun gözleri gözetleme deliğinde beliriyor. «Hanna'nın kim olduğunu bilmiyorum,» diyor Boston'lu Delikanlı. «Onu hiçbir zaman iyi tanımıyordum.» Gladiolo bize bakıyor, kokluyor, beni görüyor ve tanıyor. «Susun, susun!» diye vuruyor yargıcımız. «Tanıklar sırayla tanıklık edecekler.» «Petrol kuyusuna mı düştünüz, ne?» diye soruyor Gladiolo, burnunu çekerek. Yüzü allıklı, pudralı, gözleri boyalı.

Capitana, ev sahibesi, bizi selâmlıyor ve kalabalık konuk odasından geçiriyor. Geçen yüzyılın sonundan kalma eski bir yapı bu. Benzine batmış giysilerimizin kokusu, pudra, parfüm ve ağır balık kokularını bastırıyor. Orospular merdivenin dibinde toplaşmış, birbirleriyle dingince saçma sapan konuşurken, dar pantolon, ensiz ceketler giymiş müşteriler barda içki içiyorlar, kızların pezevenkleri de kakma metal tepsilerde içki dağıtıyorlar. Capitana, başını sallayıp parmaklarını, burun deliklerinin önünde yelpaze gibi bir aşağı bir yukarı sallayarak bizi merdivene yöneltiyor. «Kızlarınız belki de yalnız olmak istiyorlardır, çok özel, ha? Akşam, daha sonra, bazı güzel gösterilerimiz var. İçkileriniz hemen gelecek. Sigara, ne isterseniz. Kaç kız istiyorsunuz? İtiraf etmeliyim ki,» başını sallayıp hafifçe gülerek, «hanginizin kız, hanginizin erkek istediğinizi blmiyorum. Siz, kırmızı pantolonlu, ne dersiniz, pisi mi, yoksa iğne mi? Düğme-

lerinizi çözün de, gençler, yaşlı bir kadın göz atsın size!» Gülpembe-Uzun Dong kemerinin tokasını çözüyor, pantolonunu aşağı düşürüyor, Capitana bakıyor. «Tanrı bizi korusun! Kızlar şu adamdan sarkana bir bakın hele!»

Uzun Dong - Gülpembe, solgun, saçları saman sarısı, burnu azıcık Pinokyo'nun burnu gibi. Yumuşak bir sesle konuşuyor. «Şey ben... bir şeye tanık olmak istedim...»

«Tanık mı?» diye bağırıyor kadın. «Bacaklarının arasındaki o hortumla sadece seyretmek istiyorsun ha? A, hadi, bencil olma. *Ay, papacito.*»

Uzun Dong, çıplak kıçıyla yatağın kıyısında oturuyor. Oda çok büyük ve hiç penceresi yok. Pencereler tuğlayla örülmüş, boyanmış. Belki bir zamanlar sağda bir balkon varmış. «Belki de,» diye sürdürüyor Uzun Dong, «hep böyleydim ben. Yalnızca bir tanık olarak kaldım. Yalnızca seyreden biri. Ama and içerim bunu bilmiyordum.» Yargıç Morgana çizmelerini fırlatıp atıyor ve Uzun Dong'un üstüne kapanıyor. «Tanık tutarlı olmalı, yoksa ağzını kapatmalıdır.» Öpüşlerle onun ağzını kapatıyor, Uzun Dong çabucak soyuyor onu. «Capitana,» diyorum ben, «giysilerimizi kurutur musunuz? Bu gece bir orman yolu kadar uzun, denizdibi dağlarından daha derin olacak.» «Hiçbirimiz çekmez cinsten değiliz. Kızlara biraz daha sabırlı olmalarını söyleyin. Geri çekilip tırnaklarını yememelerini. Daha iyisi; söyleyin onlara başka yöne baksınlar.» «Buradan defolup gidelim,» diye söyleniyor bir orospu. «Bizi istemiyorlar.» «Hayır ciddi müşteri değil bunlar. Matrak olsun diye gelmişler.» «Aman Tanrım, adamın kamışına bak! Bir Piedras Negres boğası gibi uzuyor. Bir Zacatlan *burro*'su[1] gibi!» «Ay, amma da kamış, tıpkı beyzbol sopası!» «Kızlar, din-

1. Eşek. (İsp.)

leyin!» diye bağırıyor Capitana. «Piyangoya koyacağız onu.» Bir meşe gibi duruyor. Kat kat gerdanı yosunlar gibi üstünden sarkan yaşlı bir meşe. «Piyango çekeceğiz. Soyun onları.» Çevremize doluşuyorlar, gülerek, mırıldanarak, diz çökmüş, başları öne eğik, heyecanla ve oynadıkları rolün köleye yaraşır doyumuyla titreyerek. Meslekten kişiler, elleri usta. Eski çağların tutsak kızları onlar. Tarçın derili geyşalar, çiçek bozuğu aşırı kokular sürünmüş, lordlarını, leydilerini soyuyorlardı; ayakta heykeller gibi duran bizleri. Uzun Dong ve Yargıç Morgana yatakta yalnızdılar. Artık rastlanmayan kocaman yataklardan. Asma oygulu, tepesinde vazolardan dört dikme. Yüksek bir baş tahtası, kırmızı ipek bir örtü. Uzun Dong şaşkın tanık, ama deneyimli bir sevgili; kalça kemikleri üstünde, bir sığır çobanının boş fişekliği gibi asılı siyah jartiyer kemerinden başka hiçbir şey olmayan Yargıç Morgana. Uzun Dong, «Düşüncelerimi bir toplayabilsem,» diyor. «Ama bana öyle geliyor ki her şey çok eskiden oldu. Hepimiz de gördük bu düşü. Siz görmediniz mi?» «Kim piyangoda şansını denemek istiyor? Yaşam boyu bir kez rastlanan şans kızlar. Bir eşini daha göremeyeceksiniz!» Duruşma sürüyor bir yandan:

«Ne düşü? Ne olur anlat. Tarihleri, olayları anlat.»

«Uğruna Meksika'yı ve ailemi bıraktığım düşü mü?»

«Devam et. Ayrıntılarıyla anlat. Özetleme.»

«Bizi Yunanistan'a götüren düş mü?»

«Dikkatli anımsa. Kesinlikle.»

«Otuzların düşü. İlk okuduklarımın, romantiklerin...»

«Tanık lütfen bir romantiğin ne olduğunu tanımlasın.»

«Düşümüzü kurcalayan kişi.»

«Yeterli bulunmuştur. Devam edin.»

«Her şey havada asılı kalmış. Her şey bir sapma. Güzel olan da, suçlu olan da.»

«Zaman sırasını izlemek zorunda değilsiniz. En önce olan en sonra olsun.»

«Raul ve Ofelia'yı yalnızca benim uğruma yaşayıp yaşamadıklarını öğrenmeye çalışmak için anımsadığıma yemin edebilirim. Ama onlardan daha çok sözetmek istemiyorum. Elimden gelirse susacağım.»

«Tanık yeniden doğmaya çalışacak.»

Kızlar, Uzun Dong'un kanlı usturasına, sülüğü andıran gölgesine, Nestle kulesine, altın muzuna, ahtapot sinirlerine, kara balığına bakarak bekliyorlar. «Kim giriyor piyangoya?» «İşte, Capitana, işte benim on pesom.» «İşte benimki.» Sarı özlü buğdayın taş başağı. Çekik gözlü tilkinin ince başı. Bir pumanın kürkü ve yaşlı kadının kambur sırtı, bodur Elenita, havlucu kız, kırışmış fil derili, hiçbir zaman kadın eldiveni yapmaya yaramayan sert deri. «Ödeyin, kızlar, ödeyin.» Capitana'nın dişleri piyano tuşları gibi sırıtıyor. «Ne söylüyor ona orada?» «Tanrı bilir. Çince gibi bir dil konuşuyorlar.» «... Sorun şu ki, az önce sanığın avukatı, yitirdiğimiz birliği yeniden bulmaktan sözetti. Arzunun, salt arzu edilerek doyuma ulaştığından. Bilincine vardım ki...» «Evet, sevgilim. Derine. Biraz daha derine.» «...ozanlarla suçlular...» «Sen de mi katılıyorsun, Elenita? Böyle bir boruya sen de dayanamazsın değil mi? Hadi, öde, öde. Tanrı kazananı seçecek.» «...aynı anneden doğmuş olabilirler. Sade'ın adı Auschwitz'dir. Lautréamont, Treblinka'dır. Nietzsche ise Terezin...» «Artık tamam. Kâğıtlar lâzımlığa konuyor, her biriniz bir tane çekeceksiniz. Horoz resmini çeken kız, horozu kazanacak.» «... Düşümüz, hiçbir zaman yazamadığım düş, o günlerin ruhundan doğdu...» Beyaz lâzımlığa kartlar birer birer düşüyor: Asker, Yılan, küçük Zenci, Karpuz, Horoz... «... o günlerin bir parçasıydı ve o günlerle birlikte ölmek zorundaydı...» «Çabuk, sevgilim!

Hadi, çabuk! Sonra kimin geldiğini düşünme. Bana gel şimdi, önce bana.» Bacakları onun beline dolanmış. «... hepimizi sakatlayan o dünyanın sonuyla birlikte sona ermek zorundaydı......» Köylü. İskelet. Kambur. Her orospuya bir kâğıt. «... o dünyayı yıkmanın tek yolu savunma avukatının söylediğini yapmaktı. Her şeyi sınamak. Gerçekliği istem ve amacımıza boyun eğmeye zorlamak. Daha önce hiçbir insanın duymak yürekliliğini göstermediği isteğimize...» Capitana lâzımlığı kaldırıyor, sallıyor, dolaştırıyor, kâğıtları karıştırıyor. «Sıranızı bekleyin. Hile yapmak yok. Her şey apaçık ve doğru. Orospuyuz, kabul, ama namuslu orospularız biz.» «Daha, sevgilim! Daha, daha!» «... Böylece bir devrim yerine iki devrim olması gerekiyordu. Biri dünyada, biri içimizde.» «Ah, sevgilim, sevgilim!» Sonunda istemin ve arzunun yengisi. «Sonunda, yüzyıllar boyu bizi birbirimizden soyutlamış olan korkunç karşıtlıklara son. Senin ve benim. Söz ve eylem. Düş ve uyanış. Beden ve ruh. Yurt, bayrak, aile, mülkiyet...» Duruyor. Sürdürseydi, sözcükleri boğulurdu, onları köpük gibi ağzından püskürtmesi gerekirdi.

«Bu senin de düşün müydü, Elizabeth?» diye soruyor Thomas Kardeş.

Orospular kâğıtları birer birer çekiyorlar, yüzleri aşağıya gelecek biçimde tutuyorlar. Capitana'nın bir işareti üzerine, hepsi kâğıtlarını ters çeviriyorlar. «Aaaa, yooo! Bakın kim çekti horozu!» «Tanrım, şansa bak!» «Hangi Ermişe yakardın, Elenita?» «Ama şeyini toprakta açılmış bir delikten ayırdedemiyor. Ben nasıl bir polis değilsem, o da bir orospu değil.» «Onlarla gelen o kara saçlı kancık onu yormasaydı bir iki dakika sonra göklere uçardın, Elenita.» «Kel başa şimşir tarak... Allah kahretsin, Allah kahretsin!» Sonra Capitana, tek nazik ses: «Havlularını bırak, Elenita. Şansın açıldı.» «Önce bir alkolle ov, iyi olur. Bulabildiğin her güce gerek duyacaksın.» «Bizi kandır-

dın, Capitana, mahsus yaptın!» «Ben mi? Ben hiçbir şey yapmadım. Görmediniz mi, kendisi çekti?» Böylece, havlucu kız Elena piyangoyu kazanıyor. Siyah pamuklu uzun çoraplar giymiş, kısa boylu eğik bedeni, kareli bir pamuklu giysi, yıpranmış beyaz kazak. Havlucu kız. Yassı göğüsler. Buruşuk bir yüz. Kaslı kollar. Kan ve sperm silmeye, orospuların oralarını, cengel kralı King Kong gibi maymunların kamışlarını temizlemeye alışkın esmer eller. El altındaki ılık silme bezlerinin, yumuşak beyaz havluların Elena'sı, çabuk, Uzun Dong senindir, havlularını bir süre için unutabilirsin.

Yaz sıcağında yılanlar kovuklarını bırakırlar. Eski derileri artık işe yaramaz, yalnızlıklarını bırakıp güneşe çıkarlar, kardeşlerine katılarak karmakarışık bir yığın oluştururlar; Cennetin çiğnenmiş bahçelerinde kıvranırlar, dikenli toprağın üstünde derileri yol yol soyulup çıkıncaya değin sürtünürler, sonunda yumurta gözlü çıplak iskeletlere dönüşürler. Gürpembe-Uzun Dong-Javier yataktan kalkıp hepimiz üşüşünce kimin kime dokunduğunu bilmiyorum. Onun, elinde hâlâ kat kat havluları, yanına bir tabureye oturmuş olan bücür, eğri büğrü, çirkin havlucu kız Elenita'ya ne söylediğini bilmiyorum; bu sırada Capitana, oğlancı öpüşüyle beni eğlendiriyor, Jakob'un olduğunu sandığım bir çift siyah çorap tam burnumun yanından geçip gidiyor.

«Kısa bir kitap yazdım. Annemden ayrıldım. Bir kadına rastladım, birlikte Yunanistan'a gittik. Bu kadarının doğru olduğunu biliyorum. En azından doğru olduğuna inanıyorum. Ama dünya değişmedi. Beni yadsıdı, ayrımına varmayı yadsıdı.»

«Bakın, genç senyor, horoz!»

«Dünyayla birleşmek istedim, düşümle, sanatla eylemle...»

«Bakın, senyor, ne olur bir bakın!»

«Arzumun gücüne duyduğum inancı mı yitirdim yoksa?»

«Bakın, senyor, horozu çektim ben.»

«Şimdi, Franz'ın yanında durmaya çalışayım. Beni de suçlayın...»

«Ben kazandım, senyor! Ben kazandım!»

«İkimiz de aynıyız. Yalnızca, onda eylem olan şey bende yalnızca olanak, eyleme dönüşmemiş güçtü. Tüm yüceliğinden, yürekliliğinden yoksundu. Bir tür kurtçuk halinde Franz'dım ben.»

«Piyangoyu ben kazandım, senyor.»

«Anlamaya çalış, Elenita. Hepimiz birlikte, tek kişi gibi davranırsak dünyanın yeniden kurulabileceği söylendi bize. Tek bir adam, bir başına...»

«Piyangoyu, piyangoyu kazandım, ben!»

«Ama tarih hiç düşünmez. Tarih eylem yapar.»

«Ödülüm, bayım? Ödülüm ne olacak?»

«Benim yalıtılmış isteğim hiçbir şey yapamadı. Ne de sevi, hepimizin sahip olduğumuz isteğin açığa vuruluşu olan sevi.»

«Bana iyi davranmayacak mısınız, senyor?»

«Dünyayı oluşturan her şeyin özeti olabilir mi sevi? Bir kadınla bir olarak dünya ile bir olabilir miyiz?»

«Bu Tanrı'nın elinde, senyor. Yalnızca seyrederek doyum sağlamaya mı zorlayacaksınız, beni?»

«Peki, sevi gerçekte bir savaşım, bir direniş, bir arzu değil midir; dünya gibi, elde etmemiz ya da bizi elde etmesine izin vermemiz gereken bir şey? Seven biri her zaman varlığını sevdiğine zorla kabul ettirmez, onun olabileceği şeyi olmasını engellemez mi? Peki... ne? Sonra ne Allahın cezası geliyor ardından? Allah kahretsin belleğimi, ben...»

«Elena! Elenita! 6 numaraya bir havlu. Allah kahretsin, hangi cehenneme gitti bu? Elena! Niçin para veriyoruz ona? Bütün yaptığı oturup sarhoşların itiraflarını dinlemek. Elena! Sünger gibi damlıyoru-

rum, Allah kahretsin, çabuk ol!»

«İstersen dokun, Elenita.»

«A, isterim, senyor.»

«Çok güzel ellerin var.»

«Bir şeyim güzel olsun bari. Geri kalan yerlerim...»

«Ellerini beğeniyorum. İki ıslak taş gibi ağır. Gümüş dolu bir torba gibi ağır.»

«Durmadan havlu taşımaktan. Bazan öylesine uyuşuk oluyorlar ki, onları duymuyorum bile.»

«Yalnızca seyretmek senin için yeterli mi?»

«Piyangoya katılmamalıydım. Benim işim olmayan bir şeye karıştım. Bana çok kızacaklar. Bağırıp çağıracaklar. En iyisi siz küçük kuşu yerine koyun da, bir başkası... Teşekkür ederim, genç senyor. Çok nazik davrandınız bana.»

«Daha şimdiden bağırıyorlar. Erkeklerin itiraflarını dinlediğin doğru mu, Elenita?»

«Evet, sarhoşken konuşmaktan hoşlanıyorlar, benim kimseye söylemeyeceğimi de biliyorlar. Gitmem gerek. Acele etmezsem öldürürler beni.»

«Otur yerinde. Benimle geçirdiğin zamanın parasını onlara öderim. Ne kazanıyorsun?»

«Yalnızca bahşişler, bir de yemeğim. Arasıra bir içki.»

«Buraya gel, Elenita.»

«Hayır, senyor. Yatak olmaz. Öfkeden deliye dönerler.»

— «Buraya gel, Elenita. Gel ve benim itirafımı dinle. Yalnızca dinle, o kadar. Beni anlayabiliyor musun?»

«Hayır, hiç anlamıyorum. Erkeklerin benimle konuşmalarının nedeni de bu. Önce ya da sonra, beklerken tümü de benimle konuşurlar, bardaktan boşanan bir yağmur gibi konuşurlar. Ben her şeyi unuturum, her sözcüğü. Anımsayamam. Bana unutulmuş Elenita derler, unutkan Elenita. Evet. Ben buyum.»

«Buraya gel de hiçbir anlamı olmayan bazı şeyleri unut.»

«Hayır, senyor. Bunu yapmak için size uygun bir insan değilim ben.»

«Uzan şuraya.»

Jey joneybonch. Loveydovey. Hazme un huequito, cherri-blossom, Foqui-foqui

«Şimdi ışığı söndüreceğim.»

«*Ay*, senyor!»

«İyi mi, Elenita? Derin mi?»

«Tanrım, herkes birbiriyle sevişmeli.»

«Zenci arkadaşımın kokusunu duyuyor musun, Elena? Zencilerin, geri kalanlarımızdan daha değişik, daha kötü koktuklarını kim uydurdu? Sarışın bayların favorilerine dokun. Kaşları olmayan kız arkadaşımızın sırtını ov. Jakob, ayağında çoraplarla yatakta ne yapıyorsun, Allah aşkına? Dinle, Elena, Jakob'a birkaç saçma soru soracağım. Sevişerek biçimini mi korumaya çalışıyorsun, Jake? Biz dünyayı unuturken onun kendi yolunda gittiğini bilmiyor musun? Benimkinin tıpatıp aynı olan savaşımında, benim uzaklarda kalan ilk düşümün, o başkaldırı düşümün, aynı olan savaşımında yenilgiye uğradığını görmüyor musun?»

Bense, gövdeler arasında, onların altında yarı boğulmuşum. Gülmenin yokluğu ürkütüyor beni. Hiçbirimizin ötekilerin birine dokunmadığı, hepimizin konuştuğumuz dilin, İngilizcenin, *joneybonch ve foqui-foqui*'leriyle o esmer Meksikalı orospuların ağızlarında, İngilizcenin maskesiyle güvenlik içinde kaldığımız o ölü gibi ciddilik; Gülpembe ışığı söndürünce, her el dokunmakta olduğu tenden çekilir, karanlık zevkimizi alıp götürür, ellerimiz kendi bedenlerine sığınırlar ve genç, sakalsız Gülpembe'nin *lingua franca*'sı[1], onun Germanik İngilizcesini anlayan tümümü-

1. Bir zamanlar Akdeniz bölgesinde ticari dil olarak kullanılan, İtalyanca, Fransızca, İspanyolca, Arapça, Yunanca ve Türkçe karışımı dil. (İsp.)

ze yalıtkanlığı zorla kabul ettirir. «Putları yıkanlar, şimdi onları putlaştıranlar oldu...» ve Gülpembe sessiz, gıcırdayan yatağın kıyısında, havlucu kıza sokulmuş, cılız bir sardalya gibi yatıyor... «... Yengi kazanan başkaldırı, yeni anayasa olur, yeni baskı yasası herkese saygınlığı zorla kabul ettirir, biz dokunulmaz bir delilik düşüne kaçıncaya, bizi yangılamaya gelen yeni hastalığı duyuncaya değin...» ve yabancı dil orospuları kımıltısız kılar, alaycılıklarını kısıtlar, bizi onlardan korur ve kendilerince onlar da bizim oyunumuzun bir parçasıdırlar; anlamadan dinleyen, İngilizce:

«What is left of our dream?»[1]

derken, Gülpembe. Ve Beyaz Tavşan, yanımda iç çekerek, bütün soğuk kolları iter ve karşılık verir:

«Küçük tragedyaların tragedyası. Trajik maskesi olmayan trajedi. Düşün yitişi. Sonunda gerçekte neyin olanaklı, neyin olanaksız olduğunu anlamak.»

«Tanığın tanıklığı kabul edilmiştir,» diye fısıldar Yargıç Morgana. Yüzünde bir yastık vardır. Kendi kendime, Tanrım, ne kancık bir yargıç diye düşünüyorum. Törensel perukasını, şimdi iyiden iyiye ıslanmış olan kasıklarının arasında taşıyor. Old Bailey mahkemesinde, tepe üstü durduruyorlar onu, yargıyı, göbeğinin bir kıvrılışıyla açıklıyor ve hiç kimse onu anlamıyor. Gülpembe ışığı yaktığında onu orada görüyorlar, herkes bağırıyor ve eliyle ağzını örtüyor, orospular yataktan sıçrıyorlar, yerde sürünüyorlar ve avuç dolusu tuvalet kâğıdı alıp bacaklarının arasını siliyorlar, alkolle birbirlerinin sırtlarını, kalçalarını ovuyorlar, eski gösteri sona erdi, bu yeni gösteri, işte, yargıcımız Morgana, bacakları, yatağın maun baş tahtasına dayalı. Gülpembe dingince, «Bilmiyorum,» diyor, «hâlâ bilmiyorum.»

1. Düşümüzden ne kaldı geriye? (İng.)

Beyaz Tavşan ayakta duruyor, Gülpembe elini onun yağmurluğunun kocaman cebine daldırıp bir dudak boyası çıkarıyor. Morgana'nın karnına bir şey çizmeye başlıyor.

«Tanık küstahlık ediyor.»

«Hayır, *'Avez-vous déjà gifflé un mort?' 'Avez-vous déjà tué un Juif?'*»[1]

Karnına, Siklops Siklon-B'nin başını, Tirol bıyıklı bir soytarının gözbebeği göbeğini çiziyor.

«Söylemek istediğim buydu...»

Evin patronu, karanlıkta onun için hiçbir şey olmayışından hâlâ düş kırıklığına uğramış, sanık avukatına köylü pantolonunu uzatıyor, o da kaba etlerinin üstüne çekiyor onu, takımlarını içeri tıkıyor, bir yandan da konuşuyor: «Sevi, hüzünlüyken bile iyidir. Bizi en çok incitenleri en çok severiz, çünkü en azından onlar için önem taşıdığımızı biliriz.»

«Sözcükler, sözcükler, lâf ebeliği,» diye homurdanıyor Jakob. Çoraplarını giyiyor, o sırada Beyaz Tavşan, bırakıp giden, kapıyı açan, havlu isteyen, şimdi kurutulmuş, ütülü giysilerimizi alan orospular arasında dolaşıyor, Elena'yı itip çıkarıyorlar yataktan, onun için parti sona ermiştir, görevine dönmelidir artık, ama Beyaz Tavşan kapıyı kapatıyor, ona doğru yürüyor, eğik omuzlarından tutuyor, bizim karşımızda, saçlarından yakalayarak, «Niçin kabul edemiyorlar?» diyor. «Niçin hortlaklarla yaşıyorlar?» Bir parmağıyla Elena'nın çenesini tutup kaldırıyor. «Yüklediği sorumluluklara karşın, niçin yaşayan bir kadını, düşlemlerinin kadınlarına yeğ tutmuyorlar?» Elena gülümsemeye çalışıyor. Gözlerini yummaya, bu yeni gösteriye katılmaya çalışıyor. «Eti-kemiği olan bir kadın, erkeğin boynunda bir zincir midir?» «Çiçeklerden bir zincir,» diye gülümsüyor Elena... Beyaz Tavşan Ligeia sürdürüyor, «Niçin sevgilerini, düşler

1. Bir ölüyü tokatladınız mı hiç? Bir Yahudi öldürdünüz mü hiç? (Fr.)

gibi gerçek-dışı olan yaratıklara veriyorlar, kendi kendine doyum sağlamalarının haremleri, haremağası iktidarsızlıklarının sarayları.» Hepimiz Elenita'ya bakıyoruz, kısa, çarpık çurpuk, esmer. İyi bir döğüşken horoz gibi kollarını yukarı kaldırıyor, gözlerini kapatıyor ve çalımlı çalımlı önümüzden yürümeye başlıyor. Dans etmeye çalışıyor. «Allah kahretsin, niçin bir kadını, yürüyen, uyuyan, yiyen, çişini eden, aybaşı olan bir kadını yeğ tutmuyorlar?» Ama Elena'nın dansı bir tahta bebeğin ya da kuklanın dansı. Bir-iki-üç, bir-iki-üç, iki küçük adım öne, bir geri, eski bir Hint törensel başlangıçlar, yatıştırılmış yılgı dansı. Önden düğmeli kazağı ve pamuklu çoraplarıyla önümüzde mekik gibi gidip gelirken tedirginlik duyuyor.

Beyaz Tavşan Elena'yı tutuyordu. Şimdi itiyor onu, havlucu kız sere serpe yere yayılıyor. «Allah kahretsin, hiç kimse *beni* sevmeyecek mi? Bir erkeğin benimle sevişmesi için bir yetişkin karabasanının yinelenmesi ya da yaşlı bir düşün öngörüsü mü olmalıyım ille de?» Elena, canı yanmış küçük bir domuz gibi yumuşak bir sesle ciyaklayarak yerde yatıyor. Orospular, tavuğun çevresindeki civcivler gibi madamlarının çevresinde toplandılar, madam, Beyaz Tavşan'a önce kuşkulu, sonra nefretle bakıyor; o sırada orospular, «Bir yere kapatın onu! Dışarı atın! Gladiolo'yu çağırın! Bunların hepsi kaçık! Polis gelecek! Aklını kaçırmış bu! Kadınları içeri alınca görün ne oluyor!» diye bağırıyorlar. Beyaz Tavşan onları işitmiyormuş gibi konuşuyor: «Bana ne verdiniz? Nerede çocuklarım?» Böylesine çok ön-belirti varken kuşkusuz bir deprem olacak, Beyaz Tavşan yavaşça büyük yatağa gidiyor, hepimiz onu seyrediyoruz, sırtımız duvara dayalı; o yatağa yatarken kuşkusuz Sayula'da yağmur yağacak ve hepimiz yatağın sahneye dönüştüğünü görüyoruz: İçinde birçok yatak olan bu evin bu günlerde hiç rastlanmayan dört dikmeli taht-yatağı, eski kocaman bir yatak, ağır, sert maundan ya-

pılma, başı yüksek ve verniklenmiş ve kuşkusuz Gülpembe onun ardından yatağa sıçramaya çalışır, Thomas Kardeş ve Jakob onu yakalarlar; o da Beyaz Tavşan'a, «Olmaz, söz verdin!» diye bağırır. Yucatan'a yağmur düşüyor kuşkusuz.

Şimdi de Chontalpa taşıyor ve Bakire gülleri kışın açıyor, Beyaz Tavşan'a, çevresine asmalar dolanmış dikmelerden birine dayanmış bekler görünen Büyücü-Yargıç Morgana da katılıyor. «Evet, söz verdim. Bundan sözetmeyelim.» Beyaz Tavşan bacaklarını açıyor, Morgana kocaman yastıkları geri çekiyor, battaniyeleri açıyor ve eli, günün beyaz örümceği, kırmızı çarşafın üstünde gevşek ilerliyor, orospular gösterinin, gerçek gösterinin başladığını biliyorlar, Morgana gerilimi nasıl sağlayacağını biliyor, Peter Lorre gibi, Canavar, Ombu Kontu, saçsız Meksikalı Porfirio Montezuma'yı oynadığında; eli günün örümceği, kırmızı ipeğin üstünde yavaş yavaş ilerliyor, araştırarak, süt ve yıldız kokusu alarak; o sırada Capitana ve orospuları iştahla yerfıstığı yiyorlar, boş kabukları ezip unutulmuş, unutkan havlucu kız Elenita'nın hâlâ yattığı yere atıyorlar. İyi yürekli Capitana'ya o yatağın yanına nasıl geldiğini sormak istiyorum. Ama Capitana, Capitana'dır, gözleri, Morgana'nın parmakları üzerinde yürüyen beyaz örümceğe takılırken, kösnüllük ve can sıkıntısı karışımı bir havayla üzüm soyuyor; yitik ama yeniden ele geçirilebilir bir büyüklük, çabuk ve geçici bir tat olanağı bulunmayan bir büyüklük taşıyormuş gibi, esrik, yalnız beyaz örümceğe. «Böylece, günün örümceği milim milim, günün bekleyen, devinimsiz, pembe ve gümüşsü sineğine yaklaşıyor, bir böcek koleksiyoncusunun altın iğneleriyle Beyaz Tavşan Ligeia'nın ayrık bacakları arasına iliştirilmiş kımıltısız sineğe.

«Capitana, sorabilir miyim, nerede...»

«Susun, *caifán,* sakin olun. Bir üzüm ister misiniz?»

Yerde yatan unutulmuş havlucu kızın usul usul hıçkırışı, şimdi kırmızı ipeğin üstünde sıçrayan, dönen, ilerleyen, gerileyen, havayı tırmalayan, yuvarlanan, mimikler yapan, gevezelik eden, buyuran, dile getirilen sözcükler gibi çevik, açık seçik ve aynı ölçüde yüksek sesli bir devinimle devinen suçlu elin yelkenlerini şişiren rüzgârdır şimdi; Elena, yerde, sperm lekeli tuvalet kâğıdı tomarları, alkol gölcükleri, boş fıstık kabuğu yığınları ve Morgana'nın kımıldayan pençesinin en küçük bir kayma, sonsuz bir kesinsizlikle piramidin koruyucu yılanlarına dönüştürebileceği, bağları uyuyan yılanları andıran ayakkabı yığınları arasında yatıyor.

«O yatağı nerede bulduğunu söyle bana, Capitana, yoksa durdururum onları.»

«Hadi, *caifán,* durdur onları. Aldıran kim?»

Danteller, kurtçuklar, yılanlar. Parmaklar ansızın kıpırtısız kalıyorlar. Avlarına yakın, ama titremiyorlar. Ulaşılabilir uzaklıkta av, ama ona dokunmaya çalışmıyorlar. Kırmızı tırnaklar, törensel bir öldürmenin bıçaklarını andırıyor, ama kesmiyorlar. Sinek hipnotize edildi. Ya da, zamanı gelince kendisini nasıl başkalaştıracağını biliyor, yalnızca cırcırböceklerinin titrek sesiyle dolu boş havaya, patlayıp dağılacak bir bukalemun sisine dönüştüreceğini biliyor. Geriye yalnızca, Beyaz Tavşan'ın açık bacakları arasında çıplak saydam bir boşluk bırakarak. Sinek korkmuyor. Kendi sevgisi aşağılanmayı gerektiriyor ve tüm gerçek şiddetin kımıltısız olduğunu, tüm gerçek karmaşanın, düzen ve açıklığın önüne konmuş bir ayna; erdemin ise bireysel suçların bir toplamı olduğunu biliyor. Beyaz Tavşan, avcının ayak sesini daha iyi işitebilmek için kulaklarından birini oynatan bir tavşan gibi ayrık bacaklarını kaldırıyor, böylece de saklandığı yeri açığa vuruyor. Kalçaları titriyor. Sinek saldırmaya hazırdır, çünkü bu saldırının sonunda erinç getireceğini, kendisinin kaçınılmaz ola-

rak bir kurban olacağını biliyor ve kurban edilişinin gönüllü ve özgürce olması gerektiğinde direniyor; diri diri yutacaklar beni, ama onlar ölümü bana zorla kabul ettirmeden ben kendim onu kabul etmiş olacağım. Böylece, orospular fıstıklarını çiğner, Elena hıçkırırken, Beyaz Tavşan'ın vajinası titriyor ve Morgana'nın ölümcek parmakları giriyor, yayılıyor, dönüyor, titriyor, çikolata ya da kahve yahut yemek, köpük ya da benzin yahut şerbetçiotu ya da kum yahut çamur öğütüyor, içeri dışarı ve bir yandan bir yana kayıyorlar, orospular inliyorlar, diz çöküyorlar, bir elleriyle ağızlarını örtmüş, bir elleri kasıklarının arasında, ayakkabı yığınlarının, unutulmuş unutkan, hıçkıran Elena'nın yanında kendilerini doyuma ulaştırmaya başlıyorlar, zengin bir bal peteğine üşüşüyorlar, bir çakal bir kuzunun boynuna atılıyor, semenderler adamotları doğuruyor ve dünyanın uzak ve gizli inlerinde, kenlerin tümsek biçimindeki karınca yuvalarında yaşayan karıncalarca hiçbir zaman bilinmeyecek olan yeni yaratık soyları yaratılabilsin diye kadınlar kurtlarla, erkekler sırtlanlarla çiftleşiyorlar; orospular zevk salgılarının sızmaması için ağızlarını ve cinsel organlarını örtüyorlar, elinden geldiğince çabuk doyuma ulaşmaya çalışan Thomas Amca neredeyse tutarsız sözcüklerle büyük yıkım çabasının, yaşamın tüm gücünü ve sabrını gerektirdiğini söylüyor yüksek sesle. Gülpembe inliyor: «Söz verdin, Ligeia, söz verdin! Benim Raul'den daha başka bir şey olmamamı mı istedin? Her pazar gazetenin sayfalarına, dedikodu sütunlarına ya da boğa güreşi duyurularına ya da hesap defterlerinin sayfaları arasına yahut Missal'ine gömüşmüş yaşadıktan sonra bir pazar günü ölen Raul'den? Kaçtığım, seninle birlikte kaçtığım kefene sonsuza dek sarınmamı mı istedin? Bunun için mi birlikte yaşadık?»

Ve aydınlık ve sabırlı, öldürücü bir yara almış, kendi yarasıyla yaralanmış kadın, yarasının izini gös-

teriyor bize; çoktan geçip gitmiş süremlerin, yorgun, bozulmuş görkemini, Morgana'nın ıslak, buz gibi soğuk elinin, oda sessizliğe gömülürken, Beyaz Tavşan'ın ayrık bacakları arasından bulup çıkardığı şeyin nemli, donuk ısısını; tellerden bir haç ve kana boyanmış bir küçük kukla, iplik, porselen ve sert ekmek kabuklarından, kara balık yumurtası gözlü mini mini bir bebek; onu çekip çıkarıyor, bir parmağından tutup sallıyor, bizler, seyircilere bakıyoruz; küçük, canlı bir sarkaç, sallanışı gözlerimizi yuvalarından uğratıyor, omuzlarımızı sarsıyor, genelev odasının duvarları da bir öne bir arkaya sallanıyor. Ağızlarımız açık, gözlerimiz kısık görüyor, gördüklerimize inanmıyoruz, orospularla Rahipler de uzun tırnaklı ellerimize, arkadan çiftleşmelerimize, kara sinek yığınlarının üşüştüğü kokuşan gövdelerimize, kaba kaba gülümseyen kesik —yabanıl ve alık— boğa ve yabandomuzu kafalarımıza meydan okumak ve yıldırmak için doğum sonucu ortaya çıkan mini mini bebek tarafından hipnotize olmuş; minyatür insan biçimi, çirkin bir alıcı kuşun dev pençesiyle havalandırılıyor, Morgana bizi seyrediyor ve kuklayı dingince öne arkaya, öne arkaya sallıyor.

«İyi bir gösteri, değil mi?»

«Hey, Capitana, gerçek mi bu?»

«A, budala olma, Allah aşkına, bir yerinde saklamıştır kancık.»

«O *gringa*'nın seni aptal yerine koymasına izin veriyorsun. Elbette olmadı böyle bir şey.»

Capitana, Capitana'dır, yalnızca üzümlerini soyar ve yer. Ben, yerde diz çökmüş, orospuların alayını dinliyorum; kölelik çocukları, sonsuz köleliğin kızları, emekçiler ve taşıyıcılar, emekçi kulübelerinde oturanlar ve acılığın genelevlerinde, zehirli bir dilden başka neyle yanıtlayabilirsiniz bizi? Bize karşı kullanabileceğiniz hangi silâh kaldı? Küfürbazlık ve kabalıktan başka nasıl ayakta kalabilirsiniz? Alaycı

açık-saçıklıklardan başka neyle nefret ettiğiniz bir dünyadan kendinizi koparıp özgür kılarak sevebileceğiniz bir dünya yaratabilirsiniz? Onları işitiyorum, şakalarını, küfürlerini, ama onlara bakmıyorum. Kurtarıcımızın annesi, Kutsal Meryem olarak tapınılan, tapınağın orospusu, erkeklerin ziyaret ettikleri Helen diye ün salmış, Ligeia diye bilinen, Elizabeth olduğunu söyleyen Beyaz Tavşan'ın içinde yattığı oymalı dikmeli, karmakarışık yatağa ve kocaman yastıklara bakıyorum. Morgana'nın eli beyaz bir güvercindir ve sen, Beyaz Tavşan Canavar, yalnızca kendinsin, bizim alınlarımız olan ayaklarının dibinde, tellerden ve kilden yapılma, kan pıhtıları ve sperme bulaşmış bebek yatıyor; Thomas Kardeş ilk kez söyleyecek, savunacak hiçbir şeyi olmayan açık bir ağızla duruyor, Jakob ile şaşkınlıktan donakalmış, yapay dölüte bakıyor, şimdi Uzun Dong olmayan Gülpembe gözlerini örtüyor, başını öteye çeviriyor, yalnızca Boston'lu Delikanlı etkilenmemiş, kendine egemen, her şeyi, geziye çıkmış Doğu'lu bir hükümdarın serinkanlı dinginliğiyle gözlemliyor. Odanın düz gökyüzünde Capitana, hâlâ yanan sigarasını fırlatıyor, sigara gezegenlerin yörüngelerini kesiyor, kendi yörüngesine giriyor ve güneşin yeryüzünü yakıp kül ettiği, denizin zamanlarının geri getirildiği lâzımlığa doğru bir eğri çiziyor.

Boston'lu Delikanlı, yere, insancığın yanına oturuyor. Onun yanına birkaç bozukluk atıyor. Marihuana sigarasını emiyor ve kutsal küçük bebeğe doğru, yoğun, ağız dolusu duman savuruyor. Şaşkınlıkla bakıyorum ona. Orospu çocuğu, insan bu Rahiplere hiç güvenemez. Şimdi de bebeği tuvalet kâğıdına sarıyor ve seyreden, bekleyen, çömelen ve hiçbir zaman unutmadığı eski bir arzuyla uman Elena'ya uzatıyor onu. Elena küçük çıkını kabul ediyor. Onu memelerine tutuyor ve alçak sesle şarkı söylemeye başlıyor. Bize gururla, yücelikle bakıyor. Sana gelince, Canavar, şimdi ayakta ve yalnızca merak duyarak, «Demek

onu kurtardın, Elena?» diye soruyorsun.

Havlucu kız Elena anlamıyor, ama gülümsüyor ve şarkı söylemeyi sürdürüyor.

«Koru onu. Sakla onu. Kafasını koparmalarına izin verme. Onu çöpe atmalarına izin verme. Yitik çocuğuna sımsıkı sarıl.»

«Bu fırınlarla ilgili istatistikler fena halde abartmalı,» diyor Boston'lu Delikanlı Franz.

«Tek bir çocuk bile olsaydı, çok olurdu bu.» Sesin soğuk, Canavar. Kollarını açıyorsun.

Şimdi hem Yargıç Morgana, hem de havlucu kız Elena ne yapmaları gerektiğini biliyorlar. Elena, çabuk çabuk Beyaz Tavşan'ın giysilerini getirmeye giderken bebeği örtüyor ve onu göğüslerinin arasında tutuyor. Morgana yağmurluğun yanına gidiyor ve kocaman ceplerinde güzellik kremi ve losyon tüp ve şişelerini arıyor. Bir yontu gibi dimdik duruyorsun, Beyaz Tavşan Ligeia, isteminin güçsüzlüğü sayesinde hâlâ ne meleklere ne de lânetlilere ait olan beyaz tenli Ligeia, bekliyorsun, tapınağın ve sevi evlerinin solgun Meryem Ana'sı ve unutulmuş unutkan Elena'nın senin çoraplarını giymesine, yanık taş renkli elleriyle uzun, düzgün bacaklarını okşamasına izin veriyorsun.

«Geceyarısı seni zorla bir taksiye bindirmelerine izin verme, Elena. Seni meleklerin yapıldığı fabrikalara götürmelerine izin verme. Seni Herod'un kara sarayında bırakmalarına izin verme. Gizlice sakladığın şeye özen göster. Özen göster ona, küçük Elena, üzüm gövdeli, onu senden kazıyarak almalarına izin verme, onu ortadan kaldırmalarına, onu görünmez kılmalarına izin verme. Çocuğun, belki de bütün dünyada doğacak son çocuktur, Elena.»

Morgana, bir yargıç gibi, ondan pek de iyi olmayan bir hizmetçi gibi dolandırıcı, iki eliyle sıkıştırıcı bir sıvıyı Beyaz Tavşan'ın yüzüne hafif hafif vuruyor. Evet, güzelliğini kullanmalısın, ayrımına var-

malısın, göstermelisin onu, benim Pepsicoatl'ım. Ve sen, bu uzun gece boyunca dolambaçlı yolculuğumuzda bizi izleyen, tam sökümüne değin de yolculuğu bizimle sürdüreceğine inandığım sabırlı seyircimiz, sen, benim sevecen, cömert, gerekli okuyucum, büyük Amerika Birleşik Devletleri kadınlarının her yıl kozmetikleri, *Estados Unidos de*...[1] Meksika'nın tüm ulusal gelirinden daha çok para harcadıklarını biliyor musun? Elena, kalçalarının çevresine sarı jartiyerini sarıyor, Canavar Beyaz Tavşan, Morgana da ince boynunu losyonla sıvıyor. Gözlerin suçluyor, parmakların kargışlıyor, Boston'lu Delikanlı'dan Gülpembe'ye bakarak acı acı:

«Nerede benim çocuklarım, Allah kahretsin?» diyorsun. «Çocuklarım ölü oldukları için mi kazandığını sanıyorsun şimdi? Şimdi yapayalnız olduğumu, yaşamımın, bebeklerimin yaşamlarıyla birlikte sona erdiğini mi sanıyorsun? Saçma! Aptalsınız siz. Bir kadının yaşamını yok etmenin öyle kolay olduğunu mu sanıyorsunuz? Ama bir kadının yaşamı, ancak kadının kendisi tarafından yok edilebilir, bunun için de ta yüreğinden davranmalıdır. Onun dışında olan sen ona dokunamazsın. Onları görmediniz mi, budalalar? Daha bugün onları, o küçük dükkânda gazoz satarken, toz toprak içinde seksek oynarken görmediniz mi? Yarın gene görmeyecek misiniz onları, sessiz, yarı çıplak, karayollarının ve pirinç tarlalarının yanında, savaş alanlarında? Onlar bir kadının yaşamıdır, budalalar. Tüm kadınların yaşamı.»

«Morgana'nın parmakları, kireç suyuna batmış gibi ak, deri üstünde gidip geliyor ve yeni bir yüz biçimlendiriyor. Elena jartiyeri iki bakır kancayla tutturuyor. Morgana dudak boyalarını sunuyor: Flamingo pembesi, buzsu mercan kırmızısı, iskelet isi, çılgın mor. Beyaz Tavşan hastalıklı bir kırmızı seçiyor.

1. Birleşik Devletler. (İsp.)

«Duyularımı tüketip yok etmeyi, dokunuşumu bitkin düşürmeyi, kokumu incitmeyi başardınız. Ama hepsi o kadardı. Artık başka bir şey yapamazsınız. Yaşamımı alamazsınız. Bugün duyularım sizden nefret ediyor, sizi suçluyor, nefretim, sonundan çok uzak olan uzun, sabırlı bir bekleyiştir. Nefretimi ayakta tutan sevgim de nefretim kadar uzun ömürlü olacak.»

Morgana yanaklarını okşuyor, Canavar. Dudaklarını boyanmaya hazırlıyor. Elena, bakır rengi dantelli donunu uzatıyor sana, önce bir bacağını, sonra ötekini kaldırıyorsun, «Becky, Becky, bekle beni!» diye bağırıyorsun. «Geri dönüyorum şimdi! Bana öğrettiğin her şeye inanacağım, senin gibi benim de sağlığıma mal olsa bile. Dönüyorum, Becky, anneciğim. Bu Allahın belâsı erkeklerle ilk ve son kez hesaplaşacağız.»

Morgana bitiriyor. Son rötuşlar: Kaşlar, gözkapakları, sonra dudaklar. Şimdi, daha önce yüzü olmayan bu kadını tanıyoruz. Çıplak kollarını kaldırıp saçlarını ensesinde bakır-pası bir kurdeleyle bağlıyor. Güneşten bronzlaşmış çıplak kolları, sonra iki eliyle saçlarını savuruşu. Onu hep öyle görüyoruz, kollarını kaldırmış, saçlarını bir kurdeleyle bağlarken. Kimi zaman yandan, kimi zaman arkadan, kimi zaman önden; asma yaprağı yerine rüzgârın uçurduğu mavi bir perdeyle örtünmüş, dönen bir yontu gibi. Önden, yandan, arkadan; Morgana usul usul döndürüyor onu, ellerini aşağı indiriyor. Morgana'nın eserini inceliyoruz. Elena diz çökerek bakıyor. «Evet, Becky,» diyor yeni yüzlü kadın dingince, «İsrail'in Tanrısı bizden uzakta da olsa var ve yaşıyor. Tanrı, kadınları düşmüşler, düşleri de kadınmışlarmış gibi seven, suçsuz çocukları doğumdan önce düşürerek, doğumdan sonra ise gaz odalarında öldüren bu erkek müsveddelerinin yarattıkları bir hayal değil yalnızca. Hayır, Becky. Tanrı gerçektir.» Güzel bir Yahudi

kadını o. Boncuk boncuk terlerini şakaklarında, koltuk altlarında, üst dudağında, memelerini ayıran çizgide görebildiğimiz güzel esmer derili bir Yahudi Kadını. Kara, uzun orgazmları olan kara saçlı bir Yahudi kadını. Amerika'nın keşfi. Hey, kara! Saçma. «Evet döneceğim, Becky. Bir yolculuk daha yapacağım, sonra eve döneceğim.» Elena, ıslak yağmurlukla örtüyor onu ve kollarını aşağı indiriyor.

«Elenita,» diyor Capitana, «bana bir üzüm soysana.»

«Şu garip yatağın öyküsünü bana ne zaman anlatacaksın, Capitana?»

«Onları buradan çıkar, *caifán.* Biraz düzen ve saygınlık, lütfen. Hesabı kim ödüyor, siz mi? Gladiolo, Gladiolo hesabı çıkar ve aşağıda bekle. Dışarı çıkınca, *caifán,* polislere dikkat et. Biraz korunuyoruz, ama çok değil. Tanrı bilir ne olurdu, bir bilselerdi bu büyücüler âyinini, siz ve sizin... Mangırları alalım, *caifán.* O eski yatak mı? Kullanışlı ama, değil mi? Bahşiş atın dişine bakılmaz.»

«Ama sen yıllardır buradasın, Capitana. Bunu bildiğini biliyorum.»

«Yıllar oldu, *caifán,* dediğin gibi. Uzun yıllar ve az sayıda mutlu günler.»

«Ev ilk açıldığında buradaydın, sanırım.»

«Evet. Ben de seni anımsıyorum. Kamışını bilemek için buraya gelen kasıntı bir çocuktun daha.»

«Basamağa dikkat et, Capitana.»

«Her zaman naziksin, *caifán.* Teşekkür ederim. Takdir ediyorum bunu. Bak, bu kurt şekline girmiş insanları bir daha buraya getirme. Bir yatakta aynı zamanda o kadar çok insanın yatması yakışık almıyor. Evin saygınlığına zarar verir bu.»

«Madamın söylediklerini duydunuz, kurt kılığına girmiş insanlar. Yaylanın bakalım. Sokaklarda yaşam var.»

«Eskiden nasıl olduğumu unuttun, sanırım.»

«Unutmak mı, Capitana? Nasıl unuturum? Kurabiye gibi. Olgun bir Hintkirazı gibi. Sana bir kez bakmak yeterdi, bir erkeğin...»

«Evet, bir de şu halime bak, koca göbekli, tombul, kat kat gerdan. Ama hâlâ canlı ve hâlâ gösterişli.»

«Yataktan sözetsene bana. Merak ediyorum.»

«Bilmek istiyorsan, niçin anlatmayayım? Sana anlatmakta bir sakınca görmüyorum. Geçmişe dönmek istemiyorum. Acı veriyor, biliyor musun? Her zaman değil. Ama çoğu kez. Neyse, yatağa gelelim. Taşındığımızda evde yalnızca içinde kafesler bulunan bir avlu, bir de yatağın bulunduğu o kocaman yatak odası vardı. Kanaryaları ölüme bıraktık. Kanaryayla kim uğraşır? Bütün evde başkaca tek bir çöp bile yoktu. A, evet, barla yemek odası arasındaki boncuk perde hâlâ duruyor. Bir de, yatağın altına saklanmış bir şişe morfin hapı. Bir şırınga, bir iki iğneyle birlikte. Buna ne dersin, ha? Ama bilmiyorum. Belki de kanserden ölüyordu, yahut başka bir şeyden. Evin sahibi olan senyora demek istiyorum. A evet, bir de resim vardı, o saygıdeğer bayanın portresi. Bir kadın başı, ama yüzü küçük bir kızın yüzüydü. Böylece öldü, oğlu da evi ve içindeki her şeyi, kafesteki kanaryalardan, kocaman yataktan, yağlı boya resimden ve boncuk aynadan başka; alıcının kim olduğunu, nasıl bir işin başladığını biliyorsun. Oğulun yatakla yağlı boya resmi almak için geri döneceğini söylediler. Annesinin anısı için almak istiyordu onları. Ama hiç görünmedi. Yakınmadık. Böyle yataklar artık yapılmıyor. Çok işimize yaradı. Düşünsene, o nazik küçük kız yüzlü bayan bütün yaşamını o yatakta geçirmişti. Orada uyudu, sevişti, doğurdu, düş gördü, sonunda orada öldü, tek başına, duvarda asılı İsa'nın Kutsal Yüreği ve gölgeler içinden onu seyreden anılarıyla birlikte. Saygıdeğer, Tanrıdan korkan, iyi yetişmiş bir bayan, ak eldivenler gibi temiz. Şimdiyse, yarı-ömürden daha kısa bir süre içinde kaç bin fahişe o

eski yatakta bacaklarını ayırıp yattı. Allah kahretsin, *caifán*, yaşam dediğimiz şu karmakarışıklıkta neden emin olabilir insan? O ermiş bayan, biz yatağında yuvarlanırken mezarında dönüyordur mutlaka. Bu gece geldiğin için teşekkürler. Bazan eski dostları görmek iyi oluyor. Gene gel. Burası senin evin sayılır, ne zaman istersen. Beye kapıyı aç, Gladiolo. Ama o çocuklara gelince... Onları çayırlara götür, istedikleri gibi tepinsinler. Samanlıkta...» Altı Rahipler sessizce onun önünden geçtiler. O kolumu sıktı ve kulağımı tutup dudaklarına dek çekti. Dinle, *caifán*, bir akşam yalnız gel. Küçük Hintkirazı yemişini unutma. Allah kahretsin, şu Allahın cezası sokakta karşıdan karşıya geçerken ölebilir insan. İyisi mi yatakta olsun, ha, ihtiyar şişko mamanı becerirken.»

Kapı arkamızdan kapanıyor, yalnız ve bitkiniz. Kendimizi, üstü açılır Lincoln'de bulunca kimse konuşmayacak. Kimse nereye gittiğimizi, oraya niçin gittiğimizi bilmeyecek. Ben, bana anlattıklarını yazmak istediğimden, bana yeterince şey, hattâ daha da fazlasını anlattıklarından, onları açık seçik, gerçek bir biçimde kâğıda dökmenin, uçsuz bucaksız bir çölün tüm kumlarıyla başa çıkmak demek olacağından başka hiçbir şey bilmeyeceğim.. İhanet etmek zorunda kalacağım, çünkü, Buenos Aires'te Cerrito'daki evinde kitaplarının arasına kapanmış olan kuzenim Pepe Bianco'nun dediği gibi, her roman bir ihanettir, bir inançsızlık davranışı, güvenin boşa çıkarılmasıdır. Çünkü biz, temelde, görünürde olan, her gün tekdüze bir biçimde süren ve yinelenişiyle gerçeklik adını kazanan, bu adı belki de hak eden şeyle çok mutluyuzdur. Broadway eczanelerinde, *I don't give a damn,*[1] St. Germaine Bulvarı'ndaki kahvelerde *Fiche moi la paix,*[2] Piazza Campitelli'deki lokantalarda, *Andate a*

1. Umurumda değil. (İng.)
2. Beni rahat bırakın. (Fr.)

fare un culo,[1] Insurgentes boyunca sıralanan süpermarketlerde *Me importa madre,*[2] Lavalle'deki sinemalarda, *Me importa un corno*[3] ve kimbilir nasıl söylerler, ama Mayakovsky alanındaki otellerde, Tatra'daki kampinglerde, Carnaby Sokağı'ndaki dükkânlarda da aynı Allahın cezası şeyi söylediklerinden emin olabiliriz. Öyleyse, kendimizi niçin iğle ipliğe döndürüyoruz, tek önemli gerçekliğin yapay bir gerçeklik olduğunu, kendimiz —kesin bir biçimde söylemek gerekirse, bir kitabın— yalanlarıyla, bir peruka gibi takılan iğreti görünüşlerle, çılgınca düşler ve düşleyen çılgınlığıyla korumadıkça bizi ölümün beklediğini söyleyen kitaplar yazarak. Gerçek, dört bir yandan dişlerini gösteriyor bize. Bizi tehdit eden yalanımız değil. Bizi tehdit eden, gerçek; bir elmas gibi sabırla bekleyen, bizi uykulu ve doygun kılan, en başında, ilk kez yenildiğimiz gibi bizi yenebilmek için memnunlukla ele geçiren gerçek. Eğer izin verseydik gerçek yok ederdi bizi. Çünkü gerçek başlangıçla aynıdır, başlangıç ise hiçliktir, hiçlik ölüm, ölümse düşmandır, öyleyse hepimiz hep birlikte yalan söyleyelim, yoksa hepimiz yalnız başımıza yalan söyleyeceğiz kuşkusuz. Gerçek, bize başlangıcın bir imgesini sunmak ister, kuşku duymayı öğrenmeden, düşünceye bulaşmadan önceki yaşamın bir imgesini; yaratışın öteki yüzü dünyanın sonudur ve biz masal dokuyucuların anlattıkları 'yalanlar', salt başlangıçla sonun aynı olasal Yüreği ve bölgeler içinden onu seyreden anılarıycağı o yargı gününü bizden, hepimizden uzak tutmak için 'gerçek olana' ihanet ederler. Ancak gene de yazın, özgün, ölümlü, bütünüyle kabul edilmez güce saygı gösterir; onu tanırız, çünkü onu denetleyip sınırlandıracaksak onu tanımak zorundayız. Bunu yap-

1. Hastirin ordan. (İt.)
2. Önemli olan anamdır. (İsp.)
3. Önemli olan boynuzdur. (İsp.)

mazsak, sonunda hepimiz de kurumuş, kokusuz dışkılara döneriz, ah Babacığım, ah Büyük Anam.

Rahipler beni anlıyorlar. Kuşkusuz anlıyorlar. Boston'lu Delikanlı'nın ayaklarını döşeme tahtalarına basmasının ve bizim Insurgentes boyunca, bir hedefi olduğunu bilen bir ışıldak gibi dönenip durmamızın nedeni bu. Bu hedefin ne olduğunu bilmek, onun benim kuşkulandığım hedef olup olmadığını öğrenmek isterim. Ama hepimiz de çok yorgunuz. Birlikteliğin aldatıcı kımıltısızlığında, kendi yüzümün kıyısından ve çevresinden onların yüzlerine bakıyorum ve onların kim olduklarını ya da bir an önce kim olduklarını gerçekte bilmediğimi görüyorum; bir saat sonra ne olabileceklerini ise hiç bilmiyorum. Nisan gecesinin rüzgârı — basık vadinin kurumuş göl yataklarından tozları savurarak esen Meksika rüzgârı — o genç yüzlerin biçimlerini bozuyor, o yüzler arasında belki de hiç bilmediğim biri var; bir zamanlar su olan topraktan doğan bu rüzgâr, 7.15 tramvayına binen bir Alman öğrencinin boyun atkısını kırbaçlamış, keçilerle, çakıl taşlarıyla dolu bir Yunan adasında genç bir çiftin saçlarını karıştırmış, Karlsbrücke'nin barok yontularının başlarını altın renki bir sise bürümüş, Yengeç Dönencesi altında büyük bir *requiem*'in yitik çoksesliliğini bir nabız gibi vurmuş, Manhattan'da bir Yahudi bitişik-yapısının uçucu sıcaklığını dağıtmış, Meksiko Kenti'nin Alamada Parkı'nda, bir sırada oturan yaşlı bir adamın kapalı gözlerine dokunmuş olabilir mi? İtiraf ederim bilmiyorum. Bilmediğim çok şey var. Bir başka gün sorun bana. Belki o zaman daha akıllı olurum. Şimdi, şu anda, geceye atılan bu eski Lincoln'de otururken, istemimi ve düşlemimi gevşetecek olursam, benimle yolculuk eden altı genç yüz ve bedenin, ölmekte olan bir ateşten çıkan binlerce minik kıvılcım gibi karanlığın içine dağılacağını, onların tıpkı rüzgâr, araba, gecenin kendisi gibi benim yaratıklarım olduklarını ve onları yaratıcı gücümle

ayakta tutmaktan vazgeçecek olursam bir saydam çemberler çevrisi içinde yok olup gideceklerini, belleğimden bile silineceklerini itiraf etmeyi yadsıyorum. Evet, sizleri sevdiğimden sözediyorum, benim altı Rahibim, çünkü siz gerçekten *benim* altı Rahibimsiniz, benim altı Rahipkardeşlerim, Rahipözlerim, Rahipuçurtmalarım, Rahipkrallarım, Rahipşövalyelerim, Rahipkedilerim, Rahipdüzenbazlarım, benimle bu nisan gecesinde saatte yüz kilometre gibi bir hızla giderken, yurttaşlarım, pırıl pırıl ışıklı, açık süpermarketlerin koridorlarında arabalarını ittiklerini, az sonra Pekin'e bombalar düşebilsin, dünya özgürlük ve Palmoliv sabunu adına kurtarılabilsin diye konserve yiyecekler satın aldıklarını, miğferli deniz piyadeleri kuzeyde Rio Grande'yi, güneyde Bio-Bio'yu geçebilsinler ve biz son Vietnam'lılar olabilelim diye, ağır ağır dönen piliç ızgara dükkânlarının önünde durduklarını görüyoruz; onların, dünya, uçsuz bucaksız, yanan bir napalm tarlasına dönüşebilsin diye ellerinde yeni bir aspiratörle Sears'den çıktıklarını görüyoruz, evrende her şeyi altüst eden tayflar, sarılar, karalar, kırmızılar ve her şeyin düzenini bozan sizler gibi hayaletler olmaksızın, barış, dinginlik ve saygınlık getiren Yeni Düzen'i kurabilsinler diye, Chrysler' lerine, Plymouth'larına, Dodge'larına bindiklerini görüyoruz onların. Ama şimdi işittiğim benim rüzgârım değil. Böylesine uğuldayan, kırmızı ışığıyla göz kırpan ve köylü ailelerin —arabamızın camıyla bir akvaryumun camı arasından görüyoruz onları— alışveriş arabalarıyla bebek arabalarını iterek tel sepetlerini ve keçap şişeleri, marul kafaları ve ağladıkça sümüklerini silmek için Kleenex kutuları arasında soluk alamayan çocuklarını taşıyarak geçip gittikleri Commercial Mexicana'nın önüne çekip durmamız için uzun eldivenli elini sallayan bir rüzgârı şişirmedim ben hiç. Kleenex kutuları ve dizi dizi enginarlar (pul pul kabukları altında kurumuş enginarlar, Pablo) te-

pelerine yığılmış bir sürü çocuk arasında soluksuz kalmış; kahverengili adam pilot gözlüğünü kaldırıyor; durmuş tekerleklerini döndürüyor, not defteriyle kalemini çıkarıyor ve pırıl pırıl çizmeleriyle kasıla kasıla bize doğru yürüyor; Boston'lu Delikanlı bir suçsuz anlatımı takınıyor. Soğukkanlı ol, bakalım, Boston'lu Delikanlı. Soğukkanlı ol. Polis elli peso istiyor, bütün istediği bu. Yaşasın Büyük Piramidin üstünde oturan İmparator Başkan. *Si haut que l'on soit placé on n'est jamais plus haut que sur son cul,*[1] diye aktarıyor kuzen Michel, Dağ'lı Yaşlı Adam.

«Saatte doksan kilometre, *senor*. En azından. Öyle suçsuz suçsuz bakmayın bana.»

«Hayır, hayır, memur bey. Suçsuz değilim.»

«Demek itiraf ediyorsunuz?»

«Her şeyi memur bey. Her şeyi itiraf ediyorum.»

«Aldırma, delikanlı. Sizi karakola götürmek zorunda bırakmayın beni.»

«Gizleyecek bir şeyim yok benim. Her şeyi itiraf edeceğim.»

«Unutma, genç bayanların da seninle birlikte gitmeleri gerekecek...»

«Fark etmez. Ben sorumluluğumu kabul ediyorum. Gerçekten, onu bulmayı hiç istemedim. Korkuyordum.»

«Geceyi kodeste geçirmeyi kuruyorsanız, korkmanız için çok neden var demektir.»

«Gerçek şu ki, onun güvenlik içinde olduğunu sanıyordum. Bana müzisyenlerin dışında tutulacaklarını, onlara dokunmayacaklarını söylemişlerdi...»

«Tutukevinde hiç kimse güvenlik içinde değildir, genç adam. Hiç kimse.»

«Size söylüyorum, gerçekten tehlikede değildi.

1. Ne kadar yüksekte oturursan otur, kıçının üzerinde olduğundan daha yüksekte olamazsın. (Fr.)

Benim bir şey yapmama hiç gerek yoktu. Niçin yapayım? Dikkatleri onun üstüne çekme tehlikesi vardı.»

«Kodeste hiç kimseye saygı göstermezler. Büyükannelere bile. Ne demek istediğimi anlıyor musun, delikanlı?»

«Evet. En iyisi o gibi yerlerde görünmez olmaktır. Birinin onu aradığını anlamasına olanak verseydim, onu onlara göstermiş olurdum. Onun ayrımına varırlardı, oysa daha önce varmamışlardı ayrımına. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz, memur bey?»

«Benim gördüğüm, fazla sürat ve dikkatsiz araba kullanmaktan başka bir de üstelik sarhoş olduğunuz. Murdar. Genç bayanlar sözcüğü bağışlasınlar. Taşlaşmış. Elleriniz bile titriyor. Bir hohlayın bakalım.»

«Onu bulsaydım, incitirdim. Onu bulmamak onun yararınaydı. Onu yalnızca uzaktan görmek. Hem kendimi de tehlikeye düşürmüş olurdum. Evet, bunu kabul ediyorum. Ama, üstlerimizin güvenini yitirirdim. Belki işimi bile yitirirdim. Benim ilk görevimdi. Yapılar yapmak için öğrenim görmüştüm, şimdiyse tüm o yıkımın ortasında bir yapı yapmak fırsatı verilmişti bana. Daha fazla ne isteyebilirdim?»

«Bakın, *senor*, sabrımı taşırmayın.»

«Bir gün beni gördü ve tanımadı ya da tanımak istemedi, tüm gördüğü üniformamdı. 'Bırakın, geçeyim,' dedi. Bütün söylediği buydu.»

«Meksiko Kenti'nin kodesi hakkında çok açık bir fikriniz olduğunu sanmıyorum, delikanlı. Uyuşturucu kullananlar ve cinsel sapıklar. Pek parlak arkadaşlar değil. Hücreler de mezar gibi soğuktur.»

«Sonunda benden nefret ettiyse, ne yapabilirdim, memur bey? Beni yadsımışsa ne yapayım? Ayrı dünyalarımızda kalmamız, yalnızca anılarımızla, Prag, Karlsbrücke, Wallenstein Bahçelerindeki yaz konserleriyle *Requiem*'le birleşmiş olmamız ikimiz için de daha iyi değil miydi? O gençlik günlerimizdeki gibi bir umut ve bir söz verme olarak kalmamız? Bu da-

ha akıllıca, daha akla uygun görünmüyor mu, memur bey?»

«Kodeste bebek eldiveni giymiyorlar, *senor.* Pek de nazik ve görgülü değildirler. Beni düşürdüğünüz durumu anlamaya çalışın. Hiç kimseyi kodeste bir gece geçirmeye zorlamak istemem. Ama...»

«Ya kaçmak? Kaçmaya çalışmak?»

«Hele bir deneyin, delikanlı, hele bir deneyin. Çok kişi denedi, ama daha kimse başaramadı bunu.»

«İkimizin de, o Allahın belâsı tellerde elektrik çarpmasıyla ölmek, Hundenkommando'nun köpekleri tarafından parçalanmak ya da ölüm duvarına savrulacak bir tekmeyle son bulmak ya da yakalanıp Auschwitz fırınlarına gönderilmek!»

«Bak, arkadaş. Sana bir iyilik etmek istiyorum. Anlamadığım şeylerden sözetme bana. Makamlara biraz daha saygı göster.»

«Hayır, memur bey, hiçbir çıkış yolu yoktu. Tek akıllıca davranış, durumu kabul edip beklemekti. O müzisyenlerden biriydi ve müzisyenler güvenlik altındaydı. Savaş bir gün sona erecekti. Yaşamlarımızı niçin akılsızca tehlikeye atmalıydık? Bütün bunlar yetmiyormuş gibi üstelik gebeydi.»

«Saygısızın birisin sen.»

«Üstelik gebeydi.»

«Ama gevezelik seni kurtarmayacak şimdi. Bak, delikanlı, bak...»

«Bana bağlı kalmamıştı. Beni bekleyeceğine söz vermişti oysa. Ona dönemeyişim benim suçum değildi, memur bey. Savaşı ben mi çıkardım? Onu kurtarmaya çalışmayı düşündüm. Yemin ederim ki bunu düşündüm. Ama onun durumunda kaçmak söz konusu değildi. Çocuk doğuncaya değin beklememiz, sonra da bebeği birisine bırakmamız gerekecekti. Belki o zaman başarabilirdik. Ama önce savaş sona erebilir, her şey unutulup bağışlanırdı...»

«Hay Allah, arabadakiler, içinizde bu çılgın

gringo'ya, yaşamın gerçeklerini açıklayacak, içinde Tanrı korkusu olan iyi bir Meksikalı yok mu? Siz, *senor,* bıyıklı olan, Meksikalıya benziyorsunuz, bu budalaya çenesini kapatmasını söyleyemez misiniz?»

«Ama şarkı söylemek zorundaydılar. Kendilerini nasıl koruyacaklarını bilmiyorlardı. Yapmak zorunda oldukları tek şey bir gösteri sunmaktı. Oysa onlar bir alay ve meydan okuma sundular. Budalaydılar, memur bey. Bağırıyor, bağırıyorlardı, *Libera me*[1] diye...»

«Durumu anlıyorsunuz, *senor.* Sizi karakola götürmemi en az benim kadar siz de istemiyorsunuz. Bir iyi davranış başka bir iyi davranışı gerektirir. Hele kanunu yanına almış birisiyle bir ilişki içindeyseniz...»

«*Li-be-ra-meee!*»

«*Senor,* teşekkür ederim, teşekkür ederim. Siz durumu anlıyorsunuz.»

«Hem, ne yapabilirdim ki? Onlar kendi kendilerini ölüme yazgılı kılmışlardı. Kendileri, yalnız başlarına; oysa güvenlik içinde olabilirlerdi. Ben kim oluyordum şimdi araya girecek? Ben, kampa atanan genç mimar, küçük bir görevli, hem de bir Südet, Alman bile değil, belki bağlılığına pek de güven duyulmayan bir adam, kendisine buyrulan şeyleri nasıl yapacağını bilen bir genç adam, Komutana gidip, Hanna Werner'in, Auschwitz'e gönderilecek müzisyenlerin dışında bırakılmasını mı isteyecektim? Ben? Yeni doğmuş bebeğinin Treblinka'ya gönderilmemesi için mi yalvaracaktım? Benim oğlum bile olmayan bir bebek? Bu sizi güldürmüyor mu? Ben mi araya girecektim? Elimi kaldırıp, umutsuzca yargılı kılınmış olan ona yardım etmek bir yana, kendimi de yargılı mı kılacaktım? Ben mi yapacaktım bunu? Böylesine çılgın olabilir miydim? Bunu yazın, memur bey. İyi bir şaka bu. Yazın da, arkadaşlarınızla birlikte gülün.»

1. Beni kurtar. (Lat.)

«Bak, delikanlı, beni kışkırtma şimdi.»

«Yazın. Yıldızların yolunu değiştirdim, denizin zamanlarını geri getirdim...»

«Söylüyorum size, artık bir sorun kalmadı. Ayağını öyle çok basma, hepsi bu. El sıkışalım. Dost ayrılalım.»

Boston'lu Delikanlı Franz Jellinek'in yanında kımıltısız duran Jakob, polise bakıyor, belki de bizim işitemediğimiz bir şey söylüyor, Meksika Vadisi'nin rüzgârı, boğaz rüzgârı, albinos saraylarının rüzgârı, kamburların ve tavuskuşlarının rüzgârıyla gecenin içine doğru yayılan bir şey; o sırada kahverengili adam, ilk ağızda tüm istediği ve sonunda ona verdiğim elli pesoyu cebine indirerek motosikletine doğru yürüyor, şimdi dinlenmemiz, gevşememiz, benim gecekondu şatoma gidip bir içki içerek sigara tüttürmemiz gerek, ama hepimizden daha yorgun olan Boston'lu Delikanlı, başını direksiyonun üstüne bırakıyor, anlaşılan bizi hiçbir yere götürmeyecek. Jakob sessizce iniyor, arabanın çevresinden dolanıp kapıyı açıyor, Boston'lu Delikanlı'yı yolunun üstünden itiyor, arabayı çalıştırıyor, dişli gıcırtıları arasında yola koyulurken, son kez ana-babalarla çocuklarına, bebek arabalarına, alışveriş arabalarına bakıyorum ve kendi kendime, her an korkunç bir kargaşa çıkıp çıkamayacağını, bir pazar yemeğinde enginarlara emsinler diye meme verilip verilemeyeceğini, bebeklerinse yağda kızartılıp kızartılamayacağını soruyorum. Böylece yıldızların, rüzgârın altında uzaklaşıyoruz, Morgana uzun bir uykudan sonra yeniden yaşama dönmüşçesine esniyor ve Beyaz Tavşan'a, Javier'le akşam yemeklerinden sonra oynadıkları oyunları anımsamadığını soruyor, Gülpembe ise anımsadığını söylüyor, savaş oyunları oynuyorlar, bilmeceler soruyorlardı birbirlerine, örneğin Rio de la Plata savaşına katılan İngiliz destroyerlerinin tonajına ilişkin ya da birbirleriyle bilgi yarışı yapıyorlardı: Von Rundstendt

kimdi, Ligeia, hiç duydun mu? Ya da, Timoshenko, Gamelin, Wavell. Thomas Kardeş, kargaşa arasında ayaklarımızın dibinde küçük bir yazı buldu sessizce; onu yapışkan şeritle arabanın camına yapıştırıyor. Kâğıtta şöyle yazılı:

FATE L'AMORE NON LA GUERRA[1]

Gülpembe Avenida de la Paz'a bir diş macunu tüpü atıyor, çünkü şimdi San Angel'e doğru ilerliyoruz, Morgana, atsın diye başka tüpler ve şişeler buluyor ona, Gülpembe gülüyor, herkes moda şarkılar söylemeye başlıyor: *Goodness hides behind its gates but even the President of the United States must sometimes stand naked.*[2] *Là dove c'era l'erba ora c'è una cittaaaa,*[3] *I need a place to lie down*[4] ve yorum yapıyorlar, Bob Dylan, Celentano, *Il ragazzo della Via* Gluck. *It's all right ma, I'm only bleeding.*[5] *Dün,* diye koro halinde neşeyle bağırıyorlar. Ve bu sabah, bir gün yazacağım bu sabahı, adını bilmeyen çalıntı bir tanyeri olacak. Gece yarısını vurdu saat ve evime giden sokağın ötesinde cırcırböcekleri ciyaklıyor, Jakob Beltway'den savrularak dönüyor, bir yan sokakta park ediyor, hepimiz de bir isteksizlik duygusuyla iniyoruz. Thomas Kardeş şimdi sözsüz şarkı söyleyecek, o tatlı bas mırıltısıyla, başkaları yaşamın altın göbeğinde yaşayabilsinler diye kendileri yaşamın aşırılıklarında yaşayanlarımız için doğal olan

1. SAVAŞMAYIN, SEVİŞİN. (İsp.)
2. Kapıların ardında gizleniyor iyilik, ama Birleşik Devletler Başkanı bile bazan çıplak durmak zorundadır. (İng.)
3. Bir zamanlar çayırların bürüdüğü yerde bir kent var şimdiiiii. (İt.)
4. Yatacak bir yer arıyorum. (İng.)
5. Bir şeyim yok anne, kanıyorum yalnızca. (İng.)

o şiddetli yumuşaklıkla. Sakallı Boston'lu Delikanlı, sandığın kapağını açacak ve şimdi güçsüz olan küçük çıkınını çıkararak bir kez daha onu uzun kuyruklu redingotunun altına, İngiliz romantik ozanlarından birinin en duyarlı kahramanının kirpikleri gibi kırpışan ceketinin altına saklayacak, Ezekiel bize kentlerin, Goliath'ın başları olduklarını söyledi, ama ben derim ki David, David Rastignac'tan David Herzog'a değin, dünya sokaklarının ovalarında dolaşan bir şövalyedir, yargıcımız Morgana ve sevgilim olmayı kabul etmeyen sevgilim Beyaz Tavşan, kol kola, birbirlerinin bellerini sıkarak yürüyorlar, Gülpembe ise umutsuzca onların eteklerine yapışmış, gitarını tıngırdatıp,

«Biz, birlikte Yunanistan'a gittik mi, Ligeia?» diye sorarak izliyor onları.

Gitarını tıngırdatarak, Thomas Kardeş'in mırıltısına eşlik ediyor ve Beyaz Tavşan'ın yanıtını bekliyor. Ama o Aztek gizemlerinin kurnazca zekâsını iyi öğrenmiş, şimdi yargıcımıza rüşvet öneriyor, Beltway'den geçerken ona göz kırpıp sonunda diyor ki: «Bunu hiç kimseye açıklamayacağım. O, benim gizim, saklayacağım onu. Zaten artık ne fark eder ki? Yalan söylemekten vazgeçtim. Bundan sonra ilkem çok yalın: Yalnızca gerçek.»

«Tanık, tüm söylediklerinin doğru olmadığına and içebilir mi?» diye soruyor Morgana, Beyaz Tavşan'ın kulağını öperek. «*We shall overcome*[1] diye şarkı söylüyor Thomas Kardeş. Beyaz Tavşan, Yargıç Morgana'nın kolları arasına büzülüyor: «Hayır, doğruydu, bir bakıma, Tanrı'nın ve Perry Mason'un isteğiyle.»

Evet, üstesinden geleceğiz... bir gün. Şimdi neyi değiştirdi bu? Her şeyi. Onun hiçbir zaman anlamadığı, kendi yalanının onun yalanına bir yanıttan başka bir şey olmadığıydı. Joshua, Jericho savaşını yapa-

1. Üstesinden geleceğiz. (İng.)

cak, sokağın çocukları, Pedregal, Coyoacán ve San Angel'deki evlerimizden on beş dakika ya da daha az bir süre içinde kentin merkezine ulaşmamızı sağlayan, o modern, vazgeçilmez Beltway yakınlarındaki kaldırımlarda gazetelere sarınmış uyuyacaklar. Onu sevmişti, çünkü onu başka kadınların kılığına büründürebiliyordu. O, bu aşağılamaya da aynı biçimde sert tepki gösterdi. Birbirlerine söylemiş oldukları yalanlar bir araya gelerek tek bir yalnız gerçeği dile getirmek için birbirlerine eklendiler. Duvarlar yerle bir olacak. Ve Juan Soriano, babasının, varlıklı kibar beyler Cadillac'larına binerek o olağanüstü güzellikteki Beltway'den geçebilsinler diye devrimde atlı birliğinde savaştığını söyledi. «Gerçek mi? Gerçek nedir? Size, New York'ta değil, burada, Meksiko Kenti'nde doğduğumu, bir göçmen ailesinin kızı olduğumu da söyleyebilirdim. Bunda bir tuhaflık var mı? Böyle birçok göçmen vardı; bugün bunlar banker, film yapımcısı, matematikçi, biyolog ve büyük mağaza sahipleri. Böyle olmalarında ne kötülük var? Size, New York'ta değil, Meksiko Kenti'nde büyüdüğümü söyleyebilirdim. Bu nedenle, söylediğim her şeyin bir bakıma yalan olduğunu itiraf ediyorum. Adlar ve yerler uydurmaydı. Ama insanlar değil.» «Jordan'a bakalım, ne göreceğiz? San Angel Inn Lokantası'nın ışıklarını, kardeşler. Önünde, elli tane gıcır gıcır yeni ve pahalı, kimileri çok büyük, kimileri çok küçük araba park etmiş. Ve ne duyacağız? Gümüş ve camın, gümüş ve cama çarpınca çıkardığı tınlamayı ve *mariachi* müzisyen takımının vızıldayan kanatçıklarını. İnsanları değiştirmedim ama. Annem tıpkı söylediğim gibiydi... ama Colonia Hipodromo'da mıydı, yoksa Bronx'da mı? Babam da öyle, ama kusursuz çelik jiletlerini satmıştı. La Merced Pazarı'nda mı, yoksa New York'ta bir pazarda mı? Gerçek nedir?.. Düşünün bedelini ödersin, karşılığında gerçekliğini alırsın. Kardeşim Jake de Central Park'ta değil, Parque Espana'da, Harlem Zencilerince değil, Allahın belâsı

Meksikalı piçlerce öldürüldü.» Bir dizi melek gelecek ardımdan, sizin de kardeşlerim. Kıvrıla kıvrıla sonsuza dek giden o uzun, upuzun yol boyunca, gömütlerimizin bulunduğu ülkeye götürmeye gelecekler bizi. Böylece o da kaçtı. Orada okudu ve birbirlerine rastladılar. Bu kadarı doğru sanırım. «Şimdi inanıyor musunuz bana?» Ona inanıyor muyuz, kardeşler? Niçin inanmayalım? En kolay inanılanlar yalancılardır.

Beyaz Tavşan, iyi yürekli yargıcımız Morgana'yla konuşmayı sürdürüyor, ama Boston'lu Delikanlı istiridye üstünde bir yengeç gibi ona doğru yürüyor ve donuk kırmızı dudaklarından öpüyor. Allah kahretsin onu, ötekini de, ikisini de Allah kahretsin, duyduğum buruk imrenmeyi de. Yazgının bize izin verdiği tek yanıt böylesine bir burukluktur. Çürümüş bahçemi duvar gibi kuşatan frenk inciri çitinin önünde öpüşen iki genç insan. Hepsi bu. Çok görülen bir şey bu. Her zaman olur. Ama benim el değmemiş ve değerli soğukkanlılığımı bir an yitirmeme yol açıyor; bir an için, Javier, Elizabeth, Franz oluyorum ve onların adına derin bir burukluğa gömülüyorum. Şu lânet olasıca öpüş, benim bir daha uçuramayacağım bir kuştur. Olanaksızdır. Onlar da bir kez daha aynı biçimde birleştirmeyecekler dudaklarını; sokakta, genç, gizlemeye bile kalkışmadıkları bir düşmanlıkla ateşli, olanca yürek temizliğiyle kendilerini, özgürlüklerini sevide yitirmeye bırakarak, bizim sıkıntımızın, kuşkudan yoksunluğumuzun arkasına gizlemeyi öğrendiğimiz korku ve öfkeyi duymaksızın; ahh, peki ne olacak, ne olacak? Böylece çizgiyi aştık biz, kardeşler, onlarsa daha varmadılar bile oraya, olacağı bu işte. Her şeyin ötesine geçmiş olmaksa, hiç geçmemiş olmaktır. Yalnızca eve, bu, gizli giriş çıkışlarını bildiğimi sandığım sık ve tüylü çite dönmek, ev, tatlı ev, yeryüzü çöllerinde yürümeyi, güvenlik içinde kapanıp kalmaya yeğ tutan, ayaklarında çizmelerle yürüyüp giden ve sen, ben günün bi-

rinde doğalım diye, yurttaşlarım, düşmanı beceren hain ananın, o ince orospu Malinche'nin kanayan yarasıyla sedyeler üstünde eve dönen hayırsız oğulların altüst ettikleri Cennet. İspanyollar yenik düşseydiler de, biz Aztek faşizmi altında yaşamayı sürdürseydik daha mı iyi olurdu, dersiniz? Cuauhtémoc kimdi? Baldur von Schirach, kardeşlerim, Tenochtitlán Jugend'in önderi. Ve ondan daha akıllı olan Meksikalı kadınlar izin verdiler. Henüz tam bulamadığımızı itiraf etmek zorunda olduğumuz sürekli bir yazgı karşılığında sonsuz bir burukluk. Ama bulacağız, dostum, bulacağız.

Böylece döndük, şimdi yanardağları, dağ gibi yığılmış çöpleri, çamurdan gölleri ve denizleriyle bahçemden geçiyoruz. Şakacıktan şatoma, kendi kendimizi kuşatabileceğimiz ve kuşatılacağımız, gözlemevinde dolaşabileceğimiz ve kendimizi yıldızlara bağlayabileceğimiz, kuleler, kuleler, sarmallar ve kulelerden oluşan yüksek evime, kiliseme, tek sözcükle inime geliyoruz; yolun buraya düşerse, iyi belle, ruh kardeşim, benim inim, senin de inindir, ne zaman olursa olsun. Şişe açacağını andıran sarmaldan döne döne çıktık, basamakları —kıvrım kıvrım salyangoz kabuğu, dinleme yerinin nöbetçisi hep tetikte— tırmanıyoruz. Şu anda Şeytan'ın kıçı kadar karanlık ve aynı ölçüde soğuk, ama evcil ve bizi, bizim onu selâmlayabileceğimiz gibi, onun gölgelerini, renklerini ve kokularını duyabileceğimiz ve olabileceğimiz şeyin ışığına, rengine ve kokusuna uyduracak biçimde selâmlamaya hazır olan kocaman oturma odasına doluşuyoruz. İçeri girince de ne yapıyoruz? Şamdanları yakıp, ocakta ateş tutuşturuyor, sigara tüttürüyor, öksürüyor, şarkı mırıldanıyor, eski iskemlelere, pis sazdan halının üstüne oturuyor, içki istiyor, dudaklarımızı boyuyor, taşaklarımızı kaşıyor ve karanlıkta bir aynada yansımalarımıza mı bakıyoruz? Hayır, pek değil. İçimizden biri, Ivy League öğrencisi gibi giyinmiş olmasına, bir avukatın ya da gezgin sa-

tıcının taşıması gereken kara kaplı bir dosya taşımasına karşın papaz olan biri öne doğru çıkıyor, dosyayı açıyor, içinde kurumuş düş bulunan küçük bir kesekâğıdı sunuyor. Rahipler kabul ediyorlar, mantar parçacıklarını ağızlarına atıyorlar, yavaş yavaş çiğniyorlar, bir yandan da tempolu nakaratlardan birini tek sesle söylemeye başlıyorlar, *we are erring truth, we are the lonely crowd, we are the sacred tumult.*[1] Biz, kara güvercin, sakat çocuğun yaralı yüzü, dikenli taç. Biz, bekleyen kum, tuzlu yabanıl toprak. Karanlıkta el ele tutuşarak halka oluyorlar, benim dışında kaldığım, ama içine doğru çekildiğimi duyduğum bir halka. Halkanın ortasında duran Jakob, şarkılarının temposunu bastıran yüksek, hırçın bir sesle bağırıyor:

«Ben, sıfır yılında doğmuş olan Jakob Werner, iki bin yıl önce doğmuş olan Franz Jellinek'i ölüm cezasına çarptırıyorum.»

Kendimi yalnız ve alaycı duyarak onlardan uzaklaşıyorum. Ne istediklerini biliyoruz. Benim umarsız odamı dört nemli tutukevi duvarına, elektrik yüklü çite dönüştürmek istiyorlar. Köşelerine yeni kırpılmış saçlar, takma dişler, gözlükler ve diş fırçaları yığmak istiyorlar. Onu, sonu gelmez boz renkli bir hücreler, koridorlar, köpek kulübeleri, banyo tekneleri ve ertesi gün gene giyilmesi gereken terden sırsıklam giysilerin asılı durduğu çengeller labirentine dönüştürmek istiyorlar. Onu, sonu gelmez boz renkli bir hücreler, koridorlar, köpek kulübeleri, banyo tekneleri ve ertesi gün gene giyilmesi gereken terden sırsıklam giysilerin asılı durduğu çengeller labirentine dönüştürmek istiyorlar. Onun, bir lastik borunun, kırbacın şaklamasını, asma kilidin tıkırtısını yansıtmasını istiyorlar. Şarkıları sürüyor, bense titremeye başlıyorum. *We are the androgynous pages.*

1. Yolunu şaşırmış gerçeğiz biz, yalnız kalabalığız, kutsal kargaşayız. (İng.)

We are the cherubs of innocence. We are the spell cast virgins.[1] Töreyiz, kurbanlık kuzuyuz biz. Verilen sözüz ve sözün anısıyız. Biz ne erkeğiz ne kadın, ne iyiyiz ne kötü, ne bedeniz ne ruh, ne özüz ne özden yoksun, ne gerçeğiz ne ülkü, ne bilinciz ne içgüdü. Sesleri yüksek değil, gene de sesle dolup taşıncaya dek dolduruyor odayı. Elleri birbirine kenetlenmiş, ağırlıkları tabanları üzerinde hafifçe dengelenmiş, karanlıkta sallanıyorlar, karanlık da onlarla birlikte sallanıyor, ben, çağıran devinime karşı, hiçbir zaman bilinmez olduğu için, kendi kendine bile hiçbir zaman tanımlanamayan, onlar için bir ön-belirti, benim içinse anlamsızlık ve korku olan ve devinime karşı koyabilmek için sıkı durmalıyım. Onlardan kafamla uzaklaşıyorum, burasının benim evim olduğu, onların konuklarım olduklarını, onları artık tasarlamaz olduğum anda ortadan yok olacakları düşüncesine sığınıyorum. Gershon'la Becky'yi, Raul'le Ofelia'yı düşünüyorum. Onların evi burası, burada doğdular, burada öldüler, Javier'le Elizabeth doğsunlar, birbirlerini sevsinler, evlensinler ve birbirlerinden nefret etsinler diye yorgun ve yinelenen yaşamlarını burada yaşadılar. Onları düşünüyorum, ama kendimi acı bir kuşkuyla dolu buluyorum: Niçin doğdular sanki? Niçin ölmek zorunda kaldılar? Rahipler şimdi inliyorlar; yeniden yaşamı elde etmek için çırpınan Medusa, kan kırmızı nefret ırmaklarını yaratan Furia'lar. Burası onların evi değil, ana-babalarını da bilmiyorum. Onlar yalnız. Değişik, yabancı, yeni, en çok da yeni; daha önce hiç var olmadığı için hiçbir zaman yinelenmemiş olan. Veremli şarkılarının bana söylediği ise, o soğuk öğüt; bizim öykümüzün tek öykü olmadığı, başı sonu olmayan ölüm uykusu içinde, bizim öykümüzün, birkaç tedirgin ana özgü kısacık bir karabasandan bile daha

1. İki-eşeyli içoğlanlarıyız biz. Suçsuzluk melekleriyiz. Büyülenmiş bakireleriz. (İng.)

kısa göründüğü, başka ve daha büyük bir öykünün var olduğu. Şimdi onların av kokusu almış avcılar olduklarını biliyorum, av da benim. Yüksek sesle söyleyeceğim hiçbir sözcük durduramaz onları. Tutunacağım hiçbir neden, onların bir tek akkor durumuna gelmiş sezgilerinin yıkıcılığına uzun süre dayanamez. Becky niçin çıldırdı diye soruyorum kendi kendime. Kızının deliliği, akıllı adını alabilsin diye mi? Raul niçin yok oldu? Javier'in kaçışı, karşılaşmaya doğru bir yürüyüş gibi görünebilsin diye mi? Düşünmeyi sürdürmem gerektiğini söylüyorum kendi kendime. Düşünmeyi bırakma. İşitme onları. Görme. Bir kibrit çıkarıp bir şamdan yak. Eski sandığın tozlu, örümcek ağları bürümüş, kararmış pirinç kilitleri ve kopçalarıyla durduğu köşeye götür onu. Artık yapılmayan, kocaman, eski bir buharlı gemi sandığı, dünyayı içine alabilecek denli büyük, uzay gibi boş, yıldızların sayısınca çekmeceleri olan bir sandık. Kilitleri birer birer açıyorum. Şimdi, elim sandığın üstünde, dönüp onlarla yüz yüze gelebilirim gene. Dingince onlara diyorum ki: «Büyücülükte bilgili yaşlı bir adam sattı bana bu sandığı. Tacuba yakınlarında yaşayan ve orada bir dükkânı olan, dilini durmadan eksik bir ön-dişin boşluğuna sokan, gülümseyen, yaşlı bir Yahudi.» Karşımdalar. Lloyd-Triestino Denizyollarının yıpranmış, solmuş etiketlerini, Yunan gümrüğünün damgalarını gösteriyorum. «Unutulmuş eski eşyalar ve yitik dünyalarla alışveriş eden yaşlı bir Yahudiydi o, tıpkı bu sandık gibi. Alışveriş yapmaktan da öte, koleksiyoncuydu.» Şarkılarını kestiler, beni dinliyorlar, beni seyrediyorlar. Yeniden doğan benim, Medusa değil. Sandığı açıyorum. Bir yanına küçük çekmeceler istiflenmiş, öbür yanında, giysiler, çıkınlar, kutular, bir keman, arapsaçı gibi dolaşmış kırık yaylardan bir yığını ardında sürükleyen bir kontrbasın ince boynu, kömür tozuyla kaplı, silindir şapka yığınıyla tıka basa dolu, tek, kocaman bir bölme. Rahipler bana yaklaşıyorlar, ilk eşyayı ser-

giliyorum, bıyık için, bir kadının saç filesini andıran, küçük bir file. Ciddî bir gösterişle onu sakallı Boston'lu Delikanlı'ya sunuyorum, gülümseyerek deniyor onu. İkinci eşya, kırık kemanı, Ivy League kılığı giymiş, kara dosyalı Jakob'a sunuyorum. Sonra yırtık, sararmış bir poster: Üstünde *GARBO LOVES TAYLOR* yazılı. Gülpembe kabul ediyor onu. Bir Currier ve Ives baskısı: Kazaklar, kar, New York kışının sivri damları; bunu, solgun Beyaz Tavşan'a veriyorum. Gülpembe için, bir 1928 Montgomery Ward kataloğu. Gene Boston'lu Delikanlı için, Prag'da, Wallenstein Gardens'da bir konserin basılı programı: «Brahms, *Alman Requiemi*'nin başlığını, 1856'da, hocası Schumann'a ait eski bir not defterinde buldu.» Şimdi de gümüş gibi ağır, yıpranmış bir deri para kesesi; onu esmer Morgana'ya veriyorum, içindekileri avucuna boşaltıyor; hâlâ deniz suyundan ıslak küçük çakıl taşlarından oluşan bir küçük çağlayan gibi; kimileri ayna gibi parlak, kimileri hardal gibi sarı, deniz derinliklerinin saatlerini gösteren küçük yarımküreler, yontulmuş yumurtalar, mürekkep balığı renginde aylar, çocukların ve yoksulların oyuncakları, hazineleri. Beyaz Tavşan çakıl taşlarını, onları mücevherler gibi göğsüne bastıran Morgana'nın elinden almak için uzanıyor. Herkes Thomas Kardeş'e bakıyor, çünkü eski bir stereoptikon verilmiş ona; çekmecelerden çıkarıp çıkarıp ona uzattığım çifte-resimli kartları çabucak takıp çıkararak onlara merceklerin arasından bakıyor. Çevresinde toplaşıp, ölü ve yarıanımsanan yaşam kadar gerçek görünen o soluk fotoğraflara onlar da sırayla bakmak istediklerini söylüyorlar: Prag'da Hradcany şatosu, Buenos Aires'te, Avenida Santa Fe'de bir çayevi, New York'ta, Central Park'ta bir köprü yakınında bir patika ve bir sıra, Delos alanını koruyan aslanlar, Modigliani'den bir çıplak, Öldürülmüş Leon Trotsky'nin katafalka uzatılmış cesedi, Joan Crawford'un, *Grand Hotel*'den bir fotoğrafı, John Garfield'in, (Maureen O'Hara ve

Walter Slezak'la birlikte oynadığı, Elizabeth) *The Fallen Sparrow*[1] filminden bir fotoğrafı. Terezin kalesinin girişi ve başlığı: *Arbeit Macht Frei.*[2] Stereoptikonu yakalayıp elden ele, daha son bakan tam göremeden, bir sonrakine geçiriyorlar. Hiç kimse benim sunduğum, opera-komik kralları Wilhelm ve Franz-Josef'in portrelerinin ya da bir çift Türk terliğinden başka hiçbir şey giymemiş olan La Belle Otero'nun elde boyanmış güzel fotoğrafının ayrımına varmıyor. Eski sinema filmlerinin yuvarlak teneke kutularına geliyorum şimdi, üstlerinde, bunca yıl sonra hâlâ kötü kötü kokan bir zamkla yapıştırılmış üstü yazılı etiketler, adları gösteriyor: *Golem,*[3] *Nosferatu, Der Blaue Engel,*[4] *Vampyr,*[5] *Das Rheingold.*[6] Sararmış filmi parmaklarımın arasından kaydırıyorum; *Caligari*'nin kırık resimlerinin ağır çekimi, beş bölümde, yetke ve hortlakların usun ve çöküşünün, suç ve zevklerinin, akıl hastanelerinde rastlanan davranışın ve karabasanların öykülerini —sanki sokakta ya da işyerinde olağan şeyler gibi ayrımına varılmaksızın geçip giden eylemlere uygun olan tek gerçek sahneler bunlarmışcasına— anlatan kahverengi, mavi ve sarı kareler. Şimdi giysilere geliyorum. Hâlâ nemli, hâlâ tuzlu hava kokan bir balıkçı yakalı kazağı, kıçı incelmiş bir kadife pantolonu, ceketi erkeksi kesimli, bluzu pikeden, otuzlardan kalma bir kadın tayyörünü, tüylü bir üç köşeli şapkayı, tahta ayakkabıları, bir deri Tirol yeleğini, kahverengi bir üniformayı, yüksek kapişonlu eski bir kaputu, ince ve serin tutan, göğsünde, donuk, solmuş sarı üstünde parlayan David nişanı bulunan gri çizgili bir ceke-

1. Düşmüş Serçe. (İng.)
2. Çalışmak Özgür Kılar. (Alm.)
3. Balçıktan yapılan insan. (İbr.)
4. Mavi Melek. (Alm.)
5. Vampir. (Alm.)
6. Ren Hazineleri. (Alm.)

ti bir yana atıyorum. Yığının en dibine, onlara sunmak istediğim giysilere geliyorum. Thomas Kardeş için, Katolik kardinallerinin giydikleri eflâtun-kırmızı pelerin. Thomas Kardeş onu omuzuna alıyor, parmağını başparmağı üstünde çaprazlayarak ciddi bir biçimde bizi kutsuyor. Gülpembe için siyah-kırmızı bir kapişon. Solgun Beyaz Tavşan için ortaçağ duvar halılarını andıran zengin işlemeli kumaşlar; Yargıç Morgana için bir yağmur pelerini. Sarışın Boston'lu Delikanlı için de, üstüne Kıyamet Günü betimlemesi işlenmiş bir pelerin. En altta, küçük ve ağır, şimdi nerede olduğunu ya da kim olduğunu, ya da neler tasarladığını, bunun gösterimin sonu mu, yoksa başı mı olduğunu bilmediğim için, çabuk olmaktan çok, kararsızlıkla, kat kat açtığım bir cüce kuklası, sonunda onu kaldırıyor, gevşemiş boynunu dik tutmaya çalışarak bir parmağımla onlara gösteriyorum. Altı Rahipçiğim, bir-iki adım geriliyorlar ve yeni giysilerini sallıyorlar. Parmaklarımı kuklanın ağzına sokup boşa çıkmış öfke anlatımını, sevimli bir gülümseyişe dönüştürüyorum. Evet, her şeye karşın bizi ziyaret etme alçakgönüllülüğünü gösterecek. Başını biraz çeviriyorum, düşünceli düşünceli, geriye, sandığa, kırmalı giysiler, çizmeler giymiş, ellerinde kırbaçlar, sarı ve siyah perukalı mini mini bebeklerin, plasterden küçük cinsel organları olan küçük bebeklerin minicik mezar taşları yuvasına, onların başları üstünde asılı yağlı boya resimlere bakıyor; bir limana giren yelkenliler, güneşte uzanan buğday tarlaları. Onaylayarak başını sallıyor, Rahipler onu dizime oturturken bakıyorlar. Bakıp geri çekiliyorlar, yalnız Boston'lu Delikanlı Franz çekilmiyor geri, tek mumun yanına yavaşça diz çöküyor. Küçük kuklanın bıyığına, sakalına dokunuyorum, seyrek, ama özenle biçim verilmiş bir sakal. Onun konuşmak üzere olduğunu biliyorlar, gerçekten de konuşuyor, insanın cırlak bir ses beklediği gövdesiyle hiçbir ilişiği olmayan tınılı bariton bir ses-

le. «Dinlenmemi bozdunuz, delikanlı,» diyor ciddilikle, suçlarcasına, Boston'lu Delikanlı'ya. «İnsanın arasıra dinlenmeye hakkı vardır. Sandığın sahibi, buranın dingin bir kurum olduğu konusunda güvence vermişti bana.»

«Bizi bağışlayın, efendim,» diye yanıt veriyor Boston'lu Delikanlı, aynı ciddilikle. «Sandığa bir kiracının taşındığını bilmiyorduk.»

Küçük adamın eldivenlerini çıkarıyorum, nazik ama soru soran bakışlarını odanın çevresinde dolaştırıyorum. Hafifçe karnını sıkıyorum, içini çekiyor.

«İşte gene karşılaştık, genç dostum.»

«Evet,» diyor Boston'lu Delikanlı, başını sallayarak. Dizimin üstündeki küçük adam gene içini çekiyor. Kısa tozluklu minik çizmelerini yere değdirmeye çalışıyormuşcasına gererken, bacakları havada dans ediyor.

«Size ne olduğunu soruyordum kendi kendime. Sizin ve arkadaşınızın bebeklerimle resimlerimi ne yaptığınızı merak ediyordum.»

«Siz de görüyorsunuz ki, Herr Urs, sizinle birlikte, hâlâ orada, sandıktalar. Hiç kimse bir şeye dokunmadı.»

«Evet, gördüm, büyük bir ferahlıkla gördüm, itiraf ederim. Gene de doğrusu şu ki, her şeyi size sunmayı düşünüyordum, genç beyefendi, size ve arkadaşınıza, ben komşunuzun bir anısı olarak. Ama kriz ansızın geldi. Yanlış hesapladım, sonunda da yeterince zamanım olmadı. Kendi kendime şöyle dedim: Eserlerimi, böylesine nazik, iyi yetiştirilmiş ve anlayışlı olan bu iki genç adama sunacağım. Ama bunun son ana değin yapılması gerekmezdi. O zaman, ölüm döşeğime uzanınca, hem armağan olacak, ama aynı zamanda da mirasa dönüşecek, onlar da bunu böyle anlayacaklar. Ama zamanım olmadı. Yanlış hesapladım.»

«Zarar yok, Herr Urs. Bebeklerinizi ve resimlerinizi sık sık düşümde gördüm.»

«Evet, genç dostum, bu çok doğal bir şey. Belki, bunca yıl sonra her şeyi açık seçik görüyorsunuzdur? Belki de o zaman size ne söylediğimi anımsıyorsunuzdur?»

«Elbette, Herr Urs. Eski yapılarla eski sokakları tuval üstüne çizmeyi, onlar yıkılıp...»

«Evet, onlar yıkılıp unutulduktan sonra bir şey kalabilsin diye.»

«Tıpkı böyle, efendim. Yapıtlarınızın her birini iki kez yaptığınızı da söylediniz. İlkin, görünüme dingin gözlerle baktığınızda. İkinci kez de görüşünüz coşkuluyken. Bu iki görünüm arasında büyük bir uçurum bulunduğuna emin olabileceğimizi de söylediniz.»

«Gerçekten. O zaman olduğu gibi şimdi de, yapıtlarımızın yazgısını kararlaştırmayı zamana bırakmak gerek. O zaman değerlendirme yapılamazdı, hattâ bugün de. Kahramanlık ancak, onun buruk, anlaşmış düşmanları ortadan kalktıktan sonra kavranabilir. Ancak o zaman önyargısız olarak yargı verilebilir. İtiraf etmeliyim ki, sevgili genç dostum, her bebeği onarırken, her tablomu yaparken, kendimi kahraman gibi duyuyordum. Kendimi artık yoksul, sakat ve yalnız duymuyordum ve bir...»

«Küçük bir tanrı oldunuz, Herr Urs. Bir ev tanrısı, aileden biri.»

«Teşekkür ederim, efendim, teşekkür ederim.» Ben kendim bunu hiç böyle dile getirme yürekliliğini bulamazdım, ama haklısınız. Size bir şey söyleyeyim. Çok gençken, herkes gibi inançlıydım ben de. Ama anamın sütüyle emdiğim inanç, bana yalnızca sakatlığımın açık seçik bir yansısını verdi, çünkü inancımız kendimizi yansıtan bir aynadır, düşündüğümüz bir gölgedir, bizi öylesine inatla izleyen, bunun için de ancak büyük bir çaba harcayarak kurtulabileceğimiz bir gölge. Bu nedenle, inanç bizim, dayancamızı, hattâ varlığımızın ta kendisini görünüşlerin temeline koymamıza yol açar, inancını da, görünmez olandan değil, kesinlikle her zaman görünen-

den alır. Benim içinse, açıkça görüldüğü gibi, böylesine bir bağımlılık öldürücü olurdu. Bir süre kendimi, belki de benim bir biçim değiştirme tansığı yaratmak için seçilmiş olabileceğim düşüncesiyle avuttum. Ama sonunda sabrım taştı ve günün birinde yalnızca su bulunan bir düğünde konuk olabileceğim ve suyu şaraba dönüştüreceğim olasılığını tümüyle yadsımaya karar verdim. Çocukluk inancımı, bilgi karşılığında bir yana bıraktım. O zaman, bilginin gizli, iki yüzlü olduğunu, bir yüzün, belki de benim bedenim gibi eğri büğrü ve biçimsiz ya da ellerim gibi güçlü ve güzel; uygarlık dediğimiz şeyin başından beri uygarlık dediğimiz şey tarafından gizlendiğini anladım. Bu nedenle de, bilgi denen şeyin, yaradılışın gerçeğinin bunca yüzyıl sonra bile hâlâ bulunamadığı gömülü dünyaya inmedikçe, yanıtlanamayan sorular sorduğunu, çünkü varlığın yarısının ona yadsındığını... Şaşırtıcı bir buluştu bu, delikanlı. Tüm yaşamımı değiştirdi.»

«Bulaşıcı bir buluş, Herr Urs. Ulrich'le ben odanıza girdiğimiz zaman bulaşıcı bir şeyle kuşatıldığımızı duyduk, dokunamadığımız, adını koyamadığımız bir şey.»

«Özgürlük, yalnızca yürekli insana özgü, genç adam. Bağlanmış ve adanmış başkaldırı özgürlüğü, bir gün tüm dünyaya bulaşacak olan.» Küçük adam piyano çalıyormuşcasına, parmaklarını hızlı hızlı, incelikle oynatıyordu. «Tam anlamıyla özgürlük, kuşkusuz hastalığa yol açar bizde, çünkü biz, ancak özgürlüğümüz sınırlandırıldığı zaman sağlıklı olacağımıza inandık hep.»

«Özgür değildiniz, hiçbiriniz özgür değildiniz! Allah kahretsin sizi!» diye bağırıyor Jakob, Boston'lu Delikanlı'ya ya da dizimdeki insan modeline ya da bana, hangimize, emin değilim. «Tutsaktınız siz! Almandınız, Alman! Koyun sürüsü bir halkın eşek çene kemikleriyle silâhlanmış, boş alanlarda avlanan hortlaklar!»

«Ah,» diye hüzünle gülümsedi küçük adam. «Arkadaşlarınız niçin hep böyle gürültücü? İşler onun sandığı gibi basit değil. Onun seçtiği yolu kesinlikle bırakmanızı salık veririm sizlere. İnsan şunu unutmamalı, öyle riskler vardır ki, onları göze alırsak, servetlerden daha büyük ödüller sağlarlar. Yapıtlarımı öldüğüm odada asılı bıraktım, dünyaya tek armağanım, tüm günlerimin toplamı ve anlamı olan yapıtlarımı; ama onların övgüyle selâmlanacakları konusunda en küçük bir beklentim olmaksızın. Yengisel bir başarı düşüncesi tümüyle yabancıydı bana. Dünyaya İncil'i benimsetmek, onu kışkırtmak, rüşvet vermek, dönüştürmek istediğimi mi sanıyorsunuz? Yo, yo, hiçbir zaman, genç dostum. Hiçbir zaman, gençliğe ruhunu değiştirmesini ya da köleliklerini bırakmalarını önermedim. Tam tersine, ben var olan her şeyin en sonunda uygun zamanı gelince direnişinin yemişlerini toplayacağına inanırım. Benim yengim, gürültülü dünyada değil, onun uzağında, yabancı ve yalıtılmıştır. Benim özgürlüğüm kesinlikle benim yalıtılmışlığını; benim yengimse kendimi ayrı tutmak, kimseyle, hiçbir şeyle özdeşleşmemekti: Belki hiçliğin kendisinden başka. Ben, denebilirse, genç adam, uzayın karanlıklarında dolaşan, çok uzakta yoğun güneşte güneşlenenlere görünmez ışıklar yollayan, sizin öylesine yerinde olarak söylediğiniz gibi, onları bulaştıran karanlık bir yıldızım. Başka yaşamların kendime değmesine, onların arasına karışmaya, yığınlarla kaynaşmaya izin verecek olursam, o anda kendim olmaktan çıkarım. Beni hiç kimse tanıyamadığı için kışkırtabilirim ben. İnsanların, mutsuzlukları için kendilerini avuttukları bu duygu karmaşasında dolaştığım anlaşılırsa o anda ölürüm. Çünkü ben, onların hiçbirinin hiçbir zaman yapmaya kendilerinde yüreklilik bulamadıkları şeyi yaptım. Cezamın, ödülüm olup olmadığını da hiç kimse bilmez, ben de söyleyecek değilim.»

Beyaz Tavşan, pırıl pırıl işlemeli giysileri için-

de, saçları karmakarışık, gözlerinde boş bir bakışla ağır ağır ilerliyor. Jakob'un yanından geçerken, o durup tutuyor onu. «Hayır, Jeanne. Yaklaşma ona.»

Küçük adam güzel ellerini uzatıyor. «Bana yaklaşmasına gerek yok. Ben uzaktan gülerim, dostum.» Küçük parmaklarına, sabahlığının satenini okşatıyorum. «O,» diyor Beyaz Tavşan'a yumuşak bir sesle, «işte gene karşılaştık.»

«Jeanne. Jeanne.» Jakob şaşkınlıktan sarsılmış görünüyor. Söyleyecek sözcük ararken dizimde oturan küçük adam, sabahlığının klapalarıyla mini mini tırnaklarını parlatıyor. «Jeanne,» diyor Jakob sonunda, «gördüğün düşlerden korkma. Aybaşı kanamanı ve nöbetlerini sev, Jeanne, orgazmların yaşam ve sağlık veriyor sana. Yemin ederim, Jeanne. Bana da yaşam ve sağlık veriyorlar. Utanç duyma. Korkma da. Öylesine kolayca egemen olunabilen o yapmacık sözcükler dünyasına kaçma. Güç olan, Jeanne, korkunç utancın, sessizliğin, yenilgi vb.'nin, gerçek, kahrolası, bahtsız dünyasına egemen olmaktır.»

Beyaz Tavşan ilerliyor, Herr Urs von Schnepelbrücke'nin kırmızı sabahlığının mavi pagodalarına ve canavarlarına dokunuyor. Parmaklarıyla dokunuyor, kendisi kımıldamadan duruyor. Jakob da kımıldama yürekliliğini bulamıyor kendinde. Ama yumuşak, ciddî bir sesle konuşuyor onunla. «Onların yalanlarına inanma, Jeanne. Hiçbir ozan bir işkence yalvacı değildir. Hiçbir felsefe adam öldürmenin adaletini öne sürmez. Kötülükten sözediyorlar, Jeanne, onu önümüzde görelim, böylece kendimizi onunla yozlaştıralım diye Jeanne, birbirimizden yalıtlanmışlığımızla da kötülük üstemizden gelsin diye. Jeanne, yenik düşme, sevgilim. Seversen, dokunursan ve sana dokunulmasına izin verirsen, ne bedenin kötü olur, ne düşüncen. O, korkuyor, Jeanne. Onun korktuğunu her zaman anımsa. Yaşamın kendisine yaklaşmasını istemiyor. Kendini tek başına kurtarmak istiyor. Yal-

nız ve ona varoluş düşünü veren ölümün kanıtlarıyla!»

«Sevgili genç dostum!» diyor Herr Urs nazikçe. «Sonunda her şeye izin vardır.» Jeanne bir iğrenme anlatımıyla geriler, kıvrıla büküle, boğulmuş, kıllı kurtçuklara dönüşmüş keçi taşaklarıyla şeytanlar kusarak yere düşer. Jakob onun kusmuğunu bir eliyle örter. «Evet,» diye yanıt verir, dizimdeki küçük adama, «tüm yaşama izin verilir. Ölüme değil ama. Ölüme değil!» Jeanne gülüyor, inliyor, yüreği deli gibi çarpıyor, tepeden tırnağa titriyor. Küçük adam belli bir güçlükle bacak bacak üstüne atıyor.

«Dinsel doktrinlere aykırılık, İhanet, Büyücülük, Gerçek, Özgürlük, Namon, Kanasusamış, Adamöldüren,» diye bağırıyor Beyaz Tavşan, işkence görmüş rahibe. Görkemli giysilerini kavrıyor ve bizden onu ırmağa atmamızı istiyor. Yerde mırıldanarak kıvranıyor, «Ateş, Sülfür, Karanlık ve İğrenç Koku.» Jakob onu kollarına alıyor ve kendisini onun çırpınışlarının bir parçası yapıyor. Dudaklarını kenetlenmiş dişlerine değdiriyor ve fısıldıyor, «Hayır, Jeanne, seninle ben öyle değiliz. Senin kişisel acın bir yücelik olanağı sağlayacak. Seninle ben kendimize karşı savaşacağız, Jeanne. Deneyeceğiz, başaramayacağız, gene deneyeceğiz, gene başaramayacağız ve onları yaşayıp yinelemek için tüm eski çelişkilerin sonuna değin sürdüreceğiz, kendimizi eski derimizden sıyıracak ve onu, o zaman bizi bekleyecek olan yeni çelişkilerin yeni derisiyle değiştireceğiz. Yalnız başımıza savaşacağız, başkalarını incitmeden, ne yüzleri, ne başları, ne ayakları, ne kartalları, ne de güneşleri.»

«Korkarım bu yetmeyecek, delikanlı. Hayır, hiçbir zaman yetmeyecek. Çok kolay bağışlanacaksın. Sana önerim, hiçbir zaman bağışlanamayacak bir şey yapmandır. Ancak böyle yaparsan, kendini alçaltmayı ve kurtarılmayı aramayı değer kılarsın.»

«İnsanın yalnızlıktan vazgeçmek için kurbanlara gereksinimi yoktur,» diye fısıldıyor Jakob, Beyaz Tav-

şan'ın kulağına. O, çocukluğun yalın sözcüklerini mırıldanıyor: «Anne? Baba? Juanita? Tatil? Tatil?» Parmağını, dizimdeki küçük adama uzatıyor, oturmuş, sarışın Boston'lu Delikanlı'ya. Şimdi de, sıkılı yumruğunu pencereye uzatıyor. Bedeninin devinimiyle pencereye yaklaşması ve konuşma gücünü yitirmesine karşın ona bir kaçış fırsatı vermesi için yalvarıyor. Jakob usulca okşuyor onu. «Vazgeçme, Jeanne. Gücünün, yalıtlanmışlığında yattığını söylüyor. Ama yalıtlanmışlıktan kaçabilmek için kurbanlara gereksinimi var onun. Sen bana inan, Jeanne. Söylediklerime inan. Bireysel şiddetimizle onun toplu şiddetine karşı çıkacağız. Yaşamlarımızla tarih yaratacağız, o bizim ölümlerimizle tarih yaratamasın diye.»

Küçük adam gülüyor. «İnsanları inancıma döndürmemi sağlayacak bir güç, bir düzen, bir çaba olacaktır her zaman. İnsanlar ne budala. Davulları, bandoları, geçit törenleri, o gürültü patırtı. Hıh, kara gömleğe kim gerek duyar? Yalnızca atlet giymek yeter. Sezar'ın kılık değiştirmeye gereksinimi yoktur. Sezar'dır o, ve bunu bilir. Onu halktan biriyle karıştırırlarsa varsın karıştırsınlar. Sokaktaki yığınla kaynaşabilir; o zaman, görünmez bir biçimde aradığını elde edebilir. Ben de yanında olacağım onun.»

«Düşmüş efendiler olacağız, ama kendi kendimizin efendileri,» diye fısıldıyor Jakob, Beyaz Tavşan'ın yüzünü usulca elleri arasında döndürerek. «Sürekli acılarımız, büyük mutluluklarımız olacak. Sana yalnızca bunun için söz verebilirim.» «Ama ben hiçbir şey duymuyorum, Jakob,» diye karşılık veriyor kız. Memeuçlarımda yaralar var, ama onları duymuyorum. Ayaklarımda yanan ateşi, avuçlarımdaki çivileri duymuyorum...»

«Hıh, gerçekten de sözler,» diye gülüyor küçük adam. «Uzaktan, verdiğin tüm sözlerden vazgeçmen için seni kışkırtacağım. Bana gel. Ben de ölümsüzüm.»

«Müzik sesi duyuyorum,» diye söze karışıyor, Bos-

ton'lu Delikanlı.

«Sakin ol, genç dostum. Dinle onu, tadına var ve sessiz ol.»

«Çevremize ışık düştüğünü görüyorum.»

«Budala, böyle bir şey görmüyorsun. Kimse seninle konuşmuyor.»

«Herr Urs, ayartılmalarımdan, ülkemden, soyumdan, imgelemimden ve belleğimden, hattâ sevgimden sözettiniz bana. Söyleyin... Hayır, bağışlayın beni. Bu, tören yöneticisinin rolü.»

«Aptal, budala, soru sormaya hiçbir hakkın yok. Yargılısın sen.»

«Ben mi? Beni bulaştıran sen nesin peki?»

«Otellerin girişinde değerli bahşişini bekleyen oda hizmetçilerini bulaştırdığın gibi,» diyor yargıç Morgana yaklaşarak.

«Tirol'lü delikanlı ya da Bavyera'lı genç kız kılığına girmiş, Alman sınırında durup Almanya'nın büyüklüğünün anısını ve onun bir gün gene büyük olacağı, bugünkü yenik düşmüş küçük Almanya haritasının bir kez daha, düşlenen uçsuz bucaksız Almanya haritası olacağı umudunu korumak için avuç dolusu ucu tüylü mantar topları yoldan geçen arabalara fırlatan yeni yetme Faşistleri bulaştırdığı gibi.» Jakob, Beyaz Tavşanı kollarında sıkıyor. «Söyle,» diyor ona yumuşak bir sesle, «nereliydin sen?»

«Hollandalı efendim. Peder. John. Dinlence. Trene binip uzun bir dinlenceye gideceğiz.»

«Ya sen?» diye soruyor Morgana'ya.

«Oder'in ötesinden, efendim. Biz de trenle güneye, Çekoslavakya'ya yolculuk ettik; bizi kaleye götüren kamyondan inerken bebeğimi düşürdüm, başı kırıldı. Ağladığımı anımsıyorum. Biri başıma dokundu.»

«Ya sen?» diye sordu Gülpembe'ye.

«Bratislava, Tuna üzerinde. Güçlükle anımsıyorum. Çocuktum. Köpekler uluyordu. Soğuktu. Bizi soydular. Birbirimizden ayırdılar, biri acı bir şaka

yaptı, *Arbeit Macht Kalt.*»[1]

«Peki, ben? 1944 ekiminde Auschwitz'de bir gaz odasında ölen Hanna Werner'in oğlu? Ben, Jakob, iki haftalıkken Terezin'den Treblinka'ya gönderilen? Siz, geri kalanlar, Theresienstadt'daki çocuk operası korosu, siz tutsak alanların yetkinliğini ve kendilerini adamışlığını beğenmediniz mi? Tutukevlerinizin üstün yapısından ötürü memnunluk duymadınız mı? Gardiyanlarınızın en küçük ayrıntıya gösterdiği aşırı özenle ısınmış ve korunmuş duymadınız mı kendinizi? Size karşı gösterilen davranışta en küçük bir öngörü eksikliği, en küçük bir hafiflik gösterebilir misiniz? Tanrım, neydi istediğiniz? Franz Jellinek'in yaptığı, bir hücrede yaşamak, uçan bir Valhalla'da olmaktan daha güvenliydi.»

«Hıh,» diye homurdandı Herr Urs. «Getto tümüzünüze bulaşmış sizin. Getto'nun bulaşmasıysa gerçek bulaşmadır.» Elleri denetiminin dışında şimdi. Görünmez bir piyanonun tuşlarına dokunuyor, kaba, çırpınan arpejler çalıyor, şiddetli akorlar basıyor, duygusal bir ezgiyi tıngırdatıyorlar. «Nevroz gettoda doğdu. Gülünçlük ve korkudan.» Tırnaklarına bakıyor, dinginleşiyor. Yorgun gözlü Beyaz Tavşan şimdi ateşin yanında oturan, bitkin ama serinkanlı bir büyücü gibi zengin giysilerine bürünmüş, sonunda ne korku, ne de büyülenmişlikle ona bakıyor.

«Hayır. Hiçbir şey anlamıyorsun. Getto bize hiçbir şeyin hiçbir zaman sona ermediğini öğretti. Hiçbir şey hiçbir zaman çözülmez. Her şeyin yaşanması, yeniden yeniden yaşanması, üstüste, ardarda yaşanması gerektir.»

«Evet. Belki de haklısın.» Dizimde oturan küçük adam her an daha yumuşak, ama onu destekleyen parmaklarımın arasında daha katı oluyor. «Bir kez, yalnız bir kez, sevgili dostlarım, ben de soğukkanlı sabrımı yitirdim ve yaşamı yeni baştan yaşama kış-

1. Çalışmak Üşütür. (Alm.)

kırtısına tutundum.» Onu yere bırakıyorum, bacakları paçavralar gibi altında katlanıyor. «Gurur gözlerimi kararttı. Yalnız bir kez, inanın, ama yetti. Ondan önce gerçek bir alçakgönüllülükle yaşamıştım. Ama o zaman, etten kandan biri olduğum için güçsüzdüm. Gücümü hemen göstermek istedim. Rolüme ihanet ettim, yalın, sürekli bir bekleyiş olması gereken rolüme. Gururun rolü öylesine güçlüdür ki, bir başına, hiçbir eylemle, hiçbir şeyle desteklenmeksizin ayakta durabilirdi.» Kollarını başının üstüne kaldırıyorum ve onu sandığa doğru yürütüyorum, güçsüz, sendeleyerek, on iki, on üç aylık bir bebek gibi. «Fırsattan yararlanmaya karar verdim. Sırf üçüncü gün yaşama dönebilmek ve kim olduğumu kanıtlayabilmek, yalnız bir değil, en azından bir başka Kurtarıcı'nın daha olduğunu kanıtlamak için ölmeye karar verdim.» Onu sandığa doğru götürüyorum ve kırmızı ipek örtüye sarıyorum. «Ve üçüncü gün gerçekten de dirildim. Buzdolabından çıktım, birkaç hap aldım, odama dönüp çarşafımı üstüme örttüm, yüzüme de bir yastık. Ve bekledim. Şimdi de... *Gute Nacht, meine Herren und Damen. Ich muss Caligari werden. Ich muss nach Hause gehen.*»[1] Herr Urs von Schnepelbrücke'nin sararmış yüzünü küçük bir örtüyle örtüyorum.

Tek *requiem*'i Boston'lu Delikanlı söylüyor: «Hiçbir insanın ölümsüzlüğe hakkı yoktur. Gene de her davranışı bunu ister.» Dönüyor, Jakob'la yüz yüze geliyor. «Her şeye karşın bir insan değil miydim ben? İnsancıl olmasam da, gene de insan olmayı sürdürmüyor muydum? Bugün kime zararım var? Ruhumdaki yara kapandı. Javier'inki gibi, pelte gibi bir ruh, benimkinden çok daha suçludur. Büyük düşleri unutun kardeşlerim ve küçük, budalaca kestirmeleri cezalandırın. Kardeşler, kardeşler, ak vicdanla yaşan-

1. İyi akşamlar, baylar, bayanlar, Caligari olmalıyım ben; eve dönmeliyim. (Alm.)

mış yirmi yıl, olsa olsa bir çekimser kalma, yemin ederim ki hiçbir zaman açıkça anlamadığım bir kışkırtıya boyun eğme suçundan ötürü bağışlanmama yetmez mi?»

Yargıç Morgana kuru kuru gülüyor. «Elbette, elbette. Geri dön. Tüm bir ulus yüceltecek seni.»

«Geri dön,» diyor Gülpembe. «Krupp'ta iş verilecek sana.»

«Ya da Farben'da,» diyor Jakob, şarkı söyler gibi.

«Belki de Bundeswehr'de,» diyor Beyaz Tavşan.

«O denli uzağa gitmeye ne gerek var?» diye gürlüyor Thomas Kardeş'in bas sesi. «Doğruca kuzeye Laredo'ya gidip sınırı geç. Günümüzün en verimli fabrikaları orada. Napalm ya da derinin rengini ağartan deterjan üretiminde kendine bir iş bulabilirsin.»

«Tam tersine, daha uzağa gitmeli,» diyor Jakob. «Görev çağırıyor onu. Vietnam'da daha çok stratejik köye gerek var. Sanık yetkin bir kişidir. Dikkatlidir. Buyrukları çabayla ve kesinlikle yerine getirir. Böylesine mesleğinde kusursuz olmanın değeri biçilmez. Hâlâ yapılması gerekli tüm tutukevlerinde, ölüm kamplarında ve ölü yakma yapılarında ivedilikle gereksinme duyuluyor ona. Kamboçya'da. Laos'ta. Peru'da. Kongo'da. Meksika'da. İspanya'da. Güney Karolina'da. Daha yapılacak dünya kadar yapı var. Yalıtlamanın örgütlenmesi işi duruyor daha. Onun tasarımına göre tamamlanması gereken. Büyük bir iş, kendini adayacak, sorumlu kişileri gerektiren bir iş. Yüzyıl sona ermeden, dünyanın bir tek kocaman toplama kampına dönüşmesi gerekiyor. Her yurttaşın kapkara uzayda dolaşan, yalıtlanmış ve yalnız, eğer ışık veriyorsa yalnızca görünmez bir ışık veren kara bir yıldıza dönüşmesi gerekiyor. Sanık, gerçekte çok verimli bir gelecekle karşı karşıya bulunuyor.» «Sen nereden biliyorsun, Allahın cezası?» diyor, hâlâ dizlerinin üstünde oturan sanık öfkeyle. «Hangi yoldan ayrıldım? Öldüm, yok oldum, adımı değiştirdim. Ama yemin ederim ki, annenin mezarını aradım.

Prag'a döndüm, o günlerde bunu yapmak belli bir tehlikeyi göze almaktı, inan bana. Bulamadım. Adsızdı. Tüm adsız kurbanlar anıt-mezarında adsız bir kurbandı o.»

«Ama Profesör Maher'e bakmayı hiç düşünmedin, değil mi?» Jakob, Beyaz Tavşan'ın ayaklarını ovuşturuyor. «O da aynı eski evde yaşıyordu, biliyorsun, aynı sokakta. Tüm savaş yılları boyunca, flütleri, obuaları arasında göçmenleri gizlemiş, onların kaçmalarına yardım etmişti. Birçok can kurtardı. Ve bir zamanlar kendisiyle akşam yemeği yiyen, ardından da müzikten ve mimarlıktan konuşan genç adamla genç kadını hiç unutmadı. Profesör Maher, işgal sırasında kendine güvence sağlamaya çalışmadı. Boynunu kılıcın altına uzattı. Kaç kez yaptı bunu. Bunu sizin uğrunuza, aranızdaki anımsadığı sevi uğruna yaptı.»

«Sen nereden bilebilirsin?» diye yineliyor sanık, acı acı, şimdi doğrulmuş. «Sen neyi bilebilirsin? Bir çocuktun sen, bebektin, kimseyle konuşmuş olamazsın. Kim anlattı sana? O dönem senin dönemin değildi. O dönemi bilemezsin sen. Unutuldu, geçti, yitip gitti sonsuza dek.»

«Göstereyim mi?» Jakob sıçrayarak ayağa kalkıyor, eski sandığın yanına gidiyor, küçük çekmecelerini açmaya, yıllar yılı el değmeden orada kalmış olan avuç dolusu kâğıtları alıyor, Canavar. Onları havaya, yere savuruyor. «Hepsi burada, Franz. Her şey öyle özenle kaydedildi. Bu kâğıtlar anımsıyor işte. İşte bunlar. İşte şunlar.»

Rahipler kâğıtların üstüne atılıyorlar. En eskilerine, en yenilerine. Sararmış olanlara, hâlâ taze, beyaz olanlara. Buruşmuş kâğıtlara, düzgün kâğıtlara. Belki de şimdi, birinin sözcüklerine göre, barış içinde ayrılmalarını sağlayacak anlayışı arıyorlar. Aşağılanmanın kanıtlarını. Gereksinme ve minnet kanıtlarını. Sonsuzca yinelenen okumalarımızın doğum ve ölüm yasalarını. Sanki böylesine bir anlayış olasıymış gibi. Sanki us-dışı olan açıklanabilirmiş gibi. İnan

ve korkma, Canavar. Senin adına davranan Beyaz Tavşan'ın, tıpkı senin öylesine uzun zaman önce Javier'le Meksika'ya döndüğünüzde yaptığın gibi, yerden alıp yırttığı bir zarf, yüksek sesle bize okusa da hiçbir şey açıklamayacak: *Sayın senor: 12 Nisan tarihli yazınızla ilgili olarak, kitabınızı şu anda yayımlayamadığımızı üzülerek size bildirmek zorundayız. Kitabınız ayrıca gönderilecektir. Derin saygılarımızla...* Profesör Maher'in Jakob'a yazdığı mektup ise, sanık Boston'lu sarışın Delikanlı, onları sözcükler olarak dile getirse de hiçbir zaman bir dizi hece olmaktan öte bir anlam taşımayacaklardır: *Başka hiçbir erkeği sevmedi. Ve yemin edebilirim ki, ne yapmış ya da yapmamış olursa olsun, o da onu her zaman sevdi. Bunu bana, bu evde, şimdi oturup üstünde sana mektup yazdığım bu masanın başında otururken söyledi, gerçeği söylediğine inanıyorum, ben yaşlı bir adamım ve gerçeği tanıyabilirim. Onu tanıdığımda bu kenti, müziği, mimarlığı, her şeyden çok da onu seven bir gençti. Yaşlı adamlar aldanmazlar, Jakob. «Profesör,» dedi bir gece bana, «onun için hiç kaygılanmayın. Her zaman ilgileneceğim onunla. Her zaman. Onu hiç bırakmayacağım.» Ona inandım. Büyüyünce bunu okuyacaksın. Sana adını verdim, şimdi de onun adını veriyorum sana. Ona ne olduğunu bilmiyorum. Savaşın ilk günü öldüğü bildirildi, ama haberin şaşırtıcı ve gizemli bir yanı vardı, ana-babası bir yanlış kimlik saptamanın söz konusu olabileceğine inanıyorlardı. Her neyse, hiçbir zaman geri dönmedi, bu nedenle de gerçekten ölmüş olabilir. Eğer yaşıyorsa, belki bir gün onu aramak isteyeceksin, belki ruhun tam bir kesinlik isteyecek, belki de onu bulabileceksin. Ya da bu mektup yalnızca seni tedirgin edecek, aklını karıştıracak. Eğer öyleyse, herkesi seven, herkesi çok seven bu yaşlı adamı bağışla...* Ne de Javier'in, bir çekmeceye tıkıştırılmış olarak bulunan, mukavva kapaklı, üstünde 'Pandora'nın Kutusu' yazılı kitabının yitik sayfa-

ları bundan daha ışık tutucu bir şey söyleyecek. Gülpembe okuyor: *Adın adı mı? Jason mu? Argonaut mu? Medea mı? Doğa ölür, ama adları değişmemiş olarak kalır. Çiçek, kuş, ırmak, ağaç, harman; hep ama hep gül ve sinekkuşu, Nil, ladin, buğday ya da pamuktur. Doğa'da ölüm, doğanın göçüp gitmesi hiçbir adı değiştirmez. Ama insanlarda böyle değildir. Bir insanın adı onunla birlikte ölür. Kendini yinelemek istemez insanoğlu ve kendine-özgülüğünün karşılığında yüksek bir bedel ödemeye razıdır. Ama ben, benden önce olanlarla benden sonra geleceklere adlar vererek yaşayan bir insan olmak isterim. Jason, Argonaut, Medea. Ve her şeyin yeni baştan öğrenilmesine, yeni baştan yaşanmasına gerek olmamalı. Düzen ve Gelişim mi? Bu sav-söz ne insancıl ne de doğru. İnsan hiç gelişmez. Doğan her çocuk bir ilk yaratıdır. Her şeyi, tüm eski olguları kendisi ve dünya için yinelemelidir, onun doğumundan önce hiçbir şey olmamışcasına. O dünyanın ilk bebeğidir, ilk çocuğu, ilk yetişkin, ilk âşığı, ilk kocası, ilk babası, ilk sanatçısı, ilk askeri, ilk zorbası, ilk başkaldıranı ve sonunda yeryüzünün ilk cesedidir o...* Şimdi de Thomas Kardeş, eski, yıpranmış bir dosyaya rastlıyor, sayfalarını karıştırıyor ve yüksek sesle okumaya başlıyor: «Bu kitap, Uppsala'da, anlaşıldığına göre, 1776'da basılmış. Dinleyin: *1703'te, kendisine Doktor Caligari adını takan bir büyücü ve şarlatan, köyden köye, panayırdan panayıra dolaşarak buyruğundaki hizmetçileri aracılığıyla çevresine korku ve ölüm tohumları saçtı, Uyurgezer Sezar...*»

Hayır, Canavar, hiçbir anlam taşımıyor bunlar. Niçin taşısınlar? Bunlar savaştan önce kendilerini Saturn ve Sirius yoluyla Yunanistan'a ya da Çin'e giden Lloyd-Triestino Denizyolları'nın ağır seyreden bir gemisinde bulan, bu yüzden de önlerinde öldürülecek ışık yılları bulunan genç bir çiftin yazdığı ya da okuduğu harfler ve kitaplardır. Denizde geçirdikleri uzun saatler boyunca kendilerini eğlendirdiler,

sonra da sayfalarca kâğıdı, boş bir dünyanın çekmecelerine kaldırdılar. Tacuba yakınlarında yaşlı bir Yahudi o dünyayı çok ucuza sattı bana. Polis, bir genel ayakyolunda yetişkinleri gözlerken yakalamıştı onu. Bir röntgenciydi o, senin, benim gibi. Bunun, hiçbir zaman karşı koyamadığı bir kışkırtı olduğunu söyledi bana. Ucuza almış olduğu her şeyi satacak, sonra da ortadan yok olacaktı. Bir ortadan kaybolma uzmanıydı o. Tacuba sokağında, çeşmesi kurumuş bir avlunun, dev bir kedinin pençelerine dayalı iki sarmal dikmenin desteklediği yumuşak taştan yapılma kemerin arkasında, eski bir sarayın kocaman samanlığında üst üste yığılmış çellolar, silindir şapkalar, dikiş mankenleri, cenaze arabalarının hepsini armağan etmeyi önerdi bana.

«Ben, sıfır yılında doğmuş, Jakob Werner, iki bin yıl önce doğmuş Franz Jellinek tarafından ölüme yazgılı kılınmış.»

Neredeyse güleceğim, Canavar. Bana öyle geliyor ki, bu altı genç Rahip, iyileştirmek istedikleri sayrılığa yakalanmışlar. Sahne gösterilerinin birine ilişkin gerçek bir şey mi söylediklerini, yoksa bunların salt benim dikkatimi çekmek için sahnelenmiş karikatürler, yansılamak istedikleri yaşamlarla, senin, Javier'in, Franz'ın yaşamlarıyla hiçbir ilişiği olmayan güldürü sahneleri mi olduğunu kesinlikle anlayamıyorum. Franz'ı yargılamalarının, beni, onun suçlu olduğuna ya da ona vermeyi düşündükleri cezanın adaletine inandırmadığından başka hiçbir şeyden emin değilim. Bir de, Allah kahretsin, benim Anlatıcı olduğumdan ve onların yazgılarını avucumda tutmak, onları dilediğimce belirlemek, bozmak, düzenlemek ya da değiştirmek zorunda olduğumdan başka. Evet, böyle davranmak zorundayım. Ama avucum boş, terden başka bir şey yok içinde. Şimdi kapıma doğru ilerliyorlar. Dingince önlerinde yürüyorum ve drama kaçmaksızın serinkanlılığıma sıkı sıkı tutunarak;

«Kediler,» diyorum onlara, «beni inandıramadınız.

Hiç inandıramadınız.»
Ama onlar beni ya duymuyorlar, ya da duymamayı yeğliyor, ya da öyle görünüyorlar. Sonu gelmez nakaratlarından birini söyleyerek ilerlemeyi sürdürüyorlar. «Yıldızların yörüngelerini geçti o...» Bense alay etmek istiyorum onlarla. Bana yalan söylediklerini yüzlerine karşı söylemek istiyorum. Yaşamın küçük oyununu yalnız başlarına oynamakla övünmemişler miydi? Dünyayı olduğu gibi kabul ettiklerini ve hepimizin, içimizden birinin suçlu olduğu her şeyden şöyle ya da böyle suçlu olduğumuzu? Bu sözcükleri onların yüzlerine fırlatmak isterdim, ama şu anda tek düşünebildiğim İsabel... sen, küçük Pisipisi, Toluca yolu üzerinde ucuz bir motelde Javier'in kollarına gömülmüş.

«Denizin zamanlarını geri getirdi...»

Bana doğru geliyorlar, ağır ağır, ayaklarını sürüyerek, dans ederek, şarkı söyleyerek, mantar biçiminde bir bulutun kapladığı gözlerini devirerek. Belirsiz sağlıklılığımla onların önünde durup kuruntularına karşı koyuyorum. Öyleyse bağışla onu, Tanrı adına bağışla, anımsa onun da bir zamanlar sevdiğini, soluk aldığını ve...

«Meyvayı tohumun içinde öldürdüğünü...»
Ama bugün kimseye zarar vermiyor. Bağışlandı o, zaman bağışladı onu. Javier on kez daha az insan, yüz kez daha suçlu. En azından bin kez daha çok hak ediyor cezayı. Ha, Canavar? Yeter mi? Diyelim ki bu bir detektif öyküsüdür, biz ödüllerin dağıtılması gereken ana geldik ve sanki suç işleyenleri adalet dağıtan kişilermiş gibi ödüllendirmek zorunda değiliz.

«Çocuğun ağzını ana sütüyle çürüttü, onu bulaştırmak için cennete gitti, onu boyun eğmeden kurtarmak için cehenneme indi...»

İsabel, saçma bulur görünmediği saçma Prof.'uyla soğuk bir motel odasında. Beyaz Tavşan da benim değil. Hiçbir zaman benim olmayacak, oysa bütün

bir gece boyunca duyduğum tek istek o. Allah kahretsin, Allah kahretsin. O Allahın belâsı öpüş. Ve alışkanlığa dönüşmüş bir sevinin tüm inandırıcılığıyla yapmacık kocasını aşağılayışı. Sonra Jakob, onu okşayan, kollarına alan. Onu sevecenlikle koruyuşu. Onu öylesine yumuşak bir biçimde ocağın yanına götürüşü. Jakob benim rakibim, bu yeterince açık.

«Zehir saçsın diye buyurdu aya...»

Onlara kuşkumu ve korkumu söyleyemem. O, Solgun Beyaz Tavşan, nasılsa benim olmayabilir, ama kendimden emin değilmiş gibi görünürsem hiçbir zaman benim olmayacağı kesin. Öyleyse *adios,*[1] Franz. Sen çıktıktan sonra, onlara yanıldıklarını söyleyeceğim. Şimdi değil. Şimdi senin bağışlanmaman gerektiğini söyleyeceğim onlarla birlikte bağırarak; çünkü seni bağışlamanın, tüm anlamın bağışlanmasını yadsımak olacağını. Ancak daha sonra, senin ölmeyi hak etmediğini, suçun ne olursa olsun, bedelini ödediğini, yirmi beş yıllık saygınlık ve dürüstlükle ödediğini. Javier ve Elizabeth cehennemlerini sürdürdüler, her gün daha çok yakıt yığarak. Sen yapmadın bunu, Franz.

«Havanın yalımlara dönmesini buyurdu...»

Artık yollarının üstünde durmuyorum. Duvara dayalı duruyorum. Bırakın geçsinler, bırakın geçsinler. Birisi tek mumu söndürmüş, karanlıkta onları sezmeye, duymaya, koklamaya çalışıyorum. Beyaz Tavşan yanımdan geçip giderken elimi uzatmak istiyorum. Ona dokunmak, onu durdurmak, kuşkumu ona açıklamak ve direnmek: Allah kahretsin, ne yaptı? Şimdi bu kimi ilgilendirir? Yapmayacağım. Yapamıyorum, altı Rahip sıraya diziliyorlar ve sarmal basamaklardan aşağı inmeye başlıyorlar. Vereceği yanıtı biliyorum. Franz'ın ne yaptığı ya da yapmadığı önemli değil, o yalnızca eski, bizse yeniyiz ve eski olan yoldan çekilmelidir. Evet, dönem sona erdi, şim-

1. Elveda. (İsp.)

di yeni piramit, eskisinin yorgun kabuğu üstünde kurulmalıdır. Franz, o yorgun kabuktur, bu nedenle de ölmelidir. Ne yaptı o? Çok şey, az şey, hiçbir şey, hiçbir şey değiştirmez bu. Gene de bilmek isterdim. Belki de, not defterlerinden birinde bir yere yazılıdır, sandığın çekmecelerinde henüz bulamadığım kâğıt parçacıklarından birinde. Çünkü o küçük çekmecelerden yığınla var. Binlerce var. Oysa şimdi zamanım yok benim.

Savaşımı bıraktım, Canavar, onlara katıldım. Pek büyük bir istekle değil, doğru, gene de dengeyi sağlamaya yetecek belli bir güçsüz coşkuyla. Onlarla birlikte, eskinin canı cehenneme demek istedim. Kırk yaşlarımın canı cehenneme. Gençliğe değilse bile, bir gençlik anısına dönmek. Sen de aynı şeyi yapardın. Orta yaş sorun değil. Yalnızca bir kancık o. Böylece, onları izleyerek basamaklardan indim, bahçeden geçip ara sokağa çıktım, Beltway'den geçerek, eski Lincoln'lerinin park edildiği caddeye çıktım ve onlar kapının önünde yarım-daire biçiminde toplanıp, oraya yapıştırılmış, altı küçük siyah gamalı haçı gösterirken orada durdum. İçlerinden beşi savaş uçaklarındaki, pilotun düşürdüğü düşman uçaklarının sayısını gösteren haçlara benzeyen X işaretleri taşıyorlardı. Birer birer, sırayla, Rahipler öne doğru ilerleyip karalanmış gamalı haçların birine bir parmaklarını dokundurarak kısaca açıkladılar.

«Oberscharführer Heinrich Kruger. Bohemya ve Moravya Protektor'unun cinayetinin öcünü almak için öldürülen üç bin Yahudinin taşınmasının düzenleyicisi.»

«Ruby Richter, Auschwitz'deki kadınlar hamamının sorumlusu olan SS gardiyanı.»

«Teğmen Malaquias von Dehm. Varşova gettosunun yakılıp yıkılmasına katılmış.»

«Lisbeth Gröhlich, eğitim görmüş hastabakıcı. Treblinka'ya gönderilen bedence ve kafaca sakat çocuklar için zehirli marmelat hazırlanması.»

«Lorenz Kemper. Fabrika makinisti. Siklon-B diye bilinen gaz silindirlerinin üretimi.»

Bu insanlar kimdi, bilmiyorum. Benim için bunu sen öğreneceksin, İsabel. Franz'ı konuşturup anlattıracaksın, sonra baña anlatacaksın. Dosyayı doldurmama yardım edeceksin. Ama bu insanların ölü olduklarını ve onları kimin öldürdüğünü biliyorum. Belki de onların kim olduklarını bilmemek daha iyi olurdu. O sisli yılları, yazılı ve kulaktan dolma yıkıntısının yaşamlarımızın yarısını oluşturduğu, garip bir biçimde hâlâ solmamış, bir filmler, gazete başlıkları, radyo haberleri, cinayet öyküleri ve çatlak plaklar mozaiği içinde birbirleriyle kaynaşmış çocukluk ve yeniyetmelik yıllarını unutuvermek. Hayır, bilmek istiyorum. Böylece öğrenecek ve bana anlatacaksın, Pisipisi. Kuşbeyinli annenin dölyatağında ruhsal çözümleme yaptırdığın konusunda direnmene karşın, hâlâ elimdesin. Ve görünmeyen bir yerde, uzak bir ses şarkı söylüyor ve uzakta, görünmeyen bir yerde, bu şişko yuvarlak dünyanın öte yanında tan söküyor. Belki de o denli uzakta değil, saatin kaç olduğu konusunda hiçbir fikrim yoksa da. Altı Rahipler çevremi sarıyorlar ve Lincoln'ün kapısı üstündeki gamalı haçlara karanlık gözlerimizi dikmiş bakıyoruz, üstünde X işareti olan beş gamalı haç, işaretsiz olan biri. Kendi kendime diyorum ki: Kumdan su doğmuştur, sudan da balık.

«Yaşamın evini buldu ve yıktı onu.»

Yaptı mı bunu? Evet, belki de yaptı.

Yedeği, sarışın Boston'lu Delikanlı, eski arabanın bagajını açıyor ve ceketinin içinde taşıdığı çıkını, çabucak giysi ve kumaş parçaları yığınının içine tıkıyor; benim gibi canlı, inleyen, kıvranan, direnen küçük bir çıkın. Çıkın neyse, kaçamasın, ona saldıramasın diye kapağı çarparak kapatıyor. Bense, eskinin düş gücünden yoksun kabuğu olan ben, ödül gemi sandığımız içeriğinin oldukça alışılmamış olduğunu düşünmüştüm. Boston'lu Delikanlı'nın ne yapmak is-

tediği hakkında en küçük bir fikrim bile yoktu. Niçin olsun? Us-dışı olan açıklanamaz. Omuzlarımı silkiyorum. Şimdi herkes gevşemiş. Son bölüm de bitti. Şimdi gerçek adlarımıza, gerçek adlarımız neyse onlara, gerçek varlığımıza, gerçek varlığımız neyse ona dönüyoruz. Thomas Kardeş gülümsüyor ve kalçalarından, işlemeli gümüş kartal ve yılanın üstünden bir kibrit geçiriyor. Esrarlı sigarası parlıyor. Şimdi bir başka yolculuğa çıkacağız, dostum. Yükseklere uçacağız kediler. Yükseklere ve uzaklara, boşlukta, çılgınca shake'ler, rock'lar, twist'ler yaparak ve durmadan giderek, giderek, giderek. Yola koyulalım, dostum. İleri, ileri. Yol çok uzun.

Elizabeth ve Javier, yüzleri çekirge tanrıları duvarına dönük kaldılar. Franz'a bakmıyorlardı. Birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı. Javier bir şey söylemeye başladı, ama Elizabeth, eliyle onun dudaklarını örttü ve birbirlerine bakmayı sürdürdüler. Deniz güneşin ışığını aldı, yansıttı, süzdü ve ona dönüşmüş olarak güneşe geri gönderdi. Yeşil, mavi, eflâtun, yaşam suyunun renklerinde yol yol deniz. Denizin, solgun ve mavi denizin derinliklerinden fışkırmış omuzları andıran, denizin yorgun, eski canavarının omurgaları olan puslu dağlar ülkesine egemen oluyor. Ve Rodos limanında gemi kalkmak üzeredir. Siyah bir şala sarınmış Elena, bir fındık gibi buruşmuş ve kahverengi, ama gözleri ve dişleri parlak Elena, gökyüzüne doğru bakıp bağıran ve ara ara yakaran kadınların arasında duruyor. Kadınlar ağlıyor, ama hıçkırıkları arasında gülüyorlar. Erkekleri bugün onları bırakıp uzaklara açılıyorlar. İsveç'te, Almanya'da, İsviçre'de, Danimarka'da, nerede işçiye gerek varsa orada iş bulmak için adadan ayrılıyorlar. Bundan böyle köylü olmaktan çıkıp işçi ve makinist olacaklar. Karalara bürünmüş kadınlar ağlıyorlar, yaşlı büyükanneler buruşuk ve ak saçlı, ince dudak-

lı genç kardeş çocukları. Hepsi bir arada resim çektiriyorlar, ansızın ağlamayı kesiyorlar, fotoğrafçıya gülümsüyorlar, o anda fotoğraf makinesinin önünden geçen kaba saba yaşlı kadını kargışlıyorlar. Tüm Rodos gülüyor, ağlıyor, şakalar yapıyor, yüksek sesle uğurluyor. Susamlı ekmek ve etli börek satıcıları. Siyah türbanlı yaşlı kadınlar. Çığlık çığlığa bağıran çocuklar. Yükleme boşaltma işçilerinin ıslık ve bağırışları. Hamalların itip kakması.

«Elena bir akrabasını mı uğurluyor?»

Ağlayıp bağırıyor. Kendini geminin bordasına atıyor. Şalını fırlatıp atıyor, yere diz çöküyor. Elizabeth ona el sallıyor, mendilini çıkarıp sallıyor. Elena onları görüyor, kollarını gökyüzüne doğru kaldırıyor, parmak boğumları düğüm düğüm ve kahverengi. Parmaklarını açarak, gözleri kapalı uzun bir öpücük gönderiyor.

«Bizi uğurlamaya mı geldi dersin?»

Palamarlar çözülüyor. Elizabeth ağlama yürekliliğini kendinde bulmaksızın Rodos'la vedalaşıyor, onun yerine ağlamayı Elene'yla adanın kadınlarına bırakıyor. Salt denizden ötürü güzel olan kahverengi ve kayalık topraktan sesleri yükseliyor, şimdi geminin üstünde yol aldığı denizden. Elena kalabalığın içinde yitmiş, ağlıyor, durup durup bağırıyor, giderek silikleşiyor.

Böylece oradaydık, Canavar, aynı zamanda ilk gece olan o son gece, Altı Rahipler, İsabel ve ben, Cholula'da gri ve yeşil sıvaları dökülen kemerin altında, karanlık bastıktan sonra, bir istiridyecinin alüminyum masasının çevresindeki pirinç sandalyelerde oturmuştuk. İstiridyeler bulanık suyla dolu kocaman kavanozlarında kımıltısız duruyordu. Alkole batırılmış bir kurtçuk, *mescal*[1] şişesinde asılı duruyordu.

1. A.B.D.'de ve Meksika'da yetişen bir tür dikensiz kaktüs. Bu bitkiden yapılan uyuşturucu içki. (İsp.)

Yalnızca ben içiyordum. Ötekiler yolculuğa çıkıyorlardı. «Modaya uygun, modaya uygun,» diye yineliyordu, belki bir başka yıl, kucağında kafası kırılmış bir bebek, trenle güneye götürülen bir çocuk olan Yargıç Morgana. Yakınımızda, pırıl pırıl vernikli hasır şapkalı, beyaz gömlekli, keten pantolonlu, küçük bir müzisyen grubu duruyordu, gitar çalıp uyumsuzca, «Benjamin Argumedo» *corrido*'sunu[1] söylüyorlardı. *La bajaron por la sierra, todo liado como un cohete.*[2] Yanımızda dar alınlı, kalın damaklarına gömülü küçük dişli, saçları kısa örgülü ya da tepede düğümlenmiş, zamanından önce yaşlanmış kadınlar da vardı; şallara bürünmüş, karınları doğacak çocuklarıyla şiş, sonuncu çocukları ellerine sıkı sıkı yapışmış ya da kucaklarında uyuyakalmış, ya da analarının şalına sarınmış, arkadan gelen kadınlar. Yalınayak geçiyorlar, duvarın yanında toplanıyorlar, gözlerini dikmiş bakıyor, işitilemeyen seslerle, ince çekilmiş sözcükler, birbirleriyle kaynaşmış duyulmaz hece zincirleriyle şakacıktan gizlerini ve gizli şakalarını birbirlerine anlatırken sessizce gülüyorlardı. *Tanto pelear y pelear con el máuser en la mano.*[3] Sabırsızlıkla alana baktım. Gerçekte, birbiri içinde yuvalanmış yedi piramitten oluşan büyük piramidin tepesindeki büyük kiliseye tırmanan yola doğru. Alan boştu. Cholula'nın gece dolaşan, kimileri sarı, kimileri kara, tümü de yitik, isteksiz, güçsüz, aç, yaralarını, pire yeniklerini kaşıyan, sakat, bir deri bir kemik köpeklerine kalmıştı şimdi alan. Baktım, Rahipler bakmadılar ama. Ne gördüler, ne de işittiler. Şimdi yükseklerde uçuyorlardı. Giysilerine, Doğu'lu şeriflerin taktıkları yıldızlara benzer küçük teneke rozetler iğnelemişlerdi. *Make*

1. Romans. (Müz.)
2. Onu dağdan indirdiler, bir mumya gibi sımsıkı iple bağlanmış. (İsp.)
3. Elde mavzer savaşmak, durmadan savaşmak. (İsp.)

Marihuana Legal.[1] *Baby Scratch My Back,*[2] *LSD NOT LBJ.*[3] *Ablish Reality.*[4] Kara yarasalar gibi esrarlarını çektiler ve arkadaşlarının dönüp dönmediklerini anlamak için sokağa doğru bakan beni görmediler, aynı zamanda iyi bir Meksikalı gezgin olarak ben, masamın altından ayağımı uzatıp, bir başka gece solgun Beyaz Tavşan olan kızın ayağına dokunmaya çalışıyorum; rahibe Jeanne Féry'ydi o, o da Truvalı Helen'di, o Meryem Ana, o da sendin, Canavar. Ayak parmağımla ona dokunmaya çalıştım, ama o hiç aldırmadı bana. Jacob'la el ele tutuşuyorlardı. *Para acabar fusilados en el pantéon de Durango.*[5] Yanımda, gözlerin kapalı, omuzuma dayanan sana döndüm, İsabel.

«Gelecekler mi dersin?»

Bana karşılık vermedin. *Mariachi* müzisyenleri çalmayı sürdürüyorlardı, köpekler masamıza geliyor, kocaman, umutlu gözleriyle, irinli ve nezleli, kırmızı ve sarı gözlerle bize bakıyorlardı. Ben *mescal*'imi içiyor, altı Rahipler'in yüzlerini inceliyor, bir maskeli oyuna katılır gibi, amacı, gerçek enerjinin son niteliğine tanıklık etmek olan kılıklara bürünmüş gibi görüyordum onları; nesneleri değiştiren, kullanıldıktan sonra bir süre için yitmiş olsa bile hiçbir zaman yok olup gitmeyen, çünkü gerçekte yitmeyen, yalnızca bir başka gün belki de onu geri verecek bir başkasının eline geçmiş olan enerjinin. Giysileri tozlu, çamurluydu, marihuanalarını içip, bu nisan gecesinde kendileri için çalan müzisyenleri dinliyorlardı.

«Başım ağrıyor,» dedin, Pisipisi.

«Gelecekler mi?»

«Bilmiyorum.»

Altı genç Rahip gülümsüyorlardı. Yanımızdan

1. Marihuana'yı Yasallaştırın. (İng.)
2. Sırtımı kaşı, Bebeğim. (İng.)
3. LBJ değil LSD. (İng.)
4. Gerçeği Ortadan Kaldırın. (İng.)
5. Sonunda kurşunlanmak Durango anıt-yapısında. (İsp.)

geçenler için, çamurlu giysileri, kılıklarının, teneke rozetlerinden daha çok göze çarpan başka bir ayrıntısı gibi görünüyorlar. *Abolish Reality*. Gelip geçenler bize, sana, bana ve altı Rahip'e bakıyorlar ve hiçbir şeyden kuşkulanmıyorlardı. Bizden kuşkulanılacak ne vardı? Altı Rahipler yalnızca gülünçtüler, hem güldürülerinin, bizi güldüren, şaşırtan ve eski bir arabayı parçaladıkları ya da çok düzenli bir kır evini darmadağın ettiklerinde insanoğlunun önündeki sonsuz olasılıkları duymamıza yol açan Laurel-Hardy güldürüsü olduğunu kim bilecekti? Askerler de seyrediyorlardı bizi, kazınmış kafalarını kemerin dikmesine dayayarak. Belde tabancaları, bereleri yana yatmış, yanakları, şakakları ya da boğazları bir bıçak kaymasıyla yaralanmış, dişlerinin arasında kürdanlar, bizi seyrediyor, alaylı alaylı gülümsüyorlardı. Jakob'sa, benim Beyaz Tavşan adını taktığım kızı kucaklamayı sürdürüyor ve salt, bana önceden saptanmış gibi görünmüş olabilecek olan şeyin, gerçekte onun özgürlüğü olduğunu ve yirmi yıl sonra bunun sonuçlarını ortaya çıkarabilir ve umudunu eyleme dönüştürebilirse, o zaman hepimizin eşit bir biçimde özgür olabileceğimizi kendi kendime söyleyebilmeliyim diye bana bakıyordu. Kısaca, bana diyordu ki, onun yapmış olduğu şeyi, tüm insanlık adına yapmış olduğunu kendi kendime söyleyebilmeliydim. Ama Beyaz Tavşan denen kızı kucakladım, modeli salt somut durumdan ayıran çizginin ne olduğunu, öcün hangi noktada özel olmaktan çıkarak, özgür ve genel olduğunu, merkezinde bulunan küçük varoluş taşının —bu durumda Jakob Werner'in yaşamının— ötesine geçerek gittikçe genişleyen halkalarla yayılarak bir anlam verdiğini sordum kendi kendime.

Saçma dedim kendi kendime, kes, bırak. Yalnızca gençliğini ve kolları arasında tuttuğu kızı kıskanıyorsun sen. Yalnızca, böyle bittiği için, onaylamadığın bir suçu, bir cinayeti önleme yürekliliğini kendinde bulamadığın, aynı zamanda, suçlularca onların

yoldaşı, onlardan biri olarak kabul edilmediğin için yorgun ve tedirginsin. Ne önledin, ne de katıldın ona. Yalnızca, yüreğinde üstüne çekirgeler boyanmış bir duvar bulunan garip bir piramidin içine girmeleri için rehberlik ettin onlara. Yaşamsal acımasızlık sevgisi sayesinde yalıtma cüzzamının yaşam düşü yarattığı cüzzam hastanesinin bir başından bir başına onların yol göstericisi oldun, öğretmenleri değil.

«Gelecekler mi?» dedim bir kez daha İsabel'e.

«Bilmiyorum. Sanmam. Orada, el ele tutuşmuş oturuyorlardı yalnızca.»

«Ne söylüyorlardı?»

«Betty konuşuyordu, Javier değil. Ona önemli olduğunu söylüyordu. Yaşamın sürmesi gerektiğini.»

Beyaz Tavşan denen kız, ayağını ayağımdan çekti, eğlenerek, küçümseyerek baktı bana. Yavaşça Jakob'u öptü.

İsabel'in saçlarını okşadım. «Hemen şimdi yola çıkarsak gün sökümünde varabiliriz Verracruz'a.»

«Hayır. Şimdi denizi görmek istemiyorum.»

«Meksiko Kenti'ne dönmeyi mi yeğ tutarsın?»

«Evet.» Ayağa kalktı, çantasını açıp tarağını, dudak boyasını, aynasını aradı. «Evet, burada yapacak bir şey kalmadı. Dönelim. Bitkinim.»

Altı Rahipler'in yüzleri, alaylı alaylı bizi inceliyordu. Kara-sıska yüz. Pembe pantolon giyen gencin, saman sarısı saçlarının tülüyle örtülü yüz. Kara kazaklı, kara pantolonlu, kara çizmeli, her şeyi kara kızın, çıkık elmacık kemikleri üstünde dimdik yükselen Gotik yüzü. Jakob Werner'in yarı kapalı gözleri. Kaşları yolunmuş, portakal rengi dudaklı kutsal solgun yüz; sonsuza dek katlanılmaz, ama gene de sonsuza dek yaşanmaya değer yaşamın genç Elizabeth'inin yüzü. Tüm acıların sarışın ve sakallı yüzü. İsabel'in yanında dururken bana bakıyorlardı, salyaları akan, uykulu köpekler, alaycı bakışlı askerler bana bakıyorlardı. «Evet, dönelim. Ben de bitkinim.»

Hepsi de bakıyorlar, gülümsüyorlar, kollarını ka-

vuşturuyorlardı. *Ya no vivan tan engreidos con este mundo traidor.*[1] Bir avuç fıstık alıp müzisyenlerden birinin yüzüne fırlattım.

«Hey, ne oluyor! Kendine gel!»

Gitarını indirdi. Kalın bıyıklı bir adamdı. Gitarın üstünden atladı ve bir kara panter devinimiyle masamıza doğru ilerledi.

«Gebert onu, gebert, sarhoşu. Biraz saygı göster...»

Bir avuç dolusu fıstık daha fırlattım yüzüne, kemerin dikmelerine dayanmış duran askerler doğruldular, ellerini tabancalarının kabzalarına götürdüler, şiş karınlı kadınlar çocuklarının başlarını atkılarıyla örttüler ve yoldan çekildiler, köpekler topallayarak, bir ayaklarını, ya da bir zamanlar bir ayağın bulunduğu yerdeki yumruyu havaya kaldırmış, çıplak derileri yer yer kuru lekelerle kaplı koştular, askerler tabancalarını çıkarıp, dört müzisyenin üstümüze atlayıp canımızı çıkarıncaya dek bizi dövmeye hazırlandıkları kemer boyunca bize doğru koştular.

Jakob çabucak ayağa kalktı, sessizce çantasından kanlı bir bıçak çıkardı.

Bunları bana, beni ziyaret etmeme izin verdikleri o öğleden sonra anlattın, Canavar.

Bu yerler insanların alışılmış yürüme uzaklıklarından, kasabalarla kentlerden uzaktır hep. Uzak olmak zorundadır, yoksa anlamlarını yitirirler. İçeri girmene izin vermeleri için ne ödemek, ne yapmak zorunda kaldığını bilmiyorum; kestirmeye çalışmak istemiyorum. Ama sen her zaman söylemiştin. Bir gün sana her şeyi anlatacağım demiştin. Sözünden kuşku duymam için hiçbir neden yoktu.

Elbette, kapımın dışında durdurmuşlardı seni. Orada bile yeterince tehlikeyi göze alıyordun. Sesin

1. Bu yalancı dünyada kendini beğenmişçe yaşamıyorlar artık. (İsp.)

bana çok güçsüz, çok alçak ulaşıyordu, ama odanın duvarları sesi tutuyor, büyütüyordu. Yanına daha çok yaklaşmayışımın nedeni buydu. Duvarın bir pencereymiş gibi görünen bölümüne yüzümü dönüp durdum ve sesini her şeyden kaçmadan, ölmeden önce yakaladım.

Ne söylediklerini anlayabilmek için çok şey yapmak gerek. Gergin ipte yürümek, benim, anlamak için yediğim günlük ekmeğim. Hiçbir zaman yaşam denebilecek bir yaşam yaşamadıkları için hiçbir şey bilmiyorlar, yerlerinin gizlerini bile. Yalıtılmayı yaratmışlar ve dört duvarın bunu kapsayabileceğine inanıyorlar. Ama hiçbir şey tam anlamıyla yalıtılmış değildir. Hiçbir şey, Canavar.

Burada benimle yaşayıp, ilk günlerin saltık sessizliğinin yalnızca, önce tek tek işitilen, sonra bir örüntü, bir düzen içinde kaynaşan bir sesler evreninin açıklanması olduğunu anlasalardı, şaşarlardı buna. Birimiz, utanma pahasına onlara bunu söyleyecek olsa gülüyorlar, bunun düşlemden başka bir şey olmadığını söylüyorlar. Bilinsin ki, kötülüktür bu; tutuklu yaşamak. Ama yavaş yavaş, neredeyse gözle görünmezcesine vidalar sıkışır. Onların kendileri, bizim düşlediğimizi düşlemeye başlarlar, sonra artık yalnız değilizdir; onlar da tutuklu yaşarlar. Bunu bilirler, bunun kendilerinin kabul ettirmeye çalıştıkları yetke ilkesiyle çelişik olduğunu da bilirler. Sonra yiyeceğini keserler, Canavar, sindirimsizlik sancıları çekmezsin böylece. Ya da tıka basa doldururlar mideni, çünkü düşlemin açlığın sonucu olduğuna, açlığın onu keskinleştirdiğine inanırlar. Ya da, sesleri uzak tutmak için yeri pamuk şiltelerle örterler.

Bu yüzden hiçbir şey anlatmıyorum onlara. Dilsiz budala rolü oynuyor, tüm duyduklarımı kendime saklıyorum. Taşın arasından gelen tüm sesleri. Sevişmenin soluk soluğalığını, bir kavganın bağrışlarını, sert buyrukları, toprak külçelerinin düşüşünü. Yaylım ateşleri, lastik borudan bir kırbacın şaklayışını.

Hayvanların sızlanışlarını ve çocukların ağlamasını. Sonsuz bir dinlenmenin gece müziğini ve sürüklenerek geçip giden milyonlarca ayak sesini. Her gece, topuklarımın altında gömülü olması gereken biriyle bir yolunu bulup bir iletişim kurmak için kulağımı yere dayadığımda işittim iniltiyi.

Beni görmeye gelmen mutlu ediyor beni. Bana, Javier'le birlikte ardınızdaki cesedi sürükleyerek piramitten dışarı çıktığınızı söyleyeceksin. İlk gözünüze çarpan orada park etmiş olan Lincoln oldu. Cesedi demir parmaklıkların üstüne uzanmış bıraktınız ve yükünüzden kurtulmak için toprak gibi sessiz, piramidin ve kilisenin eteğinde, delilerevi yakınında öylesine karanlık olan hüzünlü Cholula gecesinden yararlandınız. Lincoln'ün bagajını açtınız ve Javier cesedi sürükledi. Ama bagajın içinde, hiç beklemediğiniz bir şey buldunuz. Canlı bir şeydi bu, bir mumya gibi sarılmış, kımıldayan ve inildeyen küçük bir çıkın. Korkuya kapıldın. Bandajı andıran sargıların ardında yaşam vardı, belki de birden çok yaşam. Javier de korkuyordu, ama onun korkusu eylem olarak gösteriyordu kendini. Geri dönüp cesedi aldı, hüzünlü, suskun karanlığın içinden arabaya doğru sürükledi. Cesedi koltuk altlarından tuttu, sana da ayaklarından tutturdu, kaldırıp bagajın içine attınız. Javier hemen kapağı kapatmak istedi. Sen duraksadın. Ölü adamın cesedi düşerken, yumuşak bir çığlık, bir an kimliğini saptayamamış gibi göründüğün bir çığlık işittin; tepedeki piramidin üstündeki kilisede bir rahibenin çığlığı olabilirdi, yakındaki delilerevinde bir hastanın çığlığı olabilirdi, hattâ bir cırcırböceğinin çığlığı olabilirdi. Ama çığlığın arabanın bagajından geldiğini hep biliyordun. Ölü bedenin altına uzanıp küçük canlı çıkını çıkardın, ne olduğunu bilmeksizin onu kollarına aldın. Javier onu orada bırakmanı istedi. Onun senin olmadığını, seni ilgilendirmediğini, bagajı örtmesinin ve ikinizin de oradan çekip gitmesinin daha iyi olacağını söyledi sana. Ama sen çı-

kını beşikteki gibi kollarında tuttun, benimsedin onu, her şeyi kabul ettin, o sımsıkı sargıların içindeki ne olursa olsun, hem senin, hem de senin olmadığını, dünyanın, bir yıkım göze alınmadıkça, çok yakından bakılmaması gereken birçok bilmeceleri okuduğunu bilerek. Hem, zaten ne olduğunu kime sorabilirdin ki? Koşmaya başladın, Canavar, nereye gittiğini bilmeksizin. Dik yoldan kiliseye gidebilirdin ya da cadde boyunca Cholula'ya. Ya da piramidin çevresinden dolanarak delilerevine. Orada doktorlarla hastabakıcılar olduğunu bildiğinden sonuncusunu seçtin. Hastanenin geniş alanına açılan büyük bahçe kapısına koştun ve çıkını, sonradan bulunacağı yere bıraktın. Sonra kocana döndün, Canavar, her zaman yaptığın gibi, içinde çürümekten kurtardığın derinin yerine çürüyecek olan yeni bir derinin bulunduğu kapalı bagajın yanında bekleyen Javier'e. Kime bakacağını, kimi koruyacağını her zaman bileceksin, Canavar. Hem, kimse korkudan sözetmesin.

Şimdi gitmem gerek. Sanırım, sırf benimle birkaç dakika birlikte olmak için uzun yoldan geldin, çünkü, dediğim gibi, bu yerler uygarlıktan uzaktır hep. Bana ulaşabilmek için önemli tanıdıklara başvurmak, büyük rüşvetler ödemek zorunda kaldığına inanmak istiyorum. Gene de, senin de benim gibi burada kilit altında tutulmanın olası olduğunu da biliyorum. Çünkü annenle baban da, içimizden herhangi birinin ana babası kadar bulaşmışlardı ya da en azından bulaşmış olmalarından kuşku duyuluyordu. Senin, Nasıra'nın bulaşmış toprağından kendilerini dirilten ölülerin yaşadıkları bu toprağa Efendimiz Lazarus'un şu sarayına geldiğini söylemeyeceğim. Evet, Lazarus da burada yaşıyor. Dirilişlerin Lazarus'u. Adını barındığımız yere, aynı zamanda piramide, aynı zamanda piramidin tepesindeki kiliseye veren Lazarus. Kimi zaman, her zaman değil, kimi zaman, pencerede parmaklarının ucunda yükselince piramitle kilise görülebilir ya da en azından görülüyormuş gibi görünebilir.

Gitme zamanı geldi, Canavar. Uyurgezer Sezar, ölümsüz efendisine iyi hizmet ediyor, eğer benim seni dinlediğimden kuşkulanacak olursa, başımda bir soğuk algınlığı, hafif bir sindirim bozukluğu, belki de bir açlık sancısıyla öldürebilir beni. Yemek zamanı geldi, Canavar. Sarı köpek, maskeli çocuğun kemikleriyle karnını doyuruyor, az sonra bitirecek. Çocuğun yüzünü anımsayamıyorum, ama gülmediğine kuşkum yok. Çocuklarımız hiç gülmezler, onlar adına gülen gülünç maskeler, şekerden komik yüzler, tatlı iskeletler, ölü kafaları taktıkları zamanlar dışında. Ve ölüm, çocuklarımızın üzgün gözlerinin, bakıp beyaz kafatası üstünde kendi yüzlerini gördükleri kukla tiyatrosudur, çünkü bilirler ki, daha çocuklukları sona ermeden çok önce kendi başları da beyaz kafatasları olacaktır.

Git, Canavar, git. Sarı köpek çocuğun kemiklerinden uzaklaşıyor. Her an çözülüp dağılabilen pis paçavralarla bağlı yalnızca ve sonra... Açlığının doyurulmaktan çok uzak olduğunu biliyorum.

Hoşça kal, Canavar. Boşver. Gevşek bırak kendini. Ve unutma seni her zaman seveni.

Freddy Lambert

Tonantzintla, Mart 1962
New York, Ekim 1965
Paris, Eylül 1966

DERİ DEĞİŞTİRMEK

Carlos Fuentes

Carlos Fuentes, Latin Amerika'nın dünyada en çok yankılar uyandıran yazarlarından biri. Daha önce **Artemio Cruz'un Ölümü** adlı romanıyla yurdumuzda tanınan bu Meksikalı büyük romancının en önemli romanlarından birini daha sunuyoruz: **Deri Değiştirmek,** ilk bakışta iki çiftin öyküsü gibi görünür. Eski bir Nazi olan **Franz** ile Meksikalı sevgilisi **Isabel** ve yaşlanmakta olan devrimci şair **Javier** ile hırçın karısı **Elizabeth.** Roman, bu dört kişinin Veracruz'a yolculuklarını ve kendilerini arayışlarını anlatır. Eski Meksika'nın anıtlar kenti Cholula'da bu dörtlünün arabaları bozulur. O kentte geçirilen uzunca bir gece. Uzun, sıcak gecede yaşanan tutkular, yıllar yılı bastırılmış gerçeklerin bir bir su yüzüne çıkışı, açıklanışı. Bu büyük romanın özellikle kurgusundaki büyük ustalık ve taşıdığı şiirsellik, gerçek bir sanat yapıtını çıkarıyor ortaya. **Carlos Fuentes**'in **Yanık Sular** ve **Körlerin Şarkısı** adlı kitaplarını da yakında Can Yayınları arasında göreceksiniz.

Kapak resmi: **ESAT TEKAND**